Digitized by Google

9 . 2 . 12

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

OPERE

DEL PROPOSTO

LODOVICO ANTONIO MURATORI

GIA' BIBLIOTECARIO

DEL SERENISSIMO SIGNORE

DUCA DI MODENA.

TOMO QUARTO.

IN AREZZO MDCCLXVII.

PER MICHELE BELLOTTI Stampat. Veſc. all'Inſegna del PETRARCA.

CON LICENZA DE' SUPERIORI.

Digitized by Google

DE PARADISO REGNIQUE CAELESTIS GLORIA NON EXSPECTATA CORPORUM RESURRECTIONE JUSTIS A DEO CONLATA, ADVERSUS TOMAE BURNETI BRITANNI, LIBRUM DE STATU MORTUORUM.

APPENDIX. S. CAECILII CYPRIANI OPUSCULUM DE MORTALITATE, ANNO CH. CCLII. CONSCRIPTUM, AD FIDELIUM SOLATIUM HEIC RECUSUM, EX EDITIONE AMSTELODAMI ANNI MDCC. CUM ALTERA BALUZIANA CONLATUM.

LETTERA SCRITTA A NOME DI UNA INGLESE CATTOLICA AD UNO INGLESE PROTESTANTE.

Digitized by Google

EMINENTISSIMO ET CELSISSIMO PRINCIPI

JOSEPHO DOMINICO

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO

EXEMPTAE ECCLESIAE

PATAVIENSIS EPISCOPO, ET S. R. I. PRINCIPI, COMITI DE LAMBERG &c.

Domino Domino Colendiſſimo.

QUam vivida Ingenia pariat ac nutriat magna Britannia, a quibus Scientiae & Eruditio conſtanti aemulatione felicique ſucceſſu excoluntur, ſatis novimus, & ego quidem, EMINENTISSIME ANTISTES, *lubens agnoſco. Sed qu d ſaepe dolui, & dolere vel inter ipſos Britannos probus quiſque conſuevit, erumpere illic identidem videmus, qui novas de Religione Opiniones procudunt, aut vetera Dogmata explodunt. Haec mihi omnium graviſſima felicium illorum Ingeniorum infelicitas videtur; nul-*

Digitized by Google

lum enim deterius malum puto, quam Religioni Sanctiſſimae Chriſti dare nomen, eidemque poſtea bellum indicere. Illam autem oppugnat, & pro viribus prodit, quicunque novitatem Dogmatum in eam inducit, aut quae univerſa Chriſtianorum Reſpublica olim damnavit, nunc impia libidine exſuſcitat, atque tuetur. Non id ſane mirum. Nam poſtquam Britannica gens funeſtiſſimo Schiſmate a Matre illa ſeceſſit, in cujus ſinu nos ſecuri conquieſcimus, quo jure ſalutare frenum, quod ipſa prior excuſſit, a filiis exigat ſuis? Id mirum potius, non omnia apud eos ruere in pejus. Inter illos vero, qui poſtremis hiſce temporibus in perniciem Religionis Ingenii ſui libertate abuſi ſunt, omnium maxime noſti, famam nominis ſibi conquiſiviſſe Thomam Burnetum, *virum alioquin in re literaria viſionibus adſuctum, & qui non ſe Religioni, ſed ſibi Religionem ſubjectam ad finem uſque vitae voluit. Prodiit ejus Liber de* Statu Mortuorum; *neque intra fines unius Magnae Britanniae ſe continuit peſtifera merces, ſed in Galliam quoque, Germaniam, ipſamque Italiam penetravit. Nemo tamen hactenus, quod ſciam, praeſenti veneno remedium quaeſivit, ſive quod noſtri ſibi inde nihil timeant, ſive quod apud Britannos idem perinde ſit, bonis in Religione Libris, ac peſſimis Populum erudiri. Interea quanquam perſuaſum & ego habeam, doctos ſplendidiſſimi illius Regni viros non tantum abhorrere a Burneti Opinionibus, ſed & earum vanitatem probe ſentire, ſocciqne facere: ſi vera tamen ſunt, quae feruntur, non paucos ex Populo, & ſemidoctis, novitas illius doctrinae invaſit, & nemine contra hiſcente fieri potuit, ut latius in dies ſerpat ejuſmodi virus. Itaque ſtatutum eſt mihi in arenam prodire, manuſque conſerere cum Scriptore, quem mors quidem pugnae* ſubtra-

ſubtraxit, ſed adverſus nos in Libro ſuo pugnantem adhuc habemus. Quibus ille potuit modis atque rationibus Dogma hac de re Catholicae Eccleſiae, *ſimulque ejus Decreta impetivit, quaſi haec una, & non Britanni etiam*, Caeleſtem Paradiſi gloriam *immerito Juſtis aperiat ante poſtremum Orbis univerſi Judicium. At quantum ille a veritate aberrarit, & contra quam ſolidis atque inconcuſſis fundamentis in hoc etiam argumento nitatur Catholicorum ſententia, ſi quae congeſſi in hoc meum Opuſculum, Britanni legent, brevi, ut ſpero, intelligent.*

Illud autem ad te miſſum, tibique dicatum volui, Celsissime Princeps. *Nam ex quo accepi per literas cujuſdam mihi amicitia conjunctiſſimi, Te aliquam de me bonam opinionem induiſſe in ſermone, quem habuiſti cum eruditiſſimo & nobiliſſimo Abbate ex Comitibus de Trautſon, continuo me quoque cupiditas inceſſit prodendi, quanta mihi jamdudum inſederit de virtutibus dotibuſque animi tui ſublimis exiſtimatio, & quantum egomet obſequio erga te nemini concedam. Equidem Eccleſiam, cui praees, feliciſſimam ſemper reputavi, tum ex antiquitate originis inter Germanicas, atque ex amplitudine Dioeceſis, quae in Bavariam late protenditur, atque ad fines uſque Moraviae, Bohemiae, atque Hungariae pertingit; tum etiam ex connexo jure Principatus, qui illuſtrem Civitatem, compluresque etiam Dynaſtias complectitur, in Bavaria, atque Auſtria Superiore, & inferiore ſitas. Felicior tamen Eccleſia iſta evaſit, ex quo eamdem regendam ſuſcepit Eminentiſſimus Patruus tuus* JOHANNES PHILIPPUS *Cardinalis de Lamberg, univerſae olim Germaniae decus, ex tot legationibus celebris, atque ex tot beneficiis in eamdem Eccleſiam conlatis ſumme ſpectandus. Liceat tamen dicere: ad*

apicem

apicem felicitatis erecta eſt Patavienſis Eccleſia, ex quo te Paſtorem, Eminentissime Antistes, *accepit. Nunc honore cum ceteris majoribus certat, poſtquam cura tua denique factum eſt, ut reſtauratis antiquis juribus Laureacenſis Archiepiſcopatus, nunc ab uno Pontifice Maximo pendeat; ejuſque Epiſcopus Metropolitici etiam decoris inſignibus, Pallio videlicet utatur.*

Sed quod potiſſimum Eccleſiae tuae, Tibique ſimul gratulandum eſt, tu eximios illos Epiſcopos, quos Saeculo praeſertim Decimo atque Undecimo Germania peperit, ante oculos perpetuo habens, ad eorum aemulationem mores tuos, animumque jamdiu compoſuiſti. Certe Tibi ſummopere cordi eſt, ut ſub te Principe Juſtitia, & quies, atque felicitas Populis tuis, quantum fieri poſſit, procuretur. Verum praecipua ſtudia, dicam etiam deliciae tuae, ſitae ſunt in rite implendo Paſtorali munere, in Vinea Dei excolenda, in Pietatis, & Caritatis operibus ſingulari conſtantia exercendis. Bone Deus! quanta ſolicitudo tua in ſacrorum Ordinum collatione, in ſignandis Chriſmate populis, in ampliſſima Dioeceſi toties luſtranda, ne in aliquo e ſacris Templis Tibi ſubjectis deſideretur decor, & Miniſtrorum ſollertia atque integritas! Tu reliquo gregi exemplum, quod tute praeſtare potes in ſacris divinoque cultu, nulli parcens labori, magnaque pariter alacritate ſuſcipis. Illud vero prae ceteris mirandum, quia noſtris temporibus perquam rarum, non aliena voce, ſed tua, non aliquoties, ſed centies & millies Populum tuum Fidei doctrina imbuiſti, atque ad prava fugienda, ad virtutes amplectendas, per familiares in Templo expoſitiones, orationes, & ſermones, jam es hortatus, atque hortari indefeſſo ardore non deſinis. Si dicam, Te per hoc in primis ad Apoſtolicorum vi-

rorum

vorum normam accedere, conſentientem certe mihi quemlibet probum polliceor. Quam in rem affluentem Tibi vel juvenis doctrinam paraſti, atque in dies parare pergis. Nunquam enim otioſus, quod temporis ſupereſt, dicatum vis lectioni Sanctorum Patrum, ut in promptu habeas quidquid ad boni Principis, & perfecti Epiſcopi munus pertinet, quo Te populoſque Tibi a Deo commendatos, in ſanctitate & juſtitia regere ac erudire poſſis. Neque Tibi uni in ſacra Eruditione verſari, atque oblectari ſatis eſt: ad ejuſdem quoque ſtudii amorem Clerum tuum excitas, & progredi in eo cupientibus non unum offers commodum & adminiculum, aperta nempe unicuique inſigni Bibliotheca, quam in Epiſcopali Palatio Eminentiſſimus Patruus tuus inſtruxit, tu vero tot millibus exquiſitis Libris additis perfeciſti.

Quid ergo mirum, ſi digniorum perſonarum judicioſiſſimus aeſtimator & amator Auguſtiſſimus CAROLUS VI. Te prae ceteris elegit, in quem ſuae beneficia Clementiae effunderet, & cui ſummum in Eccleſia procuraret honorem? Quid etiam mirum, ſi tam lubenti animo Te nuper in Purpuratorum Patrum Collegium adſcivit Sanctiſſimus Pontifex CLEMENS XII. quando tibi ad ampliſſimum hunc gradum tuae ipſae Virtutes, ac merita ubique nota, patentem jamdiu ſtraverant viam? Haec autem commemorata heic volui, EMINENTISSIME ANTISTES, *non ut ingratum Modeſtiae tuae poculum exhibeam, ſed ut Te ad majora, ſi fieri poteſt, excitem, Deumque Optimum Maximum glorificem, quod dona ſua tam liberaliter in Te effuderit, Tuque talenta Tibi credita tanto cum foenore in illius gloriam multiplicaveris. Perge, perge: hac itur, & grandi quidem volatu, in ſublimem illam, beatamque Patriam,*

quae

quae Libro huic argumentum praebuit. Ibi Te manet laborum tuorum ineffabile praemium; ibi bravium; ibi quies, ad quam adipiſcendam nulla Tibi nunc quies eſt. Atque utinam & ego, quando Te nunc coram alloqui & intueri non licet, ibi aliquando Te Beatitudine & honore cumulatum ſuſpicere queam. Interea dum in hoc exſilio verſamur, exſpectantes beatam ſpem, & adventum gloriae magni Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Librum hunc illuſtri Nomine tuo ſignatum, utpote qui de Paradiſo *loquitur, & cauſſam Sanctiſſimae Eccleſiae Catholicae agit, fidenter ad Te mitto. Tuae ſit eximiae humanitatis, ejus quoque Auctorem benigne complecti, hominem nempe Tui admiratorem jam factum, & nullam deinceps praetermiſſurum rationem, qua Tibi luculentius etiam, ſi vires adſint, ſingulare ſuum erga Te obſequium probet.*

Eminentiſſime, & Celſiſſime Princeps.

Dabam Mutinae Kalendis
Februarii MDCCXXXVIII.

Humillimus addictiſs. & obſequentiſs. famulus tuus
LUDOVICUS ANTONIUS MURATORIUS.

Digitized by Google

PRAEFATIO.

QUot vulnera Sanctiſſimae Chriſti Eccleſiae intulerint, noviſſimis hiſce temporibus, Schiſmata atque Haereſes, quibus conſciſſa eſt nimium in tot Europae Provinciis Fidei unitas, nunquam memini, quin miſeram humanarum rerum conditionem moeſtis oculis metiar, animoque paene indignante contempler. Nam quid non factum, quid non quotidie fieri novimus ab iis, qui poſtquam ab Eccleſia matre ſua defecere, in id unum intenti ſunt, ut adverſus illam pugnent, nullum calumniis, nullum dicteriis & invectivis ſtatuentes modum, quo ſe jure defeciſſe populo ſuo perſuadeant? Et hoc quidem valde dolendum, non jam noſtri cauſſa, quos in fortiſſima arce poſitos imbecillia tela non feriunt, ſed eorum cauſſa, erga quos, etſi a nobis diviſos, nobiſque quotidie inſultantes, noſter nunquam defuturus eſt amor. Non ii perſpiciunt: perſpicimus nos, quantum ſit coram Deo ſcelus, ſeditiones & Schiſmata in Religione conflare, atque ſub incerta ſpe aſſequendae Veritatis, aut meliora ſapiendi, certum interea Caritatis & Unitatis patrimonium profundere, quibus quicunque caret, inani ſane titulo de Chriſti nomine gloriatur. Sed quod gravius dolendum, multi jam ſunt ex eorum grege, qui non Eccleſiae tantum, ſed & Religioni ipſi, quantis poſſunt artibus atque conatibus, bellum inferunt. E primo lacrymabili

facinore nihil facilius, quam gradus ad alterum. Ubi enim ſibi relinquas infirma, ſimulque ſuperba Hominum ingenia, quid non moliantur, quid non audeant animi in effuſam Libertatem a teneris, ut ajunt, unguiculis proni? Sed & nihil enixius corrupta hominis Natura expetit, quam ut ſibi liberum ſit, quidquid lubet. Proinde nimium urgente maleſano hujuſmodi ſtimulo, tunc Religio ipſa, cujus ſaluberrimo ſanctiſſimoque freno in officio continemur erga Deum & Homines, ſenſim videri moleſtum incipit jugum, atque ad illud excutiendum meditatio demum tota convertitur. At ſublata Religione ex homine, mirum eſt, ni is continuo perniciosum peſtiferumque animal evadat; nam, ut alia praeteream, tunc *fides, & ſocietas humani generis, & una excellentiſſima Virtus Juſtitia tollatur* oportet, uti jamdiu Tullius animadvertit.

Duplici autem via in tam deplorando negotio mortalium audaciſſimi, immo ſtultiſſimi, procedunt. Univerſam Religionem nonnulli, ſed clam, veluti puerorum terriculamentum projiciunt, atque inrident, in intimis ſuae phantaſiae aut mentis cubiculis, de Divinitate, Legibuſque ſacris ſe veluti certos Judices intoleranda confidentia erigentes. Atque ex his nonnulli ſua infelicitate, quam felicitatem putant, minime contenti, ſocios amant, & ſolicite quaerunt. Alii denique Religionem ipſam palam profeſſi, immo tutelam ejus magnifice obtendentes, palam eodem tempore ipſam per latus adoriuntur, Dogma nempe quoddam arrodendum ſibi ſumentes: quo, ſi fieri poſſet, dejecto, Religio ipſa aut enervetur, aut pereat neceſſe eſt. Atque utinam verum non foret, noſtris in magna Britannia temporibus hujuſmodi calamitatis, ſive temeritatis apud aliquos exempla crebra ſpectari. Nimirum illic, uti Amicus quidam meus, & is quidem Britannus, ajebat, *quibuſdam Impie cogitare, ea demum ſola & vera eſt Libertas:* Sed camerinam iſtam lubens ego praetergrediens, unum heic aliorum inſtar commemoro *Thomam Burnetum*, ſive *Burnetium*, hominem in ea gente famoſum. Quod hactenus Catholica Eccleſia credidit de Caeleſti gloria, & Viſione Dei, Juſtorum Animabus a Corpore ſeparatis conlata, & conferenda, minime exſpectato in omnium Reſurrectione conſortio redivivi Corporis, a Britannica quoque gente, aut ſaltem a pleriſque, credi compertum habeo. Et fortaſſe vix aliam habemus ex tot Sectis, Chriſtianam Legem profitentibus, ſed a Romana Eccleſia diviſis, quae non eamdem amplectatur foveatque doctrinam, ſi forte Arminianos, aut Anabaptiſtas excipias, exiguum gregem, qui heic in aliquibus a nobis diſſentire viden-

videntur. Verum adverſus hoc omnium ferme Chriſtianorum Dogma aevo noſtro Burnetus in aciem prodiit: ſcilicet contendens, tum ſolum Juſtis praemia, Injuſtis ſupplicia eſſe retribuenda, quum univerſum genus humanum Chriſtus viſibilis in Judicium adducet. Immo ne tunc quidem Juſtis aditum futurum in Caelos, atque ad beatificum Dei adſpectum, ſed poſt Mille tantum Annos in terrae deliciis prius exigendos: ille quippe *Regni Millenarii* a tot Saeculis exciſi errorem ſumma tranquillitate in vitam revocare conatus eſt, eaque de re Librum conſcripſit, cui titulum fecit: *De ſtatu Mortuorum & Reſurgentium*. Porro quantum animi Improbis ex ejuſmodi opinione accreſcat, quantum Probis detrahatur in humanae vitae officiis, vel me tacente unuſquiſque nullo negotio intelligit.

Et quid quaeſo dulcius homini Chriſtiano, quam *Paradiſum* meminiſſe, nobis ab amantiſſimo ac veraciſſimo Deo promiſſum, ejuſque immenſa gaudia meditari, ibique poſt arduum peregrinationis hujus curriculum ſperare, conſpectui beatifico Dei noſtri ſe cito eſſe ſiſtendum? Hinc amor erga Patrem optimum, qui tantam caris ſuis mercedem paravit; hinc ſolamen verum inter adverſa, dum vivimus; atque haec una Spes Mortem nemini eludendam non terrore ſolum exarmare, ſed exoptandam ſuavemque efficere poteſt. Propterea uti apud Britannos illi, qui ſunt Improbi, grates habuiſſe Burneto credendi ſunt, quod flagitiorum ſuorum retributionem in immenſum quodammodo diſtulerit: ita Probos quoſlibet eidem indignatos perſuaſum habeo, quod Paradiſum, quem & ipſi ſperant (jurene, an injuria, minime nunc opus eſt inveſtigare) a tot Saeculis clauſum exhibuerit, & quo unquam tempore recludendum ſit, obſcurum omnino reliquerit. Certe illud exploratum eſt mihi, fatentibus ejuſdem Libri editoribus in Praefatione, videlicet quum foetum ſuum Burnetus *gravium quorumdam* in Britannia *Theologorum* amico examini tradidiſſet, exhorruiſſe viros doctos atque ſapientes hominis conſilium, utpote quod in perniciem Chriſtianae Religionis & Reipublicae manifeſte vergat; eidemque ſuiſſe auctores, ut lucubrationem, nullum decus, ſed odium ſibi & contemtum parituram, ſupprimeret, prudentiuſve flammis inſumendam commendaret. Atque ille profecto, dum vixit, ab exponenda peſtilenti merce abſtinuit. Attamen, ut eſt Novatorum omnium, quibus idem perinde eſt bona fama, atque infamia, dum eorum nomen in ore hominum ſonet: ita Librum vivens preſſit, ut liberum ei poſt mortem oſtium voluerit. Neque defuere viri, qui, quod lucri ſui loco ponant ſan-

ctiſſimae Religionis detrimenta quaeque, obſtetricias manus lubenter eidem praebuere. Hos nempe fructus ex infelici Schiſmate ſuo jamdiu Britannia refert, ut gregem non credentium in ſinu ſuo augeri quotidie cernat, ac teterrimo gliſcenti morbo nullum amplius remedium agnoſcat. Itaque Anno 1726. Londini in lucem erupit Burneti Liber. Acuto minime ingenio opus eſt ad dignoſcendum, qua pice obliti ſint illius Editores. Inquiunt enim: *Reperto in ſcriniis, poſt obitum ipſius, codice, in quo nonnulla immutarat, viſum eſt in Pauciſſimorum uſum Aliquot exemplaria recudere: quippe quia aegre ferrent ex doctioribus nonnulli, magno ſummi viri ſtudio excultum Opus aliquando forſan interire poſſe: Adhibita tamen eſt cautela, ne in Vulgus emanaret. Quiſquis igitur hunc Librum in manus ſumſerit, is ſe nullo modo paſſurum, a quoquam aut calamo aut typis deſcribi, data fide obſtringitor.* Ita illi, ſanniones utique impii, in ludibrium ſuorum praecipue contribulium, quando tot exemplaria virulenti Operis ubique diſſeminarunt, eorumque interim raritate conficta, pretium & deſiderium illius apud incautos adaugendum ſperarunt. Quare, ſi conjecturae locus, id unum conſequuti videntur, ut apud probos Britannos gloriam ſibi maligni perditique animi compararint: qua procul dubio fraudandus nequaquam eſt, quicunque in corruptelam Religionis & Reipublicae ſuae ſciens volenſque conſpirat. Sed haec miſſa faciamus.

Sero ad me perlatus fuit Burneti Liber, atque e veſtigio nulla mihi de illo confutando injecta eſt cogitatio. Immo ne illum quidem, fateor, legere ſuſtinui. Quippe quemnam in finem, niſi ut deſipere incipiam, ad Novatorum ſcripta me conferam? Qui me in Religione confirment, non qui me ab ipſa avertant, equidem quaero & amo. Verum ubi intellexi, per Italiam ſerpere ejuſdem exemplaria non pauca, tunc vires meas, quantulaecumque ſint, in praeſidium Religionis ac Veritatis, ſimulque fratrum meorum, experiri in animum induxi. Profecto certum mihi paene eſt, ex Catholicis neminem, etiamſi in Burneti Librum incurrat, quidquam ab illius abominando conatu, & fraudulenta eruditione commotum iri. Nam ex quo Catholica Eccleſia, in Florentino potiſſimum Generali Concilio, quid heic nobis credendum ſit, decrevit: habemus firmiorem Evangelicum ſermonem, in quo ſtabiles conquieſcimus, certos nos faciente Deo, ibi Veritatem perpetuo futuram, ubi eſt Eccleſia Dei vivi, *Columna & firmamentum Veritatis*, contra quam portae Inferi nunquam praevalebunt. Nihilo tamen ſecius quum & puſillis auxi-

lium

lium praebere juvet adverſus Novatorum inſidias; atque utile non minus quam jocundum cuicunque eſſe conſueverit, poſſe etiam de Fide noſtra, prout occaſio tulerit, rationem reddere: propterea operae pretium me facturum duxi, ſi hanc provinciam ſuſciperem, atque una cum confutatione Burnetani ſomnii aperirem, quam ſolidis atque inconcuſſis fundamentis hac etiam in re nitatur Romanae Eccleſiae ſententia. Eo autem lubentius in arenam deſcendi, quod, niſi mea me fallit opinio, argumentum hoc videre mihi viſus ſum nondum pro dignitate pertractatum a noſtris. In eo quidem verſati ſunt jamdudum Sanctus Thomas Aquinas, Alphonſus de Caſtro, Cardinalis Bellarminus, Vaſquius, Petavius, aliique inſignes Theologi, ſed jejune, ſed alio properantes. Itaque opus aggreſſus ſum, ne illis quidem, qui inter Britannos ſapiunt, ingratum, ut ſpero, futurum, ſi forte ad eorum manus perveniat.

Ex ejus autem lectione utinam deſiderio ac ſpe Caeleſtis illius Regni, pro quo pugna ſuſcepta eſt, vehementius in dies animi noſtri accendantur. Eja mature oculos mentemque erigamus ad ineffabiles illas delicias, atque ad feliciſſimam aeternamque Patriam illam, ad quam brevis peregrinatio noſtra tendit. Quo importunius impii quidam Novatores a beatiſſimi illius loci poſſeſſione removere nos, ſeu remorari contendunt, eo nos alacrius, divinis freti promiſſis, neque amplius dubii de celeritate Praemii, per Virtutum iter feſtinemus. Ceterum non ego ſingulas perverſas opiniones, ſive ſomnia in eodem Burneti Libro temere expoſita, oppugnanda mihi propoſui. Unum volo: videlicet oſtendere, quam immerito, dicam etiam quam impio conſilio, ille Juſtis perfectis Beatitatem negarit in Caelis, antequam Corpora in fine Mundi reſurgant. Si hoc, ut ſpero, evincam, cetera Viſionarii hominis deliramenta quiſque prudens Lector contemnet atque ridebit. Ad haec reliquum foret, ut poſtquam multa diſſerui de *Paradiſo*, & Viſione Dei, hoc eſt de beatiſſimo fine *Spei Chriſtianae*, fundamenta etiam exponerem, quibus eadem ſupranaturalis Virtus innititur, quidve agendum ſit Chriſtiano homini, ut firma ſibi, neque illuſoria ſit Spes conſequendae ſuo tempore Caeleſtis Hereditatis. Nam a Deo quidem miſericorde per merita Jeſu Chriſti, unigeniti ejus Filii, ac Domini noſtri, ſperanda nobis eſt immenſa illa Felicitas: attamen adeo beata Spes nobis ea conditione facta fuit, ut & nos fidelem Deo ſervitutem ſerviamus, & per Caritatis & Pietatis Opera, non ſuperficialia, ſed ſolida, fidem atque amorem noſtrum benigniſſimo Regi ac Patri noſtro probemus. Id

ſi prae-

Digitized by Google

ſi praeſtarem, tunc haberemus plene pertractatum dulce *Chriſtianae Spei* argumentum, quod olim quoque mihi propoſueram, quum *de Caritate erga proximum* egi. Sed plura nondum potui. Interim non modicam nobilis hujuſce argumenti partem in Opuſculo iſto Lector accipiat. Antequam tamen cum Heterodoxo Burneto manus conſeram, procidens adoro te, Chriſte Fili Dei vivi, & obſecro, ut calamum meum in veritate Sanctae Eccleſiae tuae regas, & per mea verba magnificentiam Gloriae ac Regni ſanctitatis tuae unuſquiſque Fidelium vehementius excupere, & fidentius ſperare incipiat. Nos faciem tuam requirimus, amantiſſime Salvator; & concupiſcit ac deficit anima noſtra in atria tua. Praeſta, Domine, praeſta mihi, & omnibus diligentibus te, ut videamus, & cito videamus Te, ac Regnum tuum Caeleſte, illudque & nos poſſideamus una cum omnibus Sanctis tuis.

INDEX

Digitized by Google

INDEX CAPITUM

QUAE IN HOC LIBRO CONTINENTUR.

CAPUT PRIMUM.

PRoponitur Burneti ſententia de retardata Juſtorum Beatitudine uſque ad poſtremi Judicii diem. Loca Scripturarum & Patrum pro ſua opinione ab eo laudata. Peſſima conſectaria inde emergentia. Dolo malo heic ab eo actum. Pag. 1.

CAP. II.

Eccleſiae Catholicae de hujuſmodi quaeſtione Decreta. Quibus divinorum Librorum documentis innixa. Sancti Methodius, Thomas Aquinas, & Chriſoſtomus eidem adſtipulantur. Pag. 8.

CAP. III.

Aliis Scripturae locis confirmata Catholicae Eccleſiae ſententia. Non poſtremum tantummodo Judicium *agnoſcendum, ſed & alia occulta. Alioſque Chriſti* Adventus *admittere neceſſe eſt, tum in ſingulorum Fidelium morte, tum ad Hieroſolymae excidium. Reſurrectionis Dogma nihil pugnat contra inchoatam Animarum Beatitatem in Regno Caelorum.* Pag. 16.

CAP. IV.

Apocalypſeos loca quaedam non Burneti ſomniis, ſed Catholicorum ſententiae omnino faventia. Quid Altare, *quid* Thronus Dei *ibi. Remuneratio Sanctis a Deo promiſſa, brevi complenda.* Requies & Requieſcere *in Sacris Literis, & apud Patres, Felicitatem ſummam in Caelis jam conlatam Juſtis ſignificat. Non una* Reſurrectio *in divinis Libris.* Pag. 32.

CAP. V.

Millenariorum error a quibus prodierit, quoſve ſectatores habuerit. A Sanctis Patribus confutatus, & jamdiu exploſus. Adverſus illum perſpicua Apocalypſeos loca. Pag. 43.

Impro-

C A P. VI.

Improbi ſtatim poſt Mortem in Inferorum poenas conjecti. Martyrum Animae Corpore ſolutae, communi Eccleſiae calculo, confeſtim Beatitudine Caeleſti donatae. Non unus Dies Domini; *non unus* Adventus. *Neque tantum Martyres, ſed & caeteri Juſti, non exſpectato Corpore, Caelorum Regnum ingreſſi.* Pag. 50.

C A P. VII.

Sancti Clemens I. Papa, Ignatius Antiochenus Epiſcopus, Polycarpus Epiſcopus Smyrnenſis, Eccleſia itidem Smyrnenſis teſtes minime procraſtinatae Beatitudinis Sanctorum. Pag. 55.

C A P. VIII.

Juſtinus Martyr Chiliaſtarum errori addictus, cum Burneto tamen minime concors. Quae de praeſenti controverſia ſenſerit Auctor Quaeſtionum ad Ortodoxos. Pag. 62.

C A P. IX.

Sanctus Irenaeus Martyr & Epiſcopus Millenarii ſomnii Patronus. Eodem errore infectus Tertullianus. Uterque tamen Catholicae ſententiae ſuam vim ineſſe fatetur. Quae Origenis, Victorini Martyris, & Lactantii Firmiani hac de re opinio fuerit. Pag. 69.

C A P. X.

Acta veterum ſincera Animas Martyrum confeſtim ad Caelorum Regnum ferri teſtantur. Clemens Alexandrinus, Dionyſius Epiſcopus Alexandrinus, & Cyprianus Carthaginienſis Epiſcopus, non ſolum Martyribus, ſed & ceteris Sanctis patere Caelum poſt mortem teſtantur. Pro Martyribus Euchariſtica, non Propitiatoria commemoratio in ſacris. Alia Martyrum Acta eidem veritati ſuffragium praebent. Pag. 79.

C A P. XI.

Methodii, Euſebii Caeſarienſis, Eccleſiarum Viennenſis & Lugdunenſis, Conſtantini Magni, Alexandri & Athanaſii Praeſulum Alexandrinorum, aliorumque teſtimonia pro Beatitate Sanctorum. Hilarii Pictavienſis Epiſcopi propoſita hac de re ſententia. Pag. 92.

C A P. XII.

Variis nominibus ab antiquis deſignatus Beatitudinis Locus. Hiſce uſus Paulinus Epiſcopus Nolanus. Sinus Abrahae *ad eundem Locum indicandum adhibitus. Liturgiae Jacobo & Marco tributae, vetuſtiſſima quoque Romana, idem confirmant. Sancto Hilario Sinus Abrahae* Regnum Caelorum *ſignificat.* Requies & Requieſcere *eodem ſenſu ab ipſo uſurpata. Alia Hilarii verba in examen adducta, & ad Catholicum Dogma ſtabiliendum opportuna.* Pag. 102.

C A P. X I I I.

Perperam pro ſua opinione laudatus a Burneto Sanctus Ambroſius. Varia illius loca expenſa. Pſeudo-Eſdrae Libris ille uſus. Perſpicue ab eo confirmata Sanctorum Beatitas. Pag. 118.

C A P. X I V.

Paradiſi *vox quid apud veteres ſignificarit. Communiori Patrum ſententia Beatorum Regnum in Caelis deſignat. Sancto Ambroſio idem viſum fuit. Varia, eaque diſerta illius teſtimonia pro Felici Juſtorum ſorte in Regno Dei.* Pag. 128.

C A P. X V.

Johanni Chryſoſtomo tributum durum quoddam aſſertum, atque illud ad trutinam revocatum. Apoſtoli locus in Prima ad Corinthios explicatus. Chryſoſtomus cum Eccleſia Catholica concors. Requies *apud illum nihil aliud niſi Caeleſtis Beatitudo. Quibus calumniis eum ſibi adverſantem Burnetus exceperit.* Pag. 139.

C A P. X V I.

Sinus Abrahae *Chryſoſtomo idem cum* Regno Caelorum. *Ejuſdem varia, perſpicuaque loca, quibus Beata in Caelis vita non Maryribus tantum, ſed & ceteris Juſtis jam conlata firmatur.* Pag. 154.

C A P. X V I I.

Fruſtra Sancti Auguſtini auctoritatem ad ſuae opinionis patrocinium Burnetus contorquet. Diſſolutae objectiones ex ipſo petitae. Compluribus ejus locis Romanae Eccleſiae doctrina de Beatitudine Sanctorum ſolidata atque illuſtrata. Pag. 165.

C A P. X V I I I.

Neque Gelaſius Cyzicenus, neque Theodoretus Catholico Dogmati adverſantur, immo adſtipulantur. Quid ſit Conſummatio, & Conſummari *in ſacris Literis, quum de Animabus ſeparatis a Corpore agitur. Exploſum fragmentum Graeci Scriptoris, quem Cajum, aut Hippolytum nonnulli ſuſpicantur. Andreae, & Arethae Caeſarienſium Epiſcoporum, atque Oecumenii ſententia a Catholica minime diſcors. Theophylactus cum ipſa plane concors. Quid ſenſerit Euthymius Zigabenus. Graeculi quidam, & Armenii a majorum dogmate declinantes.* Pag. 183.

C A P. X I X.

Bernardi Claraevallenſis peculiaris opinio de Beatitudine Sanctorum. A qua tamen is receſſit. Catholicae ſententiae luculentus & ipſe adſertor plurimis in locis. Pag. 200.

Digitized by Google

C A P. X X.

Praeſentem Juſtorum Beatitatem in Caelis agnoſcunt Sancti Baſilius Magnus, Gregorius Nyſſenus, Ephraem Syrus, & Gregorius Nazianzenus. Quid huic Sinus Abrahae *fuerit.* Pag. 207.

C A P. X X I.

Theodorus Abbas, Didymus Alexandrinus, Gaudentius Epiſcopus Brixianus, Cyrillus Hieroſolymitanus, Prudentius Hiſpanus, Amphilochius Iconienſis, Epiphanius Conſtantienſis, Damaſus Romanus Pontifex, & Hegeſippus (cujus aetas exploratur) Caelorum Regnum Juſtis corporeo carcere ſolutis conlatum teſtantur. Pag. 218.

C A P. X X I I.

Hieronymus Stridonienſis, Theophilus Alexandrinus, Paulinus Nolanus, Antonius Conſtantienſis, Proſper Aquitanus, Leo I. Romanus Pontifex, Honoratus Maſſilienſis, Maximus Taurinenſis, Petrus Chryſologus, Iſidorus Peluſiota, Syneſius Ptolemaidis Epiſcopus, Arnobius Junior, Gennadius Maſſilienſis minime dilatam cenſent ſummam Felicitatem Sanctorum in Caelis. Quid ſignificet eſſe cum Domino *apud Apoſtolum.* Pag. 227.

C A P. X X I I I.

Burneti ridendae exclamationes adverſus Florentinum Concilium. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, Primaſius Adrumetinus, Gregorius Magnus Summus Pontifex, Ildefonſus, & Julianus Archiepiſcopi Toletani, Beda Anglus, Aldhelmus itidem Anglus, Alcuinus pariter Anglus, Synodus Francofordienſis, Florus Magiſter, Paſchaſius Radbertus, Petrus Lombardus, Thomas Aquinas, aliique Sententiam Romanae Eccleſiae de Beatitudine Sanctorum tuentur. Ab eadem primo alienus Johannes XXII. Papa, tum ipſam confirmat. Peg. 240.

C A P. X X I V.

Poſt Photianum Schiſma Graeculi quidam, inter quos Moſes Bar-Cepha ineptus Scriptor, de Sanctorum Beatitate parum ſcite opinati. Concordes in ejuſmodi quaeſtione cum Eccleſia Romana Dionyſius vulgo appellatus Areopagita, Michael Syncellus, Auctor Vitae Sanctae Syncleticae, Euſtratius Diaconus C Politanus, Leontius Cyprius Epiſcopus, Daniel Monachus Raithu, Andreas Cretenſis, Stephanus Monachus Laurenſis, Concilium II. Generale Nicaenum, Theodorus Studita, Naucratius, Philo Carpathius, Nicetas Paphlago, & alii e Graecis. Pag. 254.

Etiam

Digitized by Google

C A P. X X V.

Etiam poſt Schiſma Photianum plerique nobiles Graecae Eccleſiae Scriptores cum Romana Eccleſia in aſſerenda Beatitudine Sanctorum concordes. Quid de hac re ſcripſerint Joſeph Hymnographus, Simeon Metaphraſtes, Michael Pſellus, Nilus Monachus, Conſtantinus Acropolita, Nicephorus Gregoras, Nicolaus Cabaſilas, Manuel Palaeologus. Menaea Graecorum idem teſtata. Quam inſipienter Marcus Epheſius, & pauci alii Graeculi, dum Concilium Florentinum haberetur, in hoc argumento adverſati Romanae Eccleſiae; ſed compreſſi a Gregorio Protoſyncaello, Georgio Schołario, ſive Gennadio, atque ab aliis Graecis vel poſt ipſum Concilium. Pag. 267.

C A P. X X V I.

Quam neceſſarium, quam utile ad Chriſtianorum ſpem confovendam, quamque Dei bonitati conſonum Dogma de Beatitudine Sanctorum. Contra, quam pernicioſa Burneti opinio utpote quae a Martyrio, Virtutibuſque homines avertat, & Vitiis oſtium grande recludat. Quam ſimul divinam bonitatem dedeceat. Pag. 277.

C A P. X X V I I.

Improbandum Burneti conſilium in hujuſmodi quaeſtione pertractanda. Quae ab eo divinae Scripturae loca pro ſe adducuntur, nihil Romanae Eccleſiae hac de re Dogmati adverſantur. Pag. 287.

C A P. X X V I I I.

Egregiis Sacrarum Literarum locis confirmata Catholicorum ſententia. Simeonis Junioris, cognomento Theologi, nobilis pro illa atteſtatio. De ſtatu Juſtorum poſt mortem nemo deteſtabilius loquutus, quam Burnetus. Gregorii Magni, Thomae Aquinatis, Philippi Solitarii, luculenta pro Sanctorum Beatitate teſtimonia. Pag. 296.

C A P. X X I X.

Abominandae calumniae, quibus Eccleſiam Romanam Burnetus onerat, quaſi haec Lucri cauſſa poſtremis hiſce temporibus ſententiam invenerit de Beatitudine Sanctorum. Nihil illa habet, niſi quod priorum Saeculorum Eccleſia profeſſa fuit. Olympiodori, Aſterii Amaſeni, Nili Monachi teſtimonia adduntur. Sanctorum quoque Invocatio firmata auctoritate Origenis, Sancti Cypriani (cujus verba Johannes Fellus perverſe interpretatur) ac Sancti Hieronymi; Burneti ineptiae, negantis Animabus Corpore ſolutis omnem doloris & gaudii motum. Pag. 308.

Roma-

Digitized by Google

C A P. X X X.

Romanae Eccleſiae Dogma de Sanctis ad Caeleſtem Felicitatem jam deductis, novis ſacrarum Literarum Documentis roboratur. Sancti Cypriani Opuſculum de Mortalitate *in idem Dogma confluit. Quod Sancti, & potiſſimum Apoſtolus Gentium, verbis tradidere, factis complerunt. Operis concluſio.* Pag. 319.

A P P E N D I X

SANCTI CAECILII CYPRIANI OPUSCULUM

DE MORTALITATE.

Anno Ch. CCLII. conſcriptum, ad Fidelium ſolatium heic recuſum: Ex Editione Amſthelodami Anni MDCC. cum altera Baluziana Conlatum. Pag. 330.

Lettera ſcritta a nome di una Ingleſe Cattolica, ad uno Ingleſe Proteſtante, ora per la prima volta data in luce. Pag. 345.

DE

DE PARADISO
NON EXPECTATA CORPORUM RESURRECTIONE
ADVERSUS
BURNETUM.

CAPUT PRIMUM.

Proponitur Burneti ſententia de retardata Juſtorum Beatitudine uſque ad poſtremi Judicii diem. Loca Scripturarum & Patrum pro ſua opinione ab eo laudata. Peſſima conſectaria inde emergentia. Dolo malo heic ab eo actum.

PAUCIS exhibeo, quae Burnetus hanc in rem eſt eloquutus. Poſtquam oſtendit, Animas hominum ſubſtantias eſſe incorporeas, & immortalitatis praerogativa donatas: quaerit, quis earum futurus ſit Status, quoties per mortem a Corpore ſegregantur. An recta Impii, culparumve ſarcina onerati, ad Inferorum poenas trahantur, ſe nolle inveſtigare e veſtigio fingit. Ad Juſtos autem quod attinet, quos ante ſupremi Judicii diem ad caeleſte Regnum transferendos a tot Saeculis Reſpublica Chriſtiana fere omnis cenſet, haec ei ſententia nullo fundamento nixa, ac ſpes

inanis creditur. Nam etſi Matth. V. 8. *Mundi corde Deum viſuri* dicantur, & Prima Corinth. XIII. 12. *viſio Dei facie ad faciem* nobis promittatur: nihilominus id tantummodo eventurum contendit poſt Reſurrectionem Corporum. Tunc enim, & non antea, in Epiſt. Prima V. 4. Sanctus Petrus *Coronam* fidis Paſtoribus pollicetur. Paulus quoque Secunda ad Timoth. IV. 8. *Coronam juſtitiae* repoſitam ſibi *in illa die* ſcribit. Et Cap. I. 12. ejuſdem Epiſtolae, *Certus ſum*, inquit, *quia potens eſt* Deus *depoſitum meum ſervare in illum diem*. Proinde, ſi illum audimus, componi haec minime poſſunt cum eorum opinione, qui ſtatim a morte Animas Juſtorum ad ſummam gloriam, Improborum ad aeternas poenas transferri arbitrantur. Accedit, quod in Scripturis mortui *dormire* dicuntur, & *expergeſieri in die Judicii:* Apoſtolus vero Prima ad Theſſalonicen. IV. 13. non a Beatitudine illico poſt mortem ineunda, ſed a Reſurrectione, redituque glorioſo Chriſti, ſpem & ſolatium Chriſtianis eſſe capiendum ſcribit, inquiens: *Nolumus autem vos ignorare*, *fratres*, *de dormientibus*, *ut non contriſtemini*, *ſicut & ceteri*, *qui ſpem non habent*. *Si enim credimus*, *quod Jeſus mortuus eſt*, *&* *reſurrexit: ita & Deus eos*, *qui dormierunt per Jeſum*, *adducet cum eo &c*. Totam pariter ſpem noſtram e Reſurrectione pendere prodit idem Apoſtolus Prima Corinth. XV. 19. qui & in Epiſtola ad Romanos VIII. 18. ait: *Non ſunt condignae paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam*, *quae revelabitur in nobis*. Ecquando autem revelabitur? In Reſurrectione. *Exſpectantes* quippe ſumus *redemtionem corporis noſtri*. Addit Burnetus, in hujuſmodi doctrinam confluere alia Scripturarum loca; nullumque ex iis ſibi offerri, quo ante Reſurrectionem affulgeat aeternae gloriae ſpes Juſtis. Neque *Paradiſus*, quo felix Latro adductus a Chriſto fuit, ſupremum Caelum ſignificat. Neque Apoſtoli, *cupientis diſſolvi*, *&* *eſſe cum Chriſto*, vox ad beatificam viſionem torquenda venit: ea nempe loquendi formula indicatur duntaxat, eſſe Animas Juſtorum *in cuſtodia & tutela Chriſti*. Quare ſi antequam corpora reſurgant, caeleſtem Beatitudinem Sanctis tribuimus, ut is ait, *vim Doctrinae Chriſtianae de Reſurrectione labefactare videmur*, *ipſamque quaſi inutilem reddere*. Quam in rem Sancti Auguſtini verba laudat, ſcribentis Geneſ. ad liter. Lib. XII. Cap. 35. *Quid opus eſt Spiritibus Corpora ſua in Reſurrectione recipere*, *ſi poteſt iis etiam ſine corporibus ſumma illa Beatitudo praeberi?*

Neque ſolum e fonte Scripturarum, ſed ex rivis etiam fonti propioribus doctrinam ſuam haurire Burnetus pergit, contendens, per

tria

tria prima Eccleſiae Saecula nullum reperiri Graecum aut Latinum Patrem, *praeter Haereticos, atque unum forſan Cyprianum, qui defunctorum animas ſtatim a morte ad viſionem Dei tranſtulerit, eo ſcilicet modo, quo nuperis Saeculis decretum eſt in Eccleſia Romana.* Itaque *Juſtinum, Irenaeum*, ac *Tertullianum* teſtes ſuae ſententiae advocat; deinde *Origenem, Victorinum Martyrem, Lactantium, Macarium Hieroſolymitanum, Euſtathium Antiochenum, Andream & Aretham* Caeſarienſes Epiſcopos, *de Hade* loquentes. Quibus adjungit *Polycarpum, Clementem Romanum*, & *Ignatium* Sanctos Martyres, a quorum ſtilo abhorrere cenſet Eccleſiae Romanae decretum, ſtatuentis in Concilio Generali Florentino, *Sanctorum Animas mox recipi in Caelum, & intueri clare ipſum Dominum trinum, ſicuti eſt.* Addit, rationi minime conſentaneum, eſſe poenas exigi, aut praemia erogari, antequam res in judicium deducta fuerit; nullum vero Judicium in Scriptura memorari, niſi habendum in fine Mundi, uti docemur Actor. XVII. 31. & Prima ad Corinth. III. 13. Denique ſecum concordes ait Auctorem *Quaeſtionum* ad Orthodoxos apud Juſtinum, necnon & *Chryſoſtomum, Theodoretum, Oecumenium, Theophylactum, Euthymium, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum*, & *Bernardum*, ad quorum opinionem accedere etiam cenſet veteres Liturgias. Heic tamen Burneti conatus minime ſiſtit. Qualis ſit *Animarum ſtatus naturalis in intervallo mortis & Reſurrectionis*, ſubinde inveſtigat; variaſque interſerens quaeſtiunculas, eo tandem fertur, ut putet & doceat, Animas tunc eſſe in *ſtatu quietis, ſilentii*, & *ἀεργασίας*, ideſt *nihil operantes*. Et quidni? quum ſecundum communem ſacrae Scripturae morem *Mors* appelletur *Somnus*, & morientes *Obdormire* dicantur. Haec ille. Neque enim juvat cetera perſequi ad Reſurrectionis rationem, & poſtremum Chriſti Adventum, Judiciumque ſpectantia, quae is ad examen adducit. Id mihi duntaxat conſiderandum nunc venit, quod ad Statum Mortuorum pertinet, antequam Corporibus Reſurrectio per imperium Dei noviſſimo die contingat.

Et miror quidem, ſimul etiam doleo, homines reperiri, qui quamquam Chriſti Religionem profeſſi, atque ad ejus tutelam, dignitatemque amplificandam ſuo inſtituto obſtricti, nihil tamen non agere videantur, ut ipſam noſtris temporibus enervent, ne dicam evertant. Atque hoc praeſtitum a Burneto quiſque pius facile intelligat; immo & ipſe intellexiſſe non injuria credendus eſt, quando vivens Librum ſuum in lucem efferre non eſt auſus, Britannicae profecto gentis judicium atque odium veritus, quam melius ſapere in

hocce argumento omnes norunt. Verum ita ſibi viventi cavit Burnetus, ut tamen parato veneno erumpendi poſt mortem ſuam locum conſulto fecerit, aut lubens reliquerit. Abiit ille: quam ſpem ſecum tulerit, ignotum eſt; notiſſimum vero, non defuiſſe, qui eo e vivis ſublato, tandem Libro nocte tantum digno compedes eripuerunt, eumque libera luce frui juſſerunt. Qui ſi, aeque ac illius Auctor, male mereri de Chriſtiana Religione in animum induxerunt, voti ſui, quantum in ipſis eſt, compotes fuere; ſed proborum indignationem vel apud ipſos Britannos incurriſſe mihi perſuadeo. Nam ubi ſtatuas, ad Caeli gloriam, atque ad Inferorum poenas, aditum nulli hominum hactenus fuiſſe datum, neque dandum, quouſque mortuos e tumulis excitet Angelica tuba: neceſſe eſt, languere nimirum incipiat in mortalium cordibus Chriſtianae Religionis ſaluberrimum ſtudium & amor, mirumque in modum turbetur hactenus creditum diſcrimen praemii & poenae ab ea conſtitutum inter Bonos & Malos. Immortalitatem utique Animae fatetur Burnetus, neque Praemii Spem, Metumve Poenae tollit; at haec ille ita extenuat, ut quid ſperandum ſit, quidve timendum deinceps, vix ullus agnoſcat. Jam anni fluxerunt Mille & Septingenti, ex quo divinus Magiſter aeternam in Caelis Vitam Juſtis pollicitus fuit. Si Burnetum auſcultamus, nondum ille fidem ſolvit, omniumque Spem fruſtratus eſt; clauſa adhuc eſt caeleſtis aulae janua, & tot millia millium in Domino mortuorum, mercedem adhuc exſpectant vili *Somno* ac torpori, *nullique operationi* addicta. Quandonam vitae hujus poſt mortem corporis, quam vitam neſcio quei appelles, erit finis? Idem qui & Mundi. At quando poſtrema haec dies Mundo illuceſcet? *De Die illa & hora nemo ſcit, neque Angeli Caelorum, niſi ſolus Pater*, Matth. XXIV. *36*. Fieri autem poteſt, ut nonniſi poſt complures, immo plurimas annorum myriades, humanarum rerum caſus adveniat. Quo ergo Juſtorum ſpes abierit, atque abire in poſterum poſſit, jam vides. Et quei, quaeſo, poſita adeo enormi dilatione Retributionis, ſe quiſquam Martyrio obiiciat, fortique & alacri animo vitam det pro Chriſto? Primis Eccleſiae Saeculis, teſtante Apoſtolo ad Roman. XII. 12. erant utique Fideles *in tribulatione patientes*, ſed ſimul *ſpe gaudentes*, quia vicinum ſpectabant, & ſpe praeoccupabant praemium, a Deo perſequutionem propter juſtitiam patientibus paratum. Sed quando poſt tot Saecula, ut Burnetus contendit, nondum ulla merces iis reddita eſt, atque inſuper reddendae tempus in immenſum trahi poteſt: quis jam in atrociſſima tormenta, ipſamque

in

in mortem pro vita beata in Caelis adipiſcenda lubens & gaudens incurrat? *Spes, quae differtur, affligit animam*, Proverbior. XIII. 12. Quanto plus autem illa affligat & exanimet, quae in tot Saecula, atque adeo in immanes moras protrahitur ullo ſine fructu, totque alia Saecula obſtare ſibi poſſe intelligit? Ad haec, ubi quempiam in calamitatibus ſolari velis, aut ubi morituris Fidelibus ingemines ſpem caeleſtis Beatitudinis, ſtatim, vel propediem conſequendae: quicunque apud Britannos Burneti deliramenta accepere, ii certe ſe ludibrio haberi inclamabunt. Iſtud ſui dogmatis incommodum ſenſit & ipſe Burnetus, ac propterea pag. 49. nulla cenſura dignos edicit, *ſi qui ſine omni ſpe lucri conſolentur moribundos, animentque velut ad Caelum confeſtim abituros, & ad ſuprema gaudia. Exeunt e carcere in libertatem; & quae ex pio affectu dicuntur ad minuendum mortis metum, non ſunt explicanda cum rigore, inſtar articulorum Fidei*. Sed apertiſſime conterraneis ſuis illudit Burnetus. Non *e carcere in libertatem*, ſed quidem *e libertate in carcerem* morientes illius doctrina educit. Nam quo loco ſit, & quanta poſſit, quibuſve fruatur Anima, dum conjuncta cum Corpore in Mundo degit, norunt omnes. Soluta a Corpore en a Burneto detruditur in compedes, in carcerem, tum a caeleſti Regno excluſa, tum viſibilis hujus Mundi penitus oblita, *quod nihil ſcilicet*, ut ille ait, *operetur aut efficiat in Mundum corporeum, nec ab eodem quomodocumque afficiatur*. Praeterea gravi cenſura is dignus, quando cenſura illos abſolvit, qui perſuaſum habentes, Chriſtianorum neminem, quantacumque juſtitia polleat, poſſe ante ſupremi Judicii diem in Caelorum gloriam penetrare, nihilo ſecius ſpem eis faciunt immenſi illius praemii ſtatim a morte acquirendi, hoc eſt, aperto mendacio Populum in re tanti momenti fallunt, & fallere non erubeſcunt. Quaenam, bone Deus, haec Theologia? & qualis hujuſmodi Religio? Rideant profecto impii atque increduli, quos minime deſiderari in Britannia novimus, quum ludibria ejuſmodi audiunt; graviſſime vero doleant, quicunque ibi Chriſto revera credunt; ac tanti momenti mendacia in Anglicana Religione uti legitima venditari animadvertunt.

Ad Improborum poſtea Timorem ac poenas quod attinet, in ſancta Chriſti Religione tantopere depraedicatas, habent ſane Injuſti, unde Burneto plurimum ſe debere fateantur. Utcunque is in limine nos moneat, nullum ſibi verbum faciendum *de malorum ac miſerorum* ſtatu poſt mortem: ita tamen orationem deinde ſuam ſtruit, ut luculentiſſime ſignificet, ſibi perſuaſum, Impiorum quoque & Pecca-

cato-

catorum Animas a Corpore ſejunctas, in *Somnum* rapi, ac tum ſolum excitandas, atque in *Ignem aeternum* trahendas, quum Chriſtus Judex de omnium hominum ſorte decernet. *Aeternum* appello *Ignem* illum, verbis eiſdem uſus, quibus utitur ipſemet Chriſtus, ſed cujus Aeternitatem idem Burnetus, ac Tillotſonus noſtris temporibus in dubium revocarunt, immo ſuſtulerunt. Nam quid jam non audeat inter Britannos effrenis ſentiendi licentia, ex quo a Catholica Eccleſia, nunquam ſatis deploranda ſeceſſione, defecerunt, & privato cujuſcumque judicio ac arbitrio ſubjecta eſt doctrina Fidei, quam & ſacrae Literae & Patres ab Eccleſiae voce petendam tradiderunt? Idcirco peregrina in dies dogmata apud illos emergunt, aut veterum errores veluti gemmae recuduntur, ne quid unquam deſideretur novi ad Eruditorum illorum nundinas deferendum; eo tamen ſucceſſu, ut in tanta inſtabilitate ſacri depoſiti, qui credebant, credere deſinant, & Religioni ſenſim Atheiſmus ſuccedat. Itaque poſita Burneti ſententia, Improbis addatur animus neceſſe eſt, ne ab iniquitatis via recedant; flagitioſae quippe illorum vitae poenas a Deo paratas ita procraſtinat, ita emollit, ut terror iis a Religione incuſſus prorſus exarmetur, leves etiam in auras apud multos evaneſcere poſſit. Scilicet ille malos Igne excruciandos ante poſtremum Judicium minime conſentit; poenas ipſas, ac damnatorum miſerias Sempiternas fore, ſatis aperte negat. Aut in nihilum Spiritus illi tandem conjicientur (quod famoſus vir Henricus Dodwellus antea ſenſerat) aut poſt emendationem ac poenitentiam a Deo miſericorde veniam impetrabunt. Interea qui ex praeſenti Saeculo a Mille & Septingentis annis migrarunt, nondum ſubiere Judicium, nondum Infernis cruciatibus addicti fuere. Id tantummodo praeſtandum, adveniente poſtremo Mundi hujus die, quem aut ſero nimis, aut nunquam adfuturum, facile ſibi gens nequam perſuadeat. Haec profecto gratiſſima Peccatoribus nuntia; ac potiſſimum quod iis liberum relinquitur, ſacras Literas in hocce argumento interpretari, prout quiſque magis conſonum divinae Clementiae arbitretur. Verum quid aliud haec ſunt, niſi nervos praecipuos Chriſtianae Religionis exſcindere, quae praemiis & poenis, ab omnipotenti, juſto, ac veraciſſimo Deo propoſitis, quotidie bonos ad arduum Virtutis iter animat atque incendit, malos vero ab iniquitate deterret? *Vae illis*, inquit per os Ezechielis Altiſſimus, Cap. XIII. 18. *qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus; & faciunt cervicalia ſub capite univerſae aetatis, ad capiendas animas; & quum caperent animas Populi mei, vivificabant animas*

Digitized by Google

mas eorum. Vae illis, qui per dulces ſermones Juſtitiam Dei in Improbos enervant ac tollunt; ejus vero Beneficentiam erga Juſtos extenuare non ceſſant.

At, inquit Burnetus, noſtrum non eſt, aut iſtis praemia, aut illis caſtigationem pro arbitrio noſtro decernere. Sacrae tantum Literae audiendae ſunt, Patres quoque auſcultandi. Hoc unum ex eorum doctrina conſequitur, nonniſi in fine Mundi piorum atque impiorum acta examini aeterni Judicis ſubjicienda, & tunc tantummodo unicuique pro merito aut mercedem donandam, aut ſupplicia eſſe inroganda. Sed quid, ſi mala fide agat heic Burnetus, atque incautos & ineruditos oratione ſua decipiat? Ignorare is minime poterat, ſuas rationes, eaſque validiſſimas, non deeſſe ſtatuentibus poenarum & praemiorum retributionem ante diem Judicii. Verumtamen iſtas ille diſſimulavit, ad illud unum anhelans, ut ſuam opinionem ab aliquot ex antiquis, & a nonnullis etiam poſteriorum temporum Haereticis venditatam, novis ſtipatam copiis, ipſe inter Britannos diſſeminaret, & ſi fieri poſſet, conſtabiliret. Nimirum id ille egit, quod quiſquam e Socinianis tentare nunc poſſet, divinitatem Filii Dei impugnaturus. Satis ei foret, nonnulla ſacrarum Scripturarum loca congerere, quae dogmati Catholicorum adverſari videntur; tum iis adjungere Ante-Nicaenos aliquot Patres, quibus nonnulla exciderunt, Socinianorum Haereſi in ſpeciem faventia, neglectis interim tot eorumdem ſacrorum Librorum locis, & Sanctorum Patrum ſententiis in Fidem Nicaenam conſentientibus. Quam bona fide ſubdolus iſte Scriptor munere ſuo fungeretur ad erudiendam Chriſtianorum Rempublicam, nemo non intelligit. Paria autem praeſtitit Burnetus, cujus iniquo conſilio propterea ſuates iraſcantur oportet, quando is ſatis prodit, ſe non amore ductum Veritatis, quae nihil celat, nihil diſſimulat, ſed ab unius cupiditate Gloriae ſe raptum fuiſſe. Novator enim quilibet nominis famam e Novitate doctrinae aucupatur. Contra, quum Deus, ipſaque recta Ratio Religionem in homines intulerit, efficaciſſimam videlicet animorum medicinam, & potiſſimum ſolamen in adverſis, regiumque iter ad Beatitatem: quiſquis in ejus amorem ſincere fertur, quantis etiam poſt viribus, ejus dignitatem atque utilitatem augendam, non minuendam, ubique ſibi proponit. Quamobrem quod Burnetus oculis ſuorum Civium ſubduxit, liceat mihi in praeſentia innuere: hoc eſt, experiri, num bonam ille cauſſam tueatur; an potius meliora ac veriora ſentiant, qui Proborum & Iniquorum beatam aut miſeram ſortem non ab uno poſtremo Judicio & Saeculi conſummatione petendam ſtatuunt.

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

Eccleſiae Catholicae de hujuſmodi quaeſtione Decreta. Quibus divinorum Librorum documentis innixa. Sancti Methodius, Thomas Aquinas, & Chriſoſtomus eidem adſtipulantur.

QUOD antequam aggrediar, lubens fateor, hujuſmodi quaeſtionem hinc inde gravibus circumſederi difficultatibus. Nonnulli ex Sanctis Patribus in ea fluctuaſſe aliquando videntur, modo anticipantes, modo differentes ad Mundi hujus funera Felicitatem Juſtorum, aeternaſque aerumnas Impiorum. Communis tamen inter Chriſtianos, & ubique accepta ab Eccleſiae exordio uſque ad Saeculum XIV. ſemper ſententia fuit, Proborum Animas a Corpore ſejunctas, niſi quid purgandum habeant, ſtatim in caeleſtia Regna transferri. Eodem tandem Saeculo XIV. Joannes XXII. Romanus Pontifex aditum aperuit ad eandem controverſiam altius examinandam. Scilicet diſputandi cauſſa ille pendere videbatur in eorum ſententiam, qui defunctorum Animabus viſionem Dei negabant ante glorioſum Chriſti adventum ad judicandum genus humanum. Verum re mature excuſſa Anno MCCCXXXIV. ſuam mentem Joannes palam purgavit, tandem profeſſus, *quod Animae purgatae, ſeparatae a corporibus, ſunt in Caelo, Caelorum Regno, & Paradiſo, & cum Chriſto in conſortio Angelorum congregatae, & vident Deum, ac divinam eſſentiam clare, in quantum ſtatus & conditio compatitur Animae ſeparatae*. Ejuſmodi profeſſionem ſubinde omnibus notam fecit Anno MCCCXXXV. Benedictus XII. ejus ſucceſſor, Bulla promulgata, quae incipit *Benedictus Deus*. Acrius deinde Anno MCCCCXXXVIII. & MCCCCXXXIX. agitata quaeſtio haec fuit in Concilio Generali Florentino inter Latinos & Graecos, ac demum concordi calculo utriuſque gentis ſtabilitum: *Illorum Animas, qui poſt Baptiſma ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quae poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutae corporibus, ſunt purgatae: in Caelum mox recipi, & intueri clare ipſum Deum unum & trinum, ſicuti eſt, pro meritorum tamen diverſitate alium alio perfectius*. Doctrinam eandem a Synodo Tridenti-

denti-

Digitized by Google

dentina confirmatam habemus Seſſione XXV. ita ut nulla amplius inter Catholicos diſputatio ſive dubitatio de illa ſuperſit. Quod praemonendum cenſui, ne quiſquam miretur, ſi quando Patres aut Theologos ante Saeculum XIV. in hoc argumento offendat, ab aliis, immo a ſe in ſuis ipſis Libris diſcordes. Liberum quippe fuit ante judicium Eccleſiae, opinioni adhaerere, quae potior videbatur. Eoque magis cavendum eſt, ne (quod nonnullis ſubrepit) quenquam ante ea tempora haeretici dogmatis damnemus, quod is aliter de Mortuorum ſtatu ſenſerit, quam poſtea Eccleſia decrevit. Quotieſcunque enim ab Eccleſia ſciente Theologorum Opiniones tolerantur, & palam prodire ſine cenſura ſinuntur: quanquam poſtea decreto contrario tollantur, eas quidem averſari in poſterum jubemur, ſed ſimul earum Auctores, ac praecipue ſi de Sanctis Patribus agitur, nulla gravi nota aſpergendos novimus. Florentini autem Concilii doctrinam de Sanctorum Beatitate Britanni, tunc in unitate Fidei nobiſcum juncti, ſuſcepere. An autem omnes illibatam ſervarint, ſervatamve cupiant, non ſatis compertum eſt mihi. Ego certe, ne a veteri, ſolideque firmata ſententia ſe dimoveri illi patiantur, ſi quid haec mea poſſunt, quanta potero brevitate curabo.

Statuendum autem ante omnia eſt, poſtremam diem Mundi hujus aliquando venturam; tunc excitandos omnes mortuos, qui in ſua Carne ad tribunal Chriſti ſiſtentur, pro ſuis meritis ſententiam aut dulcem, aut terribilem ex ejus ore in totius generis humani conſpectu accepturi. Tunc *in Chriſto*, ut ait Apoſtolus Prima ad Corinth. XV. 22. *omnes vivificabuntur. Denique finis, quum Chriſtus tradiderit Regnum Deo & Patri. Noviſſima autem inimica deſtruetur mors.* Sunt in hanc rem non pauca Scripturarum loca clariſſima, ac proinde *Reſurrectionem Mortuorum*, & glorioſum Chriſti adventum ad judicandos in fine Mundi univerſos homines, veluti unum e praecipuis Chriſtianae Fidei Articulis credimus & veneramur. Sacrae vero Literae, quae Reſurrecturos homines ſaepe tradunt, de *Corpore* id tradunt, de *Anima* vero ſilent; uti enim Sancti Patres animadverterunt, unum Corpus in morte hominis cadit, atque Anima ab eo ſejuncta vivere pergit. Propterea Matth. XXVII. 52. *Multa Corpora Sanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.* Ita & Apoſtolus cum in multis locis, tum praeſertim in eodem Cap. XV. mortuorum Reſurrectionem deſcribens, de Corpore tunc ſuſcitando, & ad incorruptionem transferendo loquitur; de Anima vero nihil habet. In prima quidem ad Theſſalonicenſ. V. 23. optat, *ut integer Spiritus & Anima, & Cor-*

pus ſine querela in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervetur. Verum ea de adhuc viventibus dicit, & ad jam vita functos non pertinent. Nam, uti palam faciemus, non unum Chriſti Domini *Adventum* ſacrae Literae tradiderunt; atque in illo Apoſtoli loco nihil aliud deſignari contendimus, niſi acceſſum Chriſti Judicis ad ſingulorum Fidelium mortem. Sed ubinam poſt Corporis mortem Animae vivunt, praecipue poſtquam Chriſtus reſurrexit, atque in Caeleſtem aulam conſcendit? Catholicorum ſententia eſt, Impiorum aut Improborum Animas ſine vera poenitentia decedentes, ad Inferorum ſupplicia illico ferri: Piorum vero, dum culparum nihil expiandum eis reſtet, in Caelorum Regnum convolare, & divinae Viſionis compotes fieri. Ad iſtius doctrinae firmamentum haec Scripturarum loca Sanctus Thomas Aquinas, Durandus, Cardinalis Bellarminus, aliique doctiſſimi viri jamdiu attulere. Eccleſiaſtici Cap. XI. 28. *Facile eſt coram Deo in die obitus retribuere unicuique ſecundum vias ſuas.* Tum additur: *In fine hominis denudatio operum illius.* Quae Juſtorum ac Injuſtorum *Retributio* futura ſit, non ſemel Chriſtus, ejuſque Apoſtoli nos edocuerunt. Et quum hanc *in die obitus* unuſquiſque a Deo recepturus dicatur, non Corpus quidem, ſed Anima, jam tum ad gaudium, ſive ad ſupplicia tranſibit. At *Eccleſiaſtici* Librum, inquiant Proteſtantes, minime inter Canonicas Scripturas recenſemus. Ut ut ſit, negare ſaltem nequeant, quin veneranda in primis antiquitate nitatur, & tanquam Agiographus Liber ſecundi ordinis laudatus fuerit vel ipſo Secundo Eccleſiae Saeculo, a Tertulliano, & Clemente Alexandrino, deinde ab Origene, Cypriano, Athanaſio, Baſilio, Cyrillis ambobus, Gregoriis Nazianzeno & Nyſſeno, Chryſoſtomo, Epiphanio, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, atque ab aliis non paucis. Ergo velis nolis, luculentum habes teſtem, qualis in primitiva Eccleſia foret Opinio de mercedis *Retributione*, non ad metas ſupremi Judicii procraſtinanda, ſed *in die obitus* a Deo praeſtanda.

Ad haec Apoſtolus Secunda ad Corinth. V. 1. *Scimus*, ait, *quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, aeternam in Caelis. Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quae de Caelo eſt, ſuperindui cupientes.* Video heic Interpretes digladiari. Burnetus ipſe loco iſto utitur, tanquam ſuae ſententiae fulcro, inquiens *diſſolutionem hujus corporis* opponi aſſumtioni *corporis caeleſtis*, quae tantummodo in Reſurrectione univerſali ſperanda eſt, *nulla ha-*

bita

bita ratione temporis intermedii. Verum uti Bellarminus poſt Sanctum Thomam ſcite animadvertit, ejuſmodi interpretatione nimium enervaretur Apoſtoli argumentatio. Is enim, ut ad patientiam in adverſis Corinthios animet atque inſtituat, praemium non poſt Saeculorum complurium moras, ſed brevi accipiendum propoſuerit oportet, appellando nempe aeternam Beatitudinem, *domum non manufactam*, habitationem nunquam interituram in caelis. Si terreſtris domus noſtra, in qua habitamus, diſſolvitur, *habemus* ſtatim aliam domum, ſine comparatione meliorem in caelis, hoc eſt, caeleſte domicilium, in quo Anima Deum facie ad faciem conſpiciet. Atque hanc interpretationem quo plus nos viventes ab Apoſtoli temporibus diſtamus, eo magis juſtam ac neceſſariam ſentimus. Neque objicias, aequum minime eſſe metiri a deſideriis noſtris, ſive a praeſenti rerum ſtatu, mentem Apoſtoli, quum nonnulli e Sanctis Patribus, atque ex ipſis nuperis ſacrarum Literarum Interpretibus in aliam abierint ſententiam. Nam neque Hammondo Britanno Interpreti noſtra improbatur; immo vel ante Mille & Quadringentos annos, Tertio videlicet poſt Chriſtum natum Saeculo, interpretationem a nobis propoſitam jam tum viguiſſe comperio. Sanctus Methodius Tyri Epiſcopus circiter Annum Chriſti CCXC. Librum *de Reſurrectione* elaboravit, quem Sanctus Hieronymus Cap. 83. de Scriptorib. Eccleſiaſtic. *Opus egregium contra Origenem* appellat. Ampla ejus excerpta nobis ſervavit Photius Cod. 234. Is autem explicanda ſibi ſumens praelaudata Apoſtoli verba, *ſcimus, quoniam ſi terreſtris &c.* inter alia ait: *per terreſtrem domum, brevem hanc Vitam abuſive intelligendam, non vero Corpus &c. Quae eſt ergo domus manufacta? Haec, inquam, brevis Vita &c.* Denique addit *Quemadmodum ergo, quum dies Vitae noſtrae praeſentis defecerint, bona opera Animas noſtras recipient: ita brevi hac Vita ſoluta, ANIMAE ANTE RESURRECTIONEM HABITATIONEM HABEBUNT APUD DEUM, donec inſtauratam, & nunquam caſuram Domum* (ideſt *Corpus*) *recipiamus*. Quae Sancti Methodii verba eo lubentius attuli, ut mature Lector intelligat, quae fuerit tanti viri ſententia (vel ipſo Saeculo Tertio) de non differenda ad Reſurrectionem Corporum Beatitudine Juſtorum; luſumque ludi a Burneto Britannis ſuis, dum contrariam tantummodo opinionem tunc receptam fuiſſe venditat.

Tertio ait Apoſtolus in eodem Cap. V. Epiſt. Secund. ad Corinth. *Qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati, eo quod nolumus exſpoliari, ſed ſuperveſtiri &c. Scientes quoniam dum ſumus*

in Corpore, peregrinamur a Domino (per Fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem). Audemus autem, & bonam voluntatem habemus, magis peregrinari a Corpore, & Praeſentes eſſe ad Deum. Evidens eſt *Peregrinari a Domino* ſignificare abſentiam a Domino, hoc eſt, nos heic poſitos, a reali ejus praeſentia ſejunctos vivere; *Peregrinari a Corpore* ſeparationem Animae ab ipſo Corpore. Si ergo Apoſtolus melius ſibi futurum ait, ſi Anima ſua e Corpore abeat, ut ſit *Praeſens ad Deum:* nonne tenes, Sanctorum Animas hinc evolantes illico ferri ad beatificam praeſentiam Dei? Propterea jure Sanctus Thomas Aquinas in Commentar. ad hunc locum ſcribit: *Confutatur per haec verba error dicentium, Animas Sanctorum decedentium non ſtatim poſt mortem deduci ad viſionem Dei. Nam fruſtra Sancti auderent & deſiderarent peregrinari a Corpore, ſi ſeparati a Corpore non eſſent Praeſentes ad Deum. Et ideo dicendum eſt, quod Sancti ſtatim a morte vident Deum per eſſentiam, & ſunt in Caeleſti Manſione.* Eſtius quoque vir inter Catholicos doctiſſimus ex his Pauli verbis deducit, *evidenter oſtendi, Sanctorum Animas Corporibus exutas (ſive a Corpore peregrinantes; utroque enim modo loquitur Apoſtolus) eſſe Domino Praeſentes, & quidem eo modo, ut jam non per Fidem ambulent, ſed per ſpeciem teneat. Hoc autem eſt, Deum clare, & per eſſentiam intueri.* Neque diſſentit inter Britannos praelaudatus Hammondus. Immo Calvinus ipſe ab hoc loco convictus, affirmare coactus fuit, Juſtorum animas, mox ut e Corpore migrant, ferri ad praeſentiam Domini. Hoc idem tradidere Patres, ex quibus unum ſeligo, Chryſoſtomum videlicet, qui diſerte hinc ſententiam eandem eliciebat Homil. X. in Epiſtol. II. ad Corinth. Cap. V. En ejus verba ad hunc ipſum locum: *Praeſtantius eſt, cum Chriſto eſſe, quam Corpus a corruptione liberum accipere. Senſus autem horum verborum eſt hujuſmodi. Vitam noſtram is non extinguit, qui nos oppugnat, ac morte afficit. Ne timeas: fidentem animum praebe, quum concideris atque obtruncaris. Neque enim ille duntaxat te a corruptione vindicat, ac gravi ſarcina levat; ſed etiam ad DOMINI CONSPECTUM CONFESTIM* (ταχέως) *TRANSMITTIT*. Et profecto, ſi dum Anima cum Corpore conjuncta eſt, peregrinatur a Domino, hoc eſt, a praeſentia Dei, ejuſque beata fruitione longe abeſt (nemo enim, in carcere corporeo vivens, ad videndum Deum facie ad faciem admittitur) conſequens eſt, ut peregrinari a Corpore (ideſt ſeparari a Corpore) vehementer cupiat, atque in eum locum transferri, ubi ſit *Praeſens ad Dominum*, hoc eſt emigrare ad Caeleſtem Gloriam.

Si

Digitized by Google

Si tantummodo poſt Reſurrectionem Corporum ſperanda eſſet haec Gloria, non dixiſſet Apoſtolus ad eam nos duci, poſtquam deſinit Anima verſari cum Corpore, ſed quidem in fine Mundi, qui quando futurus ſit, omnino incertum eſt. Atqui Paulus aperte nos docet, ideo exitum ab hac vita Juſtis exoptari, quia ſoluti a Corpore impediente Viſionem Dei, continuo fiunt *praeſentes ad Dominum*, eoque frui incipiunt. Dixi, per Corpus nunc Viſionem Dei impediri, quia idem diſcimus ab Apoſtolo ſcribente ibidem: *Scientes, quia dum ſumus in Corpore, peregrinamur a Domino. Per Fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem*, ideſt non per Viſum ſive Viſionem. Alibi hoc ille appellat videre Deum *facie ad faciem*. Ergo evidens eſt, Juſtum peregrinantem a Corpore, hoc eſt, Animam illius Corpore ſolutam, *Praeſentem eſſe ad Dominum:* hoc eſt Deum non amplius per *Fidem*, ſed *per ſpeciem*, ſive *facie ad faciem* ab ipſa videri: id quod Eccleſia Catholica credendum ſtatuit.

Evidentius eadem veritas colligitur ex aliis ejuſdem Apoſtoli verbis ad Philippenſ. I. 23. *Coarctor*, inquit, *e duobus: deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto: multo magis melius. Permanere autem in Carne, neceſſarium propter vos:* Ubi Chriſtus poſt glorioſam Reſurrectionem ſuam collocatus fuerit, ſacrae Literae nobis non uno in loco aperiunt. Scilicet is *in Caelum aſcendit; ibi ſedet a dextris Dei; Chriſtus eſt in gloria Dei Patris*, eumque ibi ſtantem conſpexit ſpeciali viſionis praerogativa Stephanus, dum a Judaeis lapidaretur. Si Paulus cupit *diſſolvi*, ideſt optat, ut e Corpore Anima diſſolvatur, reputatque *multo magis melius* ſibi futurum exui carne, quam *vivere in carne:* non alia certe de cauſſa id cupit, niſi quia ſtatim adjungetur Chriſto, in ejus conſortio perennem Vitam, ſummamque felicitatem conſequuturus. Quare jam tenes, Beatitatem ante Corporum Reſurrectionem Juſtis promiſſam, eaque fiducia animatum Apoſtolum agnoviſſe, deſiderandum ſibi e praeſenti vita deceſſum. Burnetum angit mirum in modum hic locus: ideoque ut ejus vim declinet, effugium non unum quaerit. Si, inquit, *corporali praeſentia* ſe cum Chriſto futurum intellexit Paulus, *de tempore Reſurrectionis intellexit; interquiete mortis pro nihilo habita: Animae enim a Corpore ſeparatae, & ab omni materia, nullam habere poſſunt praeſentiam corporalem & externam cum Chriſto durante illo ſtatu: hoc ex natura rei eſt impoſſibile*. Inepte ac temere omnia, immo & impie. Apoſtolus ait: *Cupio diſſolvi, & Eſſe cum Chriſto*, hoc eſt, ut quiſque intelligit, Carnis ſarcinam deponere cupio, ut Anima mea

ad

ad Chriſtum videndum aſcendat. Homine autem Philoſopho, eoque magis Chriſtiano indignum eſt venditare, Animam humanam ſolutam a Corpore non poſſe, quanquam lumine gloriae a Deo donetur, frui praeſentia Chriſti, cum eo eſſe, ipſumque intueri. Angeli certe materia corporea carent, & nihilominus *in Caelis ſemper vident faciem Patris mei*, *qui in Caelis eſt*, inquit Chriſtus ipſe, Matth. XVIII. 10. Et poenitentis Latronis Anima ſine Corpore fuit cum Chriſto, beatificata illius praeſentia in Paradiſo. Id ſi quis negat, Anathemate feriendus eſt. Burnetus deinde, ſi Sanctis vita functis *praeſentiam Chriſti ſpiritualem & internam* (quali etiam *in hac vita* fruuntur) concedere malumus, non repugnat. Sed & haec pugnant cum mente Pauli. Nam ſi, fatente Burneto ipſo, & ſacris Literis idem tradentibus, Sancti homines in hac vita adſunt Deo, ſunt cum Deo, ſpiritu nempe conjuncti cum illo: nihil erat, cur Apoſtolus diſſolutionem Corporis optaret, ut eſſet cum Domino; cum ipſo quippe hac ratione erat etiam in Mundo vivens. Ergo neceſſe eſt intelligamus, Apoſtolo ante oculos fuiſſe, procul dubio ſibi obventurum alium Animae ſtatum, ubi iſta e Corpore avolaſſet, ideſt, ſe potiturum non ſpiritali duntaxat, ſed reali praeſentia Domini, quacum Viſio Dei & Beatitudo conjuncta incedit.

Subdit Burnetus: *Piorum Animae poſt mortem dici poſſunt eſſe cum Chriſto*, *quatenus erunt in cuſtodia Chriſti*. *Chriſtus jam jam moriturus Animam ſuam in Manus Patris depoſuit*, *ideſt in cuſtodiam & tutelam Patris*. *Stephanus quoque moribundus in manus Chriſti Animam ſuam tradidit; Domine Jeſu ſuſcipe ſpiritum meum*, *exſpirans dixit*. *Eodem modo Anima Sancti Pauli eſſet cum Chriſto in ipſius tutela*, *& apud eum depoſita uſque ad Reſurrectionem*. Neſcio, an quid Arianum inſuſurret nobis Burnetus, exemplum Chriſti adferens, deponentis Spiritum ſuum in Manus Patris. Numquid *tutela & cuſtodia* indigebat Anima Chriſti, a qua nunquam Divinitas ſejuncta fuit? Stephanus autem (ut Sancti Auguſtini verbis utar in Sermone 319.) *pro cujus Evangelio animam poſuit*, *illi commendavit ipſam animam*. *Domine*, *inquit*, *accipe ſpiritum meum*. *Feciſti me victorem*, *recipe in triumphum*. *Accipe ſpiritum meum*. *Illi perſequuntur: tu ſuſcipe; illi eiiciunt: tu intromitte*. *Dic ſpiritui meo: intra in gaudium Domini tui*. *Hoc eſt enim*, *Accipe ſpiritum meum*. Ceterum ſuperflua haec eſſe, & Burnetum vagari, ut nos a ſcopo avertat, continuo Lector intelligat, ubi recogitet, nihil aliud ſignificari phraſi illa *eſſe cum Chriſto*, ſive *recipi ad Dominum*, uti Tertullianus legit,

quam

Digitized by Google

quam id, quod nuper vidimus in Secunda ad Corinth. V. 8. ab eodem Apoſtolo repetitum, quum ait, Sanctos percupere *peregrinari a Corpore*, hoc eſt, mori, ac deſinere in Carne morari, ut *praeſentes* fiant *ad Dominum:* quae nonniſi de reali preſentia in conſpectu Dei vivi, & de caeleſti Gloria explicanda ſunt. Quod litem denique de hujuſmodi formula dicendi dirimit, idem Paulus Theſſalonicens. IV. 16. poſtquam Reſurrectionem, & poſtremum Chriſti in fine Mundi judicium deſcripſit, & Juſtos rapiendos *in nubibus obviam Chriſto in aera* nos docuit, addit: *Et ſic ſemper cum Domino erimus*. Haec diligenter animadvertenda; nemo enim ex his non intelligit, *eſſe cum Domino* idem ſignificare, atque Gloria ac Beatitate aeterna frui, quam ne Burnetus quidem Juſtis poſt Reſurrectionem & Judicium ſupremum negare auſus eſt. Hanc ergo *Felicitatem* adepturus, quod eſt ad Animam, Apoſtolus fuit, ſtatim ac eadem Anima *diſſoluta* a Corpore fuiſſet, quia confeſtim cum *Chriſto*, cum *Domino*, futura erat. Inquit deinde Burnetus, Apoſtolum Secunda ad Corinth. V. 4. dixiſſe *Nolumus exſpoliari*, ideſt non cupimus mori: heic vero cupere *diſſolvi*, quod idem eſt ac mori; atque adeo temperanda haec eſſe, ut non repugnent. Sed o egregium hominem, qui levibus hiſce difficultatibus diſtineri ſe patitur! Norunt omnes, in quolibet homine varios eſſe Voluntatis actus, immo & contrarios, ex quibus denique unus alteri praefertur. Chriſtus quoque diverſa volebat, qua Homo, qua Deus. Itaque Natura & in Juſtis a morte abhorret: ab ea quoque, non negabat Paulus, quin & ipſe abhorreret. Verum Ratio, & deſiderium migrandi ad Chriſtum, ejuſque Gloria fruendi, pergratam illi diſſolutionem ipſam faciebat. Pergit Burnetus inquiens, dixiſſe Paulum: *Mors mihi lucrum*. Tum enumeratis tot malis & periculis ab ipſo in vita toleratis, ait, mirandum eſſe, cur *tantillum* dicat; & certe *mortem in hac vita optabiliorem ei fuiſſe*. Primo ſomnium Burneti eſt illud *tantillum;* neque ejus erat, tanta confidentia definire, quantum *lucri* Apoſtolo obventurum erat in morte, quando is diſerte infra inquit, *diſſolvi*, *&* *eſſe cum Chriſto*, reputari a ſe *multo magis melius:* quibus verbis, uti Eraſmus monuit, *duplicat comparativum ad vehementiam*, *ut plurimum exceſſum ſignificet*, *idque juxta idioma ſermonis Hebraici*. Accedit, quod Apoſtolus nunquam ſibi vitae hujus exitum optavit, ut tribulationibus, quas pro Chriſto ejuſque famulis perferebat, ſeſe eximeret. Immo placebat ſibi *in contumeliis*, *in anguſtiis pro Chriſto*, ut ipſe teſtatur Secunda ad Corinth. XII. 10. Quamobrem forti hilarique animo inter aerumnas

ſibi

ſibi vires addebat, certus, quo plura in terris pro Chriſti gloria atque utilitate Fidelium pateretur, eo majus ſibi Gloriae pondus expectandum in Caelis. Atque heic praeſertim prodit, ſe cupere *diſſolvi*, non ut finem faciat laboribus & periculis, ſed ut ſit *cum Chriſto*, & coram Chriſto ſiſtatur, cujus Gloriae participem ſe confeſtim futurum novit. Chryſoſtomum, ut alios omittam, audi, tutiorem certe Pauli Interpretem, quam Burnetus, Homil. III. in Epiſtol. ad Philippenſ. Cap. 1. *Diſſolvi multo magis melius, & quid eligam, ignoro. Quid ais? Quum hinc abiens AD CAELUM SIS MIGRATURUS, & CUM CHRISTO FUTURUS, ignoras, quid eligas? Ecquis pugil, quum coronam poſſit induere, malit rurſus in certamen deſcendere? Ecquis Dux, qui a bello cum gloria & trophaeis liberari queat, & cum Rege in Regia quietus degere, ſeque oblectare, adhuc & ſudare praeoptet, & in aciem prodire?* Ita ille, ita & nos ſentiamus oportet.

CAPUT TERTIUM.

Aliis Scripturae locis confirmata Catholicae Eccleſiae ſententia. Non poſtremum tántummodo Judicium *agnoſcendum, ſed & alia occulta. Alioſque Chriſti* Adventus *admittere neceſſe eſt, tum in ſingulorum Fidelium morte, tum ad Hieroſolymae excidium. Reſurrectionis Dogma nihil pugnat contra inchoatam Animarum Beatitatem in Regno Caelorum.*

USQUE ad Reſurrectionem Burnetus vectes ferreos injecit caeleſti Hieruſalem, ejuſque oſtia omnibus, praeterquam Chriſto, clauſit. Quam bene, hactenus vidimus. Adducatur nunc in examen alter Scripturarum locus Luc. XXIII. 41. ubi poenitens Latro dicebat ad Jeſum: *Domine, memento mei, quum veneris in Regnum tuum. Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi; Hodie mecum eris in Paradiſo.* Conſueverunt hoc uti, qui cenſent, ſtatim a morte caeleſte Regnum a Juſtis iniri. Et profecto quum Latro petat a Redemtore locum in ejus *Regno*, Chriſtus vero ei *Paradiſum* illo ipſo die polliceatur, omnino videtur idem locus ſub diverſis nominibus nobis exhibitus. Verum, ne quid diſſimulem, *Paradiſi* appellatio apud Patres non tam liquida eſt, ut cer-

certam & inconcuſſam ejus ſignificationem ad praeſentis controverſiae deciſionem trahere liceat. Incongruum quippe nonnullis viſum eſt, in caeleſtem Regiam fortunatum hunc Latronem invehere ante Chriſtum ipſum, qui quadraginta tantum diebus poſt Reſurrectionem ſuam illuc aſcendit. Praeterea quum triduo Anima Chriſti a Corpore ſejuncta in infernis piorum ſedibus verſata fuerit: quei tempore illo Latronis Anima facta eſt caeleſtis Regni compos? Haec tamen alios, eoſque longe plures, minime abſterruerunt, quin ſub *Paradiſi* vocabulo ſignificante deliciis refertam manſionem, *Paradiſum Caeleſtem*, ſive ſupremum Beatitatis locum deſignatum cenſuerint. Chriſtus enim inquit: *Mecum eris hodie*. Non illudit, ſed confirmat Latroni ſpem Regni, & quidem accipiendi non ſero, ſed poſtquam beata Anima ſua Corpore ſoluta fuerit. Neque opus fuit, Animam Latronis in Caelum invehere ſtatim. Etiam ad inferos deſcendens Chriſtus, Limbum Patrum convertit in locum inaeſtimabilis felicitatis. Et ubi Caelum recogites, certe ibi divinitate Chriſtus praeſens erat, atque inde, qua Deus, nunquam receſſit. Ad iſta accedat Apoſtoli verbum, magni in hac quaeſtione faciendum. Nimirum Secunda ad Corinth. XII. 2. teſtatur, ſe *raptum uſque ad tertium Caelum*, atque inſuper ſe *raptum in Paradiſum*, ubi audivit *arcana verba*, *quae non licet homini loqui*. Quicunque ſcopum Pauli attente conſiderat, ejuſque ſermonem recte perpendit, nunquam ſibi perſuadeat, raptum fuiſſe Apoſtolum in Paradiſum terreſtrem Adami, ſed quidem in ſummum Caelum, atque in Beatitudinis ſedem; ibique ineffabilia ſibi a Deo revelata: ita ut, ſi quis forte veterum minus honorifice de *Paradiſo* ſcripſerit, in Limbum Patrum, atque in inferioris terrae partes illum conjiciens, ab eo abſcedere cogamur. Certe plerique Interpretum a primis Eccleſiae Saeculis ad noſtra uſque tempora, inter quos & Hammondus Britannus, *Paradiſi* vocabulo indicatum cenſuerunt Caelum ipſum, ubi in deliciis aeternis Beatorum animae Deum intuentur, atque ejus Gloria fruuntur. At de hoc uberius infra.

Ancipitis quoque ſignificationis nomen eſt *Sinus Abrahae*. De hoc etiam infra agetur. Interea de Lazaro paupere legimus Luc. XVI. 22. *Factum eſt autem*, *ut moreretur mendicus*, *& portaretur ab Angelis in Sinum Abrahae*. *Mortuus eſt autem dives*, *& ſepultus in Inferno*. *Elevans autem oculos ſuos*, *quum eſſet in tormentis*, *vidit Abraham de longe*, *& Lazarum in ſinu ejus*. Quae eo in loco Dominus tradit, aperte produnt, Divitem in tormentorum loco fuiſſe, Lazarum vero in alicujus Felicitatis regione, in quam Angelorum

miniſterio fuerat deportatus. Praeterea ſunt, qui arbitrantur, *Sinum Abrahae* ſignificare non quenpiam locum, ſed honorificam ſedem in regione illa, ubi cum Juſtis ſervabatur Abraham, pater *omnium credentium*. Nempe ei proximus ſedebat Lazarus, apud illum ſupra complures alios honoratus. Et laudanda ſane, immo ceteris praeferenda interpretatio. Nam & Joann. I. 18. dicitur *Unigenitus Filius*, *qui eſt in ſinu Patris:* & XIII. 23. *Erat ergo recumbens unus ex Diſcipulis ejus in ſinu Jeſu*, *quem diligebat Jeſus*. Quae in eum finem commemoro, ut ſi quem ex antiquis offendimus, qui poſt Domini Aſcenſionem in Caelum ſcribant, Juſtorum Animas *in Sinum Abrahae* deferri, nil mireris. Per ea verba Caeleſtis quoque Beatitudo delineatur, in quam translatus eſt Abraham a victore mortis Chriſto. Ideo Matth. VIII. 11. dicitur: *Multi ab Oriente & Occidente venient*, *& recumbent cum Abraham & Iſaac & Jacob in Regno Caelorum:* ideſt, uti Grotius interpretatur, gaudia poſt hanc vitam, more tunc recepto, ſub *Convivii* ſpecie deſcribens. Proinde Chryſoſtomus Homil. XXVII. in Matthaeum, haec de Domino noſtro habet: *Caeleſte Regnum non ſuo nomine*, *ſed Sinum Abrahae appellavit.* Sunt & alia in hanc rem veterum loca, quae infra commemorabo.

Nunc nobis animadvertendum, Divitem *in tormentis* fuiſſe, atque *in Inferno* concluſum: nam verba iſta in antiquis Codicibus conjunguntur cum *elevans oculos*. Quae forent ejuſmodi tormenta, ille ipſe prodit inquiens: *quia crucior in hac flamma*. Neque Corpus, ſed Animam duntaxat ibi excruciatam fuiſſe, certo agnoſcimus, quum Diviti *quinque fratres* eſſent, adhuc in terra viventes; is autem optabat, ne & *ipſi venirent in hunc locum tormentorum*. Ergo nondum facta Reſurrectio Corporum. Porro tria hinc hauriuntur, eaque maximi momenti ad controverſiam noſtram. Primum eſt, negari amplius non poſſe, quin Improborum Animae ſtatim a morte in Inferorum tormenta conjiciantur, ibique excrucientur ante Corporum Reſurrectionem. En Divitis Animam ad ea ſupplicia deductam, dum adhuc vivi ejus fratres verſarentur in Mundo. Jugulant haec prorſus Burneti ſententiam, qui & Injuſtis poenam differt uſque ad poſtremum orbis univerſi Judicium, eumque Haereticum produnt. Simul etiam oſtendunt, quam temere & inepte is tradat, Animas ſine Corpore ſumma Beatitudine frui, aut excruciari non poſſe. Secundo, ſi Animae peccatorum pondere preſſae, atque a corporeis vinculis expeditae, in tormentorum locum detruduntur, neque expectanda eis eſt Archangeli tuba & conſummatio Saeculi; par militat ratio, quare

neque

neque Juſtorum Animabus in Chriſto morientibus Felicitatis aeternae praemium differendum ſit in finem uſque Mundi. Nam cur par non ſit utrobique divinae Juſtitiae menſura? Tertio, duplex Judicium a Deo faciendum Catholicorum Theologi ſtatuunt: alterum privatum & occultum, videlicet mox ut unuſquiſque hominum e vivis decedit. Tunc enim quilibet aeterno Judici operum ſuorum rationem reddit, ejuſque ſententiam ſubire cogitur, ad praemium aut ad poenam tranſeunte Anima illius. Ad hujus dogmatis veritatem ſtabiliendam afferri conſuevit Apoſtoli locus Hebraeor. IX. 27. *Statutum eſt hominibus ſemel mori. Poſt hoc autem Judicium.* Neque injuria hiſce verbis utimur, quum nulla ibi inter mortem hominis, & occultum Judicis Dei tribunal mora interponatur. Et quamvis nonnulli arbitrentur, ibi Apoſtolum loqui non de ſingulari, ſed de univerſali Judicio Dei in fine Mundi; doctrina tamen de privato Dei Judicio ſtatim a morte hominum ex iiſdem verbis multo rectius ac veriſimilius reſultat, utpote quae etiam ex aliis Sacrarum Literarum & Patrum documentis deprehenditur firmiſſima, immo ſine temeritate ac laeſione Chriſtianae Fidei negari non poteſt. Hujuſmodi Judicium agnoſcit & confirmat Sanctus Thomas non uno in loco: ſed praeſertim in ſumma Tom. III. Quaeſt. 59. Artic. V. Praeterea Sanctus Auguſtinus Lib. XX. Cap. 1. de Civitate Dei, praeter *noviſſimum Judicium* alia agnoſcit *media Dei Judicia*, quum Deus judicet *etiam de ſingulorum hominum operibus propriis; & homines plerumque aperte, ſemper occulte, luunt pro ſuis factis divinitus poenas, ſive in hac Vita, ſive Poſt Mortem.* Alios Patres hujus doctrinae teſtes infra adducam. Reliquit autem divinus Magiſter ineluctabile hujuſmodi veritatis exemplum in Divitis Anima, nondum reſumto Corpore, apud Inferos excruciata. Quamobrem etiamſi aperta Scripturae verba deeſſent, facta non deſunt, quibus ipſum dogma perſuadeatur. Nimirum nullum habemus intervallum inter Divitis mortem & ſupplicium. Iſtius damnationem, iſtius poenam Judicis ſententia praeceſſerit oportet. Rurſus Auguſtinum audi Lib. II. Cap. 4. de Anima & ejus origine. *Rectiſſime & valde ſalubriter credit, judicari Animas, quum de Corporibus exierint, antequam veniant ad illud Judicium, quo eas oportet jam redditis Corporibus judicari, atque in ipſa, in qua heic vixerunt, Carne torqueri, ſive gloriari. Hoc ita-ne tandem neſciebas?* Hujus quoque doctrinae fundamenta inter cetera indicat, addens: *Quis adverſus Evangelium tanta obſtinatione mentis obſurduit, ut in illo Paupere, qui poſt mortem ablatus eſt in Sinum Abrabae, & in*

illo Divite, cujus in Inferno cruciatus exponitur, iſta non audiat, aut audita non credat? Haec Novatorem Burnetum feriunt, & doctrinae Catholicae vetuſtatem produnt. Quare prorſus corruere videas Burneti ejuſdem argumentum, dum ſcribit: *Nec ſacris Literis, nec Rationi naturali conſentaneum eſſe videtur, ſummas poenas exigere, aut ſumma praemia erogare, antequam res in Judicium deducta fuerit, & de cujuſque cauſſa conſtiterit. Judicium autem nullum memorat Scriptura ſacra ante finem Mundi.* At nos jam manu tenemus, ante extremum Mundi Judicium inflictas Diviti mortuo poenas: ergo non unum tantummodo univerſale Judicium, ſed Judicia quoque peculiaria in hominum morte a Deo habenda credamus. Infra quoque vide Caput XXVIII.

Lucis incrementum majus accipit ſententia noſtra ex Joann. XIV. 1. ubi Chriſtus ad mortem profecturus, Apoſtolos ſuos hiſce verbis ſolatur: *Non turbetur cor veſtrum. In domo Patris mei manſiones multae ſunt, ſi quo minus, dixiſſem vobis: Quia vado parare vobis locum. Et ſi abiero, & praeparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.* Neminem futurum puto, qui non agnoſcat, *manſiones* Apoſtolis parandas fuiſſe in Caelo, atque in ſede omnium felicitatum, quum illas diſerte Salvator ſtatuat *in domo Patris mei.* At ecquando in eas *Manſiones* Apoſtolis futurus eſt locus? Si Burnetus auſcultandus, neque poſt annos Mille & Septingentos paratus eis fuit locus, neque illum quiſquam obtinuit; & inde erunt excluſi Juſti omnes fortaſſis adhuc per aliquot alia annorum Millia, ſcilicet donec Mundo finis adveniat. Nonne hac ratione ridendae incredulis exhibentur divinae Scripturae? Quippe aut impotentiam in parando, aut promiſſi oblivionem, aut illudendi voluntatem Chriſto Domino incaute tribuit Burnetus. Verba Salvatoris, eorumque contextus hunc unum ſenſum praebent cuicunque videre volenti: *Verum quidem eſt, me diſceſſurum a vobis: quod permoleſtum vobis agnoſco. Verum in Caelo non mihi tantum, ſed & vobis excipiendis eſt locus. Id non ſemel dixi vobis. Bene ergo vobis erit, ſi abiero, ac praeceſſero tanquam praecurſor, hoſpitium vobis in eadem beata domo paraturus. Nam hoc facto, quum ex Mundo eritis & vos abituri, rurſus ad vos veniam, & vos mecum accipiam, in Regnum Patris mei vos introducturus, ut ſemper ubi ſum ego, & vos ſitis, coheredes & participes meae felicitatis. Quare non moerori, ſed gaudio diſceſſus meus futurus eſt vobis.* Animadverte illud *Venio* pro *Veniam*, quod celeritatem reditus ſonat.

Secun-

Secundum Burneti ſomnia dicturus fuiſſet Jeſus: *Vado parare vobis locum extra domum Patris mei, ubi per aliquot annorum millia dormietis, ſive requieſcetis.* Sed ab hujuſmodi imaginatione manifeſte abſunt Salvatoris verba: *In domo Patris mei*, ait, in Regno Caeleſti, ubi ero & ego, *vado parare vobis locum.* In praecedenti quoque Cap. XIII. 36. interroganti Petro: *Domine, quo vadis? Reſpondit Jeſus: Quo ego vado, non potes me Modo ſequi. Sequeris autem Poſtea.* Propterea Chryſoſtomus Homil. XI. in Cap. VI. ad Hebraeos: *Praecurſor*, ait, *pro nobis introivit Chriſtus. Praecurſor autem eſt aliquorum Praecurſor, ſicut Joannes Chriſti. Et non dixit ſolum introiit, ſed ubi Praecurſor pro nobis introiit, utpote quod nos quoque debeamus eo pervenire. Non eſt enim multum interſtitium inter Praecurſorem, & eos, qui ſequuntur; nam alioqui non eſſet Praecurſor.* Neque, ut rurſus repetam, excogitandum eſt, quoties in ſacris Literis Chriſtus *venire*, & Chriſti *adventus* auditur; ſingula ea loca unum ſignificare noviſſimum diem, quo Deus *judicaturus eſt Orbem in aequitate.* Praeter magnificum, omnibuſque viſibilem illius *Adventum* in fine Mundi, jam didicimus eſſe alios Salvatoris Adventus, ſed occultos & peculiares. Unus inter alios ſtatuendus, quum Juſti ex Mundo abituri ſunt, ut eos Chriſtus ſuſcipiat, atque in Regnum claritatis ſuae introducat. Miror, ſi ſit, qui haec in dubium vertat, quando ſatis aperte de aliis Adventibus Chriſtus ipſe nos monuit. Utique ait Joann. XIV. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit: & Pater meus diliget eum; & ad eum Veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Ad haec Jeſus ipſe ad ſuſcipiendum Stephani morientis ſpiritum, ſe viſibilem praebuit. Tum Lucae XII. 36. inquit: *Vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis, ut quum venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.* Idem inculcat ſubdendo: *Beati ſervi illi, quos, quum venerit dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod praecinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Et vos eſtote parati, quia, qua hora non putatis, Filius hominis veniet.* Convivii hujus deſcriptio Caeleſtem ſine dubitatione Felicitatem deſignat, hoc eſt ineffabile illud praemium, quo ipſe Juſtos donaturus eſt, quos paratos, ſive virtutibus ac bonis operibus ornatos, atque a vitiis & peccatis alienos, in morte inveniet. Neque enim haec de ſupremo Judicii univerſalis die intelligenda ſunt. Ad Apoſtolos loquitur divinus Praeceptor, eoſque vigilare jubet. Certe illi vitam producturi non erant uſque ad finem Mundi. Tum ad *omnes* Parabolam & monitum

tum extendit, ne quenquam imparatum mors offendat, atque ut quo tempore Chriſtus ipſe adveniet, occultum Judicium de morientium operibus facturus, quilibet Fidelium vigilans deprehendatur. Hoc etiam clarius expreſſum videas apud Marcum XIII. 33. ubi Dominus ait: *Vigilate ergo, ne quum homo venerit, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate*. Sententiam vero praemium ſtatim ſubſequetur.

Innuitur hoc in praelaudatis verbis, dum Apoſtolos alloquitur, eiſque *manſiones in domo Patris*, hoc eſt in aeterna Beatitudine, pollicetur. *Si abiero*, inquit, *& praeparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum*, quum nempe e corporeo carcere Anima veſtra evolabit, *ut ubi ſum ego, & vos ſitis*. Non ait *Sero*, eoque minus poſt duo, aut tria, aut plura Annorum Millia Veniam ad vos; ſed *Brevi*, quum ſcilicet e Mundo & vos abieritis, ut in domo Patris mei mecum ſemper ſitis. Reminiſcere, haec dici a Chriſto ſolandi cauſſa Diſcipulos, quorum cor turbatum agnoverat, quod eis dixiſſet: *Filioli, adbuc modicum vobiſcum ſum*. Non aliud ergo ſolatium adhibitum ad removendum ex eorum cordibus moerorem ac turbationem, excogitare poſſumus, niſi celerem Redemtoris ipſius Reditum, qui illorum Animas exciperet hinc abeuntes, atque in aeterna gaudia inveheret, illic, ubi Chriſtus foret, futuras & ipſas in perpetuum. Propterea infra addit: *Non turbetur cor veſtrum, neque formidet*. Cur, quaeſo, timorem & angorem depoſituri ſunt? *Quia*, repetit, *Vado, & Venio ad vos*. Chryſoſtomo quoque teſte Homil. 72. in Joann. quum Jeſus dixiſſet: *Non poteſtis me Modo ſequi; ne arbitrarentur diuturniorem moram futuram*, ſive ne putarent, *uſque ad finem Mundi* (εἰς τέλος) eum eſſe moraturum, addidit: *Ut ubi ſum ego, & vos ſitis*. Et nunquid amantiſſimus Pater Deus morem nondum geſſit unigenito Filio ſuo, hiſce verbis tunc ipſum alloquenti? *Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum ego, & illi ſint MECUM, ut videant Claritatem meam, quam dediſti mihi*, Joann. XVII. 24. Impie aut Chriſtum Dominum, aut Evangeliſtam mendacii inſimulet, quicunque nondum completam voluntatem & promiſſionem Chriſti affirmare non erubeſcat. Diſertis verbis Dominus fidem heic ſuam obligavit: liberare procul dubio potuit. Quis contra hiſcat, aut factum non credat? Et quum dicit, *ut ſint Mecum, & videant Claritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem Mundi*, ſupremam Chriſti Claritatem, hoc eſt *Gloriam* in Caelis prodit, de qua antea ipſe Dei Filius dixerat: *Et*

nunc

nunc clarifica me, Pater, Apud Temetipſum (videlicet in Regia Beatitudinis tuae) *Claritate, quam habui, priuſquam Mundus eſſet, Apud Te.* En quare Juſti cum Apoſtolo cupiant *Diſſolvi, & eſſe cum Chriſto;* quare *peregrinari a Corpore, & praeſentes eſſe ad Dominum;* quare *ambulare* non *per fidem*, quod ſolum poſſunt, dum in Corpore ſunt, ſed *per ſpeciem*, quod Corpore ſolutis continget. Chriſoſtomus quoque Homil. *66.* in Cap. XII. Joann. Domini verba interpretans: *Ubi ſum ego, illic & miniſter meus*, haec habet: *Ubi Chriſtus? in Caelis. Ergo ante Reſurrectionem Illuc Anima & Spiritu transferemur.* Hujuſmodi autem *Praemio* donari ait, qui Crucem ferunt, & ſequuntur Jeſum.

Atque haec evidenter produnt, quantum a veritate abſit Burneti opinio, & ſimul quam firma ſit ſententia Catholicae Eccleſiae. Neque ſolum ad mortem Fidelium ſe adventurum divinus Redemtor praedixit, ſed & alterum ſuum denunciavit *Adventum*, occultum & ipſum, quo tempore Regnum Judaeorum excidit, capta & proſtrata illorum Urbe a Romanis Anno vulgaris Epochae LXX. & annis poſt Aſcenſionem Domini fere ſex & triginta. Tunc ad peculiare Judicium ingratae gentis Judaicae acceſſurus erat Chriſtus. Immo Judicium illud typus fuit univerſalis alterius, ad quod omnes reſurgentes in fine Mundi adſtabimus. Vide Matth. XXIV. 2. ubi deſolationem Templi praedicit, ſeque ea occaſione adventurum: quae etſi de univerſali Judicio recte interpretari conſuevimus, attamen reſpicere videntur ſingulare illud Judicium, quum ſubdat: *Amen dico vobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia haec fiant.* Cum his conjunge, quae idem Dominus habet Matth. X. *19. Quum autem perſequentur vos in Civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis: non conſummabitis Civitates Iſrael, donec Veniat Filius hominis.* Confer etiam alterum locum Matth. XVI. 27. *Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis. Et tunc reddet unicuique ſecundum opera ſua. Amen dico vobis, ſunt quidam de heic ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis Venientem in Regno ſuo.* Novi, referri & iſta ad glorioſum Chriſti adventum in fine Saeculorum, atque ad Transfigurationem proxime ſequutam: quae ſane interpretatio laudanda eſt, & mihi probatur. Nihilo tamen ſecius quum Adventus ille Chriſti futurus dicatur, vivente adhuc non uno ex Apoſtolis & Diſcipulis ſuis: perpendendum eſt, num ſpectare potius poſſit ad Judaici Regni excidium, in quo aeternus Judex poenas jamdiu praedictas repetiit a Populo illo, ſuo, ſuorumque Fidelium

Digitized by Google

lium perſequutore indefeſſo. Horrendo Hieroſolymae excidio notum eſt, ſaltem Sanctum Joannem fuiſſe ſuperſtitem. Ad ea quoque tempora referenda ſunt, quae habet Sanctus Lucas in Evangel. Cap. XVII. 30. *Secundum haec erit, qua die Filius hominis revelabitur;* ſubdit enim: *In illa hora qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, non deſcendat tollere illa.* Vide etiam Luc. XVIII. 7. & XIX. 39. & XXI. 6. 20. Inquit quoque Apoſtolus ad Philippenſ. IV. 5. *Dominus prope eſt:* quod de Chriſto Judice explicandum eſt, venturo vel ad mortem non longe futuram illorum, ad quos ſcribit, vel ad liberandos Fideles ſuos a Judaeorum impotentia: quod paucis inde annis contigit in populi illius terribili calamitate atque ruina. Idem vero Apoſtolus Hebraeos ad fidem Chriſti converſos, & a fratribus in ſua incredulitate obduratis vexatos, ſperare jubet pacem Hebr. X. 25. *conſolantes, & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Terribilis autem quaedam exſpectatio Judicii, & ignis aemulatio, quae conſumtura eſt adverſarios.* Tum ad patientiam eos hortatur verſiculo 37. haec ſubdens: *Adhuc enim Modicum aliquantulum, qui Venturus eſt, Veniet, & non tardabit.* Ita & Jacobus in Epiſt. ſua, V. 7. *Patientes igitur eſtote, fratres, uſque ad Adventum Domini.* Et infra: *Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra, quoniam Adventus Domini appropinquavit. Ecce Judex ante januam adſiſtit.* Conjungenda quoque cum hiſce locis, ſunt, quae concordi doctrina Joannes Apoſtolus tradidit in Epiſtola Prima, Cap. II. 18. ſcribens: *Filioli, noviſſima hora eſt; & ſicut audiſtis, quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt* (de Gnoſticis Haereticis, qui Eccleſiam Dei tunc infeſtabant, loquitur): *unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt.* Infra addit: *Filioli, manete in eo, ut quum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in Adventu ejus.* Haec & alia ſimilia referre ad univerſale Judicium magno cum incommodo coneris; & deceptos imaginari Apoſtolos Chriſti, blaſphemiam ſaperet. Ergo praeter ſolemnem & glorioſum Chriſti Adventum, quem in fine Mundi Chriſtiani quique exſpectamus, alios illius Adventus in Scripturis ſacris indicatos videmus; hoc eſt, aut ad mortem ſingulorum Fidelium, ad quos Apoſtoli ſcribebant, aut ad Templi & Reipublicae Judaicae poſtrema fata, paucos poſt annos ſubſequuta: quod & Sanctus Auguſtinus agnovit Lib. XX. Cap. V. de Civitate Dei. Quos autem tunc viventes hortatur Joannes, ut *quum Chriſtus apparuerit, habeant fiduciam* (appariturum vero brevi ſatis prodit) hos Cap. ſubſequenti verſ. 2. aliis hiſce verbis ſola-

ſolatur: *Cariſſimi, nunc filii Dei ſumus; & nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quoniam quum apparuerit, ſimiles ei erimus; quoniam videbimus eum, ſicuti eſt.* Si haec, uti videtur, cum praecedentibus cohaerent, jam habes, non exſpectaſſe Juſtos Reſurrectionem Corporum in poſtremo Judicio, ut ad ſummam Beatitudinem, & *Viſionem Dei* admitterentur. Hoc ipſum vero edocuit Apoſtolus idem a Chriſto dilectus, Apocalypſ. II. 25. *Tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam.* Et infra Cap. III. 3. *Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & neſcies, qua hora veniam ad te.* Et rurſus eodem Cap. III. 11. *Quoniam ſervaſti verbum patientiae meae, & ego ſervabo te ab hora tentationis, quae ventura eſt in orbem univerſum tentare habitantes in terra. Ecce Venio cito. Tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* Et infra verſ. 20. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & coenabo cum illo, & ipſe mecum. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo.* Luculentius eadem inculcat Sanctus Apoſtolus in fine Apocalypſeos ipſius Cap. XXII. 7. *Et ecce,* inquit, *venio velociter.* Et verſ. 12. *Ecce venio cito, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundum opera ejus.* Et verſ. 20. *Dicit, qui teſtimonium perbibet iſtorum. Etiam Venio cito. Amen. Veni, Domine Jeſu.*

Accedat nunc Burnetus, nobiſque depraedicet unum Chriſti Adventum, unum illius Judicium in fine Saeculorum, atque in tempus adeo enorme differat proborum praemia, & poenas improborum. Exigat ille a nobis, ut ſacrarum Literarum loca proferamus, quibus ante magnum illum diem alius oſtendatur Domini Adventus, & expedita operum retributio. En loca, en lucem, a qua ipſe oculos avertit, ad gloriam e novitate dogmatis captandam unice intentus. Non nobis, inquam, ille ingeminet, *Adventum Domini* de ſolemni tantum illius apparitione in fine Mundi eſſe intelligendum. Quantum is fallatur, jam perſpeximus. *Dies* quoque *Domini* non ſemper ſupremum Judicium indicat, quum Apoſtolus ad Philippenſ. I. 6. ſcripſerit: *Qui coepit in vobis opus bonum, perficiet uſque in Diem Chriſti Jeſu:* hoc eſt, uſque ad obitum veſtrum, perſeverantiae gratiam vobis impertiendo. Atque huc facere, ſimulque hinc accipere poſſe interpretationem videtur locus Joannis Apoſtoli XXI. 22. ubi Dominus de ipſo dixit ad Petrum: *Sic eum volo manere, donec Veniam; quid ad te? Exiit ergo ſermo ille inter fratres, quia Diſcipulus ille non moritur. Et non dixit Jeſus, non moritur; ſed: Sic eum volo*

manere, donec Veniam: quid ad te? Joannes profecto Hieroſolymorum excidio ſuperſtes fuit, ad quod Dominus ſe Venturum praedixit. Tunc ergo habes completum Chriſti vaticinium. At Apoſtoli, quod Domini Adventum ad poenas de Judaeis ſumendas tunc minime excogitarent, arbitrati fuere, ad poſtremum Orbis Judicium differendam fore Joannis mortem. Ejuſdem vero Sancti Joannis verba nuper accepimus, hortantis tunc viventes, *ut quum Chriſtus apparuerit, habeant fiduciam*, quem brevi Venturum prodit. At inquit Burnetus pag. 59. *Judicium nullum memorat Scriptura ſacra ante finem Mundi*. Tum loca adtexit, quibus Scriptura ſupremum illud Judicium nobis annunciat. Matt. XXV. 31. *Quum venerit Filius hominis in majeſtate ſua &c.* & *ſtatuet oves quidem a dextris ſuis &c.* & Prima ad Corinth. III. 13. *uniuſcujuſque opus manifeſtum erit. Dies enim declarabit &c.* & Secunda ad Corinth. V. 10. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum &c.* Subdit Burnetus: *In his, quae pendent a voluntate Dei & a revelatione divina, non licet ad arbitrium fingere novam rerum oeconomiam, ut hypotheſi ſerviamus*. Verum hujuſmodi oeconomiam veluti novam ille ſibi fingit, poſtquam nulla alia divinarum Literarum loca animadvertere voluit, quibus evincitur, alia quoque Judicia ante noviſſimum a Chriſto inſtitui, & ſtatim a morte Animas hominum aut caſtigari, aut mercede donari. In eo ipſo Cap. V. Epiſtol. II. ad Corinth., uti ſupra vidimus, praemiſerat Apoſtolus, nos cupere *peregrinari a corpore, & praeſentes eſſe ad Dominum:* quae verba idem important, atque *diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*. At inſtat Burnetus: quid igitur ultra praeſtabit univerſale Judicium, ſi peculiare praeceſſit? Et quomodo *unuſquiſque* tunc *referet propria corporis*, ſi ante Reſurrectionem, ut nuper ajebat Sanctus Joannes, redditum fuit *unicuique ſecundum opera ejus?* Uti oſtendimus, ad ſingulorum hominum mortem de illorum bonis maliſve operibus Deus Judicia inſtituit, & Evangelicum Divitem vidimus detruſum confeſtim fuiſſe in *tormenta*, atque in *flammis cruciatum*. Licet autem nobis, de ipſis privatis Chriſti Judiciis accipere verba Apoſtoli monentis: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria Corporis*. Quod ſi ea referre contendas ad univerſale Judicium, animadverte, Apoſtolum tantummodo *de Corpore* loqui. *Propria Corporis* inquit. Tunc autem in ſententia noſtra unum Corpus referet praemium aut poenam; antea quippe Anima retulit. Sanctus quoque

Ire-

Irenaeus, quanquam Millenariorum ſententiae addictus, & a Burneto pro ſua ſententia laudatus, dum tamen Lib. II. Cap. 34. Divitis & Lazari *relationem* commemorat, ſatis innuere videtur ejuſmodi Judiciorum minime procraſtinatam ſententiam, ſcribens: *Per haec enim manifeſte declaratum eſt, & perſeverare Animas, & non de corpore in corpus tranſire &c. & Propheticum quoque adeſſe Abrahae, & Dignam Habitationem unamquamque Gentem percipere, etiam ANTE JUDICIUM*. Mirum vero eſt, cur Sanctus ille Epiſcopus, poſtquam agnovit, Animam Divitis ſtatim a morte migraſſe *in illum locum poenae*, hoc eſt, *tormentorum*, & *flammarum*, ſimul etiam non agnoverit, ex Juſtitiae menſura, Animas Juſtorum ante univerſale Judicium transferri in Caeleſte Regnum, *dignam* videlicet *habitationem* morientium in Domino, uti Tormentorum locus *digna* eſt *habitatio* Improborum. Atqui ſingularia iſta Judicia Dei occulta ſunt, & fere ſemper nobis ignota; & quid de iis, qui praeceſſerunt, judicaverit Deus, nihil reſcire licet, & nihil in poſterum licebit. Porro Dies aderit, dies irae, quo tum bona, tum mala opera hominum manifeſta in conſpectu omnium volet Altiſſimus; quae nunc latent, tunc aperientur: & fiet *Revelatio juſti Judicii Dei*, ut ait Apoſtolus ad Roman. II. 5. Neque fruſtra dictum putemus, ut nuper vidimus, *uniuſcujuſque opus manifeſtum erit, & nos manifeſtari oportet*. Scilicet, uti monuit Sapientia III. 2. *Juſti viſi ſunt oculis inſipientium mori, & aeſtimata eſt afflictio exitus illorum, & quod a nobis eſt iter, exterminium: illi autem ſunt in pace; & caſta generatio in perpetuum coronata triumphat*. Verum ſupremo adveniente Judicio, *ſtabunt Juſti in magna conſtantia adverſus eos, qui ſe anguſtiaverunt*. Contra Impii *videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatae ſalutis, dicentes intra ſe: Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum. Nos inſenſati vitam illorum aeſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei &c.* Quare nihil privata Dei Judicia obſtant, quominus ſolemne totius generis humani Judicium a Deo inſtituatur, tum ad Juſtorum gloriam, tum ad Iniquorum confuſionem, atque ut eluceat aeterni atque incorrupti Judicis Juſtitia, prodentis in unoquoque, & confirmantis in omnium oculis mercedem antea in occulto redditam.

Supra objiciebat nobis Burnetus Sancti Auguſtini verba Lib. XII. Cap. 35. de Geneſ. ad Literam, videlicet: *Quid opus eſt Spiritibus Corpora ſua in Reſurrectione recipere, ſi poteſt iis etiam ſine*

Corporibus ſumma illa Beatitudo praeberi? Peto & ego, quid Auguſtinus reſponderit. At Burnetus ſuum non cenſuit reliqua referre. Ergo ubi bona hominis fides? Non veritatem inquirere, ſed ſententiam ſuam perſuadere incautis, unus illi erat ſcopus. Adferam ego, quod ille omittendum cenſuit. Effrene ingenium Tertulliani in Apologiae Cap. 48. & de Animae teſtimonio Cap. 4. neceſſariam Carnis Reſurrectionem cenſuit, *quia neque pati quicquam poteſt Anima ſola ſine materia ſtabili, ideſt Carne; & quod omnino de judicio Dei pati debent Animae, non ſine Carne meruerunt, intra quam omnia egerunt.* Non uno in loco Sanctus Auguſtinus primam ex hiſce rationibus confutavit. Et quod mirere, Tertullianus a ſe ipſo diſcors in Lib. de Reſurrection. inanem illam opinionem confeſſus fuit, quum ſcripſit: *Nam & nunc Animas torqueri, foverique penes Inferos, licet nudas, licet adhuc exſules Carnis, probavit Lazari exemplum.* Vide etiam infra Cap. IX. ejuſmodi opinionem ab ipſo Tertulliano ejuratam. Porro alteram rationem adeo exaggeravit Athenagoras, ut e juſtis limitibus exceſſerit, contendens, laeſum iri Juſtitiam, ſi Animam diſſociatam Corpore praemio & poenae obnoxiam ſtatuamus, quum ad rectum Dei judicium ſpectet, Carni quoque ſuam conferre mercedem, quae particeps laborum cum in Virtutibus, tum in Vitiis fuit; *& qui ſingula in vita egit, de quibus judicandum eſt, Homo fuit, non Anima ſola.* Urgent & alii Sancti Patres, ſed moderatius, rationem iſtam, aequum arbitrati, ſuum quoque praemium aut poenam Corporibus, quum reſurgent, in altero Saeculo non denegari; ac propterea conſtitutam a Deo fuiſſe Reſurrectionem Carnis. Id & nos probamus: ſed nullam agnoſcimus rationem, cur Deus nequeat, ſive nolit retributionem nunc dare Animabus, daturus poſtea Corporibus quoque, quum Reſurrectionem omnibus imperabit. Auguſtinus autem ad propoſitam ſibi quaeſtionem ea reſpondet, quae nunc etiam in Catholicorum ſchola a non paucis traduntur; ſcilicet, *Animam* ſolutam Corpore *non ſic videre poſſe incommutabilem ſubſtantiam, ut ſancti Angeli vident; ſive alia latentiore cauſſa, ſive ideo quia ineſt ei naturalis quidam appetitus Corpus adminiſtrandi; quo appetitu retardatur quodammodo, ne tota intentione pergat in illud ſummum Caelum, quamdiu non ſubeſt Corpus, cujus adminiſtratione appetitus ille conquieſcat.* Origenes quoque contra Celſum Lib. VIII. in Chriſtianis morientibus deſiderium Corporis a calumniis Celſi vindicat, inquiens: *Atque hac ratione Reſurrectionem quoque Juſtorum deſideramus ſperamuſque.* Addit Auguſtinus, Apoſtolo abrepto in tertium Caelum & Para-

Digitized by Google

Paradiſum, hoc defuiſſe *ad plenam perfectamque cognitionem rerum, quae Angelis ineſt. Hoc utique non deerit, quum receptis Corporibus in Reſurrectionem Mortuorum, corruptibile hoc induetur incorruptione.* Itaque in Reſurrectione Carnis augebitur tum Juſtorum Beatitudo, tum Improborum miſeria: & Corpus, quo nunc Anima gravatur, ineffabilibus dotibus tunc ornatum, ei ad majorem gloriam ſociabitur. Habemus ergo, dummodo juſtitiam heic amemus, & opere compleamus, unde ſpes noſtra & gaudium augeatur, ubi beatam illam immutationem contemplemur, quae non minus Animam perfecta felicitate, quam Corpus feliciſſima immortalitate donabit.

Porro Burnetus contra *Theologiam Pontificiam* bellum continuat, inquiens, *enervari*, immo *inutilem reddi Reſurrectionem*, ſi beatitatem Animae in Regno Caeleſti anticipemus. *Quantillum eſt*, inquit pag. 62. *quod nobis accedit a Reſurrectione, ſecundum hos Theologos? Quam male convenit illis cum Sancto Paulo! Hinc ſuum praemium unice repetit: hinc ſuam coronam Apoſtolus. Hinc aliis contra vim mortis, aut malorum quorumcunque, conſolationem maxime arceſſit. Poſtremo, quod Paulus noſter Secunda Corinth. IV.* 17. *aeternum pondus gloriae appellat, id illi levis ſuperpondii loco habent.* Ita ille: cui reſponſum velim, indulgere nimis genio ſuo, quicunque adeo fidenter ſtatuit varia Scripturarum loca reſpicere ad unum tempus Reſurrectionis, in fine tantum Mundi faciendae. Jam animadvertimus, aliter ſenſiſſe divinum Magiſtrum, aliter ejus Apoſtolos. Locus ipſe Pauli nuper laudatus, videlicet: *Id enim, quod in praeſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtrae, ſupra modum in ſublimitate aeternum Gloriae pondus operatur in nobis*, ſententiae noſtrae conſentaneum eſt. Neque enim Apoſtolus ejuſmodi Gloriam differt uſque ad excidium Mundi, ut ſibi Burnetus perſuadet, ſed ſtatim poſt exceſſum e vivis Juſto homini tribuendam tradit, quum Cap. V. ſequenti ſubdat, melius nobis eſſe *peregrinari a Corpore, & praeſentes eſſe ad Dominum:* uti ſupra vidimus. Quod tamen in quaeſtione hujuſmodi praeſertim conſiderandum venit, duplicem ob cauſſam ſummi momenti eſt in Chriſtiana Religione dogma, & ſpes Reſurrectionis. Nam ad Corpus quod attinet, ejus reſtitutionem ad vitam pauci aut nihili facere videtur Burnetus; & contra pro ingenti dono Juſtis conferendo Scriptura ſacra, & veteres quivis illam habuerunt; quod nempe corruptibile hoc induturum ſit incorruptionem, & per ejus ſocietatem multiplicabitur in Saeculorum fine Animabus juſtis laetitia. *Seminatur in corruptione*, inquit Paulus Prima ad Corinth. XV. 42. *ſur-*

42. *ſurget in incorruptione: ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria &c.* Altera cauſſa eſt, *Reſurrectionis* quidem nomen reſpicere ad unum Corpus, quod cecidit, ſed ſecum neceſſario involvere certitudinem Immortalitatis Animae, adhuc poſt Corporis interitum viventis, vigentis, neque dormientis, uti Burnetus arbitratur. Si Reſurrectio Mortuorum datur, ergo Anima aeternum vivit, neque cum Corpore cadit. Negabant Sadducaei, teſte ſancto Luca in Act. Apoſtolor. XXIII. 8. ſpiritales ſubſtantias praeter Deum; ſcilicet negabant *Angelos, & Spiritus*, hoc eſt *Animas hominum;* ac propterea contendebant *non eſſe Reſurrectionem*. Chriſtiani contra cum Phariſaeis ſentiebant, Angelos, & Animas hominum immortales exſiſtere: quod poſtremum, ex quo Chriſtus reſurrexit a mortuis, & mortuorum Reſurrectionem dilucide praedicavit, certiſſimum dogma evaſit apud quencunque Chriſti Fidelem. Si Chriſtus reſurrexit (is autem ſine dubitatione reſurrexit) certo nos quoque reſurgemus. Hoc identidem Apoſtolus inculcat; ac proinde e certitudine futurae Reſurrectionis pendet atque elicitur dogma de Immortalitate Animae. Haec autem ſumma Fidei noſtrae eſt, heic omnis Spes Chriſtianorum ſita. Nam ſi Anima cum Corpore perit, quis locus, quaeſo, Religioni ſupereſt? Animam non perire continuo intelligimus, quia Reſurrectio futura eſt, ejuſque veritatem confirmavit Reſurrectio Chriſti. Igitur uti Chriſtiani veteres vel inter ipſas aerumnas ac tormenta fortes atque hilares conſiſtebant, quia *ſpes illorum immortalitate plena erat*, ita & nos alit eadem ſpes, & indeficienti gaudio perfundit.

Quae nunc de certitudine Animae immortalis petenda dixi e certitudine Reſurrectionis, a divinae Scripturae verbis confirmantur. Salvator Mar. XII. 26. Judaeis dicebat: *De mortuis, quod reſurgant, non legiſtis in Libro Moyſi: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum.* Nondum reſurrexerant Abraham, Iſaac, & Jacob. Chriſtus vero ita argumentatur: Nemo dicitur dominus rei, quae omnino periit, & nuſquam eſt. Atqui Deus eſt Deus (ſcilicet Dominus) Abraham, Iſaac, & Jacob, atque hi non ſunt vivi Corpore. Ergo ii vivunt quoad Animam. Atque heic habes, ex certa Reſurrectionis fide certam nobis praeſtari Animorum Immortalitatem. Rurſus Apoſtolus Prima ad Corinth. XV. 16. ajebat: *Nam ſi mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſurrexit. Quod ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt Fides noſtra. Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt: Si in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.*

Comme-

Commemorat & Burnetus hunc Apoſtoli locum, ut inde educat, felicitatem Juſtorum expectandam eſſe ex Reſurrectionis die. Sed alia eſt Apoſtoli mens. Animam non extingui cum Corpore, oſtendendum ille ſibi ſumit e dogmate Reſurrectionis. Nam ſi ſtat doctrina, quam depraedicamus, fore ut Mortui ſuſcitentur, inde conſequitur, etſi nunc pereat Corpus, incolumem ſupereſſe Animam, ſemperque vivere, donec ad priſtinam cum Corpore ſocietatem redeat. Si vero fallax eſt de Reſurrectione opinio, neceſſe eſt, non Corpus tantum, ſed & Anima in hominis morte perierit; ac propterea *& qui dormierunt in Chriſto, perierunt*. Nos vero Chriſti ſectatores, addit Apoſtolus, quum in praeſenti vita tot aerumnis & contumeliis propter Chriſtum, & ſpem vitae aeternae vexemur, ſi verum foret, quod nonnulli ex Ethnicis & Sadducaeis perſuadere vellent, videlicet perire Animas in morte noſtra: ceteris *hominibus miſerabiliores* dicendi eſſemus, utpote quibus neque in praeſenti, neque in futuro Saeculo ullum foret ſolatium. En cur tanti factum fuerit dogma Reſurrectionis, non ſolum, quia rurſus excitandum eſt Corpus, ſed etiam quia inde certo hauritur a Chriſti Fidelibus eximium illud Religionis principium de Immortalitate Animae. Itaque ſive mortui Corporis futuram vivificationem, ſive Animae immortalis exſiſtentiam, e Reſurrectionis doctrina manantem, conſideremus, ſemper fuit, ſemperque erit inaeſtimabilis pretii apud Chriſtianos dogma de ipſa Reſurrectione Corporis. Hanc autem & ſperare, & vehementer cupere non immerito conſueverunt Sancti Patres. Nunc tantummodo Animae Juſtorum purgatae coronantur in Caelis. Tunc homo, e Corpore & Anima conſtans, reſumta Carne, totus coronabitur. Tunc perfecta & omnibus numeris conſummata felicitas erit, *Deo pro nobis melius aliquid providente*, ut qui jam praeceſſerunt ad aeterna gaudia, *non ſine nobis conſummarentur*, Hebr. XI. 40. ideſt non ſine nobis, neque ante nos, Corpora ſua in Reſurrectione recipiant. Juſtis & nunc poſt mortem retributio datur & Beatitudo, quae Animabus congrua eſt. Poſtremo autem die in omnium Reſurrectione plena erit & completa Beatitudo, quum ſuum Corpus Anima receperit.

CA-

CAPUT QUARTUM.

Apocalypſeos loca quaedam non Burneti ſomniis, ſed Catholicorum ſententiae omnino faventia. Quid Altare, *quid* Thronus Dei *ibi. Remuneratio, Sanctis a Deo promiſſa, brevi complenda.* Requies & Requieſcere *in ſacris Literis, & apud Patres, Felicitatem ſummam in Caelis jam conlatam Juſtis ſignificat. Non una* Reſurrectio *in divinis Libris.*

PRAETEREA inquit Burnetus pag. 43. Viſne ſcire Juſtorum ſtatum poſt mortem? audi Joannem in Apocalypſ. VI. 9. ſcribentem: *Vidi ſubtus Altare Animas interfectorum propter verbum Dei &c. Et clamabant voce magna, dicentes: Uſquequo, Domine, non vindicas ſanguinem noſtrum de iis, qui habitant in terra?* Non in Caelo, ſed *ſub Altari*, Sanctorum Animae adhuc quieſcunt. Atqui Burnetus, uti jam monui, in ſacris Literis ea tantum expiſcatur, quae cum opinione ſua conſentire videntur; reliqua vero, quae adverſantur, lubentiſſime dimittit, ſive contemnit. Non aliter Ariani e ſacro illo fonte ea tantum depromere conſueverunt, quae Filium minorem Patre ſuſpicari faciunt, ceteris parcentes, unde ejus aequalitas manifeſte confirmatur. Sed eſt amantium veritatem, ſingula in divinis Libris ſincere rimari, diligenter expendere, & ubi pugnantia videantur, perquam ſolicito ſtudio conciliare. Mirum porro eſt, quei Burnetus pro ſua opinione locum iſtum adhibeat, quum & eo ipſo, neque injuria, utantur Catholici ad ſuam ſtabiliendam. Neque is ignorat, quot interpretationibus obnoxia heic ſint Joannis verba. Profecto ſi Burnetus heic *Altare* accipit pro materiali quopiam Altari, ſub quo concludantur omnes Animae interfectorum propter verbum Dei, riſum commoveat, utpote qui in nubibus aedificet. Itaque animadverte, viſionem iſtam factam fuiſſe Joanni in Caelo, quo nempe is raptus fuit ſpiritu. *Ecce oſtium apertum in Caelo. Aſcende huc, & oſtendam tibi, quae oportet fieri poſt haec. Et ſtatim fui in ſpiritu &c.* Apocalypſ. IV. 1. Caeleſtem ergo Regiam exhibet ad inſtar Templi, ubi myſtica candelabra & lampades, myſticum Altare & Sedes, ſive Thronus Dei Patris cum Agno ſedentis, ad quem Seniores, ideſt Ange-

Angeli, aliique Curiae caeleſtis incolae dicebant: *Sedenti in throno, & Agno, benedictio & honor & gloria &c.* Quum ergo *ſub Altari* Joannes conſpexit Martyrum Animas, non in terreſtri quodam carcere eas vidit, uti ſomniat Burnetus, ſed quidem in Caeleſti Templo, ibique, ubi divina Patris majeſtas & gloria Agni, hoc eſt, Chriſti ad ejus dexteram ſedentis, effulgebat. Expetebant inſuper Martyres vindictam ſanguinis a ſe pro Chriſto fuſi, quibus reſponſum fuit, *ut requieſcerent adhuc tempus modicum*, hoc eſt, expectarent vindictam *poſt modicum tempus:* quod & re ipſa factum eſt in proximo Judaeorum excidio, aut in everſione Regni & Religionis Gentilium, a quibus tam enormia ſupplicia retulerant Chriſti Fideles. Atque hoc ipſum a Domino praedictum fuerat non uno in loco, ſed praeſertim Luc. XVIII. 8. *Dico vobis, quia Cito faciet vindictam illorum.* Ad haec, minime expectato tempore vindictae illius, *datae ſunt* Martyrum Animabus *ſingulae ſtolae albae*. Quid, quaeſo, *Stola* iſta ſignificat, niſi *Stolam Gloriae?* qua ornatum Dominum quoque Jeſum Chriſtum praenuntiavit Iſaias LXIII. 1. *Iſte formoſus in Stola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuae*. Ita mulieres ad ſepulcrum Domini poſt ejus Reſurrectionem convenientes, Marc. XVI. 5. *viderunt juvenem* (ideſt Angelum) *ſedentem in dextris, coopertum Stola candida*. Quae *Stola* Marco eſt, a Sancto Luca appellatur *veſtis fulgens* XXIV. 4. Matthaeus etiam XXVIII. 2. ſcribit: *Angelus Domini deſcendit de Caelo, & accedens revolvit lapidem. Erat autem aſpectus ejus, ſicut fulgur, & veſtimentum ejus, ſicut nix*. Quare nulla dubitatio futura eſt, quin *Stolae* ſymbolo deſignetur Gloria Sanctorum, & quidem in Caelo. Nam ſubdit Sanctus Joannes Cap. VIII. 1. *Factum eſt ſilentium in Caelo. Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei. Et alius Angelus venit, & ſtetit ante Altare, habens thuribulum aureum; & data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium, ſuper ALTARE aureum, quod eſt ANTE THRONUM DEI*. Non alibi Altare illud, niſi in Caelo, & quidem *ante Thronum Dei*. Atque hoc Caeleſte *Altare* paſſim Sancti Patres depraedicant, ita ut ſub hoc nomine aeternam Beatitudinem & Viſionem Dei, qua Juſtorum Animae fruuntur, aut ipſum Chriſtum ſignificet. Unum do Sanctum Ephraem Syrum, qui in ſuo Teſtamento ait: *Si quis fallacibus argumentis auſus fuerit ſub Altari me collocare, SUPERNUM ac CAELESTE ALTARE talis nunquam videat*. Dicuntur autem *datae ſingulae Stolae* Martyribus, quia *Animabus* tantummodo illorum datae; nam & in Reſurrectione Vi-

tae altera etiam Stola *Corpori* dabitur, quo nempe tempore totius Hominis felicitas complebitur beatitudine perfecta.

Sed quid ultra inquiſitione fatigamur? Habemus Joannem ipſum dilucide nobis nunciantem, quod inveſtigamus. Pergit ille dicere in ſubſequenti Cap. VII. 9. *Poſt haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus Gentibus & Tribubus & Populis* (ergo de Animabus hominum heic agitur) *STANTES ANTE THRONUM, ET IN CONSPECTU AGNI, amicti STOLIS ALBIS.* Animae erant *ante Thronum*, quo nomine ſine ulla dubitatione ſignificatur beatiſſima Sedes Dei Patris in Caeleſti Gloria. Si erant *in conſpectu Agni*, qui ad dexteram Patris ſedet: manifeſtum eſt, illas tum in Caeleſte Regnum fuiſſe invectas, tum Dei viſione frui. Atque hinc ſimul intelligis, quid *Stola Alba* ſignificat, videlicet *Gloriam*, qua Sancti poſt mortem donantur. Neque minus luculenta ſunt, quae ſubdit infra Sanctus Apoſtolus, inquiens: *Hi qui amicti ſunt Stolis albis, qui ſunt? & unde venerunt? Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt Stolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſaguine Agni. Ideo SUNT ANTE THRONUM DEI, & ſerviunt ei die & nocte IN TEMPLO EJUS.* Quae nuper ajebam de Templo Caeleſti, confirmata heic habemus. Porro quiſquis narrationem Joannis rite perpendet, illico intelligit, haec ab eo referri, non ad poſtremi Judicii diem, ſed quidem ad tempora intermedia. Et quandoquidem haec ille vidit in Caelo, atque Animae illae ſtare dicuntur *ante Thronum Dei:* nonne vim facies ſacris Literis, ſi ſecus intrepretari velis, quam de Caeleſti Gloria, Sanctorum Animabus jam conlata, & demum in Reſurrectione Corporum perficienda? Matth. V. 34. monet divinus Magiſter, ne juremus, *neque per Caelum, quia THRONUS DEI eſt.* Sunt & alia Scripturarum loca, quae dubitare nos non ſinunt, quid per *Thronus Dei* ſignificetur. Referri huc etiam poſſunt, quae idem Sanctus Joannes Cap. XIV. 1. Apocalypſ. ſe vidiſſe ait, Agnum nempe, ideſt Jeſum, ſtantem ſupra *Montem Sion:* quo nomine nemo, qui recte ſapiat, putet deſignari materiale Templum, ac Montem Hieroſolymitanum, ſed quidem Hieruſalem Caeleſtem. Nam *centum quadraginta quatuor millia*, qui cum eo comitabantur, *cantabant ANTE SEDEM, & ante quatuor Animalia, & Seniores.* Erant autem, uti e praecedentibus didicimus, tam Sedes, quam Animalia & Seniores *in Caelo*. De illis vero centum quadraginta quatuor millibus dicitur: *Emti ſunt de Terra*, & tranſlati ad Caeleſtem Sion. *Hi ſequuntur Agnum, quocumque ierit.*

(Ita

Digitized by Google

(Ita & Paulus cupiebat *diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*. Salvator etiam ad parandas manſiones Diſcipulis ſuis abiturum ſe ait, *ut ubi ſum ego, & vos ſitis.*) Pergit dicere Sanctus Joannes: *Et in ore eorum non eſt inventum mendacium: ſine macula enim SUNT ANTE THRONUM DEI*. Ergo & iſti in Caelo ſtatuendi. Ridendum vero foret, imaginari Animas in Caeleſti Regia, atque *ante Thronum Dei* poſitas, quae Viſione ipſius Dei carerent.

Denique ad iſtam veritatem ſtabiliendam non fruſtra adhibeas Sancti Pauli locum ad Habraeos XII. 22. Poſtquam ad Fideles e Judaiſmo dixerat: *Non enim acceſſiſtis ad tractabilem Montem*, ſcilicet Sinam, ſubdit: *Sed acceſſiſtis ad Sion Montem, & Civitatem Dei viventis, Hieruſalem Caeleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in Caelis, & Judicem omnium Deum, & Spiritus Juſtorum perfectorum*. Etſi militantem Eccleſiam heic deſignatam velis, negare tamen nequeas, quin & Eccleſia triumphans hiſce comprehendatur: quod etiam agnoverunt Interpretes ſapientiores. Nam qui in Chriſtum credit, ejuſque legem fideliter complet, communionem habet per Fidem & Caritatem cum Angelis, & filiis tum veteris, tum novi Teſtamenti, tam in Terra militantibus, quam in Caelo regnantibus. Qui heic dicuntur *Spiritus Juſtorum perfectorum*, nihil aliud ſunt, niſi Animae Juſtorum, purgatae vel ante, vel poſt mortem, atque in Caeleſtem Patriam translatae, quae nunc ibi Beatitudine fruuntur. Teſte Grotio, Hebraei quoque Scriptores paſſim admittunt *Spiritus*, Sanctorum videlicet vita functorum, qui ad *ſolium Gloriae aſcendunt citius aut tardius, quo magis minuſve purgati ex hac vita abierunt*. Mitto *Eccleſiam primitivorum*, quo nomine aut Patriarchae, aut Apoſtoli, primive Martyres inter Chriſtianos jam Caelo donati, indicari creduntur. Satis quippe ad opus noſtrum eſt mentio *Spirituum*, in *Caeleſti Hieruſalem* jam degentium, quorum conſortium Apoſtolus, non poſt Millia multa annorum, uti Burnetus cerebro ſuo hariolatur, ſed aut ſtatim a morte, aut poſt purgationem in altera Vita, ſperare Juſtos jubet. Quare teſtes habemus, contra quam Burnetus cenſuit, non uno in loco divinas Literas, minime a Juſtorum Spiritibus exſpectari redivivae Carnis ſocietatem in fine Mundi, ut ad Beatitudinem & Viſionem Dei admittantur in Caelis. Alia etiam ex parte in eandem doctrinam conſpirant ſacrae ipſae Literae, dum ubique Juſtis faciunt praemii & Beatitatis ſpem brevi complendam, Burneto ſane adverſantes: qui ne hoc quidem factum poſt Mille & Septingentos Annos

contendit; & negat ullam Retributionem bonorum operum faciendam ante extremi Judicii diem, a quo fortaſſis abſumus per aliquot alia Annorum Millia. Non ita Chriſtus Dominus, non ita ejus Apoſtoli ab ipſo edocti nos edocuerunt; ſed illi ingentes ubique animos fecere Fidelibus pro Chriſto mortem oppetentibus, aut in Chriſto morientibus, ſpe mercedis ac retributionis propediem ſubſequuturae: Impius foret, qui aut illos deceptos, aut deceptores ſuſpicaretur. Jamque nonnulla innui loca, unde ſpes Coronae non diu differendae Juſtis ingeritur. Pauca nunc alia accipe.

Sanctus Joannes in fine Apocalypſeos XXII. 12. Dominum haec loquentem audivit: *Ecce venio cito, & merces mea meeum eſt, reddere unicuique ſecundum opera ſua*. Duo pollicetur Dominus. Primum eſt ſe *Cito* venturum. Ergo non poſt aliquot Annorum myriades: quod Burnetus perſuadere nobis vellet, unum tantummodo Adventum Domini agnoſcens in fine Saeculorum. Chriſtus autem non ſolum *Cito* adveniet, ſed etiam ſecum adferet *mercedem* operum. Et ne de vocis iſtius ſignificatione dubitatio ſuboriatur, addit *Reddere unicuique ſecundum opera ſua*. Si & *Dominus*, & *Merces* uno tempore venient, & *Cito* utriuſque erit adventus: neceſſe eſt agnoſcamus, ante Mundi excidium, quod nondum poſt tot Saeculorum curſum vidimus, Juſtorum & Injuſtorum Animabus reddi, & jamdiu redditam fuiſſe Retributionem operum, manifeſtandam poſtea univerſo Orbi in glorioſa Revelatione Domini noſtri Jeſu Chriſti. Quum vero ſubdat Dominus eodem in loco verſ. 14. *Beati, qui lavant Stolas ſuas in ſanguine Agni, ut ſit poteſtas eorum in ligno vitae, & per portas intrent in Civitatem:* quali praemio donandi ſint, & quidem *Cito*, Martyres, aut etiam quicunque Deo fideliter ſervientes in oſculo Domini decedunt, non difficile intelligimus. *Lignum Vitae*, Caelorum Beatitudo eſt. Quod ſi dubites, animadverte, promitti Juſtis ingreſſum *in Civitatem*. Quae eſt iſta Civitas? Utique Caeleſtis Hieruſalem, Eccleſia Triumphans in Caelis, quam praecedentes colores ſatis delineant. Neque alia eſſe heic poteſt: nam *qui lavant Stolas ſuas in ſanguine Agni*, procul dubio in Militante Eccleſia ſunt. Ergo ſi intraturi dicuntur, ex quo Stolas ſuas laverunt, *in Civitatem*, ingrediantur oportet in Civitatem Caeleſtem, ubi Viſio beatifica Dei intrantes manet. Accedat nunc, qui illud *Cito*, alioſque Chriſti *adventus* non multo poſt promiſſos, de uno poſtremo Judicio interpretetur: quaſi tempus inter diem, quo Dominus reſurrexit e mortuis (jam abiere Mille & Septingenti Anni) & ſupremum diem

Mun-

Mundi, quo univerſum quoque humanum genus reſurget, tantillum ſit, ut breve, ac *prope* & *cito* tranſiturum appellari potuerit. Nae is duriora nobis propinabit, quam concoquere nos poſſimus, & ferre velint increduli.

Profert etiam Sanctus Joannes in eadem Apocalypſi XIV. 13. ſententiam, quam Burnetus pag. 42. praeoccupavit, veluti ſuae opinioni faventem. *Beati*, inquit Joannes, *Mortui*, *qui in Domino moriuntur*. Subdit Burnetus: *Quare vero beati? Quoniam viſione Dei beatifica ſtatim fruuntur? Hoc non occurrit apud Prophetam. Quid tum demum?* Poſt quae adtexit reliqua Joannis verba, quae ille ita Latine reddit: *Ut requieſcant a laboribus*, *inquit Spiritus*, *& opera eorum eos ſubſequantur*. Haec autem opera Burnetus ait, *ſuum praemium tandem habitura ſunt*, hoc eſt, ut ille ſibi fingit, quum rerum humanarum finis, fortaſſis adhuc remotiſſimus, adveniet. Verum quiſquis non praeoccupato animo Joannis verba perpendet, nullo negotio inveniet, quod Burnetus quaerere, aut invenire noluit. Non dicit Spiritus, *ut requieſcant a laboribus*, *& opera eorum eos ſubſequantur;* ſed quidem: *Amodo jam dicit Spiritus*, *ut requieſcant a laboribus ſuis. Opera enim illorum ſequuntur illos. Beati* ſunt, *Requieſcunt*, quia Opera illorum ſequuntur illos. Sed quare *ſequi* dicuntur *Opera*, quae jam facta fuerunt, neque amplius exſiſtunt? Quia morientes in Domino ſecum ferunt bonorum Operum merita, atque illorum praemium a Deo conſequuntur. Si merces piis a Deo promiſſa, in Saecula plura differtur; nonne intelligis, prorſus enervari promiſſionem Dei? Spes etiam noſtra langueat oportet, & fruſtra *Beati* appellantur in pace & caritate Chriſti decedentes, qui fructum bonorum operum ſe ſequentium ne poſt mortem quidem percipiunt. At, inquit Burnetus, fructum percipiunt, quia *requieſcunt*. Scilicet, ut is pag. 83. diſerte ſcripſit, *Animae* e Corpore evolantes tranſeunt *in ſtatum quietis*, *ſilentii*, *& ἀεργασίας*, *nempe quoad Mundum externum; ut nihil habeamus commercii cum Mundo externo in ſtatu mortis*, *non magis quam in ſtatu Somni:* a quo Somno tum ſolum excitabimur, quum tuba Archangeli inſonabit, ut ille ſomniat. En quo tandem abiit *Beatitudo* morientibus in Domino promiſſa, & praemium Operum, quae pios vel poſt mortem ſequuntur. Sed quanto aequius nos Juſtorum morientium mercedem minime procraſtinatam ſentimus, quum non diu procraſtinandam toties divinae Literae nos certos effecerint? Nuper vidimus in Apocalypſi: *Ecce Venio Cito*, *& Merces Mea Mecum eſt*. Paria quoque habet Apoſtolus ad

Hebr.

Hebr. X. 34. ubi Fideles Judaeos ad patientiam hortatur, eiſque ſpem ingerit praemii, in Caelis brevi complendam. *Rapinam*, inquit, *bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes, vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam*. En bona Opera in Terris, & praemia in Caelis nunquam interitura. Pergit Apoſtolus: *Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quae magnam habet remunerationem:* hoc eſt, inculcat magnitudinem praemii. *Patientia enim vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem*. Sed quandonam, beate Apoſtole, *promiſſionem* reportabimus? ecquando ad *magnam* illam *Remunerationem* perveniemus? Burnetus Britannus perſuadere nobis vellet, promiſſa Dei ne poſt Saecula quidem Septem & Decem completa fuiſſe Fidelibus, quos tu erudiebas, atque ad patientiam laborum & confidentiam animabas: immo is ad diuturniora etiam tempora illorum complementum protrahit. Verum Apoſtolus interrogationem noſtram minime expectavit, & Judaeis tunc in Chriſtum credentibus, patientiam brevi coronandam pollicitus eſt, continuato ſermone inquiens: *Adhuc enim modicum aliquantulum, qui Venturus eſt, Veniet, & non tardabit*.

Quid igitur aliud intelligamus in Sancti Joannis verbis, niſi *Morientes in Chriſto*, & ſociatos operibus ſuis ad alteram vitam abeuntes, aut ſtatim, aut non diu poſt, praemio donari bonorum Operum? Quod ſi forte vox *Requieſcant a laboribus ſuis*, id unum ſonare Burneto videatur, ut piorum *Animae* ad *Quietem* & *Requiem* ſomno ſimilem ferantur, quam teneant uſque ad ſupremi Judicii diem: norit Lector minus peritus, hac ipſa phraſi reapſe deſignari beatam Vitam in Caelo Juſtis promiſſam, quum nempe requieſcunt, atque aeternum requieſcent, ac delectabuntur in contemplatione Dei glorificantis. Atque haec eſt illa *Requies*, quam Sanctus Paulus ad Hebraeos IV. non ſemel commemorat, inter alia ſcribens verſic. 10. *Qui enim ingreſſus eſt in REQUIEM EJUS, etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut a ſuis Deus*. Quae quidem verba indicant jam exſtitiſſe, qui in beatiſſimam illam *Requiem* fuerant translati. Quod luculentius idem Apoſtolus ſignificat, dum addit: *Feſtinemus ergo ingredi in illam Requiem*. Certe non in Eccleſiam, ſive in Fidem depraedicatam a Chriſto ingreſſuri erant (jam enim hanc amplexi fuerant Hebraei, ad quos Paulus ſcribit) ſed quidem per bona Opera & per patientiam, in *Requiem illam* Caeleſtem, ad quam Legis opera non deducebant, ſed Evangelii opera deducunt per Sanguinem & Merita Jeſu Salvatoris noſtri. Audi Chryſoſtomum in

hunc

Digitized by Google

hunc locum, Homil. VI. in Epiſtol. ad Hebr. Τίς ὖν ἐςιν ἄλλη ΚΑΤΑ'ΠΑΥΣΙΣ, ἀλλ' ἤ ἡ ΒΑΣΙΛΕΙ'Α ΤΩ͂Ν ΟΥ'ΡΑΝΩ͂Ν, ἧς εἰκὼν καὶ τύπος ἐςὶ τὸ Σάββατον; *Quaenam eſt ergo* alia *REQUIES*, *quam REGNUM CAELORUM*, *cujus imago & typus eſt Sabbatum?* Quod ſi teſtem cupis ab ipſis Apoſtolicis temporibus, accipe Sanctum Clementem I. Romanum Pontificem, ac Petri Apoſtoli diſcipulum & ſucceſſorem, cui a multis tribuitur Epiſtola Secunda ad Corinthios, monumentum certe e primitiva Eccleſia ad nos uſque productum. Ibi §. V. haec habet; *Et ſcitote*, *fratres*, *quod peregrinatio carnis hujus in hoc Mundo*, *brevis eſt*, *ac parvi temporis*. *Promiſſio autem Chriſti magna & admirabilis eſt*, *atque* (Α'ΝΑ'ΠΑΥΣΙΣ τῆς ΜΕΛΛΟΥ'ΣΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙ'ΑΣ, καὶ ΖΩΗ͂Σ Α'ΙΩΝΙ'ΟΥ) *REQUIES FUTURI REGNI*, *& VITAE AETERNAE*. Ita in Actis Martyrii Sanctae Theclae (quae Joannes Erneſtus Grabe Britannus Tom. I. Spicilegii Patrum edidit, opinatus, ea ad primitivae Eccleſiae tempora ſpectare) legimus, dixiſſe Paulum Apoſtolum: *Beata Corpora & Spiritus Virginum*, *quia verbum Patris operabitur eis ſalutem in die Filii ejus* (ἀνάπαυσιν ἕξυσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος) *Requiem habebunt in Saeculum ſaeculi*. Paria habet Sanctus Juſtinus in Dialogo cum Tryphone pag. 350. Edition. Colonienſ. ubi de glorioſo Chriſti adventu in fine Mundi agens, exſcindendos ab eo iniquos ait, τὺς δὲ ἰδίυς ἀναπαύσει, *Suos autem in Requie collocabit*, *omnia illis reddens*, *quae exſpectaverant*. Sed & Sanctus Irenaeus Lib. V. Cap. 31. ait: *Adducens Juſtis Regni tempora*, *hoc eſt*, *Requietionem*. Clementem quoque Alexandrinum audi, qui Lib. V. Stromat. ex Platone agens de *fine vitae optimae*, inquit: *Non ceſſabit*, *qui quaerit*, *donec invenerit*. *Quum autem invenerit*, *admirabitur*. *Admirans autem regnabit: Regnans vero Requieſcet*. Aliis quoque in locis Chryſoſtomus *Requiem* non ſemel pro Beatorum vita in Caelis uſurpat, ut alios praeteream. Nimirum ex Epiſtola ad Hebraeos, atque ex aliis ſacrarum Literarum locis deduxere Patres ſignificationem vocis *Requies* in hoc ſenſu: quod & ſexcentis aliis teſtibus oſtendere mihi in promtu foret. Ac propterea acceptam a primis Saeculis phraſim hanc retinet Eccleſia Catholica, quum Juſtis vita functis a Deo precatur *Requiem aeternam*, *Requiem ſempiternam*, ut caeleſtis Patriae delicias deſignet. Quei ergo in mentem Burneto venit, *Requiem* in divino Libro Animabus Juſtorum a Corpore ſegregatis promiſſam, nihil aliud eſſe, niſi ignobilem Quietem & Somnum, donec poſt quamplurima Saecula ad Regnum & ad Vitam aeternam in fine Mundi advocentur?

Ecce

Ecce Apoſtolos & veteres Patres, qui nullam aliam agnoſcunt *Requiem*, niſi *Regnum Caelorum*, & *Vitam aeternam*. Quare quum in Apocalypſi appellentur *Beati*, *qui in Domino moriuntur*, & polliceatur Deus, eos *amodo*, ideſt a tempore mortis, futuros in beatiſſima illa *Quiete:* quid aliud reſtat, niſi ut eo quoque ex loco deducamus Juſtorum Beatitudinem eximiam vel ante poſtremum Judicium; quae tandem non primum ineunda, ſed tantummodo augenda & complenda erit, quum Caro etiam ab Animabus reſumta, in conſpectum Dei & ipſa conſcendet? Quum vero Paulus nuper Hebraeis Fidelibus, & nobis quoque dixerit: *Feſtinemus ergo ingredi in illam Requiem*, mirum eſt, quei Burnetus non perſpexerit, ſe incaute adverſari, ne dicam irridere Apoſtolo, dum contendit, ipſum, ejuſque diſcipulos, *feſtinaſſe* quidem, ut ingrederentur in *Requiem illam* Caeleſtem, ſed ne poſt Annos ſane Mille & Septingentos id illis contigiſſe, atque expectanda eis adhuc eſſe complura Saecula, ut illuc tandem ingrediantur. Quis haec ferat?

Alia certe erat Paulo fiducia, alia ſpes, immo fides. Atque id ipſum erui poſſe mihi videtur ex ejus verbis ad Epheſios II. 5. ubi ait: *Et quum eſſemus mortui peccatis, convivificavit in Chriſto* (*cujus gratia eſtis ſalvati.*) *Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in caeleſtibus in Chriſto Jeſu*. Quin Praeteritum heic pro Futuro adhibitum recte cenſeatur, non abnuo. Quod ſpe nunc tenemus, re quoque ſuo tempore conſequemur. Nihil tamen obſtat, quo minus & Praeteritum, & Futurum Sanctus Apoſtolus conjunxiſſe potuerit. Praeceſſerant enim Stephanus, aliique Juſti inter Chriſtianos, quos Deus *conſedere* fecerat *in caeleſtibus*. Se quoque, & Epheſios, ad quos ſcribit, & ceteros in poſterum Juſtos, ſtatim a morte conſeſſuros *in caeleſtibus* tanta fiducia credit, ut ſibi videatur quodammodo factum, quod faciendum erat. Cur haec interpretatio non toleranda ſolum, ſed etiam ſine haeſitatione excipienda ſit, quae ſequuntur Apoſtoli verba, ſubindicant. Quippe ſubdit: *Ut oſtenderet in Saeculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiae ſuae in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu*. Hiſce verbis Saecula Chriſtianae Eccleſiae, ad finem uſque Mundi decurrentia, Paulus ſignificat. Si nemini (quod Burnetus opinatur) conſedere licuit, aut licebit *in Caeleſtibus*, niſi in Reſurrectione omnium: quei, quaeſo, *abundantes divitias gratiae Dei* Apoſtolus adeo extollit ſupra tempora antecedentia Chriſtum? Non defuere in Judaica Lege Sancti homines. At ubi ſtatuamus, Chriſti Fidelium juſtorum Animas, non ſecus atque Animae Abraham, I-

ſaac,

ſaac, & Jacob, ac reliquorum Patrum, a Caeleſti Regno adhuc excluſas, & ad illud fruſtra aſpirantes, niſi quum tuba noviſſima inſonabit: ubi ſunt, inquiet Judaeus, *abundantiae illae divinae gratiae*, quas Apoſtolus in novo Foedere tantopere depraedicat? Nihil hactenus plus contigit Chriſtianis Juſtis, quam Juſtis Judaeis. Verum quum tanta Apoſtolo cura ſit efferendi copiam & magnificentiam bonorum, quae per Chriſtum nobis obveniunt, & praecipue is animadvertat, nos *convivificatos* in Chriſto fuiſſe, nos *conreſuſcitatos*, immo & ad beatam ſedem *in Caeleſtibus* una cum eo translatos (quod donum finis eſt omnium deſideriorum, ac Religionis ipſius complementum) rite hinc argumentari poſſumus, aliam, quam putet Burnetus, eſſe oeconomiam Dei miſericordis & Remuneratoris, neque immenſas moras ejus beneficentiae eſſe injiciendas in remunerandis ſervis & amicis ſuis: quod & ex aliis Scripturarum locis elucere jam vidimus.

Attamen quum verbum *conreſuſcitavit* obſtare huic interpretationi videatur; neque enim *Reſurrectio* intelligi conſuevit, niſi de Corpore excitato aut excitando e mortuis: quod divinae potentiae opus non in *ſupervenientibus Saeculis*, ſed quidem in extremo Judicii die ſpectandum eſt; ac propterea aequius ſit, haec interpretari de Reſurrectione & Converſatione ſpirituali ſeu myſtica; accuratius inveſtigemus oportet, quae ſit vis vocis iſtius. Nulla dubitatio eſt, quin *Reſurrectio mortuorum*, & *Reſurgere a mortuis* fere ſemper in Scripturis ſignificet Corporis antea mortui reditum per virtutem divinam ad priſtinam ſocietatem & foedus cum Anima. Et quandoquidem univerſum hominum genus in fine Mundi excitandum e tumulis eſt, ut ſolemne Judicium Dei ſubeat: propterea paſſim in ſacris Libris *Mortuorum Reſurrectio* terribilem illum diem deſignat. Haec prima & communior ſignificatio. Succedit & altera; nempe *Reſurrectio Animae* duntaxat, quum ipſa e peccatis reſurgit Deo. Nuper dicebat Apoſtolus nos, *quum eſſemus mortui peccatis*, *convivificatos* fuiſſe in Chriſto. Quae heic appellatur *Vivificatio*, alibi dicitur *Reſurrectio*. Ad Coloſſenſ. II. 12. *Conſepulti ei in Baptiſmo*, *in quo & Reſurrexiſtis per fidem*. Et ibidem III. 1. *Si Conſurrexiſtis cum Chriſto*, *quae ſurſum ſunt*, *ſapite*. Tertio per *Reſurrectionis* vocabulum ſignificatur conſequutio Regni caeleſtis, ſeu aeternae Beatitudinis in Caelo. Luc. II. 34. haec de Domino noſtro Jeſu Chriſto Simeon praedixit: *Ecce poſitus eſt hic in ruinam*, *& Reſurrectionem multorum in Iſrael*. Scilicet multi, quod in eum non crediderint, damnabuntur: multi vero, quia crediderint, ſalutem conſequentur aeternam: Habemus

etiam Joann. V. 29. *Et procedent, qui bona fecerunt, in Reſurrectionem Vitae: qui vero mala egerunt, in Reſurrectionem Judicii.* Ubi vides, *Reſurrectionem vitae* ſignificare Regnum caeleſte atque aeternam Beatitudinem; & diverſam hanc eſſe a *Reſurrectione Mortuorum*, quum nempe tam probi, quam improbi ſuſcitabuntur. Quare quum apud Lucam XIV. 14. dicitur: *Retribuetur enim tibi in Reſurrectione Juſtorum*, ne puta cum Burneto, inde erui, tum ſolum a Deo retribuendum fore Juſtis, quum veniet Filius hominis ad judicandum genus humanum. Nam uti Grotius etiam animadvertit, *Reſurrectio Juſtorum* idem eſt ac *Reſurrectio vitae*, nempe quum Juſtus ad vitam immortalem & beatam transfertur in Caelum: quod ante Judicium ſupremum Animabus Juſtorum, heic, aut poſt mortem purgatis, contingent; integro autem homini, hoc eſt & Animae, & Corpori, concedetur in extremo illo univerſali Judicio. Quamobrem ubi Apoſtolus nos *conreſuſcitatos* cum Chriſto ait, neceſſe nihil eſt in iis verbis imaginari Reſurrectionem Corporum, quanquam & multi Sancti Patres in Chriſti Reſurrectione reſurrexerint & ipſi in carne, & una cum eo Caelum petiiſſe non immerito a multis credantur: ſed interpretari licet aut de Reſurrectione ſpiritali, aut de Reſurrectione Animarum tantummodo ad Gloriam caeleſtem. Denique manifeſtum eſt ex Apocalypſeos Cap. XX. 4. non unam Juſtis eſſe Reſurrectionem. Quippe ibi de iis dicitur: *Vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis. Haec eſt Reſurrectio prima. Beatus & ſanctus, qui habet partem in Reſurrectione prima. In his ſecunda mors non habet poteſtatem.* Ergo duplex *Reſurrectio* futura. Ex Catholicorum ſententia, quam & complures e Proteſtantibus amplectuntur, recte ſequitur, ſpectare *Reſurrectionem primam* ad Animas Juſtorum Corpore ſolutas, atque ad viſionem Dei translatas; alteram vero in fine Mundi complendam, quum nempe & illorum Corpora reſurgent. Burnetus Novator exploſam jamdiu opinionem Millenariorum reſuſcitans, primam Reſurrectionem interpretatur de Reſurrectione Carnis, quam poſt annos mille ſubſequetur Reſurrectio ad perennem Beatitudinem in Caelis. De hoc infra agemus. Nunc ſatis nobis ſit animadvertere, ne illum quidem inficiari poſſe, quin *Reſurrectionis* nomen uſurpatum fuerit ad deſignandum ingreſſum Juſtorum in poſſeſſionem feliciſſimi Regni caeleſtis. Id ille ſibi fingit eventurum duntaxat mille annos poſt univerſale Judicium. Nos hactenus oſtendimus, Retributionem aut ſtatim a morte, aut poſt purgationem Juſtis negandam non eſſe, atque in hoc dogma conſpirare ſacras ipſas Literas, quarum verba perpendimus.

Digitized by Google

CAPUT QUINTUM.

Millenariorum error a quibus prodierit, quoſve ſectatores habuerit. A Sanctis Patribus confutatus, & jamdiu exploſus. Adverſus illum perſpicua Apocalypſeos loca.

A LIBRIS Hagiographis nos deinde Burnetus pag. 50. appellat ad veteres Patres, hoc eſt ad Traditionem, contendendo, tribus primis Eccleſiae Saeculis, *nullum reperiri Graecum aut Latinum, praeter Haereticos, aut unum forſan Cyprianum, qui defunctorum Animas ſtatim a morte ad viſionem Dei, & caeleſtis Gloriae poſſeſſionem tranſtulerit.* Itaque pro ſua opinione laudat *Juſtinum Martyrem*, *Irenaeum*, *Tertullianum*, *Origenem*, *Victorinum*, *Lactantium*, & alios, quos Cap. I. commemoravi. Non multo ſtudio opus fuit Burneto, ut hoſce Auctores pro ſua opinione congereret. Eoſdem quoque Anno Chriſti MCCCXXXIII. laudaverat Joannes XXII. Romanus Pontifex, ut ex Hiſtoria novimus, quum in eandem opinionem & ipſe inclinaret, reclamantibus tamen Galliarum Theologis. De ipſis quoque Patribus mentionem habes apud Genebrardum & Stapletonum, atque in Comment. Kortholti ad Juſtinum Martyrem. Singulorum etiam verba protulit Sixtus Senenſis Lib. VI. Annotat. 345. Bibliothecae Sacrae; neque ea diſſimulavit Cardinalis Bellarminus Lib. I. Cap. I. de Sanctor. Beatit. Itaque non nova adfert Burnetus, ſed jam protrita argumenta: quae tamen nihil obſtitere, quominus Eccleſia quaeſtionem, cui liber curſus per complura Saecula fuerat, poſtremo tandem decreto dirimeret, atque ita dirimendam juſto judicio cenſuerit. Gravi interim culpa aut malignitatis, aut ignorantiae Burnetus laborat, quum tribus primis Eccleſiae Saeculis nullum ex Patribus opinioni ſuae adverſantem venditat. Ego, quanta potero brevitate, duo oſtendam. Alterum eſt, vel ipſos Patres, quos veluti commilitones ſuos Burnetus in aciem educit, aut magnificentius ſenſiſſe, quam ipſe, de ſtatu Animarum poſt mortem, aut aperte etiam adhaeſiſſe Catholicorum ſententiae. Alterum eſt, contra Catholicorum dogma Traditionem germanam neutiquam proferri poſſe. Quippe legitima illa Traditio appellatur, ut inquit Vincentius Lirinenſis in Commo-

nitorio, *quod Semper*, *quod Ubique*, *quod ad Omnibus traditum eſt*. Atqui opinio de dilata uſque ad excidium Mundi Beatitudine neque ſemper, neque ubique, neque ab omnibus tradita fuit; immo communior vel ipſis iis Saeculis, quae pro ſe laudat Burnetus, ſemper habita eſt Catholicorum ſententia. Ergo fruſtra heic a Burneto exeruntur veteres, ſuae opinioni faventes: & potiſſimum quod non pauci ex iis, ſive a ſe ipſis diſcordes, ſive quod firmiorem demum arbitrati fuerint ſententiam, quae in Catholica Eccleſia ſtabilita deinde fuit, in eam conceſſere, & adhuc militant nobis.

Quod antequam aggredior, praemittendum eſt, Millenarios Scriptores opinatos fuiſſe poſt Reſurrectionem Carnis in poſtremo Judicio Sanctos cum Chriſto regnaturos in terra hac renovata Mille Annos; & deliciis operam daturos: quo annorum ſpatio tranſacto in Caelum denique, & ad viſionem beatificam Dei conſcenſuri erunt. Ex opinione ejuſmodi conſequebatur, Sanctorum Animas e Corpore abeuntes Caeleſti gloria minime donatas, neque donandas, niſi peracto univerſali Judicio, immo annis etiam Mille poſt ipſum Judicium in terra tranſactis. Primus commenti hujus auctor fuit *Cerinthus Haereſiarcha*, qui, vivente adhuc Sancto Joanne Apoſtolo, virulenta ſua dogmata diſſeminavit. Acceſſerunt deinde Marcioniſtae, Montaniſtae, Meletiani, aliique Haeretici. Ad eam opinionem Catholicis quoque viris perſuadendam, vel ipſis temporibus adhibitus fuit, perperam intellectus, Apocalypſeos locus Cap. XX. 4. quem nuper innuebam: *Et regnaverunt cum Chriſto Mille Annis*. *Haec eſt reſurrectio prima*. Quod certum eſt, inter primos *Papias Hieropolitanus Epiſcopus*, cui aut cum Joanne Apoſtolo, aut cum Diſcipulis Apoſtolorum multa fuerat familiaritas, Millenarium illud Regnum probavit, ſectatus *Traditiones* ſive fabulas Judaeorum, ea, quae de Regno Meſſiae in ſacris Libris traduntur, carneis tantum oculis metientium. E Cerinthi tamen Regno commenticio Papias reſecuiſſe creditur corporeas delicias, ſpiritales duntaxat ibi excogitans: quod tamen ego affirmare non auſim. Sanctum Hieronymum teſtem habeo de Vir. Illuſtrib. Cap. XVIII. cujus verba ſunt: *Hic*, ſcilicet Papias, *dicitur Mille Annorum Judaicam edidiſſe* δευτέρωσιν*: quem ſequuti ſunt Irenaeus*, *& Apollinarius*, *& ceteri*, *qui poſt Reſurrectionem ajunt in carne cum Sanctis Dominum regnaturum*. *Tertullianus quoque in Libro de Spe Fidelium*, *& Victorinus Petabionenſis*, *& Lactantius hac opinione ducuntur*. En ergo unde emerſerit hujuſmodi opinio, ex cujus reſtauratione gloriam ſibi nuper emendicavit Burnetus

tus. *Judaica* nimirum *Traditio*, ſive Thalmudica (hoc enim ſignificat Δευτέρωσις, ut nos docuit Sanctus Epiphanius Haereſi 33.) originem dedit Chiliaſtarum opinioni. Grotius quoque animadvertit, agi *de duabus Reſurrectionibus*, *de Mille Annis felicibus*, *de Bello Gogi & Magogi*, *in Targum Megilla*, apud *Aben Eſdram*, *Saadiam*, *alioſque Rabbinos*. Quare vides, e quam lutulento fonte haec hauſerit *Papias*. Porro quis & quantus vir ille fuerit, juvat etiam diſcere ab Euſebio Caeſarienſi, qui Lib. III. Cap. ultim. Hiſtor. de ipſo in haec verba loquitur: *Nuda vocis Traditione ad ſe perveniſſe plura teſtatur*, *novas quaſdam ſcilicet Salvatoris Parabolas ac Praedicationes*, *aliaque Fabulis propria. Inter quae & Mille Annorum ſpatium poſt Corporum Reſurrectionem fore dicit*, *quo Regnum Chriſti corporaliter ſtet in orbe terrarum. Quae quidem ita opinatus eſſe videtur Papias ex male intellectis Apoſtolorum narrationibus*, *quum ea*, *quae arcano quodam ſenſu*, *& exempli cauſſa ab illis dicebantur*, *non ſatis pervidiſſet. Fuit enim Mediocri admodum Ingenio praeditus*, *ut ex ſcriptis illius conjicere licet. Pleriſque tamen poſt ipſum Eccleſiaſticis Scriptoribus ejuſdem Erroris occaſionem praebuit*, *hominis vetuſtate ſententiam ſuam tuentibus: puta Irenaeo*, *& ſi quis alius ejuſdem Opinionis fautor exſtitit.* En qualem ducem ſequuti ſunt Irenaeus, Juſtinus, Tertullianus, ceterique Chiliaſtae: qui quando in ejuſmodi opinionem conceſſerant, nil mirum, ſi coacti ſunt negare Sanctorum Animabus Beatitudinem in caeleſti Regia ante poſtremum Chriſti Domini Adventum; ridiculum quippe fuiſſet eas a tanto gaudio exturbare, ut Mille Annis poſt Reſurrectionem Corporum in Regno terreno verſarentur. Verum etſi quatuor primis Eccleſiae Saeculis licuit huic opinioni adhaerere, illuſtreſque viri eam adoptaſſe & tradidiſſe reperiantur: nihilo tamen ſecius doctiſſimi inter Patres ab ea ſemper abhorruerunt.

Quid *Euſebius* ſenſerit de illa, jam accepimus. Pari conſtantia non uno in loco Sanctus *Hieronymus Judaicum Dogma* ipſam appellat, & in Proemio ad Lib. XVIII. in Iſaiam Prophetam auctor eſt, *Sanctum Dionyſium* Epiſcopum Alexandrinum in Libris contra Nepotem Epiſcopum, Millenarii Regni fabulam inſectatum fuiſſe. Hieronymi haec ſunt verba: *Irenaei tantum Lugdunenſis Epiſcopi faciam mentionem; adverſum quem eloquentiſſimus Dionyſius Alexandrinae Eccleſiae Pontifex elegantem ſcribit Librum*, *irridens Mille Annorum Fabulam*, *& auream atque gemmatam in terris Hieruſalem &c.* Floruit Sanctus Dionyſius, Origenis Diſcipulus, Saeculo Chriſti Tertio, atque

ab

ab Anno CCXLVII. uſque ad CCLXIV. aut CCLXV. Cathedram illam tenuit, vir ſacra eruditione & eloquentia ſupra ceteros ſui temporis clariſſimus. Hic autem tanta vi rationum in Millenarios pugnavit, qui in ſua Dioeceſi ſuccreſcebant, ut omnes ab iſta opinione abduxerit, & ſchiſma eam ob cauſſam natum, Euſebio teſte, ſuſtulerit. Niſi nobis tempus edax invidiſſet Libros *Caii Presbyteri Romani*, qui Sancto Dionyſio longe antiquior fuit, fortaſſis & ab illo Millenarium Regnum impugnatum videremus. Is certe, Euſebio teſte Lib. III. Cap. 28. Hiſtor. Cerinthum carpit, quod ab illo primum venditata fuerit ejuſmodi illuſio. Quum tamen liberum adhuc cuicunque foret Millenarium hoc ſomnium amplecti, non defuere Saeculo Chriſti Quarto, qui ſuum illi ſuffragium addidere. Prae ceteris Apollinarius junior, innumerabilium voluminum Scriptor, ſed & non unius haeretici dogmatis diſſeminator, circiter Annum CCCLXX. eandem recoxit crambem, Libris editis adverſus Dionyſium Alexandrinum. At in Apollinarium hac de cauſſa Sanctus *Epiphanius* Haereſ. LXXVII. §. 26. & Sanctus *Baſilius* in Epiſtol. LXXIV. inſurrexerunt. *Didymus* quoque Alexandrinus Enarrat. in Epiſtol. I. Petri, Sanctus *Ephraem* in Opuſc. CXI. *Nazianzenus* quoque, & *Dionyſius*, ut vulgo dicitur, Areopagita in Lib. de Eccleſiaſt. Hierarch. Chiliaſtarum ſomnia improbarunt. Anathemate inſuper perculſus fuit ob varios de Chriſto errores idem Apollinarius a Damaſo Papa in Romana Synodo, uti memoriae prodidit Sozomenus, Anno CCCLXXIII. ut nonnulli putant, ſive CCCLXXVI. aut CCCLXXVII. ut alii arbitrantur. Porro ſacrorum Annalium parens Baronius ſcribit, in eo ipſo Concilio damnatum fuiſſe Chiliaſtarum errorem, qui propterea deinde evanuit. Et profecto nulla dubitatio eſt, quin impia Apollinarii dogmata de Trinitate & Chriſto proſcripta tunc fuerint. Verum ad Millenarii Regni opinionem quod attinet, eadem ſententia illam profligatam fuiſſe, conjectura quidem doctiſſimus Cardinalis cenſuit, ſed nulla certa monumenta evincunt. Immo illam intactam adhuc abiiſſe, ſunt quae mihi perſuadent. Nam praelaudatus Hieronymus in eodem Proemio Lib. XVIII. in Iſaiam, ubi tradidit Judaicum Millenarii Regni commentum disjectum fuiſſe a Dionyſio Alexandrino, haec addit: *Cui duobus Voluminibus reſpondit Apollinarius, quem non ſolum ſuae ſectae homines, ſed & noſtrorum, in hac parte dumtaxat, plurima ſequitur multitudo, ut praeſaga mente jam cernam, quantorum in me rabies concitanda ſit.* Haec literis conſignabat Hieronymus poſt Annum Chriſti CCCCIX. Neque enim prius

Com-

Digitized by Google

Commentarios in Iſaiam elucubraſſe potuit, uti Martianaeus oſtendit. Si Romae in ſolemni Concilio Millenarius error nigro obelo confixus fuiſſet, veri minime videtur ſimile, tot e Catholicis, quum haec ſcribebat Hieronymus, ab ipſo fovendo nondum fuiſſe deterritos. In aliis quoque Libris poſt Sancti Damaſi mortem ſcriptis is minime audet Haereticam appellare hujuſmodi opinionem. Ad haec Sanctus Auguſtinus Lib. XX. Cap. 7. de Civitat. Dei, hoc eſt in Opere, quod ipſe ad umbilicum perduxit circiter Annum Chriſti CCCCXXVI. opinionem hanc neque prorſus extinctam, neque omnino exſecrandam prodit, immo ſe olim in eam conceſſiſſe teſtatur. *Quae opinio*, inquit, *eſſet utcumque tolerabilis, ſi aliquae deliciae ſpirituales in illo Sabbato adfuturae Sanctis per Domini praeſentiam crederentur. Nam etiam nos hoc opinati fuimus aliquando.* Denique pro eadem opinione circiter Annum Chriſti CCCCXV. ſtetit Severus Sulpicius. Nam, uti Sanctus Hieronymus Lib. XI. Cap. 36. in Ezechiel. ſcribit, Millenarium Regnum pollicitus nobis fuit *nuper Severus noſter in Dialogo, cui Gallo nomen impoſuit.* Itaque Millenarii erroris funus tutius differatur in Saeculum Chriſti Quinctum, quo revera leves in auras abiit. Sunt qui ſcribant, illius cauſſa a Gelaſio ſummo Pontifice Anno CCCCXCIV. Severi Sulpicii Dialogum in Concilio Romano improbatum fuiſſe. Ego rem in medio relinquo. Certe Gennadius in Opuſculo de Eccleſiaſtic. Dogmat. ejuſmodi Opinionem, uti ſacris Literis adverſantem, improbat.

Ceterum in confutanda Millenariorum Fabula tempus ego non teram. Laterem lavant, & caecutire volunt in meridie, qui temporibus noſtris, ut aliquid novi adferant, a doctioribus & ſapientioribus hac in re diſſentire non erubeſcunt. Hoc unum dicam, videlicet, Sanctum Joannem in Apocalypſ. XX. 4. dum ait: *Et vixerunt: & regnaverunt cum Chriſto Mille Annis*, perſpicue haec ſcripſiſſe de Martyrum *Animabus* a Corpore ſeparatis; vidit enim *Animas decollatorum propter teſtimonium Jeſu;* atque adeo illarum Regnum ſtatuitur, antequam cum rediviva Carne contubernium recipiant. Dicit, inquam, *Animas:* quo nomine, quum de vita functis agitur, mortalium tantummodo Spiritus deſignantur. Quid ergo Millenarius Burnetus ſtudet, ut incautis obtrudat, non Anima tantum, ſed & Corpore e mortuis ſuſcitato, regnaturos Sanctos cum Chriſto in ſomniato ſuo Regno? Deinde quid eſt, quod poſt Mille Annos *ſolvetur Satanas, & ſeducet Gentes, quae ſunt ſuper quatuor angulos terrae, Gog & Magog?* Si Burneto fides, praecedet totius generis humani Reſurre-

ctio

ſtio in Carne, ac ſupremum Chriſti Judicium: deinde ſuccedet terrenum Chriſti Regnum cum Sanctis, Mille duraturum annos. Et nihilominus vides, etiam durante Regno Chriſti, innumerabiles Gentes a Deo averſas, teſtante Sancto Joanne, ſuperfuturas eſſe in terra. Prorſus haec abhorrent a deſcriptione extremi Judicii, quam Sanctus Matthaeus nobis propoſuit. Sed perſequi non juvat multiplicia Burneti ſomnia, qui hiſce, & aliis, dum vixit, inanibus phantaſmatibus oblectatus eſt, ſuaeque Genti aut mirandi, aut ridendi non ſemel occaſionem praebuit. Quicunque ſapit, facile intelliget, Joannis prophetiam, alioqui perobſcuram, de Regno Chriſti mille Annos duraturo, ut ſibi divinae Literae conſtent, immo ut ſecum ſit concors idem Sanctus Apoſtolus, non aliam admittere interpretationem, quam quae a Sancto Auguſtino, praelaudato Lib. XX. Cap. 7. de Civit. Dei, aut a Sancto Thoma Aquinate, aliiſve praecipue Catholicis adfertur. Nempe Regnum Chriſti, aut Eccleſiam Dei ſignificat, quam conſtituunt tam viventes, quam mortui in Chriſto; aut quod aliis veri videtur ſimilius, Eccleſiam duntaxat triumphantem in Caelis, quam Juſti poſt Chriſti mortem ac aſcenſionem implere coeperunt, & augebunt, uſquequo humanis rebus finem imponat glorioſus Chriſti judicaturi Adventus: Neque enim aliud *Mille* annorum numerus ſignificat, ut Sancti Patres docuerunt, niſi tempus ab initio Eccleſiae futurum uſque ad finem Mundi. Dum fluit hoc tempus, *Animae decollatorum propter teſtimonium Jeſu* regnant & regnabunt *cum Chriſto*. Niſi vim facere velis verbis Apoſtoli, negare nequeas, quin ille nobis exhibeat Sanctos regnantes, non viventes in terris, ſed jam morte praereptos; & quum *Animas* ait, ſatis indicat, ſe de iis agere, qui nondum per Reſurrectionem in fine Mundi eventuram, Corpora reſumſerint. Atqui ejuſmodi Sanctorum Animae *regnaturae* dicuntur *cum Chriſto*, ideſt futurae tanquam Reges, donec ſupremi Judicii dies adveniat: quid aliud, quaeſo, rite interpretari poſſis, niſi magnificam eorum Gloriam in Caelis, exemplo a terrenis Regibus deducto, qui ſupra ceteros mortalium ſplendere, feliceſque eſſe putantur? Quod praeſertim de Sanctis verum ſit neceſſe eſt, quando *regnare* dicuntur *cum Chriſto*, quem certo novimus eſſe *in Gloria Dei Patris*. Addit Sanctus Joannes: *Beatus & Sanctus, qui habet partem in Reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem*. Ergo duplicem Reſurrectionem Joannes nobis exhibet. Prima Juſtos morientes tantummodo reſpicit, quorum Animae e mortali ac terrena habitatione hac emigrantes, ad immortalem & beatiſſimam

in

in Caelis vitam reſurgunt. Altera deinde Reſurrectio erit Juſtis, quum in excidio Mundi Corpus reſumentes, illud quoque ad immortalitatem ac Beatitudinem, judicante & jubente Chriſto, perducent. Duplicem ſimiliter *mortem* Apoſtolus ſtatuit. Prima mors tam Juſtis, quam Improbis continget, quum nempe Anima ſeparatur a Corpore. Mors altera, quum Impiorum Animae una cum Corpore in aeterna ſupplicia trudentur: quae *Mors ſecunda poteſtatem non habet* in eos, quibus *Reſurrectio prima* donata eſt. Dilucide vero innuit Sanctus Joannes, quid futurum ſit poſt *Mille annos*, dum ſubdit: *Et quum conſummati fuerint Mille Anni, ſolvetur Satanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet gentes.* Habes heic dies Antichriſti. *Et vidi mortuos magnos & puſillos, ſtantes in conſpectu Throni. Et libri aperti ſunt. Et judicati ſunt mortui ex his, quae ſcripta erant in libris, ſecundum opera ipſorum.* En poſtremum ac ſolemne Chriſti Judicium in fine Mundi, toties in divinis Voluminibus depraedicatum. Atque illud, non ante Mille Annos, ut Millenarii ſomniarunt, ſed poſt. *Et Infernus & Mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Haec eſt mors ſecunda.* Ecce Chriſti Judicis ſententiam: *Ite in ignem aeternum*, quae in Peccatoribus completur. *Et vidi Caelum novum &c.* Heic Caeleſtis Patria, plenaque & perfecta Beatitudo Juſtis conferenda in Caelis deſcribitur, ad quam Juſtorum Animae cum Corporibus conjunctae advolabunt, uti Sanctus Auguſtinus tradit. Satis nobis futurum eſt, cum Cerinthi deliramentis, ineptiiſve Papiae, ſive cum omnium Chiliaſtarum figmentis componi non poſſe hunc Apocalypſeos locum; immo inde validius confirmari Catholicae Eccleſiae ſententiam de conlata & conferenda Juſtis caeleſti Beatitate, minime exſpectato poſtremo divini Judicis Adventu.

Digitized by Google

CAPUT SEXTUM.

Improbi ſtatim poſt mortem in Inferorum poenas conjecti. Martyrum Animae Corpore ſolutae, communi Eccleſiae calculo, confeſtim Beatitudine Caeleſti donatae. Non unus Dies Domini; *non unus* Adventus. *Neque tantum Martyres, ſed & ceteri Juſti, non exſpectato Corpore, Caelorum Regnum ingreſſi.*

VETERUM Traditionem pro Opinione ſua laudat, nobiſque objicit Burnetus; merito-ne, ad inquirendum nunc progrediamur. Ego tria oſtendenda mihi ſumo, quae veluti Theoremata tria prae oculis futura ſemper nobis ſunt in quaeſtione, quam prae manibus habemus. Primum eſt, communem ab exordio Eccleſiae ſententiam fuiſſe, Improbos, atque in peccatis ereptos vitae, illico in aeterna Supplicia fuiſſe deturbatos. Secundo, communiter quoque creditum, Martyrum in primis Animas poſt tormenta ac mortem in beatiſſima Caeli tabernacula ſine mora fuiſſe translatas. Tertio, etſi non defuerint, qui ad univerſalis uſque Reſurrectionis tempus differendam cenſuere caeleſtis Beatitatis poſſeſſionem: contrariam tamen doctrinam, quae in Eccleſia Catholica viget, praevaluiſſe ſemper; neque illam novam, ſed ab ipſis Apoſtolorum temporibus acceptam, dignam tandem fuiſſe viſam, quae poſt ſerium examen ſtabili decreto firmaretur. Si tria haec oſtendero, nullus dubito, quin aequus rerum judex continuo intelligat, vel eos ipſos, qui tandiu diſtulere aeternam felicitatem Juſtorum, non amplius eſſe audiendos.

Theorema Primum.

NAm primo ubi firmum ſtet, a primis Eccleſiae Saeculis perſuaſum fuiſſe Chriſtianis, Injuſtos poſt mortem in Inferorum tormenta continuo abripi, ruant etiam oportet fundamenta quaevis, quibus nititur Burneti fabrica, & ſuffragium ex aliquot veterum Patrum auctoritate petitum. Contendit ille, in uno univerſali Judicio totius humani generis opera eſſe examinanda, & tunc ſolum decernendum Bonis praemium, Malis ſupplicium, Animabus defunctorum interea dor-

Digitized by Google

dormientibus, & poſtremi illius diei ſortem aut fauſtam, aut miſeram exſpectantibus. Contra, ſi conſtet, Impiorum & Iniquorum Animas, vix e Corpore ſolutas, in Tartareas poenas detrudi: jam manu tenes, praeceſſiſſe privatum & occultum operum examen, Deique Judicium, & reorum poenam: quae cuncta manifeſtanda demum erunt in generali publicoque Chriſti Judicio. Atqui ita ſe rem habere, neque id negari poſſe ſine blaſphemia, vidimus exemplo Divitis Evangelici, ad *flammas* & *tormenta damnati;* & quidem ante ſupremum Judicium, quia vivere adhuc ſuper terra pergebant illius fratres. Neque ſecus ſenſere antiqui Patres. Praeterea ſi Improbos ſine mora plectit debitis poenis divina Juſtitia: quicunque rite ratiocinari novit, neceſſe eſt, ſimul agnoſcat, Probos quoque ſine mora praemio & gloria donandos a Deo. Menſura haec, & non alia, infinitam illius Bonitatem decet; & praecipue *quia miſericors Deus paratior eſt ad Remunerandum Bonos*, *quam ad Puniendum Indignos*, uti ſcribit Auctor Operis Imperfecti in Matth. Homil. XXV. Deus quippe *dives eſt in miſericordia*, Epheſ. II. 4. atque is ad nos venit, *ut oſtenderet divitias gloriae ſuae in vaſa miſericordiae*, *quae praeparavit in gloriam*, Roman. IX. 23. Itaque injuriam incaute Deo inrogat, qui illum ſibi fingit ad poenas omnium atrociſſimas a Malis exigendas velocem; ad praemia vero, toties ſervis fidelibus promiſſa, tardum & reluctantem, ut jam Mille & Septingenti fluxerint Anni abſque praemio, immo in plura adhuc Saecula Retributio procraſtinetur.

Theorema Secundum.

AD ſecundum quod attinet, ubi conſtet teſtimonio veterum, ferri ſine cunctatione ad caeleſtia gaudia Animas Martyrum: fateri cogimur, evaneſcere prorſus Burneti ſomnia, claudentis oſtia quaeque Caeli ferreo repagulo, & contendentis, ea duntaxat reſeranda, non in univerſali Judicio Chriſti, ſed Mille Annos poſt ipſum Judicium. Et profecto jam vidimus glorioſos illos Athletas *ante Thronum Dei*, & *in Conſpectu Agni amictos ſtolis albis*. Quod ſi pro Chriſti nomine mortem generoſe oppetentibus a Sancto Stephano ad noſtra uſque tempora patet Caeleſtis Aula: nulla ſupereſt cauſſa, cur non & reliquis Juſtis ad beatiſſimas ſedes illas apertus ſit aditus. Et quidni? De Martyribus ait Dominus Matth. V. 10. *Beati*, *qui perſequutionem patiuntur propter juſtitiam*, *quoniam ipſorum eſt Regnum Caelorum*. Matth. X. 32.

X. 32. *Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*. Et Marc. VIII. 34. *Qui perdiderit animam ſuam propter me & Evangelium, ſalvam faciet eam*. At ille idem Dominus de reliquis Juſtis inquit Matth. V. 3. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt Regnum Caelorum. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Et in Apocalypſeos XIV. 13. *Beati, qui in Domino moriuntur. Opera enim illorum ſequuntur illos*. Et Jacob. I. 12. *Beatus, qui ſuffert tentationem; quoniam, quum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromiſit Deus diligentibus ſe*. Cedo locum aliquem ſacrarum Literarum, ubi a Martyribus diſtinguatur ſors reliquorum Juſtorum, ita ut hiſce, & non illis, Remuneratio exſpectanda ſit poſt enormes illas moras, quibus illorum ſpem irridere videtur eruditio Burneti. Nullum proferes. Reliquum ergo eſt, quando ſanguinem pro Chriſto dantes caeleſtis Regia continuo excipit, ut & pari munere donentur ceteri morientes in Domino, dum nihil expiandum habeant in altera vita. Rurſus vero hinc elucet, in Martyrum morte Judicium a Chriſto inſtitui de illorum operibus, Judicium inquam nobis occultum, & ab altero in fine Mundi palam habendo diverſum: quod ſupra innuimus, atque immerito Burnetus agnoſcere noluit. Animae profecto e Corpore abeuntes, non ſua ſponte in Caelum aſcendunt, aut in Inferorum ſupplicia deſcendunt. Ex judicio ac ſententia Judicis aeterni variae illarum ſortes pendet, & poenae vel praemia a juſto Deo decernantur oportet. Igitur ubi pateat, neque Impiis, neque Martyribus Retributionem differri poſt mortem: nonniſi temere peculiare ejuſmodi Animarum Judicium negetur. Quod ſi de Martyribus id fateare, cur & ceteris Juſtis non idem contingat? Atque huc etiam referri poſſe puto Parabolam Talentorum Matth. XXV. 14. Haec bonus Pater, qui in Caelis eſt, unicuique pro ſuo arbitrio diſtribuit, a ſingulis poſtea rationes exacturus de recto uſu & lucro percepto. Qui quinque acceperat, totidem lucratus eſt. Itaque, veniente Domino, gratiſſima illa verba audit: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui*. Servus autem piger atque inutilis ejicitur *in tenebras exteriores: Illic erit fletus & ſtridor dentium*. Certum eſt, heic ſummam Juſtorum omnium Beatitudinem, & viciſſim Improborum aeternas poenas deſignari. Quum ergo ſtatim a morte Martyres praemia percipiant pro bono uſu talentorum ſuorum; Improbi vero *in tenebras exteriores* projiciantur: aequum eſt arbitrari, reliquos etiam Juſtos ad eandem

advo-

advocari mercedem poſt mortem. Neque enim, repetere liceat, unus Chriſti Domini ad univerſale Judicium *Adventus* excogitandus eſt. Ad ſingulorum quoque mortem is venit, & judicat. *Vigilate ergo*, inquit ille Matth. XXIV. 42. *quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit. Beatus ille ſervus, quem, quum venerit Dominus ejus, invenerit ſic facientem. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Uti Sanctus Joannes Chryſoſtomus, aliique animadverterunt, ad cujuſcunque mortem venire heic dicitur Chriſtus. Neque ſecus patitur verborum ſenſus; ejus enim improviſus adventus deprehenſurus eſt Servum *operantem & paratum. Ideo & vos eſtote parati, quia, qua neſcitis hora, Filius hominis venturus eſt.* Praeterea non haec dicit Chriſtus ad illos duntaxat, quos viventes Archangeli tuba ad ſupremum Judicium vocabit. Nullius roboris, nullius uſus ſententia & exhortatio fuiſſet, ſi eos tantum reſpiceret, qui tunc in vivis non erant, ac ſolum poſt tot Saecula in vivis futuri eſſent. Alloquitur Dominus Apoſtolos ipſos, atque ad eos dicit *Vigilate;* alloquitur & omnes, qui in ipſum credent uſque ad finem Mundi; & *Beatos* quoslibet Servos appellat, quos quum venerit Dominus, ut e terreno domicilio educat, invenerit operibus bonis deditos, & in juſtitia ſtantes. Et quare *Beatos?* Quia cum illis ſtatim rationes inibit; atque uti Martyres, ita & illos *ſuper omnia bona ſua conſtituet*, & unicuique e veſtigio dicet: *Euge Serve bone, intra in gaudium Domini tui.* Itaque repeto, *Adventus Domini* non unus eſt, ut Burnetus ſibi perſuadet, neque unus eſt *Dies Domini*. Mortis quoque noſtrae *Dies* hoc etiam nomine ſignificatur in ſacris Literis. Locupletem habemus teſtem, Sanctum videlicet Hieronymum, cujus verba ſunt Cap. II. in Joelem: *Diem autem Domini, Diem intellige Judicii, ſive Diem Exitus uniuſcujuſque de Corpore. Quod enim in Die Judicii futurum eſt omnibus, hoc in ſingulis Die Mortis impletur.* Chryſoſtomus vero Homil. 78. in Cap. XXIV. Matthaei, & Epiſtol. VI. ad Theodorum Monachum, verba illa Domini interpretans Luc. XII. 39. *Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret &c. Et vos eſtote parati, quia, qua hora non putatis, Filius hominis veniet*, ait, illic agi de ſingulorum exceſſu e vita; nam & tunc venit Dominus ponere rationem cum ſervis ſuis. Jam vidimus, Regnum Caelorum, ac Viſionem Dei quibuſque Juſtis a Deo miſericorde promitti; atque ubi ſtatuamus, tantum praemium ſtatim ſubſequi certamina & mortem Martyrum: minorem fortaſſe, beatam tamen in Caelis mercedem Confeſſoribus quoque & reliquis Juſto-

Juſtorum Animabus confeſtim, aut brevi conferendam credere cogimur. Id autem luculentius intelliges, quoties recogitabis, apud veteres non eos tantum, qui pro Chriſti nomine aut tormenta tolerarunt, aut etiam vitam dederunt, ſed & ceteros Deo fideliter in ſanctitate & juſtitia ſervientes, *Martyrum* appellatione fuiſſe donatos. Primi quidem per antonomaſiam, & excellenti quodam, proprioque titulo, appellati *Martyres;* reliquis per analogiam par nomen tributum fuit. Antiquiſſimus Scriptor Clemens Alexandrinus Lib. IV. Stromat. *Si igitur*, inquit, *Confeſſio Dei eſt Martyrium*, ſive Teſtimonium; *quaecumque Anima ſe pure & ſincere geſſit cum agnitione Dei, & quae praeceptis paruit, Martyr eſt, & vita, & ſermone; quomodocumque liberetur a Corpore, fidem tanquam ſanguinem, per totam vitam, & etiam in exitu, profundens*. Rurſus in eodem Libro ait: *Quicumque autem Salvatoris mandata exſequuntur, in unaquaque actione ſunt Martyres*, ſive teſtes. Paria habet Chryſoſtomus Homil. XI. in Epiſtol. ad Hebraeos, & Homil. II. in Epiſt. ad Corinthios, & alibi idem tradit. Quocum video concordes Sanctum Methodium apud Epiphanium Haereſ. LXIV. Nazianzenum in Oration. VI. Ambroſium Sermon. XX. in Pſalm. 118. Auguſtinum, Gregorium Magnum, & alios. Itaque vix nihil erit, cur Juſtus, quum poſtrema vitae dies inſtabit, invideat maturae Martyrum felicitati. Ipſius nempe Spiritus ad illorum conſortium, atque ad patriam caeleſtem e veſtigio advolabit. Si Martyrium verum ita culpas & maculas Animarum eluit, ut purae ſiſtantur ante Dei ſolium: cur ceteris quibus eſt meritum aeternae Gloriae, Caelum praecludatur, Martyribus jam reſeratum, neque amplius clauſum, uti fuit ſub veteri Lege?

Theorema Tertium.

QUanto autem magis in hanc ſententiam deſcendendum erit, quoties animadvertamus, ne ipſis quidem Eccleſiae primitivae temporibus unquam defuiſſe, immo ſupra ceteros abundaſſe, qui illam non ſolum tradidere, ſed & meliorem, ſacriſque Literis, & beneficie Dei noſtri naturae ac voluntati congruentiorem cenſuerunt? Si quid diſcriminis in eorum dictis occurrit, uti videbimus, de aeternae potius Felicitatis Loco, quam de ipſa Felicitate fuit. Quare nihil eſt, quod Burnetus pro ſua opinione antiquos Patres proferat. Proferimus & nos, & quidem longe plures, atque hac in re fide & veneratione majori dignos; uſque adeo, ut is concentus deprehendatur

inter

inter ſacras Literas, quarum verba attuliſmus, & Patres ipſos, ut ipſi quoque Adverſarii, ſi forte opus ſit, habituri ſint, unde a Burneti Novatoris opinione longius avertantur, & in antiqua Catholicae Eccleſiae ſententia perſtandum judicent. Catholicis enim nihil heic dubitationis reſtat, ex quo Eccleſia falli neſcia ſuum interpoſuit ſolemne decretum. Age vero in veterum examen, quo nos Burnetus vocat, invadamus.

CAPUT SEPTIMUM.

Sancti Clemens I. Papa, Ignatius Antiochenus Epiſcopus, Polycarpus Epiſcopus Smyrnenſis, Eccleſia itidem Smyrnenſis, teſtes minime procraſtinatae Beatitudinis Sanctorum.

ET primo pro ſe Burnetus laudat *Sancti Clementis Romani Pontificis*, qui Anno Chriſti Centeſimo coronam Martyrii aſſequutus eſt, Epiſtolam Primam ad Corinthios, ubi Cap. V. Apoſtolus Paulus *Martyrium paſſus* dicitur, *& ita e Mundo migravit* (καὶ εἰς τὸν ἅγιον τόπον ἐπορεύθη) *atque in Locum Sanctum abiit*. Et infra Cap. L. ejuſdem Epiſtolae addit: *Generationes omnes ab Adamo uſque in hodiernum diem praeterierunt. At qui per Chriſti gratiam conſummati ſunt in Caritate, habent* (χῶραν εὐσεβῶν) *Locum Piorum, qui manifeſtabuntur in viſitatione Regni Chriſti*. Nullum, inquit Burnetus, heic ſummi Caeli, nullum Viſionis beatificae verbum. Dicit duntaxat *Locum Sanctum, Locum Piorum*. Utique hoc dicit, ſed ſatis adverſus Novatores dicit. Nam quid aliud eſt *Locus Sanctus*, niſi Caelum ipſum, in quo habitant & habitaturae ſunt Juſtorum Animae, quarum gloria in adventu glorioſo Chriſti Manifeſtabitur? *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in Loco Sancto ejus? innocens manibus & mundo corde &c.* inquit Pſalmiſta XXIII. 3. Ut ut haec terreſtrem Hieruſalem, ac Templum Domini ſignificare velis, ſublimiori tamen ſenſu ſignificant apud Patres *Hieruſalem Caeleſtem, quae vere Hieruſalem eſt*, ut ait Euſebius Lib. IV. Demonſtration. Evangelic. Certe aliud ſignificare non poſſunt, dum de Juſtis vita functis ſermo habetur. Horum nempe Animae *in Montem Domini* aſcendunt, ideſt in Caelum, & ſtant *in Loco Sancto ejus*; Atque illuc revera Paulus

abiit,

abiit, poſt datam fortiter pro Chriſto cervicem. Et ne dubitatio hac de re ſupereſſet, mature inquit ipſe divinus Magiſter ad Apoſtolos ſuos Joann. XIV. 2. *Vado parare vobis Locum*. Ubinam hic locus? dicat Burnetus. *In Hade* (ſunt ejus verba pag. 57.) *Hades autem eſt regio nobis inconſpicua, ſive nos latens, & notitiam fugiens, quae Animas noſtras hinc emigrantes excipit*. Contra Dominus dixit: *In Domo Patris mei manſiones multae ſunt: & vado parare vobis Locum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis*. En ut Loca Sanctorum e Mundo abeuntium ſunt *in domo Patris mei*, non vero in regione, cujus ſitum invenire Burnetus nequivit. Atque ubi eſt Chriſtus, ibi quoque futuri poſt mortem ſunt Juſti. Quod ſi meliori fide agere in tota iſta concertatione ſtatuiſſet Novator noſter, perſpexiſſet & ipſe, quae mens reapſe Petri Apoſtoli diſcipulo Clementi fuerit. Nimirum is in eadem Epiſtol. I. ad Corinth. Cap. V. de Sancto Petro ait: *Multos ſuſtinuit labores, atque ita Martyr effectus* (εἰς τὸν ὀφειλόμενον τόπον τῆς δόξης) *ad debitum Gloriae Locum diſceſſit*. Tum Capite ſequenti de Martyribus haec ſcribit: *In conſtanti Fidei curſu pervenerunt; & corpore debiles* (γέρας γενναῖον) *Nobile Praemium acceperunt*. Denique Cap. XLV. de Daniele, & tribus Pueris, ceteriſque Juſtis haec habet: *Illi vero in fiducia tolerantes, Gloriae & Honoris Heredes facti ſunt; Elevati ſunt, & Sublimes, Beatique effecti a Deo in memoria ipſorum, in Saecula Saeculorum*. Si Juſti vita defuncti jam *debitum Gloriae Locum* conſequuti ſunt; ſi jam *Nobile Praemium* accepere; ſi *ad Hereditatem Gloriae* pervenerunt, *Beatique* a Deo ſunt effecti: quid aliud quaerimus, ut agnoſcamus, non alium a Clemente Romano Sanctis deferri *Locum*, niſi in Patria Caeleſti, & ſubleſta fide egiſſe Burnetum, qui haec ante oculos habens diſſimulavit? Sed quando ſe nobis obtulit Apoſtolicorum temporum Scriptor Sanctus Clemens, non abs re fuerit, aliqua delibare ex Conſtitutionum Apoſtolicarum Libris. Non illi quidem, quanquam ab antiquis eidem tributi, hunc habuere Auctorem. Eruditorum tamen calculo conſarcinati videntur primis Eccleſiae Saeculis, & memorantur a Sancto Athanaſio, Euſebio, Epiphanio, & aliis. Ibi Lib. I. Cap. 6. haec leguntur: *Omnes Reges, qui Juſti fuere, a Deo aucti ſunt, & apud ipſum Deum promiſſio Vitae aeternae eis perduravit. Quotquot autem Reges a Deo fornicati ſunt, in defectione ſua, juſto Dei judicio, brevi interierunt; & Vita ejus privati ſunt, Sempiternum Supplicium pro Requie ſortiti*. Si non ſatis dilucida ſunt priora verba, poſteriora ſaltem aperte produnt, Reges malos jam in aeterna Sup-

plicia

Digitized by Google

plicia detruſos fuiſſe: quibus confirmatum vides Theorema Primum, de quo in praecedenti Capite egimus, ejuſque conſectaria. Lib. V. Cap. 8. erga Martyres honor praecipitur: *ii enim ſunt & a Deo Beatitudine donati, & a Sanctis viris honore affecti, de quibus David dixit: Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus*. Praeterea Lib. 8. Cap. 41. traditur Oratio *pro fratribus, qui in Chriſto requieverunt*, atque inter alia haec animadvertenda videntur: *Colloca eum in ſinu Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, omniumque, qui tibi a Saeculo placuerunt: ubi non eſt triſtitia, dolor, gemitus, immo Locus piorum ſedatus, & pariter quieta terra rectorum, eorumque, qui in ea vident Gloriam Chriſti tui*. En quid apud veteres ſignificarit *Locus piorum* poſt mortem. Ibi vident Juſti *Gloriam Chriſti*. Quid plura petis?

Nobile Martyrii certamen conſummavit *Sanctus Ignatius*, celeberrimus Epiſcopus Antiochenus, Anno Chriſti CXVI. Ex ejus Epiſtolis duo verba excerpſit Burnetus, inquiens, ab eo appellari τόπον ἴδιον, *Locum proprium*, ad quem, vita pro Chriſto data, ſe e Mundo abiturum confidebat. Quanam ex Epiſtola Burnetus haec hauſerit, neſcio, cur minime nos monuerit. Equidem nihil tale mihi in germanis ejus Literis occurrit. Utcunque ſit, niſi funes adhibeat, nil inde Burnetus exſculpet. *Proprius Locus* Animarum pro Chriſto Sanguinem fundentium, ut nuper vidimus, eſt *debitus Gloriae Locus* apud Deum. Aequius tamen ille feciſſet, ſi pro dubiis verbis illa excerpſiſſet, quae praeſenti quaeſtioni lucem ſuppeditare paene meridianam poſſunt. Mecum adeat Lector glorioſi Martyris Epiſtolam ad Romanos, ad quos vinctus deducebatur. Ibi eos enixe rogat, ne Martyrio ſuo, quod prae omnibus cupit, impedimentum adferant. *Obſecro vos*, inquit, *ne intempeſtiva benevolentia erga me ſitis. Sinite me ferarum eſcam fieri, per quas licet Deum Adipiſci*. Perenne hoc erat invicti Martyris deſiderium: certa haec illius ſpes. Ita & ad Magneſianos ſcripſerat: *Memores eſtote mei in orationibus veſtris* (ἵνα Θεοῦ ἐπιτύχω) *ut Deum Aſſequar*. Idem repetit ſcribens ad Trallianos: *Expiet vos meus Spiritus; non modo nunc* (ὅταν Θεοῦ ἐπιτύχω) *ſed & ubi Deum nactus fuero*. Quid aliud eſt Θεοῦ ἐπιτύχω, niſi *invenire, aſſequi, nanciſci, attingere Deum, eoque potiri?* Num per Gratiam, num per Caritatem, ac ſpiritalia vota? At hoc illi adhuc viventi obtigerat. Ergo Θεοῦ ἐπιτυγχάνειν, *Adipiſci Deum* nihil aliud heic eſt, niſi re poſt mortem tenere, quod Sanctus vir ſpe tantum in Mundo tenebat, ejuſque Conſpectu frui, illumque Facie ad Fa-

ciem intueri. Pergit dicere generoſus Martyr in eadem Epiſtola ad Romanos Cap. VI. *Nil me juvabunt fines Mundi, nec Regna hujus Saeculi. Melius eſt mihi emori propter Jeſum Chriſtum, quam imperare finibus terrae. Illum quaero, qui pro nobis mortuus eſt. Illum volo.* Hoc ardore loquitur, atque omnia Regna terrarum contemnit, qui Caeleſte Regnum Dei, & Chriſti conſortium ſe ſtatim a morte conſequuturum novit. *Sinite me*, ſubdit, *purum Lumen haurire: Illuc perveniens, homo ero.* In aliis textibus legitur ἄνθρωπος Θεῦ ἔσομαι, *Homo Dei ero.* At non alibi *Lux pura* ſperanda, niſi in Caeleſti Hieroſolyma, atque in Viſione Dei. *Videmus nunc per ſpeculum in aenigmate: tunc autem Facie ad Faciem*, Prima ad Corinth. XIII. 12. Sed dic & tu, beatiſſime Martyr, ubi *puram* hanc *Lucem* ſperes? Utique in coſpectu miſericordis Dei, atque in beatiſſimo Regno, ubi ille in ſua gloria ſe Juſtis conſpiciendum praebet. En dulciſſima Ignatii verba: *Meus amor crucifixus eſt: & non eſt in me ignis amans aliquam aquam; ſed vivens & loquens in me, intus mihi dicit: Veni ad Patrem.* Si Piorum Animae a Corpore ſeparatae abirent ad enormem Somnum, Locumque ignotum, quem nobis Burnetus obtrudere vellet, jam non abirent *ad Patrem;* ſed illuc, ubi non magis eſt Pater, quam heic, ubi nunc vivimus: atque Ignatius tantundem abfuiſſet a Patre, quantum vivens in Mundo erat. Immo in deterius ſors illius ceſſiſſet: nam praeterquamquod non ſecus, atque erat in Mundo, remotus fuiſſet a beatifica praeſentia Dei; ne potuiſſet quidem patrimonium & meritum augere bonorum operum, Deumque ſibi copioſius demereri. Id in hac vita licet, poſt mortem non licet. Propterea Apoſtolus ad Philippenſ. I. 22. quamquam ſummopere excuperet *diſſolvi & eſſe cum Chriſto*, eligebat tamen adhuc *vivere in carne*, ut majorem *fructum operis*, diſſeminando Evangelium, perciperet. Itaque velis nolis, quum Sanctum Ignatium tanto ardore Martyrii correptum vides, ac ſperantem, ſe confeſtim abiturum *ad Patrem*, nil aliud excogitare potes, quam Beatitatem, hoc eſt praeſentiam realem, ac Viſionem Dei, mox ipſi conferendam in Caelis.

Habemus etiam Acta ſincera & antiquiſſima Martyrii ipſius Sancti Ignatii, ab Uſſerio Archiepiſcopo Armachano edita, e quibus haec eadem doctrina majorem lucem mutuari poteſt. Deſcribitur illius navigatio, quum ad glorioſum certamen poſitus in vinculis deduceretur. Smyrnae Sanctum Polycarpum adit, eumque *deprecatur concertare ipſius propoſito, ut velocius per beſtias diſparens Mundo factus,*

appa-

appareat Faciei Chriſti. Et hoc ſic dixit, ſic teſtificatus eſt: tamen extendens eam, quae circa Chriſtum, Caritatem, ut CAELUM quidem apprehendere per bonam confeſſionem poſſet. En quid optabat, & quid ſe certo aſſequuturum ſperabat Sanctus Martyr. Porro addunt Actorum Scriptores, qui *horum ipſimet conſpectores* fuerant, ſe vidiſſe in viſione beatum Athletam, *quemadmodum ex labore multo venientem, & adſtantem Domino in multa confidentia, & Ineffabili Gloria.* Hinc intelligis, an primitivae Eccleſiae Chriſtiani in Burneti ſomnia conſentiant. Et quoniam Sancti Epiſcopi Smyrnenſis *Polycarpi* facta eſt mentio, qui & ipſe exemplum Sancti Ignatii aequalis ſui aemulatus, multis poſt annis celebre Martyrium valde ſenex confecit, iſtum quoque conſulamus. Burnetus ex ejus Epiſtola ad Philippenſes Cap. IX. duo tantum verba pro ſua opinione ſelegit, inquiens, Animarum ſedes poſt Corporis mortem appellari ab eo *Locum ſibi debitum.* Quid haec verba ſignificent, nuper vidimus. Attamen integrum locum proferre praeſtat, ubi de Paulo, ceteriſque Apoſtolis ſcribit. *Perſuaſi, quod hi omnes in vacuum non cucurrerunt, ſed in fide ac juſtitia; & quod in Debito Sibi Loco Sint Apud Dominum, cum quo & paſſi ſunt.* Omiſit Burnetus, quae prae reliquis amatori veritatis proferenda erant. Locum, ubi ſunt poſt mortem Animae Juſtorum, ille ignorat. Verum ubi ſit, diſerte nobis indicat Sanctus Polycarpus: nempe *Apud Dominum*, *παρὰ τῷ Κυρίῳ:* hoc eſt *in praeſentia, in conſpectu Domini.* Sanctus ipſe Martyr idem teſtatus eſt, Deo ante mortem benedicens, *quod me*, ajebat, *in hunc diem & ad horam hanc perducere dignatus es, ut partem caperem in conſortio Martyrum, inter quos, quaeſo, ſuſcipiar HODIE IN CONSPECTU TUO, tanquam hoſtia pinguis.* Innumera quoque ſunt exempla in ſacris Literis praepoſitionis *Apud*, ſive Παρὰ, realem praeſentiam ſignificantis. Et quum Dominus noſter Matth. VI. 1. dicat: *Alioquin mercedem non habebitis* (*παρὰ τῷ Πατρὶ ὑμῶν*) *apud Patrem veſtrum, qui in Caelis eſt:* mercedem hanc acceperint Sancti neceſſe eſt, quando jam eorum Locus eſt *apud Dominum.* Ita magnus ille Polycarpus, Sancti Joannis Apoſtoli diſcipulus, *totius Aſiae princeps* a Hieronymo appellatus, & de quo Sanctus Irenaeus Lib. III. Cap. 3. ait: *Hic docuit ſemper, quae ab Apoſtolis didicerat, quae & Eccleſiae tradidit, & ſola ſunt vera; & teſtimonium his perhibent, quae ſunt in Aſia, Eccleſiae omnes.*

Ad hanc veritatem propius intuendam nos etiam manu ducet celebratiſſima Epiſtola circularis Eccleſiae Smyrnenſis *de Martyrio ejuſdem*

ſdem Sancti Polycarpi, illis ipſis temporibus, hoc eſt circiter Annum Chriſti CLXIII. vel CLXVI. ſcripta. De Martyrum conſtantia ibi agitur Cap. 2. *Oculis cordis reſpiciebant ad ea Bona*, *quae tolerantibus reſervantur: quae nec Auris audivit*, *nec Oculus vidit*, *nec in cor hominis aſcenderunt; ipſis autem a Domino monſtrabantur*, *utpote qui non Homines amplius*, *ſed Angeli eſſent*. Ergo jam ſibi paratam conſpiciebant in Caelis ſummam apud Dominum Felicitatem, atque in eam ſe brevi transferendos agnoſcebant. Hac fide & ſpe armati, & jam velut *Angeli* effecti, tormenta deſpicere, mortemque laeti non ſuſtinere tantum, ſed & invitare conſueverunt. Iis ſane fidem lubentius habeant nunc Chriſti Fideles, quam Burneto alia tradenti, & pleraque diſſimulanti, quae ſuae opinioni adverſentur. Sed ut haec etiam majori in lumine collocentur, en quae dicere pergunt Smyrnenſis Eccleſiae Presbyteri Cap. XVII. poſtquam glorioſus Martyr Polycarpus inter flammas & gladios Animam in ſpecie Columbae exhalaſſet. *Sed quum aemulus ille ac invidus & malus*, *Juſtorumque generi adverſus*, *cerneret inſigne illius Martyrium*, *& illum Immortalitatis Corona redimitum*, *ac* (βραβεῖον ἀναντίῤῥητον) *Praemium minime dubium reportaſſe: operam dedit*, *ne Reliquiae ejus a nobis auferrentur*. Contendit Burnetus, non ante finem Mundi Juſtis *Praemia* eſſe a Deo conferenda, atque ſecum in ejuſmodi opinione concordes eſſe primitivos Chriſtianos. En ut iis pro certo perſuaſum erat, confeſtim poſt mortem *Praemium*, *& Coronam Immortalitatis* a beneficentiſſimo Deo fuiſſe invicto Martyri illi conlata; cujus etiam Praemii nuper Sanctus Clemens certiores nos fecit. Et quid *Corona* illa, niſi quam Sanctus Jacobus in Epiſtol. Cap. I. 12. deſcripſit, inquiens: *Beatus vir*, *qui ſuffert tentationem*, *quoniam*, *quum probatus fuerit*, *accipiet Coronam vitae*, *quam repromiſit Deus diligentibus ſe?* Quid, inquam, *Corona*, niſi Beatitudo Caeleſtis, de qua ſcribit Apoſtolorum Princeps in Epiſt. I. Cap. V. 4. *Et quum apparuerit Princeps Paſtorum* (ſcilicet ad ſingulorum mortem) *percipietis immarceſcibilem Gloriae Coronam?* Denique in Smyrnenſium Epiſtola idem repetitum videas hiſce aliis verbis Cap. XIX. *Nam per tolerantiam devicto injuſto Praeſide*, *ſicque Immortalitatis Corona recepta*, *cum Apoſtolis*, *omnibuſque Juſtis exſultans*, *Deum ac Patrem glorificat*, *atque benedicit Dominum noſtrum*. En *Exſultatio* ipſa, ἀγαλλιώμενος: en ipſum *Glorificare Deum* coronatis Athletis tributum, quod Joanne teſte in Apocalypſ. XIX. 7. incolae Caeli uſurpant, dicentes: *Gaudeamus & Exſultemus*, *& demus Gloriam Domino Deo noſtro*, *quia venerunt nuptiae Agni*. Luculen-

eulentius autem expreſſa haec deprehendas in antiquiſſima Latina Verſione ejuſdem Epiſtolae Smyrnenſium, ab Uſſerio edita, & Saeculo Chriſti Quarto, ut is opinatur, in uſum Eccleſiae Gallicanae confecta. Hanc rurſus evulgavit Ruinartus inter Acta Martyrum. Parum diſſimilem dederat & Bollandus Tomo II. Sanctor. Januarii. Ibi legitur Cap. II. *Beatae enim Paſſiones Caeleſtia tolerantibus Regna parturiunt: & poſt contemta baec omnia, opes, bonores, parentes, Coronae conſummatio plena Martyrium eſt.* Cur vero Martyres animo tam intrepido omnia perferrent, ratio ibi redditur: *Parabatur enim unius borae exitio Gaudium, nulla vetuſtate periturum.* Haec ibi, quum eandem Epiſtolam, variis demtis, additis, aut mutatis, Smyrnenſes ad varias Eccleſias miſerint. Sed & ex eadem Verſione Cap. VIII. haec habeto: *Tandem bora illius ac tempus advenit, qua cuſtoditae acciperet Coronam Juſtitiae*, quam ſcilicet & Apoſtolus Secunda ad Timoth. IV. 8. exſpectabat *repoſitam ſibi in illa die*, non uti opinatur Burnetus, ei tradendam poſt complura, immo plurima Saecula, ſed *Reſolutionis*, ſive mortis ſuae die, quemadmodum accepit & Polycarpus, ab Apoſtolis ipſis eruditus. Propterea beatiſſimus idem Martyr in oratione ad Deum, quam in limine certaminis praemiſit, ajebat Cap. XII. *Te benedico, qui me dignum bac paſſione duxiſti, ut percipiam partem, Coronamque Martyrii &c. ut completo Sacrificio iſtius diei, Promiſſa tuae veritatis accipiam.* Haec veterum Chriſtianorum fides, haec doctrina, quam adhuc Catholica Eccleſia a majoribus traditam conſtantiſſime ſervat. Atque ex his paucis conſtare jam poteſt, quam longe a veritate abierit, quantumque ſuis Lectoribus imponat Burnetus, dum primitivae Eccleſiae traditionem nobis adverſam, ſibi omnino faventem, apud imperitos venditarit.

CA-

CAPUT OCTAVUM.

Juſtinus Martyr Chiliaſtarum errori addictus, cum Burneto tamen minime concors. Quae de praeſenti controverſia ſenſerit Auctor Quaeſtionum ad Orthodoxos.

AT ille inſtaurato certamine fortiores pugiles pro ſua ſententia educit, quorum primus Sanctus *Juſtinus Martyr*, qui vitam pro Chriſto dedit Anno Vulgaris Aerae, ut creditur, CLXV. Is enim in Dialogo cum Tryphone, pag. 223. edition. Colonienſ. in haec verba de Animabus e Corpore abeuntibus loquitur: *Piae quidem in Loco quodam meliore manent: Injuſtae vero & Pravae in deteriore, Judicii tempus exſpectantes.* Adtexit deinde Sanctum *Iraeneum*, qui ſub finem Saeculi a Chriſto nato Secundi lauream Martyrii conſequutus creditur. Etenim is Lib. V. Cap. 31. adverſus Haereſes haec ſcribit: *Manifeſtum eſt, quia & diſcipulorum ejus, propter quos & haec operatus eſt Dominus, Animae abibunt in Inviſibilem Locum, definitum eis a Deo, & ibi uſque ad Reſurrectionem commorabuntur, ſuſtinentes Reſurrectionem: poſt recipientes Corpora, & perfecte reſurgentes, hoc eſt corporaliter, quemadmodum & Dominus reſurrexit, ſic venient ad conſpectum Dei.* Conſimilia quoque profert *Tertulliani* verba, qui circiter Annum Chriſti CCXX. finem vivendi fecit. Nam in Lib. de Anima Cap. 55. exemplo Chriſti, ad Inferos poſt mortem profecti, eos ridet, *qui ſatis ſuperbe non putant, Animas Fidelium inferis dignas: ſervi ſuper Dominum, & diſcipuli ſuper Magiſtrum; aſpernati, ſi forte in Abrahae ſinu, exſpectandae Reſurrectionis ſolatium capere.* Inſuper addit in ſuo *de Paradiſo Libello*, qui jamdiu excidit, ſe *conſtituiſſe omnem Animam apud Inferos ſequeſtrari, in Diem Domini.* *Origenem* pariter laudat, qui Anno Chriſti CCLIV. diem ſuum obiiſſe creditur, atque in Homil. VII. in Levitic. haec ſcripſit de Sanctorum Animabus: *Nondum receperunt, laetitiam ſuam, ne Apoſtoli quidem; ſed & ipſi exſpectant, ut & ego laetitiae eorum particeps fiam.* Sub finem quoque Saeculi Tertii floruit *Victorinus* Martyr Petavionenſis, cujus verba ſunt ad illud Apocalypſ. VI. 9. *de Animabus ſub Altari: Sed quia in noviſſimo tempore Sanctorum remune-*

ratio

Digitized by Google

ratio perpetua, & *Impiorum ventura damnatio*, *dictum eſt iis*, *Exſpectate*. *Et pro corporis ſui ſolatio acceperunt Stolas albas*, *ideſt donum Spiritus Sancti*. Denique *Lactantii*, qui ineunte Saeculo Quarto floruit, nota verba adfert Lib. VII. Sect. 21. Divinar. Inſtitution. *Nec tamen quiſquam putet*, *Animas poſt mortem protinus judicari*. *Omnes enim in una communique cuſtodia detinentur*, *donec tempus adveniat*, *quo maximus Judex meritorum faciat examen*. *Tum quorum fuerit probata juſtitia*, *ii praemium Immortalitatis accipient*. Obiter heic animadvertat velim Lector, quid Lactantio ſit *praemium Immortalitatis*, tantummodo poſt Judicis aeterni adventum ac ſententiam conferendum Juſtis. Nuper vidimus *Immortalitatis Corona* illos ſtatim a morte donatos, teſtimonio Smyrnenſis Eccleſiae. Parum autem laborandum Burneto fuit, ut haec veterum loca congereret. Ea quippe, immo & alia, uti nuper monui, jamdudum Sixtus Senenſis, Cardinalis Bellarminus, atque alii e noſtris produxerant. Sed quid, quaeſo, haec poſſunt contra Eccleſiae Catholicae Dogma, quando meminerimus, tum Juſtini & Tertulliani, tum reliquorum, tamdiu differentium poenas & praemia Mortuorum, opinionem ex uno falſo principio, atque ex altera futili opinione proceſſiſſe? Ita porro ſeſe res habuit. Primus Millenarii Regni ſomnium, complendum poſt univerſale Judicium, Cerinthus temporum Apoſtolicorum Haereſiarcha invexit. Plerique Catholicorum abſfuerunt ab ejus opinione amplectenda: immo diu non pauci Apocalypſim Sancti Joannis tanquam divinum Librum accipere noluerunt, veriti foetum Cerinthi ipſius, quod ibi Mille Annorum Regnum commemoretur. Verum animadvertimus, Papiae Hieropolitano Epiſcopo, ſub initium Saeculi Secundi Millenarium illud Regnum placuiſſe, atque in ejus Libris habuiſſe locum; an defaecatum a corporeis voluptatibus Cerinthi, mihi non ſatis conſtat. Illud certum eſt, *ex male intellectis Apoſtolorum narrationibus*, uti Euſebius Caeſarienſis jamdiu nos monuit, Papiam *pertenuis ingenii virum* eam conflaſſe opinionem; cui, teſte Hieronymo, Spuriae quoque *Judaeorum Traditiones* occaſionem praebuere. Veri propterea ſimile eſt, Apocalypſeos locum male intellectum ei ante oculos fuiſſe. Non hominis ingenium, ſed vetuſtatem metiti aliquot ex ſubſequentibus Chriſtianae Religionis Scriptoribus, has ab eo merces ſine haeſitatione acceperunt. Diſerte Sanctus Irenaeus teſtatur Lib. V. Cap. 33. ſe in Millenarii Regni ſententia ſequutum fuiſſe *Papiam*, cujus etiam auditor & diſcipulus fuerat. Omnes autem norunt, ut id repetam, ex ejuſmodi opinione alteram effluere, videlicet

licet Juſtis caeleſtis Regni poſſeſſionem ante univerſale Judicium deferri non poſſe. Burneti verba ſunt pag. 43. *Ecquis credat, Chriſtum revulſiſſe Lazarum a Viſione beatifica, ut in hanc vitam miſeram pedem referre cogeret?* Nemo ſane. Credemus quidem, interrogationem hanc erupiſſe ex homine aut oblito ſui, aut hoſpite in Catholicorum ſcriptis. Nimirum Orthodoxorum omnium ſententia eſt, quo tempore Lazarus e mortuis ſuſcitatus fuit, hoc eſt ante Salvatoris noſtri mortem, nondum ulli hominum recluſas fuiſſe Caeleſtis Hieroſolymae portas; ita ut nihil opus Chriſto fuerit inde illius Animam evocare, ut rurſus in quatriduanum Corpus immitteretur. Contra vero quum putida fabula Millenarii Regni, quam Burnetus revocare in vitam nititur, placuerit Irenaeo, Tertulliano, Juſtino, Lactantio, & aliis; nil mirum eſt, ſi coacti fuerint Sanctorum Retributionem in Caelis differre uſque ad extremum Judicium, immo & poſt ſomniatum illud Mille Annorum Regnum, ne Sanctos e caeleſti Beatitudine in terrenam deturbarent.

Verum ubi fundamenta Millenarii Regni nutent, immo nulla ſint: ruat oportet & ſuper illud aedificata opinio de Juſtarum Animarum carcere uſque ad finem Mundi. Et profecto Regnum hoc tot rationum ariete, ipſorumque Patrum auctoritate jamdiu concuſſum fuit, ut inter Theologos Chiſtianos nullus ſit ei amplius locus; & male ſibi blandiatur, qui ſtramineis argumentis ejus ruinas reparare ſe poſſe nunc putet. Pugnat, ut dixi, cum ipſa Apocalypſi. Pugnat cum tot aliis divinae Scripturae oraculis. Et quoties Chriſti Fideles audiunt, Redemtorem in ſupremo Judicio dicentem Juſtis, Matth. XXV. 34. *Venite benedicti Patris mei: poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione Mundi:* nunquid aliud deſideratur, ut intelligant, ac certo teneant, illic agi de uno *Caelorum Regno*, quod toties Deus electis ſuis pollicitus fuit, & in quo Juſti *recumbent cum Abraham & Iſaac & Jacob?* Non duo, ſed unum Regnum ſperare nos ſemper fecit miſericors Dominus; atque illud non Terrenum, ſed Caeleſte: ita ut mirari jam ſubiret, erumpere nunc homines Chriſtiani nominis, qui deſperatae cauſſae patronum ac reſtitutorem agere velint, niſi exploratum foret, pejora audere etiam poſſe, quicunque in novitate doctrinae ſpem gloriae ac nominis ſui ſtatuunt. Excuſandi ſunt veteres, quod nondum excuſſis, & ad trutinam revocatis ab Eccleſia quaeſtionibus, aliquas olim Opiniones induerint, quas deinde Eccleſia a veritate alienas deprehenderit, atque proſcripſerit. Sunt & alii complures naevi in primitivis Eccleſiae Scriptoribus, atque in iis

prae-

Digitized by Google

praeſertim, queis nunc utitur, ſive abutitur Burnetus: quos excuſare, Chriſtiani hominis eſt; amplecti rurſus ac tueri, eſſe non poteſt niſi hominis temere agentis, aut Haeretici. Quamobrem uti in tot aliis doctrinae Catholicae capitibus nihil ſapiens vir moratur, ſi quid antiquis exciderit, quod cum ſanctiſſimis Eccleſiae decretis ſubſequutis minime conſonet; ita nihil commovetur, dum quoſdam reperit apud prima Eccleſiae Saecula Regni Millenarii patronos, quum ejuſmodi Regnum jam prorſus detritum ſciat, neque certe Burneto ad illud reſtaurandum ſint vires. Itidem quia ipſius fabuloſi Regni cauſſa illico agnoſcimus procraſtinatam uſque ad finem Mundi Beatitatem Sanctorum: propterea quis non intelligat, nihil heic ponderis habere poſſe paucorum auctoritatem veterum adverſus ſtabilitam ab Eccleſia hac in re doctrinam? Et praecipue poſtquam jam vidimus, vel ab ipſis temporibus Apoſtolicis noſtrum dogma emanaſſe, illudque ſemper in Eccleſia praevaluiſſe oſtenſuri mox ſimus. Apud juſtos rerum aeſtimatores, atque Hiſtoriae & oeconomiae Eccleſiaſticae peritos, ſufficere pauca haec poſſunt. Nonnulla tamen addere juvat, quae ſatius viſum fuit Burneto ſuis occultare Lectoribus. Primum eſt, non negaſſe *Juſtinum* Martyrem, quin multi e Catholicis ſuo quoque tempore Regnum Millenarium ejuſque conſectaria averſarentur. *Confeſſus ſum tibi*, inquit, *me quidem & Alios Multos eadem mecum ſentientes arbitrari id*, *ſicut plane ſcitis*, *futurum*. *MULTOS vero etiam*, *qui PURAE PIAEQUE ſunt CHRISTIANORUM SENTENTIAE*, *hoc NON AGNOSCERE*, *tibi ſignificavi*. Quare vides, ex ipſius Sancti Martyris confeſſione, quanquam is aliter ſentiret, *Multos* tamen Orthodoxorum in contraria ſententia ſtetiſſe; ac proinde jam tum viguiſſe dogma, quod uti ſuum ſemper agnovit Catholica Eccleſia. Ita is in eodem Dial. cum Tryph. pag. 265. Judaeos ad Chriſti fidem converſos, & Legalium adhuc Rituum obſervatores, minime damnat, ſimul tamen monens, ejuſmodi Judaeos ab aliis Chriſti Fidelibus nequaquam tolerari. Et heic ſuam Juſtinus praeferebat opinionem ſententiae Orthodoxorum. Surgat nunc alter Burnetus, & Judaizantes nobis commendet: quis eum non videat, auctoritate Juſtini perperam uſum? Secundo, ex eo quod idem Juſtinus in praelaudato Dialogo ſcribat, Haereticos dicere, *non eſſe Mortuorum Reſurrectionem*, *verum ſimul atque moriantur*, *Animas ipſorum recipi in Caelum*, eoſque propterea *non exiſtimandos eſſe Chriſtianos*, fruſtra Burnetus inferre vellet pag. 51. dogma Catholicum de Beatitudine Sanctorum enatum ex Haereticorum placitis. Utique

Gnoſtici, & pracecipue Valentiniani, uti Sanctus Irenaeus tradidit Lib. V. Cap. 31. ſibi finxere, *ſimul atque mortui fuerint, ſe ſupergredi Caelos, & Demiurgum, & ire ad Matrem, vel ad eum, qui ab ipſis affingitur, Patrem. Qui ergo univerſam reprobant Reſurrectionem, quid mirum, ſi nec ordinem Reſurrectionis ſciant?* Immo ibidem Irenaeus ipſe *quoſdam ex his, qui putantur Recte credidiſſe*, cenſet *ſupergredi ordinem promotionis Juſtorum, & modos meditationis ignorare, haereticos ſenſus in ſe habentes*. Verum Catholici aliam ab eo ſententiam ſectantes, uti notiſſimum eſt, a Gnoſticis prorſus diſcrepabant; quippe minime inficiabantur Reſurrectionem Corporum, immo hanc uti inconcuſſum Chriſtianae Religionis dogma tuebantur. Neque ſentiebant, ſingulorum Chriſti Fidelium Animas, mox ut hinc emigrabant, in Caelum evolare: quod non ſine gravi impudentia ſuae ſectae hominibus Gnoſtici pollicebantur: ſed Juſtis tantum, iiſque ab omni labe purgatis, vitam in Caelis aeternam concedi exiſtimabant. Quare nimio zelo Religionis, atque aeſtu in Haereticos abreptus Irenaeus, haereticum furfur ſuſpicabatur in illorum ſententia ineſſe, qui tamen, fatente ipſo, *Recte credidiſſe putabantur;* erantque, teſte Sancto Juſtino, *Purae Piaeque Chriſtianorum Sententiae*. Num Catholicum dogma quodpiam ſiniſtri quicquam incurrit, aut eſt explodendum, propterea quod olim idem ſenſerint, aut nunc ſentiant Haeretici? Quam longe a Gnoſticorum erroribus abeſſet Catholicorum ſententia Juſtini & Irenaei aevo, nemo non intelligit. Potiori forſitan jure potuiſſent viciſſim Catholici, tunc a Millenario Regno averſi, eandem Sancto Irenaeo canere cantilenam, ejuſdem opinioni *haereticos ſenſus* objiciendo. Cerinthus hercle commenticii illius Regni Auctor fuerat, Judaici Sabbatiſmi fabulis nimium fidens, atque in eo corporeas delicias ſtatuerat; quas, ſi quicquam video, ne ipſe quidem Irenaeus inde voluit excluſas, quum renovatam Terram contendat, incredibili felicitate cibos hominibus & beſtiis reddituram, ex Apocryphis Libris ſomnia ſomniis aggregans.

Sed Irenaeo parumper dimiſſo, Sanctum *Juſtinum* repetamus, & quae illius ſententia reapſe fuerit de Animabus Piorum & Iniquorum a Corpore ſegregatis, iterum ſciſcitemur. Reſpondentem habeo in Apologia Prima, quae olim Secunda dicebatur, pag. 66. Edition. Colonienſ. hiſce verbis: *Quum Animas aſſerimus poſt mortem quoque ſenſu praeditas eſſe; ac Injuſtorum quidem Excruciari; Proborum vero, ſuppliciis liberas, Feliciter Agere: cum Poetis & Philoſophis eadem aſſeverare exiſtimamur*. Infra addit: *Nos autem Immortales duntaxat*

taxat eos fieri ſcimus, qui ſanĉte per virtutem ad imitationem Dei vivunt. Torqueri autem (ἐν Αἰωνίῳ Πυρὶ) *in Igne Aeterno, qui abſque reſipiſcentia & morum mutatione aetatem tranſigunt, credimus.* Ad haec Burnetus e Dialogo cum Tryphone, uti nuper monui, haec tantummodo Sanĉti Juſtini verba e pag. 223. produxit: *Piae quidem Animae in Loco quodam meliori manent; Injuſtae vero & Pravae in deteriore, Judicii tempus tandem exſpectantes.* Verum addenda ea erant, quae ſubſequuntur, videlicet: *Hoc namque modo, quae dignae ſunt, ut Coram Deo appareant, non moriuntur amplius. Illae autem Excruciantur, quoad eas & eſſe, & Excruciari vult Deus.* Quantum haec diſtent a Burneti placitis, nemo non ſentiant. Ille cum Felicitatem Proborum, tum Poenas Improborum uſque ad finem Mundi prorogat, eorumque Animas in ſpeciem quandam Somni conjicit. At illius Somnia Juſtinus ipſe jamdiu coarguit, tradens, Juſtorum ſpiritus *Feliciter degere* poſt mortem, & quidem *in Loco quodam Meliori*, quam terrena noſtra habitatio: Iniquorum vero *Excruciari*, & quidem manere in *Loco Deteriore*, atque *in Igne Aeterno*. Quei ergo teſtem pro ſe Juſtinum Martyrem advocare Burnetus audeat? Agnoſcit ille, Nunc impiorum & iniquorum Animas *excruciari*, minime exſpectato fine Mundi. Ergo ex Theoremate primo conſequitur, Animas quoque Juſtorum deferri ad Beatorum Gloriam, atque ut illae Poenam, ita & iſtas Praemium reportare ſuarum Virtutum. Immo ea ſunt Juſtini verba, ut ſine vi ad Catholicum dogma pro Juſtis quoque accommodari poſſe videantur. Quum enim ait *in Meliori Loco* verſari, & *Immortalitate* donari Animas hinc abeuntes, *quae* (ἄξιαι τῷ Θεῷ Φανῆναι) *dignae ſunt*, ut *coram Deo appareant*, interpretari ſane quiſquam poſſit, hanc apparitionem *Coram Deo* futuram poſt univerſale Judicium: ſed reĉtius licebit nobis aliter arbitrari, hoc eſt, ut ex vi contextus verborum deducitur, contingere ſtatim a morte iſtam apparitionem *ad conſpectum Dei*. Supra vidimus *Coronam Immortalitatis*, & *Praemium* apud Deum conferri Juſtis, mox ut e vita emigrant. Idem heic innuitur; immo hujuſmodi interpretationem ab ipſo Sanĉto Martyre Juſtino confirmatam accipe. Narrat ille in Apologia Secunda (quae olim Prima credebatur) pag. 43. accuſatum fuiſſe apud Urbicium Praefeĉtum Urbis Ptolemaeum quendam, quod Chriſtianae profeſſionis eſſet, & in generoſe confitentem Chriſtum, mortis ſententiam fuiſſe promulgatam. Adſtabat Lucius quidam & ipſe Chriſtianus, qui libera voce iniquum Urbicii judicium eſt exſecratus. *Tu-ne ergo quoque*, inquit Urbicius,

eandem, quam ille, ſectam tenes? Fortiter aſſeveravit ille; & propterea in illum poena ab impio Judice decreta fuit. *Cui quidem*, inquit Sanctus Juſtinus, *ſe gratiam ille debere profeſſus eſt: a malis quippe dominis ſe liberari, & ad Deum Patrem & Regem optimum tranſire*. Tum ſubdit Juſtinus, Senatum Romanum alloquens: *Ne vero quiſpiam dicat: Omnes vos igitur vobis ipſis adferte manus, atque ad Deum jam Nunc Ite, neque negotium nobis faceſſite: cauſſam, cur hoc non faciamus, exponam &c.* En ergo ſtatim a morte *ad Deum Patrem & Regem*, hoc eſt ad conſpectum Dei transferri Animas, *quae dignae ſunt, ut Coram Deo Appareant;* atque adeo a Catholicorum ſententia minime abſuiſſe Martyrem Juſtinum, eumque propterea non uno titulo adverſari Novatoris Burneti placitis. Tribuuntur etiam Sancto Juſtino *Quaeſtiones & Reſponſiones ad Orthodoxos*, inter ejus Opera evulgatae. Sed foetum illum ad Auctorem ſpectare, qui Saeculo Chriſti Quinto floruerit, emunctioris naris Eruditi nunc cenſent. Attamen, quia & illius ſuffragio utitur Burnetus pag. 64. heic ei ſit locus. Igitur inquit ille Quaeſtion. LX. *Nemini ante Reſurrectionem, rerum in vita tranſactarum Retributio redditur*. Tum Quaeſtion. LXXVI. *Utilitas Latroni, quod Paradiſum ſit ingreſſus, haec fuit: quod fidei commodum re ipſa percepit, per quam dignus reputatus eſt, qui Sanctorum coetui adjungeretur: in quo uſque ad diem Reſurrectionis & Remunerationis reſervatur*. Fallitur tamen hic Auctor, dum in ipſa Quaeſt. LX. contra mentem Patrum, immo & ipſius Evangelii, cenſet, narrationem de Lazaro ac Divite reſpicere tempora futura poſt Reſurrectionem & Judicium extremum. Ut quid enim *fratres ejus* dicuntur adhuc vivere ſuper terram? Ergo inde ſaltem conſtat, *Retributionem* Improborum fieri ante Reſurrectionem. Nam ἀνταπόδοσιν ibi *Retributionem*, non vero, ut vertit Burnetus, *Remunerationem* ſignificat, & non minus ad Juſtos, quam ad Injuſtos refertur. Deinde quum Scriptor ille Millenarii erroris ſectatorem ſe prodat Quaeſt. XCV. & Quaeſt. CXII. quid noſtra refert, ut ſupra animadvertimus, ſi e principio, quod falſum eſſe patet, ille intulit, Retributionem differendam eſſe uſque ad Carnis Reſurrectionem? Quanquam & illius verba mitius interpretari nefas nequaquam eſſet, ita ut loqui cenſeatur de perfecta tantummodo & completa illa *Retributione*, quae Animas omnium manet in ſupremo Judicio, & quam Catholici quoque agnoſcunt. Is profecto in eadem Quaeſt. LXXV. haec habet, ſtudioſe a Burneto diſſimulata: *Poſt exitum vero animarum e Corpore, illico Juſti ab Injuſtis ſegregantur* (en pecu-

peculiare & occultum Judicium Animarum.) *Abducuntur enim ab Angelis ad condigna Loca. Ac Juſtorum quidem Animae in Paradiſum, ubi conſuetudine & aſpectu fruuntur Angelorum & Archangelorum; per Viſionem autem, & ipſius Servatoris Chriſti, pro eo atque dictum eſt: Peregre abſumus a Corpore, & praeſentes adſumus apud Dominum*. Inveniat heic, ſi potis eſt, Burnetus ſententiam ſuam; & praecipue quod is Animam e Corpore ſolutam pag. 85. ſpoliet *ſenſu & perceptione Mundi externi*, immo & *voluptate, & dolore:* quae temere effuſa dogmata earundem Quaeſtionum Auctor infra impugnat ac rejicit.

CAPUT NONUM.

Sanctus Irenaeus Martyr & Epiſcopus Millenarii ſomnii patronus. Eodem errore infectus Tertullianus. Uterque tamen Catholicae ſententiae ſuam vim ineſſe fatetur. Quae Origenis, Victorini Martyris, & Lactantii Firmiani hac de re opinio fuerit.

AD Sanctum *Irenaeum* regredior, quem fruſtra Cardinalis Bellarminus a Chiliaſtarum errore purgandum ſperavit. Citius Aethiopem dealbes. Immo, ſi ei credimus Lib. V. Cap. 31. *Animae abibunt in inviſibilem Locum, definitum eis a Deo, & ibi uſque ad Reſurrectionem commorabuntur, ſuſtinentes Reſurrectionem: poſt, recipientes Corpora, & perfecte reſurgentes, hoc eſt corporaliter, quemadmodum & Dominus reſurrexit, ſic venient in conſpectum Dei*. Sed quam pauci facienda ſit illius hac de re opinio, nil luculentius oſtendet, quam ratio ab eo adhibita, ut hoc aliis perſuaderet. *Si haec*, ait, *ita eſſent, quemadmodum dicunt* (ideſt alii Catholici ejuſdem temporis, qui *putabantur recte crediдiſſe*, ſentientes, Animas Juſtorum in Caelum ſine mora, aut ſine grandi mora ferri) *ipſe utique Dominus, in quem ſe dicunt credere, non in tertia die feciſſet Reſurrectionem, ſed ſuper Crucem exſpirans, confeſtim utique abiiſſet ſurſum, relinquens Corpus terrae. Si ergo Dominus legem Mortuorum ſervavit, ut fieret primogenitus a mortuis, & commoratus uſque in tertiam diem in inferioribus terrae, poſt deinde ſurgens in Carne, ſic aſcendit ad Patrem: quomodo non confundantur, qui dicunt, interiorem hominem ipſorum dere-*

lin-

linquentem beic Corpus, in ſuper caeleſtem aſcendere locum? Parcat Sanctus Epiſcopus: ſuae imaginationi nimis heic ipſe indulſit, quae legem & menſuram praeſcribere voluit non ſolum actibus Chriſti Domini, ſed & divinae Beneficentiae erga ſervos ſuos, limiteſque ponere *ſupereminenti ſcientiae Caritatis Dei, qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter, quam petimus aut intelligimus ſecundum virtutem, quae operatur in nobis*, uti ſcribit Apoſtolus ad Epheſ. III. 19. Reſurrexit Redemtor noſter, quando voluit. Is enim de ſe ipſo ait Joann. X. 17. *Ego pono animam meam, & iterum ſumam eam. Nemo tollit eam a me: ſed ego pono eam a me ipſo, & poteſtatem babeo ponendi eam; & poteſtatem babeo iterum ſumendi eam.* Quoties etiam voluit, potuit & poteſt in Caelum a ſe apertum animas electorum ſuorum recipere. Neque hilum haec inter ſe cohaerent: Chriſtus tertia die reſurrexit, & poſt quadraginta dies in Caelum aſcendit: ergo abſque Corpore Animae omnium Fidelium in Caeleſtem Patriam ab ipſo revocari nequeunt; aut certe nequeunt, niſi poſt tres dies, aut poſt dies quadraginta. Quod ſi a Chriſti Reſurrectione & Aſcenſione petendus eſſet *ordo promotionis Juſtorum*, ut Irenaeus contendit, Juſti quoque excitandi forent a mortuis tertia die, & poſt quadraginta transferendi & ipſi eſſent in Caelum. Quum autem ille ait: *Et nos ſuſtinere debemus definitum a Deo Reſurrectionis noſtrae tempus, praenuntiatum a Prophetis, & ſic reſurgentes aſſumi, quotquot Dominus ad hoc dignos babuerit:* nemo non videt, hiſce nequaquam tangi Catholicos, qui Reſurrectionem & ipſi expſectant in fine Mundi, neque jam factam credunt, uti Gnoſtici dictitabant. Ceterum vix deſines mirari, dum conſideres, qualem *ordinem promotionis Juſtorum* ſanctus vir ipſe tradiderit, non divinis Literis inhaerens, ſed ſpuriis Papiae, aliorumque levis ingenii virorum traditionibus nimium credulus. Nimirum poſt univerſale Judicium cenſet futurum *Cealum novum & Terram novam*, hoc eſt Terram ipſam, quam inhabitamus, *in quibus novus perſeverabit homo, Semper nova confabulans Deo. Et quoniam baec Semper perſeverabunt Sine Fine, quemadmodum Presbyteri dicunt, tunc qui digni fuerint Caelorum converſatione, illuc tranſibunt, ideſt in Caelos: alii tute Paradiſi deliciis utentur: alii autem ſpecioſitatem Civitatis* (hoc eſt terrenae Hieruſalem) *poſſidebunt. Ubique autem Deus videbitur, & quemadmodum digni erunt videntes eum.* Reliquas illius imaginationes omitto. Quiſnam vero ſacrarum Literarum & Theologiae gnarus, haec perpendens, confeſtim non fateatur, incaſſum objici Catholicorum dogmati, de quo agimus, auctori-

ctoritatem Irenaei, utique ſumme venerandi viri, ſed *in ordine promotion.. Juſtorum*, ut evidentiſſime patet, inania & incredibilia ſolum proferentis? Quod ſatis interim futurum eſt nobis, ne ille quidem negat, quin ſuo tempore aliter alii ſentirent, & *putarentur recte credidiſſe*, hoc eſt alii Catholici, qui Papiae phantaſmatis rejectis Animarum Juſtarum Beatitudinem in Caelis anticipandam credebant. Immo Sanctus Epiſcopus alibi agnoſcere videtur, Animas Martyrum, quos veros Chriſti teſtes Eccleſia tantum Catholica oſtendere poteſt, poſt mortem in Caeleſtia Regna recta ferri. Scribit enim Lib. IV. Cap. *64.* ſive Cap. 33. §. *9.* in Edition. Cl. P. Maſſuet: *Quapropter Eccleſia omni in loco ob eam, quam habet erga Deum dilectionem, multitudinem Martyrum in omni tempore Praemittit ad Patrem.* Similia protulit Lib. III. Cap. XVI. olim XVII. de Innocentibus pro Chriſto occiſis, inquiens: *Propter hoc & Pueros eripiebat, qui erant in domo David, bene ſortiti illo tempore naſci, ut eos PRAEMITTERET in ſuum REGNUM; ipſe Infans quum eſſet, Infantes hominum Martyres parans.* Si vel ſolas Martyrum Animas in Caelum mature profectas habemus (quae plane tunc erat communis Eccleſiae ſententia, ipſiuſque Irenaei mens fuiſſe videtur) nihil aliud opus eſt, ut totum ipſius Sancti viri, ſimulque Burneti aedificium per ſe ſolvi ac ruere intelligamus, ut ſupra oſtendi Cap. VI. Theoremate Secundo. Sed quam melius egiſſet Burnetus, ſi Irenaeum potius conſuluiſſet Lib. V. Cap. 20. ubi haec ejus verba? *Eccleſiae quidem praedicatio vera & firma, apud quam una & eadem ſalutis via in univerſo Mundo oſtenditur. Huic enim creditum eſt lumen Dei, & propter hoc ſapientia Dei. Ubique enim Eccleſia praedicat Veritatem. Qui ergo relinquunt praeconium Eccleſiae, imperitiam Sanctorum Presbyterorum arguunt, non contemplantes, quanto pluris ſit idiota religioſus a blaſphemo & impudente Sophiſta. Tales ſunt autem omnes Haeretici, & qui ſe plus aliquid praeter Veritatem invenire putant.* Opinionem de Millenario Regno, ac retardata Sanctorum Beatitate, fatetur idem Sanctus vir, ab aliis ſui aevi Catholicis improbatam fuiſſe. At quod eſt ad dogma *Infallibilitatis* Eccleſiae, impoſitumque Fidelibus de ea audienda, ejuſque decretis amplectendis praeceptum: id veluti ratum, omniumque Catholicorum conſenſu probatum Chriſtianae Religionis principium Sanctus Irenaeus compluribus aliis in locis confirmat atque inculcat; ita ut ſi is temporibus noſtris vixiſſet, primum Millenario errore depoſito, in ſententiam Eccleſiae Catholicae conceſſurus fuiſſet. Interim ex ipſius ſancti Praeſulis diſerto ſuffragio habemus

Bur-

Burnetum Haereticorum albo inſcriptum, ipſumque Irenaeum in hac ipſa quaeſtione alio ſaltem ex latere nobis militantem.

Ad *Tertullianum* quod attinet, exploratum eſt, pro Millenaria fabula & ipſum ſtetiſſe; ac mirandum proinde non eſſe, ſi ad Judicium extremum, immo & poſt ſomniatum illud Mille Annorum Regnum, plenam & abſolutam Sanctorum Beatitudinem diſtulit. Plenam, inquam: neque enim ille inficias it, quin ſtatim a morte Juſtorum & Injuſtorum occultum & peculiare Judicium Animarum fiat, complendum poſtea & manifeſtandum in poſtremo, quum omnium Corpora reſurgent. Immo non diffitetur, illis Felicitatem, & iſtis Supplicia gravia poſt mortem contingere. In Lib. de Anima Cap. 58. ita is Burnetum noſtrum, ut puto, alloquitur: *Velis*, *ac nolis*, & *Supplicia jam illic*, & *Refrigeria*. *Habes Pauperem & Divitem;* ideſt Evangelicum Lazarum, de quo etiam dixit in Lib. de Jejuniis Cap. *16*. *Sed nec apud Inferos admonitio ceſſavit*, *ubi in Divite quidem convivia Cruciantur* (*ſcilicet in flamma* ac *tormentis*) *in Paupere vero Jejunia recreantur*. Paria habet in Lib. de Reſurrectione Carnis Cap. 17. Pergit quoque in praelaudato Lib. de Anima: *Cur enim non putes* (Burnete) *Animam & Puniri*, & *Foveri Interim*, *ſub exſpectatione utriuſque Judicii? Quia ſalvum debet eſſe*, *inquis*, *in Judicio divino negotium ſuum*, *ſine ulla praelibatione ſententiae; tum quia & Carnis opperienda eſt reſtitutio*, *ut conſortis operarum atque mercedum*. *Quid ergo fiet in tempore iſto? Dormiemus?* Ita ſane reſpondet Burnetus. Cui Tertullianus: *At enim Animae nec in viventibus dormiunt; Corporum enim Somnus*, *quorum & ipſa mors*. *Aut nihil vis agi illic?* Ne longius ſermo elabatur, ſingula referens, ſatis erunt haec pauca. Poſtquam dixit, Animam & in carne, ſi velit, dolere; ſi velit, gaudere; ſubdit: *Hoc ſi ex arbitrio ſuo in vita*, *quanto magis ex Judicio Dei poſt Mortem?* &c. *Ergo propter hoc congruentiſſimum eſt*, *Animam*, *licet non expectata Carne*, *Puniri*. *Si ob cogitatus pios & benevolos*, *ſine Carne recreabitur* &c. *ſalva Reſurrectionis plenitudine*, *per Carnem quoque*. Perſpicis igitur, quantum hac ex parte Burneti ſomniis adverſetur ejus commilito Tertullianus. Qui & Cap. 17. de Reſurrect. Carnis, iterum contendit, *Animas* (quas errore non levi *Corporales* profitetur) *Torqueri*, *Foverique apud Inferos*, *licet nudas*, *licet adhuc exules carnis: quod probavit Lazari exemplum*. Proinde addit, Animam ſine Carne & felicitatis, & ſupplicii capacem eſſe. *Idcirco & Patitur apud Inferos*, *prior deguſtans Judicium*, *exſpectans tamen & Carnem*, *ut per illam etiam facta compen-*

pen-

penſet, cui cogitata mandavit. His poſitis, jam ſequitur ex praemiſſo Theoremate Primo, immerito non ſecus a Tertulliano, atque a Burneto Animabus Juſtorum negari Beatitatem in Caelis ante univerſorum Judicium, quando & ſine Carne jam Improborum Animae torquentur & excruciantur in Inferis.

Deinde ex Burneti opinione impugnata ſeſe convertit effrene Tertulliani ingenium ad oppugnandam illorum quoque Catholicorum ſententiam, qui, uti non ſemel vidimus, jam tum arbitrabantur, nihil obſtare Juſtorum Animabus purgatis, quo minus in Caelum ferantur. Igitur inquit eodem in Libro de Anima Cap. LV. *Habes & illos cubito pellere* (ideſt irridere) *qui ſatis ſuperbe, non putant Animas Fidelium Inferis dignas, ſervi ſuper Dominum, & diſcipuli ſuper Magiſtrum, aſpernati, ſi forte in Abrahae ſinu, exſpectandae Reſurrectionis ſolatium capere: Sed in hoc, inquiunt, Criſtus Inferos adiit, ne nos adiremus; ceterum, quod diſcrimen Ethnicorum & Chriſtianorum, ſi carcer mortuis idem?* Tum Tertullianus mordicus tuetur, *nulli patere Caelum, & duntaxat cum tranſactione Mundi reſeratum iri Regna Caelorum*. Haec ille a Montano acceperat, jam in ejus Haereſin delapſus. Catholicos deinde rurſus objicientes inducit. *Immo, inquis, dormitio noſtra in Paradiſo, quo jam tunc Patriarchae & Prophetae, appendices Dominicae Reſurrectionis, ab Inferis migraverint*. Animadverte heic, quanta vetuſtate nitatur ſententia putantium, Patriarchas & Prophetas, quorum Corpora in Reſurrectione Domini & ipſa ſurrexere, ut ſcribit Sanctus Matthaeus XXVII. 52. una cum ipſo Domino in Caelum conſcendiſſe. Inani argumento utitur Tertullianus jam Montaniſta ad ejuſmodi opinionem evertendam, inquiens: *Et quomodo Joanni in ſpiritu Paradiſi regio revelata, quae ſubjicitur Altari, nullas alias Animas apud ſe, praeter Martyrum, oſtendit? Quomodo Perpetua, fortiſſima Martyr, ſub die Paſſionis, in revelatione Paradiſi ſolos illic Commartyres ſuos vidit; niſi quia nullis romphaea* (ideſt gladius verſatilis, quo in caeleſtem Paradiſum aditus vetatur, ad inſtar terreſtris) *Paradiſi janitrix cedit, niſi qui in Chriſto deceſſerint, non in Adam?* An animas tantummodo Martyrum in Caelorum Curia aſpexerit Sanctus Joannes, jam perpendimus Cap. IV. Ariolatur heic Tertullianus, & ſuo ſolum fretus cerebro inſuper negat Patriarcharum Animabus ingreſſum in Caelum, quod deceſſerint in Adam, & non in Chriſto: nam & illas Chriſti meritis, ipſo Chriſto aſcendente in Caelum, jam in Vitam aeternam translatas, Orthodoxorum ſententia eſt. Subdit poſtea: *Agnoſce ita-*

que differentiam Ethnici & Fidelis in morte. Si pro Deo occumbas, tota Paradiſi clavis tuus ſanguis eſt. Ad haec in Lib. de Reſurrect. Cap. 43. *Nemo*, ait, *peregrinatus a Corpore, Statim immoratur penes Dominum, niſi ex Martyrii praerogativa, Paradiſo ſcilicet, non Inferis, deverſurus.* Quid *Paradiſi* nomine deſignet heic Tertullianus, nequaquam ego decernam. *Paradiſum* ille in Apologet. Cap. XLVII. appellat *Locum Divinae Amoenitatis, recipiendis Sanctorum Spiritibus deſtinatum, maceria quadam igneae illius zonae a notitia orbis communis ſegregatum.* Satis in praeſentia ſit, evidenter agnoſci, ejus *Paradiſum* ab *Inferis* excluſum fuiſſe, atque illuc *ſtatim* emigrare Martyrum Animas; immo ibi eas eſſe *penes Dominum.* His poſitis peto, quei Burnetus (poſt amandatas omnes & Juſtorum, & Injuſtorum Animas in ignotum ſibi locum, ubi recluſas dormire illas cogit, longe a Deo, in exſpectatione ſupremi Judicii) nunc audeat teſtem pro ſe adhibere Tertullianum, qui Improborum Animas illico in Inferorum tormenta conjicit, & ſaltem Martyrum in *Paradiſum*, atque in conſpectum & viſionem Domini perducit? Praeterea animadverteris, ab acutiſſimo Afro tanquam rem certam arripi, quod & nos ſupra oſtendimus, ſcilicet melius eſſe *peregrinari a Corpore, & praeſentes eſſe ad Dominum*, nihil aliud ſignificaſſe, niſi optandam eſſe Juſtis diſſolutionem Animae a Corpore; quippe ſtatim ad Dominum evolant, & *penes Dominum* ſunt, hoc eſt praeſentia illius, utique beatifica, frui incipiunt. Incaſſum poſtea Tertullianus unis Martyrum Animabus ejuſmodi Felicitatis praerogativam pollicetur. Nulla juſta ratio occurrit, cur ceteris Proborum Spiritibus neges, quod illis concedis. Oſtium jam recluſum eſt. Vicerunt & iſti Mundum; eoſque, ut Clemens Alexandrinus, aliique Patres ajunt, non dedecet nobilis *Martyrum* appellatio, atque adeo & Praemium. Cur non opera iſtorum ſequantur & iſtos? Neque Apoſtolus cupiens *diſſolvi*, ſive *peregrinari a Corpore*, ut *preſens eſſet ad Dominum*, ſperabat id ſe confeſtim a morte aſſequuturum, quod caput daturus foret pro Chriſto; ſed quod jam conſummaſſet curſum, & fidem ſervaſſet. Fruſtra quoque ſuffragium ex Apocalypſi Tertullianus petit, quaſi mortuorum Fidelium Animae *ſub Altari* poſitae Deum non intueantur, neque ejus conſpectu fruantur. Aditum dubitationi praecludit Sanctus Joannes, dum Apocalypſ. VII. 9. ſe vidiſſe teſtatur *Turbam Magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus Gentibus, & Populis, & Linguis* (ergo non de Angelis, ſed de humanis Spiritibus), *ſtantes Ante Thronum, & in Conſpectu Agni.* Pete, quis, & ubi hic Thronus?

nus? Reſpondet Apoſtolus in ſubſequenti verſ. undecimo: *Et omnes Angeli ſtabant in circuitu Throni, & Seniorum, & quatuor Animalium. Et ceciderunt in Conſpectu Throni in facies ſuas, & adoraverunt Deum.* Haec interpretatione non egent. Caecus ſit, qui haec non videat. Atque haec pauca de Tertulliano, Millenarii phantaſmatis alioqui patrono. Quod ſi & ille diſerte fatetur, ſuis temporibus abundaſſe Catholicos, qui Juſtorum Beatitatem minime differendam cenſebant: cur nos Tertulliani ingenio, in tot aliis a veritate Catholicae doctrinae devio, quam illis, fidem in controverſia iſta adhibeamus? Eoque minus ab illo nobis timendum; nam & ipſe tandem in Catholicorum ſententiam hac in parte deſcendiſſe, & quod nos agnoſcimus, agnoviſſe videtur. Accipe *Scorpiacum* illius, Opuſculum videlicet, poſtremis ſuae vitae annis, uti eruditi cenſent, ab eo compoſitum. Is ibi pugnat contra Gnoſticos & Valentinianos, quorum ſententia erat, Chriſti Fidelium Animas Corpore ſolutas, in Caelum quidem ferri, ſed per varias Caelorum ſedes diſtineri, donec Confeſſionem nominis Chriſti coram Poteſtatibus & Spiritibus ibi degentibus faciant; neque enim Haeretici illi neceſſariam arbitrabantur ejuſmodi Confeſſionem in Terris, Martyrio ſeſe ſub obtentu hujuſce opinionis ſubducentes. *Nimirum*, ajebant, *quum Animae de Corporibus exceſſerint, & per ſingula tabulata Caelorum, de recepto diſpici coeperint &c.* Contra inſtabat Tertullianus, Confeſſionem nominis Chriſti faciendam *Coram hominibus* in Terra, quoties occaſio poſcit; Animas vero Chriſtianorum, dum ſolutae ſint peccatis, *Sine mora* in Caelum deferri, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei Patris. *Scito*, inquit ille Cap. X. *& Aſcenſum illum exinde complanatum veſtigiis Domini; nec ULLAM MORAM, aut Quaeſtionem in limine Chriſtianis occurſuram &c. Nam ſi adhuc clauſum putas Caelum, memento Claves ejus heic Dominum Petro, & per eum Eccleſiae tradidiſſe.* Ergo tandem Tertullianus contra Burnetum inſurgens, intellexit, & faſſus eſt, Caelum poſt Aſcenſionem Domini non amplius clauſum, ſed referatum eſſe; atque illuc Proborum Animabus ingreſſum *Sine Mora* patere; neque exſpectandum eis eſſe finem Saeculorum, ut ad Dominum cum Patre ſedentem perveniant; idque non ſolum Martyribus, ſed *Chriſtiano* cuicumque licere, dum ſordes peccatorum eluerit.

Nihil porro eſſet, cur de *Origene*, cujus etiam clypeo ſuam ſententiam Burnetus tuetur, curam heic haberemus; quando ejus Libri tot erroribus, tot imaginationibus ſcatent, ut nihili faciendum ſit,

quidquid ille, ne ſibi quidem ſaepe conſtans, excogitavit, quoties a Catholicae Eccleſiae dogmatis alienum deprehenditur. Ridet illum vel ipſe Burnetus Cap. Quincto, quod tribuat aereum Corpus Animabus poſt diſſolutionem terreſtris ſui Corporis. Millenarii praeterea Regni commentum ab Origene adoptatum novimus: quid ergo mirandum, ſi & illius conſectaria pariter nutantia idem ipſe adoptarit? Attamen addam, ſiquidem Burnetus integram Origenis narrationem ex Homilia VII. in Leviticum nobis exhibuiſſet, jam patuiſſet, aut nimis abſurda eſſe illius ſenſa, aut conciliari, componique non aegre ea poſſe cum Catholicorum ſententia. Contendit ibi fervida ſua imaginatione abreptus Origenes, nondum res creatas ad ſummam perfectionem fuiſſe adductas; ideoque Beatos ipſos nondum plenam recepiſſe laetitiam, & ne ipſos quidem Prophetas vel Apoſtolos: immo (quod ſtupeas, atque exſecreris) ne ipſum quidem gloriae Regem Chriſtum. En ejus verba: *Nondum enim receperunt laetitiam ſuam, ne Apoſtoli quidem; ſed & ipſi exſpectant, ut & ego laetitiae eorum particeps fiam.* Et quaenam eſt ejuſmodi laetitia? Animadverte, quae ſequuntur: *Neque enim*, ait, *decedentes hinc Sancti continuo Integra Meritorum ſuorum Praemia conſequuntur: ſed exſpectant etiam nos, licet morantes, licet deſides. Non enim eſt illis Perfecta Laetitia, donec pro erroribus noſtris dolent, & lugent noſtra peccata.* Addit deinde, Sanctos Perfectam nobiſcum in die Judicii Beatitudinem capturos, propterea quod totum ſimul Corpus ſuſcitandum ſit, homines nimirum univerſi. Nam Corpus iſtud, ſive Univerſitas, e ſingulis hominibus conſtans, ſi qua ſui parte careat, adhuc mancum eſt, ac proinde tunc ſolum, quum omnes reſurgent, integritatem recipiet, plenaque & completa fruetur Laetitia. *Vides igitur*, ſubdit, *quia exſpectat adhuc Abraham, ut, quae Perfecta ſunt, conſequatur. Exſpectat & Iſaac & Jacob, & omnes Prophetae exſpectant nos, ut nobiſcum Perfectam Beatitudinem capiant.* Immo haec addit: *Quod ſi tibi, qui membrum es, non videtur eſſe Perfecta Laetitia, ſi deſit aliud Membrum: quanto magis Dominus & Salvator noſter, qui Caput & auctor eſt totius Corporis, non ſibi Perfectam dicit eſſe Laetitiam, donec aliquid ex Membris deeſſe Corpori ſuo videt?* Pudeat Burnetum, teſte uti, qui deliramentis hiſce, ſi haec rigide accipiamus, vel ipſi Chriſto detrahit, ſedenti a dextris in gloria Dei Patris. Ad nos quod attinet, tenemus jam, Origenem ſatis aperte fateri, Sanctos e praeſenti vita ſublatos, *nondum Integra Meritorum ſuorum Praemia* fuiſſe conſequutos. Ergo jam *Praemium* retulere, quanquam non integrum.

tegrum. *Laetitia* quoque eſt illis, ſed nondum *Perfecta*. Adveniente Chriſto in fine Mundi, tunc eis erit Praemium completum, perfecta Laetitia. Ergo & Origenes Beatitudinem Sanctorum poſt eorum exceſſum e terris non negat. Perfectam & Plenam tantummodo negat: quod ne nos quidem diffitemur. Neque obſtat, quominus ingentem credamus illorum Beatitudinem, quamvis nondum Perfecta ſit, quando Origenes, vel ipſum Chriſtum, certe beatiſſimum, Perfecta nondum Laetitia frui, ſibi fingit; quod adhuc ſua membra, hoc eſt Fideles reliquos, exſpectet ſecum in Gloria conjungendos. Idem quoque innuere videtur Origenes Comment. in Matth. XIII. 36. ubi non ſine aliquo errore ait: *Exiſtimo ego, in ipſo ſtatim Beatitudinis initio, qua fruuntur ii, qui ſalvi ſiunt, quoniam nondum purgati ſunt, qui tales non ſunt, inde oriri illam luminis Beatorum differentiam. Sed poſtquam a toto Chriſti Regno omnia collecta fuerint ſcandala, tunc futurum eſt, ut in Patris ſui Regno fulgeant Juſti, unum ſolare lumen facti*. Agnoſcit etiam in Lib. VIII. contra Celſum *Angelos*, *Animas*, & *Spiritus* precantes pro nobis: in Caelis profecto, & non in Terra. Agnoſcit demum Lib. II. Cap. ultim. Peri Archon, Sanctorum Animas e Corpore decedentes ad loca aerea duci, ubi ſublimiora diſcunt; ac tandem ſupra Caelos ad Chriſtum perduci, ubi omnia in Deo vident. En ejus verba: *Puto, Sanctos quoſque diſcedentes de hac vita, permanere in loco aliquo in terra poſito; quem Paradiſum dicit Scriptura divina, velut in quodam eruditionis loco, &, ut ita dixerim, in Schola vel auditorio Animarum, in quo de omnibus his, quae in terra viderint, doceantur &c. Si quis mundus corde, & purior mente, & exercitatior ſenſu fuerit, velocius perficiens, ad aeris locum aſcendet, & ad Caelorum Regna perveniet*. Quamobrem videat Burnetus, an congrue ſomnia ſua Origenis calculo confirmanda ſibi propoſuerit.

Victorinum Martyrem, cujus verba e Commentario in Apocalypſin aut interpolato, aut dubii Auctoris, laudat Burnetus, nihil moror; uti neque *Lactantium Firmianum*. Addicti iidem quoque Syſtemati aurei Millenarii Regni, Animas Juſtorum a Caelo arcere, ut toties dixi, cogebantur. Verum ejuſmodi Syſtema, inane prorſus, quis, quaeſo, niſi cum Burneto deſipere amet, concoquere nunc in tanta luce eruditionis velit ac poſſit? De *Lactantio* autem, egregio Philoſopho, infirmo Teologo, jamdiu Sanctus Hieronymus in Epiſtola 49. alias 13. ad Paulinum pronuntiavit: *Utinam tam noſtra affirmare potuiſſet, quam facile aliena deſtruxit*. Alios quoque praeter

iſtum

Digitized by Google

iſtum errores in ipſius Libris deprehendimus, quos ob materiem nondum ab Eccleſia tunc ventilatam condonare quidem volumus, amplecti nequimus. Inter alia quis unquam plaudat homini, in unam ***Cuſtodiam*** ſive Carcerem conjicienti tam Juſtorum, quam Injuſtorum Animas poſt mortem? Sacrae Literae, ac veterum Traditio id prorſus improbant. Animus etiam refugit id credere. Atque hactenus cenſum Scriptorum, a Burneto in ſuae opinionis ſuffragium e tribus primis Eccleſiae Saeculis accitorum. Quam parum vero movere nos poſſit aut debeat illorum auctoritas, nullis ſacrarum Literarum certis documentis nixa, immo ſuper Regni Millenarii male confutam fabulam unice fundata, jam ſatis me oſtendiſſe confido. Non ſemel autem dixi (neque id negarunt, ut vidimus, Juſtinus, Irenaeus, ac Tertullianus) viguiſſe tunc etiam in Catholica Eccleſia ſententiam, a terreno illo Regno poſt ſupremum vivorum & mortuorum Judicium inchoando alienam; & pleroſque detuliſſe Animabus Juſtorum ex hac vita decedentium ſedem in Caelis, non vero in Carcere illo ſive Cuſtodia, quam poſt Lactantium Philoſophum, & Vigilantium haereticum hominem, nobis obtrudere Burnetus percuperet. Sed nunc eadem veritas in majori eſt mihi luce collocanda. Ad quod potiſſimum praeſto nobis eſſe poſſunt Acta Sanctorum ſinceriora & vetuſtiora, quae in inſigni ſua Collectione protulerunt hucuſque Joannes Bollandus, ejuſque ſucceſſores e Societate Jeſu, & Ruinartus in Libro edito contra Dodwellum. Et eorum quidem, quibus uſurus ſum, antiquitatem jamdiu docti Viri vindicarunt, ita ut idem oſtendere ſupervacaneum ſit, & me hoc onere ab iis levatum ſentiam. Praeſertim vero *Martyrum* Animas, e Corpore prodeuntes, in Caeleſtem Patriam confeſtim rapi, concordes ſenſere veteres: quod unum ubi perſuaſum habeamus, non eſt, cur ceteris Juſtis Caelum negemus, totaque Burneti moles dehiſcat oportet.

CAPUT DECIMUM.

Acta veterum ſincera Animas Martyrum confeſtim ad Caelorum Regnum ferri teſtantur. Clemens Alexandrinus, Dionyſius Epiſcopus Alexandrinus, & Cyprianus Carthaginienſis Epiſcopus, non ſolum Martyribus, ſed & ceteris Sanctis patere Caelum poſt mortem teſtantur. Pro Martyribus Euchariſtica, non Propitiatoria commemoratio in ſacris. Alia Martyrum Acta eidem veritati ſuffragium praebent.

LICEAT mihi primo loco memorare Acta Sanctae Symphoroſae, quae circiter Annum Vulgarem CXXV. in Chriſti confeſſione fortiſſime vitam dedit. De Martyribus ajebat illa: *Elegerunt magis decollari, quam vinci; paſſi mortem, quae pro nomine Chriſti ſuſcepta, inter homines quidem ignominiam eis peperit temporalem, inter Angelos vero decus & gloriam ſempiternam; inter quos nunc gradientes, & tropaea paſſionum ſuarum laudantes, CUM AETERNO REGE Vita Aeterna fruuntur IN CAELIS.* Acta vetuſtiſſima Paſſionis Sanctae Felicitatis, ejuſque filiorum, qui circiter Annum vulgaris Aerae CL. pro Chriſto decertarunt, deinde nobis ſeſe offerunt. Ibi animos natis ſuis addebat generoſa mater, inquiens: *Videte, filii, Caelum, & ſurſum adſpicite. Ibi vos exſpectat Chriſtus cum Sanctis ſuis. Pugnate pro animabus veſtris, & fideles vos in amore Chriſti exhibete.* Pugnarunt illi, *& diverſis ſuppliciis interemti, omnes effecti ſunt victores & Martyres Chriſti: & cum Matre triumphantes, ad Praemia in Caelis percipienda convolarunt. Qui pro Dei amore minas hominum, poenas, & verbera contemnentes, Chriſti amici facti ſunt in Regno Caelorum.* Quibus verbis exprimeretur merces, qua ſuos Athletas ſtatim Chriſtus donabat, jam diſcis. Aliis alii verbis idem ineffabile Praemium deſignarunt. De Sancto *Juſtino Martyre* ſupra fuit nobis ſermo. Acta judicialia glorioſi illius Martyris, circiter Annum Chriſti CLXVII. conſummati, habes edita a Ruinarto Latine, Graece quoque a Papebrochio ad diem primam Junii. Ibi Ruſticus Praefectus ſanctum virum interrogat: *Si a capite per totum corpus flagellis caeſus fueris, perſuaſum-ne habes, fore ut IN CAELUM ASCENDAS?* Cui *Juſtinus:*

nus: ſpero, inquit, me habiturum, quod habent, qui Chriſti dogmata ſervaverint, ſi haec ipſa, quae dicis, perpeſſus fuero. Scio enim, omnibus, qui ſic vixerint, divinam gratiam conſervari, quoad totus Mundus conſummetur. Ad haec Praefectus Ruſticus: ergo futurum opinaris, ut IN CAELOS ASCENDAS, mercedem aliquam recepturus? Non opinor, inquit Juſtinus: Sed ſcio, & hoc tam certum habeo, ut nihil dubitem. Cum hiſce confer nunc, quae ſupra ex ipſius Sancti Juſtini Libris attulimus, ac potiſſimum quae, ut idemmet teſtatur, Lucius quidam ad Martyrium raptus dicebat: videlicet, ſe gratiam habere Judici, vitam ſibi eripienti; *a malis quippe dominis ſe liberari, & AD DEUM PATREM & REGEM OPTIMUM TRANSIRE.* Contigit etiam circiter Annum Chriſti CLXVIII. Martyrium Sanctorum Epipodii & Alexandri; quorum Acta proſtant apud Surium, atque in Aprili Bollandiano. Ibi Epipodius ante Praeſidem Ethnicum confitetur Jeſum Chriſtum, *qui ineffabili myſterio Homo pariter & Deus, famulis ſuis tramitem Immortalitatis inſtituit, & ad Caeleſtia Regna perducit.* Infra addit: *Mihi vita non tollitur, ſed mutatur in melius. Nec intereſt infirmitas corporea quo fine ſolvatur: dummodo ANIMA CAELIS INVECTA AD SUUM REVERTATUR AUCTOREM.* Denique, ut ibi legitur, *conſummatio accelerata eſt Martyrii, ut puerum ſuum de paſſione ac perſequutoribus triumphantem, VELOCIUS CHRISTUS REMUNERATOR RECIPERET.* Exſiſtit etiam in Romae Subterraneae Lib. III. Cap. 22. Inſcriptio, in Coemeterio Calliſti reperta, quam & Mabillonius in Itin. Ital. pag. 138. *indubitatae antiquitatis* monumentum appellat. Haec ſunt illius verba.

☩

Alexander mortuus non eſt, ſed vivit
SUPER ASTRA, & Corpus in hoc tumulo
Quieſcit. Vitam explevit cum Antonino
Imp. qui ubi multum beneficii ante-
venire praevideret, pro gratia odium reddit.
Genua enim flectens vero Deo ſacrificatu-
rus, ad ſupplicia ducitur. O tempora in-
fauſta! quibus inter ſacra & vota ne in
cavernis quidem ſalvari poſſimus. Quid
miſerius vita? ſed quid miſerius morte?
cum ab amicis & parentibus ſepeliri nequeant.
Tandem IN CAELO CORUSCAT. Parum vixit, qui
Vixit.

Digitized by Google

Saeculo Ch. ſecundo, quo imperarunt Antoninus Pius, & M. Aurelius Antoninus, & Sanctus Juſtinus geminas Chriſtianorum Apologias ſcripſit, par eſt credere, poſitum fuiſſe hunc titulum. Sed ſi ad tertium quoque Saeculum, quo ſpurii Antonini regnarunt, referre vis, nihil intereſt. Certo inde hauris, Martyrem hunc creditum fuiſſe translatum *ſuper Aſtra*, & *coruſcare in Caelo:* quibus verbis quid aliud ſignificatur, niſi ſumma Sanctorum Beatitas in Caelo?

Floruit etiam ſub finem Saeculi a Chriſto nato Secundi Clemens Alexandrinus, quem neſcio, cur in ſcenam cum reliquis non produxerit Burnetus, ut ſuorum pugilum agmen augeret. Is certe Lib. IV. Stromat. locum e Clementis Romani Epiſtola Prima ad Corinthios adfert, ſupra a nobis ad ſtateram revocatum, ubi ſcilicet Juſti morientes migrare dicuntur in Χῶραν Ε'υσεβῶν *Locum Piorum*. Periculum faciam ego, an exſculpi ab Alexandrino poſſit, quid revera vocabulo hocce olim ſignificaretur. Sunt ejus verba Lib. VI. eorundem Stromat. pag. 638. Editionis Colonienſis: *Jam vero dicit Evangelium, multa, quae dormierant, ſurrexiſſe Corpora; ut quae videlicet translata eſſent* (εἰς ἀμείνω τάξιν) *ad Meliorem Locum*, ſive *Statum*. De Sanctis, qui in Chriſti Reſurrectione ſuſcitati fuerunt e mortuis, & in Caelum una cum ipſo aſcendiſſe creduntur, agit ibi Alexandrinus Philoſophus, eamque in rem adfert Hermae Verba e Lib. III. Cap. 16. Paſtoris. Si ex Abrahae Sinu in *Meliorem Locum* antiqui Patriarchae & Prophetae translati fuere: ergo non alio quam in Caeleſtem Patriam migraſſe credendi ſunt. Id quod ſatis indicare videtur Clemens idem Lib. VII. Stromat. pag. 736. ubi haec ſcribit, laudata deinde ab Euſebio Caeſarienſi Lib. III. Cap. 30. Hiſtor. Eccleſiaſticae. *Ajunt, Beatum Petrum, quum Uxorem ſuam duci ad ſupplicium videret, gaudio exſultaſſe, quod a Deo vocata, ac mox IN PATRIAM REDITURA* eſſet (εἰς οἶκον ἀνακομιδῆς) *eamque proprio nomine compellantem, hortatorio & conſolatorio vocis ſono inclamaſſe: Mulier, memento Domini*. En quo per Martyrium ſancta illa femina abitura erat, *In Patriam:* quo nomine negare nemo audeat, quin, uti nos nunc, ita & veteres Caelum & Vitam Aeternam apud Deum ſignificarint. Habemus ergo, quid *Locus Piorum*, quid *Locus* ſive *Status Melior* in Chriſtianorum veterum vocabulario ſonet. Atque in hunc Locum ſe confeſtim poſt mortem adducendos praecipue Martyres exploratum habebant. Propterea ſubdit idem Clemens: *An non ergo eſt eis manifeſta fides Spei Poſt Mortem, qui etiam ipſo tempore tormentorum Deo agunt gratias?* Sed & antea in eodem Lib.

VII. pag. 732. Edition. Colonienſ. conſtituerat Clemens *Purgationem* Animarum, poſtquam e Corpore abſceſſerunt, qua peracta quid ſubſequatur, hiſce verbis nos docet: *Poſt quam redemtionem Praemium & Honores dantur Conſummatis* .(hoc eſt *Spiritibus Juſtorum Perfectis*, *ſive Conſummatis*, de quibus loquitur Apoſtolus ad Hebr. XII. 23.) *quum ceſſaverint quidem a Purgatione. Ceſſaverint autem etiam ab alio quocumque miniſterio, etſi ſit ſanctum, & inter Sanctos. Deinde eos, qui fuerint Mundi Corde, quod quam proxime Domino adhaeſerint, manet perpetuae contemplationis reſtitutio, & Deorum appellantur nomine, qui in eiſdem Sedibus ſunt Collocati, in quibus alii Dii, qui ſunt primi a Servatore conſtituti.* Audiſtin, *Praemia & Honores* dari *Conſummatis Spiritibus?* Accipe etiam, quid Scriptor idem habeat Lib. IV. Stromat. pag. 492. ubi Ethnicos redarguit, quia *nec Honores Poſt Mortem eorum, qui ſancte vixerunt, nec Supplicia eorum; qui injuſte & libidinoſe ſe geſſerunt, volunt intelligere: non ex noſtris ſolum, dico, Scripturis, ſed nec ſuorum ſcriptis volunt aures praebere.* Tum productis Platonis, aliorumque Philoſophorum ſententiis oſtendit, eſſe poſt mortem Praemia & Poenas Animarum: illa vero Probis ſperanda eſſe, non poſt aliquot Annorum Millia, uti Burnetus perſuadere popello fruſtra aggreſſus eſt. Nam, ut ipſe Clemens Lib. V. pag. 546. ait: *Bona autem ſpes eſt fore, ut, Poſtquam exceſſero, omnia Conſequar. Eadem ſibi volunt, quae dicuntur apud Moſem: Nemo videbit faciem meam, & vivet. Clarum eſt enim, neminem unquam vitae ſuae tempore poſſe Deum evidenter comprehendere. Qui ſunt autem Mundi Corde, Deum videbunt, poſtquam ad extremam pervenerint perfectionem.* Haec Clemens, a quo ſi hauriri & firmari ſententiam Catholicae Eccleſiae de Beatitate Sanctorum dixero, conſentientes mecum, ut ſpero, quoſque veritatis amatores habebo.

Ad Acta veterum Martyrum regrediamur. Ex ſinceris Sancti Symphoriani Martyris, qui circiter Annum Chriſti CLXXX. vitam pro Chriſto dediſſe traditur, eadem doctrina deducitur. Illum quippe euntem ad patibulum mater hiſce verbis confortabat: *Nate, nate Symphoriane, in mente habe Deum vivum. Reſume conſtantiam, fili. Timere non poſſumus mortem, quae ſine dubio perducit ad Vitam. Surſum cor ſuſpende, fili. Aſpice illum, qui regnat in Caelis. Hodie tibi vita non tollitur, ſed mutatur in melius. Hodie, nate, AD SUPERNAM VITAM felici commutatione migrabis.* Hiſce adde Acta Proconſularia Martyrum Scillitanorum, ad Annum Chriſti CCII. a Car-

Cardinali Baronio in Annalibus Eccleſiaſticis edita, tum recuſa a Ruinarto, & denique in Actis Sanctorum a Cl. P. Guilielmo Cupero, continuatore Bollandi ad diem 17. Julii illuſtrata. Glorioſi illi Martyres in agone dicebant: *Deo gratias conferimus, qui dignatur nos HODIE Martyres ACCIPERE IN CAELIS pro confeſſione ſua.* Sive, ut in aliis Actis legitur: *Hodie Martyres in Caelo ſumus. Sic venientes ad locum martyrii, gladio beatas Deo Animas tradiderunt. Dominus vero Jeſus Chriſtus ſuſcepit Martyres ſuos in Pace.* Neque minus praeclara, immo longe praeclariora ſunt, quae de Martyribus in Deciana perſequutione Anno Chriſti CCL. ad aeternam Vitam translatis, ſcripſit Sanctus *Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus*, omnium, qui ſuo tempore floruerint, celeberrimus & doctiſſimus in Eccleſia Catholica Antiſtes & Scriptor. Quae tunc contigere ſub oculis ſuis, perſcripſit ille ad Fabium, ſive Fabianum Epiſcopum Antiochenum; ejuſque Epiſtolam ſervavit nobis Euſebius Caeſarienſis Lib. VI. Cap. 41. & 42. Hiſtoriae Eccleſiaſticae. En quid ſanctus vir poſt tantae lanienae narrationem in calce ejuſdem Epiſtolae ſubjungit: *Ceterum*, inquit, *hi divini Martyres*, *QUI NUNC ASSESSORES SUNT CHRISTI*, & *REGNI illius CONSORTES*, *ac judicii participes una cum ipſo judicaturi*, *dum heic apud nos eſſent*, *quoſdam e Fratribus lapſos*, *& idolis ſacrificaſſe convictos ſuſceperunt*. Accedat nunc Burnetus, & Juſtorum veterum Animas hinc emigrantes arceat a Caelo, atque ad miſerrimum quaſi ſoporem eas damnet, nondum a tot Saeculis excitatas, neque poſt complura Saecula excitandas; ac dubia hac de re, aut inconſulta quorundam antiquorum dogmata praetendat. Aliam plane tunc fuiſſe mentem Catholicae Eccleſiae, quae jam attulimus, ſatis prodidere. Luculentiſſime vero eadem confirmata heic habemus ab inſigni Religionis Chriſtianae Scriptore Dionyſio Alexandrino, cui nullum e ſuis pugilibus (quod eſt ad rectum de rebus Theologicis judicium) Burnetus aequet, & cui non immerito antiquitas *Magni* cognomentum detulit. Quanquam & per ſe quiſque facile dignoſcat, non aliam quam iſtam potuiſſe tunc regnare in Catholica Eccleſia doctrinam. Si tunc Burnetus quiſpiam vixiſſet, ſuamque *de ſtatu Mortuorum* opinionem diſſeminans Fidelibus perſuaſiſſet: quis, amabo, ad mortem pro Chriſto oppetendam ruiſſet, immo quis non ab ea fuiſſet abſterritus? Non alia de cauſſa tam intrepidi ibant, tam alacres feſtinabant ad ſupplicia milites Chriſti, ipſaeque tenellae Virgines, niſi quia commune Sanctae Religionis dogma erat, confeſtim poſt glorioſum agonem Animas ad Coronam, ad

Dominum, atque in Caelos migrare, ubi Beatitate ac Viſione Dei fruerentur. Hujuſce doctrinae certos nos facit magnum Eccleſiae lumen Saeculo Chriſtianae Aerae Tertio praelaudatus *Dionyſius Alexandrinus*. Atque hinc etiam haurimus, non aliter Eccleſiam, quam nos ſupra, fuiſſe interpretatam Apoſtoli verba, cupientis *diſſolvi & eſſe cum Chriſto*, ſive *peregrinari a Corpore*, *& praeſentes eſſe ad Dominum;* uti & alia Apocalypſeos, & Evangeliſtarum atque Apoſtolorum verba, quae ſupra delibavimus; non vero uti Millenariorum coetus, Burneto carus, arbitrabatur. Et ne quis in ſuſpicionem adducatur, tanti Praemii praerogativam in ſolis tunc proprie appellatis Martyribus conſtrictam fuiſſe, ſibi in mentem revocet, quod jam monui, per analogiam quandam in cenſum *Martyrum* eos olim quoque veniſſe, qui propter alias Virtutes, & praeſertim ob Caritatis opera, in Domino morerentur. Alteram ejuſdem Sancti Dionyſii Epiſtolam Euſebius idem Lib. VII. Cap. 22. Hiſtor. Eccleſiaſtic. ad poſteros tranſmiſit. Ibi beatiſſimus ille Epiſcopus peſtilentiam deſcribit, qua laboravit Alexandrina ſua Civitas. Tyrannorum perſequutionem primo commemorat, ob quam *omnium laetiſſimam feſtivitatem egerunt conſummati Martyres*, *QUI IN CAELO EPULATI SUNT*. Deinde Chriſtianorum Caritatem extollit in ferenda ope fratribus ſuis lue peſtilenti infectis, in quo munere multi ex iis deceſſere, *adeo ut GENUS HOC MORTIS ob Pietatem*, *Fideique conſtantiam*, *NEQUAQUAM INFERIUS MARTYRIO cenſeatur*.

Saeculo eodem Tertio, eiſdem immo diebus, quibus Sanctus Dionyſius, floruit alterum Catholicae Eccleſiae clariſſimum lumen, *Sanctus Cyprianus Carthaginienſis Epiſcopus*, qui Anno Chriſti CCLVIII. glorioſiſſimo Martyrio curſum ſuum complevit. Quae tunc foret Catholicorum doctrina de Juſtorum Animabus praeſenti Saeculo ereptis, ab ipſo ſciſcitemur. Tam crebra, tam lucida ſunt eloquentiſſimi viri hanc in rem teſtimonia, ut non eruditioni, ſed oneri futurum foret, ſingula referre. Is profecto paſſim *Coronam* pugnantibus pro Chriſto pollicetur. Et qualem, quaeſo? *In Caelis*, atque *apud Dominum accipiendam*. Et quando? Non, uti Burnetus ſibi fingit, poſt complures Annorum myriades, ſed ſine mora poſt datam in agone vitam. In Epiſtola ad Sergium, Rogatianum, alioſque Confeſſores, eos hortatur, *ut in confeſſione Caeleſtis gloriae fortes & ſtabiles perſeverent*, *& ingreſſi viam Dominicae dignationis*, *ad accipiendam Coronam ſpiritali virtute* pergant. *O beatum carcerem*, *qui homines Dei mittit ad CAELUM! Nemo Mortem cogitet*, *ſed Immortalitatem:*

tatem: nec temporariam poenam, ſed Gloriam Sempiternam, quum ſcriptum ſit: Pretioſa eſt in conſpectu Domini mors Juſtorum ejus. Quando ergo Judicaturos vos, & REGNATUROS CUM CHRISTO DOMINO cogitatis (quod & nuper vidimus a Dionyſio Alexandrino commemoratum) *exſultetis neceſſe eſt, & futurorum gaudio praeſentia ſupplicia calcetis. Beatae enim feminae, quae vobiſcum ſunt in eadem confeſſionis gloria conſtitutae, non ſolum ipſae AD CORONAM PROXIMAE ſunt, ſed & ceteris quoque feminis exemplum de ſua conſtantia praebuerunt.* Denique Dominum deprecatur, *ut initiis ad ſumma pergentibus, quos confiteri fecit, faciat & CORONARI. Opto vos, fratres cariſſimi, bene valere,* & ad *CORONAM CAELESTIS GLORIAE pervenire.* Quid ſit *Corona* Martyribus a Deo conlata, ac toties in veterum Actis repetita, hinc diſcimus, ac nos nunquam oblivisſci juvabit. Tum in Epiſtol. ad Martyres & Confeſſores: *Quoſdam*, inquit, *jam comperi Coronatos, quoſdam vero ad Coronam victoriae Proximos. Laniena gravior ad hoc diu perſeveravit, non ut ſtantem fidem dejiceret, ſed ut homines Dei ad Dominum Velocius mitteret. Hic eſt agon, quem nobis oſtendit beatus Apoſtolus Paulus, in quo oportet nos currere, & ad Coronam Gloriae pervenire. Hunc igitur agonem Mappalicus ſuo, & collegarum ſuorum nomine Proconſuli repromiſit. Nec fefellit in promiſſo ſuo, & Palmam, quam meruit, accepit. Opto pariter, & exhortor, ut quos vinculum confeſſionis & hoſpitium carceris ſimul junxit, jungat etiam conſummatio virtutis, & Corona Caeleſtis.* Neque ſecus in Epiſtol. ad Moyſen, Maximum, & ceteros Confeſſores, eos laudat, qui *jam de Saeculo receſſerunt, confectoque itinere virtutis ac fidei, ad COMPLEXUM & OSCULUM DOMINI, Domino ipſo gaudente, venerunt.* Pariter in Epiſtola ad Plebem Thibaritanam ſcribit: *Gaudere nos, & exſultare voluit in perſequutionibus Dominus; quia quando perſequutiones fiunt, tunc dantur Coronae fidei, tunc probantur milites Chriſti, tunc MARTYRIBUS PATENT CAELI.* Sunt & ibi alia, quae praetermitto. Similia habes in Epiſtol. ad Nemeſianum, Felicem &c. ubi de quibuſdam Virginibus mortem pro Chriſto perpeſſis ait: *Quas ad Caeleſtem Coronam gloria geminata provexit.* Ipſos vero alloquens addit: *Exſpectatis quotidie laeti profectionis veſtrae ſalutarem diem, & jam jamque de Saeculo receſſuri, ad MARTYRUM munera & DOMICILIA DIVINA properatis, poſt has Mundi tenebras viſuri candidiſſimam Lucem, & accepturi majorem paſſionibus omnibus & conflictationibus Claritatem, Apoſtolo conteſtante & dicente: Non ſunt condignae paſſio-*

paſſiones &c. Sed prae ceteris legenda ſunt, quae is congeſſit in calce Libri de Exhortatione Martyrii, ubi, ut reliqua omittam, in haec verba loquitur: *Quis ergo non omnibus viribus elaboret ad tantam Claritatem pervenire, ut amicus Dei fiat, ut CUM CHRISTO STATIM GAUDEAT? ut poſt tormenta & ſupplicia terrena, PRAEMIA DIVINA PERCIPIAT? Si militibus ſaecularibus glorioſum eſt, ut hoſte devicto redeant in patriam triumphantes: quanto potior & major eſt Gloria, victo Diabolo, ad Paradiſum triumphantem redire? Coheredem Chriſti fieri? Angelis adaequari? Cum Patriarchis, cum Apoſtolis, cum Prophetis, Caeleſtis Regni poſſeſſione laetari? Quanta eſt dignitas, & quanta ſecuritas exire hinc laetum: claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & Mundus; & aperire eoſdem STATIM, UT DEUS VIDEATUR ET CHRISTUS?*

Catholici dogmatis teſtem luculentiſſimum habemus Cyprianum, cujus quanta ſemper fuerit auctoritas & exiſtimatio in Religionis & Eccleſiae rebus, is tantum ignorat, qui in Eccleſiaſtica eruditione omnino ſit hoſpes. Quod plus eſt, communis etiam aliorum Catholicorum ſententia erat, ſtatim ut emigrabant e vita generoſi Athletae Chriſti, eos ad alteram beatam Vitam in Caelos transferri. Neque heic ſuſpicioni, quam intoleranda impudentia Burnetus excitat, relinquitur locus, quaſi ſacri Antiſtites, quod minime crederent, depraedicarent, eo conſilio, ut alacriores promtioreſque ad certamina pro Chriſto Fideles, urgente perſequutione, efficerent. Evertat Religionem, quiſquis haec fieri potuiſſe ſuſpicetur, ſimulque abominanda calumnia oneret viros incomparabili ſanctitate & doctrina praeditos, atque Heroes, ut ita dicam, Chriſtanae Reipublicae; quaſi Populum inani perſuaſione illi imbuerent, atque ad ſupplicia perferenda nimis credulum urgerent. Quod tamen heic ora cuicunque obſtruat: qui haec alios docebant, & ipſi exemplo ſuo confirmabant. Nam & ipſi fortiter caput dedere pro Chriſto, perſuaſum habentes, ſe ad Dominum ſuum e viſtigio profecturos, & una cum illo ſtatim regnaturos fore. Quid Ignatius, quid Polycarpus, quid Juſtinus, quid & alii egerint, jam accepiſti. Glorioſiſſimus quoque Epiſcopus Cyprianus eandem viam arripuit. Et quanquam, uti Pontius ejus Diaconus in Vita illius animadvertit, is mortem evitare poſſet, multique *etiam loca, in quae ſecederet, offerrent*, is tamen imperterritus & conſtans apparitores opperiri maluit, atque *ad Coronam Juſtitiae* (ab Apoſtolo quoque deſideratam) *conſummato agone cucurrit*. Haec Pontius, qui

& de

& de ſe haec addit: *Dolebo, quod non comes fuerim? Sed illius victoria triumphanda eſt. De victoria triumphabo? Sed doleo, quod comes non ſim. Verum vobis tamen & ſimpliciter confitendum eſt, quod & vos ſcitis, in hac me fuiſſe ſententia. Multum ac nimis de Gloria ejus exſulto. Plus tamen doleo, quod remanſi.* Communis ergo tam Sanctis Epiſcopis illius temporis, quam Populis fidelibus fuit Martyrii cupido, quia communi ac firma perſuaſione quiſque ducebatur, fore ut ſanguis ſuus *clavis Paradiſi*, & in Caeleſtem Beatitatem aditus eſſet, quemadmodum Tertullianus ajebat. Erant etiam Cypriano ante oculos loca Scripturarum, quae pro inani ſyſtemate ſuo a Burneto producta vidimus; immo eadem, & plura ipſe congeſſit Lib. III. Cap. 16. Teſtimoniorum. Attamen vir doctiſſimus, non ignarus, quae tunc foret Apoſtolica Traditio & mens Eccleſiae, ſine haeſitatione non aliis tantum, ſed & ſibi pollicitus eſt certam vix conſummato certamine Coronam & Praemium in Caelis. Quod plus eſt, hoc ipſum, quod illi minime dubium erat, certum quoque erat iiſdem temporibus in Eccleſia Romana. Ubi Cypriani literas hortatorias ad ſuperanda tormenta, mortemque ſubeundam accepere Moyſes, Maximus, aliique Confeſſores Romani, in carceribus macerati ob Chriſti nomen. Epiſtolam & ipſi ad illum dederunt, quae eſt XXVI. in editione Pameliana, in qua haec ajunt. *Ex tuis ergo Literis vidimus glorioſos illos Martyrum triumphos, & oculis noſtris quodammodo, Caelum ipſos petentes proſequuti ſumus; atque inter Angelos ac Poteſtates, Dominationeſque caeleſtes conſtitutos contemplati ſumus. Sed & Dominum apud Patrem teſtimonium ſuum illis promiſſum perhibentem auribus noſtris quodammodo ſenſimus. Hoc eſt ergo, quod & nobis animum in dies ſingulos erigit, & ad conſequendos gradus tantae dignationis incendit. Quid enim glorioſius quidve felicius ulli hominum poterit ex divina dignatione contingere, quam inter ipſos carnifices in ipſo interitu confiteri Dominum Deum? quam relicto Mundo CAELUM petiiſſe? quam deſertis hominibus inter Angelos ſtare? quam impedimentis omnibus ſaecularibus ruptis in Conſpectu Dei jam ſe liberum ſiſtere? quam Caeleſte Regnum Sine Cunctatione retinere?* Haec quaeſo, intentis oculis Lector perpendat, ac ſerio recogitet. Burneti Scholam certe neſciebant, aut ſaltem falſam credebant Romani Martyres, qui tanta fiducia de Praemio in Caelis Juſtos, ſtatim ac decedebant, manente, haec Romae in centro Fidei perſcribebant. Proinde Burnetum pudeat, venditaſſe apud ſuates, trium priorum Saeculorum Chriſtianos in deliramenta ſua concordi ſuffragio conſenſiſſe.

At

At heic inquiat aliquis: utut ſanctis Martyribus e veterum communi dogmate oſtia Caeli obſerata non fuerint, unis tamen illis hactenus delatam ejuſmodi praerogativam vidimus. Quaenam ergo de reliquorum Juſtorum Animabus ſententia tunc fuit? Non aliud tunc viſum gravioribus Eccleſiae Patribus, quam quod a tot Saeculis tradit Eccleſia Catholica: videlicet ceteris quoque Juſtis ſuam eſſe ſedem in Caelo, diverſam tamen pro diverſitate meritorum, neque exſpectandum ſupremum Chriſti Judicium, ut illuc invehantur. Unum tamen diſcrimen perpetuo conſtitutum fuit inter iſtos & illos. Martyres, quod omnem labem culparum ſuo Sanguine purgarint, continuo Caelum excipit. Juſtos non eadem ſemper celeritas praemii manet. Qui aut innocentes, aut culpis per poenitentiam rite elutis e vivis abeunt, nihil obſtat, quominus recta ferantur in Caelum. Amici Dei & ipſi ſunt, ac propterea & ipſi Praemio ſtatim donantur. Quibus vero purganda reſtant in altera Vita, tum ſolum in Patriam ingreſſus eſt, quum divinae Juſtitiae factum eſt ſatis. Proinde in ſacris vel ab ipſa primitiva Eccleſia commemoratio fieri conſuevit tam Martyrum, quam ceterorum Juſtorum, ſed plane diverſo intuitu: quod & antea animadvertit Dodwellus in Diſſertationibus Cyprianicis. *Eucbariſtica*, gratulatoria, laetitiae tantum teſtis erat commemoratio Martyrum, non vero *Propitiatoria*, ut eis parceret Deus. Reliquorum autem Fidelium memoria *Propitiatoria* erat, ut Fidelium in terra viventium orationibus illorum Animae in altera Vita juvarentur, qui adhuc miſericordia Dei indigerent. Veterem hanc Eccleſiae diſciplinam non uno in loco innuit praelaudatus Sanctus Cyprianus, & non ſemel expreſſit Sanctus Auguſtinus, praecipue in Sermone nunc CLIX. olim XVII. de Verb. Apoſtoli. Sunt haec illius verba: *Ideoque babet Eccleſiaſtica diſciplina, quod Fideles noverunt, quum Martyres eo loco recitantur ad Altare Dei, ubi non pro ipſis oratur. Injuria eſt enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari*. Porro nihil dubitandum eſt, quin Sanctus Cyprianus crediderit atque tradiderit, Juſtos quoslibet, niſi quid expurgandum eis reſtet poſt mortem, in Caelum ſine cunctatione recipi. Martyres quippe quodammodo, ut ſaepe monui, ii quoque cenſebantur, qui carnem ſuam crucifigebant cum vitiis. Atque hanc Carthaginienſis quoque Eccleſiae fuiſſe doctrinam, ſatis prodit Pontius Cypriani Diaconus, dum in illius Vita animadvertit, neminem e praecedentibus ejus Urbis Epiſcopis ſanguinem effudiſſe pro Chriſto, & nihilominus ad Martyrum Praemia illos perveniſſe. *Ex quo*, inquit,

Car-

Digitized by Google

Carthagini Epiſcopatus ordo numeratur, nunquam aliquis, quamvis ex bonis & Sacerdotibus, ad Paſſionem veniſſe memoratur: licet ſemper Deo mancipata devotio, dicatis hominibus pro Martyrio deputetur. Affinia ſunt, quae Sanctus ipſe Cyprianus in Lib. de Habitu Virginum tradidit, ubi, poſtquam Chriſtianas puellas ad curriculum omnium Virtutum hortatus eſt, hiſce verbis documenta ſua concludit: *Durate fortiter, ſpiritaliter pergite, Pervenite Feliciter. Tantum mementote tunc noſtri, quum incipiet in vobis Virginitas honorari.* Animadverterat Pamelius, *facere hunc locum pro Invocatione Sanctorum poſt hanc vitam.* Id negat Joannes Fellus Oxonienſis Epiſcopus in Notis ad eum Librum, atque interpretationem abſonam prorſus nobis obtrudit. Niſi oculorum uſum praejudicatae opiniones ſectae ſuae doctiſſimo homini heic eripuiſſent, vidiſſet & ipſe, quod nemo non videre poteſt in Cypriani verbis. *Pervenite feliciter*, exitum e vita praeſenti, & ingreſſum in alteram meliorem aperte ſignificat. Tunc meritum *Virginum*, quae honorificaverunt Deum in corpore ſuo, ab optimo hero honoribus & praemiis afficitur. *Si quis*, inquit Dominus Joann. XII. 26. *mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit* (& erit ſane, nolente etiam Burneto, qui vel ipſis Apoſtolis & Martyribus non locum, ubi Chriſtus nunc eſt in gloria, ſed carcerem quemdam ſibi incompertum aſſignat.) *Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus.* Huc Sanctus Cyprianus reſpexit. Et potiſſimum quod paullo ante ad eaſdem Virgines dixerat: *Sed quum Habitationes multas apud Patrem ſuum dicat, melioris Habitaculi hoſpitia demonſtrat. Habitacula iſta meliora vos petitis, carnis deſideria caſtrantes, majoris gratiae Praemium in Caeleſtibus obtinetis.* Itaque e praeſenti Saeculo prudentes illae Virgines abeuntes, ad conſpectum Dei & Beatorum Gloriam migraturae confeſtim erant; ac propterea, quum illuc pervenerint, ſe illarum precibus commendat Sanctus Epiſcopus. Parem ejuſdem Sancti Cypriani locum vide infra Cap. XXIX. Hoc itidem faciendum nuper nos docuit Sanctus Auguſtinus. Et hoſce quidem Doctores Eccleſia Catholica ſequitur. Quoſnam ſequatur Novatorum temporis noſtri concordia diſcors, illi videant. Verum quae ſua mens foret, immo quae ſuae etiam Eccleſiae ſententia, luculentius nuſquam prodidit Sanctus Cyprianus, quam in Libro *de Mortalitate*. Invaſerat Africam teterrima peſtilentia. Jam mortem in limine quiſque ſpectabat: jam ſuam in alienis mortibus ſortem legebat. Ad Populum ſuum in tanta calamitate ſolandum atque animandum praeſto fuit zelus & eloquentia incomparabilis Sancti

Digitized by Google

Praeſulis, prae ceteris oſtendens, poſſe Fidelium quempiam, bene cum Deo compoſitum, ad gaudia Caelorum ſtatim poſt obitum tranſire. *Regnum Dei*, inquit, *fratres dilectiſſimi*, *eſſe coepit in proximo. Praemium vitae*, *& Gaudium ſalutis aeternae*, *& Perpetua Laetitia*, *& poſſeſſio Paradiſi nuper amiſſa*, *Mundo tranſeunte*, *jam veniunt. Jam terrenis Caeleſtia*, *& Magna parvis*, *& caducis Aeterna ſuccedunt. Quis heic anxietatis & ſolicitudis locus eſt? quis inter haec trepidus & moeſtus eſt*, *niſi cui Spes & Fides deeſt? Ejus eſt enim mortem timere*, *qui ad Chriſtum nolit ire: ejus eſt ad Chriſtum nolle ire*, *qui ſe non credat cum Chriſto incipere Regnare*. Ultra non progredior, & ceteris parco. Conſtitutum quippe mihi eſt, integrum hoc Cypriani Opuſculum in calce hujus mei adiicere, utpote ſplendidum prae ceteris teſtimonium doctrinae illius, quam a tot Saeculis Eccleſia Romana ſervat & profitetur; dignum profecto, quod quiſque Chriſti Fidelis ad manum habeat, & identidem relegat. Pergamus nos interea colligere, quae ſuperſunt, monumenta Eccleſiae, ad Saeculum Chriſti Tertium ſpectantia, perſpecturi, quantum ipſa diſſideant a perniciοſis Burneti placitis.

Acta authentica Sanctorum Fructuoſi & Eulogii Martyrum habemus, edita a Bollando ad diem XXI. Januarii, atque a Ruinarto recuſa. Mortem pro Chriſto ſubiere Tarracone in Hiſpania Anno CCLIX. *In carcere quarta feria ſtationem ſolemniter celebraverant. Igitur ſexta feria laetus atque ſecurus feſtinabat Fructuoſus*, *ut cum Martyribus & Prophetis in Paradiſo*, *quem Dominus praeparavit amantibus ſe*, *ſolveret ſtationem*. Conſummato Martyrio, *ſolita Domini non defuere magnalia; apertumque eſt Caelum*, *videntibus Babylan & Migdonio fratribus noſtris ex familia Aemiliani Praeſidis. Qui etiam filiae ejuſdem Aemiliani oſtendebant Sanctum Fructuoſum Epiſcopum cum Diaconibus in Caelum aſcendentes coronatos*. Haec eadem confirmat Sanctus Prudentius in Hymno VI. Libri Περὶ Στεφάνων. Tum in haec verba definit Actorum Scriptor Synchronus: *O beati Martyres*, *qui meruerunt dignam HABITATIONEM IN CAELIS*, *AD DEXTERAM STANTES CHRISTI*, *benedicentes Deum Patrem omnipotentem*, *& Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*, *Filium ejus. Suſcepit autem Dominus Martyres ſuos in pace per bonam confeſſionem*. Poſtrema haec retinere volui: ſaepe enim in Coemeteriis antiquiſſimis Romanis, atque aliarum Civitatum, occurrit formula haec *in Pace*. Alludebant veteres Chriſtiani ad verſiculum Pſalmi IV. 9. *In Pace in idipſum dormiam & requieſcam*, ſpem Reſurrectionis a

Deo

Deo promiſſae confirmantes, & pacem Dei cum fratribus & Eccleſia innuentes. Eorum interea Animae *in Caelis* verſabantur, *ad dexteram ſtantes Chriſti*, *benedicentes Deum Patrem &c.* Quare intelligis, quale in Eccleſiis quoque Hiſpaniarum de hac re doctrina vigeret. Jam evulgarunt in Tomo IV. Maii, ſocii Bollandiani Paſſionem Sancti Theodoti Ancyrani, qui ad ſuperos abiit Anno Chriſti CCCIII. Nilus Scriptor coaevus, immo & teſtis oculatus, glorioſum illorum certamen deſcripſit. Ita vero illum fratres adſtantes alloquebantur: *Te quidem*, *poſtquam ab his aerumnis emigraveris*, *Caeleſtia excipient Luminaria*, *Angelorumque & Arcangelorum Gloria diverſimoda*, *& Spiritus Sancti incommutabilis Claritas*, *ac Dominus noſter Jeſus Chriſtus*, *reſidens ad Patris ſui dexteram*. *Horum enim bonorum cauſſa tibi erit glorioſum ac magnum*, *quod inſtat*, *certamen &c.* Ad diem quoque V. Junii in Actis Bollandianis habemus agonem Martyrum Aegyptiorum Marciani, Nicandri, & ſociorum. Quo Anno illuſtre Martyrium ii conſummarint fame peremti, non conſtat. Fortaſſis in perſequutione Diocletiani. Henſchenio, viro ejuſmodi rerum peritiſſimo, veri videtur ſimile, narrationis illius Auctorem fuiſſe Euſebium Caeſarienſem in Opere de Martyribus, cujus haec ſunt verba: *Haec erat illorum exſultatio: haec laus illis propoſita*, *AD PARADISI VOLUPTATEM PERCIPIENDAM*, *eos maxime urgebat*. *Poſt haec*, *quum tempus praeſto eſſet*, *quo illorum Animae ad propria Loca*, *& ſuum Deum properarent*, *Martyres ipſi*, *multis hymnis & laudibus Deo pronuntiatis*, *puriſſimas*, *ut decebat*, *Animas Deo tradiderunt*. Memineris heic, Burnetum objeciſſe nobis, irrito tamen ſucceſſu, ut vidimus, Ignatium & Polycarpum; appellantes τόπον ἴδιον *Locum Proprium*, aut τόπον αὐτοῖς ὀφειλόμενον *Locum Eis Debitum*, quo Martyrum Animae Corpore depoſito deferebantur. Et heic Scriptor οἰκείους τόπους appellat, ideſt *Propria Loca*. Sed ubinam haec Loca? In *Paradiſi voluptate*, & gaudio, & *apud Deum ſuum*, ad quem Martyres vitam dando properabant. Ita in Actis Sancti Procopii Martyris, qui circiter Annum Chriſti CCCIV. in perſequutione Maximiani caput lictori obtulit, editis a Valeſio in Notis ad Euſebii Hiſtor. Eccleſiaſtic. Glorioſus ille Martyr *capite amputato INGRESSUM VITAE CAELESTIS per compendium Beatus invenit*. In Actis pariter Sancti Philippi Epiſcopi Heracleae, qui pro Chriſti nomine ſanguinem fudit cum aliis Martyribus circiter Annum Chriſti CCCIV. a Mabillonio in Tom. IV. Analector. evulgatis, Severus Presbyter Deum hiſce verbis precabatur: *Da mihi partem Coronae*,

ut ſim cum illis junctus in Gloria, quibus eram junctus in carcere. Habeam cum illis Requiem, cum quibus nomen tuum venerabile confeſſus, tormenta Judicis ſaeva non timui. Subdit poſtea Actorum Scriptor: *Sic beati Martyres teſtimonium vitae implevere. Felices Chriſti diſcipuli, ejus ſequuti veſtigia, per quem fuit illis conceſſa victoria: comitati etiam doctrinam Apoſtolorum, & eorum Martyrum, qui Apoſtolos ſunt ſequuti, quorum jam exutae a labe terrena ANIMAE AD CAELESTIA REGNA PROPERARUNT.* Sunt & alia vetuſtiſſima ac ſincera Martyrum Acta apud Bollandiſtas, Surium, & Ruinartum, e quibus eadem veritas colligitur; ſed miſſa facio, ne pro eruditione taedium Lectori miniſtrem. E paucis tamen, quae attuli, jam ſatis didiciſſe nos puto, non eam fuiſſe olim in Eccleſia Doctrinam, quam venditavit nuper Burnetus; immo adverſus illam conſpiraſſe fere omnes Chriſti Fideles.

CAPUT UNDECIMUM.

Methodii, Euſebii Caeſarienſis, Eccleſiarum Viennenſis & Lugdunenſis, Conſtantini Magni, Alexandri & Athanaſii Praeſulum Alexandrinorum, aliorumque teſtimonia pro Beatitate Sanctorum. Hilarii Pictavienſis Epiſcopi propoſita hac de re ſententia.

ATTAMEN Burnetus ſuppetias iterum opinioni ſuae petit ab aliis Saeculi Quarti, Quincti, & poſteriorum quoque temporum Patribus, puta *Chryſoſtomo*, *Theodoreto*, *Oecumenio*, *Theophylacto*, *Euthymio*. E Latinis etiam ſibi adſtipulantes jactitat *Hilarium*, *Ambroſium*, *Auguſtinum*, *Bernardum*; ea tamen arte ſemper Lectorem incautum ludificans, qua Apelles Antigonum Regem coclitem picturus, illam duntaxat vultus partem expreſſit, quae alterum oculum referebat. Scilicet ille ea tantum adfert, quae ſibi placent; contraria vero quaeque diſſimulat. Rurſus quoslibet e Patribus ſuae opinioni adverſantibus ſtudioſe celat, ut imperiti credant, totam pro illius ſententia ſtare veterum cohortem. At hiſce dolis in ſanctae Religionis negotio uti nefas eſt: iiſque tantummodo utatur, qui nihil de veritate ſolicitus, in id unum intentus eſt, ut ſuas merces incautis divendat, & nomen ſibi e novitate conquirat. Ego tum quae is diſſimula-

Digitized by Google

mulavit, ſupplebo; tum quae is pro ſe adhibuit, juſtiori lance penſabo: fietque, ut ſpero, palam, ſemper in mente Patrum prevaluiſſe ſententiam hac de re Catholicae Eccleſiae. Jamque ſupra Cap. II. animadvertimus Sanctum *Methodium*, qui circiter Annum Chriſti CCXC. teſte Hieronymo *Opus egregium* de Reſurrectione *contra Origenem* compoſuit, non alia tradidiſſe, quam quae nunc nos tradimus ac propugnamus. Digna ſunt, quae rurſus audiantur illius verba: *Quemadmodum*, inquit, *quum dies Vitae noſtrae praeſentis defecerint*, *bona Opera* (ut in Apocalypſi legitur XIV. 13.) *Animas noſtras recipient*, *ita brevi hac Vita ſoluta*, *ANIMAE ANTE RESURRECTIONEM HABITATIONEM HABEBUNT APUD DEUM*, *donec inſtauratam*, *& numquam caſuram Domum* (ideſt Corpus) *recipiamus*. Et quis iſte Methodius? Tyri Epiſcopus, ſimulque glorioſus Martyr, & unus ex illuſtrioribus Eccleſiae Catholicae Scriptoribus, qui a Sancto Epiphanio appellatur *vir apprime doctus*, *acerrimuſque Veritatis patronus*. Et quanquam ille in Convivio Virginum ad Millenarios accedere videatur, in eodem tamen Libro Oration. VIII. quantum abſit a Burneti phantaſmatis, aperte ſignificat, dum vix ſublatas e vivis Virgines de numero Prudentum in beatiſſimum Deliciarum locum invehit, ubi illarum Animae (*translatae in Caeleſtem Vitam*) ineffabilibus bonis ibi ſitis fruuntur, & fructibus ſpiritalibus veſcuntur, qui *utentes ipſis veſcenteſque*, *in Immortalitatem alunt*, *Aeternitatem eis*, *DIVINITATEMQUE COMMUNICANTES*. Cetera non minus vivida praetereo. Quid vero de quaeſtione hac ſenſerit *Euſebius Caeſarienſis* Epiſcopus, qui praeſertim Anno Chriſti CCCXV. eruditionis Eccleſiaſticae peritia inclaruit, inquiramus. Ipſum jam ſupra Cap. V. invenimus a Millenarii Regni opinione prorſus alienum. Porro idem in Lib. I. Cap. 13. Hiſtor. Eccleſiaſtic. literis conſignavit Abgari Regis converſionem ad Chriſti Fidem, ſimul tradens, ad eum fuiſſe miſſum a Thoma Apoſtolo Thaddaeum, unum e ſeptuaginta Chriſti Diſcipulis, qui inter alia ipſum docuit, *quo pacto Servator noſter reſurrexerit*, *& mortuos*, *qui multis retro Saeculis ſepulti jacebant*, *ſecum una ſuſcitaverit ; utque ſolus quidem e Caelo deſcenderit*, *aſcenderit vero ad Patrem cum maximo comitatu*, *& ad ejus dexteram honorifice ſedeat in Caelo*. Abgari Hiſtoriam, atque ad eum Chriſti Epiſtolam, immo & Thaddaei ipſius praedicationem, cuicumque per me liceat ad fabulas amandare. Iſtud minime moror. Quod noſtra intereſt, Euſebii aevo eam viguiſſe intelligimus opinionem, videlicet Sanctos Patres, quos Chriſtus in ſua Reſurre-

ſurre-

Digitized by Google

ſurrectione ſuſcitavit e mortuis, Matthaeo teſtante in Evangelio, in Caelum aſcendente poſtea ipſo, illos quoque una cum eo in Caeleſtem Aulam fuiſſe translatos. Et haec ſane opinio antiquiſſima; ipſam quippe tradidit Sanctus Herma Pauli Apoſtoli diſcipulus Lib. III. Cap. 16. Paſtoris: ipſam adoptarunt Clemens Alexandrinus Lib. VI. Stromat. & Origenes Homil. XV. in Exodum, & alii ex antiquis, quos in praeſentia recenſere nihil attinet. At quicunque deſcenderunt in ejuſmodi ſententiam, ſi non certam, ſaltem veri valde ſimillimam, & fortaſſis ab Apoſtolo indicatam, quum de Chriſto ait Epheſ. IV. 8. *Aſcendens in altum Captivam Duxit Captivitatem:* ii procul dubio agnoverunt, Caeli portas non adeo Juſtis praecluſas fuiſſe, ut praeter Redemtorem noſtrum hactenus neminem e mortalibus receperint, neque recepturae ſint, niſi poſt Reſurrectionem futuram omnium, immo poſt aureum Millenarium Regnum: uti veterum ſomniorum reſtaurator Burnetus contendit. Quod ſi jam in beatiſſimam regionem viventium ſimul cum Chriſto, Patriarchis, & Prophetis ingredi licuit, qui tamen adſtabunt & ipſi in poſtremo Chriſti Domini Judicio: vides jam nihil officere inconcuſſo dogmati de eodem univerſali Judicio illorum ſententiam, qui ceterorum Juſtorum Animabus, ſimul ac e Saeculo migraverint, aut purgatae fuerint, Caeli oſtia patere pro certo habent.

Accedit, quod idem Euſebius Lib. V. Cap. primo, & ſequenti, refert celebratiſſimam Epiſtolam Eccleſiarum Viennenſis & Lugdunenſis de Martyrio Sancti Pothini Epiſcopi, & aliorum, qui Anno Chriſti CLXXVII. forti animo jugulum obtulere carnifici pro Chriſti nomine. In ea Epiſtola legimus, quanta conſtantia beati illi pugiles certarint pro Chriſto, levia reputantes tormenta quaelibet, quia *ad Chriſtum ire properabant*. Ibi Advocatus Chriſtianorum & ipſe Martyrium conſummavit, *germanus* revera *Chriſti diſcipulus*, *ſequens Agnum*, *quocumque ierit*. Infra quoque ajunt: *Aequum ſane erat*, *ut fortiſſimi Athletae*, *qui multiplex certamen ſubierant*, *atque inſignem victoriam retulerant*, *inſignem Immortalitatis Coronam acciperent*. Quid ſit *Corona Immortalitatis*, ſupra Cap. VII. animadvertimus. Generoſa quoque Martyr Balbina, poſtquam *Filios ad fortiter certandum accenderat*, *& victores AD REGNUM PRAEMISERAT*, *eoſdem certaminum curſus*, *quos Filii confecerant*, *remetiens*, *ad eoſdem ire properabat*, *de exitu ſuo laeta atque exſultans*, *prorſus quaſi ad Nuptiale Convivium invitata*, *non beſtiis objecta eſſet*. Equidem quum veneranda haec antiquitatis Chriſtianae monumenta lego, & fortitudinem

& ala-

& alacritatem Sanctorum in tam horribilibus tormentis contemplor, lacrymas continere non poſſum; ſimulque iraſcor Burneto nobis nunc venditanti, *Coronam*, & *Praemium* vel ipſis Sanctis Martyribus ne nunc quidem poſt tot Saecula datum, neque dandum niſi in Mundi excidio, quod, unus Deus novit, quot adhuc Saeculis a nobis diſtet. Aliam fidem, aliam Traditionem profecto primitiva Eccleſia, ut vidimus, tenuit, & quidem per omnes Eccleſias. Nam ita ſenſiſſe Eccleſiam Romanam, Eccleſias Africae, Aegypti, Aſiae, Hiſpaniae vidimus, quibuſcum concordes nunc videmus Galliarum. Spes nempe, immo firmiſſima Fides perveniendi e veſtigio ad Dominum, ejuſque Regiae Beatitate fruendi, quam a vicinis Apoſtolis, atque adeo ab ipſo Chriſto acceperant, illa illa erat, quae ad tormenta ſubeunda generoſos Fidelium animos urgebat; neque tantum intrepidos, ſed & hilares in ipſa laniena efficiebat. Atqui tantae Spei ac Fidei bellum nuper indixit Burnetus. Quidni indignationem atque opprobrium apud quemque verum ſanctae Religionis amatorem, non vero gloriam, pravum ejus conſilium incurrat? Habemus ejuſdem Euſebii Orationem Lib. X. Cap. 4. Hiſtor. Eccleſiaſtic. ubi ſequutus Apoſtolum in Epiſtol. ad Hebr. XII. 22. commemorat *ſupernam illam Hieruſalem*, *Caeleſtem Montem Sion*, *& ultra Mundum poſitam Civitatem Dei viventis*, *in qua innumerabiles Angelorum chori*, *& Eccleſia primogenitorum*, *qui in albo Caeleſtium Civium deſcripti ſunt*, *& conditorem ſuum ac ſummum omnium ducem Hymnis venerantur*. Vides, minime dubitaſſe Euſebium, quin multa jam turba Fidelium in Caeleſtem illam Civitatem fuerit invecta. Atque illuc prae ceteris Sanctos Patres a Chriſto aſcendente in Caelum deductos ait Lib. IV. Cap. 12. Demonſtration. Evangelicae. Illuc quoque Conſtantini Magni Auguſti Animam jam penetraſſe, doctiſſimus ipſe vir certum putabat Lib. I. Cap. 2. de Vita ejuſdem Auguſti, ubi haec ſcribit: *Jam vero quum ad ipſos uſque Caeli fornices mentis meae aciem extendi*, *atque illic beatiſſimam ejus ANIMAM CUM DEO VERSARI cogito: terreſtri quidem ac mortali integumento liberatam*, *circumdatam vero ſplendidiſſimae Lucis Stola; eamque non jam brevi temporis curriculo in his caducis ſedibus volutari*, *ſed Corona perpetuo vivente*, *& Immortali Vita*, *ac Beato Aevo donatam eſſe intelligo: mutus haereo &c.* Gemina ſunt, quae idem Lib. III. Cap. 46. ejuſdem Vitae tradidit de Helena Auguſta Coſtantini matre, muliere ſanctiſſima, ipſam inquiens *longo vitae ſpatio decurſo*, *ad Feliciorem Sortem accitam fuiſſe*. Eluxit & in illius morte pietas, *adeo ut nequa-*

qua-

quaquam mori mulier beatiſſima, ſed potius caducam hanc vitam cum Immortali Vita commutare, recte ſentientibus videretur. ANIMA igitur illius, in incorruptibilem & Angelicam ſubſtantiam reformata, AD DEUM SALVATOREM SUUM ASSUMTA EST. Quamobrem non unis Martyribus, ſed quibuſvis Juſtis aditum in Caeleſtem Beatitudinem tunc etiam Eccleſia ſentiebat. Ad haec Lib. IV. Cap. 63. morientis Conſtantini alacritatem exprimit, utpote qui adſtantibus & lacrymantibus reſponderet: *Properare ſe, & profectionem ad Deum ſuum nulla tergiverſatione differre*. Is autem die feſto Pentecoſtes *ad ſuum Deum migravit, mortalibus quidem partem ſui mortalem relinquens; eam vero ANIMAE PARTEM, quae intelligentia & amore Dei praedita erat, DEO SUO CONJUNGENS*. Sed & ipſius Conſtantini Auguſti Orationem ad Sanctorum coetum exhibet Euſebius, in qua Cap. XII. fortis Martyrum animus extollitur his verbis: *Quumque graviſſimos terrores generoſe* (Martyr) *ſuperaverit, Corona donatur ab eo ipſo, cui teſtimonium conſtanter perbibuit; atque hujuſmodi vitam excipit immortalis memoria, & Gloria Sempiterna*. Ad Orationem quoque de Laudibus Conſtantini, ab ipſo Euſebio viventi eidem Auguſto recitatam, quiſquis accedit, obviam habet elegantem deſcriptionem Regni ac Beatitudinis Caeleſtis, pag. *619*. Edition. Moguntinae; in qua unigenitum Dei Filium, *beatiſſimas illas Poteſtates, juſtitiae radiis & ſapientiae lumine colluſtrare, & ANIMAS HOMINUM vera Pietate exornatas, non caeli ambitu, ſed SINU SUO ACCIPIENTEM Promiſſa ſua rebus ipſis firmare atque adimplere CREDIMUS*. In Ethnicorum deinde crudelitatem adverſus Chriſtianos, atque in Martyrum admirabilem conſtantiam infra excurrit Euſebii, omnium teſtis oculati, oratio. Iſtorum *certamina*, inquit, *& pro Pietate exantlatos labores, quum judicio ſuo ſummus omnium Moderator comprobaſſet, eos quidem, qui jam ad Ipſum Migraſſent, TRIUMPHALIBUS APUD SE ORNAMENTIS DECORATOS, Caeleſtibus Angelorum choris adſcripſerat. Alios vero, velut rediviva quaedam Pietatis ſemina, adhuc in terra ſervavit &c.* Sunt & alia ejus generis in hac ipſa Oratione, quae brevitatis cauſſa praetermitto. Omnia autem dilucida, omnia in idem conſpirantia, ut intelligamus, quantum a Burneti rationibus abſcedat primitivae Eccleſiae Traditio de Beatitudine Sanctorum, in quam ſtatim Martyres invehebantur, reliqui vero Juſti citius aut ſerius pro ſuorum meritorum menſura. Qualis vero, quantuſque vir, & quam idoneus hac in re teſtis fuerit Euſebius Caeſarienſis, non indiget eruditus Lector, ut ex verbis meis edifcat.

Digitized by Google

Iiſdem temporibus, quibus Euſebius, floruit & *Alexander* inſignis Archiepiſcopus Alexandrinus. Hic Anno Chriſti CCCXXVI. uti habetur ex ejus Actis a Photio laudatis Cod. 256. *pie & ſancte pro terreſtri Caeleſte Domicilium adeptus eſt*. Eidem ſucceſſit *Sanctus Athanaſius*, illuſtre nomen in terris, & longe ſplendidius in caelis. Vitam ille Sancti Antonii Abbatis literis conſignavit, quam a nonnullorum cenſura Cl. Montfauconius in editione illius Operum vindicavit: ubi haec animadvertenda cenſui, antiquiſſimam Verſionem ſequutus. Vitam quippe illam, fortaſſis Athanaſio ipſo vivente, *Evagrius Antiochiae Epiſcopus*, *acris ac ferventis ingenii*, *quum adhuc eſſet Presbyter*, *in ſermonem noſtrum tranſtulit*, uti fidem facit hiſce verbis Sanctus Hieronymus Cap. 125. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Igitur inquit Athanaſius: *Quum ante cibum orare coepiſſet*, *raptum ſe ſenſit in ſpiritu*, *& ab Angelis in Caelum deferri*, *probibentibus tranſitum aeris Daemonibus &c.* Rediens autem Antonius in ſe, reputabat ſecum *humanorum hoſtium multitudinem*, *& colluctationem tanti exercitus*, *& laborioſum per aerem iter ad Caelum*, *& hoc Apoſtoli dictum*, *quo ait: Non eſt nobis colluctatio &c. Qui ſciens aereas Poteſtates ob id ſemper tentare*, *luctari*, *& contendere*, *ne nobis liber tranſitus eſſet ad Caelum*, *bortabatur monens: Aſſumite arma Dei &c.* Occaſionem viſio ejuſmodi diſcipulis praebuit, ut *ab eo ſedule ſciſcitarentur*, *quemadmodum ſe poſt Corporis ſarcinam Anima gereret*, *quive ei locus poſt exitum concederetur*. *Proxima nocte vox deſuper*, *nomen ejus inclamitans*, *ait: Antoni*, *exſurge*, *exi*, *& vide*. *Qui egreſſus*, *elevatis ad Caelum oculis*, *vidit quemdam longum atque terribilem*, *caput uſque ad nubes attollentem*. *Vidit etiam pennatos quoſdam*, *ſe elevare cupientes ad Caelum*; *atque illum extenſis manibus probibere tranſgreſſum*. *E quibus alios adprehenſos elidebat ad terram*, *alios*, *fruſtra contendens*, *dolebat ſuper ſe ad Caeleſtia tranſvolare: & maximum gaudium mixtum moerore victi victoreſque tribuebant*. *Statimque ad eum vox facta eſt*, *dicens: Animadverte*, *quod vides*. *Et tunc coepit illuminato corde intelligere*, *ANIMARUM ESSE CONSCENSUM*, *& Diabolum probibentem; qui & ſibi retineret obnoxios*, *& in Sanctorum*, *quos decipere non poterat*, *cruciaretur volatu*. Locum Animabus Juſtorum deſtinatum, poſt diſceſſum e vita praeſenti, ab Antonio ſciſcitabantur illius diſcipuli. Viſio illi exhibita non aliud domicilium, quam *Caelum*, paratum eſſe Juſtis, aperuit: appoſite nimirum ad communem temporibus quoque illis Eccleſiae doctrinam. Praeterea Sanctus Athanaſius in Epiſtola ad Luciferum Epiſcopum

Calaritanum ſcripſit: *Etiam nos optamus, tenentes Apoſtolicam Traditionem, vivere juxta Legis mandata, ut poſſimus vobiſcum inveniri in Choro illo, in quo NUNC exſultant Patriarchae, Prophetae, Apoſtoli, ac Martyres.* Et infra: *Gaude igitur, in eo te eſſe, in quo etiam Praedeceſſores tui NUNC ſunt Martyres, hoc eſt in Choro Angelorum.* Neque dimittendus heic nobis *Lucifer* ipſe, qui Conſtantio Auguſto imperante Libellum ſcripſit cum hocce titulo, *Moriendum eſſe pro Filio Dei.* Ibi, poſtquam de Martyribus a Domino dictum fuiſſe ait: *Gaudete & exſultate, quoniam merces veſtra multa eſt in Caelo*, ad Conſtantium converſus addit: *Hos tu omnibus impotens de gradu putaſti pellere? Quod enim elegerint, non vobiſcum negatoribus torqueri apud Inferos, ſed CAELESTE CONSEQUI REGNUM, hos per inanem Regni tui auctoritatem cenſueras temet ſuperaturum.* Infra ſubdit: *Diſperdidiſti reſiſtentes tibi variis in locis. Sed hi omnes, quod tu audire minime vis, Martyres ſunt. Illos omnes BEATISSIMOS, tuo mactatos gladio, IN PARADISO ESSE qui CREDIMUS, crede mihi, quod a te ſtatuerimus interfici &c.* Quibus verbis ſatis innuit, non aliud ſibi eſſe *Paradiſum*, quam *Caeleſte Regnum*, de quo paullo ante loquutus fuerat. Et praecipue quum infra ſubdat: *Tantam vero BEATITUDINEM, quam Sancti ſunt MARTYRES ADEPTI, nemo, ut videmus, eſt conſequutus, niſi hi, qui mortem propter unicum Dei Filium moriendo vicerunt.* Apertius quoque inferius prodit, ubi ſint *Beati MARTYRES, quos jam Dei potentia CAELESTIBUS IN REGNIS ESSE CONSTITUTOS cernimus.* Et rurſus acris ingenii vir Conſtantium alloquutus in haec verba erumpit: *Quis tantam ſibi oblatam Felicitatem reſpuat, niſi qui te infelicior, quum videat, confeſſione vocis unius, Chriſtianus ſum, adverſa ſuccumbere, laeta provenire, patefieri Regna, Aeterna parari Imperia? Quis non malit particeps ac Socius Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Cunctorumque Juſtorum inveniri, quam Judae, cujus tu exſtitiſti imitator?* En doctrinam ſtabilem Eccleſiae Catholicae: ſtatim Martyribus Regni Caeleſtis oſtia patebant. Reliquis etiam Juſtis non negabatur illuc ingreſſus, ſed non omnibus aut par gloria, aut tam citus dabatur ingreſſus. Vide etiam ad diem XX. Februarii in Actis Sanctor. Bollandi, Martyrium Sanctorum Sadoth Epiſcopi, atque aliorum in Perſide Anno CCCXLVI. pro Chriſto caeſorum. Oblata eſt Sancto viro in ſomnis *ſcala, cujus initium erat in Caelo; ei autem ſuperſtabat Sanctus Epiſcopus Symeon cum Infinita Gloria, qui ait. ASCENDE AD ME, SADOTH, A-*

SCEN-

SCENDE. Ego enim heri aſcendi; tu vero hodie aſcendes. Quibus verbis tum ſuum Martyrium jam completum, & alterius brevi complendum indicavit. Propterea Sanctus Sadoth fratres adhortari coepit ad grande certamen, inquiens: *Quamdiu dies eſt, celeri pede AD REGNI CAELESTIS DOMICILIUM TENDAMUS, ut honoris GLORIAEQUE HEREDITATEM ADEAMUS. Qui Deum diligunt, ad Deum exceſſerunt: qui vero Mundum, in Mundo manſerunt. Illi quidem ad Laetitiam & Exſultationem; hi vero ad aerumnas & ſuſpiria relicti.* Hac fide, certaque ſpe tunc generoſi Chriſti Fideles ad tormenta properabant, vicinam ac imminentem ſemper intuentes Beatitatem ſibi promiſſam ac paratam in Caelis.

Synchronus glorioſis hiſce Athletis fuit *Sanctus Hilarius*, celeberrimus Pictavorum Epiſcopus. Hunc non uno in loco ſuae faventem opinioni Burnetus oſtentat. Atque is revera explicans Pſalmum CXXXVII. ad verſiculum octavum haec ſcripſit: *Humanae iſta lex neceſſitatis eſt, ut conſepultis Corporibus ad Inferos Animae deſcendant. Quam deſcenſionem Dominus ad conſummationem veri hominis non recuſavit.* Idem praedixerat in Pſalm. LIII. verſicul. 9. de Chriſto Domino loquens, qui *ad explendam quidem hominis naturam, etiam morti ſe, ideſt diſceſſioni ſe tamquam animae corporiſque ſubjecit, & ad Infernas ſedes (id quod homini debitum videtur eſſe) penetravit.* Denique in Pſalm. CXX. ad verſicul. 8. *Dominus cuſtodiet exitum tuum* &c. ait: *Non enim temporis hujus & Saeculi eſt iſta Cuſtodia, non aduri ſole atque luna, & ab omni malo conſervari; ſed futuri boni exſpectatio eſt, quum exeuntes de Corpore, ad introitum Regni caeleſtis per Cuſtodiam Domini Fideles omnes reſervabuntur, in ſinu ſcilicet interim Abrahae collocati.* Haec pro ſe laudat Burnetus. Cui reſponſum primo velim, Saeculo Chriſti Quarto nondum excidiſſe pennas opinioni de Millenario Regno, eamque in paucorum adhuc cerebro locum pacificum inveniſſe, inter quos Sanctum Hilarium forſitan recenſere licet. Aliquam ille hac de re ſuſpicionem ingerit Tractat. in Pſalm. LXII. num. 7. atque in Pſalm. CXLVIII. num. 8. Si haec ejus opinio, quod affirmare non auſim, toties diximus, iterumque meminiſſe juvat, nil mirum eſſe, ſi poſito hoc principio, tandiu retardaretur Beatitas Juſtorum, quando ipſam tum ſolum admittere ejuſmodi opinioni adhaerentes cogebantur, quum completum foret aureum illud Millenarium, in terra nova, ſive renovata ſomniatum. Vidimus exploſum vel antiquitus imaginarium hoc Regnum, quod nunc Theologorum nemo, qui ſapiat, non averſetur.

ſetur. Ergo ruant & illius conſectaria oportet. Condonandus hic error, dum aliquamdiu fuerit in Sancto Hilario, qui a deliramentis Cerinthi, aut ab ineptiis Papiae, alienum ſaltem ſe prodit, eamque opinionem non uno titulo emollivit. Verum qui illius hac in re auctoritate uti velit, inani prorſus ſuffragio utatur, ſive, ut melius dicam, abutatur. Nunquid gemmae ſunt, quaecunque in Libris priorum Patrum occurrunt? Ea ſolum aut amplectenda, aut non improbanda, quae aut conſentientem, aut non repugnantem habuerunt, & habent coetum aliorum Patrum, & praeſertim Eccleſiae. Quos autem magiſtros in hac opinione Hilarius habuerit, ſatis patet: Irenaeum videlicet ac Tertullianum. Jam Cap. IX. vidimus ab Irenaeo legem impoſitam Animabus, ſimul atque e corporeis vinculis abeunt, deſcendendi ad Inferos, eo quod illuc & ipſe Chriſtus Dominus deſcenderit. Sed & Tertullianus idem ſibi finxit in Lib. de Anima Cap. LV. inquiens: *Quod ſi Chriſtus Deus, quia & homo, mortuus ſecundum Scripturas, & ſepultus ſecus eaſdem, huic quoque legi ſatisfecit, forma humanae mortis apud Inferos functus &c.* Idem a Sancto Hilario repetitum habemus, quanquam is minime decernat, quoto tempore in Inferis Animae ſint detinendae. Porro quam fluxa, quam nulla ſit vis hujuſce argumentationis, & hujuſmodi legis imaginatio ſatis ſupra monuimus. Secundo, animadvertendum eſt, adverſus Burneti ſyſtema non una ratione Hilarium ipſum decertare. Scilicet ille, ſive quia ad Millenarios nunquam acceſſerit, ſive quia ab ipſis receſſerit, ſe pleriſque aliis in locis prodit Catholicorum ſapientiorum ſententiae addictiſſimum. Non praemia tantum Juſtis, ſed & Injuſtis poenam differt Burnetus uſque ad Reſurrectionem, & ſupremum Judicium. Contra Hilarii ſententia fuit, nullam intercedere moram inter Improborum mortem, eorumque poenam. En ejus verba Tract. in Pſalm. II. ſub finem. *Excipit nos Statim Infernus: & decedentes de Corpore, ſi ita vixerimus, de via recta perimus. Teſtes nobis Evangelicus Dives & Pauper; quorum unum Angeli IN SEDIBUS BEATORUM, & IN ABRAHAE SINU locaverunt; alium STATIM POENAE REGIO ſuſcepit. Adeo autem STATIM POENA Mortuum excepit, ut etiam fratres ejus adhuc in ſupernis manerent. Nihil illic dilationis aut morae eſt.* Idem ab eo repetitum videas Tractat. in Pſalm. CXXII. num. 11. prope finem. Praeterea Tractat. in Pſalm. LVII. num. 5. ſcribit: *Neque enim ſuſpenſo adhuc Judicii tempore quieſcere Peccatores ſine Poena erat dignum. Viventes itaque eos cum Poenae ſcilicet ſenſu abſorbet Ignis, ANTE-*

QUAM

QUAM RESURGANT. Ergo teſtem ſibi adverſantem Burnetus inducit. Statuta autem Poena Iniquorum, conſequitur ex vi Theorematis Primi, a nobis poſiti Cap. VI. praemia quoque Proborum Animabus non eſſe differenda. Legem hanc divinae bonitatis agnoviſſe Hilarius & ipſe videbitur, dum Tractat. in Pſalm. LXVII. num. 4. ſcribit: *Aequa judicii Caeleſtis & juſta moderatio eſt, ut Peccatores Morte conficere, ita & JUSTOS LAETITIA MUNERARI.* Rurſus ne Martyres quidem Burnetus Caelo dignatur. Glorioſas quoque & triumphales iſtorum Animas, univerſa antiquitate reclamante, exſpectare jubet certaminis Coronam a poſtremo Chriſti Adventu. Ejuſmodi commentum Hilarius dejicit, dum Tractat. in Pſalm. LXV. num. 10. illorum Animas *Igne* temporalium tormentorum purgatas & defaecatas ad *refrigerium aeterne Beatitudinis* continuo perducit. *Tranſivimus*, inquit, *per Ignem & Aquam. Glorioſas videlicet Martyrum mortes commemorat. Et eduxiſti nos in Refrigerium. Hujus refrigerii & in loco alio meminit, dicens: Convertere Anima mea in Requiem tuam, quia Dominus benefecit mihi. Bene placebo Domino in regione vivorum. Anima videlicet ſuam in Requiem beatae illius Reſurrectionis* (quo nomine, ut ſupra diximus, ſignificatur etiam Juſtorum ingreſſus in Caelum) *hortatus, in qua Poſt Mortis Hujus Tempus, omni humanarum calamitatum labe deterſa, non doletur, non fletur, non peccatur, ſed vivitur. In hujus igitur Beatitudinis per Ignem & Aquam Refrigerium Educti ſunt.* Stephanum quoque Protomartyrem illuc fuiſſe deductum, ſat ipſe ſignificat Tractat. in Pſal. LVIII. num. 6. Et heic igitur ab Hilario Burneti cogitationes improbantur. Ubi vero dederis, Martyribus ex hac Vita decedentibus patere Caelum, nihil (uti ſupra oſtendimus Theoremate Secundo) ultra exigitur, ut jure ſtatuas, reliquorum quoque Juſtorum Spiritus purgatos illuc invehi, ibique Requiem beatiſſimam nanciſci. Negat inſuper Burnetus peculiare & occultum Dei Judicium in ſingulorum hominum morte a Catholicis depraedicatum. Neque animadvertit, Hilarium in hoc etiam ſibi adverſari, & nobiſcum ſentire. Ipſum audi Tractat. in Pſalm. LVII. num. 7. *Utique eſt Deus judicans eos in terra. Dicens ergo homo, an fructus ſit Juſto, non ambigitur exſpectare Judicium, Juſto tamen jam in terris, quia per Angelos in Abrahae ſinum deductus ſit, Judicato.* Deinde *Infidelem* diſerte pronuntiat *jam Judicatum ad Poenam*. Si Juſtorum quoque poſt mortem Judicium inſtituitur, ergo & Praemium pone ſequatur oportet. Tertio, quod plus eſt, quanquam Sanctus Hilarius *Sinum Abrahae* exci-

excipiendis ante Corporum Reſurrectionem Juſtorum Animabus deſtinatum crediderit; immo Locum illum non ſemel a *Regno Caeleſti* diſtinguat, in quod recepto Corpore electi introducentur: nihilo tamen ſecius is quam longiſſime abeſt hac etiam in re a ſomniis Burneti. Sed quia lux ab eo petenda poterit uſui eſſe ad illuſtranda etiam ambigua aliorum aliquot Patrum verba de ſtatu Mortuorum, in ſubſequens Capitulum materiem hanc rejiciendam duxi.

CAPUT DUODECIMUM.

Variis nominibus ab antiquis deſignatus Beatitudinis Locus. Hiſce uſus Paulinus Epiſcopus Nolanus. Sinus Abrahae *ad eundem Locum indicandum adhibitus. Liturgiae Jacobo & Marco tributae, vetuſtiſſima quoque Romana, idem confirmant. Sancto Hilario Sinus Abrahae* Regnum Caelorum *ſignificat.* Requies, & Requieſcere *eodem ſenſu ab ipſo uſurpata. Alia Hilarii verba in examen adducta, & ad Catholicum Dogma ſtabiliendum opportuna.*

NON levis inter aliquot ex antiquis Patribus diſſenſio occurrit, ubi agitur de ſtatuendo Loco, in quem Juſtorum Animae abſcedentes e Corpore deferantur. Alii *Caelum:* alii *Sinum Abrahae:* iſti *Locum Quietis:* illi *Paradiſum* cenſent, ſive appellant. *Paradiſus* ipſe apud aliquos aut ipſum Caelorum Regnum ſignificat, aut ſaltem in Caelorum regione ſitus creditur; apud alios in ignota Terrae hujus plaga. Sunt & pauciſſimi, qui ſub Terra, ſive in Inferis, non quidem poenalibus, ejuſmodi Animarum ſedes locant. Attamen vel ipſi, qui a Caeleſti Patria illorum Animas interim arcere videntur, eorum Beatitatem inchoatam, immo praegrandem omnes fere fatentur; ipſamque tum ſolum conſummandam complendamque arbitrantur, quum Chriſtus Judex cunctos tandem e tumulis excitabit & judicabit. De Loco, inquam, aut gradu Beatitudinis diſcrepant, non vero de Beatitudine ipſa: ita ut componi facile poſſit cum eorum placitis Catholicorum ſententia, non negantium, quin Felicitas Sanctorum poſt reſumta Corpora in fine Mundi augenda perficiendaque ſit pro meritorum diverſitate. Proinde quum apud nonnullos Patres audis haec nomina *Sinum Abrahae*, *Locum Piorum*, *Requiem*, *Pacem*, atque alia ejuſmo-

ejuſmodi vocabula; ne puta concluſas ab eis in ignobili quodam Ergaſtulo Proborum Animas, ubi quodammodo inſectorum more per hyemem ſomno indulgeant: quae fabella Burneti cerebrum invaſit. Namque ibi etiam Felices, & Beatae, ac ſine comparatione vivaciores, quam quum illigatae erant Corporibus, vitam apud Deum, & una cum Divino Salvatore noſtro nunc tranſigere ab ipſis Patribus credebantur. Porro diverſae hac in re veterum opiniones nullo unquam tempore obſtiterunt, quin uſitatior, immo, ut ita dicam, communis ſemper fuerit Chriſtianae Reipublicae ſententia, minime exſpectandam eſſe Juſtis Reſurrectionem Corporum, ut ad Beatificam Viſionem Dei conſcendant: quod praeſertim Martyribus obtingere, uti jam oſtendimus, concordi calculo, & vel ipſis primis Saeculis, Eccleſia Dei pro certo habuit. Diſcordiam hanc de Loco, in Beatitate vero concordem, graphice delineaſſe mihi videtur Sanctus Paulinus Nolanus Epiſcopus, Martini, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini aequalis & amicus. Agit ille de Sancto Claro Presbytero Turonenſi, ſua aetate vita functo, in Epiſtol. XII. ad Sulpicium Severum, nihil dubitans, quin is ad caeleſtem Beatitudinem una cum Sancto Martino ejus magiſtro fuerit translatus. Haec autem de ipſo inter cetera ait:

Nominis ut titulo, ſic mentis lumine Clarus
Presbyter hoc tegitur, ſed membra caduca, Sepulcro.
Libera corporeo MENS *carcere* GAUDET IN ASTRIS,
PURA PROBATORUM SEDEM SORTITA PIORUM.

In altero Epigrammate ſub altari more Martyrum illius Corpus reconditum ſcribit:

Digna pio domus eſt Altaria, ſub quibus artus
Conditur exanimos. Nam SPIRITUS AETHERE GAUDET,
Diſcipulumque pari ſociat SUPER ASTRA *Magiſtro.*

Sed quaenam haec *Sedes Piorum*, beate Pauline? In tertio Epigrammate reſpondentem audi.

Sed quia tu non hac, qua Corpus, Sede teneris,
Qui meritis Superis Spiritus involitas;
Sive Patrum Sinibus recubas, Dominive ſub Ara
Conderis, aut ſacro paſceris in Nemore:

Digitized by Google

QUALIBET IN REGIONE POLI ſitus, AUT PARADISI,
Clare, SUB AETERNA PACE BEATUS agis.
Haec peccatorum bonus accipe vota rogantum,
Ut ſis Paulini, Theraſiaeque memor.

Paulinum vides incertum, quo nomine Locum & *Sedem Piorum* appellet: hoc eſt, decernere non vult, Sanctus-ne Presbyter requieſcat in Sinu Abrahae, an ſub Caeleſti Ara Domini, an in ſacro Nemore. Attamen firmiſſime credit, ejus Animam, *ſortitam Piorum Sedem*, verſari & *gaudere in Aſtris*, ac laetari *in Aethere* & *ſuper Aſtra*. Certus quoque eſt, ubicunque Clarus ſpiritu degat, & in quacunque *Regione Caeli* ſive *Paradiſi* nunc habitet, ipſum *ſub Aeterna Pace Beatum* vivere. Ac propterea ſe, ac Theraſiam uxorem antea, tunc vero ſpiritalem Sororem ſuam, ejus apud Deum orationibus commendat: ex quo etiam illius apud Deum Sedem & Beatitatem confirmat. Haec Sanctus Paulinus ad Sulpicium Severum.

Quid autem Severus ipſe de hac re ſenſerit, perquiramus. Eſt idem ille, quem Sanctus Hieronymus, uti ſupra Cap. V. vidimus, in Chiliaſtarum album retulit. Attamen is, dum Martini celeberrimi Turonenſis Epiſcopi, & Magiſtri ſui, diſceſſum e Mundo in Epiſtol. III. ad Baſſulam narrat, Sanctum virum vel in poſtremo anhelitu orantem nobis exhibet, atque *oculis & manibus in Caelum ſemper intentum*. Rogatus, ut corpuſculum lateris mutatione relevaret; *Sinite, inquit, me, fratres Caelum potius reſpicere quam Terram, ut ſuo jam itinere ITURUS AD DOMINUM SPIRITUS dirigatur*. Diabolum deinde prope adſtare intuitus: *Quid heic*, ait, *adſtas cruenta beſtia? Nihil in me, funeſte, reperies. ABRAHAE ME SINUS RECIPIT*. Ex his intelligis, *Sinum* ipſum *Abrahae* creditum ab antiquis *in Caelo* ipſo poſitum; quanquam, ut ſupra monui, ejuſmodi vocabulo non *Locum* aliquem, ſed *conſortium* Abrahami, patris omnium credentium, utique *in Caelo*, Sancti Patres deſignaſſe videantur. Et ne quis de mente Sulpicii Severi, ſive de Beatitudine Sancti Martini dubitet, en quid ipſe Severus in Epiſtol. II. ad Aurelium Diaconum ſcribat, ubi de ſancto Epiſcopo, paullo antea mortalibus erepto, ait: *Eſt ille conſertus Apoſtolis & Prophetis* (ideoque & cum Abraham) *& quod pace Sanctorum omnium dixerim, in illo JUSTORUM GREGE NULLI SECUNDUS, ut ſpero, credo, confido; illis potiſſimum, qui Stolas ſuas in ſanguine Agni laverunt, aggregatus, Agnum ducem ab omni integer labe comitatur.*

Hiſce

Hiſce vides delineatam Caeleſtem Sancti Martini gloriam, eumque jam invectum ad Viſionem Dei & Domini; nam qui Stolas ſuas dealbarunt in ſanguine Agni, *ſtant ante Thronum*, & *in Conſpectu Agni*, uti ſupra animadvertimus Cap. IV. Quare fruſtra Burnetus agit, quum in ſuum cenſum pertrahere ſe poſſe putat, ſi quos veterum deprehendit ſtatuentes defunctorum Animas *in Sinu Abrahae* degentes, vel poſtquam Dominus ad dexteram Patris conſcendit. Nihil hoc officit ineffabili Sanctorum Beatitudini. Quod ſi a nonnullis beatiſſimus iſte Animarum ſtatus diſtinguitur *a Regno Caelorum*, id tantummodo factum, ut indicarent completam & conſummatam illorum Sanctorum Felicitatem, quam una cum Corpore poſt univerſorum Judicium conſequentur, & quam *Regnum Dei*, *Regnum Caelorum* appellare maluerunt. Evidens enim eſt, ab iis ipſis agnoſci conlatam interim Sanctorum Animabus Beatitatem, atque ipſam in Caelis.

Ceterum lepidus eſt, ac caecitatem ſuam prodit Burnetus, quum pag. 73. Liturgiam antiquiſſimam, quae Sancto Jacobo tribuitur, in ſuum praeſidium advocat, Graeco tantum textu prolato; inde inferre volens, pro *Animabus etiam Patriarcharum*, *Apoſtolorum*, *Martyrum &c.* preces & oblationes a Fidelibus fuiſſe factas, quod nondum illas crederent *ad ſummam Gloriam*, *& beatiſſimam Dei Viſionem perveniſſe*. Fabulas narrat hic Scriptor. Jam ſupra palam fecimus, nullas Eccleſias obtuliſſe preces pro Animabus Patriarcharum, Apoſtolorum, & Martyrum. Horum mentio in Liturgia in eum tantummodo finem recurrebat, ut pro eorum gloria Deo gratiae agerentur, & cum beatis illorum ſpiritibus communio militantis Eccleſiae exprimeretur. Mos autem ſemper fuit, & adhuc in Eccleſia Catholica perdurat, pro aliorum mortuorum Animabus, quorum Sanctitas incomperta eſt, Deo exhibere preces, ut, ſi remiſſione indigeant, eas miſericors Deus peccatis ſolvat, atque in aeternam ſuam Requiem & Gloriam recipiat; atque ideo precari, quia nunc, non vero in fine Mundi, Gloriam hanc eis conferri Eccleſia cupit, & pro Dei clementia conferendam ſperat atque confidit. Sed minime pro Apoſtolis & Martyribus preces Deo offerebantur, neque offeruntur; quippe jam Patriarchae, jam Prophetae, Apoſtoli, & Martyres, aliique Sancti, communi Eccleſiae calculo, vel ipſis primis Saeculis cenſebantur attigiſſe metam & accepiſſe bravium; non integrum ſane, perfectumque Praemium illud, quod ex Reſurrectione totus homo juſtus exſpectare debet, ſed tamen Praemium incomprehenſibile Beatitatis, quippe realis, aut aliqualis ſaltem Viſionis Dei & Chriſti.

Pro ceteris autem, qui in pace Eccleſiae atque in ſigno fidei dormierant, utpote quod incerta apud ſuperſtites foret illorum ſors, aut dubium, an adhuc purgati eſſent, preces revera & oblationes fiebant in ſacris. Nimirum ex Apoſtolica Traditione perſuaſum habebant, uti & adhuc habetur, militantis Eccleſiae orationibus Mortuorum Animas juvari, *ut a peccatis ſolvantur*, & in beatam apud Deum Requiem emigrent. Accipe Latinis verbis, quid Liturgia Jacobi ferat. Orat Sacerdos & Populus, *ut inveniamus miſericordiam & gratiam cum omnibus Sanctis tuis* (ideſt ut in conſortium admittamur Sanctorum) *qui ab aeterno tibi placuerunt per generationes ac generationem: Majorum noſtrorum Patrum, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Doctorum, Sanctorum, & omnis Spiritus Juſti in fide Chriſti tui conſummati*. Splendidiora ſunt, quae ſequuntur, quanquam a Burneto ipſo producta: *Memento, Domine Deus noſter, Spirituum, & univerſae carnis, quorum memoriam egimus, & quorum non egimus, Orthodoxorum, ac recte de Fide ſentientium, ab Abel juſto uſque ad hodiernum diem. Fac eos REQUIESCERE IN REGIONE VIVENTIUM, IN REGNO TUO ET DELICIIS PARADISI, IN SINU ABRAHAE, ISAAC, & JACOB, Sanctorum Patrum noſtrorum, unde exſulat dolor, triſtitia, & gemitus: ubi praeſidet LUMEN VULTUS TUI, & perpetuo refulget*. Niſi clauſis oculis pugnans Burneius ſibi fucum feciſſet, aut aliis facere voluiſſet, duo in hoc ipſo loco Sole meridiano clariora inſpexiſſet. Alterum eſt, jam Patriarchas, Apoſtolos, Martyres &c. *in Regno Dei*, *in Paradiſo* verſari, & frui *Lumine Vultus* Dei, neque viventium precibus apud Deum indigere. Quum viventes optent ac petant, ut cum iis jungantur, patet, nos adhuc navigare, illos vero jam Portum tenere. Quod etiam didiciſſe potuit ex Libro VIII. Cap. 41. Conſtitution. Apoſtolicar. quas & ipſe, qua fronte neſcio, heic laudat, ubi iſta occurrunt: *Colloca eum in ſinu Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum &c. qui vident Gloriam Chriſti tui*, quae verba Cap. VII. ſupra attuli. *Et collocet eum in Regione Piorum, quieſcentium in ſinu Abrahami, Iſaaci, & Jacobi &c.* Ita ex eadem Liturgia Jacobi, quo in loco Sanctorum Animae maneant, didiciſſet Burnetus, ſi diſcere amaſſet. Nempe ibi in Praefationis Hymno laudatur Deus, *quem Caeli Caelorum laudibus celebrant, Hieruſalem Caeleſtis congregatio, Eccleſia primogenitorum deſcriptorum in Caelis, Spiritus Juſtorum, & Prophetarum, Animae Martyrum & Apoſtolorum, Angeli, Archangeli &c.* Heic manu tangimus, e quibus efformetur

Cae-

Caeleſtis Hieruſalem: e primogenitis Eccleſiae, e Spiritibus Juſtorum, ex Animabus Martyrum & Apoſtolorum, atque ex Angelis & Archangelis. Nomina autem *Spirituum & Animarum* nihil aliud ibi deſignant, niſi Animas a Corpore ſeparatas, quae utique in Caelo cum Angelis & Archangelis collocatae dicuntur. Alterum eſt, ex ipſa Liturgia, quam improvide Burnetus pro ſe exeruit, diſerte nos moneri, Synonima apud veteres fuiſſe *Regionem Viventium*, *Regnum Dei*, *Delicias Paradiſi*, *Sinum Abrahae; ubi praeſidet Lumen Vultus Dei:* in quem beatiſſimum locum jam receptae fuerunt Patriarcharum, Apoſtolorum, Martyrum, aliorumque Sanctorum Animae, & recipi ſe cupit Populus Fidelis. Quei igitur Burnetus *Sinum Abrahae* in inſomnii ſui aedificium trahit, quaſi per has voces Carcer ille deſignatus fuerit, in quem dormitantes conjecit Juſtorum ſimulque & Injuſtorum Animas? Habemus veteres variis nominibus uſos, ad deſignandum Beatitudinis locum, quem adiere jam Sancti, & quem Eccleſia precibus & ſacrificiis precabatur olim, & adhuc precatur a Deo illis, qui in pace Eccleſiae e vivis decedunt, quod & confirmatum videas in altera vetuſtiſſima Liturgia, quae Sancto Marco tribuitur, ubi Sacerdos pro Defunctis orat, inquiens: *Horum omnium Animabus dona Requiem, Dominator Domine Deus noſter, in Sanctis Tabernaculis Tuis, in Regno Tuo, largiens eis promiſſionum tuarum bona, quae Oculus non vidit, & Auris non audivit, & in cor hominis non aſcenderunt, quae praeparaſti, Deus, diligentibus nomen tuum. Eorum, inquam, Animabus dona Requiem, eaſque Regno Caelorum dignare.* Idem quoque antiquiſſimum Eccleſiae Romanae Sacramentarium ſignificat, quum Deum deprecamur, *ut omnibus in Chriſto quieſcentibus Locum Refrigerii, Lucis, & Pacis indulgeat; atque ut nobis peccatoribus partem aliquam & ſocietatem donare dignetur cum Sanctis Apoſtolis & Martyribus &c. intra quorum nos conſortium veniae largitor admittat.* Quem antiquiſſimum Eccleſiae Catholicae ritum Chryſoſtomus commemorat Homil. XLII. in prima ad Corinth. XV. & Sermone III. in Cap. I. ad Philippenſ. & Sanctus Auguſtinus pluribus commendat ac tuetur in Lib. de Cura pro Mortuis habenda, Cap. Quarto. Poſſem quoque paria delibare ex vetuſtiſſimis Sacramentariis Gallicano & Gothico. Sed haec miſſa facio, iſta concluſurus Sancti Cyrilli Hieroſolymitani verbis, qui in Catecheſi Miſtagog. V. teſtatus eſt, fieri *mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt, primo Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum ſuſcipiat preces noſtras.. Deinde*

pro Defunctis, Sanctis Patribus & Epiſcopis. Denique pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi ſunt, maximum eſſe credentes Animarum juvamen, pro quibus offertur obſecratio ſancti illius & tremendi Sacrificii. Quare & ſuo calamo, & credulitate Lectorum abutitur Burnetus, quum pro Patriarchis, Apoſtolis, & Martyribus interceſſiſſe apud Deum preces Eccleſiae venditat. Atque interim nos tenemus, non alibi quaerendum eſſe quam in Caelo *Sinum Abrahae*, neque Beatitudinem Sanctorum in eo etiam loco deſiderari. De *Paradiſo* erit infra nobis ſermo.

His poſitis, Sanctum Hilarium rurſus adeamus, & quid ſit illi *Sinus Abrabae*, exploremus. Tenebras non raro offendas in figurata, myſtica, allegorica Hilarii loquela, cujus perobſcuro & ſalebroſo ſtilo fortaſſe vix alium parem inter Latinos Patres oſtendas. Sunt qui putant, a Sancto Hieronymo ſcribente: *Hilarii Libros inoffenſo decurrat pede*, indicari puritatem doctrinae illius. Mihi potius creditur, innui tenebroſa non raro, atque interdum male cohaerens & intricata illius oratio, quae vel peritioribus negotium non leve faceſſit. Attamen ſi ſtudioſius in illius ſcripta oculos intendamus, brevi fiet, ut ejus mentem non nobis adverſantem hac in re demum aſſequamur. Itaque, Hilario teſtante, in *Sinum Abrahae* Juſti e terrena vita dimiſſi feruntur. Illuc etiam translata dicitur in Evangelio Anima Lazari pauperis. Sed nunquid illa ibi dormit, remota a Viſione Patris, aut Chriſti Domini, quod putavit Burnetus? Apage. Repetenda ſunt Hilarii verba in Pſalm. II. num. 48. *Teſtes nobis Evangelicus Dives & Pauper: quorum unum Angeli IN SEDIBUS BEATORUM, & in Abrahae Sinu locaverunt; alium Statim Poenae Regio ſuſcepit*. Quid ſit *Abrahae Sinus*, percontaris? *Sedes Beatorum*, atque idem Locus, quem Liturgiae vetuſtiſſimae nuper deſcripſerunt, uti ineffabilis Beatitudinis domicilium. Et ſane ſi Improbos e praeſenti Saeculo decedentes confeſtim Poena excipit, Divinam Clementiam pariter decet, Probos quoque viciſſim ad Praemium ſine mora tranſire. Quei enim Deus, qui poenitentiam potius quam mortem peccatorum amat, tam feſtinus ad malos puniendos ſit, tam piger ad bonos praemio donandos? Neque enim obſtat ſolemne Judicium a Domino in fine Mundi habendum. Tunc divinus Judex Beatitudinem aut Poenam, jam coeptam in Animabus, in conjuncto Corpore augebit, totum hominem beans aut puniens, eamque Aeternam fore pronuntiabit. Tunc etiam univerſo Orbi nota faciet, quae praeceſſere occulta de Juſtis ac Injuſtis judicia ſua. Homines nequam Hilarius

rius

rius vix mortuos in Poenam ac Ignem rapi nuper dixit. Tum ſubdit: *Nihil illic dilationis aut morae eſt. Judicii enim dies vel Beatitudinis Retributio eſt Aeterna, vel Poenae. Tempus vero mortis habet interim unumquemque ſuis legibus; dum ad Judicium unumquemque aut Abraham reſervat, aut Poena.* Si Judicium poſtremum erit Retributio aeterna *Poenae*, quam Improbi, fatente Hilario, ſtatim a morte ſubierunt: ergo & ipſum erit Retributio aeterna *Beatitudinis*, cujus participes antea Probi fuerunt effecti. Quod diſerte nuper confeſſus eſt ipſemet Hilarius, dum *Sinum Abrahae Sedes Beatorum* appellavit. Rurſus ille in Pſalm. CXVIII. Lit. 18. num. 10. ait: *Aeterna Dei teſtimonia Lazarus pauper exſpectans, & Abrahae Sinu continetur, & miſeriam vitae laborioſae, BEATAE QUIETIS HONORE demutat.* Et in Pſalm. CXXII. num. 11. *Idcirco ANIMA ejus ab Angelis poſt carnis diſſolutionem BEATA in Abrahae Sinum fertur.* Iterum eundem audi in Pſalm. LVII. num. 6. ubi repetit, cruciandos Igne Peccatores ſine cunctatione poſt mortem: adveniente autem univerſali Judicio, unumquemque *ſive bona*, *ſive mala*, percepturum *in Carne*; atque Animam Divitis interim in Igne torqueri. Tum addit: *Sed inter haec Juſti Cujuſque, tamquam Lazari in Sinu Abrahae Requieſcentis, Laetitia monſtratur. Laetitia Juſti, quum viderit vindictam, quia deductum ſe per Angelos IN AETERNAM REQUIEM LAETATUR.* Neque tibi dubitationem ingerant voces illae, *Quies*, *Requies*, *Requieſcere:* nam, ut ſupra Cap. IV. animadvertimus, hiſce ipſis verbis ac phraſibus Beatitudo Sanctorum deſignabatur a Sanctis Patribus, atque eodem ſenſu ipſis adhuc utitur Eccleſia in ſacris. Neque Hilario diverſa mens fuit. Is in Prologo ad Pſalmos, num. 18. *finem* eſſe ait, *cujus cauſſa cetera ſunt:* finem vero hominis *conſequutionem Bonorum Aeternorum*, quum *in his nullo ulteriore tendens procurſu, ipſo ſuo optatae & adeptae Beatitudinis fine Requieſcat.* Tractatu quoque in Pſalm. XIV. explicans ea Pſalmiſtae verba: *Domine, quis habitabit in Tabernaculo tuo, & quis Requieſcet in Monte ſancto tuo?* Tabernaculum interpretatur Eccleſiam, *Requiem* vero in Monte, Chriſtum in Caelis glorioſum. *Si ergo*, ait, *Requiei noſtrae ſpes omnis eſt in Chriſti corpore; & quum in Monte ſit Quieſcendum, Montem non aliud poſſumus intelligere quam Corpus, quod ſuſcepit ex nobis &c. Ad illud enim poſt habitationem Eccleſiae ſcanditur; in illo in Domini Sublimitate REQUIESCITUR, in illo cum Angelorum choris (quum & nos ſimus Dei Civitas) ſociabimur.*

Porro

Porro dubitationi cuicunque Sanctus ipſe vir aditum praecludit, quum in Sinu Abrahae *Quietem* quidem, ſive *Requiem* ſtatuit, ſed *Beatam*, ſed *Aeternam*, uti vidimus. Si *Requies* illa in Sinu Abrahae non ſolum *Beata* eſt, ſed etiam *Aeterna*, hoc eſt ſemper duratura, nunquam ceſſatura: ergo nihil aliud eſſe poteſt, niſi Caeleſtis Animarum Beatitudo, & feliciſſima illa Requies, de qua Apoſtolus ait: *Feſtinemus igitur ingredi in illam Requiem*. Rurſus ſi *Aeterna* eſt, etiamſi ſupremi Judicii dies adveniat, perget Anima Beatitudine ſeu Requie illa frui; ac tum ſolum Caro rediviva in Beatitudinis illius conſortium recipietur. Propterea Tractatum illum hiſce verbis concludit Hilarius: *Per haec igitur eſt habitatio in Tabernaculo*, *per haec Requies in Monte*. Addit, elaborandum eſſe, *ut acquiſita hac in viaticum aeternitatis opulentia*, *& habitantes in Eccleſia*, *Tandem IN GLORIA corporis Chriſti QUIESCAMUS*. Cur vero Juſtos tanta Felicitas poſt mortem maneat, idem Hilarius ediſſerit Tractat. in Pſalm. CXIX. num. 1. ubi de tribulationibus Chriſtiano non timendis agit. *Apoſtolus*, inquit, *Diſſolvi & Cum Chriſto eſſe*, *ſibi melius teſtatur &c. Quid* (*contra haec fidei noſtrae propoſito firmato*) *loci adverſus nos*, *Saeculo relinquetur*, *quum CHRISTI CONSORTIUM MORS ACQUIRAT?* Nihil aliud *Conſortium* eſt, niſi Societas, niſi in eo Loco praeſens eſſe, ubi Chriſtus eſt. Ubi vero nunc ſit Chriſtus, quis Chriſtianorum ignorat? Ille in Gloria. Ergo Juſti quoque in Gloria, quia in *Gloria Corporis Chriſti*, utpote ſua membra, *quieſcunt*, & *Chriſti* contubernium *Mors nobis acquirit*. Quare, qui jam praeceſſere, cum Chriſto ſunt, ejus Vultu fruuntur, vultu utique Beatifico. Quid igitur ultra opus eſt, ut Sanctorum Beatitudinem in Caelo intelligas? Nonne ubi Chriſtus, ibi & Paradiſus? In cruce poſitus hoc ipſe nos docuit. Quae quum ajo, in evidentem plane tranſeunt lucem, quoties ejuſdem Hilarii ſententiam de Martyrum Animabus intentis oculis colligamus. Tractat. in Pſalm. LIII. num. 10. *Si quando*, ait, *injuſtae mortis vis afferatur*, *excedentem habitaculo Corporis ANIMAM ſciat IN DEI SUSCEPTIONE REQUIESCERE*. Cavillaretur ad iſta, ut puto, Burnetus aliquis, *Suſceptionem* tantummodo audiens, & nihil niſi *Requieſcere* inveniens. Verum quid ſit *Requieſcere*, jam oſtendimus. Quid *Suſceptio*, Stephanus Protomartyr, videns *Caelos apertos*, ad quos jam transferendus erat, & clamans: *Domine Jeſu. SUSCIPE SPIRITUM MEUM*, ſatis nobis aperuit. Aperuit & ipſe Hilarius, dum de Chriſto in Caelum aſcendente ſcribit Tractat. in Pſalm. LVIII. num. 6. *Et di-*

gnum

Digitized by Google

gnum fuit, *reditum ejus in ambitione occurſus caeleſtis ornari*, *ne ingreſſuro Caelos dignatio paterna de Caelo deeſſet*. *Neque id mirum*, *quum primo nominis ſui Martyri Stephano*, *velut in primoribus Caeli*, *in occurſum a Deo Patre deſcenſum ſit*. Sed quid ultra moror? Ut infra videbis, ab Hilario ipſo *Omnium perfectio Bonorum* appellatur *Inhabitationis Caeleſtis Requies*. Ergo illi *Requies* Beatitudo eſt, in quam Martyrum & reliquorum Juſtorum Animae ſegregatae a Corpore invehuntur. *Sed ſi Chriſtus Dei Requies eſt*, *ergo hi*, *QUI IN CHRISTO ERUNT*, *ERUNT IN DEI REQUIE:* inquit idem Hilarius, de Beatitudine loquens Tractat. in Pſalm. XCI. num. 9. Rurſus vero, ut palam fiat, quid ſit *Requies Aeterna*, in quam *Juſti cujuſque* Animam ſeparatam a Corpore deduci Hilarius nuper ſignificavit, illum audi ita loquentem Tractat. in Pſalm. CXLVII. num. 5. *Vitae via*, *ſicut Dominus in Evangeliis ait*, *anguſta & tribulata eſt: neque niſi per maximas difficultates & moleſtias hac ad CAELORUM REGNUM via pergitur*. *Quod quidem de moleſtiis hujus Saeculi dictum fuiſſe intelligi oportet*. *Per praeſentes enim vexationes in REQUIEM AETERNAM aditur*. *Et quamvis rerum Praeſentium laboribus uramur*, *tamen Poſt harum Praeſentium acerbitatum rigores*, *Deo eos reſolvente*, *in placidis & tranquillis & ſerenis QUIESCEMUS*. Heic nullum diſcrimen ſtatuit Hilarius inter *Requiem Aeternam*, atque *Regnum Caelorum:* & illuc aperte ait, abſoluto laborioſo hujus vitae ſtadio, pervenire Juſtos. Infra idem confirmatur, ſcribente ſancto viro: *Diſſolutis infirmitatibus Corporis*, *REGNI BEATI hujus tempus AETERNUM eſt*, *ubi non flendum*, *non dolendum &c. Sed in his vivendum*, *Quae oculus non vidit &c.* Quum igitur audis, Martyres *in Dei Suſceptione Requieſcere*, Juſtos *in Requie Aeterna* degere, ne tibi Burneti ſomnia obrepant, quaſi illic de quadam inactuoſa Quiete, & quodam ad inſtar inſectorum Somno agatur. *Quies* illa, ſeu *Requies*, in Deo eſt, in Viſione Dei eſt; neque unquam mortalium animus quieſcet, donec ad amplexum & viſionem ſummi incommutabilis & infiniti Boni pertingat. Sed & Philoſophia ipſa, non in Voluptate; quae in motu eſt, ſed in Quiete veram hominis Felicitatem in terra collocavit. Quanto plus in Caelis? Praeterea, quid Martyribus poſt mortem contingat, diſerte alibi ſignificavit Sanctus Hilarius, videlicet Tractat. in Pſalm. LXV. num. 21. ubi haec ejus verba: *Alii in profundum demergendi*, *non in aquas necaturas*, *ſed in REFRIGERIUM AETERNAE BEATITUDINIS decidunt*. Infra addit: *Et quo tranſducatur* (Martyr)

Pro-

Digitized by Google

Propheta non neſcit, dicens: Et eduxiſti nos in Refrigerium. Hujus Refrigerii & in alio loco meminit, dicens: Convertere Anima mea in Requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. Bene placebo Domino in Regione Viventium. Inſuper ait: *Per haec igitur genera poenarum, Martyres in fidei teſtimonium corpora ſua holocauſta voverunt, ut in Dei Domum, ideſt in Caeleſtis Domicilii habitationem hoſtiarum ſuarum ſacrificiis introirent.* Denique ſcribit, generoſos illos Chriſti Athletas *per paſſionum poenas & mortes in Locum Beatitudinis tranſire.* En quid *Requies*, quid *Refrigerium* fuerit beato Hilario.

Quamobrem baſilice fallitur Burnetus, quum Hilarium in ſuae opinionis praeſidium adventurum ſperat. Habemus Sanctum virum diſertiſſime non uno in loco affirmantem, minime exſpectandam Juſtis poſtremi Judicii diem, ut ad beatam in Caelis vitam aſſurgant. Urgentem tamen aliquem poſt Burnetum audire mihi videor, atque Hilarii verba repetentem ex Tractat. in Pſalm. CXX. ubi de Juſtis inquit: *Exeuntes de Corpore, ad introitum Regni Caeleſtis per Cuſtodiam Fideles omnes reſervabuntur, in Sinu ſcilicet interim Abrahae collocati.* Ergo nondum Juſti (dicet aliquis Burnetus) immo ne Apoſtoli quidem, neque Martyres (inquit enim Hilarius *Fideles Omnes*) ad *Regnum Caelorum* conſcenderunt, ac proinde Viſionem Dei adhuc deſiderant, non tenent. Sed amovebit & hunc obicem Hilarius ipſe. Duplex *Regnum* jamdiu animadverterunt Eruditi a Sancto Hilario excogitatum: unum *Chriſti*, alterum *Dei*. Primum conſtituitur a duplici myſtica Civitate Hieroſolyma, nempe ab Eccleſia militante in terris, atque a triumphante in Caelis. Chriſtus nempe regnat in Sanctis ſuper terra viventibus, & ex hiſce efformat ſenſim Caeleſtem Civitatem, de qua Apoſtolus ad Hebr. XII. 22. *Acceſſiſtis ad Sion Montem, & Civitatem Dei viventis, Hieruſalem Caeleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam & Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in Caelis, & ſpiritus Juſtorum perfectorum.* Haec *Regnum Chriſti* eſt, quippe ex Animabus conflata, quas ipſe ſuo ſanguine, veluti Populum acquiſitionis, ſibi comparavit. Deſcendit enim de Caelo Filius Dei *accipere Sibi Regnum*, ut ipſe teſtatus eſt Luc. XIX. 12. Poſtquam vero Apoſtolus Prima ad Corinth. XV. 23. Reſurrectionem mortuorum depraedicavit, haec addidit: *Deinde finis, quum* (Chriſtus) *tradiderit Regnum Deo & Patri, quum evacuaverit omnem Principatum &c.* Itaque tunc ſecundum Hilarii mentem exordium erit *Regno Dei*: & quod antea *Regnum Chriſti* appellabatur, incipiet nuncupari *Regnum Dei*, *Regnum Caele-*

Digitized by Google

Caeleſte, *Regnum Aeternum*, quia conſummatae perfectaeque Beatitudinis apicem Juſtorum Animae una cum recepto Corpore attingent. Hilarium ipſum audi in Pſalm. CXLVIII. num. 8. *Regnat itaque Dominus* (en *Regnum Chriſti* duraturum uſque ad Reſurrectionem omnium) *traditurus Deo Patri Regnum* (nempe poſt univerſale Judicium, ubi dicturus eſt Juſtis: *Poſſidete paratum vobis Regnum*) *non Regni poteſtate cariturus*, nam Regni ejus etiam poſt Reſurrectionem non erit finis. At in quo ſitum eſt Chriſti Regnum? Pergit dicere Hilarius: *Sed Nos*, *qui Regnum ejus ſumus*, *Deo Patri traditurus in Regnum*. *Regni traditio noſtra provectio eſt*. Quum ergo Hilarius ait, *interim Fideles Omnes ad introitum Regni Caeleſtis per Cuſtodiam Domini reſervari*, non negat Juſtis praeſentem Beatitatem in Regione ac Regno Caelorum; ſed dicit, nondum eos ingreſſos eſſe in Regnum illud abſolutae Beatitatis, quod appellabitur *Regnum Patris*, *Regnum Dei*, & quod tum tantummodo ſperandum eſt, quum mortale hoc, ſcilicet Caro noſtra, induerit immortalitatem. Certe quum Hilarius ſentiat, *Fideles omnes reſervari*, non eximit ex eorum numero Apoſtolos & Martyres, quos tamen nuper ipſe affirmavit translatos *in Locum Beatitudinis*, *in Regionem Viventium*, *in Dei Domum*, *id eſt in Caeleſtis Domicilii habitationem*. Dixerat etiam, Juſtos hinc excedentes frui *Conſortio Chriſti*, qui procul dubio eſt *in gloria Patris*. Quod ut manifeſtius etiam aſſequare, repetendum eſt, Caeleſtem Civitatem, myſticam nimirum & beatam Hieroſolymam in Caelis, quae ſenſim a Juſtorum Animabus hinc decedentibus aedificatur, appellari ab Hilario *Regnum Chriſti*. De ipſa loquitur idem ſanctus Epiſcopus Tractat. in Pſalm. CXXXI. num. 3. inquiens, terrenam Hieruſalem praefiguraſſe ſpeciem *Aeternae illius & Caeleſtis Civitatis*. *Et quia in omne tempus*, *& uſque ad Saeculi conſummationem*, *& per omnium generationum aetatem*, *aedificatio Caeleſtis hujus Civitatis explenda eſt: ideo aedificari eam ſine temporis definitione ſignificat*, *dicens: Aedificatur ut Civitas; donec*, *ut Apoſtolus ait*, *intret plenitudo gentium*. Quis autem, niſi deſipiat, Beatitudinem a ſancta & Caeleſti Civitate illa, atque a Regno illo Chriſti exſulare arbitretur? Eoque minus id excogitare licet, poſtquam auctor eſt ipſe Sanctus Hilarius, Juſtos in fine Mundi e beatiſſima illa Civitate progreſſuros *in Regnum Dei Patris*. En ejus verba Prolog. in Lib. Pſalmor. num. 11. *Quum enim primus gradus ſit ad ſalutem*, *in novum hominem poſt peccatorum remiſſionem renaſci* (en Regnum Chriſti in Sanctis ſuper terra degentibus): *Sitque poſt poenitentiae confeſ-*

ſionem Regnum illud Domini in ſanctae illius & Caeleſtis Hieruſalem reſervatum (en Regnum Chriſti in Sanctis ex hoc Mundo ad Caeleſtem Gloriam translatis): *Et poſtea conſummata gloria* (nondum enim perfecta eſt illorum Beatitudo ſine Corpore) *in Dei Patris Regnum, per Regnum Filii proficiamus.* Rurſus hunc tranſitum deſcribit Hilarius Tractat. in Pſalm. CXLVIII. num. 8. inquiens: *Illud Sanctorum eſt Regnum, per quod, Regnante Domino, ad beatum Regnum Dei Patris aſcendent.* Et infra: *Illis ergo proprius hymnus eſt, qui Deo propinquabunt, qui per hoc ſanctae Hieruſalem Regnum Beatum, Aeterno Regno proximi, poſt Regnum Domini noſtri Jeſu Chriſti in Dei Patris, Domino congregante, tranſibunt &c.* Ergo vides, Sanctos in *Regnum Dei Patris*, quum Corpora recipient glorificata, transferendos, jam in *Caeleſti Hieruſalem*, ſive in Caelis, hoc eſt *in Sanctae Hieruſalem Regno Beato*, verſari: ac propterea Beatos eſſe, quanquam in aſſumtione Corporum eorum demum augenda ſit Beatitudo, & de Beatitudine in alteram majorem Beatitudinem ſint tranſituri. *Regnum* itaque *Dei*, non Animarum jam Beatarum, ſed Corporum Gloria, ſive Glorificatio eſt.

Quanti autem Hilarius faceret conferendam Corpori *aeternitatis gloriam*, & *incorruptionis* munus, complura ejus loca evincunt; immo donum hoc Corpori Chriſti jam conlatum multis extollit. Et quanta quidem in Caeleſti illa Hieruſalem ſit jam Sanctorum Beatitudo, ex ipſo Hilario intelliges ita ſcribente Tractat. in Pſalm. LXII. num. 3. *Sitivit Anima mea ad Deum vivum, quando veniam, & parebo ante Faciem tuam? Hoc Animae deſiderium, haec ſitis Spei ejus eſt, ut Dei ſibi proveniat Adſpectus, ut quamprimum raptus in nubibus, Deo Chriſto obviam elevatus appareat.* Infra addit: *Sed in Sancto Dei non aliter apparebunt Deo, quam ſecundum illud: Qui me vidit, vidit & Patrem. Apparens Filio, Patri apparebit in Filio. Atque ut in Sancto appariturus Deo, ſubjecit: Ut viderem virtutem tuam & gloriam tuam. Eum videlicet ut videret, qui ſecundum Apoſtolum & Virtus Dei eſt, & in Gloria Dei eſt: viſurus autem non ad aliud, quam ad conſortium Aeternitatis merendum, & ad Regni Caeleſtis aeternitatem ſortiendam: quia haec per miſericordiam Dei ultra vitae hujus beatitudinem praeparentur.* Igitur Juſti, quum hinc diſſolvuntur, ſunt cum Chriſto, quem *qui videt, videt & Patrem;* & Chriſtum intuentur *in Gloria Dei*. Nega his, ſi potes, Beatitudinem ac Viſionem Dei in Caelo. Ad haec, ut infra videbimus Cap. XIV. nihil aliud Hilario eſt *Paradiſus*, niſi *Regnum Caelorum*, quo

etiam

etiam ait tranſlatum fuiſſe poenitentem Latronem. Huic autem Latroni alios quoque ſimiles ait, in illam propterea Gloriam invectos. *Scimus*, inquit Tractat. in Pſalm. LXV. num. 26. *plures ſacramentorum divinorum ignaros, exemplo Martyrum ad martyrium cucurriſſe; & extra ſcientiam Fidei ante viventes, facto Fidei preſentis edoctos, ipſam illam conſummatae in martyrio Fidei Gloriam Conſequutos. Qualis fuit ille, qui Dominum in ſua damnatione confeſſus eſt, dicens: Memento mei, Domine, quum veneris in Regnum tuum. Qui mox tale martyrii hujus a Domino munus accepit: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo*. Si in Paradiſum, hoc eſt in Regnum, devectus eſt Latro: ergo & ceteri Martyres, ſive teſtes Fidei Chriſti, illuc fuere deducti. In Libro quoque X. de Trinitat. num. 61. ait: *Promiſſio Paradiſi, viventis Dei Regnum eſt*. Auctor eſt etiam idem Sanctus Epiſcopus Tractat. in Pſalm. LXVII. num. 27. Dominum Salvatorem noſtrum in Caeleſtem Regiam ingreſſum, *Virtutibus Caeleſtibus, Animiſque Sanctorum, iter ejus praeeuntibus:* atque adeo non occluſa, ut Burnetus dictitat, ſed jamdiu recluſa Juſtis fuere Caelorum oſtia. Neque in locis duntaxat indicatis, ſed & in aliis Hilarius ipſe prodidit minime procraſtinatam Sanctorum Beatitatem in Caelis. Tractatu in Pſalm. LI. num. 17. *de viventium terra*, cujus non ſemel ſupra fecimus mentionem, agit, eamque *Regnum Chriſti* eſſe nos docet, hoc eſt beatum in Caelis cum Chriſto conſortium. *Avulſus*, inquit, *de tabernaculo, eradicabitur & de viventium terra. Qui enim non manebit in Chriſto, Regni Chriſti incola non erit. Non erit autem, non quod ſibi non patuerit incolatus; univerſis enim patet, ut conſortes ſint corporis Dei atque Regni &c.* Propterea, teſte eodem ſancto Antiſtite, in fine ejuſdem Tractatus num. 24. Juſtus in hoc Mundo *Domini noſtri Jeſu Chriſti nomen exſpectat: Jeſum ſcilicet videre, ideſt Salvatorem ſuum noſſe* (quocum poſt mortem futurus eſt.) *Exſpectat autem non occulte, non trepidus, non ſolus: ſed in conſpectu Sanctorum ejus, fide ſcilicet libera, teſtimonium exſpectationis ſuae, vel ſub Sanctorum Caeleſtium conſcientia, non recuſans, vel Sanctis omnibus, qui in Terra ſunt, in ſe ipſo praebens exſpectationis exemplum*. Nimirum exſpectat Juſtus Beatitudinem *conſcientia Sanctorum Caeleſtium*, ideſt conſcius & certus, jam alios Sanctos in Caelum deductos Regnare cum Chriſto. Exſpectat etiam, ut & alii Sancti nondum Corpore ſoluti exemplo ſuo ad ſpem & exſpectationem Praemii alacrius excitentur. Tanta autem fide Hilarius inchoatam jam Sanctorum Beatitudinem credit, ut ne judicandos quidem

dem in Judicio noviſſimo eos credere videatur. Sunt ejus verba Tractat. in Pſalm. LVII. num. 7. *Quum ergo Sanctus non judicandus ſit, qui in Vitam ſit tranſiturus a Morte, & Infidelis jam judicatus ad Poenam ſit, intelligitur, in eos reliquum eſſe Judicium, qui pro geſtorum qualitate inter peccata fidemque medii ſunt.* Juſtus poſt Mortem transfertur ſtatim *in Vitam Caeleſtem:* Infidelis illico transfertur *ad Poenam:* ergo utriuſque in Morte Judicium peragitur, Praemio uni, alteri Poena conlata.

Denique, ut finem faciam, Tractat. in Pſalm. LXIV. num. 5. Sanctus Hilarius haec ſcribit: *Omnis*, ſeu omnium, *perfectio bonorum, inhabitationis Caeleſtis eſt Requies. Multas Manſiones Dominus in Caelis eſſe teſtatur: ſed Patrem orat, ut Apoſtoli, ubi & ipſe ſit, maneant, dicens: Pater, quos dediſti mihi, volo, ut, ubi ego ſum, ibi & illi ſint mecum. Ex pluribus Manſionibus Apoſtolis eam, quae ſibi eſt propria, Communicat. Scit Propheta, quanta Beatitudo ſit, in Tabernaculis Dei eſſe &c.* Tandem ait: *Beati quidem ſunt, qui Jam ad habitandum in Tabernaculis ejus electi ſunt. Sed feſtinare nos in Conſortium hujus Beatitudinis congruum eſt, operationibus id atque orationibus expetentes.* Et viva quidem ſpe: nam, ut idem antea Hilarius monuerat, concludens Tractatum in Pſalm. II. *Non trepidam ſpem, neque ambiguam, perfectio Beatitudinis exigit. Fidelis enim eſt, qui ait: Qui credit in me, non judicabitur; ſed tranſiet de Morte ad Vitam.* En quam diſerte affirmet Sanctus Hilarius, *in Requie Caeleſtis habitationis*, in *manſione Caeleſti* una cum Chriſto jam diverſari ac ſtare rectorum Chriſti Fidelium Animas: quam aperte agnoſcat, *quanta Beatitudo ſit*, jam *in Tabernaculis Dei eſſe:* quam ſolicite nos etiam in terra viventes excitet ad ſpem iſtius non retardandae *Beatitudinis*, dum in via mandatorum Dei fideliter curramus. Haec negat Burnetus; hanc ſpem ille in nobis frangit, aut nobis eripit; feſtinationem noſtram irridet; Hilarium quoque quaſi ſibi ſuffragantem inducit: quam immerito, quam parum pie, ne dicam impie, aequi rerum aeſtimatores perſpicere & decernere in poſterum, ut ſpero, poterunt. Eoque propius intelliges, quantum a Burneti viſionibus abſit Beatus Hilarius, quando is non aliter, atque nos, Apoſtoli verba eſt interpretatus. Inquit enim Tract. in Pſalm. CXLII. num. 8. *Velociter exaudi me Domine. Moras Corporis ſui Propheta non patitur; & ſecundum illud Apoſtoli: Diſſolvi me melius eſt, & cum Chriſto eſſe; & illud: Miſer ego homo! quis me liberabit de Corpore mortis hujus? & illud: Quia in hoc veteri taberna-*

bernaculo congemiſcimus, deſiderantes ſuperindui; taedium ipſe in hoc mortis Corpore patitur. Sed velocitatem auxilii deprecatur. Quid enim ſibi proderit, exauditum eſſe velociter, niſi tamquam fidelis & Deo placens, & Beatis locis Quieturus, excedet e Corpore? Ut his denique finem faciam, accipe, quid Tractat. in Pſalm. CXIX. num. 11. ad ea verba: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt*, Hilarius idem diſſeruerit: *Querilam iſtiuſmodi*, ait, *a plurimis Sanctis audivimus, de tarditate ſpei ſuae moroſam Corporum diſſolutionem deflentium. Dominus in Evangeliis ſuis docuit, ACCELERATIONEM REGNI CAELESTIS ESSE ORANDAM. Impatientem enim caritatem eſſe eorum, quae amet, convenit: atque ideo dici oportet, quod ut dicamus, a Domino praecipimur, ADVENIAT REGNUM TUUM. Paulus beatus inhabitationem Corporis ſui congemiſcit, per incolatum Carnis peregrinari ſe a Deo conquerens. Quo contra peregrinandum in Carne ſcit ſibi eſſe, ut ei CUM DEO SIT INCOLATUS; ſed tamen MELIUS ei ESSE DISSOLVI, ET CUM CHRISTO ESSE. Et Eccleſiaſtes ait: Et laudari omnes, qui mortui ſunt, ſuper omnes, qui vivunt uſque nunc: liberata per Diſſolutionem Corporis Anima onere atque conſortio hujus periculoſae Carnis. In hoc igitur nimium prolixo IN CORPORE INCOLATU, CONGEMISCIT PROPHETA, FESTINANS PEREGRINARI A TERRENIS ET INCOLERE CAELESTIA, UT derelictis corruptibilibus atque praeſentibus CONSEQUATUR INVISIBILIA ET AETERNA.* Relege, quaeſo, iterum, ac ſerio iſta perpende: ac demum edicito, an ferendus ſit Burnetus, qui & Hilarium, & Apoſtolum Gentium, veluti ſuis ſomniis indulgentes producit, & Juſtorum deſideria de Corporis diſſolutione, atque impatientiam, ut cito conſequantur quod amant, falſi arguit. Haec ſunt, paene dixi, machinamenta hominis, Inviſibilia & Aeterna neque ſperantis, & per conſequens, neque credentis.

CA-

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

Perperam pro ſua opinione laudatus a Burneto Sanctus Ambroſius. Varia illius loca expenſa. Pſeudo-Eſdrae Libris ille uſus. Perſpicue ab eo confirmata Sanctorum Beatitas.

Sancti quoque *Ambroſii* auctoritatem in ſuae opinionis patrocinium adſcivit Burnetus. Jure-ne, an injuria, videamus. Haec ejus verba laudat ex Libro de Bono Mortis Cap. X. *Coronae enim dies exſpectatur ab Omnibus, ut intra eum diem & Victi erubeſcant, & Victores palmam adipiſcantur victoriae*. E Cap. XI. haec alia mutuatur, ubi laetitiam Animarum ante Reſurrectionem exponens, ait: *Quarto, quia incipiunt intelligere Requiem ſuam, & futuram ſuam Gloriam praevidere; eaque ſe conſolatione mulcentes in habitaculis ſuis cum magna tranquillitate Requieſcunt, ſtipatae praeſidiis Angelorum*. Denique e Lib. II. Cap. 2. de Cain & Abel, haec alia excerpit: *Solvitur a Corpore Anima poſt finem vitae hujus; adhuc tamen futuri Judicii ambigua ſuſpenditur*. Haec ille ex Ambroſio: cujus poſtrema verba praetermitti poterant, uti inopportuna. Plerique enim Chriſti Fidelium, & praeſertim qui mundana & inutilia ſectantur (hoſque revera Ambroſius tunc monuit) ad finem praeſentis vitae deveniunt, incerti ac dubii, quodnam futurum ſit de ſe Judicium Dei. Contra non eam *Juſtis* ambiguitatem injicit Ambroſius, quum in eodem Libro de ipſo Bono Mortis Cap. XI. eorum Animas Corpore ſolutas laetari diſerte fateatur: *Quod ſervatae a ſe legis divino teſtimonio fulciantur, ut factorum ſuorum incertum ſupremo Judicio non vereantur eventum*. Eadem ingeminat Expoſition. in Pſalm. CXVIII. Sermon. VII. num. 17. inquiens: *Beatus itaque ille, qui illud caeleſte Judicium laetus exſpectat. Scit enim, ſibi Regnum Caelorum, Angelorum Conſortium, Coronam quoque bonorum repoſitam eſſe meritorum*. At quandonam haec eventura ſunt? Non poſtremo tantum die definentis hujus Mundi, ſed etiam poſt occultum & peculiare Judicium hominum hinc decedentium. Nam, ut idem ſanctus vir in eodem Sermone num. 3. ait, *Juſtus remunerationem fidei, meritorumque ſperat fore. Deus autem Sanctis quaecumque ſpoponderit, implere*

plere conſuevit, noſtrarum immemor iniquitatum, ſuarum non immemor ſponſionum. Plura ſane *Judicia Dei* Ambroſius quoque agnovit, atque inter cetera in excidio Judaici Regni unum ex iis deprehendit. *Verum autem dictum eſt* (ait in Expoſition. Evangel. Lucae Lib. X. Cap. 21.) *juxta propoſita de Templo, quod Salomon condidit; idque Judicii eſſe tempore ſubvertendum*. Hoc profecto Ambroſius non ignorabat, Veſpaſiani ac Titi tempore jam fuiſſe completum. Reliqua duo loca a Burneto producta expendenda nunc reſtant, deſumta videlicet ex Libro *de Bono Mortis*. Primo, ubi demus, Sanctum Epiſcopum non aliam ibi, quam quae Burneto placuit, tradidiſſe doctrinam, vellem ego certius pateret, quo Anno haec ille ſcripſerit. Circiter Annum CCCLXXXVII. elucubratum cenſent Librum iſtum, ſed mera tantum conjectura ducti, Monachi Benedictini. Fortaſſis & antea ſcripſiſſe is potuit, hoc eſt, quum *nondum* erat *veteranus Sacerdos:* quo tempore revera is fatetur in Epiſtol. XLV. ad Sabinum, ſe compoſuiſſe Librum *de Paradiſo*. Diſcrimen autem temporis in hiſce minime negligendum. Alia enim ſenſit tiro in Eruditione Eccleſiaſtica; alia, hoc eſt meliora, *veteranus Epiſcopus*. Quod ſi oſtendam, Ambroſium alibi ab iis diſſentire, quae in Libro *de Bono Mortis* diſſeruit, veri videatur ſimile, rejiciendam hanc ſententiarum diſcrepantiam in diverſitatem temporum, quibus ille ſcripſit. Atque is reipſa nobis occurret, poſtremis vitae ſuae annis aliter de ſtatu Animarum judicaſſe: quod ſatis futurum eſt nobis. Quis autem neget, quin Ambroſio veterano, quam tironi, major habenda ſit fides & obſequium? Secundo, ut ut velis, retardata ab illo fuiſſe Praemia ac Supplicia Animarum uſque ad ſupremi Judicii diem, neceſſe eſt animadvertas, quem opinionis hujus vadem ille ſibi adſciverit. *Eſdrae Librum Quartum* is unice laudat, & ab eo ſe didiciſſe affirmat *Animarum habitacula* poſt Corporis Mortem. Scilicet Apocrypho duntaxat Libro, quem nunquam recepit, immo ſemper uti adulterinum foetum Eccleſia abjecit, Ambroſius ſe debere fatetur *illa Animarum promtuaria*. Proinde dicere liceat, ſanctum virum incaute deceptum videri a ſuppoſiticio nomine Eſdrae, atque improvide *Scripturae* loco habitum ab eo fuiſſe Librum, quem tamen emunctioris naris Scriptores ſpuriis ſemper mercibus adjungendum cenſuerunt. Quale ergo pondus opinioni relictum eſt, quam ex adeo inani Libro hauſit Ambroſius?

Verum tametſi tenebroſa valde ſint, & peregrinum quid, atque a Catholica ſententia alienum ſonent heic magni Ambroſii verba, for-

fortaſſe tamen, ubi attentius expendantur, quod primo aſpectu adverſari nobis videtur, tandem nobiſcum facere deprehendatur. Poſtquam *Libris Eſdrae* uſus ſanctus Epiſcopus, *habitacula Animarum* poſt mortem commemoravit Cap. X. num. 45. ejuſdem Libri de Bono Mortis, pergit dicere: *Haec ſunt habitationes, de quibus dicit Dominus* (Joann. XIV. 2.) *multas Manſiones eſſe apud Patrem ſuum: quas ſuis pergens ad Patrem ſuum Diſcipulis praepararet. Sed Eſdrae uſus ſum ſcriptis, ut cognoſcant Gentiles, ea, quae in Philoſophiae libris mirantur, translata de noſtris.* En ut Ambroſius probat interpretationem a me ſupra Cap. III. adhibitam, ubi *Manſiones* a Chriſto Domino ſuis Apoſtolis paratas dixi, non in fine Mundi eis dandas, ſed illico poſt eorum obitum datas. Atqui *Manſiones* iſtas eſſe *in domo Patris mei*, Dei Filius, hoc eſt ipſa Veritas, jamdiu prodidit, atque adeo *in Caelis*, ubi pro diverſitate meritorum diverſa erit Gloria Juſtorum, uti Patres atque Interpretes cuncti fatentur. Habemus ergo jam Ambroſium tradentem, Proborum Animas, mox ut corporeo ergaſtulo ſolvuntur, recipi *in Manſiones apud Patrem*, hoc eſt *in Domum Dei Patris*, ſive in Caelos. Hoc poſito, ſecundum rectiores calculos Interpretum, conſequi deberet, ab Ambroſio quoque admittendas fuiſſe ad aeternam Beatitudinem illorum Animas. Quis enim cogitet, Animam translatam in *Domum Dei Patris*, atque ibi manentem cum Chriſto, volente Joann. XVII. 24. *ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum*, ſumma tunc poſſe Beatitudine carere? Verum Sancto Ambroſio alia mens fuit; eamque, ni fallor, inter ejus tenebras detexiſſe mihi videor. Scilicet non ille cunctis Juſtorum Animabus ineffabile illud gaudium continuo pollicetur; *Septem* quippe earum *Ordines*, Septemque Manſiones, Eſdram interpretans excogitavit. In primo Ordine eas collocavit, quibus tantum eſt *Laetitia, quod vicerint Carnem*. In ſecundo illas, quae laetantur, *quod ſecuritate potiantur*. In tertio eas poſuit, quibus eſt gaudium, *quod factorum ſuorum incertum ſupremo Judicio non vereantur eventum*. In Quarto conſtituit illas, quibus eſt Laetitia, *quia incipiunt intelligere Requiem ſuam, & futuram ſui Gloriam praevidere, eaque ſe conſolatione mulcentes, in habitaculis ſuis cum magna tranquillitate requieſcunt, ſtipatae praeſidiis Angelorum*. Hactenus Ambroſius earum Animarum Ordines recenſuit, quae Beatitudinem tantummodo inchoatam aſſequutae ſunt. Nihil ergo verba haec, nobis a Burneto objecta, Catholicorum ſententiae officiunt; neque enim omnibus indiſcriminatim Juſtorum Animabus nos ſtatim a Morte obvenire Beatorum Gloriam credi-

credimus. Sed accipiat Lector, quae in Ambroſii narratione ſubſequuntur. Scilicet Quinctum Animarum Ordinem, in ſuperiori Manſione ſitum, hiſce ille verbis deſcribit: *Quinctus autem Ordo Exſultationis Uberrimae habet ſuavitatem, quod ex hoc corruptibilis Corporis carcere IN LUCEM, LIBERTATEMQUE PERVENERINT, & repromiſſam ſibi POSSIDEANT HEREDITATEM.* Addit poſtea: *Erit igitur ORDO diverſus CLARITATIS ET GLORIAE, ſicut erit Ordo Meritorum. Proceſſus quoque Ordinum proceſſum exprimit Claritatis.* Nihil autem aliud eſt *Poſſidere Hereditatem, Pervenire in Lucem & Libertatem*, & frui *Claritate & Gloria*, niſi Caeleſti aeterna Beatitudine donari. Progreditur ſanctus Antiſtes, & Sextum Animarum Ordinem ita delineat: *Sexto Ordine demonſtrabitur iis, quod vultus earum, ſicut Sol, incipiat refulgere, & Stellarum luminibus comparari, qui tamen fulgor earum corruptelam jam ſentire non poſſit.* En uberiorem Beatitatem & Gloriam. Septimus denique Ordo hiſce verbis exprimitur: *Septimus vero Ordo is erit, ut exſultent cum fiducia, & ſine ulla cunctatione confidant, & ſine trepidatione laetentur, feſtinantes Vultum Ejus Videre, cui ſedulae ſervitutis obſequia detulerunt: de quo innoxiae conſcientiae recordatione praeſumant glorioſam mercedem laboris exigui, quam incipientes recipere, Cognoverunt indignas eſſe hujus temporis paſſiones, quibus REMUNERATIONIS AETERNAE GLORIA TANTA REFERTUR.* Tum haec adtexit: *Hic Ordo*, *inquit* (Eſdras), *Animarum, quae ſunt Juſtorum. Quas etiam Immortales non dubitavit dicere in Quincto Ordine; eo quod ſpatium, inquit, incipiunt recipere, FRUENTES & IMMORTALES.* Felicius, quam ego, expiſcari poterunt alii in editis Pſeudo-Eſdrae Libris, quae heic & infra a Sancto Ambroſio veluti inde excerpta adferuntur.

Illud interea certum eſt, haec ab illo dici de Animabus, *poſtquam ſeparatae fuerint de Corporibus*, atque ante Reſurrectionem Corporum. Et quamvis obſcura ſint, aenigmati quoque ſimilia videantur illius verba, neque haec in ſacris Literis fundata, ſed potius ex ſpurii Eſdrae, aut ex Origenis phantaſia prodierint: vix tamen ullus ambigendi locus reſtat, quin ille in tribus poſtremis Ordinibus Beatitudinem veram Animabus jam conlatam ſignificet. Diſerte quippe affirmat, ſaltem Animas in Ordine Septimo poſitas, *incipere recipere Glorioſam mercedem laboris exigui*, ideſt, *Vultum Ejus Videre, cui ſedulae ſervitutis obſequia detulerunt*. Proinde ſermonem continuans ait: *Ergo quia JUSTI HANC REMUNERATIONEM HABENT*,

UT VIDEANT FACIEM DEI, *& Lumen illud*, *quod illuminat omnem hominem*, *ab hinc induamus hujuſmodi ſtudium*, *ut appropinquet Anima noſtra Deo*, *appropinquet oratio &c. Videmus nunc per ſpeculum in aenigmate: tunc autem Facie ad Faciem*. Et ne quis cum Burneto excogitet, tantummodo tunc Juſtos ad tantae felicitatis apicem devehendos, quum Corpora in Reſurrectione recipient, diſerte monet ſanctus Doctor, vel ſine Corpore Beatitatem ejuſmodi Animabus eſſe deferendam; ſubdit enim: *TUNC REVELATA FACIE GLORIAM DOMINI SPECULARI LICEBIT*, *quam nunc Animae Corporis hujus concretis viſceribus involutae*, *& quibuſdam Carnis hujus maculis & colluvionibus obumbratae*, *ſincere videre non poſſunt*. Propterea auditoribus ſuis animos addit, ut intrepide diem Mortis, de qua agit, excipiant, quia ipſam remuneratio, non retardata in Saecula, uti Burnetus dictitat, ſed cito ſubſequetur. *Non timeamus igitur*, inquit, *recipi* (ideſt abſcedere) *ab hominibus; non vereamur illum debitum omnibus Finem*, *In Quo Eſdras Remunerationem ſuae devotionis Invenit*, *dicente ei Domino: Tu enim recipieris ab hominibus*, *& CONVERSABERIS RESIDUUM CUM FILIO MEO*, *ET CUM SIMILIBUS TUIS*. *Quod ſi illi glorioſum & jocundum erat cum ſimilibus converſari: quanto nobis glorioſius erit & jocundius AD MELIORES PERGERE*, *& Converſari cum iis*, *quorum facta miramur? Eſdras revelavit ſecundum conlatam in ſe revelationem JUSTOS CUM CHRISTO FUTUROS*, *FUTUROS CUM SANCTIS*. Animadverte heic, quam corrupta ſint in editis Pſeudo-Eſdrae verba ab Ambroſio commemorata. Scilicet Lib. IV. Cap. XIV. 9. legitur in vulgatis: *Tu enim recipieris ab omnibus* (ideſt, diem tuum obibis.) *Converteris reſiduus cum conſilio meo & cum ſimilibus tuis*, *uſquequo finiantur tempora*. Quae poſtrema verba mirifice confirmant, ſecundum Eſdrae, ſive Ambroſii mentem, Juſtos cum Chriſto in Beatitate futuros, antequam poſtremus humanarum rerum & Saeculi finis adveniat. Parum tamen eſt, quod hactenus dixi. Meridiem nobis facit Mediolanenſium decus Ambroſius Cap. XII. ſubſequenti. Lectorem non pigeat plura ejus accipere verba: *His igitur freti*, *intrepide PERGAMUS AD REDEMTOREM NOSTRUM JESUM: intrepide AD PATRIARCHARUM CONCILIUM: intrepide AD patrem noſtrum ABRAHAM*, *quum dies* (utique Mortis, de cujus Bono loquitur) *advenerit*, *proficiſcamur*. Sanctum Cyprianum in Libro de Mortalitate, ad calcem hujus Opuſculi mei legendo, Ambroſius heic prae oculis habuit, atque aliis verbis eſt imitatus. Propterea

rea

rea ſubdit: *Intrepide* PERGAMUS AD *illum* SANCTORUM COETUM, JUSTORUMQUE CONVENTUM. IBIMUS *enim ad Patres noſtros: ibimus ad illos noſtrae Fidei Praeceptores: ibimus &* UBI SINUM *ſuum* ABRAHAM SANCTUS EXPANDIT, *ut ſuſcipiat Pauperes, ſicut ſuſcepit & Lazarum.* IN QUO SINU REQUIESCUNT, *qui in hoc Saeculo gravia atque aſpera ſuſceperunt.* Conſiſtamus heic aliquantulum. Vides, per verbum *Requieſcere* ab Ambroſio quoque Beatam in Caelis Vitam deſignari. Vides, quid Mediolanenſi Epiſcopo fuerit *Sinus Abrahae*, Beatorum videlicet Locus, *Patriarcharum Concilium*, *Sanctorum Coetus*, *Juſtorumque Conventus*, ubi Abraham cum Patribus beatifico Vultu Dei Patris, ac divini ejus Filii fruitur, ſuoque Sinu eos maxime complectitur, qui prae ceteris crucem in hoc Mundo pro Dei amore portarunt. Locum hunc nos nunc *Beatorum Paradiſum* appellamus, ſeu *Regnum Caelorum*. Quamobrem fruſtra agit Burnetus, quum *Sinum Abrahae* apud quoſdam ex antiquis offendens, inde Beatitudinem Animarum excluſam putat, quum & ipſi veteres eo nomine ſignificarint Locum ineffabilis Beatitudinis, ante Reſurrectionem Juſtis conlatae. Idem nuper nos docuit Sanctus Hilarius. Paria quoque didicimus ex antiquiſſimis Liturgiis, ac praecipue ex Liturgia Sancto Jacobo tributa. Sed nemo luculentius quam Ambroſius expreſſit, quid ſit *Abrahae Sinus*, & quanta ibi Juſtorum Spiritus Beatitate donentur.

Accipe, quae beatiſſimus ille Antiſtes dicere pergat in eodem Cap. XII. *Sed nunc, Pater*, (ita Redemtorem noſtrum alloquitur) *etiam atque etiam extende ad ſuſcipiendum nunc Pauperem manus tuas. Aperi gremium tuum. Expande Sinus tuos, & Plures ſuſcipias, quia plurimi in Dominum crediderunt &c.* IBIMUS AD EOS, QUI RECUMBUNT (inquit *Recumbunt*, non vero *Recumbent*) IN REGNO DEI CUM ABRAHAM, ISAAC, ET JACOB, *quoniam rogati ad Coenam non ſe excuſaverunt. Ibimus eo,* UBI PARADISUS EST JOCUNDITATIS: *ubi Adam, qui incidit in latrones, neſcit jam vulnera ſua flere: ubi & Latro ipſe* REGNI CAELESTIS CONSORTIO *gratulatur:* UBI *non frigus, non grando &c. ſed ſola* DEI FULGEBIT CLARITAS. *Dominus enim erit Lux omnium; & illud Lumen verum, quod illuminat omnem hominem, Fulgebit omnibus. Ibimus eo,* UBI *ſervulis ſuis Dominus* JESUS MANSIONES PARAVIT, UT UBI ILLE SIT, ET NOS SIMUS. En quo ſenſu veteres accipiebant Apoſtoli verba cupientis *diſſolvi, & eſſe cum Chriſto:* nempe hinc abire, ut extemplo in beatiſſi-

tiſſimum Domini noſtri Conſortium & Regnum transferretur. Tum Ambroſius oſtendit, non Apoſtolis tantum, ſed & reliquis Juſtis jam paratas eſſe beatas illas in Caelo Manſiones. Quod ſi adhuc ſciſcitaris, quid ſignificet *Terra Viventium*, quid *Requies:* reſpondet ſanctus Doctor, nihil aliud hiſce vocibus, ſignificari, niſi Sinum ipſum Abrahae, in quo Beatorum vita, in quo *illud Bonum, quod videre deſiderabat David, ideoque dicebat: Credo videre bona Domini in Terra Viventium: &, Convertere Anima mea in Requiem tuam. In quo Bono eſt Requies pura, Lux immortalis, Gratia perpetua, Hereditas Animarum pia, & ſecura Tranquillitas: ubi non umbra ſed Gloria.* Reliqua praetermitto.

Itaque habemus Ambroſium, non Burneti ſomniis, ſed Catholicae veritati aperte faventem. Et ne ipſum velimus ſibi contradicentem, quum dicit: *Coronae Dies exſpectatur ab Omnibus, ut intra eum Diem & Victi erubeſcant, & Victores palmam adipiſcantur victoriae* (quae nobis nuper opponebantur): concilianda haec ſunt cum aliis dilucidis ejus verbis, ut ſignificent manifeſtationem aut perfectionem Praemii aut Poenae, quae Omnes manet in ſupremo Chriſti Judicio; aut haec de Corpore duntaxat dici, cui tunc Poena vel Gloria retribuetur. Vide eumdem ſanctum Praeſulem Lib. II. num. 88. de Fide Reſurrectionis. Et praeſertim id faciendum, quia ſanctus vir, uti heic diſerte fatetur non prorogatam uſque ad conſummationem Saeculi Juſtorum Beatitudinem, ita alibi agnoſcit inrogata Improbis Supplicia ſtatim poſt Mortem in Inferis. En ejus verba in Pſalm. XLVIII. num. 24. ubi de hominum morte agit, quos bona Opera ſequuntur: *In Paradiſum aſcenditur, in Infernum deſcenditur. Ideoque Lazarus pauper per Angelos in Abrahae Sinum eſt Elevatus. Dives luxurioſus elevans in Inferno oculos ſuos, rogat Abraham, ut mittat Pauperem, & digito ſuo contingat linguam ejus, quo requiem aliquam in Ardore Maximo conſtitutus, poſſet adipiſci. Vide illum Pauperem Bonis Omnibus abundantem, quem ſancti Patriarchae Requies Beata circumdabat. Vide hunc vacuum &c. qui nunc iners Morte Cruciatur.* Neque in Libro duntaxat de Bono Mortis, ſeptem in Caelo Manſiones & Ordines Ambroſius deſignavit. Eaſdem quoque delineavit Enarration. in Pſalm. XXXVIII. num. 17. nam commemoratis Joann. XIV. 2. verbis: *In domo Patris mei Manſiones multae ſunt*, haec adtexit: *Dat ergo unicuique locum Dominus Jeſus, hoc eſt aptam pro uniuſcujuſque meritis Manſionem. Unuſquiſque enim in ſuo Ordine. Praeceſſit ergo, ut pararet in ſe credentibus Locum. Et ille*

ille quidem aſcendit ſuper omnes Caelos ad Dei ſedem: Homines autem ***A PRIMO CAELO*** *ad Secundum, deinceps a ſecundo ad tertium, & ab illo per diſtinctiones fere* ***AD SEPTIMUM CAELUM,*** *atque* ***IN*** *ipſam apſidem &* ***SUMMITATEM CAELORUM,*** *qui merentur,* ***ASCENDUNT.*** Atque heic non perfunctorie expendas velim locum Sancti Hilarii Pictavienſis, quem in calce Capitis praecedentis produxi: niſi enim mea me fallit opinio, iſtum Ambroſius expreſſiſſe videtur, utpote qui aemulatus eſt in tot aliis Sancti illius Epiſcopi ſtilum atque ingenium. Scilicet inquit Hilarius Tractat. in Pſalm. LXIV. num. 5. *Omnis perfectio bonorum* ***INHABITATIONIS CAELESTIS EST REQUIES.*** *Multas Manſiones Dominus in Caelis eſſe teſtatur: ſed Patrem orat, ut Apoſtoli, ubi & ipſe ſit, maneant. Ex plurimis ergo Manſionibus ſuis eam, quae ſibi eſt Propria, Communicat. Scit Propheta, quanta Beatitudo ſit in Tabernaculis Dei eſſe, alio loco dicens: Concupiſcit & deficit Anima mea in Atria Domini. Sed non ob id Bonorum Caeleſtium ſpes adimitur, ſi* ***NON OMNES AD COHABITATIONEM DEI ELIGENTUR. PLURES*** *enim* ***MANSIONES*** *diverſae dignitati habitantium* ***PRAEPARANTUR:*** *Sed licet diverſa ſit dignitas (differt enim Stella Stellae in Gloria) tamen* ***QUOTQUOT HABITATIONIBUS, VARIIS LICET, DIGNI HABEBUNTUR,*** *fidei fructum, &* ***HONOREM CAELESTIS GLORIAE SORTIENTUR.*** Supra vidimus cum ſententia Catholicae Eccleſiae concordem Sanctum Hilarium. Ipſum quoque dogmatis ejuſdem habemus heic teſtem diſertum. Auctor nempe eſt, multas *in Caelis eſſe Manſiones:* In ſupremam, ubi cohabitant Animae Juſtorum beatiſſimae cum Chriſto, citius unae, ſerius alterae conſcendunt; nulla tamen ex eis *bonore Caeleſtis Gloriae* fraudabitur. Paria tradit Ambroſius.

Sed & alia loca ſuperſunt, in queis ſanctus Doctor ſtabili doctrina mentem heic ſuam teſtatam fecit. Accipe, quae is protulit Lib. II. Cap. 9. num. 31. de Cain & Abel. *Deus,* inquit, *Juſtos ſuos audit, etiam mortuos, quoniam Deo vivunt. Et merito pro viventibus habentur; quia etiamſi Corporis guſtaverint Mortem, Vitam tamen incorpoream capiunt, & illuminantur ſuorum Splendore meritorum,* ***LUCE*** *quoque* ***FRUUNTUR AETERNA.*** Ad haec ſubſequenti Cap. X. num. 36. ait: *Inſeritur hoc loco dogma de incorruptione Animae, quod ipſa Vera & Beata Vita ſit, quam unuſquiſque bene conſcius vivit multo Purius ac Beatius, quum hujus Carnis* ***ANIMA NOSTRA*** *depoſuerit involucrum, & quodam carcere iſto fuerit*

rit abſoluta Corporeo, *IN SUPERIOREM REVOLAT LOCUM &c.* En quam longe Ambroſius abſcedat a Burneti phantaſmatis, a quo Animae hinc migrantes dormitare, ac veluti ſemiſopitae parum aut nihil operari jubentur. Ad Librum de Bono Mortis regredior. Ibi Cap. III. num. 8. poſt laudata Apoſtoli verba, cupientis *Diſſolvi*, *& eſſe cum Chriſto*, utpote *multo melius*, haec addit: *Solutio autem iſta quid aliud agit, niſi ut Corpus reſolvatur & quieſcat? Anima vero convertatur in Requiem ſuam, & ſit libera? Quae ſi Pia eſt, Cum Chriſto Futura ſit*. Ubi vero futura ſit illius Requies, rurſus tradit hiſce verbis: *Itaque docet, & iſtam Mortem in hac Vita poſitis expetendam, ut mors Chriſti in corpore noſtro eluceat; & illam Beatam, qua corrumpitur exterior, ut renovetur interior homo noſter, & terreſtris domus noſtra diſſolvatur, UT HABITACULUM NOBIS CAELESTE RESERETUR*. Rurſus Cap. IX. num. 38. ejuſdem Libri, optandam nobis mortem ait, quod Corpus, Vitiorum ſcilicet ſeminarium, in terram reſolvatur; *id autem, quod familiare Virtutibus, amicum diſciplinis, ſtudioſum gloriae, ſequax boni, Deo ſubditum eſt, ad illud ſublime Evolet, & CUM illo PURO & PERPETUO BONO atque IMMORTALI MANEAT, IPSI ADHAEREAT*, & *CUM IPSO SIT*. Sunt & alia id genus in eo Cap. quae miſſa facio. Haec enim apertiſſima ſunt documenta ſententiae Catholicae: & quidem ex eo ipſo Libro deſumta, unde Burnetus ſua adverſus nos decerpſit. Verum ſi Ambroſius manifeſte affirmat, Juſtorum Animas, depoſito Corpore, *evolare in Sublime*, *cum illo Puro & Perpetuo atque Immortali Bono Manere*, *ipſi adhaerere*, *& cum ipſo Eſſe*, quid ultra quaerimus? De Apoſtolis vero & Martyribus quid a Deo factum jam fuerit, ſi Ambroſium percontemur, is ſecundum conſtantiſſimam primitivae ipſius Eccleſiae doctrinam, de qua ſupra actum fuit, haec reſpondebit Lib. de Virginitat. Cap. XVIII. num. 119. *Captus a Petro STEPHANUS miniſter Altaris, non reti ſed hamo levatur, UT RIVO ſui ſanguinis ELEVARETUR AD CAELUM*. Tum Cap. XX. num. 131. *PETRUS homines elevavit, mare ſprevit, CAELUM ACQUISIVIT*. Itidem de Paulo haec habet Lib. II. num. 94. de Fide Reſurrectionis: *Utique mortuus eſt PAULUS, & paſſione venerabili VITAM corporis CUM IMMORTALI GLORIA COMMUTAVIT*. Ita Lib. VII. num. 5. Expoſition. Evangel. Lucae. Nec *JACOBUS, & JOHANNES mortui, filii tonitrui, quibus IN USUM GLORIAE CAELESTIS ADSUMTIS, non praevalent terrena, ſed ſubjacent*. De Sancto *Sebaſtiano* in Pſalm.

Pſalm. CXVIII. Sermon. XX. num. 44. inquit: Romam profectus eſt. Ibi paſſus eſt, hoc eſt, ibi Coronatus. *Itaque illic, quo hoſpes advenit*, *DOMICILIUM IMMORTALITATIS PERPETUAE COLLOCAVIT*. De Sanctis *Gervaſio* & *Protaſio* in Epiſtol. XXII. ait: *QUORUM ANIMA IN CAELO, Corpus in terra*. In Expoſition. Evangel. Luc. Lib. X. Cap. 21. num. 12. *Mortuis Regibus, IN perpetuum MARTYRES REGNUM CAELESTIS gratiae honore SUCCEDUNT*. At fortaſſis inquies: Aequum fuit, tam grandi privilegio & gaudio donari Apoſtolorum & Martyrum Animas. Glorioſis enim certaminibus magnifica debebatur merces. Reliquis Juſtis, non tanta operatis, quid ſperandum eſt? Profecto diſpar praemium: praemium tamen & ipſis fuit, atque erit in Caelis. Praeſto mihi eſt ipſemet Ambroſius, qui Expoſition. in Pſalm. CXVIII. Serm. 8. num. 11. Latroni dictum ait: *Hodie Mecum Eris In Paradiſo. Futurum promittis: ſed id, quod futurum eſt, unius diei ſpatio non patitur protelari. Denique potuit dicere: Mecum eris in Paradiſo; ſed addidit, Hodie, ne dilatione gratia minueretur. Sed non illi ſoli dicit Dominus Jeſus: Hodie mecum eris in Paradiſo: SED ET TIBI DICIT; MECUM ERIS IN PARADISO, SI CONFITEARIS DOMINUM JESUM, SI EJUS PATROCINIUM TIBI POSCAS, SI ET IPSE DICAS; Memento mei, Domine, dum veneris in Regnum tuum. Sed tibi non dicit: Hodie Mecum Eris. Dicit Martyri, Hodie mecum eris in Paradiſo. Tibi non dicit, quia adhuc in hoc febrienti Corpore conſtitutus. Sed quum potueris dicere: Dirupiſti vincula mea, hoc eſt, ſolviſti curſum hujus Vitae, liberaſti me ex hoc Mortis Corpore: tunc tibi dicit; Hodie Mecum Eris In Paradiſo*. Qui Latini ſermonis gnarus eſt, atque iſta legit, num aliquid ſupra deſiderat, ut ſanctum Ambroſium agnoſcat firmiſſime credentem, & diſertiſſime fatentem, Juſtis quibuſvis, ſtatim ac Corporis contubernio Anima ſolvatur, Caeleſtis Gloriae poſſeſſionem eſſe ſperandam? Infra idem Sanctus Sermon. XX. num. 47. teſtatur, ceteris quoque Juſtis nomen ac praemia *Martyrum* non eſſe deneganda. Itaque abeat Burnetus, qui ex illuſtri hoc Eccleſiae Catholicae Doctore ad ſua ſomnia perſuadenda ſuffragium petere ſe poſſe putavit. Sed quoniam *Paradiſi* facta eſt mentio, progredi nolo, niſi antea quaeſiero, quid hoc nomine veteres, & praeſertim Ambroſius, ſignificarint: quod ſubſequenti Capite praeſtabo.

CA-

CAPUT DECIMUMQUARTUM

Paradiſi *vox quid apud veteres ſignificarit. Communiori Patrum ſententia Beatorum Regnum in Caelis deſignat. Sancto Ambroſio idem viſum fuit. Varia, eaque diſerta illius teſtimonia pro Felici Juſtorum ſorte in Regno Dei.*

AMBIGUA profecto, variiſque ſignificationibus obnoxia apud veteres Patres fuit vox *Paradiſus*. Polluce teſte, *barbaricum nomen videtur*, atque ex Perſica Lingua in Graecam translatum. Teſtatur autem Xenophon in Lib. V. Memor. *Paradiſos* a Perſis appellatos fuiſſe *Hortos*, deliciis omnibus inſtructos: quod & Plutarchus in Demetrio, & Philoſtratus in Vita Apollonii confirmarunt. Eccleſiaſtes II. verſ. 5. habentur haec verba: *Feci Hortos & Pomaria*. Pro *Pomaria* legunt alii Παραδείσους *Paradiſos*. Atque hanc ſignificationem confirmat Nyſſenus Homil. IX. in Canticum. Proinde *Paradiſi* nomen inditum fuit Locis ad delicias paratis, atque in primis ſub ea voce apud Judaeos & Chriſtianos celeberrimus evaſit amoeniſſimus ille Locus, in quo primos noſtros parentes in creatione Mundi Deus collocavit, & unde propter inobedientiam ii exciderunt. Hunc autem terreſtrem & corporalem Locum fuiſſe, communior veterum & recentiorum ſententia fuit. At in Novo Teſtamento quid vocabulo iſto ſignificetur, noſtra nunc intereſt inveſtigare ac noſſe. Lucae Cap. XXIII. 42. felix Latro dicebat ad Jeſum: *Domine, memento mei, quum veneris in Regnum tuum. Et dixit illi Jeſus. Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiſo*. Vexavit non parum ſacros Interpretes vox iſta. Sunt qui tradidere, conceſſiſſe poenitentis Latronis Animam in Paradiſum terreſtrem: alii in Sinum Abrahae: alii in Caeleſte domicilium, ubi Angeli ſumma Beatitudine fruuntur, qua poſt Chriſti Redemtoris mortem Sancti quoque Patres in Limbo propter ejus praeſentiam frui coeperunt, & ad quam plenius cum Chriſto aſcendente ad Caelos admiſſi fuere. Neque deſunt, quibus creditur eo ipſo die Anima Latronis in Caelum translata, & perſpicua Viſione Dei donata, qua nunquam caruit Anima beatiſſima Chriſti. Ad terreſtrem Paradiſum quod attinet, exploſa jamdiu fuit uti inanis illorum opinio,

Digitized by Google

nio, qui illuc una cum Latronis Anima migraſſe Redemtoris Animam autumarunt. Egregium in hanc rem Juſtini Martyris locum nobis ſervavit Anaſtaſius Synaita Lib. VII. in Hexameron, excerptum e Libro jam deperdito beatiſſimi illius Philoſophi Chriſtiani, qui *Paradiſum* in novo Teſtamento indicatum, Caeleſtem Felicitatis locum, atque a Moſaico terreſtri plane diverſum fuiſſe ſenſit. En illius verba, prout ex Graeco translata fuere a Joanne Erneſto Grabio, Tom. II. Spicilegii Sanctor. Patrum. *Unde etiam* (inquit Anaſtaſius) *divinus in omnibus Ambroſius, & Juſtinus Martyr, a Deo inſpiratus, in ſuis ad Hexameron Commentariis ea perſequentes, quae dicta ſunt de Paradiſo, poſtquam dixerunt de ſenſibilibus arboribus, & aquis, & fructibus, & Paradiſo a terra genito; in medium adduxerunt propoſita divini Ezechielis verba de Paradiſo Caeleſti, eaque perſequuti, magnam & ſubtilem de iis examinationem & contemplationem ſubjunxerunt, dicentes: Quod ſit turpiſſimum, & Deo inviſum dicere, aut omnino cogitare, beatam & adorandam Dei Verbi Divinitatem cum juſto Latrone ingredi in fluxum & materialem Paradiſum. Et quaenam eſt digna merces illius venerandae, & quae Deum decet, confeſſionis, malorum punicorum, pyrorum, uvarum, & ficuum eſum, tanquam mercedem, reddere Latroni? Quis autem, rurſus inquiunt, mentem habens divina ſapientem, dixerit: in cucumeraria, ubi ligone & ſecuri vexantur homines, in Caelos curſum dirigentem, ad volatum traductum eſſe Paulum? Et quae neque in ſecundo, neque in tertio Caelo invenit ineffabilia, ea in terreno agro aquis irrigato, myſtice eſſe enuntiata a puro & divino ore Chriſti?* Haec Anaſtaſius e Sancto Juſtino. Quod eſt ad illos, qui *Paradiſum* ſtatuerunt idem eſſe atque *Sinum Abrahae*, diverſis ii principiis uſi, in duas diverſas abiere ſententias. Nam nonnullis viſum fuit, Juſtorum Animas in loco illo Felicitatis adſervari, uſquequo adveniat Reſurrectio Corporum: qua peracta ad conſummatam perfectamque Beatitudinem totius hominis tunc aſcendent. Intermedium hoc tempus *Regnum Chriſti* appellarunt, ſubſequuturum vero poſt univerſale Judicium *Regnum Dei*: parum animadvertentes, nuncupari *Aeternum Regnum Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti*, Secunda Petri I. verſ. 11. In ea opinione, ut ſupra vidimus, Cap. VIII. fuit Auctor Quaeſtionum ad Orthodoxos, quae olim perperam Sancto Juſtino tribuebantur. Eadem quoque Tertulliano placuit. Verum & qui ita ſenſere, minime expertem Beatitudinis locum illum, ex quo Chriſtus pro nobis vitam dedit, arbitrati ſunt. Ipſum illum Auctorem Quaeſtionum oſtendimus

mus non diffitentem, quin Juſtorum Animae *ab Angelis abducantur in Paradiſum*, *ubi conſuetudine & aſpectu fruuntur Angelorum & Archangelorum*, immo *ipſius* quoque *Salvatoris Chriſti*, *pro eo atque dictum fuit: Peregrinari a Corpore*, *& praeſentes eſſe ad Dominum:* quod ſatis eſt ad evertenda Burneti commenta. Beatus quippe ſit neceſſe eſt, qui cum Chriſto glorificato verſatur, atque illius beatifico aſpectu fruitur. Alii vero duobus vocabulis *Paradiſi*, & *Sinus Abrahae*, ex quo Chriſtus ſe Patri holocauſtum obtulit in Cruce pro omnibus, deſignari cenſuerunt Vitam Beatam in Caelis, atque in Conſpectu Dei, augendam tantummodo & perficiendam in fine Mundi, quum Corpora reſumta ad Beatitudinem & ipſa tranſibunt. Id ſupra palam factum fuit Cap. XII. Denique non defuere, qui *Sinum Abrahae* alium *a Paradiſo* opinati fuerunt. Tertullianus Millenariae familiae Scriptor Lib. IV. Cap. 34. adverſ. Marcionem, commemorat *Sinum Abrahae*, *etſi non Caeleſtem*, *ſublimiorem tamen Inferis Regionem*, *interim Refrigerium praebituram Animabus Juſtorum*, *donec conſummatio rerum Reſurrectionem omnium Plenitudine Mercedis expungat*. Ita ille, quod nempe & in Sinu Abrahae crediderit jam inchoatam Animarum Mercedem ſive Beatitudinem. Tum ipſe in praelaudato Lib. de Anima Cap. LV. agnoſcit, *Paradiſum* alium eſſe locum a Sinu Abrahae, atque in Caelo poſitum, in quem tamen ſolas *Martyrum* Animas convolare ſibi fingit. An vero Paradiſum ipſum, quamquam ineffabilis Beatitudinis locum, idem fuerit opinatus atque Regnum Dei, ſive Caelorum Regnum, aliis inquirendum relinquo. Ipſum vide in Lib. de Reſurrection. Cap. 43. ubi haec ejus verba: *Nemo peregrinatus a Corpore* (ideſt nulla Anima corporeis exuta vinculis) *Statim immoratur Penes Dominum*, *niſi ex Martyrii praerogativa*, *Paradiſo ſcilicet*, *non Inferis deverſurus*. Fuere etiam Patres, qui Adami Paradiſum in Caelo ſitum cenſuere.

Quod in praeſentia noſſe proderit, communior antiquorum ſemper ſententia fuit, per *Paradiſi* nomen, utpote adinventum ad ſignificandum quemlibet amoenitatis, Felicitatiſque locum, in novi Teſtamenti Libris deſignari Animarum ſtatum in Beatitudine Caeleſti; atque in eo ſenſu ab omnibus fere Chriſti Fidelibus nunc etiam uſurpatur. Si Tertulliani ipſius verba non perfunctorie expendis, perſpicies, jam tum complures e Chriſtianorum ſchola cenſuiſſe, non ſolum Patriarchas & Prophetas adductos in Paradiſum a Chriſto aſcendente in Caelum, ſed & reliquis Juſtorum Animabus patere poſt mortem beatam illam Regiam, ipſorumque Patriarcharum conſortium.

Digitized by Google

tium. *Immo, inquis*, (ita Chriſtianos alios ſibi reponentes Tertullianus inducit) *dormitio noſtra in Paradiſo, quo jam tunc & Patriarchae, & Prophete, appendices Dominicae reſurrectionis, ab Inferis migraverint*. Porro Sanctus Cyprianus, uti infra ex ejus Libro de Mortalitate, heic recudendo, ediſces, apertiſſime *Paradiſum* & *Regnum Caelorum* unum idemque putat, & beatiſſimam hanc Sedem ſingulis Juſtis ſperandam ſtatim a morte affirmat. *Amplectamur diem*, inquit, *qui aſſignat ſingulos domicilio ſuo: qui nos iſtinc ereptos, & laqueis ſaecularibus exſolutos PARADISO RESTITUIT, ET REGNO CAELESTI*. Quid autem hoc nomine indicatum cenſuerit Chryſoſtomus, is nobis ediſſerat Homil. 79. ad Populum Antiochenum. *Latro*, inquit, *in cruce diſtentus, paucis verbis CAELESTE REGNUM eſt aſſequutus*. Rurſus ille in Concione de Lazaro: *Abraham necdum erat IN PARADISO, quia necdum Chriſtus intraverat cum Latrone. Crux Chriſti clavis eſt. Crux Chriſti aperuit PARADISUM. Nonne nobis dixit, quod REGNUM CAELORUM vim patitur, & violenti rapiunt illud? Et Crux, & STATIM PARADISUS: ſed magnitudo poenarum facit magnitudinem Praemiorum*. Ita in Homil. de Cruce & Latrone: Latro *AD PARADISUM inducitur. Chriſto non injuriae fuit, ſacram ingredienti Patriam, facere ingreſſus ſui Latronem participem. Quum publicanos & fornicarios AD CAELORUM REGNUM introduxit, non Caelorum Regnum infamavit, ſed etiam magis honoribus ampliavit, oſtendens talem Dominum Regni eſſe Caelorum, qui & indignas in tantum meliorari fecit perſonas, ut etiam illius dignitatis GLORIAM mererentur*. Anaſtaſii quoque Synaitae verba ſunt in Oratione de Sacr. Synax. Tom. I. Caniſii: *Latro ille cum Chriſto crucifixus, homicida erat: at Judas, Apoſtolus & Diſcipulus erat. Intra exiguum temporis ſpatium mutatio accidit. Latro IN REGNUM ingreſſus eſt. Diſcipulus in interitum ruit*. Sanctus Hilarius Tractat. in Pſalm. I. num. 9. agens *de Ligno, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum*, illudque appellans *Lignum Vitae*, hoc eſt Sapientiam, ait *plantatum juxta decurſus aquarum, in poſſeſſione ſcilicet REGNI DEI, ideſt IN PARADISO. Illic enim plantatum hoc lignum eſt, quo Latronem illum, ſe Dominum confitentem, Dominus, qui Sapientia eſt, introduxit, dicens: Amen dico tibi: Hodie mecum eris IN PARADISO*. Ubi vides, *Paradiſum* accipi pro *Regno Dei*, atque illuc jam invectum fortunatum Latronem. Illuc etiam invehetur quilibet alius Juſtus, Hilario teſte, *quum tranſlati Latronis in Paradiſum modo, ſecundum decurſus aqua-*

rum & ipſe plantetur. Ipſum quoque vide Tract. in Pſal. CXVIII. Lit. XV. num. 8. & Lib. X. num. 34. de Trinitate, ubi Chriſtus ab eo dicitur *IN CAELO Latroni Martyri ſuo PARADISUM promittens, & CONSUMMATAE BEATITUDINIS delicias pollicens.* Atque hinc diſcimus, Paradiſum accipi pro Deliciarum Loco; Paradiſum vero Chriſtianorum eſſe in Caelo, ibique *Conſummata Beatitudine* Juſtorum Animas frui. In eandem ſententiam conſpirantia non pauca habemus loca Sanctorum Cyrilli Hieroſolymitani, Ephraemi, Macarii, Auguſtini, & aliorum, qui concordi ſententia *Paradiſum* ſtatuunt idem eſſe cum *Regno Caelorum*. Et ſane non alium quam hunc ſenſum reddere poſſe videntur Domini verba ad poenitentem Latronem: *Hodie mecum eris in Paradiſo*. Ingentem Felicitatem ille ſpondet, & praecipue dum ait *Mecum*. Jeſus glorificatus Paradiſum ſummamque Beatitudinem, ubicunque eſt, facit. Id experti fuerunt ejus Apoſtoli, quum *transfiguratus eſt ante eos in monte excelſo*. Nonne ipſe eſt *ſplendor Gloriae*, quem qui videt, videt & Patrem? ut miſſa faciam tot alia Scripturarum de ipſo elogia. Ad haec Paulus Secunda ad Corinth. XII. 2. ait, ſe raptum *uſque ad tertium Caelum*, atque *in Paradiſum, ubi audivit arcana verba, quae non licet homini loqui*. Quo plus animum huc advertas, eo plus intelligas, agi illic de ineffabilis Beatitudinis loco, quem Paulo Dominus revelaverat, & de quo ipſe gloriari poterat. Num in terreno aliquo loco, num in inferiore, quam *Tertium Caelum*, excogitare poſſumus audita ab eo arcana illa verba? Denique dicente Angelo in Apocalypſ. II. 7. *Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod eſt in Paradiſo Dei mei*, vix aliter interpretari licet haec verba, niſi de Martyribus & Sanctis, uſque ad finem vitae in caritate Dei perſeverantibus, quibus mox ſpondetur aeternum praemium *in Paradiſo*, non terreſtri ſeu Moſaico, ſed Dei. Sunt qui Talmudiſtas in hanc rem adferunt, & Philonem Hebraeum commemorant, quaſi *Paradiſi* notio Chriſti tempore *Hortum Deliciarum* tantummodo ſignificarit; quum tamen Philo ne Adami quidem Paradiſum pro Horto reali accipiat, ſed Allegorice Felicitatem Adamo innocenti conlatam per illud nomen indicari putet. Quod nobis veri videatur ſimilius, Chriſtus Latroni Chaldaice loquens, *Locum Deliciis omnibus affluentem* promiſiſſe credendus eſt, qualis revera ſuper omnia eſt Caeleſtis Regia. Hunc autem Locum vocabulo *Paradiſi* Lucas Graece ſcribens expreſſit, non terrenum Hortum ſignificaturus, cujus arboribus ac pomis Animae Corpore ſolutae frui non poſſunt, ſed quidem Caeleſtem, in

quo

quo Juſtorum Spiritus viſione & contemplatione Dei fruuntur, & ad quem raptus eſt Paulus. Propterea, ut vidimus, plerique Patrum *Paradiſum Caeleſtem* in Libris novi Teſtamenti unice agnoſcunt, atque in primis Sanctus Hieronymus, vir certe in Hebraica & Graeca eruditione latiſſime verſatus. Is Lib. IX. Cap. 28. in Ezechiel. ad illa verba: *Et poſui te in monte ſancto Dei*, ſcribit: *Haud dubium, quin Paradiſum ſignificet, ad quem poſt tertium Caelum Paulus Apoſtolus raptum eſſe ſe dicit*. Addit infra: *Si Cherub* (ideſt Lucifer) *ejectus eſt de Monte Dei, hoc eſt de habitatione Paradiſi &c.* Apud Ezechielem vero legitur: *In deliciis Paradiſi Dei fuiſti:* Hieronymus conſulto *Paradiſum Dei* appellatum ſcribit, ut a terreſtri Paradiſo Heden, in quo locatus Adam fuit, hic diſtinguatur. Haec ipſa idem confirmat Lib. XIII. Cap. 44. in eundem Ezechiel. inquiens: *Priuſquam Salvator hominum corpus aſſumeret, clauſa erat Lex & Prophetae. Clauſus erat Paradiſus. Poſtquam autem ille pependit in Cruce, & loquutus eſt ad Latronem: Hodie mecum eris in Paradiſo; ſtatim velum Templi ſciſſum eſt, & aperta ſunt omnia &c.* Eundem quoque audi ad verba illa Job Cap. 36. *Requies autem menſae tuae erit plena pinguedine*, in haec verba loquentem: *Amoenitatem Paradiſi & jocunditatem, Requiem nominando ſignificavit. Immenſam vero abundantiam Vitae Beatae, quae eſſet plena ubertatis pinguedine, ac loci illius felicis referta deliciis, voluit demonſtrare, cujus terram ſanctam Manſueti ſecundum repromiſſionem Domini poſſidebunt.* Quare quum familiaris nobis ſit vox *Paradiſi* ad ſignificandum locum immenſae Beatitudinis, qua nunc Sancti fruuntur, jam perſpexerit Lector, id veterum auctoritate fieri: quod & luculentius confirmatum in ſequentibus ibo.

Redeo nunc ad Sanctum Ambroſium, inquiſiturus quid ille de Paradiſo ſenſerit. Is utique in Epiſtola LXXI. olim 19. ad Horontianum diſtinguere videtur *Paradiſum a Regno Caelorum*. Quippe ait: *Latroni confitenti dicitur: Amen, amen dico tibi; Hodie mecum eris in Paradiſo. Ille dixerat: Memento mei, quum veneris in Regnum tuum. Chriſtus non de Regno reſpondet, ſed ad cauſſam: Hodie mecum eris in Paradiſo. Ideſt, reformandum eſt ante, quod amiſſum eſt; poſtea conferendum id, quod augendum eſt, ut per Paradiſum ad Regnum perveniatur, non per Regnum ad Paradiſum.* Ad quae haec deinde adtexit: *Servatur Diſcipulis, quod plus conferatur pro laboribus: ideoque Incolatum promiſit* (Latroni), *Regnum diſtulit. Itaque is, qui ſub ictu mortis convertitur, & confitetur Dominum Jeſum,* mereа-

mereatur incolatum Paradiſi. Qui vero multo ante ſe exercuit, & Chriſto militavit, adquiſivit Populorum animas, pro Chriſto ſe obtulit, habeat paratum ſtipendiis ſuis DEI REGNUM, cujus ſe Remuneratione donatum gaudeat. Negare nequeas, quin heic Ambroſius *Paradiſum* capiat pro Manſione a *Regno Dei* diverſa. Et quidem non unam Manſionem Animabus Juſtorum deſtinatam in Caelis, uti in praecedenti Cap. vidimus, idem ſanctus vir recte opinabatur. Verum ne puta, *Paradiſum* hunc exſortem Beatitudinis ab Ambroſio fuiſſe reputatum, quum ipſe fateatur, *id, quod augendum eſt, poſtea conferendum* eſſe, hoc eſt, augendam poſtea Latronis Felicitatem, quum ad *Regnum Dei* conſcendet. Quod plus eſt, agnoſcimus & heic, everti prorſus a ſancto Epiſcopo male compactam Burneti molem. Sole meridiano quippe clarius eſt, tradi ab Ambroſio, Diſcipulos Chriſti, hoc eſt Apoſtolos, ceteroſque Juſtos, qui non, ut Latro, in limine Mortis ſe ad Deum converterunt, ſed ſeſe diu ante in Virtutibus exercuerunt, plus, quam Latro, adipiſci, ideſt recipi in *Regnum Dei*. Idque contingere non in fine Mundi; nam tunc ſaltem, ſi non prius, & ipſe Latro e Paradiſo ad Regnum conſcendet: ſed ſine mora ac dilatione poſt Corporis mortem ad Regnum Martyres, & Juſti transferuntur, ut plus eis conferatur, quam Latroni, cui dedit *incolatum Paradiſi*, & *Regnum diſtulit*. Itaque ex iſto loco videas, Catholicorum ſententiam fortius ſtabiliri. Attamen evidentior adhuc lux ſupereſt apud ipſum Ambroſium, qui Enarrat. in Pſalm. XXXVII. num. 18. nihil a Regno Caeleſti Paradiſum differre, verbis minime dubiis affirmat. En ejus verba: *Audi illum ex duobus Latronem dicentem Domino: Memento mei, Domine, quum veneris in Regnum tuum. Reſpondit Dominus: Amen dico tibi; Hodie mecum eris in Paradiſo. Ille adhuc rogabat, ut meminiſſet ſui, quum veniſſet in Regnum ſuum; & Dominus, quum nondum veniſſet, ei jam REGNUM CAELESTE tribuebat. Quam velox Miſericordia! Tardius votum precantis, quam Remunerantis eſt Praemium.* Eadem repetit in Pſalm. XXXIX. num. 17. & 19. Hujuſmodi vero ſummae Felicitatis locum ſtatim a morte Juſtis ceteris a Deo promitti, affirmavit idem ſanctus Doctor Expoſition. in Pſalm. CXVIII. Serm. 8. cujus verba protuli in calce Capitis praecedentis. Porro ipſum in eadem doctrina conſtantem perſpicies Lib. II. num. 101. de Fide Reſurrectionis, ſive de Exceſſu fratris ſui Satyri. *Videmus igitur*, ait, *Caelum patere* (non clauſum per tot Saecula eſſe, uti Burnetus perperam opinatur) *Virtutibus. Nec hoc eſſe Paucorum. Multi enim*

(Matth.

(Matth. VIII. 11.) *venient ab Oriente*, & *ab Occidente*, & *Aquilone*, & *Auſtro*, & *recumbent in REGNO DEI*, *Delectationem Perpetuae Quietis*, *ſepultis animorum motibus*, *exprimentes*. *Sequamur Abraham moribus*, *ut nos recipiat in gremium ſuum*, & *tamquam Lazarum ſuae humanitatis heredem*, *propriis circumfuſum virtutibus pio foveat amplexu*. En ut habitare in *Sinu Abrahae*, & recumbere *in Regno Dei*, pro una eademque ſede ac re habentur. Et quandoquidem dormitanti, aut vigilanti, ſed illuſo cerebro Burnetus venditavit, Juſtorum & Injuſtorum Retributionem exſpectandam eſſe e ſupremo tantum Judicio, mature in ejuſmodi phantaſma invectus eſt idem Ambroſius Lib. I. Cap. XV. de Officiis, ubi ait: *Poſt obitum vero utriuſque*, *Pauper erat in Sinu Abrahae*, *Requiem habens*, *Dives in Suppliciis*. *Nonne EVIDENS EST*, *meritorum aut PRAEMIA*, *aut SUPPLICIA POST MORTEM MANERE? Et recte*, *quia in certamine labor eſt: poſt certamen aliis Victoria*, *aliis Ignominia*. *Numquid*, *priuſquam curſus conficiatur*, *Palma cuiquam datur*, *aut defertur Corona?*

Semel Ambroſium nobis objecit Burnetus. Non ego illum antea dimittam, quam ſuſpiciones quaſvis diſſipet, quibus illius doctrinam aſpergere Britannus Scriptor conatus eſt. Igitur Sanctum Praeſulem audi Lib. V. Cap. 12. num. 151. de Fide. *Melius eſt*, inquit, *eſſe cum Chriſto*. *Diſſolvi enim*, & *cum Chriſto eſſe* (Philippenſ. 1. 23.) *multo melius*. *Quum in hoc Mundo ſub peccato ſumus*, *Chriſtus nobiſcum eſt*, *ut per unius obedientiam Juſti conſtituantur multi*. *Et ſi peccatum hujus mundi evaſero*, *Incipiam Eſſe Cum Chriſto*. *Denique ait: Veniam iterum*, & *adſumam vos ad me*. *Et infra: Volo*, *ut*, *ubi ego ſim*, & *iſti ſint Mecum*. *Ergo nunc ſub Regno Chriſti ſumus*, *dum in Corpore verſamur*. *Quum vero GLORIAM EJUS VIDERIMUS*, *quam habuit*, *priuſquam Mundus eſſet*, *ERIMUS IN REGNO DEI*, *IN QUO PATRIARCHAE SUNT ET PROPHETAE*, *de quibus ſcriptum eſt: Quum videritis Abraham*, *Iſaac*, & *Jacob*, & *omnes Prophetas in Regno Dei; ut jam pleniore DEI COGNITIONE potiamur*. Optaſ-ne dilucidiora quam iſta Ambroſii verba, ut intelligas, quantum ab ejus mente atque a veritate diſtet Burneti opinio? Profecto habemus heic plene confirmatas interpretationes, quas in prioribus Capitibus adhibuimus ad Apoſtoli verba. Verum quum in eandem ſententiam dixerim confluere ipſius Apoſtoli locum Secunda ad Corinth. V. 8. ubi Juſtos ait percupere *magis Peregrinari a Corpore*, & *Praeſentes eſſe ad Dominum*, animad-

madverte, non aliud ea verba ſonaſſe Ambroſio, quam nobis, in Epiſtol. XXXIV. ad Horontianum. *Unaquaeque Anima*, inquit, *videns ſe corporeo iſto clauſam gurguſtio, quae tamen terrenae hujus habitationis conſortio non degeneravit, ingemiſcit gravata Corporis hujus conjunctione; ſimulque cognoſcens, quia per fidem ambulat, non per ſpeciem, Peregrinari vult de Corpore, & Adeſſe ad Dominum.* Supra etiam nos monuit Joannes Apoſtolus, Beatos eſſe, qui in Domino moriuntur: *Opera enim illorum ſequuntur illos*. Paria quoque tradidit Sanctus Ambroſius Expoſition. in Evangel. Luc. Lib. VII. num. 122. inquiens: *Sola Virtus comes eſt defunctorum. Sola nos ſequitur miſericordia, quae Caeleſtium Dux praevia Manſionum, pecuniae vilis uſura, Tabernacula Defunctis Adquirit Aeterna.* Proinde ſi in Beatorum Animas ira caderet, de Caelo iraſceretur, ut puto, beatiſſimus Praeſul Ambroſius, adverſus perniciosum Burneti conſilium, qui Chriſtianorum Spem, ſi non extinguere, certe enervare ſupra modum molitus eſt. Ab ejuſmodi deliramentis totus ille alienus, jamdiu contra clamavit, praeſertim Expoſition. in Pſalm. CXVIII. Sermon. XV. num. 26. ubi Juſtorum vitam imminentis Praemii ſpe enixe roborat atque ſolatur, *Suſcipe me*, inquit, *ſecundum eloquium tuum, & non confundas me ab Exſpectatione mea. Si vivit, qui in Sinu eſt Patriarchae Abrahae, ut ille Lazarus Pauper: quanto magis vivit, qui ſuſcipitur a Chriſto? Quomodo enim poteſt non in Aeternum vivere, quem ſempiterna Vita ſuſcepit, quem totum ſibi Chriſtus adſumſit? Sed & qui in Sinu Abrahae ſedet, ſuſceptus a Chriſto eſt. Intolerandae autem praeſumtionis videretur dicere Deo: Suſcipe me; niſi promiſſum ejus adjungeret, hoc eſt: Ut hoc auderemus, ipſe feciſti; tuo te chirographo convenimus, qui noſtrum chirographum ſuſtuliſti. Nos fecimus chirographum mortis. Tu ſcripſiſti chirographum vitae. Ergo non confundas ab exſpectatione ſua ſervulum tuum; quia in te ſpero. Spes enim non confundit.* Dulcia ſunt, & praetermiſiſſe piaculum foret, quae infra in noſtrum omnium ſolatium addit ſumme pius Epiſcopus, fide profecto dignior, quam viſionarius Burnetus. *Non erubeſcet*, ait, *qui ſperat in Chriſtum. Ideo qui bene ſperat, dicit: In te confido; non erubeſcam. Et bene ait: Confido. Robur enim ſpei noſtrae, & quaedam ſperantis auctoritas confidentia eſt. Spera igitur ſemper, & nemo te ab exſpectatione confundit. Exſpectatio noſtra, Vita Aeterna eſt. Exſpectatio noſtra, REGNUM DEI, ANGELORUM CONSORTIUM, benedictiones ſunt ſpirituales. Spera quotidie. Finem iſta res non habet: neſcit inducias.*

Spe-

Spera etiam poſitus in adverſis &c. Subdit infra: *Sequitur; Adjuva me, & ſalvus ero &c. Heic non magna, non vera eſt ſalus. Tunc ſalvus ero, quum fuero IN PARADISO, quum vivere coepero inter Angelos electos tuos &c. Ergo vel inter Angelos adnumeratus, dicas oportet juſtificationes Dei ſemper; & illam, quam ADEPTUS es GLORIAM, non tuis meritis arroges, ſed divinae miſerationi ſemper adſcribas.* Denique ſub finem Sermonis XIV. in Pſalm. CXVIII. cuicunque Juſto beatam iſtam ſpem, ſtatim poſt obitum complendam, ingerit, inquiens. *Merito ergo vir Evangelicus dicit: Hereditate quaeſivi teſtimonia tua in aeternum, quoniam exſultatio cordis mei ſunt. Quis non exſultet, qui Caelum & terram hereditate quaeſivit, quia quaeſivit Deum, de quo dicit Sanctus: Portio mea Dominus; quaeſivit Dominum Jeſum; quaeſivit Spiritum Sanctum; & poſt illa quaeſivit Angelos, & cum illis Vivit, non Hodie tantum & Cras, ſed in Aeternum.*

Haec doctrina divini Ambroſii, eademque & doctrina Catholicae Eccleſiae. Hanc ipſam beatus idem Epiſcopus, quoties occaſio tulit, confirmavit, depraedicavit. Vide illius Epiſtolam XV. ad Eccleſiam Theſſalonicenſem, Anno Chriſti CCCLXXXIII. ſcriptam. Diem ſuum obierat Acholius, ejuſdem Urbis Epiſcopus, vir magnarum virtutum, ſplendidique meriti in Eccleſia Dei. Quo ſancti hujus viri Anima de terra abierit, non a Burneto, ſed ab inſigni Doctore Ambroſio ediſce. Is ergo ait, ſe de illius aegritudine certiorem minine factum, *ne illi longaevitatem vitae hujus deprecaremur, cui Vitae Aeternae jam Praemia deferebantur. Abiit ergo, non obiit, & emigravit a nobis veteranus Chriſti Jeſu, CAELO TERRAE iſtius SOLUM MUTANS &c. Eſt igitur SUPERIORUM INCOLA, POSSESSOR CIVITATIS AETERNAE illius Hieruſalem, quae IN CAELO eſt. VIDET illic Urbis ejus menſuram immenſam, purum aurum, lapidem pretioſum, LUMEN Sine Sole PERPETUUM. Et haec omnia jamdudum ſibi comperta, ſed nunc FACIE AD FACIEM manifeſtata videns, dicit: Sicut audivimus, ita & Videmus In Civitate Domini Virtutum, in Civitate Dei noſtri &c.* Neque putes, tunc ſententiam hanc viguiſſe tantummodo de Spiritibus Sanctorum perfectorum. Erat & eadem de reliquis Piis & Juſtis, in caritate & pace Eccleſiae decedentibus, quos aut ſtatim, aut brevi in Aulam Caeleſtem migraturos Eccleſia Catholica ſperabat. Propterea de Valentiniani pii Principis morte in funebri Oratione idem Sanctus Ambroſius loquens ait: *Quam beata fuiſſet res publica, ſi eum* diu-

diutius ſervare potuiſſet! Sed quia VITA SANCTORUM (ideſt Juſtorum) *non heic in terris eſt, ſed* IN CAELO (*Juſtis enim Vivere Chriſtus & Mori lucrum, quia diſſolvi & cum Chriſto eſſe, multo melius*) *dolendum eſt, quod nobis cito raptus ſit: conſolandum, quod AD MELIORA tranſierit*. Proinde in fine Animam illius alloquitur, quae *nunc Lumen a Sole Juſtitiae mutuata, clarum diem ducit*. Petit, ut *Gloriam Suam ſuis Sororibus monſtret*, & rurſus ad *Hieruſalem illam Civitatem Sanctorum* regredi feſtinet, *ubi abundant meritorum Praemia, ubi cum Fratre conjunctus AETERNAE VITAE FRUITUR VOLUPTATE*. Qui plura cupit, ipſam Orationem adeat. Piiſſimum quoque Imperatorem Theodoſium Magnum altera funebri Oratione Ambroſius laudavit Anno Chriſti CCCXCV. de eo inter cetera praefatus: *Et ille quidem abiit ACCIPERE ſibi REGNUM, quod non depoſuit, ſed mutavit, IN TABERNACULA CHRISTI jure pietatis adſcitus, IN illam SUPERNAM HIERUSALEM, ubi nunc poſitus dicit &c.* Tum num. 28. de illo interpretatur verba Pſalmi CXIV. 7. *Convertere, Anima mea, in Requiem tuam*, per illa deſignatum inquiens *paratum Juſtis Regnum a conſtitutione Mundi, Regionem vivorum, & Civitatem Hieruſalem, de qua dictum eſt: Et Reges terrae ferent gloriam ſuam in illam* (Apocalypſ. XXI. 24.) *Illa EST VERA GLORIA, quae ibi ſumitur: illud REGNUM BEATISSIMUM, quod ibi poſſidetur, ad quod feſtinabat Apoſtolus, dicens: Audemus ergo & conſentimus magis peregrinari de Corpore & Adeſſe ad Dominum*. Sunt & alia non minus dilucida hac de re in eadem Oratione, quae poſt tantam lucem referre ſupervacaneum puto. Quare nunc eat Burnetus accerſitum in ſui tutelam ſplendidiſſimum Mediolanenſis Urbis Antiſtitem Ambroſium, ut ſuis Britannis perſuadeat, Juſtorum, Immo & Impiorum Animas in ignotis ſibi locis diuturno immanique ſomno propemodum ſepultas jacere, quouſque poſtrema Mundi dies adveniat. Habemus jam Ambroſium hujuſmodi ſomniis infenſum: habemus pro Catholicae Eccleſiae ſententia firmiter ſtantem, ut mirari ſubeat incuriam, ſeu pravam potius Burneti mentem, qui inde praeſidium cauſſae ſuae petere voluit, unde graviorem ruinam ipſa contraxit.

CA-

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

Joanni Chryſoſtomo tributum durum quoddam aſſertum, atque illud ad trutinam revocatum. Apoſtoli locus in Prima ad Corinthios explicatus. Chryſoſtomus cum Eccleſia Catholica concors. Requies *apud illum nihil aliud niſi Caeleſtis Beatitudo. Quibus calumniis cum ſibi adverſantem Burnetus exceperit.*

AD *Sanctum Joannem Chryſoſtomum*, ſacrum illum, atque admirandum Graecae Eccleſiae Demoſthenem, ſubinde nos appellat Burnetus, quem ſecum omnino facere contendit. Et ſane magni momenti ſunt, quae excerpſit Burnetus ex Homil. XXXIX. in Cap. XV. verſ. 19. Epiſt. Prim. ad Corinth. videlicet: *Quid ais, Paule? Quomodo in hac vita tantum ſpem habeamus, niſi Corpus reſurgat, licet Anima maneat, & immortalis ſit?* Reſpondet ſibi: *Licet Anima maneat, licet millies eſſet immortalis, ut eſt: bona illa ineffabilia ſine Corpore non reportaret, quemadmodum nec punietur. Omnia enim manifeſtabuntur ante tribunal Chriſti, ut unuſquiſque quae fecit, itidem recipiat in Corpore ſive bona, ſive mala. Propterea dicit Apoſtolus: ſi in hac vita tantum ſpem in Chriſto haberemus, omnium eſſemus miſerrimi: niſi enim reſurgat Corpus, incoronata manet Anima extra illam Beatitudinem, quae in Caelis eſt.* Rurſus idem Chryſoſtomus eandem doctrinam confirmat Homil. XXVIII. in Cap. XI. 40. ad Hebraeos, ad illa verba: *Hi mercedem non receperunt*, ubi ait: *Nondum receperunt mercedem, ſed adhuc exſpectant. Qui iſthoc modo obiere, in tanta tribulatione, nondum illi acceperunt? Tantum habent temporis, ex quo vicerunt, nondum receperunt mercedem. Vos autem nondum finito certamine, moras aegre fertis. Cogitate, quaeſo, quid & quantum ſit, Abrahamum, & Apoſtolum Paulum exſpectantes, quando tu conſummatus fueris, ut tunc tandem poſſint mercedem recipere &c.* Addit Burnetus, Animarum ſedes appellari a Chryſoſtomo Ἱερὰ Πρόθυρα *Sacra Veſtibula*, ſaepius autem *Sinum Abrahae*, in hanc rem laudans illius Homiliam XXIV. in Prim. ad Corinth. & Homiliam XL. in Geneſ. & Sermonem I. de Reſurrectione. Sixtum Senenſem, qui tamdiu naevos hoſce in Chryſoſtomi Libris deprehen-

derat, atque in ſuam Bibliothecam intulerat, heic etiam expilaſſe Burnetus videtur. Equidem ex iis, qui divinum Joannis Chryſoſtomi ingenium, & egregiam illius non in Allegorico, ſed in Literali divinarum Literarum ſenſu exponendo, peritiam admirantur, nemini concedere me fateor; immo hunc paene unum, uti ſacrae Eloquentiae incomparabile abſolutumque exemplar ſuſpicio. Atque utinam illum ſupra ceteros magiſtrum ſibi adhiberent, & quantum vires ferunt, imitarentur, quicunque in Eccleſia arti Oratoriae dant operam. Et apud illum quidem innumeras gemmas reperias; dolendum vero nunc, quod in ejus Libris Burnetus illud tantummodo expiſcatus ſit, quod nemo Chriſti Fidelium laudet aut probet. Nihil ego moror *Sacra* illa *Veſtibula*, nihil *Sinum Abrahae:* nihil enim horum obſiſtit, uti toties diximus, quin & ibi Beatitudine Sancti fruantur. Nam etſi integram nondum Hereditatem receperunt, in eam tamen immiſſi jam ſunt, laetantur in Veſtibulis, exſultant in atriis. Neque negotium faceſſit, quod Abraham & Paulus dicantur *nondum recepiſſe mercedem, exſpectantes quando & tu conſummatus fueris*. Etenim illi nondum perfectam illam obtinuere mercedem, quae nos manet poſt ſolemne omnium Judicium, quum Corpus quoque ſua gloria donabitur, ac totus homo coronabitur. Quanquam, ut idem Chryſoſtomus ibi animadvertit, *non dixit Apoſtolus: Ne ſine nobis coronentur; ſed, ut non ſine nobis conſummarentur*. Hoc eſt, ut non ſine nobis ad culmen Beatitudinis conſcenderent: quod in omnium Reſurrectione continget. Quum vero Apoſtolus in eadem Epiſtola ad Hebraeos XII. 22. *in Caeleſti Hierusalem* jam ſtatuerit *Spiritus Juſtorum conſummatorum*, ſcilicet Animas Corpore ſolutas, & jam *conſummatas*, ſive Gloria donatas: reſtat, ut *conſummatio*, quam ſine nobis neutiquam Abraham & Paulus conſequentur, reſpiciat reſtitutionem Corporis noſtri, quam ante nos neque Paulus, neque alii Sancti accipient. Adde etiam plenam & abſolutam illam Gloriam, in quam cum reſuſcitato Corpore Juſti immittentur. Atque hunc ſenſum antea Apoſtolus nos docuerat, nempe Cap. II. 9. ejuſdem Epiſtolae, ubi de Chriſto Domino ait: *Videmus Jeſum propter paſſionem mortis Gloria & honore coronatum;* & verſ. 10. *Decebat enim, eum, qui multos filios in Gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem Conſummare*, ideſt ad Gloriae apicem adducere, ad quam reipſa tum Anima, tum Corpore glorificato poſt Reſurrectionem Dominus aſcendit.

Verum

Digitized by Google

Verum quod in Cap. XV. Primae ad Corinthios ſcripſiſſe dicitur Chryſoſtomus, videlicet: *Licet maneat Anima, licet millies eſſet immmortalis, ut eſt: bona illa ineffabilia ſine Corpore non reportaret, quemadmodum nec punietur &c.* tam longe abeſt a ſapientia Chryſoſtomi, ut juſtae ſuſpicioni aditus aperiatur, locum illum aut corruptum in membranis, aut malo alicujus conſilio deturpatum fuiſſe. Quamobrem? petas. Mecum ne venire te pigeat, primo ad Apoſtolum, tum ad Chryſoſtomum. Igitur inquit Paulus: *Quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam Reſurrectio Mortuorum non eſt? Si autem Reſurrectio mortuorum non eſt: neque Chriſtus reſurrexit &c. Quod ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides veſtra; adhuc enim eſtis in peccatis veſtris. Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt. Si in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.* Duplex heic adhibetur interpretatio. Aut enim pauci illi e Corinthiis, contra quos Paulus pugnat, Carnis tantummodo Reſurrectionem negabant, Animae immortalitate retenta; aut & Animam, & Corpus evaneſcere ac perire in morte cum Sadducaeis arbitrabantur. Si primum, Apoſtolus *miſerabiliores omnibus hominibus* non immerito appellabat Chriſtianos, quia & abſtinebant in hac vita a voluptatibus ob ſpem futurorum, & Judaeorum ac Gentilium odiis atque infeſtationibus paſſim obnoxios ſe ſe ſentiebant ob confeſſionem nominis Chriſti. Sublata vero Reſurrectione, ſpes quoque tollebatur praemii & remunerationis in altera Vita. Nam ſecundum eorum opinionem Caro non reſurgebat; & rurſus Animabus, etiamſi immortalibus, ſi Chriſtus non reſurrexerat, reliqua non erat ſpes certa ſalutis, & *remiſſionis peccatorum*, quum haec pendeat non e Morte ſolum, ſed etiam e Reſurrectione Chriſti: *Qui*, ut ait idem Apoſtolus ad Roman. IV. 25. *traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.* Id quoque eidem Chryſoſtomo viſum, dum ait ibidem: *Si Chriſtus non reſurrexit: neque fuit occiſus. Si autem non fuit occiſus: neque peccatum eſt abolitum. Si autem non fuit abolitum: in eo eſtis.* Quod ſi immortalitatem Animae quoque adimebant: potiori jure *miſerabiliores omnibus hominibus* reputandi erant Chriſtiani, quibus tot aerumnae & incommoda pro Chriſto in vita praeſenti devorabantur, nullumque in altera vita Praemium neque Animae, neque Corporis exſpectandum erat. Atqui Apoſtolus e certitudine Reſurrectionis Chriſti firmiſſimam de Reſurrectione quoque noſtra doctrinam deducit: nihil autem heic habet de ſtatu Animarum poſt mortem; neque negat, quin & ante Reſur-

rectio-

reſtionem carnis eiſdem conferri Beatitudo poſſit. Satis nempe illi eſt, Reſurrectionem Mortuorum ſtabilire. Hac enim poſita, inde etiam conſequitur, Animas non perire poſt Mortem; & Corpora ſuo tempore eſſe vivificanda. Age vero, quid heic Chryſoſtomus, ſi tamen Chryſoſtomus? Objicientem quempiam Paulo inducit, & dicentem: Quei tu nos *omnium hominum miſerrimos* appellas, ſi Reſurrectio Corporum futura non creditur? Nonne poſt mortem Corporis Anima ſuperſtes eſt, quippe immortalis? Pro Paulo reſpondet Chryſoſtomus (ſeu potius ejus Interpolator) neceſſario admittendam Reſurrectionem Carnis, quum Anima etiamſi ſit immortalis, *ſine Corpore bona ineffabilia* Caeli *reportare* nequeat, immo ne *puniri* quidem; ipſamque, donec ſocietatem Carnis recipiat, *manere ſine Corona extra Beatitudinem, quae in Caelis eſt*. Sed & nos Chryſoſtomo reponimus, inopportunam eſſe hujuſmodi objectionem, nutante nimirum illius ſuppoſito. Nam ſi Corinthii, in quorum opinionem decertat Paulus, admiſiſſent, Animam ſupereſſe ac vivere poſt Corporis diſſolutionem, non dixiſſet: *Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt;* neque *ſi in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus*. Haec indicare omnino videntur de immortalitate quoque Animae illos dubitaſſe. Attamen largiamur, vitam Animae ne ab iis quidem fuiſſe negatam. Quid tum? Si, ut ſupra monui, *Remiſſionem Peccatorum* Animae Juſtorum neutiquam aſſequebantur, certe Chriſtiani omnium miſerrimi fuiſſent appellandi, utpote tot in vita malis exagitati, & nullo poſt mortem praemio donandi. Contra Chryſoſtomus eorum ſortem miſerrimam opinatur, niſi Caro reſurgat, quia ſine Carne neque praemium, neque poena retribuetur; eamque in rem adfert Apoſtoli verba Secundae ad Corinth. V. 10. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria Corporis, ſive bonum, ſive malum*. At verba iſta, ſi de extremo Judicio interpreteris, minime obſtant, quin Animae antea poenam aut praemium in privato & occulto Dei Judicio acceperint; nam Apoſtolus ait, tunc homines relaturos *propria Corporis*, quae explicare licet de gloria aut poena Corporum, tunc ſolum inchoanda. Et quod eſt ad Animas, ideo ſolemne illud Judicium habendum eſt, ut coram omnibus pateat, qui Juſti aut Injuſti fuerint; & in omnium conſpectu confirmetur, quidquid clam de illorum meritis jam divina Juſtitia decreverat. Quamquam eadem illa verba non immerito interpretari poſſumus de peculiari illo Judicio, in quo ſtatim atque e vita homines emigrant, eorum Animae ſtant ante tribunal

bunal Chriſti, ut referant aut poenam, aut praemium operum, quae geſſerunt, dum erant in Corpore. Apoſtolus paullo ante dixerat, vehementer cupere Juſtos *peregrinari a Corpore*, ideſt mori, *& praeſentes eſſe ad Dominum;* poſt quae ſubdit, *omnes nos manifeſtari oportere ante tribunal Chriſti*. Juſtis autem id fore gratiſſimum, quia referent ſtatim praemium bonorum operum: quod fieri non poteſt, *dum ſumus in Corpore, & peregrinamur a Domino*. Neque Chryſoſtomus ipſe ſecretum hoc Animarum Judicium negavit, quum Homil. XXXVII. in Cap. XI. Matth. ſcripſerit: *Praeſens haec vita recte vivendi occaſionem & opportunitatem habet. Poſtquam vero diem tuum obieris, Judicium & Poena conſequitur*. Paria tradiderat Homil. XIV. in Cap. XIV. Matthaei, inquiens: *Sicut illi, qui e carceribus educuntur, una cum ipſis catenis ad Judicium pertrahuntur: ſic omnes Animae, Quum Hinc Emigraverint, variis peccatorum catenis implicitae, ad terribile illud Ducentur Tribunal. Nihil enim praeſens vita differre videtur a carcere*.

Atqui inſtat Chryſoſtomus: neque Praemio donari, neque Poena affici Anima ſine Carne poterit, atque adeo exſpectanda Reſurrectio eſt. Quid, quaeſo, ais, o ſumme venerandum, & ſumme mihi carum caput, ſi tamen haec, quae dicis, revera tua ſunt? Neque gaudia, neque ſupplicia, niſi recepto Corpore? Ac propterea, niſi Reſurrectio Carnis credatur, omnium hominum miſerrimi Chriſtiani a Paulo creduntur? Ignoſce homuncioni dicere audenti, aliena haec eſſe a ſacrarum Literarum dogmatis. Tute noſti, Paulum ad Philippenſ. I. 23. urgeri deſiderio deponendi Corporis. Et cur? Quia mortem Corporis extemplo conſequebatur, Animam *eſſe cum Chriſto:* quod *multo magis melius*, quam degere in hac vita exiſtimabat. Rurſus idem, ut nuper dixi, ſummopere cupiebat *peregrinari a Corpore, & praeſens eſſe ad Dominum*. Reliquis parco, in hoc uno inſiſtens. Quum Juſtorum Animae ſolutae Corpore vivant cum Domino, ejuſque praeſentia, procul dubio beatifica, fruantur: num Chriſtianos *omnium miſerrimos* appellaſſet Apoſtolus, niſi etiam priſtinum Corpus Anima recepiſſet? Quis tantummodo memor Lazari pauperis, & poenitentis Latronis, haec in animum inducere poſſit, niſi qui cum Burneto deſipere velit? Ad haec nonne ſine Corpore Anima Evangelici Divitis torquetur in Inferis? Reliquum ergo eſt, ut interpretatio iſta abjiciatur, uti abſona, Literiſque divinis adverſans, atque alteram e duabus nuper a me propoſitis amplectamur. Verum & quae hactenus diſſerui, ſeponenda ſunt. Nam aut nunquam Chryſoſtomus ea literis

ris conſignavit, ſed alter ipſi ſuppoſuit: aut ſi Chryſoſtomum auctorem habent, alium, quam putet Burnetus, ſenſum habent. Scilicet ille duntaxat innuerit, Animas ſine Carne percepturas non eſſe abſoluta illa Beatitudinis praemia, aut exquiſita ſupplicia, quae tum conferentur, quum poſtremam ſententiam pronuntiabit Judex vivorum atque mortuorum, & quae Catholica quoque agnoſcit Eccleſia. Denique ubi etiam Chryſoſtomus eo in loco ad Burneti mentem ſcripſiſſet, certum eſt, ipſum in aliis, paene dixi, innumeris diſertiſſime prodidiſſe, ſe receſſiſſe a tam abſurda ſententia, atque in ea firmiſſime conquieviſſe, quam a tot Saeculis Catholica tuetur Eccleſia. Jam Cap. II. apertiſſima duo illius hanc in rem effata produximus. Nunc idem, fortaſſis etiam ad ſatietatem, oſtendendum mihi ſumo. Veritatis enim cura heic non pauca exigit, ne qua ſuperſit Burneto Novatori ſpes, poſita in Chryſoſtomi patrocinio. Itaque cedo beatiſſimi illius viri Libros eximios, ut inde hauriamus, quae familiaris ei fuerit de praeſenti quaeſtione doctrina.

Et primo, quam alienus is fuerit a credendo, non antea puniendos poſt mortem Improbos, quam contubernium Carnis recipiant, ea oſtendunt, quae is ſaepe tradidit non de Evangelico tantum Divite, ſed & de reliquis in peccato morientibus. Hos enim confeſtim in Gehennam atque in tormenta rapi, minime exſpectato Corpore, ſtatuit. Ejus verba accipe ex Homil. II. in Cap. I. ad Coloſſenſes. *Si nullum alium, eum quidem certe imitare DIVITEM, qui IN GEHENNA dicebat: Pater Abraham, mitte ad cognatos meos, ne veniant in hunc locum.* Is profecto ibi ante Reſurrectionem; adhuc enim ejus cognati in Mundo verſabantur. Hoc idem Chryſoſtomus permultis aliis in locis repetit. Et cur non repetat, quando apertis verbis Evangeliſta prodit, Divitem illum *IN FLAMMA* ac *TORMENTIS* luere poenas intemperantiae & crudelitatis ſuae? Ita in Homil. XXIV. in Cap. VI. ad Epheſ. parem cum iſto Divite calamitatem obveniſſe dicit reliquis ſine poenitentia debitum naturae perſolventibus. *Magna eſt*, ait, *calamitas, hinc excedere HABENTES magna PECCATORUM ONERA. Nam in Inferno, inquit, quis confitebitur tibi? Illic eſt Judicium: non eſt tempus Poenitentiae. Quomodo flebat Dives, & nihil effecit? Quam multa dixerunt, qui Chriſtum non aluerunt? Sed tamen ABDUCTI SUNT IN IGNEM AETERNUM.* Gemina ſunt, quae habet in Homil. XXV. ad Populum Antiochenum. *Nondum in Infernum deſcendiſti, ubi nemo confitebitur. Nondum ſolutum eſt theatrum tuum, ſed adhuc es in-*

tra

tra ſtadium conſtitutus. Nondum eo deductus es, *UBI DIVES TORQUETUR*. *Quum autem illo migraveris*, *horum neutrum utiliter facere poteris*. Pariter in Paraeneſi, ſive Epiſtol. V. ad Theodoretum lapſum, *Si quando*, ait, *Hinc Abierimus*, *nondum conſequuti vehementiſſimam Poenitentiam*, *manebit nos quiddam acerbius*. *Nam tum vel dentibus frendemus*, *vel plangemus*, *vel rogabimus infinita*, *ſed ne ſummo quidem digito paullulum quiddam refrigerii diſtillabit Ardentibus nobis*. Praeterea ſub finem Opuſculi de Virginitate ſcribit, non paucas e Virginibus, quod ſola caſtitate contentae in vitia prolapſae ſunt, *CRUCIARI IN GEHENNA*, *nam iſtas SEMPITERNIS FLAMMIS cetera vitia tradiderunt*. Ex Homil. XLII. in Cap. XV. Primae ad Corinth. ad poenitentiam nos urget, *donec habemus hoc parvum vitae viaticum ; ne*, *ſicuti ille Dives*, *inutiliter illic lamentemur*, *Quum Exceſſerimus*, *& defleamus ; fletus autem nihil nobis remedii afferat*. Plura non addo. Satis haec ſunt, ut intelligamus, Chryſoſtomum ad Animarum Poenas in altera Vita minime exegiſſe conſortium Carnis, neque diem poſtremi Judicii. Divinae vero benignitatis abundantiam & ille agnovit & depraedicavit Homil. XXXVI. in Cap. X. Matth. inquiens: *Non ad puniendum ſolum*, *verum etiam Multo Magis ad Bona Largiendum paratus eſt Deus*. Propterea ſi Improbi abſque mora in Supplicia detruduntur, Juſti quoque, minime exſpectato Corpore, ad aeterna Praemia convolent oportet. Et hoc reipſa eodem in loco teſtatur Chryſoſtomus, futuram Vitam & Juſtis, & Injuſtis ob oculos ponens, *ubi tam bonorum Praemia*, *quam malorum Supplicia reſervantur*.

Secundo, ubicunque res tulit, verbis minime dubiis ſcriptum reliquit, Animas Apoſtolorum & Martyrum, mox ut e corporeis vinculis evaſerunt, ad beatiſſimam in Caelis, & apud Deum, vitam evolaſſe: quod dogma conſtantiſſimum in Eccleſia Dei ſemper fuiſſe nemo neget. In encomio Sancti Martyris Ignatii ait, Eccleſias quaſque, per quas ille vinctus Romam ducebatur, mira conſolatione fuiſſe perfuſas, *cernentes Martyrem tanta cum alacritate ad mortem currere*, *utpote qui AD REGNUM CAELORUM PROFICISCERETUR*. *Ac re quidem ipſa*, *ex promta illius hilaritate dicebant*, *eam non eſſe mortem*, *ad quam properabat*, *ſed peregrinationem quamdam & tranſitum atque aſcenſum in Caelum*. Tum de illo ſubdit: *Multo quidem mitiora cenſebat ora ferarum*, *quam Tyranni linguam*. *Nec immerito ; ſiquidem haec ad Gehennam vocabat*, *illa autem ad Regnum mittebant*. *Quum igitur illic vitam poſuiſſet*, *immo vero in*

 Cae-

Caelum profectus eſſet, reverſus eſt deinceps Coronatus. Ita in Lib. contra Gentiles, Sancti Babylae Martyris *Animam in Caelo* ſtatuit. Non diſſimilia profert in Sermon. IX. de Aſcenſione Domini, recitato in Aede Martyrum, ubi illorum *Animas in Caelis* eſſe affirmat. Laudationem quoque Sancti Martyris Juliani hiſce verbis exorditur: *Si tales in terris honores* Martyribus *deferuntur, poſtquam exceſſerint ex hac vita: quales Coronae ſanctis eorum capitibus IN CAELIS nectuntur? Si tanta eſt ante Reſurrectionem Gloria, quantus poſt Reſurrectionem erit ſplendor?* Heic, rogo, conſiſte, ut diſcas, quae Chryſoſtomo mens fuerit, quoties in tot aliis locis Reſurrectionem, & praemia tunc Juſtis conferenda extollit. Ipſum habemus teſtem, multiplicem quoque *Coronam* ingentemque *Gloriam*, & quidem *in Caelis*, Martyribus conferri vel *ante* ipſam *Reſurrectionem*. Augebitur ſane in Reſurrectione gaudium illorum, & gloria: verum & antea Beatitudine fruuntur. Quod etiam de Paulo Apoſtolo dixit idem Chryſoſtomus ſub finem Homiliae XXXII. in Cap. XVI. ad Romanos, nos exhortans, ut patrocinium tanti Apoſtoli in Caelo degentis procuremus, *ne heic ſolum vocem Pauli audiamus, ſed & illic, Poſtquam Diſceſſerimus* (hoc eſt, ſtatim ac Anima noſtra Corporeis nexibus exſolvetur) *Athletam hunc Chriſti videre mereamur. Immo, ſi heic audierimus, & illic ipſum omnino videbimus, licet non e propinquo ſtantes* (neque enim par gloriae gradus nobis eſt ſperandus). *Videbimus tamen prorſus prope apud Regalem Thronum ſplendentem. Ubi Cherubin Deum glorificant, ubi Seraphin volant, illic Paulum videbimus cum Petro in Sanctorum choro coryphaeum exſiſtentem & praeſidentem, genuinaque illic dilectione fruemur.* Infra addit: *Paulus homo fuit, ex eadem nobiſcum natura participans. Verum quoniam multum dilectionis erga Chriſtum oſtendit, Caelos ipſos tranſcendit cum Angelis conſtitutus.* Quo in loco, & quam Beatus jam ſit Paulus, habes. Exſpectat quidem, ut & nos conſummemur, atque ut adveniat dies magna Domini, qua uti nos, ita & ipſe Carnem ſuam recipiat, atque ampliori mercede donetur. Attamen & nunc in Beatorum Gloria ſedet, *ante Thronum Dei*, & in coetu Angelorum atque Sanctorum: quod itidem Sanctus Joannes in Apocalypſi teſtatus fuit, ut vidimus. Quum vero Chryſoſtomus reliquorum Patrum more affirmet Homil. III. in Cap. III. verſ. prim. ad Theſſalonicenſ. & Homil XI. in Cap. VI. ad Hebraeos, varia eſſe Martyriorum genera, ſimul etiam, vel ſine ſanguine poſſe perveniri ad beatam illam ſortem, oſtendit.

Ter-

Digitized by Google

Tertio, etſi hactenus de Apoſtolis ac Martyribus tam grande praemium Chryſoſtomus depraedicavit, is tamen ne Confeſſores quidem, immo ne ceteros quidem Juſtos, ab eadem Gloria, quanquam in inferiori manſione, excluſit. In elogio Sancti Meletii Archiepiſcopi Antiocheni, qui ante quinque annos, *migraverat ad Jeſum, quem deſiderabat*, ait: poſtquam viſum Deo fuerat, ſanctum Epiſcopum *vocare ex praeſenti vita, eumque referre in chorum Angelorum*, orandum eſſe, ut nos ſuperſtites *obtineamus illic poſſe eſſe prope Beatum & Aeternum ejus Tabernaculum*. In altera quoque Oratione alterum illuſtrem Antiochenum Antiſtitem laudat, hoc eſt Sanctum Euſtachium, *qui in Caelum commigravit, & ad eum, quem deſiderabat, Jeſum profectus eſt; qui ad Locum pervenit turbarum expertem, unde dolor & aegritudo & gemitus abeſt: non illic mutationis eſt imago, non viciſſitudinis obumbratio* (nempe *apud Patrem luminum*, ut ait Jacobus Apoſtolus Cap. I. 17.) *ſed omnia fixa & immobilia, omnia firma & ſtabilita, omnia incorrupta & immortalia, omnia interitus expertia & aeterna*. Progrediamur nunc, a Chryſoſtomo percontaturi, ſit-ne ad illa Beatitudinis loca praecluſus, an apertus aditus reliquorum Juſtorum Animabus purgatis. Quid ille reſpondeat Homil. VIII. in Cap. II ad Philippenſ. accipe. *Non igitur lacrymis dignus eſt Juſtorum obitus, ſed laetitia. Si ipſi gaudent, gaudendum cum ipſis eſt. Abſurdum enim fuerit, gaudentibus illis, nos lugere. Gaude, quemadmodum Paulus, qui ita dicebat: Nihil mihi moleſti accidit, ſed etiam gaudeo ad Chriſtum abiens. Et vos gaudete, inquit, & congratulamini mihi. Gaudeamus igitur & nos, quum Juſtum viderimus interiiſſe. Nam diſceſſit laborum ſuorum Mercedem accepturus*. Qualis vero haec Merces? Chriſoſtomum audi in ſubſequenti Homil. XII. iſtis verbis nos ad bonum certamen heic certandum adhortantem. *Surſum ſpecta*, inquit, *ubi palma eſt. Heic palmae adſpectus auget ſtudium voluntatis; ſpes adimit laborum & moleſtiarum ſenſum. Longinquitas facit, ut bravium appareat exiguum. Quodnam illud eſt? Regnum Caelorum, Requies ſempiterna* (vide quid ſit Requies) *Gloria cum Chriſto, Hereditas, Fraternitas, Innumerabilia Bona &c. Si palma potitus in Caelum inveris, magno illic cum honore poteris incedere. Angeli te reverebuntur palmam illam ferentem &c. Deorſum quidem Jeſus te certare voluit, ſurſum vero Coronat. Non heic, ubi certamen, eſt etiam Corona illa, ſed in Splendido Loco*. Idem in ſubſequenti Homilia repetit, inquiens: *Paullulum laboremus, ut in omne aevum Requieſcamus. Cur non malumus heic vexari, ut ibi Requieſcamus?*

 Idem

Idem repeto & ego, ut Lector luculente demum agnoſcat, quanta in nocte ſit Burnetus, qui quoties in ſacris Literis & apud Patres offendit *Requiem*, *Requieſcere*, atque horum ſimilia, nihil aliud intelligit, niſi ignobilem quamdam Somni ſpeciem, quo, ſi Superis placet, abſorbentur Juſtorum Animae poſt mortem. Idem eſſe *Requieſcere*, ac *Beatitudine frui*, ex apertis etiam Chryſoſtomi verbis conſtat. Ille propterea Oratione in verba Apoſtoli *de Dormientibus* Prim. ad Theſſalonicenſ. IV. lamentationes damnat in funere Juſtorum, inter alia ſcribens: *Si enim ſibi perſuaderent, in Vitam meliorem Juſtum introiiſſe, haud lugerent.* Eja, deinde ſubdit, *Deum gloria affice, quod cito in meliore ſtatu collocaverit. Deo gratias age, qui eum accepit. Sanctos ex hac vita decedentes, & ad majores Honores aſcendentes, bonis omnes verbis deducamus. Ibi eſt Paulus; ibi eſt Petrus; ibi univerſus Sanctorum chorus.* Quare vides, e felicitatis loco, ubi Apoſtoli Cum Chriſto ſunt, Cum Chriſto regnant, atque beantur, reliquos Juſtos minime excludi.

E ſacris etiam ritibus, quibus Juſtos in funere ſuis quoque temporibus Eccleſia proſequebatur, Chryſoſtomus alibi, hoc eſt Oration. IV. in Cap. II. ad Hebr. elicit deformitatem immoderate lugentium eorum mortem. *Dic mihi*, ait, *quid ſibi volunt clarae lampades? An non eos tamquam Athletas deducimus? Quid autem Hymni? An non Deum glorificamus & gratias agimus, quod Eum, qui exceſſit, jam Coronaverit? Convertere, Anima mea, in Requiem tuam, quoniam Dominus benefecit tibi, dicis: & lacrymaris?* Vis autem iterum ſcire, quaenam ſit haec *Requies?* Chryſoſtomum ipſum adi Hom. VI. in Cap. IV. ad eandem Epiſtolam, ubi *Sabbatiſmum* & *Requiem* ab Apoſtolo depraedicatam diſerte ſtatuit eſſe *Regnum Caelorum: Ingrediemur enim in Requiem, qui credidimus.* Beatiſſimum deinde ſtatum illum deſcribit omnium eloquentiſſimus vir, inquiens: *Revera eſt illa Requies, ubi aufugit dolor, triſtitia, & gemitus; ubi neque curae, neque labores, neque angor, neque metus animam percellens & quatiens, ſed ſolus Dei metus cum Voluptate. Omnia ſunt pax &c. omnia ſunt dies, omnia lux, omnia Splendida. Non poteſt, non poteſt capi ſatietas.* Tum aliis imaginibus uſus, pergit deſcribere Paradiſum, ejuſque ineffabilem Gloriam, *quando viderimus Regem, & aeterna SANCTORUM TABERNACULA FIXA IN CAELIS. Suſcipient enim, inquit, vos in aeterna Tabernacula. Quando videbis unumquemque reſplendentem pluſquam radii Solis, non ex aere & ferro, ſed ex illa Gloria, quorum fulgores non*

poteſt

Digitized by Google

poteſt videre humanus oculus. Et haec quidem in hominibus, (ideſt videbimus in Sanctis ante nos ad beata illa loca profectis.) *Quid vero dixeris multa Angelorum millia, Archangelorum &c. quorum pulcritudo omnem ſuperat intelligentiam?* Reliquos dimitto vivaciſſimos colores, quibus beatiſſimam illam Requiem, hoc eſt Beatorum Gloriam deſcribit; nam heic nos interpellat Apoſtolus, inquiens in eodem Cap. IV. ad Hebr. 11. *Feſtinemus ergo ingredi in illam Requiem*. Haec ad Hebraeos, jam Chriſti Religionem amplexos, dicebat Paulus: ſed & hiſce nos adhuc viventes alloquitur, ſingulos urgens, ut per opera virtutis ad tam nobile praemium, atque ad beatam Caelorum Requiem enitamur. *Curſu opus eſt* (ita in hunc locum ſcribit Chryſoſtomus) *eoque vehementi. Qui currit, nullum videt ex omnibus, etiamſi ingrediatur per prata, etiamſi per loca arida & aſpera. Qui currit, non aſpicit ad ſpectatores, ſed ad Praemium*. Verum dolendum eſt, immo indignandum, quod temporibus noſtris emerſerit in Britannia, qui quanquam Chriſtianam legem profiteretur, Apoſtolo tamen contraria diceret. Ejus quippe dogma eo recidit, ut Chriſti Fidelibus non in aurem inſuſurret, ſed palam ullo ſine pudore haec cantet: Quid *feſtinatis INGREDI IN ILLAM REQUIEM?* Feſtinate quantum vultis, contendite quantum poteſtis: non ingrediemini. Aditum illuc nequicquam ſperatis: adhuc obſtruſa ſunt oſtia fortiſſimo vecte. Feſtinarunt Apoſtoli: nihil ſolicitudinis omiſere tot Martyres, Confeſſores, & Virgines, ut illuc pedem inferrent. At jam Mille ſeptingenti & ultra fluxerunt Anni, atque hactenus nemini datum fuit ingredi. Exſpectant adhuc illi: exſpectandum eſt & reliquis Juſtis. Niſi veniat dies magnus Domini, & conſummatio Saeculi, quae forſitan niſi poſt aliquot alia annorum Millia futura erit, nulla ſpes ſupereſt, in beatiſſimam illam Requiem intrandi. Ita Burnetus, qui etſi conceptis verbis haec non dicit, ſatis tamen per temerarium ſuum dogma dicit, ut unuſquiſque fatebitur. At quis Chriſti & Chriſtianae Reipublicae amator, non hominem exſecretur, aliud, quam Paulus Apoſtolus Chriſti, nos docere volentem, & pernicioſa hac doctrina eos remorantem, ac veluti irridentem, qui ſpe vicini praemii ſibi a Chriſto & Apoſtolis facta ſolicitati, alacres in itinere ſuae ſalutis feſtinant? At hujuſmodi Novatore parumper dimiſſo, Chryſoſtomi ſcholam rurſus adeamus.

Et is quidem portas Caeli minime Juſtis praecluſas oſtendit; verum illoſ-ne etiam (petis) ad Viſionem Dei admiſit? quod Catholica Eccleſia credit, Burnetus autem viſionibus tantum ſuis ſiſus negat.

negat. Utique admiſit, & non ſemel, admirabilis ille ſacrarum Literarum Interpres, & ſapientiſſimus Orator. In Homilia LXX. ad Populum Antiochenum haec habentur: *Non malum eſt mors: ſed malum ſi mortuus Tormentis tradatur. Neque rurſus eſt bonum mors; ſed bonum, ſi defunctus Saeculo, cum Domino Vivat. Peccatores, quum heic quoque ſuperſunt, ſunt omnibus miſerabiliores, quoniam Deum offendunt. At JUSTI, quum hinc quoque migraverint, FELICES OMNINO: AD CHRISTUM enim TRANSIERUNT. Juſti ſive heic, ſive ILLIC, CUM REGE SUNT, & ILLIC amplius & PROPINQUIUS, non per Introitum, non per Fidem, ſed FACIE AD FACIEM.* At inquies: minime certum eſt, ſit-ne Chryſoſtomi is Sermo. Centonem ex ejus Libris collectum, ſunt qui ſuſpicantur. Non abnuo. Sed & ipſi, qui dubitant, haec pertinere poſſe ad Chryſoſtomi Libros non dubitant. Et revera deſumta ſunt haec omnia ex Homil. III. in Cap. I. ad Philippenſes, uti quiſque intueri poterit. Quare nulla ſupereſt dubitatio, quin haec auctorem habeant Chryſoſtomum ipſum. Neque aliam fuiſſe illius mentem atque doctrinam, ex aliis documentis palam fiet. In Homilia ad Baptizandos ſunt ejus verba: *Non enim ad ſimplicem Gloriam ELEVARI SPERATIS, ſed AD IPSAM IMPERII POTESTATEM: immo nec ſimpliciter AD IPSUM IMPERIUM, ſed CAELESTE. Et ideo vos peto, ideo omni deprecatione vos poſco; ut quando AD illud REGNUM veneritis, mei memores eſſe velitis.* Tum propoſito exemplo Joſephi, in carcere ſeſe commendantis pincernarum principi, ſubdit: *Non vos Pharao, ſed Caelorum Dominus ad priſtinam patriam revocabit, & Hieruſalem Caeleſti reſtituet. Mementote igitur mei, QUANDO VOS illud SUSCIPIET REGNUM, quando REGALE vos proteget INDUMENTUM, quando purpura Dominico ſanguine tincta decorabimini, quando CORONAM Solis radiis ſplendidiorem SENTIETIS IN CAPITE. Talia enim illius Sponſi dona eſſe conſueverunt, quae noſtrum quidem meritum vincunt, ſed dantis ſunt congrua pietati. Et ideo VOS ante ingreſſum ſancti Thalami BEATOS APPELLO.* Hinc etiam diſcere potes antiquiſſimam Catholicae Eccleſiae praxim, quae ſe Sanctorum vita functorum precibus commendat. Si illi *in Regno:* ergo cum Rege, ergo in illius conſpectu. Et iſtud quidem *Regnum* Sanctis hinc decedentibus, non poſt innumeros Annos, ſed ſtatim, aut brevi ineundum, idem ſanctus Epiſcopus alibi ſatis ſignificat, in exordio videlicet Lib. III. de Providentia ad Stagirium Monachum, ubi eum hiſce verbis ſolatur: *Dic, oro, ſi quis te ad Regnum ter-*

reſtre

reſtre & Imperium vocaret, atque ante Ingreſſum ejus Civitatis, in qua Coronandus eſſes, in ſtabulum divertere neceſſe eſſet &c. An non illa omnia, quaſi nihil eſſent, gaudio & ſpe Regni contemneres? Indignum foret, Aeterni Regni ſpe elatum atque erectum, & ad Caelos accerſitum, per ſingula, quae in diverſorio contingunt triſtia, decidere atque perturbari. Tum ei in mentem revocat, Sanctos Patres, dum in corpore viverent, ſemper ſe ipſos reputaſſe & appellaſſe *Hoſpites* & *Peregrinos:* quod & nos facimus, a ſacris eruditi Literis; non enim habemus heic Civitatem manentem, ſed futuram inquirimus. Ita Apoſtoli, ita Patres, quia certi, ſe per miſericordiam Dei poſſe, poſt brevem hanc peregrinationem, ad Patriam, ad Regnum conſcendere. Quid nunc dicendum de Burneto, qui vel ipſos Apoſtolos tamdiu hinc ſublatos, ab ejuſmodi Patria adhuc arcet, & peregrinos etiamnum atque hoſpites, immo & in exſilio eſſe, temere profecto, jubet?

Rurſus autem Chryſoſtomus in Homilia de Militia ſpirituali, heic certandum monet, ſi coronam cupimus: *Chriſtus vires in agone dabit; & tu victorem Regem ſequeris,* atque *A MORTE TRANSIBIS AD VITAM AETERNAM; & ab hominibus injuriam paſſus, ad DEI GRATIAM transfereris: ET Sanctorum ANGELORUM CONSORTIO FRUERIS. Terra TE CIVEM non SUSCIPIET, ſed CAELUM. Non incolam te ſuſcipiet Mundus, qui perſequutus eſt; ſed ANGELI TE PORTANTES PRAESENTABUNT CHRISTO, & Amicus Dei vocaberis, & deſiderabilem laudem ex ipſius Domini voce audies: Euge, ſerve bone & fidelis &c. Percipies a Rege Caeleſti omnium bonorum communionem; & hymnum dicens, choris mixtus aeternis, & INTER ANGELOS ſanctos accinctus laetitia, REGALEM CORONAM PORTABIS IN CONSPECTU REGIS DOMINI: & coaeternalis Domino tuo factus, CUM ipſo AETERNAE BEATITUDINIS LARGITORE LAETABERIS.* Et ne quis putet, tantam praemii ubertatem unis Martyribus ab eo reſervari, audi, quam conſolationem ille adhibuerit in Paraeneſi ad Viduam juvenem in morte mariti. *Sin autem,* ait, *Vir tuus ad quietum, placidumque delatus eſt Portum, atque ad ſuum vere profectus eſt Regem: nullus heic lacrymis, ſed laetitiae locus eſt. Etenim haec mors non eſt mors, ſed migratio, ac domicilii mutatio a deterioribus ad meliora; a Terra ad Caelum; ab hominibus ad Angelos & Archangelos, atque adeo ad ipſum Archangelorum Dominum &c. Audiſti ſane ex beato Paulo, quum ita diceret: Longe ſatius eſt Diſſolvi,*

vi, & eſſe cum Chriſto &c. Tum ſub finem ejuſdem Opuſculi ait, male ejus viro fuiſſe futurum, ſi diutius vixiſſet: *Primum quidem tardius vidiſſet Caelum, & ea, quae in Caelis ſunt &c. Nunc quidem confidimus Dei gratia, illum evolaſſe in locum Requietis, quod nullam ex iis culpis in ſe admiſerit, quae a Regno Caelorum excludunt.* Haec eadem Catholici etiamnum dicunt de morientibus in Domino. Paria habet in Homil. XXXIII. in Cap. IX. Matth. ubi inter alia inquit: *Si vero Juſti deceſſerunt, evaſerunt jam e periculis, & tuti Supremam Beatitudinem Poſſident.* Sunt & ibi alia, quae brevitati conſulens intacta dimiſi. Et quaenam ſit Gloria, quae Juſtorum Animas manet poſt mortem, idem Chryſoſtomus indicavit Homil. LVI. in Cap. XVI. Matth. ubi Dominum ita loquentem inducit: *Cur igitur reformidas, Petre, quum moriturum me audis: Videbis enim tunc me in Gloria Patris. Si vero ipſe in Gloria ero, & vos ſimiliter. Non enim praeſens haec vita terminum vobis apponet, ſed VERA BEATITUDO VOS SUSCIPIET.* Certe diem poſtremi Judicii non expectabit Dominus Jeſus, ut ſit in Gloria Patris. Ergo qui jam cum eo ſunt, ejuſdem Gloriae luce ac voluptate fruuntur. Ceterum quae hactenus congeſſi, majori in lumine collocabit ipſemet Chryſoſtomus Homil. VI. in Prim. ad Theſſalonicenſ. Cap. IV. Agit ibi de Vidua, cui mors filium eripuerit, ac inter alia haec habet: *Cogitatione aperi Caeli portas. Diſce eam, quae illic eſt, Regiam. Vide eum, qui illic eſt, Regem. Reputa, an ii, qui ſunt in terra, poſſint eſſe clariores Filio tuo, qui Illic eſt. Et tunc ſuſpira & ingemiſce.* Tum de iis, qui in Caeleſti Regia verſantur, haec addit: *Non habent famulos, qui ipſos praecedunt, ſed ipſos Angelos. Non aſſiſtunt Regi mortali, ſed Immortali, Regi Regum, & Domino dominantium. Non habent circa lumbos zonam pelliceam, ſed Gloriam illam ineffabilem* &c. Itaque tempus eſt, ut agnoſcat Lector, quantam Chryſoſtomo injuriam inroget Burnetus, quando eum veluti ſuis ſomniis patrocinantem inducit. Nemo ſane conſolatorem in morte ſua aut ſuorum, Britannum Novatorem adhibuiſſet, poſtquam is ne Apoſtolis quidem & Martyribus poſt tot Saecula licuiſſe dixit, pedem inferre in Beatam Caeli Regiam; ac tum eorum, tum ceterorum Juſtorum ſpem rejecit in poſtremum Judicii diem, a nobis fortaſſe per complura, & fortaſſe plurima Saecula adhuc remotum. Attamen heic aliqua praeter ſuum morem ſinceritate uſum fuiſſe Burnetum diſſimulare nolo, quippe qui pag. 66. agnoſcit, Chryſoſtomum *aliis in locis liberius ſublimiuſque loqui de hac Beatitudine in-*

terme-

Digitized by Google

termedia. Sed quid ille? Ut haec cum ſua opinione conciliet, ſubdit: *Oratores inter perorandum, ſaepe incaleſcunt aliquantulum, neque ſingula verba in aurificis ſtatera ponderant. Quumque Sermones populares, aut Orationes funebres adornant, multae ſunt cauſſae, quae perorantem incitare poſſunt ad exaggerandam Felicitatem mortuorum in Domino; nullae vero ad diminuendam, praeter ipſius veritatis conſcientiam. Utile eſſet ad conſolandum & erigendum animos contra vim mortis, praeſertim in ſubeundo Martyrio, ad excitandos affectus, & pietatem confirmandam, callide liberius loqui de proxima futura Sanctorum Beatitudine; ſed nulli conſilio, nullis uſibus inſerviret, frigidius quam par erat, & tenuius eamdem repraeſentare*. En egregiam ſolvendi hujus nodi rationem a Burneto excogitatam. Sed pudeat tandem Britannicam gentem, tam perditi conſilii, ac tam impudentis (ſit verbo venia) ingenii hominem in ſuo ſinu peperiſſe ac toleraſſe. Nam quid aliud perſuadere poſſunt illius verba, niſi ut jam credamus, nefas minime in Britannia cenſeri, aliquid tanquam dogma Eccleſiae credere, & nihilominus indoctum miſerumque Populum contraria paſcere doctrina, & ex ipſo ſacro ſuggeſto fallere nimis credulam Plebem? Deinde haec eo collineare nemo non videat, ut erga Sanctos Patres omnis exuatur reverentia, neque ullus amplius honor eorum non ſolum verbis, ſed ne moribus quidem habeatur, quando eos & mendacio, & impoſturis operam dediſſe in erudiendo grege ſuo deprehendamus. Quod ſacri Oratores in aliquo laudando interdum limites exacte non ſervent, venia illis plerumque neganda non eſt: quod etiam ſacri Miniſtri ſpem faciant de aeterna ſalute omnibus, qui in pace Eccleſiae & poenitentia diem ſuum obierunt, dum divina judicia in obſcuro ſunt; id ſemper licuit atque licebit. At ſibi fingere ac palam venditare Eccleſiarum Paſtores, qui doctrinam Fidei credant, Juſtorum & Injuſtorum Retributionem in fine duntaxat Mundi exſpectandam; & Populo interea venditent, Caelum patere Juſtis ante Reſurrectionem, atque in Infernas poenas ruere Improborum Animas: calumniatoris tantummodo facinus eſt, quod quiſque probus exſecretur, & confeſtim a veritate alieniſſimum ſentiat. Mentiri ſemper malum eſt: peſſimum vero & exſecrabile in Religionis negotio, uti Sanctus Auguſtinus nervoſa oratione non ſemel oſtendit. Proinde nemo tam indigne Sanctos Patres habet, quam qui illos & mendacii, & impoſturae in re tanti momenti inſimulat. Quidni ergo hoc etiam titulo deploratam ſentis Burneti cauſſam, cui opus fuit denigrare famam praeclariſſimorum Eccleſiae Patrum, ne

Digitized by Google

eos imaginationibus ſuis adverſantes Chriſtiana Reſpublica revereatur? Et ad Chryſoſto num quod attinet, is non tantum in Sermonibus ad Populum, ſed & in ſcriptis ad ſingulares perſonas, eadem confirmavit dogmata, quae hactenus oſtendimus ab ipſo palam depraedicata. At inquit heic Burnetus: nonne ſtat, Chryſoſtomum multis in locis affirmaſſe, Juſtorum Animas hinc abeuntes *in Sinum Abrahae deferri?* Nomen iſtud *ſtatum beatitudinis intermedium*, & *Caeleſti inferiorem notat*. Hoc mihi in ſequenti Capite expendendum propono.

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

Sinus Abrahae *Chryſoſtomo idem cum* Regno Caelorum. *Ejuſdem varia, perſpicuaque loca, quibus Beata in Caelis vita non Martyribus tantum, ſed & ceteris Juſtis jam conlata firmatur.*

EXTRA controverſiam eſt, a Chryſoſtomo ſaepe mentionem factam *Sinus Abrahae*, in quem recipiantur Spiritus Juſtorum, quibus nihil reſtat purgandum in altera Vita. Immo is locum, in quo Abraham nunc degit, diſtinguere videtur a Regno illo, in quo poſt Reſurrectionem Juſti devehentur. Sed numquid *Sinus Abrahae* propterea apud Chryſoſtomum evaſit incognitus quidam carcer, & quidem ſubterraneus, in quem Burnetus conjecit tam Proborum, quam Improborum Animas, ubi ſecundum ejus ſomnia nunc quieſcunt, ſeu dormiunt, ignobili quadam *Inactione* languentes? Apage ejuſmodi deliramenta. Supra jam vidimus, veteres ſub nomine *Sinus Abrahae* poſt mortem divini Redemtoris noſtri deſignaſſe locum Beatitudinis, quo Juſti evolantes e Mundo deferuntur, locum perennis Gloriae & Felicitatis, ipſumque in Caelis, atque ante Thronum Dei, cujus beatifica Viſione fruuntur fortunatae illae Animae. Hanc ipſam Chryſoſtomo mentem fuiſſe, palam faciunt quaecunque hactenus ex illius Libris excerpſimus. Quum enim ille toties teſtatus fuerit, ad ineffabilem Gloriam, atque in Caeleſtem aulam, ſolutas Corpore Animas Juſtorum conſcendere, ſimulque eas excipi in Sinum ſuum a patre Abraham, in ea felicitate poſito: nonne manu tenes, nihil aliud hocce vocabulo ſignificatum fuiſſe, quam Beatitudinis Caeleſtis locum in domo Patris ſitum, in quo multae manſiones, hoc eſt jugis Gloria & Fe-

& Felicitas, quanquam varia pro varietate meritorum? At quandoquidem non idem eſſe Abrahae Sinum nunc a Sanctis inhabitatum, & Regnum in Corporum Reſurrectione nobis promiſſum, interdum innuere videtur Chryſoſtomus: noveris, *Regnum* quoque ab illo appellari praeſentem Sanctorum ſtatum beatiſſimum in Caelis, eorumque gaudia in Caeleſti Hieruſalem; per alterum vero Regnum ſignificari completam illam perfectamque Beatitudinem, qua totus homo donabitur in Reſurrectione & ſupremo Judicio, quum videlicet Corpus, recepto priſtino conſortio, cum Anima & ipſum glorificabitur, Chriſtus vero Regnum, ideſt omnes ſua gratia bene uſos, tradet Patri, regnaturus tamen in aeternum cum illo. Teſtem habeo Chryſoſtomum ipſum, cujus haec ſunt verba Homil. XIV. in Cap. VIII. ad Roman. ubi locum Apoſtoli explicat, nempe *Adoptionem exſpectantes*. Itaque ſcribit: *Quid ais, obſecro? nunc bonum hoc in ſpe reponis, qui ſcribas adoptionem ipſam exſpectari oportere? Hoc igitur inductione corrigens, ait: Redemtionem Corporis noſtri: hoc eſt, numeris omnibus ABSOLUTAM GLORIAM*. Ceterum ne nunc quidem, dum Corporis Redemtio exſpectatur, ineffabili Gloria carere Sanctos, Chryſoſtomus ipſe antea in illa ipſa Homilia innuiſſe videtur, proponens Apoſtoli verba: *Exiſtimo enim, quod non ſunt condignae paſſiones hujus temporis ad futuram Gloriam, quae Revelabitur in nobis;* ad quae magnus ille Orator atque Interpres: *Non dixit: ad futuram Requietem, ſed quod majus eſt, ad futuram Gloriam. Etenim ubi Requies, ibi non omnino Gloria: ubi autem Gloria, ibi omnino Requies. Deinde poſteaquam futuram illam dixit, oſtendit ipſam Jam Eſſe; neque enim dixit: ad Gloriam, quae futura eſt, ſed quae Revelabitur, tamquam quae quidem nunc ſit, occultetur tamen adhuc*. Nimirum, adveniente noviſſimo omnium Judicio coram univerſo hominum genere Revelabitur Gloria, qua electi donati jam fuerant. Ad normam iſtorum ſcribit idem Chryſoſtomus Homil. XLVI. in Cap. XX. Actor. Apoſtol. Judicis aeterni verba referens: *Venite, inquit, in hereditatem: Poſſidete paratum vobis Regnum. Non dixit: Accipite, ſed in hereditatem poſſidete: id quod in his, qui proprie poſſederunt, dicitur*. Clariora tamen poſcis de Beatitate, nunc in Sinu Abrahae (quem nos *Paradiſum* appellare conſuevimus) Sanctis exhibita? Non pauca dabo, eaque ex ipſo Chryſoſtomo excerpta.

Pauperem Lazarum in *Sinum Abrahae* ab Angelis poſt mortem deductum, dubitare nos non ſinit Evangelica narratio. Monet etiam Dominus in Evangelio, non heic, ſed in Caelis, a Deo petendam

nobis eſſe mercedem bonorum operum. Idcirco Chryſoſtomus Homil. XXI. in Cap. VIII. 1. ad Corinth. ſcripſit: *Qui autem INTEGRAS ILLIC EXIGIT CORONAS, exſiſtit longe admirabilior, ſicut Lazarus ille, qui ILLIC OMNIA BONA RECEPIT.* Audin' *omnia Bona?* Exclude hinc Beatitudinem, ſi potis es. Rurſus Chryſoſtomus Homil. II. ad Populum Antiochenum luculentius idem prodidit, in haec verba loquens: *Qui dixit: Divitibus hujus Saeculi; domonſtravit, & alios futuri Saeculi Divites eſſe: qualis ille Lazarus erat, in praeſenti quidem vita pauperrimus, in futura vero Dives; non auro & argento & ulla tali corruptibili & marceſcibili materia affluens, ſed ARCANIS ILLIS BONIS, QUAE NEQUE OCULUS VIDIT, neque in cor hominis aſcenderunt. Hae namque verae divitiae & opulentia: quando & immarceſcibilia ſunt bona, & nullam capiunt mutationem.* Quid quaeſo, deeſt *Sinui Abraham*, ut immenſae Beatitatis domicilium intelligamus, quando nihil ibi deſideratur ex iis, quae de Regno Caelorum & Paradiſo tum ſacrae Literae, tum nos quotidie dicimus? In quinćta quoque Homilia ad eoſdem Antiochenos beatiſſimus Antiſtes, poſtquam Divitem crudelem, ceteroſque Peccatores jam detruſos ait *in poenas intolerabiles*, atque *in tormenta ſempiterna*, non vero dormientes adhuc, atque flammarum expertes, uti Burnetus commentus eſt, ſubdit: *Non ita Lazarus; verum digreſſus hinc, AETERNIS POTITUS EST BONIS IN ABRAHAE SINU GAUDENS.* Idem ille exemplum Divitis & Lazari refricat Homil. XLIX. ad eoſdem Antiochenos. Tum ſic argumentatur: *Numquid unum eſſe tibi videtur, in corruptibili Corpore & in mortali graviter torreri, deinde Coronari, & Poſt brevem illum languorem Immortalibus frui Deliciis: an contra Poſt brevem delectationem in infinitum torqueri?* Quo Juſti atque Injuſti poſt mortem deferantur, & hinc diſcimus. Quod ſi dubitas, an Chryſoſtomo ſit tribuendus hic Sermo, quamquam certum illius auctorem ſtilus prodat: fateare ſaltem, nos a Graecis hanc Homiliam accepiſſe. Mature igitur animadvertere poſſis, quo in loco futura ſit nobis nimia Burneti confidentia, ſcribentis pag. 50. *Patres* Graecos *generatim a partibus noſtris in hac cauſſa ſtetiſſe non dubito.* Jam perſpeximus, uberius etiam perſpiciemus, quantum fallatur, alioſve fallere velit, qui haec jactitat. Neque ſecus de eodem Lazaro Chryſoſtomus loquitur in Opuſculo, *Quod nemo laeditur, niſi a ſe ipſo.* Ecce illius verba: *Quid autem & Lazarum? nonne aegritudo & ulcera & egeſtas ad Beatitudinem perduxit? & afflictio hujus Mundi, Coronas ei in Aeternum para-*

paravit? Et infra: *Anguſtiis rerum magis ſolidatus eſt, & hinc illi Coronae paratae ſunt, unde infelicior putabatur: inde ei Palma victoriae, inde Aeterna Remuneratio, unde cruciatus multiplicabatur & injuria. Fames illa Abundantiam praeparabat futurorum Bonorum: aegritudo illa Vitam conciliabat Aeternam.* Quid ſit *Vita Aeterna* in Evangelii ſermone, nihil eſt, cur ego commemorem. Haec autem paullo ante ſuum obitum, non in concionibus ad Populum, ſed privatis Literis ſcribebat Chryſoſtomus ad Olympiadem mulierem nobiliſſimam, in aerumnas graviſſimas conjectam. Et ea quidem ſcribebat, ut illi in mentem revocaret, quae Praemia ſtatim a morte opperiri debeat Juſtus, perſequutionem paſſus propter juſtitiam. Eat nunc Burnetus, & *Sinum Abrahae*, perinde ac foret apud Sanctos Patres deſertus locus, deſpiciat. Chryſoſtomum quoque in Homiliis ad Populum veluti aeſtu Orationis abreptum venditet. Quam imperite, quam inique, nemo nunc non intelligit.

Sed ne funem longius producamus, Chryſoſtomus ipſe, quid ſibi eſſet *Sinus Abrahae*, Homil. XXII. in Cap. VIII. Matth. aperte ſignificavit, unum cum *Regno Caelorum* eundem faciens locum: ſi tamen locum appellare licet. Interpretatur ille Salvatoris noſtri verba: *Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham & Iſaac in Regno Caelorum*, atque in hanc ſententiam loquitur. *Neque hac ratione tantummodo novum, ut videbatur, atque inauditum hunc dicendi modum lenit, verum etiam, quia CAELESTE REGNUM non ſuo nomine, ſed SINUM ABRAHAE appellavit &c.* En quid nomine *Sinus Abrahae* ſignificarint Sancti Patres, Regnum Caelorum, Regnum Beatitudinis, quo nunc Sancti fruuntur. Quod ſupra Cap. XII. aliis veterum teſtimoniis oſtendi, confirmatum heic vides. Confirmavit alibi & idem Chryſoſtomus, videlicet Homil. LXX. in Cap. XXII. Matth. ubi Angelicam Monachorum ſui temporis vitam deſcribit, haec inter cetera ſcribens: *De futuris ſemper philoſophantur, & quaſi alium quam nos orbem habitantes, quaſi in Caelum tranſlati, atque ibi viventes, ſic de Caeleſtibus ſemper, de Sinu Abrahae, de Coronis Sanctorum, de Societate Chriſti diſputant: praeſentium autem nulla apud eos commemoratio, nullus ſermo eſt.* Quemadmodum nunc Sancti de Paradiſo, quo nomine Aeternam Vitam atque Beatitudinem deſignant, ſaepiſſime cum admirabili delectatione colloquuntur, ita illi de *Sinu Abrahae:* nam ſub hoc vocabulo paratum Juſtis Regnum, promiſſam Fidelibus Beatitatem prae oculis habebant, & votis atque ope-

ribus

ribus conquirebant. De iiſdem propterea Monachis Homil. LIX. ad Popul. Antiochen. ſcribit: *Nec ullus audet dicere; ille mortuus eſt, ſed ille conſummatus eſt. Tum gratiarum actio, laetitia, gloria multa, unoquoque talem finem habere orante; ita a laboribus & certaminibus quieſcere; & VIDERE CHRISTUM*. Iſtam proinde ob cauſſam Homil. XXI. in Cap. IX. Actuum Apoſtol. idem ſanctiſſimus Orator oſtendens, nequaquam licere lacrymis proſequi morientes in Domino, ſed quidem Peccatores, ita loquitur: *Dic autem, oro, ſi ſedentibus nobis mittat Rex quemdam, vocans in Regna: plorandum-ne erit ac lacrymandum? Angeli e Caelo veniunt, illinc miſſi ab ipſo Rege, ut conſervum ſuum vocent: & tu ploras?* Et quidem beati, qui illic ſunt & erunt, quia, ut nuper vidimus, in *Societate Chriſti* ſunt atque erunt. Propterea Apoſtolus cupiebat *diſſolvi & eſſe cum Chriſto*. Ibi videre Jeſum, cum eo verſari, cum eo colloqui, Paradiſus eſt, & immenſa Felicitas. Neque meis tantum verbis heic loquor, ſed Chryſoſtomi, qui Hom. XV. in Prim. ad Timoth. Cap. V. hiſce nos hortatur: *Diligamus Deum, quaeſo, toto affectu cordis, non Gehennae metu, ſed deſiderio Regni. Quid enim, oro, Viſioni Chriſti conferendum eſt? nihil profecto. Quid aeque optandum, ac Bonis illis Aeternis & Immortalibus frui, quae nec oculus vidit, nec auris audivit &c.?* Ita Homil. XXIV. in Cap. VII. Matth. *Ponamus igitur*, ait, *adoleſcentem aliquem eſſe mirabilem, eumdemque & cunctis florere virtutibus, & totius tenere Orbis imperium. Quid non iſtius Patrem pati exiſtimatis libenti animo, ne talis Filii privetur converſatione? quod vero vel grande malum non eſſe ſubiturum, modo ut illum etiam videat, atque illius praſentia perfruatur? Hoc igitur de futura quoque Gloria cogitemus. Neque enim ſic filius patri, etiamſi virtutibus mille decoretur, deſiderabilis eſt atque mirabilis, ut Caeleſtium fructus Bonorum; & Diſſolvi, & Eſſe Cum Chriſto*. Perſpicua haec ſunt Chryſoſtomi verba de beatifica Viſione, qua Sancti in Caelo donantur; clariora tamen fient, ſi quae ille ſcribit Hom. LV. in Cap. XVI. Matth. acie mentis & oculorum contemplemur: *Quod lumen*, ait, *qui receperunt, iſta viderunt, & non ad Gehennam, ſed eo perveniunt, unde dolor & moeſtitia ſemper fugit &c. ubi Vita Aeterna, ineffabilis Gloria, inenarrabilis Pulcritudo, Majeſtas Regis inaeſtimabilis: ubi Bona illa ſunt, quae oculus non vidit &c. ubi Virgines, quae fulgidas habent veſtes, & omnes, qui nuptialem habent amictum, converſantur &c.* Adi etiam, ſi vis, illius Homiliam XII. in Cap. I. Joannis, ubi eſſe cum Chriſto, ejuſque Gloriam intueri, Beati-

Beatitudinis culmen appellat. Vide inſuper, quae idem ſcripſit Hom. VII. in Cap. IV. ad Hebraeos. Sunt haec illius verba: *Nunc eſt tempus doni. Nemo de ſpe deſperet. Tunc eſt tempus deſperationis, quando clauſus fuerit thalamus; quando Rex fuerit ingreſſus ad videndos eos, qui accumbunt; quando* SINUS PATRIARCHAE *ſunt accepturi eos, qui iis ſunt dignandi: nunc autem nondum. Adhuc enim conſiſtit theatrum, adhuc inſtat certamen, adhuc pendet Praemium.* Niſi qui ingenio ſit hebeti, heic non videat, tempus mortis Chriſtianis eſſe tempus Retributionis, ſive ad Poenas, ſive ad Praemia. *Thalamus* Nuptias ſignificat, ad quas prudentes Virgines in Evangelio admittuntur, hoc eſt Beatitudinem in Caelis. *Ingreſſus Regis* ad convivium ad videndos diſcumbentes, innuit Supplicia inrogata homini nuptiali veſte carenti. Ergo & ingreſſus in *Sinum Abrahae* non aliud indicat, niſi Beatitudinem eandem. Dum vivimus, certaminis tempus eſt, non Praemii. Ex quo vivere heic Juſti deſinunt, non amplius pendet Praemium, ſed acquiritur. Ut paucis omnia concludam, ubicumque Chryſoſtomus de *Sinu Abrahae* de *ſacro Veſtibulo* loquitur, ita loca illa deſcribit, ut nihil aliud niſi Beatitatis domicilium per eas voces intelligere cogamur. Atque heic addere juvat, *Sanctum Aſterium* Amaſenum Epiſcopum eiſdem, quibus Chryſoſtomus, floruiſſe temporibus. Is vero Homilia in Divitem & Lazarum, a Combeſiſio edita, auctor eſt, *Sinus Abrahae* vocabulo non ſignificari locum quemdam peculiarem, ſed quidem gaudium beati Abrahae ſuſcipientis Juſtos in Gloria, ſive in Regno Caelorum. Nam & in altera Homilia adverſus Avaros, Divitis ejuſdem ac Lazari exemplum repetens, ait: *Byſſus computruit, Regnum ad alium tranſivit.* Idem praeterea in Oratione de Sanctis Martyribus, eos laudat, uti *praeclare mortis titulo immortales effectos; vitae contemtu, perpetuo viventes, quippe ſanguine ſuo Regnum ſibi emerunt*, & omnes, infra ait, *in Angelorum collegium cooptatos*, quorum Gloria in Reſurrectione omnibus apparebit.

Atque his viſis, quid eſt, quaeſo, quod Burnetus Sanctum Joannem Chryſoſtomum nobis obtrudit, veluti ab aſſerenda ineffabili Sanctorum Beatitate, antequam Corpora reſurgant, alienum? Habemus ſanctiſſimum Antiſtitem pleno ore in ejuſmodi ſomnia & deliria inſurgentem, & cum Catholicorum ſententia plane concordem. Imponit ergo ſibi (vellet & aliis) Novator Britannus, dum in eximii illius viri Libris mentionem offendens *Sinus Abrahae*, aut *ſacri Veſtibuli*, hiſce tantum vocibus inſiſtit, & nihil penſi habens, quid per illas ſigni-

ſignificetur, inania ſua meditamenta ab iis confirmatum iri confidit. Quid ſit *Abrahae Sinus*, jam vidimus, nihil nempe a Regno Caelorum diverſum. Et quum *ſacrum* illud *Veſtibulum* alio nomine *Sinum* ipſum deſignet, quodnam ſomniis ſuis ſuffragium inde Burnetus exſculpat? In Templo Hieroſolymitano *Veſtibulum* intima pars illius fuit: Sancta Sanctorum in conſpectu illius erant: Sacerdotes *inter Veſtibulum & Altare* rem divinam faciebant, ut habetur Joelis Cap. II. 17. Porro ad inſtar hujus Templi figuratam novimus a divinis Literis Caeleſtem Regiam in beata Hieruſalem, quae in Caelis eſt. Ibi quoque *Veſtibulum*, ibi *Altare*, utraque praeſentia Dei & Agni glorificata. *Eſt Altare in Caelis (illuc enim preces noſtrae & oblationes diriguntur) & Templum, quemadmodum Joannes in Apocalypſi ait:* verba ſunt Sancti Irenaei Lib. IV. Cap. 34. ſeu 18. Ac propterea in divinis Myſteriis antiquiſſima Liturgia Romanae Eccleſiae rogat, ut vota preceſque Fidelium *in ſublime Altare tuum* deferantur. Idem habetur in Liturgia, quae Sancto Marco tribuitur. Sed & Chryſoſtomus ipſe ſatis alibi innuit, non aliud ſibi eſſe *ſacrum Veſtibulum*, quam *Regnum Caelorum*. Haec nimirum ſcribit Homil. XIX. in Cap. V. Matthaei. *Quomodo igitur, reſponde quaeſo, videbimus REGNUM FUTURUM? quomodo SACRUM illud MEREBIMUR ADIRE VESTIBULUM, qui ne Publicanis quidem ipſis invenimur meliores?* Ibi vero de Caeleſti Beatitudine agit vir ſanctus, *Praemia bonorum* enumerans, *ut eſt*, *Deum Videre*, *Regnum Accipere Caelorum*, *& In Dei Filios Adoptari*, *& Deo Similes Fieri &c.* Hoc idem antea tradiderat Homil. XV. verba Redemtoris interpretans: *Quoniam merces veſtra copioſa eſt in Caelis*. Inquit enim: *Tu vero, etſi per ſingulas Beatitudines Regnum audias repromitti, nequaquam moerore turberis. Etſi enim Retributiones ipſas differenter appellat, tamen profecto cunctas ad unum Caelorum Regnum adducit. Quando enim dicit: Et Lugentes conſolabuntur, & Miſericordes miſericordiam conſequentur &c. nihil omnino aliud niſi Caeleſte Regnum per haec cuncta deſignat.* Vidimus etiam Cap. XV. Burnetum loco illo abuti, ubi Chryſoſtomus ait, *Abraham & Paulum* adhuc *exſpectare mercedem*. Non aliud, quam Reſurrectionis Carnis, & Beatitatem numeris omnibus abſolutam, in poſtremo Judicio electis conferendam, verbis iis ſignificari jam monuimus. Sed numquid interea Apoſtoli Pauli Anima ſecundum Chryſoſtomum in Caelis Beatitate caret? Gerrae ac nugae. Quae multa hactenus ex eodem Chryſoſtomo produximus, Burneto os obſtruere poſſunt. Praeſtat tamen

men novis idem confirmare documentis. Sermone IV. in Cap. I. ad Philippenſ. Pauli verba, *Diſſolvi multo magis melius, & quid eligam, ignoro*, hiſce admirandus ille Orator excipit: *Quid ais? Quum hinc abiens AD CAELUM SIS MIGRATURUS, & CUM CHRISTO FUTURUS: ignoras, quid eligas?* En quo ſtatim a morte abitura erat Anima Pauli, & quocum futura. Quicunque ſapit, Beatitudinem heic intelligit: idque in praecedenti Sermone III. Chryſoſtomus ipſe, aperte ſuam mentem prodens, ſcripſerat, eundem Apoſtoli locum ſua oratione verſans & inquiens, ideo lucrum putari a Paulo mortem, *quoniam major mihi notitia Chriſti erit, & familiarius cum ipſo verſabor*. Proinde hinc deducit, lugendum eſſe Peccatorum obitum, non vero Juſtorum. *Nam illi quidem etiam dum vivunt, mortui ſunt. Hi vero etiam quum mortui fuerint, vivunt. Illi etiam dum heic ſunt, omnium elicere miſericordiam debent, quoniam Deum offendunt. Hi vero illuc translati, Beati ſunt, quoniam ad Chriſtum profecti ſunt. Peccatores, ubi ſunt, procul a Rege ſunt: propterea lacrymis digni. JUSTI autem ſive heic, ſive IBI, CUM REGE SUNT: atque ibi quidem multo magis ac PROPIUS, non quaſi quodam interjecto Veſtibulo, non per fidem, ſed FACIE, inquit, AD FACIEM.* Itaque non exſpectat, ſed jam aſſequutus eſt Beatitudinem Paulus; neque is tantum, ſed & ceteri Juſti, quibus nihil in altera Vita expurgandum reſtavit. Nam & hoc Chryſoſtomus non ſemel agnovit, dum preces & oblationes pro defunctis faciendas ſuaſit. Subinde vero mirantem ſe exhibet divinus Orator, quare Paulus dubius ſit in eligenda morte, per quam tranſiturus erat ad vitam longe meliorem. *Ecquis*, ait, *mercator navi vectus, innumerabilium theſaurorum plena, ſi liceat ſubire portum & requieſcere: mari adhuc jactari malit? Ecquis athleta, quum liceat Corona potiri, adhuc certare poſtulet? Ecquis dux, qui a bello cum gloria & trophaeis liberari queat, & cum Rege in Regia quietus degere, ac deliciari: adhuc & ſudare praeoptet, & in aciem prodire?* Oſtendit Chryſoſtomus, recuſaſſe quidem Paulum apud Chriſtum eſſe, ut plures adhuc Animas Chriſto conquireret. Tu interim vide, quid ſit *Portum ſubire;* quid *Corona potiri;* quid *cum Rege in Regia degere*.

Scripſit etiam Paulus in Secunda ad Timoth. IV. 6. *Ego jam delibor, & tempus reſolutionis meae inſtat. Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi. In reliquo REPOSITA EST MIHI CORONA JUSTITIAE, quam reddet mihi Dominus IN ILLA DIE juſtus Judex. Non ſolum autem mihi, ſed & iis, qui dili-*

gunt Adventum ejus. Quandonam tam glorioſo Athletae reddenda eſt *Corona* iſta *juſtitiae?* Mox ut Anima e Corpore abierit, inquit Chryſoſtomus Homil. IX. in Secund. ad Timoth. Cap. 4. nam *in illa Die* reſpicit diem *Reſolutionis:* quod & Theophylactus cenſuit Enarrat. in Cap. I. ad Philippenſes. Neque tanta Felicitas uni Paulo reſervata. Ejus quoque participes erunt, quum e vita exceſſerint, Juſti ceteri, *qui diligunt adventum* Chriſti. Et qualis hic *adventus?* Non poſtremum, ſed primum indicari his verbis Chryſoſtomus ſcribit Homil. LXVI. in Cap. XIX. Matthaei. Quamobrem in praelaudata Homil. IX. Paulum loquentem inducit: *Non ergo dolendum eſt, quod proficiſcor percepturus Coronam, quam imponat capiti meo Dominus Jeſus Chriſtus. Non ſolum autem mihi, ſed & omnibus, qui diligunt adventum ejus. Ex his*, ſubdit ſanctus Interpres, *item illum erigit verbis: nam ſi omnibus, multo magis Timotheo. Non ait, & tibi, ſed, omnibus: multo magis & tibi.* Tum explicat, quid ſignificet diligere adventum Chriſti, & praeter alia hoc ait: *Qui illius adventum diligit, omnia faciet, ut ANTE UNIVERSALEM illum SINGULARIS fiat ad eum QUIDAM SALVATORIS ADVENTUS.* Viden', ut non ſolemnem tantummodo Adventum Domini in fine Mundi Chryſoſtomus admittat, ſed alios etiam ſingulares, nobiſque ignotos, in morte videlicet noſtra, ut ſupra & ego monui? Vellem praeterea, Burnetus animadvertiſſet (ſaltem aequus Lector animadvertat) quae idem Chryſoſtomus Homil. V. ad Popul. Antiochen. ſermocinatur. Saepe is contra terrorem mortis auditores ſuos armat, idque ſemper facit, ibique praeſertim, ſpe vicinae Felicitatis, inquiens: *Quid enim grave mors habet, dic mihi? Num quod te CELERIUS AD tranquillum PORTUM, & pacatam illam TRANSMITTIT VITAM? Tot exſpectans BONA, quae nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt: ad fruendum differs & negligis & torpes?* At ille adulabatur, ideſt mentiebatur: fortaſſis & heic Burnetus repoſuiſſet. Sed ſi quis hiſce armis adverſus Chryſoſtomi auctoritatem uteretur, peto ego, num dignus in poſterum foret, qui Britannicae gentis magiſterium aſſumeret? Et Religionem, & Libros, & meditationem quamlibet abjiciamus oportet, ſi Sanctorum calumniatorem, ſi Pyrrhoniſtam audire volumus, eique fidem adhibere. Ego haec amatoribus tantum veritatis, juſtiſque rerum judicibus propoſita volo. Pergit deinde Chryſoſtomus dicere in eadem Homilia: *Paulus vero propter praeſentem gemebat vitam, & Romanis ſcribens Capite octavo dicebat, quod creatura congemiſcit, &*

nos

nos ipſi ſpiritus primitias habentes gemimus. Et haec dicebat, non condemnans praeſentia, ſed futura deſiderans. Guſtavi, inquit, gratiam, & non fero Dilationem. Aſcendi in tertium Caelum: vidi Gloriam illam ineffabilem: vidi Aulas ſplendidas: didici, quibus heic immorans Bonis caream; propterea gemo. Dic etenim mihi: ſi quis te in Regias duxiſſet aulas, & de parietibus aurum undique fulgens, & omnem alium ornatum tibi demonſtraſſet: poſtea te inde in Pauperis cellam induxiſſet; & Poſt Breve Tempus in Regias reducturum illas, & Perennem ibi Manſionem ſe tibi Daturum Promiſiſſet: numquid non deberes affici deſiderio, & vel ipſos paucos dies aegre ferre? Ergo *poſt breve tempus* tum Paulo, tum ceteris Deo in juſtitia fideliter militantibus, *Regia Caeleſtis* conceditur; & nihilominus a beatiſſima illa ſede Paulum adhuc excluſum dictitat, & Chryſoſtomum teſtem Burnetus appellat. Ad haec Apoſtolus in Secunda ad Timoth. I. 12. ait: *Scio, cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt, Depoſitum meum ſervare in illum diem juſtus Judex.* Burnetus pag. 40. *Depoſitum* ſumit pro Anima deponenda apud Deum, dum veniat poſtremi Judicii dies. Quod etiamſi accipiamus, nihil nobis officiat; nam *apud Deum eſſe*, nobis *Beatitudinem* ſonat, idque tot loca Patrum hactenus congeſta evincunt. Verum ne, quaeſo, Burnetus ſibi aduletur, veluti ſumens certam ejuſmodi interpretationem. Norunt enim Eruditi, alia ſignificare *Depoſitum* illud apud veteres & recentiores divinorum Librorum Interpretes. Chryſoſtomo praeſertim *Fides* & *Praedicatio* per illud vocabulum deſignari creditur. Ad haec idem ſanctus Doctor Homil. XVI. in Cap. IX. ad Roman. Apoſtoli verba explicans, cupientis *Anathema eſſe a Chriſto* pro fratribus, ait: *Ac ſi diceret, vel ſi liceret, vellem ab eo Choro ſeparari atque alienari, qui Chriſtum circumdat, non ab ipſius amore &c. Sed & illa Fruitione & Gloria privari ſuſtinuerim, ut ne Dominus meus convicio afficiatur.* Infra addit: *Quomodo Anathema ſe ipſum a Chriſto eſſe precaretur? Mors enim ejuſmodi illum magis Choro conjungebat, cooptabatque, qui Chriſtum circumdat; tum efficiebat, ut Gloria illa perfrueretur.*

Sunt & alia Chryſoſtomi loca, quae in praecedentibus Capitibus protuli. Superſunt & alia complura, quae, ne nimius ſim, dimitto. Nam quid ultra moror? quando is in Homilia de Sancto Philogonio, quid ipſe crederet, quid etiam nobis credendum ſit, luculentiſſime propoſuit. Lectorem non taedeat accipere, quae in hanc rem is longo ſermone perſequutus eſt. *Maximopere*, inquit, *gratulor hujus Sancti felicitati, quod, quamquam translatus eſt, atque hanc,*

quae apud nos eſt, *Civitatem reliquit : tamen in alteram tranſiit Civitatem*, *nempe Dei*, *ac digreſſus ab hac Eccleſia*, *ad illam pervenit*, *quae eſt Primogenitorum deſcriptorum in Caelis ; & relictis hiſce feſtis tranſiit ad celebritatem Angelorum*. *Etenim quod & ſuperne ſit Civitas*, *Eccleſia*, *ac Celebritas*, *audi Paulum dicentem* (Hebr. XII. 22.) *Acceſſiſtis ad Civitatem Dei viventis*, *ad Hieruſalem Caeleſtem*, *& Eccleſiam Primogenitorum deſcriptorum in Caelis*, *& ad innumerabilem Angelorum frequentiam*. Cur vero Apoſtolus *Panegyrim*, ſive *frequentiam*, beatiſſimum illum locum appellarit, hiſce aliis verbis explicat. *Non ſolum autem ob multitudinem Virtutum Caeleſtium*, *verum etiam ob abundantiam Bonorum*, *ac juge Gaudium & Laetitiam*, *Panegyrim*, *hoc eſt totius multitudinis Coetum appellat totam illam Vitam*. Petisne, an praeter Angelos tanta ibi felicitate fruantur Animae quoque Juſtorum? reſpondet Chryſoſtomus: *Spiritus Juſtorum perfectorum* (eorum ſcilicet, quibus nihil reſtat luendum & purgandum in altera Vita) *Animarum virtutes*, *vitaeque recta facta*, *per omnes Caelos videre licet*. *Non veſtes aut amictus*, *ſed Coronas quovis auro pretioſiores ; tum brabia*, *certaminum Praemia*, *aliaque innumera Bona*, *repoſita iis*, *qui recte fecerint*. Quod ſi cupis reſcire, quos complectatur beatus ille Coetus, quid Chryſoſtomus ſubdat, accipito. *Ad haec*, ait, *ibi eſt multitudo congregatorum*, *longe tum copioſior*, *tum honoratior*. *Neque enim conſtat ex viris urbanis indigeniſque ; ſed illic ſunt Angelorum infinita millia ; illic ſodalitia Prophetarum ; alibi Martyrum chori ; Apoſtolorum ordines ; cunei Juſtorum ; omniumque*, *qui fortiter rem geſſerunt*, *varii Coetus*. At nihil hactenus, inquias, Sanctus Orator de Viſione beatifica dixit, quam Eccleſia Catholica Fideles ſuos ſperare jubet. Neque hoc ille omiſit: pergit enim dicere: *Jamque id ſane majus eſt omnibus*, *quod in media Frequentia* (ſive Coetu) *verſatur horum omnium Rex*. *Etenim ubi dixiſſet*, *ad innumerabilium Angelorum Frequentiam*, *ſubjecit : Et ad Judicem univerſorum Deum*. *Quis unquam vidit in Panegyrim prodeuntem Regem ? Heic quidem nemo vidit*. *ILLIC autem QUI ADSUNT*, *PERPETUO VIDENT*, *quatenus ILLUM Videre licet*, *NON SOLUM PRAESENTEM*, *VERUM ETIAM SUAE GLORIAE SPLENDORE CONDECORANTEM UNIVERSUM COETUM*. De felicitate perpetua beatae illius Civitatis alia is addit, & narrationem hiſce concludit: *Ad hanc Beatam Requiem tranſiit Beatus Philogonius*, Epiſcopus Antiochenus, nimirum circiter Annum Chriſti CCCXXI. ad Caeleſtem Patriam a Deo accitus. Cuinam ergo poſt tantam lucem

cem ſperet in poſterum Burnetus ſe perſuaſurum, tamdiu in ſua ſomnia inclinaſſe eximium Eccleſiae Catholicae Doctorem Chryſoſtomum? Jam vidimus, jam tenemus ipſum cum Catholicis in quaeſtione iſta concordem. Quare ad ea, quae reſtant, progrediamur.

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

Fruſtra Sancti Auguſtini auctoritatem ad ſuae opinionis patrocinium Burnetus contorquet. Diſſolutae objectiones ex ipſo petitae. Compluribus ejus locis Romanae Eccleſiae doctrina de Beatitudine Sanctorum ſolidata atque illuſtrata.

S*Ancti* quoque *Auguſtini* auctoritatem in medium profert Burnetus. Si illi fides pag. 71. Sanctus Doctor *communiter Piorum omnium Animas (ſaltem ſi Martyres excipias) extra Caelum, & extra Gloriam, in ſecretis receptaculis detinet uſque ad Reſurrectionem & Diem Judicii; ut ex his infra locis, ſi per otium conſulas & conferas, manifeſto patebit. Expoſ. in Pſalm. XXXVI. verſ.* 10. *ad illa verba: Adhuc puſillum &c. Enchirid. ad Laurent. Cap.* 118. *Geneſ. ad literam Lib. XII. Cap.* 35. *De Civitat. Dei Lib. XII. Cap. 9. Retractation. Lib. I. Cap.* 14. *Confeſſion. Lib. IX. Cap.* 3. Ita Britannus Scriptor, ſe onere levans producendi verba Auguſtini. Producam ego; neque committam, ut in me Lector ſinceritatem deſideret, quam in Burneto optaſſem. Nam etſi fatear, Auguſtinum in praeſenti quaeſtione jejunum interdum, circumſpectumque non leviter fuiſſe, immo diu fluctuaſſe; nihil tamen ille poſuit, quo ſententia Catholicae Eccleſiae quicquam labefactetur; immo multa habet, unde eadem confirmetur. Sunt ejus verba Enarrat. in Pſalm. XXXVI. Serm. I. v. 10. *Ergo longe ſit Dies Judicii, quando erit retributio Injuſtorum & Juſtorum. Tuus certe dies ultimus longe abeſſe non poteſt*. In Enchiridii Cap. 118. ait: *Haec ſunt tertia bona ſpei hominis: in quibus ſi pia perſeverantia quiſque proficiat, poſtrema pax reſtat, quae poſt hanc vitam in Requie Spiritus, deinde etiam in Reſurrectione Carnis implebitur*. Poterat Burnetus addere, quae ſanctus Doctor fuerat praefatus Cap. 109. ejuſdem Enchiridii, videlicet: *Tempus autem, quod inter hominis mortem, & ultimam Reſurrectionem interpoſitum eſt, Animas abditis*

rece-

receptaculis continet, ſicut unaquaeque digna eſt vel Requie, vel Aerumna, pro eo quod ſortita eſt in Carne, quum viveret. Praeterea Lib. XII. Cap. 35. de Geneſi ad literam ſcribit: *Quid opus eſt Spiritibus Corpora ſua in Reſurrectione recipere, ſi poteſt iis etiam ſine Corporibus ſumma illa Beatitudo praeberi?* Tum Lib. XII. Cap. 9. de Civitate Dei in haec verba loquitur: *Cujus pars, quae conjungenda immortalibus Angelis ex mortalibus hominibus congregatur, & nunc mortaliter peregrinatur in terra; vel in eis, qui morte obierunt, ſecretis Animarum receptaculis, ſedibuſque Requieſcit.* Quae ex Lib. I. Cap. 14. Retractationum Auguſtini deducenda monet Burnetus, omnium quoque oculis exhibeo. De ſupremae Beatitudinis loco agit ibi ſanctus Epiſcopus. *Et Angeli quidem ſancti*, ait, *quod ibi ſint, nulla quaeſtio eſt: ſed de ſanctis hominibus, utrum ipſi ſaltem dicendi ſint, jam in illa poſſeſſione conſiſtere, merito quaeritur. Jam enim Corpore quidem corruptibili, quo Anima aggravatur, exuti ſunt: ſed adhuc exſpectant etiam ipſi Redemtionem Corporis ſui, & Caro eorum requieſcit in ſpe; nondum in futura incorruptione clareſcit.* Deniquè Lib. IX. Cap. 3. Confeſſionum, de Nebridio ad plures jam profecto cum Deo colloquens, haec habet: *Quem non multo poſt converſionem noſtram Carne ſolviſti; & nunc ille vivit in Sinu Abraham. Quidquid illud eſt, quod illo ſignificatur Sinu, ibi Nebridius meus vivit, dulcis amicus meus, tuus autem, Domine, adoptivus ex liberto filius.* Haec ex Auguſtino Burnetus. Poterat & alia id genus ex magni illius viri Libris excerpere. Sed quid demum ex iis confeciſſet, non video. Homini huic quidquid ſublucet, gemma eſt: ſed penitius intueri opus eſt, ne pro gemma cryſtallum quandoque ſumatur. Itaque curae mihi erit, ut, quae revera fuerint Sancti Auguſtini placita in ejuſmodi quaeſtione, palam fiant.

Et primo, ſi quicquam in ejus Libris occurrat, unde videatur Sanctus Epiſcopus ad Reſurrectionem uſque differre Juſtorum atque Injuſtorum Retributionem: velim, ſemper meminerit Lector, olim ipſum opinioni Millenarii Regni adhaeſiſſe. Nos hac de re ille monuit candore ſibi familiari Lib. XX. Cap. 7. de Civitate Dei, uti ſupra vidimus Cap. V. Quare nil mirum foret, ſi aliquid ei excidiſſet, opinioni huic conforme, quam poſtea ipſemet ejuravit atque impugnavit. Non recedat hoc, inquam, velim e Lectoris memoria. Secundo, Auguſtinus ea ſaltem principia ſtatuit, unde per juſta conſectaria ſequatur Catholicorum ſententia. Videlicet ille, praeter ſolemne atque univerſale Judicium in fine Mundi a Filio Dei habendum,

Digitized by Google

dum, agnoſcit etiam ſingularia illa & occulta Judicia, in ſingulorum morte ab ipſo Chriſto habita, per quae aut Praemium, aut Poena Animarum hinc abeuntium decernitur. Hoc idem, uti ſupra Cap. VI. animadvertimus, tradidere pariter Hieronymus & Joannes Chryſoſtomus. En Auguſtini verba Lib. II. Cap. IV. de Anima & ejus origine. *Nam illud, quod Rectiſſime & valde ſalubriter Vincentius Victor credit, Judicari Animas, quum de Corporibus exierint, antequam veniant ad illud Judicium, quo eas oportet jam redditis Corporibus Judicari, atque in ipſa, in qua heic vixerunt, Carne torqueri ſive gloriari: hoc ita ne tamdem ipſe neſciebas? Quis adverſus Evangelium tanta obſtinatione mentis obſurduit, ut in illo Paupere, qui poſt mortem oblatus eſt in Sinum Abrahae, & in illo Divite, cujus in Inferno cruciatus exponitur, iſta non audiat, vel audita non credat?* Fieri non poſſe Burnetus cenſet, ut quiſquam puniatur, aut praemio donetur, niſi Judicium praeceſſerit: hoc autem ille ſibi fingit tantummodo in conſummatione Saeculi futurum. Burneti falſam opinionem, immo & temeritatem, jamdiu redarguit Auguſtinus, uti evidens in ſacris Literis ſtatuendo, *quum de Corporibus exeunt*, Animas a Deo judicari. Tertio, in ea ſententia ſemper fuit magnus iſte Theologorum dux, homines in peccatis ex luce hac decedentes, in Inferorum poenas & tormenta e veſtigio detrudi. De Divite gloriante Lucae XII. 19. ob fortunarum copiam, cui Deus dixit: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te*, loquitur ſanctus Doctor Sermon. 178. Cap. 3. inquiens: *Tale in quemquam Dei verbum, Judicium eſt. Numquid enim Deus Stultis daturus eſt Regnum Caelorum? Quibus autem non eſt daturus Regnum Caelorum, quid eis reſtat, niſi poena Gehennarum? Conjicere hoc videmur. Aperte hoc Manifeſteque videamus. Nam & ille Dives, qui induebatur purpura & byſſo, mortuus eſt, & ſepultus; & quum apud Inferos in Tormentis eſſet, levavit oculos ſuos &c.* Ita Lib. XX. Cap. I. de Civitate Dei: *Homines plerumque aperte, ſemper occulte, luunt pro ſuis factis divinitus Poenas ſive in hac vita, ſive poſt Mortem.* Rurſus Lib. XII. Cap. 32. de Geneſi ad Liter. ſcribit, Improborum Animas, quum de Corpore exeunt, ferri *ad Loca Poenalia, ad Infernales Poenas*. Idem repetit in Lib. de Vera Religione Cap. 52. & Enarrat. in Pſalm. LVII. num. 17. & Quaeſtion. Evangelic. Lib. II. Quaeſt. 38. ut alia loca praeteream. Qui haec ſtatuit, non ſolum admittit ante ſupremum Adventum Domini Judicium quoddam peculiare Animarum in morte hominum, ſed etiam urgere nimium deinceps nequit Apo-

ſtoli

ſtoli locum Secund. ad Corinth. V. 10. ſcribentis: *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria Corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.* Non poteſt, inquam, urgere verba haec, quaſi ad Reſurrectionis, poſtremique Judicii diem Poena Injuſtorum ſit differenda. Nam aut Pauli verba interpretari opus eſt de occulto tribunali Chriſti, ſive de ſecreto in morte hominum illius Judicio, quemadmodum ea interpretatur idem Sanctus Auguſtinus Enarrat. in Pſalm. XXXVI. Sermon. III. num. 13. aut ſi ad ſupremum Judicium pertinent, indicare duntaxat poſſunt, coram omnibus tunc *Revelandam* fore damnationem & Poenas, in quas antea Injuſti incurrerant; ſive Poenas haſce non tunc inchoandas, ſed tantummodo augendas atque complendas; aut denique de unius *Corporis* poena aut gloria tunc inchoanda locum illum eſſe intelligendum. Quod ſi Peccatores, mox ut hinc emigrant, Poenas luunt: neceſſe eſt, ſicuti jam oſtendi Cap. VI. ut viciſſim ad Praemia perveniant Juſtorum Animae, minime exſpectato Corporum ſuorum contubernio. Et quod *de Revelatione* dixi, non temere dixi. Sanctus Petrus in Epiſtol. I. Cap. I. 5. commemorat *Salutem, paratam Revelari in tempore noviſſimo.* Tum Cap. IV. 13. addit: *Gaudete, ut & in Revelatione Gloriae ejus gaudeatis exſultantes.* Profecto non in fine Mundi exordium capiet Gloria Chriſti Redemtoris; ſed quod antea erat, Revelabitur. Sunt & alia vocis hujus exempla in divinis Libris. Propterea de Martyribus Auguſtinus poſtquam Sermon. CCCVI. Pauli verba attulit Roman. VIII. 18. *Non enim condignae ſunt paſſiones ad futuram Gloriam, quae Revelabitur in nobis,* haec ſubnectit: *Sed donec Reveletur, abſcondita eſt. Et quoniam abſcondita eſt, ideo Viſi ſunt oculis inſipientium mori. Sed numquid, quia abſcondita eſt, etiam Deo abſcondita eſt, apud quem pretioſa eſt? Ideo pretioſa eſt in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.* Liceat heic addere, Sanctum quoque *Iſidorum Peluſiotam*, celebrem inter Graecos Patres, & iiſdem, quibus Auguſtinus, temporibus inter mortales verſatum, Lib. IV. Epiſtol. 63. animadvertiſſe, non fruſtra *Revelari* adhibitum fuiſſe ab Apoſtolo Roman. VIII. 18. quum ait: *Exiſtimo, quod non ſunt condignae paſſiones hujus temporis ad futuram Gloriam, quae Revelabitur in nobis.* En Iſidori verba: *Non ſine cauſſa vero dixit, quae Revelabitur; videlicet ut oſtenderet, Eſſe quidem eam Gloriam Nunc quoque, ſed Occultari, dum exſpectat victorum ac triumphatorum labores.* Quarto, uti vides, ineffabili Beatitudine Martyres donatos poſt mortem Auguſtinus ſemper cenſuit: quod

etiam

etiam tot teſtimoniis ſupra congeſtis oſtendimus creditum ſemper fuiſſe in Eccleſia Dei. Proinde is Sermon. CCLXXX. ait: *Reſolutae his vinculis Animae Martyrum poſt labores periculoſi certaminis, Thriumphis Angelicis exceptae atque refectae ſunt, ubi non eis dicitur: Implete, quod juſſi; ſed, Accipite, quod promiſi. Qua nunc jocunditate ſpiritaliter epulantur! Quam ſecuri in Domino, & quam ſublimi Honore gloriantur, quis terreno docere poſſit exemplo?* Ita Sermon. CCLXXIII. *Illi acceperunt pro temporali ſalute Aeternam Coronam, ſine fine Immortalitatem.* Tum Sermon. CCXCVIII. Paulum inducit cupientem *Diſſolvi & eſſe cum Chriſto*, tum addit: *Gratulabatur, quod iſta vincula eſſent aliquando ſolvenda. Solvenda vincula carnalium membrorum, accipienda indumenta & ornamenta aeternarum virtutum. Securus ponebat Carnem, Coronam accepturus. Felix mutatio, ſancta migratio. Quam beata Manſio! Fides eam videt, nondum oculus: quia nec oculus vidit, nec auris audivit &c. Tempus, inquit, reſolutionis meae inſtat. Bonum certamen certavi &c. de cetero ſupereſt mihi Corona juſtitiae. Merito feſtinas, merito te immolandum eſſe laetaris: ſupereſt enim tibi Corona Juſtitiae.* Paria quoque profert Sermone CCCXXXI. inquiens de Martyribus: *Quia Chriſtum non negaverunt, tranſierunt de hoc Mundo ad Patrem. Quaeſierunt Chriſtum confitendo: tenuerunt moriendo. Magno itaque lucro perdiderunt animas ſuas, foenum perdentes, Coronam promerentes. Coronam, inquam, promerentes, & Vitam ſine fine tenentes.*

Certum quoque putabatur in Eccleſia Dei, Martyrum beatas Animas ad videndum Deum conſcendere. Neque id praetermiſit Auguſtinus. Sunt ejus verba in Sermon. CCCIII. de Sancto Laurentio Martyre: *Clauduntur oculi in perſequutionibus, ſed patet Caelum. Mors infertur, ſed Immortalitas ſequitur. Occiſo Mundus eripitur, ſed reſtituto Paradiſus exhibetur.* (quid heic Auguſtino ſit *Paradiſus*, animadverte). *Vita temporalis extinguitur, ſed Aeterna reparatur. Quanta eſt dignitas, & quanta ſecuritas exire hinc laetum, exire inter preſſuras & anguſtias glorioſum; claudere in momento oculos, quibus Homines Videbantur & Mundus; aperire eos ſtatim, ut Deus Videatur, etiam feliciter migrando. Quanta velocitas? Terris repente retraheris, ut Regnis Caeleſtibus reponaris?* Si poſt praefulgidum hunc locum de Martyrum Beatitate alia adtexerem e Sancti Auguſtini Libris excerpta (quod nullo labore praeſtare poſſem) chartam inutili merce onerare mihi viderer. Quid? quod & ipſe Burnetus diffiteri auſus non eſt, quin Auguſtinus agnoverit conlatam ſtatim a morte

Beatitudinem fortiſſimis illis Chriſti Athletis, eorumque Animas in Regnum Caelorum illico convolaſſe. At hoc poſito, quiſquis argumentandi leges novit, videre ac fateri cogitur, non ita interpretanda eſſe quaedam Scripturarum loca, quaſi ante ſupremum diem Domini, ſive ante Judicium univerſale, nulla ſit Juſtorum & Injuſtorum Retributio. Nunc etiam ipſis a Deo aut Praemium confertur, aut Poena inrogatur; ſed nobis haec Retributio ignota atque occulta eſt. In conſummatione Saeculi coram omnibus juſtum Dei Judicium, factum in morte hominum, *Revelabitur*, & ſolemni perpetuaque ſententia a Chriſto confirmabitur. Quod ſi de Martyribus hoc factum credis, de ceteris vero Juſtis dubitas: hanc etiam tibi dubitationem Auguſtinus evellet. Is enim cum aliis Sanctis, quos ſupra eduximus, plane concors, Martyrii dignitatem & meritum, quanquam inferioris gradus, in iis quoque agnovit, qui Deo fideliter famulantes Mundum vincunt, atque in pace Eccleſiae moriuntur. Vide illum Sermon. IV. *Semper*, inquit, *Coronaberis*, *& Martyr hinc exies*, *ſi omnes tentationes Diaboli ſuperaveris*. Idem repetit in Sermon. CCLXXXVI. itidem in CCCXXVI. atque, ut alia loca omittam, hoc in primis ab eo depraedicatum habes in Sermon. CCCIV. alias 37. de Diverſ. *Chriſtum*, ait, *ſequuti ſunt Martyres ſancti*, *uſque ad effuſionem cruoris; ſequuti ſunt*, *ſed non Soli*. *Non enim*, *poſtquam illi tranſierunt*, *pons inciſus eſt; aut poſtquam ipſi biberunt*, *fons ipſe ſiccatus eſt*. *Quae enim ſpes Fidelium bonorum*, *qui vel ſub foedere conjugali jugum Matrimonii caſte & concorditer ducunt; vel ſub continentia Viduali domant carnis illecebras; vel etiam ſanctitatis apicem celſius erigentes*, *& in nova Virginitate florentes*, *ſequuntur Agnum*, *quocumque ierit? Quae iſtis*, *inquam*, *quae omnibus ſpes eſt*, *ſi non ſequuntur Chriſtum*, *niſi qui pro ipſo ſanguinem fundunt? Peritura eſt ergo filios ſuos*, *quos tanto foecundius*, *quanto ſecurius*, *tempore pacis enixa eſt mater Eccleſia? Abſit*. *Habet*, *habet*, *fratres*, *habet hortus ille Dominicus non ſolum Roſas Martyrum*, *ſed & Lilia Virginum*, *& Conjugatorum Hederas*, *Violaſque Viduarum* &c. Quod ſi das, Martyrum Animas in Caeleſtem Beatitudinem jam raptas, idque negas Confeſſorum, Virginum, & reliquorum Juſtorum Animabus, quamvis in hac vita aut poſt mortem purgatis (nam & Auguſtinus quoque purgationem Animarum in altera vita agnovit) dic, quaeſo, quid obſtet, quominus aeque ac Martyres iſti recipiantur in Caelum? Si iis, qui Chriſtum confitentur coram Hominibus, aeterna Vita ac Viſio beatifica Dei promiſſa fuit: nonne Dominus, ſi

non

non paris ponderis, certe ejuſdem generis Gloriam & Beatitatem pollicitus fuit Pauperibus ſpiritu, Mitibus & Mundis corde? Fortaſſis inſtas, & ais: Victoribus iis, & tanta pro Deo perpeſſis, Corona ſtatim confertur. Ceteris quoque dabitur, ſed non tam cito. Exſpectent interea in loco quietis, in Requie, in Somno, dum ſonet ultima tuba: tunc & ipſi in Reſurrectionem vitae, in immenſam Gloriam tranſibunt. At ego tibi reponam, quae Auguſtinus differebat Sermon. CCXCIV. Cap. 6. adverſus Pelagianos, Vitam quidem aeternam parvulis non baptizatis perperam concedentes, Regnum vero Caelorum incongrua opinione negantes: *Quid offendit Juſtus, dic mihi, ut non intret in Regnum Caelorum, ut ſeparetur a ſorte Sanctorum, ut ſit exſul a ſocietate Angelorum? Videris enim tibi miſericors, quia non ei auſers Vitam: damnas tamen, quem ſeparas a Regno Caelorum. Damnas: non eum percutis, ſed in exilium mittis. Nam & qui exſulant, vivunt; ſi ſani ſunt, in doloribus corporis non ſunt; non torquentur, non carceris tenebris affliguntur. Haec illis ſola poena eſt, non eſſe in Patria. Si amatur Patria, magna Poena. Si autem non amatur, pejor eſt cordis Poena. Parvum malum eſt in hominis corde, qui Societatem non quaerit Sanctorum, qui non deſiderat Regnum Caelorum? Si non deſiderat, poena eſt de perverſitate: ſi autem deſiderat, poena eſt de fraudata caritate. Sed ſi, quod vis, parva ſit poena: & ipſa parva magna eſt, ſi nulla culpa eſt. Heic defende juſtitiam Dei. Quare vel parva poena infligitur innocenti, aut in quo nullus amplius invenitur reatus?* Quam vellem, haec conſideraſſet Burnetus, antequam Catholicae Eccleſiae ſententiam impugnandam ſibi ſumſiſſet; antequam in exſilium tam diuturnum, tamque incerti temporis, detruſiſſet Sanctos, & Juſtos, quotquot ab exordio Mundi ad noſtra uſque tempora Religio ſancta peperit. Sed quod ille infelicis gloriolae cupiditate ſeductus contemſit, alii Chriſti Fideles diligentius conſiderent, neque a Novatore fucum ſibi fieri patiantur.

Repetamus nunc, quae ex ipſo Auguſtino nobis objecit idem Burnetus. Si is in Enarrat. in Pſalm. XXXVI. *diem Judicii* commemorat, *quando erit Retributio Injuſtorum & Juſtorum*, haec ideo ſanctus Doctor, non ſecus ac alii Sancti Patres, dicit, quia tunc Juſtis & Injuſtis plene retribuetur: & tunc ſolum integro homini Praemium aut Poena ſolemni Judicio Chriſti Domini decernetur. Interim tamen Animae aut plectuntur in Inferis, aut gaudent cum Chriſto in Caelis. In eadem ipſa Enarratione Sermon. II. Divitis Evan-

gelici Animam Auguſtinus ſtatuit in *Gehennae ignibus*. Tum tribulatis animos addit, quia *brevis eſt labor*, *brevis temporalis tribulatio tua: qua finita venies ad Felicitatem infinitam. Pauci dies ſunt tota vita hominis: quo labore tranſacto, veniet Regnum Aeternum, veniet ſine fine Felicitas*. Immo & eodem in loco, ubi *diem Judicii* nobis in mentem revocat, ait Animas Juſtorum poſt depoſitam Corporis ſarcinam tranſire ſtatim in *Requiem* & *ſinum Abrabae:* de quo infra ſermo nobis futurus eſt. Interim habe, in eodem Opere fateri Auguſtinum, praeſentem Sanctorum jam vita functorum Beatitudinem in Caeleſti Hieruſalem. Nam Enarration. in Pſalm. CXIX. ad ea verba: *Heu mibi*, *quia incolatus meus prolongatus eſt*, haec ſcribit: *Incolatus peregrinatio eſt. Incola dicitur, qui babitat in terra aliena, non in Civitate ſua. Fratres mei, quum peregrinatur bomo, inter meliores vivit, quam in Patria ſua forte viveret. Sed non ſic eſt, quando de illa Hieruſalem Caeleſti peregrinamur &c. Non ſic eſt Patria ILLA HIERUSALEM, UBI OMNES BONI. Quicumque inde peregrinatur, inter Malos eſt; nec recedere a Malis poteſt, niſi quum redierit ad Societatem Angelorum, ut ibi ſit, unde peregrinatur. IBI OMNES JUSTI ET SANCTI, qui FRUUNTUR VERBO DEI ſine lectione, ſine literis. Quod enim nobis per paginas ſcriptum eſt, PER FACIEM DEI ILLIC CERNUNT*. Quum in Cap. 118. Enchiridii memoratur Auguſtino *poſtrema Pax*, *quae poſt hanc vitam in Requie Spiritus*, *deinde in Reſurrectione etiam Carnis implebitur*, neſcio quid exſculpere inde poſſit Burnetus. Immo illic ſub nomine *Pacis*, ſatis ſanctus Doctor Beatitatem Animarum deſignat, eoque magis, quum *Requiem Spiritus* ait; hac enim voce idem ſignificare conſueverunt veteres, & Auguſtinus in primis. Tractatu XXVI. in Joann. num. 16. ad illa verba: *Qui manducat meam carnem*, *& bibit meum ſanguinem*, *habet Vitam Aeternam*, haec adnotat: *Et ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die. Ut habeat interim ſecundum SPIRITUM VITAM AETERNAM IN REQUIE, QUAE SANCTORUM SPIRITUS SUSCIPIT. Quod autem ad CORPUS, NEC ejus VITA AETERNA FRAUDETUR, ſed IN RESURRECTIONE noviſſimo Die*. Quid ſignificet *Vita Aeterna*, norunt omnes in ſacris Literis periti. Qui ergo dicit heic *Pacem*, & *Requiem in Reſurrectione Carnis impleri*, nihil aliud dicit, niſi Beatitudinem, jam in Anima inchoatam, compleri deinde ac perfici, reſumta & tunc primum beatificata Carne. Dixerat etiam Auguſtinus ibidem Cap. 109. *Animas abditis receptaculis contineri*, *ſicut unaquaeque digna eſt*
vel

vel Requie, *vel Aerumna*. De *Receptaculis* infra agemus. Interim vides, Animas hinc emigrantes, vel *in Requiem* deferri, vel *in Aerumnam*, hoc eſt ad loca Beatorum, vel ad poenas Inferorum. Eadem repetit Auguſtinus Lib. XII. Cap. 9. de Civitat. Dei, quum ait, *Juſtos*, *qui mortem obierunt*, *ſecretis Animarum Receptaculis Sedibuſque Requieſcere*: *Requieſcere*, quum de Juſtis ex hac vita profectis ſermo eſt, nihil aliud eſſe, niſi Beatitatem Juſtorum, non ſemel ſupra oſtendimus. Hoc in Caelo futurum eſt, non in exſilio. *IBI erit SANCTIFICATIO NOSTRA* plena, *UBI CUM DEO ſine fine REQUIESCEMUS*, inquit idem Auguſtinus Sermon. 251. Capit. 7.

Ad haec e Libro Primo Cap. 14. Retractation. Burnetus, ut ſupra vidimus, quaedam ſancti Doctoris verba in ſuae opinionis patrocinium adferebat. Liceat mihi integrum locum illum producere, ut quae ſit Auguſtini mens, Lector quiſque mecum diligentius exploret. Scripſerat in Lib. de Utilitate credendi, Cap. 3. *Duae ſunt enim perſonae in Religione laudabiles*. *Una eorum*, *qui jam invenerunt*, *quos etiam Beatiſſimos judicari neceſſe eſt*. *Alia eorum*, *qui ſtudioſiſſime & rectiſſime inquirunt*. *Primi ergo ſunt in Poſſeſſione*. *Alteri in Via*, *qua tamen certiſſime pervenitur*. Veritus ſanctus vir, ne quis putet, *Beatiſſimum* quemquam a ſe dici in hac vita, haec adnotat: *In his verbis meis*, *ſi illi*, *QUI JAM INVENERUNT*, *quos IN ipſa POSSESSIONE eſſe jam diximus*, *ſic accipiantur BEATISSIMI*, *ut non IN hac VITA*, *ſed in EA*, *QUAM SPERAMUS*, *ET AD QUAM per Fidei viam TENDIMUS*, *ſint: non habet iſte ſenſus errorem*. *IPSI enim judicandi ſunt quod quaerendum eſt Inveniſſe*, *qui JAM IBI SUNT*, *quo nos quaerendo & credendo*, *ideſt viam Fidei tenendo*, *cupimus pervenire*. Jam nos tenemus, Auguſtino teſte, negari non poſſe Beatiſſimum Vitae ſtatum iis, qui poſt hanc Vitam eo pervenerunt, quo nos adhuc per Fidem tendimus. Scribit deinde, tantum Felicitatis nemini mortalium dari in hac vita: *Neque enim*, *quod ait Apoſtolus*, *Videmus nunc per ſpeculum in aenigmate; & Nunc ſcio ex parte: non cernitur mente*. *Cernitur plane*, *ſed Beatiſſimos nondum facit*. *Illud autem BEATISSIMOS FACIT*, *quod ait: TUNC autem FACIE AD FACIEM*. *Qui hoc invenerunt*, *ipſi dicendi ſunt IN BEATITUDINIS POSSESSIONE conſiſtere*, *ad quam ducit via Fidei*, *& quo credendo cupimus pervenire*. Hactenus haec adverſus Burnetum militant. Quae ſubſequuntur, e praelaudato Lib. I. Cap. 14. Retractationum depromta, ille

pro

Digitized by Google

pro ſe adſumit: *Sed quinam*, addit Auguſtinus, *ſint illi Beatiſſimi, qui jam ſunt in ea Poſſeſſione, quo ducit haec vita, magna quaeſtio eſt. Et Angeli quidem ſancti quod ibi ſint, nulla quaeſtio eſt. Sed de Sanctis Hominibus jam defunctis, utrum ipſi ſaltem dicendi ſint in illa Poſſeſſione conſiſtere, merito quaeritur. Jam enim Corpore quidem corruptibili, quo Anima aggravatur, exuti ſunt; ſed adhuc expectant etiam ipſi Redemtionem Corporis ſui, & Caro eorum requieſcit in ſpe: nondum enim in futura incorruptione clareſcit. Sed utrum ad contemplandam cordis oculis Veritatem, ſicut dictum eſt, Facie ad Faciem, nihil ex hoc minus habeant, non hic eſt locus diſputandi.* Quid hinc nobis deducendum ſit, Burnetus tacuit. Nunquid enim per haec improbari ab Auguſtino Catholicae Eccleſiae ſententiam? Neutiquam ſane; nam etſi minime in hoc loco affirmat, Sanctos *in Poſſeſſione* eſſe *Beatitudinis* illius, qua procul dubio fruuntur *Angeli*, non negat tamen, quin ibi ſint, aut eſſe poſſint. Ipſemet contra, tam ſaepe Martyres in beata illa ſede poſitos dixit, ut ſi ſecus ſentiret heic, ſibimet ipſi palam contradiceret. Sed quid velit hiſce verbis Auguſtinus, aperiam ego. Alterum ejuſdem ſancti Doctoris locum laudavit Burnetus, veluti ſuae opinioni perutilem, videlicet e Lib. XII. Cap. 35. de Geneſi ad literam, ubi petit, *quid opus ſit Spiritibus Defunctorum Corpora ſua in Reſurrectione recipere, ſi poteſt eis etiam ſine Corporibus ſumma illa Beatitudo praeberi?* Haec, & non plura, Burnetus, inde excerpſit, reliqua Lectorum oculis ſubducenda ratus, ne ſuae cauſſae officerent. Sed quando is in tanti momenti rebus ſinceritate caret, non verum quaerere, ſed Lectorem fallere velle omnino videtur. En integrum Auguſtini locum. Praedixerat, ille, non immerito appellari poſſe *Paradiſum* ſedem, ubi ſunt *Animae Beatorum*, hoc eſt Regnum Caeleſte, in quo Animae beantur. Tum ſubdit: *Sed ſi quem movet, quid opus ſit Spiritibus Defunctorum Corpora ſua in Reſurrectione recipere, ſi poteſt eis etiam ſine Corporibus ſumma illa Beatitudo praeberi, difficilior quidem queſtio eſt, quam ut perfecte poſſit hoc ſermone finiri. Sed tamen MINIME DUBITANDUM eſt, raptam HOMINIS a Carnis ſenſibus MENTEM, ET POST MORTEM ipſa Carne depoſita, tranſcenſis etiam ſimilitudinibus corporalium, NON SIC VIDERE POSSE INCOMMUTABILEM SUBSTANTIAM (Dei) UT ſancti ANGELI VIDENT; ſive alia latentiore cauſſa, ſive ideo quia ineſt ei naturalis quidam appetitus Corpus adminiſtrandi: quo appetitu retardatur quodammodo, ne tota intentione pergat in illud ſummum Caelum,*

quam-

Digitized by Google

quamdiu non ſubeſt Corpus, cujus adminiſtratione appetitus ille conquieſcat. Libros de Geneſi complevit Auguſtinus eodem ferme tempore, quo Retractationes ſcripſit; ac proinde tum heic, tum ibi eandem quaeſtionem propoſuit, atque heic pro ſuo modulo diremit. Scilicet is concedit, Juſtorum Animas, non exſpectata Reſurrectione Corporis, Caeleſti Beatitudine donari: verum non eam plenam abſolutamque arbitratur, qualis demum erit, quum priſtinam ſocietatem cum Carne recipiet. Neque Viſionem Dei Juſtorum Animabus negat; ſed & iſtam ait nondum perfectam eſſe poſſe, neque parem illi, qua nunc Angeli fruuntur, ſed tum futuram, *quum Anima hoc Corpus, jam non animale, ſed per futuram commutationem ſpiritale, receperit, Angelis coaequata, Perfectum habebit naturae ſuae modum, obediens & imperans, vivificata & vivificans, tam ineffabili facilitate, ut ſit ei Gloriae, quod ſarcinae fuit*. Itaque non ſolum nihil ex hoc loco laeditur, ſed inde roboratur Catholicae Eccleſiae dogma, quae lubens agnoſcit, augendam Animae Beatitatem in Caelis, quum glorificata etiam Caro in illius conſortium redibit. Auguſtinus vero in aliis bene multis locis ſenſit, in ipſa Reſurrectione & glorificatione Carnis ſitum eſſe apicem Beatitudinis, reſervatae mortalibus in Caelis.

Inquit praeterea Burnetus, ab Auguſtino in Lib IX. Cap. 3. Confeſſionum, ſtatui Animam Nebridii amici ſui ad plures profecti *in Sinu Abraham*. En *abdita* quoque & *ſecreta Animarum Receptacula*, quae ſupra ab eo commemorata vidimus. Diu tamen eſt, perſpectum a nobis fuiſſe, Burnetum nudis inſiſtere vocibus. Ut autem dignoſcat, quid haec vocabula ſignificent, nulla ei cura ineſt. At Lector in Auguſtini Libris minime hoſpes, nullo negotio intelliget, per *Sinum* quoque *Abrahae* (quo nomine *Receptacula* illa deſignantur) locum Beatitudinis in Caelis ab ipſo indicari. Nam quamvis interdum ſanctus Doctor *Caelum*, *Paradiſum*, & *Sinum Abrahae* diverſa loca cenſuiſſe videatur, attamen a nullo ex iis caeleſtem Beatitudinem & Viſionem beatificam Dei excluſit. Nuper ille Lib. XII. Cap. 35. de Geneſ. ad Liter. fatebatur, Animas Juſtorum nunc intueri *incommutabilem ſubſtantiam Dei*, utique in Caelo: ſed non perfecte; tum vero perfectam evaſuram eſſe Viſionem, quum una cum Carne glorificata Spiritus *perget in illum ſummum Caelum*. Ergo Beatarum Animarum Manſiones omnes in Caelis ſunt, ſed non omnes in Caelo ſummo. Apud Deum, atque in Domo Patris illae beatam vitam degunt; ſed tum in culmine Beatitatis erunt, quum Reſurrectio

ctio

ctio continget. Animum adverte ad eum ipſum Confeſſionum locum. Hoc idem evidenter ibi Auguſtinus tradit, dum ait; *Quidquid illud eſt, quod illo ſignificatur Sinu, ibi Nebridius meus vivit. Nam quis alius tali Animae locus? Ibi vivit, unde me multa interrogabat homuncionem inexpertum. Jam non ponit aurem ad os meum; ſed SPIRITALE OS AD FONTEM TUUM, & bibit quantum poteſt Sapientiam pro aviditate ſua, SINE FINE FELIX. Nec ſic eum arbitror inebriari ex ea, ut obliviſcatur mei, quum tu, DOMINE, QUEM POTAT ILLE, noſtri ſis memor.* Quid ſit, *inebriari* in altera Vita, habes Auguſtinum ipſum explicantem Enarrat. in Pſalm. XXXV. num. 14. ad verſ. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuae*, quum ſcilicet *Facie ad Faciem* Deus a Sanctis conſpicitur. Ergo Nebridius quidem *in Sinu Abrahae*, ſed *ſine fine Felix*, hoc eſt infinite Beatus, quia ad *Fontem vitae* inebriatur, & *Facie ad Faciem* Deum intuetur. Non ergo excuſandae Burneti artes, qui loco illo Confeſſionum utitur ad ſubſtruendam ſui aedificii molem; ſed reliqua celat, unde molem ipſam, aeream plane, dejici manifeſte conſpicimus. Neque heic tantum Sanctus Auguſtinus ſuam mentem aperuit. In Opuſculo, ſive Sermon. de Diſciplin. Chriſtian. Tom. VI. edition. Benedictin. inquit: *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus. Quidquid ergo eſt, quod exhorres in morte, omnino non exhorreas, ſi eos imitaris. Id age, ut Bonam Vitam habeas; & quaecumque occaſio fuerit, ut exeas de hoc Corpore, EXIS AD REQUIEM, EXIS AD BEATITUDINEM, QUAE NON HABET timorem, nec FINEM.* En rurſus quid ſit *Requies*, videlicet *Beatitudo*, eaque ſine *Fine*. Pergit Auguſtinus, idem confirmare exemplo Inopis illius, *quem contigit mori, & efferri ab Angelis in Sinum Abrahae*, ac propterea *in Beatitudinem* illam, *quae non habet Finem:* Ad iſta pertinet, quod idem Beatus Doctor praeterea habet Enarration. IV. in Pſalm. XXX. num. 8. ubi ait: *Abſcondes eos in abſcondito Vultus tui. Qualis eſt Locus iſte? Non dixit: Abſcondes eos in Caelo tuo: Non dixit: Abſcondes eos in Paradiſo. Non dixit: Abſcondes eos in Sinu Abrahae. Multis enim nominibus Loca futura Sanctorum in Scripturis ſanctis poſita ſunt. Vileſcat totum, quidquid praeter Deum eſt. Qui nos tuetur in loco Vitae hujus, IPSE POST ISTAM VITAM SIT LOCUS NOSTER. ERGO ERIMUS IN VULTU DEI ABSCONDITI.* Sive ergo locum Caelorum appelles *Caelum*, ſive *Paradiſum*, ſive *Sinum Abrahae*, Juſti ibi erunt *in vultu Dei abſconditi*. Et quando? *Poſt iſtam Vitam*; non vero, uti Burnetus excogitavit,

vit, poſt extremum Judicium. Infra quoque eadem haurias ab Auguſtino ſcribente: *Proteges eos in Tabernaculo tuo. Quod eſt Tabernaculum? Eccleſia hujus temporis. Tabernaculum enim ideo dicitur, quia adhuc in hac Terra peregrinatur. Tabernaculum enim habitaculum eſt militum in expeditione poſitorum. Pugna in expeditione peregrinus, ut ſalvus factus in Tabernaculo, GLORIOSUS RECIPIARIS IN DOMO. Erit enim IN CAELO DOMUS TUA AETERNA, ſi modo bene in hoc Tabernaculo vixeris.* Viden', ubi Tabernaculum ſit, habitaculum peregrinantium? *In hac Terra.* E Tabernaculo ſecundum Auguſtinum pergitur ad *Domum*, & quidem *Aeternam;* non vero in alterum Tabernaculum extra hanc Terram, quale foret deſerta illa habitatio, in quam Britannus Scriptor Juſtorum Animas detrudit. Atque heic praeterire nolo, Sanctum Hilarium praeceſſiſſe Auguſtino in ejuſmodi ſententia. Explicans ille Pſalmum XIV. *Domine, quis habitabit in Tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in Monte ſancto tuo:* ſtatuit, *Tabernaculum eſſe Eccleſiam*, in qua *prior eſt habitatio. Chriſtum* vero eſſe *Montem*, in quo *poſterior eſt Requies. Primus gradus ad Caeleſtia aſcendentibus, habitare in hoc Tabernaculo. Ex eo in Montem aſcenſus.* Ad hunc myſticum Montem, ſubdit ille, *poſt habitationem Eccleſiae ſcanditur; in illo IN DOMINI SUBLIMITATE REQUIESCITUR; in illo cum Angelorum choris, quum & nos ſimus Dei Civitas, ſociabimur.* Aliud ergo neque Hilarius, neque Auguſtinus domicilium juſtorum perfectorum poſt mortem agnoſcunt, niſi *Caeleſte*, ubi *cum Angelorum choris in Domini ſublimitate Requieſcitur.*

Praeterea Sanctus Auguſtinus, an inter *Paradiſum*, & *Sinum Abrahae* diſcrimen intercederet, decernere minime auſus eſt. *Utrum Sinus ille Abrahae* (ſunt ejus verba in Epiſt. CLXXVII. olim 57. ad Dardanum) *ubi Dives impius, quum in tormentis eſſet Inferni, Requieſcentem Pauperem vidit, vel Paradiſi cenſendus vocabulo, vel ad Inferos pertinere exiſtimandus ſit, non facile dixerim. In Pauperis morte, vel Requie non ſunt Inferi nominati: ſed Contigit (inquit) mori Inopem illum, & auferri per Angelos in Sinum Abrahae. Deinde ardenti Diviti dicit Abraham: Inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt, tamquam inter Inferos, Sedeſque Beatorum. Non enim facile, alicubi Scripturarum, Inferorum nomen poſitum invenitur in bono.* Tum addit, veri perquam ſimile eſſe, Paradiſum, & Abrahae Sinum ſub duobus nominibus idem ſignificare; nam *generale Paradiſi nomen eſt, ubi Feliciter Vivitur.* Propterea Enarrat. in Pſalm. XXXVI.

Sermon. II. num. 7. *Paradiſum* ſine haeſitatione appellat locum, in quem ab Angelis ulceroſi Pauperis Anima deveċta fuit. Ubinam vero *Paradiſus?* Si Burnetum audimus, extra Caelos, extra Regnum Caelorum, ignotis in locis, fortaſſe ſub terra. Bene tamen cecidit, quod jamdiu errorem hunc inſeċtatus eſt Auguſtinus Lib. II. Cap. 10. de Anima & ejus origine. Infantibus ſine ſacro lavacro morientibus pollicitus fuerat Vincentius Victor *Paradiſum*, *non tamen ut Caeleſte inducantur in Regnum*, *praecipue quia multas Manſiones apud Patrem ſuum Dominus profitetur*. Ad iſta quid reſpondeat Auguſtinus, accipe. *Cernis hominem*, inquit, *Paradiſum*, *atque Manſiones*, *quae ſunt apud Patrem*, *a Regno ſeparare Caelorum*, *ut etiam non baptizatis abundent Loca Sempiternae Felicitatis*. *Nec videt*, *quum iſta dicit*, *ita ſe nolle baptizati cujuſpiam parvuli Manſionem a Caelorum Regno ſeparare*, *ut ipſam Dei Patris Domum*, *vel aliquas partes ejus*, *inde ſeparare non timeat*. *Neque enim Dominus Jeſus in univerſitate creaturae*, *vel in qualibet univerſitatis parte*, *ſed in Domo Patris mei*, *dixit*, *Manſiones multae ſunt*. *Quomodo ergo erit in Dei Patris Domo non baptizatus*, *quum Deum patrem habere non poſſit niſi renatus?* En ubi ſtatuat Auguſtinus *Paradiſum*: *in Regno Caelorum*. Ibi multae *Manſiones*: & quidem *in Domo Patris mei*, inquit Dominus; & quidem loca unaquaeque ineffabilis Beatitatis, quanquam diverſi gradus, diverſae claritatis, pro diverſitate meritorum, quia ſingulae manſiones *in Domo Patris*. Proinde ſanctus idem Doctor infra Lib. III. Cap. XI. ad ipſum Vincentium Victorem ſcribens, ait: *Noli credere*, *nec dicere*, *nec docere*: *aliquas Manſiones eſſe extra Regnum Dei*, *quas eſſe Dominus dixit in Domo Patris ſui*; *ſi vis eſſe Catholicus*. *Neque nunc opus eſt*, *quaerere*, *atque diſſerere*, *utrum Regnum Dei*, *Regnumque Caelorum*, *cum aliqua differentia ſit intelligendum*, *an res una ſit duobus appellata nominibus*. *Manſiones autem aliquas conſtitutas in Domo Dei ſeparare a Regno Dei*, *quam ſit a veritate devium*, *puto*, *quod jam intelligas*. Infra Cap. XIII. *Errorem* rurſus appellat, quo Vincentius Victor *a Regno Dei Paradiſum ſeparare audet*. Porro alibi, hoc eſt Lib. II. Quaeſtion. Evangelicar. Quaeſt. 37. ſanctus idem Auguſtinus magnifice de *Sinu Abrahae* loquitur in haec verba: *Sinus Abrahae*, *Requies Pauperum beatorum*, *quorum eſt Regnum Caelorum*, *in quo Poſt hanc Vitam recipiuntur*. Immo is infra ſub Lazari nomine ſignificari poſſe Dominum ipſum putat, haec inter alia ſcribens: *Jam Sinus Abrahae intelligitur Secretum Patris*, *quo poſt paſſionem reſurgens aſſumtus eſt* Do-

Dominus. Reliqua ibi vide, ut demum percipias, quum Auguſtinus de *Receptaculis*, de *Sinu Abrahae*, de *Manſionibus* loquitur, ſemper de locis ſempiternae Beatitudinis loqui, & quidem in Caelo poſitis, atque in Domo Patris: quod etiam rurſus inculcavit Tractat. LXVII. in Joannis Evangelium.

Et quanquam magnus Hipponenſis Antiſtes non ſemel ſenſiſſe videatur, *Regnum Dei*, aut *Caelorum*, non idem eſſe cum *Paradiſo*, atque in eo tantum Regno, quum Reſurrectio advenerit, ſperandam eſſe numeris omnibus abſolutam Beatitatem, perfectamque Dei Viſionem: ne puta, viſum fuiſſe ipſi Paradiſum ac Sinum Abrahae expertem Beatitudinis, Viſioniſque & Praeſentiae Dei. Id ſupra oſtendimus. Id rurſus confirmatum eo. In eo ipſo Libro XII. Geneſ. ad liter. quem nobis Burnetus fruſtra oppoſuit, auctor eſt Auguſtinus Cap. 32. Animam, quum de Corpore exit, non ad Corporalia, ſed Incorporalia Loca ferri, ſive *Poenalia*, ſive *Quietis atque Gaudiorum*. *Neque enim*, ait ſubſequenti Cap. 33. *Abraham, vel ille Pauper in Sinu ejus, hoc eſt, in ſecreto Quietis ejus, in doloribus erat, inter quorum Requiem, & illa Inferni Tormenta legimus magnum chaos firmatum; ſed nec apud Inferos eſſe dicti ſunt*. Tum Cap. 34. poſtquam dixit, *Paradiſum* dici poſſe *Tertium Caelum*, quo raptus fuit Apoſtolus, addidit: *Quanto magis ergo POST HANC VITAM etiam SINUS ILLE ABRAHAE PARADISUS DICI POTEST, ubi jam nulla tentatio, ubi tanta Requies poſt omnes dolores vitae hujus? Neque enim & LUX IBI non eſt propria quaedam, & ſui generis, & profecto MAGNA &c.* Haec etiam infra adtexit: *Quapropter Animae illius Latronis, cui dixit: Hodie mecum eris in Paradiſo, non utique Inferos praeſtitit, ubi Poenae ſunt peccatorum: ſed aut illam REQUIEM SINUS ABRAHAE; non enim alicubi non eſt Chriſtus, quum ipſe ſit Sapientia Dei, adtingens ubique; aut illum PARADISUM, ſive IN TERTIO CAELO, ſeu ubicumque alibi eſt, quo poſt Tertium Caelum eſt raptus Apoſtolus; ſi tamen non aliquid unum eſt diverſis nominibus appellatum, UBI SUNT ANIMAE BEATORUM*. Si vero nomine Tertii Caeli ſummum illud Caelum intelligimus, ubi Anima *ipſam Dei ſubſtantiam, Verbumque Deum ineffabiliter valeat videre & audire: non incongruenter arbitramur, & illuc eſſe Apoſtolum raptum, & ibi fortaſſis eſſe Paradiſum omnibus meliorem, & ſi dici oportet, Paradiſum Paradiſorum*. Ita nempe in divinis Libris occurrit etiam *Caelum Caeli, & Caeli Caelorum*. Haec Auguſtinus, qui concordi ſententia Tractat. XCI. in Joann. Evangel.

de Domino Paradiſum promittente Latroni ait: *Secundum id, quod homo erat, Anima ejus ipſo die futura erat in Inferno, Caro in Sepulcro. Secundum autem id, quod Deus erat, utique & in Paradiſo erat. Et ideo LATRONIS ANIMA, a priſtinis facinoribus abſoluta, & illius munere jam BEATA, quamvis ubique ſicut ille eſſe non poterat; tamen etiam ipſo die cum illo IN PARADISO ESSE POTERAT, unde ille, qui ubique ſemper eſt, non receſſerat. Propterea nimirum non ei ſatis fuit dicere: Volo, ut, ubi ego ſum, & illi ſint; ſed addidit Mecum.* Nihil profecto intelligit, qui non intelligit, Auguſtinum firmiſſime crediſſe, beatum illum Latronem adductum fuiſſe in locum inaeſtimabilis Beatitudinis, in quo ſpeciali modo Divinitas praeſens, ſimulque viſibilis eſſet. Quid enim novi, aut ſingularis Beatitatis pollicitus illi fuiſſet unigenitus Dei Filius, ſi non alia *in Paradiſo* foret praeſentia Divinitatis, quam quae ubique *in univerſitate creaturae eſt*, nullis mortalium oculis ſpectabilis? Idem quoque factum de Stephano Protomartyre ſcribit Auguſtinus Sermon. CCCXIX. alias 51. de Diverſ. ubi illum dicentem inducit: *Domine Jeſu, accipe Spiritum meum. Feciſti me victorem, recipe in triumphum. Dic Spiritui meo. Intra in gaudium Domini tui. Hoc eſt enim: Accipe Spiritum meum. Sed Spiritum illius quo accepit Jeſus? In quam Manſionem, in quod Caelum Caeli? quis comprehendit? quis explicat? Vis audire compendio? Audi ipſum Chriſtum: Pater, volo, ut ubi ego ſum, & illi ſint mecum. Eſſe, ubi eſt Chriſtus, quae poteſt comprehendere cogitatio? Cujus ad hoc explicandum ſufficit ſermo?* Atque heic obiter animadverte, non aliter in his duobus locis Auguſtinum interpretari, quam ego ſupra Cap. III. fuerim interpretatus, verba Domini in Evangelio Joann. XVII. 24. Rurſus autem, quid ſit *eſſe cum Chriſto* in altera vita, ediſſeruit Theologorum coryphaeus Auguſtinus Enarrat. in Pſalm. XLVIII. Sermon. I. num 10. ubi de Evangelico Epulone in ignem, & Mendico in Sinum Abrahae devecto ait: *Sic deſideravit ille guttam de digito, quomodo ille micas de menſa Divitis. Sed illius labor finitus eſt, & illius vita finita eſt. Labor hujus in aeternum. Vita illius in aeternum. Non heic habemus vitam, qui forte heic laboramus in terra: & non ſic erimus poſtea. ERIT enim VITA NOSTRA CHRISTUS IN AETERNUM.*

Sed nunquid unus ille Evangelicus Pauper, nunquid Martyres tantum ad beatam in Caelis vitam deducuntur? Nunc ſciſcitari juvat ab ipſo Auguſtino. Is Sermon. XIV. olim 110. de Tempor. pau-

pauperem ſuperbientem, atque haec dicentem nobis exhibet: *Noſtrum genus eſt, cui debetur Regnum Caelorum; non illi generi, qui induuntur purpura & byſſo, & epulantur. Talis enim erat ille, ante cujus januam jacebat pauper ulceroſus &c.* Tum eloquentiſſimus Antiſtes tumorem iſtius caſtigat, non negando, quin ferantur in Caelum pauperes, ſed pauperes ſpiritu, quales etiam poſſunt eſſe divites. *Quid inflaris*, ait, *& non imitaris? Ego, inquit, pauper levor in Sinum Abrahae. Si ſuperbis contra eos, qui habent pecuniam, & negas eos ad Regnum Caelorum pertinere; quum in eis inveniatur humilitas, quae in te non invenitur: non times, ne tibi, quum mortuus fueris, dicat Abraham: Recede a me, quia blaſphemaſti me?* Et heic habes nullum diſcrimen ſtatui inter *Sinum Abrahae*, & *Regnum Caelorum*; pariterque Auguſtini tempore communem fuiſſe ſententiam, non differri ad conſummationem Saeculi Beatitudinem, praeeunte Lazari exemplo. Eos quoque infantes, qui poſt ſuſceptum Baptiſmum e vivis abeunt, beatifica Dei Viſione donari, ſcribit Auguſtinus Lib. I. Cap. XIX. de Peccator. merit. quum ait: *Verumtamen ſi percepto Baptiſmo de hac vita emigraverit, ſoluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo Lumine Veritatis, quod incommutabiliter manens in aeternum, JUSTIFICATOS PRAESENTIA CREATORIS ILLUMINAT.* Locum ſupra nobis objecit Burnetus ex Libris Auguſtini de Civitate Dei petitum, ubi *ſecreta Animarum Receptacula* memorantur. Sed quam inaniter nudis ille vocibus in ſuae opinionis praeſidium utatur, hactenus palam factum eſt. Ex non obſcuris, ſed clariſſimis ſancti illius viri, ex Opere ipſo depromtis, poterat Britannus Scriptor ediſcere, quae fuerit Auguſtini ſententia de Juſtorum Animabus corporeo nexu ſolutis. Sub nomine *Mille Annorum* ſcribit ille Lib. XX. Cap. 9. de Civitat. Dei, ſignificari a Joanne Apoſtolo in Apocalypſi tempus Eccleſiae ad finem uſque Mundi. Tum inquit, *piorum Animas mortuorum* non ſeparari *ab Eccleſia, quae etiam nunc eſt Regnum Chriſti.* Addit infra: *Quamvis ergo cum ſuis Corporibus nondum, jam tamen eorum ANIMAE REGNANT CUM CHRISTO, dum iſti Mille Anni decurrunt. Unde in hoc eodem Libro Apocal.* XIV. 13. *& alibi legitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo & jam dicit Spiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis; nam opera illorum ſequuntur illos. Regnat itaque cum Chriſto nunc primum Eccleſia in vivis & mortuis. Propterea enim, ſicut dicit Apoſtolus Roman.* XIV. 9. *mortuus eſt Chriſtus, ut & vivorum & mortuorum dominetur.* At quoniam Joannes dixerat de Martyri-

tyribus: *Regnaverunt cum Jeſu mille Annis:* Auguſtinus ſcribit, non de iis tantum haec enuntiari, verum & de reliquis in Domino morientibus. *Ideo*, inquit, *tantummodo Martyrum Animas commemoravit, quia ipſi praecipue Regnant mortui, qui uſque ad mortem pro veritate certaverunt. Sed a parte totum, etiam ceteros mortuos intelligimus pertinentes ad Eccleſiam, quod eſt Regnum Chriſti.* Atque haec ſatis jam eſſe poſſunt, ut Lectori dubitatio omnis eripiatur, an cum Eccleſiae Catholicae doctrina concors abierit immortalis ille Eccleſiae Doctor. Pauca tamen adhuc adjicere mihi liceat. Sub finem Enarration. in Pſalm. XXXVIII. interpretatur Auguſtinus verba illa Davidis: *Remitte mihi, priuſquam abeam;* atque inter cetera ait: *Reſpexit ergo BEATAM illam REGIONEM, BEATAM PATRIAM, BEATAM DOMUM, UBI PARTICIPES SUNT SANCTI VITAE SEMPITERNAE ATQUE incommutabilis VERITATIS: & timuit extra ire, ubi non eſt eſſe; ibi deſiderans eſſe, ubi eſt Summum eſſe.* En quo in loco nunc ſint, & quanta Beatitudine Sancti fruantur. Ac propterea intelligis, quid ſibi velit idem Auguſtinus, quum patrem, cui mors unum e filiis ſurripuit, hortatur, ut eleemoſynas pro illo eroget, Sermon. X. alias *96.* de Tempor. num. 20. ubi ita diſſerit: *Mortuus eſt, ſed praeceſſit ad Deum; pars ipſius pauperibus debetur: illi debetur, ad quem perrexit. Qua fronte venturus es ad filium tuum, qui praeceſſit, cui praecedenti non mittis partem ſuam in Caelum? An non poteſt mitti in Caelum?* In eodem argumento iterum verſatur Auguſtinus Sermon. LXXXVI. olim XLIII. de Diverſ. Cap. X. *Chriſtianum*, inquit, *filium amiſiſti. Non ergo amiſiſti, ſed praemiſiſti. Mittatur ergo illi, quo praeceſſit ille: ad rem ſuam venire non poteſt. Res ejus ad eum ire poteſt. Vide cum quo ſit. Si in Palatio militaret filius tuus, & amicus Imperatoris fieret, & diceret tibi: Vende ibi partem meam, & mitte mihi; numquid invenires quid reſponderes? Modo cum Imperatore omnium Imperatorum, & cum Rege omnium Regum, & cum Domino omnium Dominorum Eſt Filius tuus; mitte illi &c.* Haec doctrina Auguſtini eſt, non qualem phantaſia Burneti ſibi finxit, non qualem is propinare nobis cupiebat, ſed qualis etiamnum ab Eccleſia Catholica cuſtoditur. Quod ſi quando videatur Auguſtinus ad Reſurrectionem referre deſtinata Juſtis a Deo praemia: ſtatuendum eſt, aut illi haec excidiſſe, quum Millenarii Regni opinione tenebatur, quam poſtea ejuravit; aut nihil aliud ipſum indicaſſe, niſi culmen Beatitudinis illius, qua Anima cum Corpore tunc in Regno Dei donabitur. Abſolu-

ſolutiſſimam hanc Felicitatem in conſummatione Saeculi Sanctis promiſſam, cui tamen praeceſſit Animae Juſtae Beatitudo, & Improborum poena in Inferorum igne, nos quoque agnoſcimus. Agnovit & Auguſtinus, cujus ſunt verba Tractat. XLIX. in Joann. Evangelium: *Habent ergo Omnes Animae, ut ex hac occaſione inſtruam Caritatem veſtram, HABENT OMNES ANIMAE, QUUM DE SAECULO EXIERINT, diverſas receptiones ſuas. Habent GAUDIUM BONAE; MALAE TORMENTA.* Quale ſit hoc *Gaudium*, qualia *Tormenta*, nos hactenus abunde perſpeximus. *SED QUUM FACTA FUERIT RESURRECTIO, & BONORUM GAUDIUM AMPLIUS ERIT, & MALORUM TORMENTA GRAVIORA: quando CUM CORPORE torquebuntur.* Atque ex his tandem intelligis, quid ille ſignificet, quum Enarr. in Pſalm. 149. ait: *Quaere, qualis ſit qui moritur, quo poſt mortem iturus eſt, non unde de vita exiturus.* Non inquit, *poſt ſupremum Judicium*, ſed *poſt mortem*. Poſſem & plura alia ex Auguſtini Libris excerpta exhibere; ſed haec ſatis ſuperque.

CAPUT DECIMUMOCTAVUM.

Neque Gelaſius Cyzicenus, neque Theodoretus Catholico Dogmati adverſantur, immo adſtipulantur. Quid ſit Conſummatio *&* Conſummari *in ſacris Literis, quum de Animabus ſeparatis a Corpore agitur. Exploſum fragmentum Graeci Scriptoris, quem Cajum, aut Hippolytum nonnulli ſuſpicantur. Andreae, & Arethae Caeſarienſium Epiſcoporum, atque Oecumenii ſententia a Catholica minime diſcors. Theophylactus cum ipſa plane concors. Quid ſenſerit Euthymius Zigabenus. Graeculi quidam, & Armenii a Majorum dogmate declinantes.*

BURNETUM pag. 50. jactantem vidimus, neque dubitantem, quin *Patres Graeci generatim a partibus ſuis in hac cauſſa ſteterint.* Hactenus hominem injurium veritati deprehendimus. Quae is ſubinde adtexit de Graecorum recentiorum Libris mutuatus, quanta poſſumus brevitate expendamus. *Gelaſii Cyziceni* Hiſtoriam de Concilio Nicaeno Lib. I. Cap. 23. laudat, quod ibi Macarius Epiſcopus Hieroſolymitanus dixerit, Philoſopho exponens incarnationem Verbi, Chriſtum deſcen-

Digitized by Google

deſcendiſſe *εἰς Ἅδην*, *in Haden*, ſive *in Infernum*, *ut ſimilis nobis fieret per omnia:* quae verba non Gelaſii, ſed Burneti ſunt. Gelaſius quidem haec habet, ab eodem Burneto producta: *Deſcendebamus nos poſt mortem ad Inferos. Suſcepit Chriſtus & hoc, deſcenditque ſponte ad eos: non tamen detentus, ſicut & nos, ſed deſcendit tantum. Non enim erat ſubjectus morti, ſed mortis dominus. Quumque ſolus deſcendiſſet, cum multis rediit.* Atqui ne forcipe quidem adhibita aliquid pro ſe hinc exſculpet Burnetus. Id tantum Gelaſius in confiсta illa concertatione Macarii cum Philoſopho tradidit, ſcilicet Prophetas & Juſtos ante Chriſtum mortuos fuiſſe: *& eorum nemo*, ſubdit Gelaſius, *ſe ipſum a poteſtate mortis redimere potuit.* Venit *Salvator omnium*, atque nos redemit. Nos ante Chriſti adventum poſt mortem deſcendebamus ad Inferos, ibique erant Prophetarum & Juſtorum Animae. *Ad eos deſcendit* Chriſtus; *quumque ſolus deſcendiſſet, cum multis rediit.* Itaque non ſolum nihil habet Gelaſius contra Catholicorum ſententiam; ſed etiam eidem ſuffragium praebet, innuens, Patrum antiquorum Animas per adventum Chriſti ab Inferis liberatas, atque una cum eo deinde in Caelum aſcendiſſe: quae veterum valde communis ſententia fuit. *Theodoretum* quoque in aciem trahit Burnetus in Commentar. ad Cap. XI. 40. Epiſtol. ad Hebr. ubi exponens Apoſtoli verba, ſcilicet: *Hi omnes teſtimonio Fidei probati, non acceperunt repromiſſionem, ut non ſine nobis conſummarentur*, in haec verba loquitur: *Eorum ergo fuerunt tot & tanta certamina: ſed ii tamen Coronas nondum acceperunt. Exſpectat enim univerſorum Deus aliorum certamina, ut ſoluto ſtadio, omnes, qui victoriam fuerint aſſequuti, ſimul victores renuntiet, & remuneretur.* Non diſſimilia ad hunc locum tradiderat ſanctus Joannes Chryſoſtomus, quem exſcripſiſſe, ut in aliis ſolet, heic etiam videtur Teodoretus. Attamen ſupra meridiano Sole clarius vidimus, a Chryſoſtomo ſtatui, multiſque in locis confirmari ſanctarum Animarum Beatitatem in Caelis, antequam Corpora in Reſurrectione recipiant. Quid ergo ſibi vult Theodoretus? quid Chryſoſtomus? Non aliud, quam quod Apoſtolus. Is profecto in aliis locis, quae ſupra adduximus, Beatitatem Animarum, quae poſt mortem cum *Chriſto* ſunt, ſive *praeſentes ſunt ad Dominum*, ſatis expreſſit. Sed nondum *Conſummatio*, nondum plena & perfecta *Corona* advenit. Hanc in fine Mundi tum nos, tum Juſti ante nos vita functi, exſpectamus, & largiente Deo conſequemur. Videlicet tunc Caro recepta glorificabitur: tunc totus Homo Coronabitur. Atque ad hunc ipſum ſenſum nos ducit vis ipſius vocabuli

Con-

Conſummatio. Neque enim aliud eſt Graecum verbum Τελειῶ, ſive *Conſummo*, niſi manum alicui rei poſtremam dare, ut nos vulgo dicimus; hoc eſt perficere, ſive ad perfectionem adducere, quod jam bene inchoatum fuerat. Eruditi tamen Interpretes abundant, quibus videtur dici ab Apoſtolo reſervata hujuſmodi Τελείωσις, ſive *Conſummatio*, non poſtremo Judicio, ſed novi Teſtamenti temporibus; nam ante Chriſtum nemo ad Caeleſtem Gloriam admittebatur. Neque ſuis fundamentis caret eorum interpretatio. Chryſoſtomus vero, Theodoretus, ac alii ipſam referunt ad omnium hominum Reſurrectionem: quo tempore jam inchoata & percepta in Caelis Beatitudo cum Carne reſumta perficietur. Hanc autem eſſe Chryſoſtomi, aliorumque mentem, ſexcentis poſſem locis evincere. Nam ex antiquis Patribus nemo ferme eſt, qui non agnoverit, ſaltem Martyres *Coronam* in Caelis a Deo conſequi, mox ut e Saeculo emigrant. Saepe id profeſſus fuit Chryſoſtomus: profeſſus eſt & Theodoretus. Libro VIII. de curand. affect. Graecor. haec ejus verba ſunt: *Si Caelum ſedes illorum eſt, qui Pie vixerunt: hunc profecto finem ſui curſus & Martyres jam Conſequuti Sunt. His enim magis pium eſſe nihil poteſt*. Infra addit: *Ideoque majori forte merito perfruuntur Martyres, qui nunc a cunctis late mortalibus bonores ampliſſimos ferunt, & Aeternis ſunt inſigniti Coronis*. Agnoſcit ergo Theodoretus occultas illas *Coronas*, quibus Deus Animas Sanctorum poſt Corporis mortem donat in Caelis. Propterea *Spiritus conſummati* memorantur ab Apoſtolo in Caeleſti Hieruſalem. Sed nondum conſummatus ibi totus Juſtus, quia plenior Corona e Reſurrectione exſpectanda eſt. Alibi eadem innuit Theodoretus, videlicet Lib. III. Cap. XV. Eccleſiaſtic. Hiſtor. ubi glorioſum finem deſcribit Juventini & Maximi Martyrum ſub Juliano Apoſtata, haec inquiens de impio Auguſto: *Gravibus illos, atque acerbis tormentis excruciatos, hac vita privavit; immo, ut verius dicam, infelicitate illius temporis liberavit, eiſque Victoriae Coronas procuravit*. Ita Cap. XVI. ſubſequenti, Valentinianum poſtea Imperatorem, quod Juliani impia ſacrificia fuerit averſatus, *Utrumque Regnum conſequutum fuiſſe* aſſerit, Terrenum videlicet atque Caeleſte. Vitam quoque Sancti Theodoſii Antiocheni Abbatis deſcribit Theodoretus in Philotheo Cap. X. atque hunc ait morientem *migraſſe ad Choros Angelorum*. In eodem etiam Libro Cap. VIII. ipſum audi de Sancto Aphraate Anachoreta loquentem: *Ea*, inquit, *nunc quoque benedictione fruar, utpote qui credam eum vivere, & una cum Angelis choros ducere, & majori, quam olim, apud*

Deum uti fiducia. Nunc enim, depoſito onere perturbationum animi, ut athleta Victoria potitus, fiducia & libera loquendi facultate utitur Apud Agonothetam. Qui heic *Agonotheta* dicitur, ſive certaminum moderator, & victorum Munerator, Chriſtus Dominus eſt, cujus praeſentia nunc fruitur, & a quo praemia victoriae ſanctus ille Anachoreta recepit, ideoque *unà cum Angelis* in Caelo tripudiat atque laetatur. Vide infra Cap. XXV. hujuſce Diſquiſitionis meae, pari phraſi uſum Nicephorum Gregoram in Vita Sancti Codrati Martyris. Denique Theodoretus in praelaudato Cap. VIII. ita in rem noſtram loquitur: *Ac generoſae quidem TRIUMPHANTIUM ANIMAE CAELUM OBAMBULANT, & incorporeorum SPIRITUUM CHORIS INTERSUNT &c. Urbes & pagi horum APUD univerſorum DEUM utentes interventu, divina per ipſos munera conſequuntur.* I nunc, & ſi potes, Theodoretum in ſomnia Burneti conſentientem tibi perſuade. Si jam Martyres *acceperunt repromiſſionem*, eorumque Animas, *Aeternis inſignitas Coronis*, Caeleſtis Beatitudo accepit: ergo Apoſtoli locum interpretari opus eſt *de repromiſſione Reſurrectionis*, quam Sancti nondum acceperunt, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι, hoc eſt, *ut non ſine nobis conſummarentur.*

Commemoratur etiam Burneto pagin. 56. vetus fragmentum Graeci Auctoris (ſive ille ſit *Cajus*, ſive alter perantiquus Chriſtianus) ab Hoeſchelio primum editum in Notis ad Bibliothecam Photii Codice XLVIII. Ibi Ἅδης *Hades*, *ſubterraneus Locus* appellatur, in quem tum Juſtorum, tum Injuſtorum Animae deducuntur, diverſa tamen domicilia ſortientes. Amoenum videlicet Juſtis conceditur, *Sinus Abrahae* ab aliis appellatus. Improbis inferius habitaculum, terroribus plenum, adſignatur. Eo in loco uſque ad Reſurrectionem continentur omnium Animae. Ita in eo fragmento. Apud Hoeſchelium *Joſepho* Hebraeo, a Dodwello autem per conjecturam *Caio* Presbytero Romano tribuitur, quemadmodum ſuſpicatus quoque fuerat Photius de altero pari Opuſculo. Denique Stephanus le Moyne, & Joannes Albertus Fabricius in editione Operum Sancti Hippolyti Epiſcopi & Martyris, fragmenti hujus Auctorem opinati ſunt eundem *Sanctum Hippolytum*. Sed quicunque is Auctor fuerit, apud amantes veri Theologos nullius ponderis futura eſt illius auctoritas, non ea ſolum de cauſſa, quod nihil certi habeamus, Cajus-ne, an Hippolytus, an quiſquam alius, haec literis conſignarit; ſed etiam, quod Viſionarium & fabuloſum Scriptorem heic habeamus, utpote qui Receptacula illa Animarum, earumque varia officia tam graphi-

cis

cis coloribus nobis pingit, perinde quaſi ea loca ſuis ipſe oculis luſtraſſet. Nemo hujuſmodi Scriptorum inſtitutioni ſe tradat. Quod pares fabulae in Opuſculo *de Antichriſto* occurrant, propterea non facile Eruditi Hippolyto Martyri illud tribuendum putant. Eoque minus hoc illi tribuendum eſt, quod Evangelio adverſetur, Divitem Epulonem Igni jam traditum aſſerenti, quum in hoc Opuſculo expertes adhuc flammarum Injuſti dicantur. At nos immortalitatem Animae accipimus quidem, & certa fide tenemus: Poenas quoque Improborum in Inferis jam inchoatas credimus; Juſtorumque Praemia ampleĉtimur, ſed *ſub terra* negamus. Certiorem nempe habemus Apoſtolicum ſermonem, quo hac in re fides noſtra innititur; nam Juſti *cum Chriſto ſunt;* & Sanĉti, dum heic degunt, cupiunt *peregrinari*, ideſt ſeparari *a Corpore*, *& praeſentes eſſe ad Dominum*. Ad evidentiam vero ſupra oſtendimus, communem fuiſſe ſententiam, vel primis Eccleſiae Saeculis, Martyrum Animas in Caelum, atque ad Deum, ex hac vita emigrare. Neque ab ea Sanĉtum Hippolytum deviaſſe par eſt credere: quod nunc, niſi tot ejus Libri periiſſent, facile, ut reor, dignoſceremus. Praeter haec vidimus, *Sinum Abrahae* non *Locum* eſſe, quum vocabulo illo deſignetur conſortium cum Abraham patre credentium; & ſiquidem pro Loco accipere velis, ineffabilis certe Beatitudinis Locum eſſe dicendum, quem non *ſub terra*, ſive *in Inferis* quaeras, ſed reĉtius in Caelis; & quem nemo tenebricoſum carcerem, ut Pſeudo-Hippolytus ille ſomniavit, ſed admirabili luce recreatum credat. Atque heic animadvertas velim (quod ſupra praetermiſi) *Sinum Abrahae* ab eximio Doĉtore Eccleſiae Chryſoſtomo reputatum fuiſſe Regnum ipſum Caelorum. Homilia nempe XXVII. in Cap. VIII. Matth. interpretatur ſanĉtus ille Antiſtes Domini verba: *Dico autem vobis*, *quod multi ab Oriente & Occidente venient*, *& recumbent cum Abraham*, *& Iſaac*, *& Jacob in Regno Caelorum;* atque ita loquitur: *CAELESTE REGNUM non ſuo nomine*, *ſed SINUM ABRAHAE appellavit*. Et infra: *Adeo Patriarchas & Abraham admiratur ac laudat*, *ut SINUS EORUM ultimum BONORUM OMNIUM FINEM arbitretur ac praedicet*. Sed ubinam mentio Sinus Abrahae in verbis Domini? Subintelligitur: idem quippe ſonat *cum Abraham*, atque *in Sinu Abrahae*. Cauſſam rei minus peritis exponam. Sacris in Literis ſub tropica imagine opipari Convivii deſcribitur Aeterna Beatitudo in Caelis. Dominus Jeſus Luc. XXII. 29. *Et ego*, ajebat, *diſpono vobis*, *ſicut diſpoſuit mihi Pater meus*, *Regnum; ut edatis & bibatis*

ſuper menſam meam in Regno meo. Et in Apocalypſ. XIX. 9. *Beati, qui ad Coenam nuptiarum Agni vocati ſunt*. Idem quoque ſignificat *Recumbere cum Abraham:* nam convivae *Accumbere* & *Recumbere* ad menſam dicebantur. Honoratior locus principi convivii deferebatur. Qui propius illi aſſidebat, ſive in lecto ad menſam jacebat, hic *in Sinu* illius *Recumbere* phraſi apud veteres nota dicebatur. Ita Joannes Apoſtolus *ſupra pectus Domini in Coena Recubuit:* quod idem eſt, ac ſi dicas, *in Sinu Domini recubuit*. Quae de hujuſmodi more apud veteres, etiam Ethnicos, adnotarunt Eruditi non pauci, & praeſertim Grotius, Hammondus, Varenius, & Clericus, omitto. Quare quum dicitur Lazarus *in Sinum Abrabae* ab Angelis deportatus, nihil aliud ea phraſi ſignificari credendum eſt, niſi ad Convivium Caeleſte illum fuiſſe devectum, in quo apud Abraham ſtatio non mediocris honoris decreta illi fuit. Itaque non *ſub terra* Sinus *Abrabae* locandus, ſed *in Regno Caelorum*, ibi nempe, ubi ipſa veritas Chriſtus pronuntiavit, Ethnicos etiam ad Fidem converſos accubituros eſſe *cum Abraham*. Propterea ante Chryſoſtomum Caeſarienſis Epiſcopus Euſebius *Sinum Abrabae* in nuper laudato Matth. Cap. VIII. 11. invenit, eoque nomine Beatorum Felicitatem in Caelis indicari ait: En ejus verba Lib. XIII. Cap. 10. Praeparation. Evangelic. ubi Apoſtoli auctoritate utitur: *Si terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvitur, aedificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, Aeternam IN CAELIS*. Et *peregrinantes* (ſive migrantes) *a Corpore, verſamur* (ſive habitamus, aut habitatum imus) *cum Domino. Uti etiam in eum ſperantibus promiſſum eſt, qui* (Ε'ΙΣ ΚΟ'ΛΠΟΙΣ) *IN SINIBUS ABRAHAE, ISAACI, & JACOBI REQUIESCENT, atque in ceterorum Prophetarum, Juſtorumque conſortio, qui inter Hebraeos Deo cari fuerunt, IN BEATA VITA longum aevum degent*. Ecce ubi nobis quaerendus, nobis ſperandus eſt *Abrahae Sinus*, non autem in Pſeudo-Hippolyti ſomniis.

Suo quoque agmini Burnetus pag. 56. adjungit *Andream* & *Aretham Caeſarienſes Archiepiſcopos*, qui Commentarios in Apocalypſin ſcripſere, non ſemel typis traditos. Arethas autem, qui Andreae Praedeceſſoris ſui totum ferme Opus expilavit, haec ſcribit: *Hades eſt regio nobis inconſpicua, ſive nos latens, & notitiam fugiens, quae Animas noſtras hinc emigrantes excipit*. Is deinde ad Cap. VI. ejuſdem Apocalypſeos de Animabus ſub Altari clamantibus ait: *Propter haec Mundi conſummationem expetere Sancti videntur, quoniam exſpectare atque moram ferre jubentur uſque ad fratrum ſuorum mortem,*

ne

Digitized by Google

ne ante illos, juxta divinum Apoſtolum conſummentur. Candidae autem Stolae virtutum ſplendorem, qui illuſtris in illis exſiſtit, inſinuant. Quo circumfuſi, etiamſi promiſſiones nondum adepti ſint, eorum tamen bonorum ſpe, quae ſpirituali oculo jam contemplantur, ab omni interim materia craſſa liberati, merito laetantur, in Sinu Abrahae pacate requieſcentes. Multorum enim Sanctorum ſententia eſt, unumquemque virtutis cultorem, Locum factis ſuis dignum poſt hanc vitam ſortiri, ex quo de gloria ſibi preaparata certam conjecturam facere valeat. Non abſimilia legas in Andreae Commentariis. Neſcio, an magnum aliquid ſe attuliſſe putarit Burnetus, quum Scriptores hoſce Graecos pro ſe laudavit. Illos Coccius, & alii quidam floruiſſe Saeculo poſt Chriſtum natum Sexto ſunt arbitrati. Caveus, Dupinius, & alii, homines incertae aetatis cenſuerunt. Et merito ſane. Quod etiam ſubodorari poſſumus ex Cap. LII. Arethae, ubi *Babylonem magnam* appellat, non Romam veterem, ſed novam, *Conſtantinopolim* videlicet, *in qua olim colebatur juſtitia. Nunc autem in ea homicidae habitant, ex mutua conventione, dum cives Laici Eccleſiaſticis aequari contendunt, & ne aequales quidem fieri contenti ſunt &c.* Haec hominem produnt, qui inclinante Graecorum imperio ſcribebat. Atqui pluribus conjecturis Oudinus adductus cenſet, Andream Saeculo Nono, & Photii temporibus vixiſſe. Sed quo revera tempore inter mortales verſatus fuerit Arethas, diligentia atque eruditio Cl. V. D. Bernardi de Montfaucon Benedictini e Congregatione Sancti Mauri, nos edocebit; qui Lib. IV. pag. 275. Paleograph. Graecae, Codicem Graecum venerandae antiquitatis commemorat, in Regis Chriſtianiſſimi Bibliotheca adſervatum, & *ſcriptum manu Baanis Notarii Arethae Archiepiſcopi Caeſareae Capadociae, Anno Mundi 6422.* ideſt *Anno Chriſti DCCCCXIV.* Iis igitur temporibus vixit & ſcripſit Arethas Caeſarienſis, ac proinde non Saeculo Sexto, ſed Decimo, ſed poſt Schiſma Photianum. Porro aevo illo quidam e Graecis coeperunt ceteris ſuae Sectae erroribus hunc etiam adjicere, contendentes nimirum contra majorum ſuorum, immo contra Catholicae Eccleſiae ſententiam, Juſtorum Animas non recipere repromiſſionem, ſive mercedem laborum, niſi in conſummatione Saeculi. Quid hoc quaeſo ad nos? Non a Graeculis quibuſdam recentioris aevi, ſed ab antiquis & inſignibus Eccleſiae Patribus, atque a vetuſta Traditione petenda nobis eſt de ſtatu Animarum doctrina. Ceterum nihil moror, an Arethas *Haden* appellarit *Regionem nobis ignotam, atque inconſpicuam*, nam & ſupra vidimus, idem fuiſſe traditum a Tertulliano,

Lactan-

Lactantio, & aliis, ſupra quorum tamen opinionem praevaluiſſe ſemper oſtendimus Eccleſiae Catholicae ſententiam. Accedit, quod ille hoc nomine non Carcerem, non Locum quendam deſignavit ſub terra ſitum, ſed quidem *vitae ſtatum incorporeum & inviſibilem Animarum*, uti nonnulli alii inter veteres cenſuerunt. Neque dicere auſus eſt, in eo deſiderari praeſentiam Chriſti Domini, qua Sanctos poſt mortem frui Apoſtolus ſignificavit. Quae vero Andreas & Arethas ſcripſere ad Cap. VI. de exſpectata a Sanctis *Conſummatione* Saeculi, ut & ipſi cum fratribus *conſummentur* ſecundum Apoſtoli verba: jam non ſemel monuimus, referenda eſſe ad Corporis Reſurrectionem, conſummatamque Gloriam, quam Juſti poſt ſupremum Judicium Carne quoque adipiſcentur. Neque aliter ii ſenſiſſe videntur, niſi diſcordes ipſos a ſe ipſis velimus. Nam ad Andream quod attinet, is Cap. X. ait: *Thronum in Caelo poſitum vidi. Per hanc autem ſedem, Chriſti in Sanctis Requies deſignatur: ſiquidem in illis veluti in throno quodam inſidet.* Et infra: *Per haec oſtenditur, Thronum Dei nihil fere aliud eſſe, quam Regnum Dei, jocundamque in eiſdem Sanctis Requiem. Cernit autem in Regno illo Seraphin &c.* Tum Cap. LX. *Martyribus*, ait, *judicandi poteſtas data eſt, per quam Daemones, ut noſtris oculis videmus, judicare non deſinunt, uſque ad praeſentis Saeculi conſummationem Glorificati cum Chriſto.* Sub finem quoque Libri dilucidius ait in Apocalypſi demonſtrari, *quomodo Martyres cum Chriſto Regnent, Beatitudinemque etiam ante Antichriſti adventum obtineant.* Ergo *Repromiſſio*, exſpectanda duntaxat in fine Mundi, Gloriam tantummodo redivivae Carnis indicat, aut additamentum & complementum Beatitatis, quo tunc Juſti, Anima & Corpore ſimul conjunctis, donabuntur. Tradit etiam Caeſarienſis ille Andreas Cap. XLII. *Beatos* eſſe non omnes, ſed illos duntaxat, *qui in Domino moriuntur*, & Deo placuerunt. *Talium namque ex Corpore exitus veram a laboribus Requiem adfert. Quod autem ex operibus naſcitur, illud immarceſcibilium Coronarum, glorioſorumque Praemiorum cauſſa exſiſtit.* At, inquies, Scriptor hic Cap. XVII. de Sanctis ſub Altari quieſcentibus, in haec verba loquitur: *Interim uſque ad fratrum ſuorum mortem, ne ante illos juxta Apoſtolum conſummentur, moram iſtam patienter ferre jubentur. Splendore tamen circumfuſi, etiamſi promiſſorum bonorum hereditatem necdum adepti ſunt*, Ita ſane. Verum, quae ſubſequuntur, animadverte. *Eorum itaque*, ait, *bonorum ſpe, quae ſpiritali oculo nunc contemplantur, ab omni interea craſſitudine exuti, merito Laetetur, necnon in*

Abrabae

Abrahae Sinu pacate Requieſcere feruntur. Quid vero ſit Sinus Abrahae Scriptori huic, is nobis edicat. Deſcribit ille Cap. LVI. myſticas Agni nuptias, hoc eſt Beatorum vitam ac delicias in Caelis; atque inter cetera inquit: *Quum varia & magna futuri Saeculi ſint Bona, quae omnem mentem & cogitationem multis partibus ſuperant, illorum uſus & participatio variis multiſque nominibus exprimitur. Quandoquidem praeter incomparabilem Gloriae, Splendoriſque magnitudinem, Beatorum merces aliquando Regni Caeleſtis nomine deſignatur. Nonnumquam vero, quod Bonorum omnium copia, quae numquam deficiunt, affluat, & eſculentorum ſpiritalium omnium apparatu abundet, Paradiſus vocatur. Quandoque autem Sinus Abrahae appellatur, ea fortaſſis de cauſſa, quod vita defuncti ibi ſortiantur Requiem. Interdum denique Thalami & Nuptiarum vocabulo inſinuantur &c.* Verbis-ne meis indiget Lector, ut intelligat poſt haec, quid in ſuperiori loco Andreas ſignificet, quum ait, Sanctos nunc *in Abrahae Sinu pacate Requieſcere?* Rurſus vero, niſi ipſum velis foediſſime ſibimet ipſi contradicentem, fateri cogeris, nihil adverſari praeſenti Juſtarum Animarum Beatitati, quod ab ipſo dicitur, ſcilicet nondum Sanctos *Repromiſſionem*, ſeu *Hereditatem* accepiſſe. Et praecipue poſtquam ipſe in Praefatione dixit, Anagogicum Scripturarum ſenſum convenire *in homines vitali hac luce perfunctos, in quibus Carnis ſenſu motuque perfecte ſubjugato, ſolus Spiritus Regnum obtinet.*

Quod vero pertinet *ad Aretham*, vix alia illi mens fuiſſe potuerit, quum is Andreae Commentarios in ſuum paene transfuderit. Et profecto Cap. X. ad Apocalypſeos verba; *Et abjicientes Coronas ſuas*, IV. 10. haec ille adnotat: *Coronas miſiſſe ante thronum, victoriam prae ſe fert, quemadmodum & nunc videre eſt in iis, qui vincunt certamina. Eſt porro inſigne Regni Corona. Quid igitur aliud iſti, Coronas ſuas ante Thronum mittendo, indicant, quam quod certum ac verum Regnum, & contra omnes obtentam victoriam, Deo ſuper omnia referunt? dicentes: Tibi, Domine, ab omnibus gloria debetur &c.* Qui haec ſcribit, num ſuſtinere in poſterum poterit, Animas Sanctorum nunc in *Hade* (ſi locum hunc extra Caelum ſtatuas) concludi, ibique Gloriam exſpectaturas, uſquedum tandem adveniat in gloria Judex vivorum atque mortuorum? Non eſt mihi Graecus hujus Scriptoris textus, ut diligentius expendam, quae is addit ad verba, nuper a Burneto producta. Certe in verſione, alioqui parum concinna, Maximi Florentini Monachi, edita Tom. IX. Bibliothecae Patrum, iſta ſubſequuntur: *Non oportet eos, qui libere*

& cum

Digitized by Google

& cum ſplendore fiducialiter Chriſtum confeſſi ſunt, lugere. Ob quam etiam confeſſionem e corruptibili hoc Mundo exire viriliter ſubſtinuerunt, quique Nunc ad Vitam Incorruptibilem & Jocundam appulerunt, perinde ac ſatietate hujus accepta, evulſionem ex ſatietate acceperint. Tenebroſa ſunt poſtrema haec, uti & ſubſequentia, quae propterea praetergredior, aliiſque in Graeco textu expendenda relinquo. Ad haec Arethas Cap. XXII. ad illa verba: *Et ſtetit ſuper Altare*, inquit: *Altare hoc Chriſtus eſt, in quo omnis adminiſtratoria* (ideſt Angelorum) *Sanctaque* (nempe Sanctorum) *conſiſtit Synodus, ac Martyrum victimae offeruntur*. Atque hinc diſce, quid ſit apud Aretham, *ſub Altari*. Et revera *Altaris* nomine deſignatum Dominum, non pauci alii tradiderunt. Tradidit etiam Andreas Caeſarienſis, de quo nuper egimus. Tum Cap. XXXIX. ad verba: *Hi ſunt, qui ſequuntur Agnum*, Martyres laudat praelaudatus Arethas, inquiens: *Qui proprii ſanguinis effuſione, hac ratione, ut ab ipſo poſſideantur, aſſequuti ſunt. Enimvero quemadmodum Gloriae Manſiones variae ſunt, ita & Supplicii. Propterea etiam dictum eſt, unumquemque propriam accipere Mercedem ſecundum laborem ſuum*. Lucidiora ſunt, quae idem Scriptor ſub finem Cap. XLII. differit ad illa verba: *Amodo jam dicit Spiritus. In hunc modum*, ait, *conſtructio eſt facienda. Spiritus dicit: Scribe, amodo, perinde ac certantes inungens, pollicitatione videlicet, quod ceſſatura ſint ea, quae illis laborioſa ſunt; ipſi vero Bona illa Ineffabilia aſſequuturi ſunt. Simul atque enim e medio ſublati fuerint labores, Operum Retributio inducetur*. Ergo ſtatim poſt mortem agnovit Arethas *Retributionem*, hoc eſt Praemium & Gloriam Juſtorum. Gemina idem Scriptor tradidiſſe videtur Cap. LV. ubi ait: *Quod vero poſt Lamentationem converſio facta ſit ad Laetitiam, nequaquam eorum, qui in Mundo ſunt, Canticum eſt; ſed Caeleſtium (utpote deleto jam loco, ubi eis decertare contigerat) qui in typo victoriae Corona redimiti fuerant, ſive Prophetae, ſive Apoſtoli, ſive Sancti, ſeu Pontifices, & ſi quis alius ſupereſt eorum Coetus, qui Deo placuerint, Gaudii numquam expungendi deinceps participes facti ſint, indefeſſa & tranquilla Apud eum digni habiti Vita, qui numquam non juſte judicare novit, hoc eſt, laborum Rependere Praemia*. Praeterea Cap. LXI. de Sanctis loquitur Dei amicis, qui *ex quo neque capti ſunt, neque per impudentiam, neque per opera mala inſigniti, merito cum Chriſto & vixerunt, & Regnarunt, idque uſque ad conſummationem*. Quei ergo contra nos proferatur Scriptor iſte, non aſſequor. Demum accipe quid Archiepiſcopus idem Caeſarien-

Digitized by Google

rienſis (ſi tamen idem eſt) in Oratione, a Surio edita ad diem XV. Novembris, dixerit de Sanctis Martyribus Samona, ac ſociis. *Conjuncti ſunt cum Angelis. Tranſierunt ad Agonothetam* (ideſt certaminis Arbitrum) *Chriſtum, ſudore adbuc ſanguineque ob exhauſtos in ſtadio labores, certaminaque madentes. Porrigit eis dexteram egregius Munerarius, ſuoſque Athletas in Aeternis Tabernaculis collocat. Sed quae ſunt haec? Nempe ubi, quod ſuum eſt, unicuique Praemium pro merito Tribuitur. Et cujuſmodi hoc, ſcire fortaſſe deſideras? Ejuſmodi nimirum, cui ſimile nullum tam ante Legem, quam in Lege quis poſſit oſtendere &c. Talis beatis viris curſus fuit; tantus labor; hujuſmodi in terris periculum; hujuſmodi Praemia celeberrimorum horum laborum.* Si idem eſt Arethas iſte cum eo, qui Apocalypſin interpretatus eſt, ipſum fatentem habemus, Martyrum Animas ad beatificum Chriſti Domini adſpectum deductas, Praemio donatas, poſitaſque jam in aeternis Tabernaculis. Quod ſi alter eſt, Presbyter tamen ejuſdem Caeſarienſis Eccleſiae, aetate junior, nihilo ſecius inde diſcimus, quae ſententia vigeret in Eccleſia illa de Beatitate Sanctorum.

Ad *Oecumenium* quod attinet, is Graecus Auctor, & quidem incertae aut inferioris aetatis fuit. Quod & ipſe Apoſtolos *irremuneratos noſtram exſpectantes miniſtrationem* dixerit, Apoſtoli locum ad Hebr. XI. 39. prae oculis habens, Burnetus illius auctoritate utitur. Sed ſupra non ſemel oſtendimus (ſemperque repetendum eſt) *Conſummationis* vocabulo deſignari Reſurrectionem Carnis, & abſolutam perfectamque Beatitudinem, quam quilibet Juſtus exſpectat, quum tamen interim Sanctorum Animae in Caelis Beatae requieſcant. Et ſane Oecumenius ipſe in Cap. IX. ad Hebr. agnoſcit *in Paradiſo*, atque in Caeleſtibus deliciis jam partam piorum Spiritibus Beatitatem, quum veteres Patres a Chriſto in Caelum devectos affirmat. *Theophylactus* quoque accedat, qui, uti Burnetus poſt tot alios animadvertit, eundem Pauli locum exponens, ſcripſit, *nondum Sanctos aſſequutos eſſe Caeleſtium Bonorum promiſſiones.* Norunt Eruditi, floruiſſe & ſcripſiſſe Theophylactum Achridiae Archiepiſcopum circiter Ann. Chriſti MLXX. atque adeo poſterioris aetatis Auctorem eſſe, & in Graecorum Schiſmate enutritum: quare ſi ejus auctoritati multum deferre nollemus, nefas minime foret. Quanquam & ipſe nihil aliud tradidit, niſi quod nuper innuimus de Carnis Reſurrectione, & perfecta plenaque Sanctorum Gloria ad poſtremi Judicii diem reſervata, quo Corpora Animabus ſociabuntur. Nam quae ibi Theo-

philactus adnotat, e Chryſoſtomo pro more depromſit, a quo jam vidimus apertiſſime tradi Animarum Beatitatem, etiamſi nondum advenerit Corporum Reſurrectio. *Non dixit* (verba Theophylacti ſunt) *ut non Coronarentur, ſed ut non Conſummarentur. Proinde tunc Perfecti videbuntur. Praeterea jam Nunc arrhabonem & pignus Honoris habent. Unde enim eis poteſtas eſſet, ut ſuccurrere queant invocantibus ſe? unde ipſis, quod fiduciam intercedendi habent?* Propterea idem Theophylactus Enarrat. in Cap. VIII. ad Roman. illam appellat *Perfectam Gloriam, quae eſt in incorruptibilitate Corporis.* Laudatur etiam Burneto alter ejuſdem Scriptoris locus ad Cap. XXIII. Luc. ubi Chriſtus Latroni Paradiſum pollicetur. En Theophylacti verba: *Latro igitur Paradiſum aſſequutus eſt, non autem Regnum Caelorum; aſſequetur autem, quando & ceteri omnes, quos Paulus enumeravit. Interea Paradiſum habet impraeſentiarum, ſpiritalis quietis Regnum.* Sed juſta cauſſa ſuccenſendi Burneto eſt, qui in hoc etiam loco ſuis Lectoribus illudit, dum Theophylacti mentem, & quae pluris facienda erant apud illum, perverſo conſilio praetermittit. Haec enim ex aliorum tantummodo opinione Scriptor ille retulit; ſed quaenam poſtea ſententia ſibi probetur, deinde aperit, inquiens: *Haec quidem multi ſaepe numero dixerunt. Dicendum autem eſt, IDEM ESSE REGNUM CAELORUM ET PARADISUM. Nihil prohibet ergo, & Dominum vera dicere & Paulum. Nam Latro quidem eſt in Paradiſo, hoc eſt in Regno, & non ſolus ipſe, ſed etiam Omnes, quos enumerat Paulus. Alioquin non frueretur perfecta Bonorum participatione. Nam ſicut condemnati, in Regnis non ſunt, ſed in cuſtodiis clauſi tenentur in deputatis poenis; honorabiles vero & in Regna ingrediuntur, & nunc in eis verſantur: deinde quum venerit tempus diſtributionis Regalium donorum, illa aſſequuntur; ita & Sancti, tametſi nondum Perfecte Bonis fruantur, jam tamen in locis lucidis & fragrantibus, & Regiis denique Tabernaculis, etiamſi diſtributionem Regiorum Bonorum nondum Perfecte aſſequantur. Ita & Latro in Paradiſo fuit, etiamſi nondum Perfecte acceperit, ut ne abſque nobis Perfectus,* ſive *Conſummatus ſit. Et hoc opinor Veriſſimum omnium. Paulus autem Promiſſionem dicendo, Integram Felicitatem poſuit. At illam nondum Integram acceperunt; & ſunt in Regno ac Paradiſo.* En lucidiſſime expreſſam Catholicae Eccleſiae ſententiam. En ut hic locus ſuperiorem Arethae, Oecumenii, atque ipſius Theophylacti locum explicat. Quare laudet qui poteſt Burnetum haec diſſimulantem, ac ſatis prodentem, quanti apud ſe eſſet Veritatis amor. Praeterea

terea Theophylactus Enarrat. in Cap. V. Secundae ad Corinthios, locum Apoſtoli: *Audentes autem & ſcientes, quoniam, dum ſumus in Corpore, peregrinamur a Domino &c.* eadem ratione interpretatur, qua & nos ſupra faciendum oſtendimus; ideſt: *Valde deſideramus exuere Corpus hoc, atque eſſe cum Domino. Non dixit, deſideramus Immortalitatem adſequi; verum, quod praeſtantius eſt, cum Domino eſſe. Id enim plus eſt, quam Immortalitas.* Ita Enarrat. in Cap. I. ad Philippenſ. exponens Pauli locum; *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*, ait: *Chriſtum confitetur ſibi eſſe Vitam. Mori autem lucrum eſt, quia tunc apertius cum ipſo verſabor. Lucrum itaque mihi praebebunt, feſtinantes me ex hac vita ejicere, Chriſto, qui eſt vita mea, me allegantes &c.* Quod ſi Theophylactum conſulimus Enarrat. in Cap. XVI. Luc. quid ſit *Sinus Abrahae*, continuo aſſequemur; inquit enim: *Sinum autem Abrahae vocant complexionem*, ſive *comprehenſionem*, (τὴν περιοχὴν) *Bonorum, quae repoſita ſunt Juſtis, qui a tempeſtate hujus maris ingrediuntur in Portus Caeleſtes: quoniam & in mari Sinus appellamus loca portubus & quieti apta.* Hanc ſententiam a Gregorio Nyſſeno in Lib. de Anim. & Reſurrect. didicit Theophylactus. Eandem quoque tenuit alter Graecus Scriptor Theophanes in Homil. VIII. ubi Sinum Abrahae non corporaliter accipiendum eſſe, ſed quidem *bonum Animae ſtatum, in quo Verbum* (ſcilicet Chriſtus divina ſua praeſentia) *Juſtos reficit ac recreat. Itaque Immenſorum Bonorum demonſtrationem Sinus nomine indicat, ad quem omnes, qui vitae hujus navigationem cum virtute conficiunt, poſtquam hinc ſolverunt, velut ad tranquillum Portum Animas appellunt.* En ergo quam infauſtis avibus ad Theophylactum ſe contulerit Burnetus, ut inde ſuffragium ſomniis ſuis peteret; & quam nullo jure Graecos Scriptores jactitarit veluti in ſuis caſtris militantes. Habemus heic praeter alios hactenus productos Theophylactum a nobis ſtantem, cui Theophanem quoque adjungendum cernimus.

Euthymii Zigabeni Graeci hominis Commentarios ad idem Cap. XXIII. Lucae, Burnetus ſubinde laudat, ubi Scriptor ille haec habet: *Latro ignorans, quod eſſet ejus Regnum, non ad determinatum aliquid & cognitum fecerat petitionem; ſed ſolum per hujuſmodi petitionem precabatur, ut Bonum aliquod conſequeretur. Chriſtus vero ſciens ejus intentionem, promiſit quod illi omnium optatiſſimum videbatur. Noverat enim Latro Paradiſum e doctrina Moſaica. Et tunc quidem dedit ei converſationem in Paradiſo, tamquam arrhabonem Regni ſui, quod eſt fruitio ineffabilium ac aeternorum Bonorum, quae*

Digitized by Google

oculus non vidit, &c. Nondum enim quiſquam Juſtorum accepit promiſſionem, veluti magnus docuit Paulus. Poſtmodum vero & hoc tradet Regnum tempore univerſalis Retributionis. Floruit Euthymius, ut omnes norunt, Anno Chriſti MCXVI. temporibus ſcilicet illis, quibus nemo ſane noſtrum veram Eccleſiae doctrinam expiſcatum eat in Graeciam, poſthabitis venerandis veterum Saeculorum Patribus. Graeculi tunc poſt Schiſma a Romana Eccleſia factum, in varias opiniones ſecedebant, ſuae quiſque mentis arbitrium, non vero antiquam Eccleſiae Traditionem ſectantes. Atque heic res poſcit, ut aliquid innuam de eorum placitis ad ſtatum Animarum pertinentibus. Erant enim inter eos, qui puram putam Burneti opinionem induiſſe videntur, Juſtis Beatitudinem tunc ſolum conferendam rati, quum quiſque mortalium ad viſibile Chriſti tribunal adſtabit. Apud Caniſium, atque in Tomo XXVII. Bibliothecae Patrum, editum habemus Anonymi Tractatum contra Graecos, Conſtantinopoli elaboratum Anno Chriſti MCCLII. in aedibus Fratrum Praedicatorum, tunc dominantibus Latinis. *Opinio eorum eſt*, ſcribit ille Anonymus, *quod neque in Paradiſum bonae, neque in Infernum ante diem Judicii vadant Animae reproborum. Sequentes quemdam hujus Haereſeos inventorem Archiepiſcopum quondam Caeſareae Cappadociae, Andream nomine* (de quo nuper egimus) *qui dicit, propria Corpora praeſtolari, ut cum eis, cum quibus bona vel mala commiſerint, retributiones ſimiliter factorum recipiant. Qui etiam ad confirmandam ſuam opinionem erroneam, auctoritatem Apoſtoli ad Hebraeos pro ſe introducunt, qua dicitur: Et hi omnes non receperunt repromiſſionem &c.* Ejuſmodi errorem Anonymus ille impugnat, prolata auctoritate Chryſoſtomi, atque Athanaſii, quem poſtremum putat auctorem Quaeſtionum ad Antiochum. Deinde vero miratur, quei potuerint Graeci illi deficere a majorum ſuorum ſententia, quum vel in ipſis Templorum ſuorum picturis Angelos exhiberent, deferentes Animas Sanctorum in Caelum. *Unde*, ſubdit, *quomodo nunc ad tantam dementiam devenerint, ut dicant, defunctos nec Paradiſi perfrui gaudiis, nec cruciatus Infernales pro varietate meritorum ſuſtinere, neſcimus, ſed ſolum mirari poſſumus. Praeſertim quum de hoc Populi aures repleant in Eccleſiis in officio ſuo frequentato. Dicunt enim de Martyribus ſic:* " *Famoſiſſimi Martyres, vos terra non abſorbuit, vel occultat, ſed Caelum Suſcepit; & intus exiſtentes Ligno Vitae Remunerati eſtis: apud Chriſtum intercedite* " *&c. Item:* " *Vos, qui pro Verbo paſſi eſtis uſque ad mortem Athletae, Animas quidem habetis in Caelis* "

in

in manu Dei „ *&c. Item in eodem officio talia cantantur:* " *Chorus Sanctorum invenit fontem Vitae, Januam Paradiſi* „ *&c. Item:* " *Per vos, qui praedicantes Agnum Dei, occiſi eſtis ut oves, & ad Vitam, quae ſine ſenio eſt, & Sempiternam tranſpoſiti eſtis. Hunc enim Agnum attentius, Martyres, petite, debitorum ſolutionem nobis impetrantes.* „ *Item in officio mortuorum talia pro Defunctis orant: Dona Requiem, Deus, famulis tuis, & ordina eos in Paradiſo: ubi chori Sanctorum ſunt, Domine, & Juſti fulgent in Gloria.* „ *His ita ſe habentibus, quis eorum poteſt excuſari de ignorantia?* Haec ille Anonymus. Suſpicio tamen mihi oborta eſt, an is intime ſatis in illorum Graecorum opinionem penetrarit. Vix enim fieri poteſt, ut adeo impudenter ii abjecerint omnium ferme Theologorum doctrinam, qui concordes ab initio Eccleſiae ad noſtra uſque tempora tradiderunt, Improborum Animas poſt hanc vitam in eum Flammarum ac Tormentorum locum detrudi, in quo Divitis Evangelici Animam cruciari exploratum habemus; & glorioſos Martyrum Spiritus Beata Vita in Caelis donari. Nihil fortaſſis aliud Graeci illius aevi ſentiebant, quam quod alii Scriptores, ut ſaepe vidimus, crediderunt, videlicet deſiderari adhuc a Sanctis integram illam Beatitudinem, quae Juſtos in die Judicii manet.

Affinia tamen, immo pejora, ſenſit ante aliquot Saecula Armeniorum gens, Chriſti olim nomen profeſſa. Catalogum errorum, quibus ille Populus imbutus fuerat, Benedicti XII. Papae cura ſcriptum circiter Annum Chriſti MCCCXXXV. publici juris fecit Dominicus Berninus Tom. III. pag. 508. Hiſtor. Haereſ. Ibi inter alia num. 7. haec leguntur: *Item quod dicti Armeni dicunt, quod Animae hominum adultorum, qui mortui ſunt, vel morientur poſt Chriſti paſſionem, vadunt in aere, vel in terra, quae eſt juxta Paradiſum terreſtrem, vel alibi, ubi Deus ordinat ipſas manere, uſque ad diem Judicii, ſive ſint Chriſtiani, ſive non. Nulla tamen Anima ipſorum vadit ad Infernum, vel Paradiſum Caeleſtem, vel Terreſtrem, uſque ad dictum tempus Judicii &c. Item quod Armeni dicunt, quod animae puerorum baptizatorum, & Animae multum perfectorum hominum poſt generale Judicium intrabunt in Regnum Caelorum, ubi carebunt omni malo &c. Non tamen videbunt Dei eſſentiam, quia nulla creatura eam videre poteſt: ſed videbunt claritatem Dei, quae ab ejus eſſentia manat, ſicut lux Solis emanat a Sole, & tamen non eſt Sol. Et in dicta viſione dictae claritatis erunt diverſi gradus, ita quod perfectius dictam claritatem videbunt Angeli, quam quicumque hominum: &*

Pro-

Digitized by Google

Prophetae & Apoſtoli. Denique num. 9. haec ibi ſcripta leguntur: *Item de pueris non baptizatis, & de non perfecte juſtis hominibus, qui ſcilicet non pervenerunt ad perfectionem Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, & Virginum, dicunt Armeni, quod poſt generale Judicium ibunt ad Paradiſum terreſtrem & non caeleſtem, ubi carebunt omni moleſtia corporali, & delectabuntur inter Ligna Paradiſi &c.* Si & hiſce Theologis uti in rem ſuam velit Burnetus, per me liceat. Sapientes profecto viri minime utentur. In tot errores ea gens declinavit, ut ſana Eccleſiae dogmata minime ſint inde ſperanda. Vide duas Invectivas Magni Armeniorum Catholici Iſaac adverſus ſui Populi errores, Anno, ut creditur, MCL. conſcriptas, atque a Combefiſio editas in Auctario Patrum Tomo I. Invaluit praeterea in aliorum Graecorum poſterioris aevi Libris altera opinio, Animas ſcilicet Juſtorum *in Paradiſum* recipi, at *Paradiſum* ſitum eſſe extra *Regnum Caelorum:* in quod poſtremum tantummodo immittentur, quum Chriſtus Judex in majeſtate veniens ad eos dixerit: *Poſſidete paratum vobis Regnum*. Opinionis hujus, a nonnullis de beato Latrone loquentibus propoſitae, mentionem fecit Theophylactus, uti nuper vidimus, eamque veluti ab ipſo Theophylacto adoptatam arripuit Burnetus: immerito tamen. Neque enim *Paradiſum* a *Regno* Scriptor ille ſejunxit. At Euthymius in eam conceſſiſſe videtur. Quod etiamſi demus, nihilo tamen ſecius inde continuo non ſequitur, Euthymium aſſentiri Burneti phantaſmatis. Nam ſive is in Caelo atque in Regno Caelorum *Paradiſum* ſtatuat, ſive illinc ipſum excluſerit: certum eſt, ſecundum Euthymii mentem *Paradiſum* fuiſſe Locum deliciarum, atque admirandae Felicitatis. Neque Loco illi Beatitatem defuiſſe, verba Domini perſuadent, dum Latroni dicit: *Mecum eris*. Propterea Euthymius addit: *Sed quomodo dixit: Hodie Mecum eris in Paradiſo? Quia tamquam Deus, qui replet univerſa, ubique ſimul erat, & in Sepulcro, & in Inferno, & in Paradiſo, & in Caelo*. Quod Dominus pollicitus fuit, inquiens: *Mecum eris*, idem ſignificat atque illud Apoſtoli, *Eſſe cum Chriſto*, & *Praeſentes eſſe ad Dominum*. Tu-ne beatam negabis Animam, quae poſita in deliciis Paradiſi, divina Chriſti praeſentia & Viſione illic perfruatur? Eundem quoque Scriptorem adi, ubi de Divite & Paupere Evangelico diſſerit Cap. LIX. in Lucam, ubi ait: *Peccatores quidem Juſtorum vident fruitiones, quo magis doleant, videntes quibus privati ſunt Bonis*. Addit, *diviti additamentum Suppliciorum eſſe, videre Lazarum in tot Bonis*. Adfert etiam Gregorii Dialogi, ideſt Magni, verba,

Digitized by Google

verba, ubi de Juſtis ſcribit: *Non dolent, quamquam compatientes ſint: tunc enim fugit ab eis dolor, moeror, ac gemitus, ut pure Laetentur.* Quibus coloribus Beatitudo Caeleſtis delineatur Apocalypſ. XXI. 4. Qui ergo ex ipſis Graecis *Paradiſum* a *Regno Caelorum* diſtinguere videntur, non ab hoc Beatitudinem Animarum Paradiſo adimunt, neque ipſum extra Caelum, neque extra Regnum locant, uti paullo antea nos edocuit Theophylactus. Nempe beatam Juſtorum vitam ante Judicium extremum nonnulli ſtatuebant in Paradiſo Caeleſti; integram vero & plenam Beatitatem in fine Mundi eis conferendam ſub nomine *Regni Dei* deſignare conſueverunt. Atque hoc idem Euthymius fortaſſis indicavit antecedenti Cap. L. in Lucam, ubi de Patrefamilias oſtium claudente agit. *Ipſe Chriſtus*, ait, *Paterfamilias intelligitur. Domus autem Regnum Caelorum. Per hoc ergo quod ſedet, & amicos Recipit, ſignificatur uſque ad Mundi conſummationem exſpectare, & eos, qui digni ſunt, Recipere. Per hoc vero, quod ſurgit, & oſtium claudit, finis Mundi denotatur.* Neque omittendum quod ipſe Euthymius ſcribit Cap. LVIII. in Matth. ubi ad Lucae verba: *Ideo & vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis venturus eſt;* inquit: *De proprio autem fine dicunt quidam, quod unoquoque Chriſtiano moriente adeſt Dominus cum ſanctis Angelis, quando etiam rationem reddit Anima.* Quibus verbis confirmatam vides interpretationem, quam ſupra ad eum locum adhibuimus, & quam Theophylactus quoque laudat. Demum quaecunque fuerit Euthymii ſententia, nihil noſtra intereſt ſcire, quando brevi demonſtraturi ſumus a praeſtantiori veterum Graecorum, immo & recentiorum choro, non differri uſque ad finem Mundi Beatitatem Animarum Juſtarum: a quorum ſententia veri non videtur ſimile, Euthymium virum doctum diſceſſiſſe.

CA-

CAPUT DECIMUMNONUM.

Bernardi Claraevallenſis peculiaris opinio de Beatitudine Sanctorum. A qua tamen is receſſit. Catholicae ſententiae luculentus & ipſe adſertor plurimis in locis.

RESTAT nunc *Sanctus Bernardus*, grande Eccleſiae Gallicanae ornamentum, quem poſtremum Sixtus Senenſis, Cardinalis Bellarminus, & alii, denique vero Burnetus, uti diſcordem a Catholicae Eccleſiae ſententia exhibuerunt. Ejus verba accipito. Sermone III. de omnibus Sanctis: *Advertiſtis*, inquit, *ni fallor*, *tres eſſe ſanctarum ſtatus Animarum. Primum videlicet in Corpore corruptibili. Secundum ſine Corpore. Tertium in Beatitudine conſummata. Primum in tabernaculis: ſecundum in atriis: tertium in domo Dei.* Et infra ſubdit haec alia: *In illam beatiſſimam Dei domum Animae nec ſine nobis intrabunt*, *nec ſine Corporibus ſuis*, *ideſt nec Sancti ſine plebe*, *nec Spiritus ſine Carne.* Sermone Quarto exponens Apocalypſeos verba: *Vidi ſub Altare Animas interfectorum*, haec habet: *Interim ſub Chriſti humanitate feliciter Sancti quieſcunt*, *in quam nimirum deſiderant etiam ſancti Angeli proſpicere*, *donec veniat tempus*, *quando jam non ſub Altari collocentur*, *ſed exaltentur ſuper Altare. Sed quid dixi? Numquid humanitatis Chriſti Gloriam non dicam hominum*, *ſed vel Angelorum aſſequi quis poterit*, *nedum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper Altare dixerim exaltandos eos*, *qui nunc ſub Altari quieſcunt? Viſione utique & contemplatione*, *non praelatione. Oſtendet enim tunc nobis Filius*, *ut pollicitus eſt*, *ſemetipſum*, *non in forma ſervi*, *ſed in forma Dei. Oſtendet etiam nobis Patrem & Spiritum Sanctum*, *ſine qua nimirum viſione nihil ſufficeret nobis.* Haec Bernardus: cujus ſane opinio de Humanitate tantum Filii Dei interim ab Animabus Juſtorum ſpectanda, peregrina cuicunque videbitur. Neque enim quiſquam antiquorum hactenus nobis occurrit, qui talia tradiderit. Verum ubi Lector non unum aut alterum Scriptorum locum, a ceteris avulſum (quae Burneti conſuetudo fuit) adſumat, ſed & reliqua colligat, & ſimul conferat: tunc eorum mens & conſilium probe eluceſcit. Id & nos experiamur: quo facto liquebit, ut ſpero, nihil

Digitized by Google

nihil praeſidii Burneto collocandum fuiſſe in Sancti Bernardi verbis. Et primo praeclariſſimus Claraevallenſis Abbas diſerte teſtatur, ſecundum peculiarem Opinionem ſuam ea ſe proponere, quae nuper legimus: ſcilicet neutiquam contendens, hanc eſſe certam, eoque minus eſſe hanc Eccleſiae mentem. *De Altari illo Caeleſti* (inquit in exordio ejuſdem Sermonis IV.) *tempus eſt, ut jam dicamus, quod de eo nobis ſentire datum eſt, ſine praejudicio ſane, ſi cui forte aliter fuerit revelatum*. Et infra: *Altare ipſum, de quo nobis habendus eſt ſermo, ego pro meo ſapere nihil aliud arbitror eſſe, quam Corpus ipſum Domini Salvatoris*. Non ergo haec ſtata Bernardi ſententia. Quicunque ad ſacras Literas interpretandas ſe confert, nunc unam, cras alteram expoſitionem praefert; atque alias ſubinde etiam, ſi opus eſt, excogitat: ſed non ita comparatus eſt, quum de caliginoſis locis diſſerere cogitur, ut firmiſſime in una conſiſtat; reliquorum vero ſententias ita veneratur, ut eas anteferri poſſe ſuae non dubitet. Itaque non plus deferendum opinioni Bernardi, quam ipſe voluerit: eoque minus cenſendum eſt, fuiſſe hanc ſententiam Eccleſiae, quum ſingularem ſuam ipſemet aperte appellarit. Tunc autem pendente adhuc poſtremo hac de re Eccleſiae decreto, nefas minime erat, quam quiſque vellet, opinionem tueri. Secundo, ne ipſe quidem ſanctus Abbas Beatitudinem Animabus Juſtis negavit tempore ipſo decurrente inter eorum mortem, & Reſurrectionem Corporum. Nam *Abrahae Sinum*, in quo *praeſens Sanctorum Requies*, ſine dubitatione credendum ait ſitum *in luce multa*, atque *in Caelo*. Addit, intueri ibi Sanctos *Humanitatis Chriſti Gloriam, in quam nimirum deſiderant Angeli ipſi proſpicere*. Paria dixerat Serm. I. in eodem Feſto omnium Sanctorum, de Chriſto inquiens: *Totus deſiderabilis, in quem non ſolum Populi, ſed & ipſi quoque Angeli ſancti deſiderant proſpicere. Nimirum hae ſunt deliciae Angelorum*. Vide heic, quanti eſſet Bernardo, Chriſti nunc in Caelis beatiſſimi Viſio atque Conſpectus. Infra quoque addit: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum Videbunt. Beati plane, & omnino Beati, qui Videbunt, in quem deſiderant Angeli proſpicere, quem Videre Vita Aeterna eſt*. Quibus verbis habuiſſe prae oculis Bernardus videtur Salvatorem dicentem Joann. XVII. 24. *Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum Ego, & Illi ſint Mecum, ut videant Claritatem meam, quam dediſti mihi*. Idem eſt *Claritas* atque *Gloria:* hanc autem conſpicere *Beatitudo* eſt. Atque hanc ipſam Beatitudinem rurſus agnovit Bernardus Sermon. II. in Sanctorum Animabus ad Caelum transla-

tis; nondum tamen perfectam neque conſummatam dicit (quod & nos fatemur); exſpectanda quippe conſummatio eſt poſt Reſurrectionem Carnis. Sunt haec ejus verba: *Operae pretium puto de communi Sanctorum omnium Felicitate, in qua Beata jam Requie perfruuntur, & futura, quam praeſtolantur, Conſummatione, ſermonem facere &c.* Propterea infra inquit: *Conſummato militiae tempore gaudium habent Sancti etiam in ſpiritu ſuo &c. Converſatio noſtra IN CAELIS eſt. Verumtamen non ſic noſtra, ſicut ipſorum. Ipſorum enim ſubſtantia IBI eſt; noſtra autem deſideria. Ipſi per PRAESENTIAM, nos per memoriam IBI ſumus.* Itaque de Sanctis vita functis teſtatur dictum a Joanne in Apocalypſ. XIV. 13. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur &c. Licet non plenam, habent tamen laetitiam multam in corde ſuo, donec veniat dies illa, qua implebit eos laetitia cum vultu ſuo &c. Quanta eſt Felicitas eorum, quam immenſa Laetitia! Longe aliter afficiuntur in hujuſmodi meditationibus, & multo amplius delectantur, quam noſtra aut cogitatio capere, aut explicare queat oratio. Audi enim, quomodo laboret Propheta inculcans & multiplicans verba, nec tamen ſic digne magnificare valens quod intendit: Quam magna, inquit, multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam abſcondiſti timentibus te! Quid tamen addidit? Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum. Eſt ergo multitudo dulcedinis* (in praeſenti videlicet Juſtorum Gloria) *quae abſcondita eſt, Magna quidem, & Magna Valde, necdum tamen Perfecta; quoniam in manifeſto Perficietur, non in abſcondito, quando non ſub Altari requieſcent Sancti, ſed ſuper thronos tamquam Judices reſidebunt.* Perfectionem igitur caeleſtis Felicitatis ſtatuit Bernardus in reſumtione Corporis glorificandi, quum tamen interim ineffabilis Gloria non deſit Juſtorum Animabus. *Neque enim* (ait ille Sermon. III.) *praeſtari decet integram Beatitudinem, donec ſit homo integer, cui detur. Acceperunt tamen Juſti jam ſingulas ſtolas; ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos. Stola prima ipſa eſt, quam diximus, Felicitas & Requies Animarum; ſecunda vero Immortalitas & Gloria Corporum.* Propterea addit, Sanctos exſpectare *Carnem*, quia *ipſorum ſine ea compleri Laetitia, perfici Gloria, conſummari Beatitudo non poteſt. Adeo ſiquidem viget in eis deſiderium hoc naturale, ut necdum tota earum affectio libere pergat in Deum.* Haec ex Auguſtino Bernardus. Quae is deinde ſubdit, Viſionem Dei ipſis Animabus conceſſam indicare videntur. *Unde*, ait, *& beatus Joannes, qui multa nobis de eo ſtatu, in quo feliciter beatae Animae Requieſcunt, per ſpiritum reſeravit.*

ravit. Sine macula, inquit, ſunt ante Thronum Dei. Sine macula, inquam, ſed necdum ſine ruga, donec veniat dies, quum ſibi glorioſam Chriſtus exhibebit Eccleſiam. Confer iſta cum Burneti opinione, quae Sanctorum Animas ad vilem ſomnum & *inactionem*, eamque neſcio quibus in latibulis extra Caelum damnat; atque an cum illo Bernardus faciat, extemplo decernes.

Quod tamen praecipuum eſt, perpenſo accuratius hocce argumento, ſimulque conlatis tot aliis ejuſdem ſancti viri locis, neceſſe eſt decernere, aut non eam, quae primo adſpectu videtur, fuiſſe Bernardi opinionem, aut ipſum ab ea meliori conſilio receſſiſſe. Eum quippe alibi, immo & in ipſis Sermonibus de Feſto omnium Sanctorum, habemus cum Eccleſiae Catholicae doctrina omnino concordem. De *Martyrum praerogativa* loquitur ille Sermon. I. de eodem Feſto. Hos ſine mora in Caeleſtem Beatitatem immiſſos, in Eccleſia Dei creditum ſemper fuiſſe, ad ſatietatem uſque oſtendimus. Non alia fuit Bernardo ſententia, qui de iis a Domino pronuntiatum ait. *Gaudete in illa die & exſultate: ecce enim Merces veſtra Copioſa eſt in Caelis.* Immo Bernardus tantae etiam ſortis participes facit voluntariam paupertatem pro Chriſto amplexos. *Verumtamen*, inquit, *quid ſibi vult, quod eadem promiſſio facta eſt Pauperibus & Martyribus, niſi quia vere Martyrii genus Paupertas voluntaria eſt? Beatus vir, ait Propheta, qui poſt aurum non abiit &c. Denique propterea Pauperibus pariter & Martyribus Regnum Caelorum promittitur, quia paupertate quidem emitur, ſed in paſſione pro Chriſto ABSQUE OMNI DILATIONE percipitur.* Tum Sermon. V. de eodem Feſto Martyres primo commemorat, *qui poſt multos agones jam NUNC TRIUMPHANT IN CAELIS CORONATI.* Duplex etiam Sanctorum genus agnoſcit, e quibus alii verſentur in Caelo, alii adhuc in terra decertent; *alii quidem ſecundum Conſummationem Sancti vocentur, alii juxta ſolam adhuc praedeſtinationem.* De poſtremis dictum ait: *Timete Dominum, omnes Sancti ejus.* De jam Conſummatis, & in patriam receptis ſubdit: *Longe aliter Beati, in quibus jam perfecta Caritas foras miſit timorem; nec jam timent ambulantes in viis, ſed laudant potius habitantes in Domo, ſicut idem ait: Beati, qui habitant in Domo tua, Domine: in ſaecula ſaeculorum laudabunt te.* Hoſce autem tuto laudari poſſe inquit: *ſiquidem non eſt quod laudare vereamur veriſſime certiſſimeque laudabiles: non eſt, quod glorificare cunctemur ſic ABSORPTOS IN GLORIA, ut noſtra omnino nequeant laudatione moveri.* Eos quoque ita *in laudem Creatoris inten-*

tos & extentos, *in quo nimirum* TOTA EIS REPOSITA EST BEATITUDO, *ut mutuis numquam vacare laudibus poſſint*. Infra eloquentiſſimus, ſimulque Dei amantiſſimus Abbas, prae oculis, ut reor, habens Sancti Cypriani Opuſculum de Mortalitate, nos urget ad conquirendum in beatiſſima illa vita Sanctorum conſortium. *Converſatio noſtra*, inquit, *in Caelis eſt; verumtamen non ſic noſtra, ſicut illorum. Ipſorum enim ſubſtantia ibi eſt; noſtra autem deſideria. Ipſi per Praeſentiam; nos per memoriam ibi ſumus. Quando & nos addemur ad Patres noſtros? quando eſſentialiter praeſentabimur eis? Hoc enim primum deſiderium, quod in nobis Sanctorum memoria vel excitat, vel incitat magis, ut eorum tam optabili ſocietate fruamur, &* MEREAMUR CONCIVES ET CONTUBERNALES ESSE SPIRITUUM BEATORUM, *miſceri coetui Patriarcharum, cuneis Prophetarum, ſenatui Apoſtolorum, Martyrum exercitibus numeroſis, Confeſſorum Collegiis, Virginum choris:* IN OMNIUM *denique colligi & collaetari* COMMUNIONE SANCTORUM. Haec Bernardus, admirandi ingenii vir raraeque ſanctitatis, antiquis Patribus aetate longe minor, merito autem & eloquentia illis profecto aequandus. Sed percontaris-ne, an Sancti in Caelo degentes, beatifica Dei Viſione donentur? Aures eidem Bernardo praebe, qui infra ait, quaerendum nobis eſſe Deum in jejunio & fletu; non ita vero Sanctis, qui jam *tranſierunt ex hoc Mundo ad Patrem; nam de illis dictum fuit: Juſti epulentur in Conſpectu Dei & delectentur in laetitia & exſultatione. Qui nondum Juſtus eſt, nonniſi in jejunio & fletu Eum reperiet.* JUSTUS *autem, qui* JAM CONSPECTUM MERUERIT, *non qui adhuc vivat ex fide, in laetitia & exultatione*. Pergit infra dicere: *Equidem utriſque eſt Caput unum, ſed non uno modo membris omnibus exhibetur. Quibuſdam enim oſtenditur caput hirſutum ſpinis, inclinatum in Cruce, ut humilientur pariter & compungantur. Quibuſdam glorioſum apparet, ut ab ipſo glorificentur, ut in ipſo glorientur, facta ei ſimilia,* QUEM VIDENT, SICUTI EST. Num clariora de ſententia illius documenta deſideras?

Neque ſuſpicio alicui oboriatur, tribui a Bernardo tam grandem praerogativam Martyribus unis. De reliquis etiam Sanctis id ille certiſſimum cenſuit. Anno Chriſti MCXLVIII. hoc eſt quatuor aut quinque ante ipſius Bernardi obitum Annis, ad meliorem vitam pertranſiit in Claraevallenſi Coenobio Malachias Epiſcopus in Hibernia. Amicum, ſanctumque virum geminis Orationibus laudavit Bernardus, in quarum prima eum inquit *evocatum ad Caeleſte Palatium, jam*

Con-

Concivem Sanctorum, & Domeſticum Dei; de quo dictum fuit: *Quum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce Hereditas Domini.* In altera de ipſo ait: *Dilectus a Deo & hominibus, non immerito hodie Malachias in Conſortium Angelorum recipitur, re adeptus, quod nomine dicebatur. Et quidem ante Angelus erat non minus puritate quam nomine; ſed nunc felicius glorioſi in eo interpretatio nominis adimpletur, quando* PARI CUM ANGELIS GLORIA ET FELICITATE LAETATUR. Addit infra: *Sanctus Pontifex hodie per ſemetipſum introivit ad Altare Dei, ipſe hoſtia & Sacerdos. Aſſumtus & in Sanctam Civitatem, & pergit* TOTUS IN DEUM, & ADHAERENS ILLI, *unus eſt cum eo ſpiritus in aeternum.* De illo quoque ad Fratres in Hibernia ſcribens Epiſtol. 374. ait: *Praevenit nos ad Patrem ſpirituum Spiritus Patris noſtri.* Ejus vero Animam ſanctam alloquens, haec adjicit: *Abſit autem, ut tua nunc, o Anima ſancta, minus efficax aeſtimetur oratio, quando Praeſenti vividius ſupplicare eſt Majeſtati, nec jam in Fide ambulas, ſed* IN SPECIE REGNAS. *Abſit, ut imminuta, nedum exinanita tua illa operoſa Caritas reputetur, quum ad Fontem ipſum Caritatis Aeternae procumbis, pleno hauriens ore, cujus & ipſa prius ſtillicidia ſitiebas.* Qui ſtilum ſacrarum Literarum, & Eccleſiaſtici eloquii phraſes novit, in his habet diſertiſſimam Bernardi confeſſionem de *Viſione Dei*, Sanctis, ſimulatque ex hac valle emigrant, conlata in Caelis. Ita Sermon. XLII. de Diverſ. luculentiſſime depraedicat doctrinam Catholicae Eccleſiae, *tria loca* agnoſcens, *quae Mortuorum Animae pro diverſis meritis ſortiuntur, Infernum, Purgatorium, Caelum.* QUI IN CAELO SUNT, GAUDIO GAUDENT AD VISIONEM DEI, *Chriſti fratres in natura, coheredes in Gloria, ſimiles in aeternitate jocunda.* Eandem ſententiam ille confirmat Epiſtol. XCVIII. inquiens: *Noſtri autem Martyres cupiunt Diſſolvi, & Eſſe cum Chriſto: certi, ubicumque eſt corpus, illo ſine mora congregatum iri & aquilas. Mox inquam,* IBI EXSULTANT JUSTI IN CONSPECTU DEI, *& delectantur in Laetitia.* IBI, IBI, *benigniſſime Jeſu,* IBI STATIM *ut de hoc Seaculo nequam* SANCTUS QUISQUE *eripitur,* ADIMPLETUR LAETITIA CUM VULTU TUO. *Una ibi vox jubilo reſonat ſempiterno, vox una exſultationis & ſalutis in tabernaculis Juſtorum. Nec putemus ſolos Martyres eſſe dilectos. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Non ſoli, qui pro Domino, ſicut Martyres; ſed & qui in Domino moriuntur, ſicut Confeſſores, profecto Beati Sunt.* Sic in Sermone de obitu Humberti Monachi, de ejus Anima haec habet: *Volat ad Creatorem*

torem ſuum, *quem tam ardenter concupierat*. Tum ipſum alloquens, *Ecce*, ait, *jam Coram Te Eſt*, *Pater dulciſſime*, *Fons ille Puritatis*, *quem tanto ardore ſitiebas: ecce immerſus es in illam divinae pietatis abyſſum*, *cujus memoriam abundantiae pietatis tam devote eructare ſolebas*. Sed potiſſimum adeas velim Sermonem II. in Natali Sancti Victoris Confeſſoris, ubi praeter alia multa de eo ſplendidiſſima ait num. 4. *JAM CAELOS INGRESSUS*, *quos & ante apertos beatis oculis ſuſpiciebat*, *VERE NUNC REVELATA FACIE SPECULATUR GLORIAM DEI*, *abſorptus quidem*, *ſed non oblitus clamorem pauperum*. *BEATA VISIO*, *qua in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem*, *tamquam a Domini ſpiritu*. Sunt & alia id genus, quae ex melliflui Patris Libris excerpere quiſque per ſe poteſt: ego vero, ne nimius ſim, praetermitto. Sat lucis jam nobis eſt, ut merito affirmemus, aut a priore illa ſententia Bernardum meliora edoctum abſceſſiſſe; aut quum in ea fuit, nihil aliud ſignificare voluiſſe, niſi quod toties inculcavimus uti familiare antiquis Patribus: ſcilicet nunc quidem ad Beatitudinem & Viſionem Dei Sanctorum Animas Corpore ſolutas advolare, ibique ineffabili, ſed non perfecta Felicitate frui in Conſpectu Dei; ſed tum demum conſummandam, complendamque fore eorum Beatitatem, quum in fine Mundi mortale hoc induerit incorruptionem, & totus homo, qui Deo placuit, coronabitur. Neque conjecturis tantum rem ago. Sanctus ipſemet Bernardus ſuam hanc eſſe mentem alibi aperuit, hoc eſt Sermone LXXXVII. editionis Mabillonianae. Ibi de Contemplatione Dei diſſerens, tres illius modos pro diverſo ſtatu temporum in Sanctis agnoſcit. *Et primo quidem*, ait, *vocatur cibus*, *ſecundo potus*, *tertio ebrietas*. *Prius comedunt*, *dum in Carne adhuc corruptibili degunt*. *Poſtmodum vero CORPORE EXUTI*, *ET IN CAELUM TRANSLATI*, *jam bibere dicuntur eadem*, *quae prius comederant*; *quia JAM PER SPECIEM CONTEMPLANTUR ſine labore*, *quae prius per Fidem crediderant*, *dum in Corpore poſiti peregrinarentur a Domino*. Manu jam tenes, a praeſenti Juſtorum Beatitudine minime Bernardum excluſiſſe Viſionem & contemplationem Dei; quae *per Speciem* fit. Verum haec ſancto viro in conſummatione Saeculi augenda, perficiendaque uberius creditur. Propterea ſubdit: *IN HOC ergo STATU poſiti SANCTI bibere quidem poſſunt*, *ſed inebriari non poſſunt: quoniam A PERFECTISSIMA CONTEMPLATIONE DIVINITATIS QUODAM MODO RETARDANTUR*, *DUM ADHUC RESURRECTIONEM CORPORIS IN FINE SAECULI*

LI PRAESTOLANTUR. Hanc ſententiam, ut ſupra vidimus, antea tradiderat Auguſtinus: hanc Auguſtini ſtudioſiſſimus Claraevallenſis Abbas ſuam fecit. Proinde dicere pergit: *Reſurrectione facta, ita Corpus Menti, & Deo Mens inhaerebit, ut jam deinceps nihil ſit, quo ab interna ebrietate Contemplationis revocari poſſit*. Quamobrem nihil eſt, cur Burnetus, aut quiſquam alius, in praeſentem controverſiam invitum trahat Bernardum, quando eximium virum tot in locis habemus cum dogmate Romanae Eccleſiae prorſus concordem, ut is prae ceteris ſit teſtis veritatis ejuſdem, quam nunc inquirimus.

CAPUT VICESIMUM.

Praeſentem Juſtorum Beatitatem in Caelis agnoſcunt Sancti Baſilius Magnus, Gregorius Nyſſenus, Ephraem Syrus, & Gregorius Nazianzenus. Quid huic Sinus Abrahae *fuerit.*

ATQUE hactenus quam parum, quam nihil valeant copiae, quas pro ſua opinione Burnetus in aciem eduxit, jam, ut ſpero, Lector animadverterit. Nunc interruptum iter repetamus. Complures jam vidimus ex antiquis Patribus in idem dogma aperte conſentientes, quod Eccleſia Catholica tuetur. Eos ipſos, quos pro ſe laudavit Burnetus, nobis potius, aut unis nobis, militare deprehendimus. Ad reliquos hactenus mihi inſalutatos, atque ad Saeculum a Chriſto nato Quartum ſpectantes, quos ille caute, ſive ſubdole declinavit, noſtra demum revertatur oratio. *Sanctus Baſilius Magnus* elogium Barlaami Martyris circiter Annum Chriſti CCCLXXII. contexens, exſultare Martyres inter tormenta ait: *Nam deſiderium felicioris vitae jugulationis dolorem extinguit. Pericula non reſpicit Martyr: Coronas reſpicit. Plagas non horret, ſed Praemia numerat.* Proſtat etiam ejuſdem ſancti Epiſcopi Homilia de Quadraginta Martyribus. Qualis ſpes foret in beatis illis Dei Athletis, ibi prodit; non praemii ad complura annorum millia differendi, uti Burnetus aevo noſtro venditat; ſed Praemii ineffabilis continuo poſt mortem accipiendi. Ad Imperatorem dona offerentem unus ex iis Martyribus dicebat: *Vides hoc Caelum ut aſpectu pulcrum, ut magnum; & Terram quanta eſt, quotve in ipſa mirabilia? Nihil horum, Juſtorum Felicitati ac Beatitudi-*

Digitized by Google

tudini aequiparari poterit. Illa namque velociter tranſeunt: haec Perpetuo durant, Unam tantum juſtitiae palmam exſpecto; circa unam Gloriam, quae in Regno eſt Caelorum, ſollicitor. Martyres autem hyberno frigori expoſiti hiſce animos ſibi addebant: *Acris eſt hyems, ſed dulcis Paradiſus: affligens Glacies, ſed delectabilis Requies. Brevi tempore durantes, Sinus Abrahae nos Perpetuo fovebit. Unam noctem cum Aevo Sempiterno commutabimus. Aduratur frigore pes, ut cum Angelis Perpetuo tripudiet. Diffluat frigore manus, ut liberam facultatem habeat ſe AD DEUM attollendi. Fiat ſacrificium noſtrum coram te, Domine, & noſmet hoc ſaevo gelu immolantes, abs te Recipiamur.* Diligenter, quaeſo, iſta inter ſe confer: perſpicies, ſub variis nominibus, unum Regnum Caelorum a Baſilio deſignari. Antea dixerat, Martyres iſtos jam translatos fuiſſe in *veram ipſorum Patriam* ac *Civitatem. Patria iſtorum Martyrum, Dei Civitas eſt, cujus auctor atque conditor ipſe Deus, ſuperna Hieruſalem &c. chorus paratus, acceſſio magna eorum, qui a Saeculo Dominum glorificant; non ſigillatim congregati, ſed acervatim translati.* Heic autem beata Civitas appellatur *Paradiſus*, *Requies*, *Sinus Abrahae*, *Angelorum* conſortium, & *apud Dominum* habitatio. Atque illuc, mox ut certamen confecere, invicti Martyres deducti. Uni autem ex iis generoſa mater adſtans ajebat: *O nate, perfice cum tuis contubernalibus iter beatum, ne unus deſis illorum choro, ne reliquis ſerius DOMINO PRAESENTERIS.* Quamobrem Baſilius, poſtquam in peroratione eos appellavit *legatos APUD DEUM* potentiſſimos, ita ad eos converſus ait: *Vos non terra contexit, ſed CAELUM EXCEPIT. Apertae ſunt vobis PARADISI portae; dignum profecto exercitibus Angelorum, Patriarchis, Prophetis, & Juſtis omnibus ſpectaculum.* Paria tradidit illuſtris ille Caeſarienſis Eccleſiae Antiſtes in Elogio Sancti Gordii Martyris, miram ejus hilaritatem in adeundo tormenta referens, utpote qui *non lictorum, ſed Angelorum manibus ſeſe committeret, qui Statim poſt mortem, veluti olim Lazarum, aſſumtum cum AD CAELUM deferrent.* Porro certum eſt, ceteros quoque Juſtos Baſilii aevo per ſimilitudinem nomine Martyrum fuiſſe donatos, ideoque & illos ad grandia in Caelis Praemia admiſſos, communi Patrum conſenſu exiſtimatum fuiſſe.

Baſilio magno frater fuit, aetate quidem, ſed non eruditione, ſanctiſque moribus minor, *Gregorius Epiſcopus Nyſſenus*, qui circiter Annum Chriſti CCCXCV. ad Superos evocatus fuit. Legitur ejus Oratio, de magno Martyre Theodoro, ubi poſtquam ait, ipſum

prae-

praeclaro ac beato itinere ABIISSE AD DEUM, eundem hiſce verbis alloquitur: *Sive in ſublimi aethere habitas, ſive per caeleſtem aliquem circulum verſaris, aut in choros Angelorum cooptatus* DOMINO ADSISTIS, *aut cum Virtutibus & Poteſtatibus, ut ſervus fidelis, Adorationis officio fungeris: parumper ab iis officiis vacationem deprecatus, veni ad hos, qui te honorant &c.* Luculentius quoque, non de Martyre, ſed de Confeſſore loquutus eſt idem ſanctus vir in Oratione de Sancto Ephraem Diacono Edeſſeno, ſynchrono ſuo, utpote qui eodem Saeculo Quarto inclinante ad meliorem vitam a Deo fuerat accitus. Inquit enim Cap. VIII. *Ad tranquillum* AETERNI REGNI PORTUM *feliciter emigravit, ſanctaque ac Deo grata acceſſione numerum Beatorum, qui ab initio fuerant Saeculi, cumulavit. Nam* IN CAELESTIBUS ANIMA *ipſius conſedit* TABERNACULIS, *ubi Angelorum ſunt ordines, ubi Patriarcharum populi, ubi Martyrum gaudium, ubi Piorum laetitiae, ubi Doctorum ſplendor, ubi celebres Primogenitorum coetus, ubi purae exſultantium voces, ubi illa Bona patent, in quae Angeli proſpicere cupiunt. In ſanctum illum locum feliciſſima beati clarique Patris Ephraem Anima pervenit. Arbitror vero, quum* IN CAELUM *ipſe aſcenderet, ſingulas, quas in hac vita excoluerat, Virtutes praeceſſiſſe; ac res illas reconditas & ſpecioſiſſimas, quae mortalibus cerni nequeunt oculis, demonſtraſſe.* Orationem denique hiſce verbis concludit. *Tu autem divino jam* ADSISTENS ALTARI, VITAEQUE PRINCIPI, *ac ſanctiſſimae una cum Angelis ſacrificans* TRINITATI, *omnium noſtrum memineris, veniamque nobis peccatorum impetra.* Non ergo, is ambigebat, an Sanctorum Animae in Caelo verſarentur. Communis quoque ſententia erat, eas cum Patriarchis, Apoſtolis, & Martyribus ſociatas, praeſentia Dei, atque illius ineffabili Viſione beari, atque invocari, ac pro nobis intercedere poſſe. Dubium tantummodo erat, quem locum in Caelis occuparent. Non enim unum Caelum, ſed plures ſtatuebant, e quorum tamen ſingulis conſpiciebatur Divina Majeſtas, aut ibi praeſens erat ac viſibilis Divinitas, propior uni quam alteri, donec adveniente Saeculi conſummatione in ſummum Caelum conſcenderent, aut ſaltem conſummata & plena fieret, varia tamen pro meritis, omnium Beatitudo. Propterea Nyſſenus idem in Elogio Sanctae Macrinae ſororis ſuae, eam nobis exhibet in poſtrema aegritudine exſultantem, quod nimirum *ad Sponſum Caeleſtem, quem deſiderabat, feſtinans, corporis vinculo liberata, Celeriter ipſum conveniret.* Neque praetermittendum eſt, eidem ſancto Praeſuli unum atque

Digitized by Google

idem fuiſſe Divinitatis Regiam. Paradiſum, ac Caeleſtem Hieruſalem. Ejus verba ſunt Oration. I. in Reſurrect. Chriſti: *Quod ſi quaeris, quomodo in Paradiſo ſe Patris manibus Chriſtus commendarit, tibi ſublimis Iſaias reſpondebit de Caeleſti Hieruſalem, quam Nihil Alind niſi Paradiſum eſſe credimus, ex Dei perſona: Deſcripſi muros, inquiens, tuos in manibus meis. Quare ſi Hieruſalem, hoc eſt Paradiſus, in manibus Patris deſcripta eſt, conſtat, eum, qui in Paradiſo ſit, in Patris manibus, in quibus deſcriptionem habet Divina Civitas, commorari.* Dilucidius quoque mentem ſuam alio in loco Nyſſenus aperuit, nempe Oratione conſolatoria in funere Pulcheriae: *Igitur*, ibi inquit, *ſi a te puella migravit; attamen ad Dominum recurrit. Tibi oculum clauſit; verum Sempiterno Lumini aperuit. A tua menſa diſceſſit; ſed ad Angelicam adjuncta eſt. Hinc eſt avulſa planta; verum IN PARADISO conſita eſt. A REGNO IN REGNUM tranſlata eſt. Purpurae florem exuit; at Caeleſtis Regni amictum induit.* Ita Nyſſenus de Imperatoris filia; qui & heic ſine ambagibus Paradiſum accipit pro Regno Caelorum. Infra addit: *Doles, quod illa corporis pulcritudo non amplius videatur. Non enim veram illius Animae pulcritudinem intueris, quae nunc in feſto conventu Caeleſtium exſultat.* Ὡς καλὸς ἐκεῖνος ὁ ὀφθαλμὸς, ὁ ΤΟ'Ν ΘΕΟ'Ν ΒΛΕ'ΠΩΝ. *Quam ille pulcher oculus eſt, QUI DEUM ASPICIT!* Certum eſt ex hoc loco, Viſionem Dei Juſtorum Animabus a Nyſſeno tribui. Eundem quoque conſule in Vita Sancti Gregorii Thaumaturgi: neque enim plura addere opus eſt.

Sed quandoquidem facta mihi nuper fuit *Sancti Ephraem Syri* mentio, quem Baſilius & Nyſſenus viventem mirum in modum ſuſpexerunt, mortuum vero circiter Annum Chriſti CCCLXXIX. uti jam dixi, Nyſſenus laudavit: ipſum quoque admirabilem tum ſanctitate, tum doctrina virum, de praeſenti controverſia ſciſcitemur. Is ergo Libro Primo Cap. I. de Beatitud. Animae, *Beatus*, ait, *qui invenerit fiduciam in hora exitus ſui, quando Anima ſeparatur a Corpore. Venient Angeli aſſumere Animam, & perducent eam ante tribunal immortalis & metuendi Judicis.* En peculiare atque occultum Animarum Judicium. Subdit Ephraem: *Grandis timor eſt, fratres, in illa hora mortis, & ſeparationis Animae a Corpore. Adſiſtent enim tunc ipſi Animae opera ejus, quae die noctuque bona & mala geſſit.* Denique addit: *Sancta Anima, quum ſeparatur a Corpore, non timet, nec metuit; ſed magis gaudens, cum fiducia pergit AD DEUM, evecta officiis Angelorum.* Quemnam vero in locum evehantur Juſtorum

Ani-

Animae, dic, rogo, amantiſſime Dei Ephraem, & amoris erga Deum ferventiſſime praeco. Reſpondet ille in Sermone ad Monachos de Sanctis Patribus, qui requieverunt: *Deus valde eos diligens, collegit eos in Portum Aeternae Vitae, Gaudiumque Sempiternum, quo illi exſultant INTER PARADISI DELICIAS, IN CAELESTI THALAMO immortali SPONSO CONJUNCTI. Nam cum gaudio ingenti hinc migraverunt, PROFECTI AD DEUM, habentes ſecum paratas lampades ſuas.* Horruiſſet, puto, celeberrimus ille Aſceta, ſi Burnetum aliquem audiſſet, inconſulte adeo in miſeram conditionem & ſomnum detrudentem Piorum Spiritus poſt mortem. Longe profecto alia tunc erat hac de re Patrum ſententia atque Traditio, cui aequius nunc noſtram & nos accommodabimus, quam inanibus Novatorum inventis. Rurſus autem in Sermone de Laudib. Sanctor. Martyr. Ephraemum loquentem audiamus. *Vidiſti*, inquit, *alacritatem ingentem, Caeleſte Regnum tota fide quaerentium, Chriſtumque Regem ſuum omni affectu ambientium. Vidiſti caritatem flagrantem in beatiſſimis pectoribus Martyrum, pro qua terrena cuncta ſpreverunt, ut Deum ſuum tenerent, quem dilexerunt. Vidiſti affectum Chriſti, quomodo a terra ſublimat exaltari cupientes. Vidiſti exſultantem Paradiſum amplecti & fovere ſui avidos milites Chriſti, in aeterna Luce ac pace gaudentes.* Infra ipſos alloquitur Martyres, *nunc familiarius cum Domino conjunctos*, ut pro nobis peccatoribus Dominum interpellare non deſinant. Tum Beatos illos depraedicat: *Nam preſſurae tempore, quum poenarum dolor augeretur, vos ante mentis oculos Paradiſum habebatis, vobiſcum iſta reputantes: Multiplicentur heic ſupplicia Corporis, ut illic in Paradiſo voluptatis propagetur & Requies. Quumque in altum ſe attollerent fluctuum montes, & moles undarum per ſupplicia paſſionum, Beatitudo vobis a Deo repromiſſa, jugiter verſabatur ante oculos perfecte credentibus, mentiri non poſſe Deum, qui iſta promiſerat. Quoniam igitur futura illa & ſempiterna Bona jugiter intuebamini, certi vos eis ſine fine fruituros: idcirco, beatiſſimi, flecti mollirique non potuit veſtra conſtantia.* Sub finem vero Sermonis illos iterum affatur, inquiens: *Pro me igitur miſero ANTE THRONUM MAJESTATIS adſiſtite, ut veſtris precibus ſalvari merear, ac vobiſcum AETERNA BEATITUDINE perfrui.* Ineluctabile hoc argumentum eſt, ſemperque erit, pravae ac falſae Burneti doctrinae, conſtantia videlicet, & perſuaſio Sanctorum Martyrum. Praemii ineffabilis vicinitas; atque immenſae Beatitudinis a Deo in Caelis promiſſae victoribus ſuis, extemplo poſt mortem conſequendae, firma

fides: illud, illud erat, quod in eorum animis robur ingeminabat, eoſque ad terribilia quaeque toleranda alacres efficiebat. Quis non videat, ſi Burneti ſomnia tunc viguiſſent, quam paucos, fortaſſis etiam quam nullos Martyres Religio Chriſtiana peperiſſet? Sed rurſus audias, velim, ardentiſſimum Dei famulum Ephraem Lib. I. Cap. 12. de Compunctione, ita de Juſtis, & praecipue de Caſtitatis cultoribus diſſerentem. *Ipſi quoque Caeli*, ait, *non valebunt portas ſuas claudere coram Anima, quae Virtutibus viget; ſed mox ut viderint eam, cum gaudio reſerantur. Mille millia Angelorum & Archangelorum cum gaudio vultus ſui ſuſcipient eam, & in manibus ſuis tollent, & ANTE SEDEM MAJESTATIS DEI offerent eam. Exſultabit quoque Pater in ea, & Filius cum Spiritu Sancto &c. Exſultabunt ſuper eam Caeli cum Virtutibus ſuis &c. Exſultabit in ea etiam Paradiſus, quia hereditatem in eo ſortita eſt.* In hoc autem Paradiſo (quo nomine is uſus in plurimis locis, ſemper ſignificat ſempiternae Beatitudinis domicilium in Caelis) jam degere Juſtos perſuaſum habet; ac proinde ſubſequenti Cap. XIII. teneris Deum precibus pulſat, inter alia inquiens: *Exaudi me Domine, exaudi me, & praeſta, ut vocari merear in Regnum tuum &c. Grex tuus electus, Monachorum quoque conventus, & omnium Sanctorum, qui placuerunt coram te, qui nunc in Paradiſo exſultant, jam depraecantur pro me, & obſecrant te ſolum amatorem hominum.* Tum in Libro de Reſurrectione Cap. III. gemitum Sanctorum exprimit, ut quam citius e corporeo carcere exeuntes, ante faciem Dei appareant; noſque hortatur, ut reſpicientes ad hos viros mirabiles, & beatiſſima eorum ſequentes veſtigia, feſtinemus & nos ad menſuram patrum noſtrorum, & omni virtute inſtructi, *per merita eorum cum ipſis in Regnis Caeleſtibus gaudeamus.* Infra ſubdit: *Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam nunc, quoniam ipſi ſaturabuntur de illa Regali menſa, in qua Abraham & Iſaac & Jacob, & Omnes Sancti a ſeculo Requieſcunt.* Exploratum habemus, ſub nomine Convivii Regnum Caelorum deſignari, uti ſupra monui. Ita in Sermone de Virginitate: *Perfecti pugnatores & continentiſſimi Monachi, Paradiſi amoenitatem ante oculos habent, exſpectantque Bonis ipſius Omnibus perfrui, in Luce aeterna & immortali Vita.* Atque haec pauca ſufficiant, delibata ex aliquot Opuſculis incomparabilis illius & celebratiſſimi Aſcetae, viri divinitus inſpirati & edocti, quem univerſa antiquitas fatetur ſe ſatis admirari non potuiſſe, & cujus Libri miram unctionem ac divini Spiritus impreſſionem referunt. Qui plura cupit, reliquos ejus Libros conſu-

conſulat, quorum pleniorem abſolutamque editionem ſperare propediem nos facit Clariſs. & Eminentiſs. S. R. E. Cardinalis & Bibliothecarius Angelus Maria Quirinus, Epiſcopus Brixianus.

Nunc me appellat *Sanctus Gregorius Nazianzenus*, grande illud Eccleſiae Graecae lumen, in omnium diſciplinarum genere vir praeſtantiſſimus, atque ob profunditatem & puritatem doctrinae *Theologi* cognomento κατ' ἐξοχὴν a poſteris ornatus. Is Anno Chriſti CCCLXXXIX. vel ſubſequenti ad beatam in Caelis vitam translatus eſt. Ipſum audiamus in funebri Elogio ſororis ſuae Gorgonii ita loquentem: *Equidem non dubito, quin iis, quae oculis cernuntur, multo praeſtantiora ſint ea, quibus Nunc Frueris, nempe ſonus epulantium, Angelorum chorea, Caeleſtis ordo, Gloriae contemplatio, cum alius, tum ſupernae Trinitatis purior & perfectior illuminatio, non jam ligatam mentem, ac per ſenſus diffuſam, ſuffugientis; ſed totam ſeſe toti menti contemplandam & tenendam praebentis* (ἀλλ' ὅλης ὅλῳ τῷ θεωρουμένης τε καὶ κρατουμένης) *totoque Divinitatis Lumine Animabus noſtris Affulgentis. Omnino, inquam, his Frueris, quorum, etiam dum adhuc in terra eſſes, ob ſinceram ad ea mentis erectionem, Rivulos habebas*. Haec e verſione Billii. Sed adtexere etiam juvat paraphraſin Eliae Cretenſis, Graeci Scriptoris, qui Anno Chriſti DCCLXXXVII. florebat: *Meliora, ſat ſcio, tum virtute tua, tum vitae tuae fretus, ac viſibilibus rebus multo ſplendidiora ſunt ea, quibus Nunc Gaudes, nempe ſonus epulantium* (*velut ait David: In voce exſultationis & confeſſionis ſonus epulantium*); *Angelorum tripudium; Caeleſtes ordines, cum quibus Nunc Es, & choros agitas; Gloriae contemplatio, tam quae in tribus Angelorum ternionibus, quam quae in Trinitate lucet; ipſius Illuminatio purior & perfectior, qua fruebaris quidem etiam in praeſenti vita nobiſcum degens; quum Mentem, quantum iis, qui Corpore vincti ſunt, conſequi datur a ſenſu & rebus in ſenſum cadentibus, contraxiſſes, verum obſcuris dumtaxat & exilibus quibuſdam illuminationibus. Nunc autem puriore ipſius Contemplatione Summa cum Voluptate Frueris, non jam Mentem Corporis ergaſtulo clauſam ſuffugientis, verum a tota Mente, cujus luminibus nulla res officiat, perſpectae & comprehenſae, Animaſque noſtras ſplendore perſtringentis &c. Omnino his purius perfectiuſque Frueris &c.* Quicunque haec legat, niſi oculis aut ingenio laboret, e veſtigio intelligit, Juſtorum Animas corporeis vinculis abſolutas, ad Caelum ferri, ibique non ſolum mira Felicitate donari, ſed etiam ad intuendam contemplandamque ineffabilem Triadem admitti. *Nunc* ea voluptate frui dicitur

tur a Theologo Gorgonium. Quei ergo non ſuffundatur rubore Burnetus, qui horum minime neſcius, Graecos tamen Patres ſecum facientes jactitat? Euſebium, Chryſoſtomum, Baſilium, Nyſſenum, Ephraemum, alioſque jam vidimus non aliud tradidiſſe, quam quod Eccleſia Catholica. Gregorius autem Nazianzenus, unus utique mille Graeculos ſerius natos valet; neque perſpicuam ejus mentem Elias Cretenſis, aut quiſquam alius obſcurare jam potis eſt.

Non abſimili ratione aliis quoque in locis Gregorius eſt uſus. In Oratione XVIII. de laudibus Sancti Cypriani, eximium illum Epiſcopum & Martyrem hiſce verbis ſub finem orat: *At tu nos de Caelo benignus aſpicias, ſermoneſque noſtros & vitam gubernes, Sanctaeque Trinitatis* (ΗΣ ΣΥ ΝΥΝ ΠΑΡΑΣΤΑΤΗΣ), *CUI NUNC ADSISTIS, pleniorem clarioremque ſplendorem nobis concilians &c.* Tum Oratione XIX. ſubſequenti, quam in funere Gregorii Epiſcopi patris ſui habuit, eadem repetit, uti fidem facient haec ejus verba: *Nec dubito, quin hoc* ΝΥΝ, *NUNC quoque tanto magis deprecatione ſua, quam prius, praeſtet, ut qui corporeas compedes excuſſerit, ac limo illo, Mentis puritatem inficiente, liberatus ſit, nuduſque cum nuda illa PRIMA ET PURISSIMA MENTE* (ideſt *Deo*) *verſetur, Angelici ordinis dignitatem & fiduciam* (*niſi hoc dictu audax* eſt) *conſequutus.* Paria Nazianzenus eloquitur in calce Orationis XX. habitae in funere Sancti Baſilii Magni, amici ſui. *Tu vero* (inquit) *ſacrum & divinum caput, e Caelo nos, quaeſo, inſpice, atque omnem noſtram vitam ad id, quod maxime conducibile eſt, dirige; noſque, Poſtquam ex hac vita migraverimus, illic quoque tuis excipe Tabernaculis, ut Simus Viventes, & ſanctam ac beatam Trinitatem* (*cujus nunc exiguam imaginem accepimus*) *purius pleniuſque CERNENTES, deſideriis noſtris finem ſtatuamus.* En quae ſententia foret praeſtantiſſimi Eccleſiae Doctoris Gregorii Theologi de Juſtarum Animarum ſtatu; non illa certe, quam Burnetus obtrudere incautis nunc vellet. Et ne quis de ea dubitaret, eandem quaſi conſulto non ſemel inculcavit. Hiſce adde, quae is habet in Oratione XXI. de laudibus ſancti Athanaſii, qui paullo ante, vitae hujus curſum confecerat, ubi ſub finem in haec verba loquitur. *Quod tamdem Pietatis praemium capit? In bona ſenectute vitam claudit, patribuſque ſuis, Patriarchis, & Prophetis, & Apoſtolis, ac Martyribus, qui pro veritate dimicaverant, Adiungitur.* Praeterea in Oration. III. adverſus Julianum Auguſtum τοῦ παραβάτην, ad Conſtantium Imperatorem, rationem ab eo petens, cur peſſimum virum ſibi ſucceſſorem delege-

rit,

rit, ſermonem convertit, inquiens: *Quid tibi accidit, o Imperatorum diviniſſime, Chriſtique amantiſſime (eo enim provehor, ut tecum velut cum praeſente atque audiente expoſtulem, etſi multo praeſtantiorem te eſſe ſcio, quam ut a me reprehendi debeas, utpote QUI DEO ADJUNCTUS ſis, CAELESTIQUE GLORIAE HEREDITATEM ACCEPERIS, atque in tantum a nobis migraris, ut Imperium cum Meliore commutares) quodnam hoc conſilium ſuſcepiſti? &c.* His clariora aliunde ne ſpera. Sed & eandem doctrinam confirmatam, aut ſaltem delineatam videre potes in variis ejuſdem Nazianzeni Carminibus, quae de tenebris educta publici ego olim juris feci in Anecdotis meis Graecis, Patavii Anno MDCCIX. editis. Carmine XXXVI. *Nicomedem*, fortaſſis Epiſcopum, ΕΠΟΥΡΑΝΙΟΙΣΙ, *CAELICOLIS citiſſime immixtum* dicit. De eodem quoque in Carm. XXXVIII. ait.

> Τοὔνεκα καὶ ΜΕΓΑ'ΛΗ ΩΚΑ ΜΙ'ΓΗ ΤΡΙΑ'ΔΙ.
> *Idcirco & MAGNAE CITO MIXTUS EST TRIADI.*

Quod ſupra non ſemel Nazianzenus dixerat de divina Triade, cui *adſiſtunt*, & quam *contemplantur* Juſtorum Animae hinc profectae, idem heic innui vides. Item Carm. LXXI. in Gregorium patrem, inquit, Corpus ejus *dulcem* nunc *ſomnum* carpere:

> *Anima vero evolans Deum invenit.*

Eundem Carm. LXXIII. *Nunc apud ſacram Triadem* degentem ait. De matre quoque ſua Nonna in Carm. CXI. ſcribit:

> *Trinitas illa, quam deſiderabas,*
> *E templo ſublimi ad Caelum te rapuit.*

Sed & ipſe Gregorius ad eandem Beatitudinis ſedem anhelabat, ſeque illuc adducendum ſtatim a morte ſperabat. Hinc tres ejus verſus habemus, a Tollio, atque a me editos:

> *Angeli, fulgentes in immenſo Caeli gyro,*
> *Triluminis Deitatis unum jubar circumſtipantes,*
> *Suſcipite Gregorium, indignum quidem, attamen Sacerdotem.*

Reliqua omitto, ut alium Nazianzeni locum perpendam.

Neque

Neque enim diſſimulare volo, magnum hunc quoque virum in funebri Oration. X. in laudem Caeſarii fratris affirmaſſe, Piorum Animas *in Sinum Abrahae* poſt Corporis depoſitionem ferri. Verumtamen quae is continuo addit, evincunt, nihil aliud eidem fuiſſe *Sinum* illum, niſi Beatitudinis ineffabilis locum in Caelis; ac praecipue ſi cum iis conferas, quae nuper ex aliis illius Orationibus congeſſimus. Inquit autem: *At tu, divinum & ſacrum caput, utinam Caelos penetres, atque in Abrahae Sinu, quicumque tamdem ille ſit, Requieſcas, & Angelorum choream, ac Beatorum virorum Gloriam & Splendorem ſpectes, vel potius Una Cum Eis tripudies & exſultes, omnia, quae heic ſunt, ex alto deridens, & Magno illi REGI ADSTANS* (ΒΑΣΙΛΕΙ͂ ΤΩ͂ ΜΕΓΑ΄ΛΩ ΠΑΡΙΣΤΑ΄ΜΕΝΟΣ) *atque illinc emicante Lumine impletus.* Ceterum infra Theologus idem monet, ingenti quidem Beatitudine donari nunc Animas nudas ad Deum profectas: verum ejuſmodi Beatitatem tum ſolum fore perfectam atque completam, quum una cum Anima Caro quoque iterum ſociata in caeleſtem Gloriam transferetur. *Sapientum*, inquit, *verbis adducor, ut credam, omnem Animam pulcram, Deoque caram, poſtquam Corporis vinculis ſoluta hinc abiit, Protinus in guſtu & contemplatione* (θεωρίᾳ) *manentis Boni poſitam (utpote eo, quod tenebras offundebat, vel purgato, vel depoſito) Mirabili quadam Voluptate delectari & exſultare; hilaremque Accedere ad ſuum ipſius Dominum, quippe quae de hac vita, veluti e gravi quodam ergaſtulo elapſa, & compedibus ipſam circumdantibus, a quibus Mentis alae deprimebantur, ſoluta eſt: & jam velut per viſionem frui recondita Beatitudine. Paullo vero poſtea, quum cognatam Carnem receperit, tum demum eam quoque ad Gloriae Caeleſtis Hereditatem ſecum admiſſuram; & quemadmodum ob naturae conjunctionem aerumnarum ipſius particeps fuerat, ſic etiam jocunditates ſuas cum ipſa communicaturam &c.* Quanquam in his ſubobſcurum aliquid occurrat ob aliquot vocum uſum, quae quid Nazianzeno ſignificarint, minime liquet; attamen vix dubitari poteſt, quin & heic mirabilis Beatitudo deſignetur, Sanctorum Animabus hinc ſolutis conceſſa in Caelis. Neque enim patiuntur reliqua ex hac ipſa Oratione, atque ex aliis ſuperius adducta, ut aliter interpretemur. Heic ait, Animas *Confeſtim accedere ad Dominum:* ſupra quoque dixit non ſemel, eas *Adſiſtere divinae Trinitati.* Rurſus vero ipſe in hac eadem Oratione X. ſcribit: *Apoſtolus Diſceſſum a Corpore, Praeſentiam apud Deum eſſe affirmat; vitam autem corpoream, ut peregrinationem deplorat; atque ideo quamprimum Diſſolvi cupit.*

Et

Digitized by Google

Et poſteaquam dixit, jam Caeſarium *magno illi Regi Adſtare*, *atque illinc emicante Lumine impleri*, e veſtigio addit: *Cujus exiguo Rivulo heic ſuſcepto (quantum ſcilicet in ſpeculis & aenigmatis adumbrare & conſpicari poſſumus) utinam ad ipſum Fontem poſtea perveniamus, pura mente puram Veritatem intuentes, atque hanc laboris in virtutis ſtudio exhauſti mercedem inveniamus, ut perfectius illic Summi Boni conſortio & contemplatione* (θεωρίᾳ) *fruamur: quem quidem ſacrae noſtrae diſciplinae finem tum Libri, tum Theologiae laude praeſtantes, eſſe profitentur*. In hac vita Rivulos tantum ſperare poſſumus; in altera Fontem ipſum. Neque Juſtis tanta Felicitas uſque ad Reſurrectionem differenda eſt. Supra vidiſti, Gorgonium Nazianzeni ipſius ſororem, poſt deguſtatos in terra *Divinitatis Rivulos*, ſublatam e vivis, *ad Fontem* ipſum jam perveniſſe. Relege ejus verba. Et haec quidem magni Nazianzeni mens, cui quum ſe adverſarium prodiderit Burnetus, Lectores mecum Burneto ipſi objiciant velim, quae Rufinus in Prologo ad Libros ejuſdem Nazianzeni a ſe converſos, paucis poſt ejus mortem annis ſcriptum reliquit. *Solus eſt*, inquit; *Gregorius Theologus, de cujus fide ne diffidentes quidem, uti fieri ſolet, partes & ſtudia diſputare potuerint; ſed id obtinuit apud Dominum & Eccleſias meriti, ut quicumque auſus fuerit doctrinae ejus in aliquo refragari, ex hoc ipſo, quia ipſe ſit magis Haereticus, arguatur. Manifeſtum namque judicium eſt, non eſſe rectae fidei hominem, qui in fide Gregorio non concordat.*

CAPUT VICESIMUMPRIMUM.

Teodorus Abbas, Didymus Alexandrinus, Gaudentius Epiſcopus Brixianus, Cyrillus Hieroſolymitanus, Prudentius Hiſpanus, Amphilochius Iconienſis, Epiphanius Conſtantienſis, Damaſus Romanus Pontifex, & Hegeſippus (cujus aetas exploratur) Caelorum Regnum Juſtis corporeo carcere ſolutis conlatum teſtantur.

PRAETEREA quid incomparabilis Greciae Orator *S. Joannes Chryſoſtomus, & Sanctus Aſterius* Amaſenus Epiſcopus, poſt Nazianzenum, Eccleſiae Dei Scriptores, de praeſenti quaeſtione ſenſerint, ſupra Cap. XVI. dilucide explicui. Porro eodem Saeculo Quarto, ex morum ſanctitate, pluribuſque ex geſtis, illuſtris fama acceſſit *Sancto Pachomio* in Tabennenſi Monaſterio Aegypti Coenobialis vitae inſtitutori. Ejus Acta, ſimulque *Orſiſii ac Theodori Abbatum*, apud Bollandiſtas legenda, ſub finem ejuſdem Saeculi, uti videtur, collegit, literiſque conſignavit Monachus quidam, ejuſdem Tabennenſis Coenobii incola. Ibi in calce Capitis XI. Sanctus Theodorus Abbas circiter Annum Chriſti CCCLX. de egregiis Dei ſervis ajebat, ipſos *pro ſuis perſequutoribus Deum exoraſſe, quemadmodum, ut faceremus, ipſe nobis Salvator praeſcripſit: unde Hereditatem quoque Ejus conſequuti tamdem ſunt, ut ſcriptum eſt: Heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti. Quid, oro, tam grande feciſti, o homo, quod dignus habeare, qui Dei adeas Hereditatem?* Idem quoque Auctor infra narrat exceſſum ex humanis Silvani Monachi adeo pii, *ut de ipſius ex hac vita migratione fidenter pronuntiaret* (circiter Annum Chriſti CCCXL.) *ſervus Dei Pachomius: quod infinita Angelorum multitudo, magna cum laetitia & Pſalmorum cantu ANIMAM Silvani ſuſceperit; eamque ANTE CONSPECTUM DEI OBTULERIT*. Ita Scriptor ille. Magni autem nominis iiſdem ferme temporibus floruit *Didymus Alexandrinus*, e cujus Libris pauci temporum injurias effugerunt. Is Cap. I. Enarrationis in Epiſtolam Jacobi Apoſtoli ad illa verba: *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam, quum probatus fuerit, accipiet Coronam Vitae, quam repromiſit Deus diligentibus ſe*, haec adnotat: *Dum ſufficienter invitaſſet, cum gaudio ſuſtinendas eſſe tentationes, per*

alteram

Digitized by Google

alteram monitionem ſuadere contendit promiſſionibus, ut praeſentia corrigantur, Beatum eſſe dicens, qui tentationem ſuffert. Fiet, inquit, quiſquis fortiter certamen exceperit, vir perfectus, & in cunctis exercitatus; qui vero apparuerit, poſt triſtitiam merebitur ad Praemium Coronam a Deo eum diligentibus praeparatam. Hanc certe Coronam glorioſis Martyribus ſtatim conlatam, una ſemper vox fuit Eccleſiae Catholicae, uti tot veterum documentis evicimus. Sed & ceteros Juſtos eadem donari Didymus tradit. Idcirco addit: *Ex quibus agnoſcimus, quoniam ſecundum uniuſcujuſque Virtutes Potuit a Deo Coronae praeberi, alii quidem juſtitiae, alii immarceſcibilis & rectae fidei. Super has autem repoſita eſt & altera fruentibus Domino, & experimentum habentibus Paradiſi deliciarum, & potatis de torrente deliciarum Dei.* Pertinet etiam ad Saeculum Quartum Chriſtianae Aerae *Sanctus Gaudentius* Brixianus Epiſcopus, cujus Sermones elegantiſſima editione, atque eruditis Notis illuſtravit ante aliquot annos V. Cl. Paulus Galleardus Brixianus Canonicus. Quaenam illius quoque ſententia fuerit de praeſenti quaeſtione, non inutile erit inquirere. Is ergo in Praefatione ad ſervum Chriſti Benevolum diſſerit de felici, ut videtur, Improborum ſtatu in hac vita, & de infelici Juſtorum. At illos, inquit propoſito Divitis Evangelici exemplo, manet poſt mortem poena *in tormentis flammae inextinguibilis. Et contra ad illam Beatitudinem perducitur Juſtorum tribulatio, ut cum ſancto Abraham Patriarcha in Aeterna Vita Requieſcere mereantur, qui anguſtias vitae hujus fideli patientia tolerantes, de Saeculo iſto migraverint.* Quid ſit *Vita Aeterna* in divinis Scripturis, quid *Requieſcere* illic, nihil amplius opus eſt, ut a me oſtendatur, quum concordi veterum ſuffragio phraſibus iſtis deſignetur ineffabilis illa *Beatitudo*, qua Sancti fruuntur, in Caelis, & quam ipſe Gaudentius nuper commemoravit. Atque eundem ſenſum referunt infra illius verba: *Adquirant ſibi theſauros in Caelo, ubi neque aerugo neque tinea corrumpit, neque fures effodiunt & furantur: ut de hoc Saeculo exeuntes poſſint invenire refrigerium in Sinu illius vere divitis Abrahae.* Sinum & ipſe Abrahae ſumit non pro aliquo loco, ſed pro fauſto amplexu; quo Juſtos Abraham excipit in Caeleſti Gloria. Quod & ille rurſus infra innuit, dicens, per aerumnas hujus vitae Probum exerceri, *ut per exiguas plagas breviſſimi temporis ab omnibus purgatus maculis, ſecurior ad Aeternam migrare Requiem mereatur.* Apoſtolo praeeunte in Epiſtola ad Hebraeos, jam didicimus, *Requiem* ſignificare beatiſſimum Sanctorum ſtatum in Caeleſti Hieruſalem; idque potiſſimum.

Eccleſiaſtici Scriptores indicare conſueverunt, quum illam *Requiem* appellant *Aeternam*, hoc eſt ſine fine duraturam. Neque alia Sancto Gaudentio fuit ſententia de Beatitate Martyrum, illico ſubſequente glorioſum illorum certamen. Ipſum audi, Tractat. XVII. habito in dedicatione Baſilicae Sanctorum Quadraginta Martyrum. *Beatiſſimi*, inquit, *Martyres, Spiritu Sancto ferventes, veſtibus ſuis procul abjectis, feſtini ad ſtadium properant: Coronam tanto certamini propoſitam Caelitus intuentes. Deinde hortatibus mutuis patientiae vires accendunt, Gloriam Regni Caeleſtis poenis praeſentibus praeferunt, Ocyus ad Aeternae Lucis Beatitudinem, Vitamque Perpetuam, glorioſae mortis compendio tranſituri*. Toties inculcavi, ſed nunquam ſatis repetam, univerſae Catholicae Eccleſiae ſententiam ab ejus exordio fuiſſe, ſine mora Martyrum Animas in Regni Caeleſtis Gloriam excipi. Ad evertendam totam Burneti molem hoc unum ſufficere, quicunque judicio pollet, ſtatim intelligit.

Celebris quoque fuit inter Scriptores Graecos Saeculi Quarti *Sanctus Cyrillus* Epiſcopus Hieroſolymitanus. Is autem in Catecheſi V. poſtquam attulit Domini verba apud Joannem dicentis: *Qui verba mea audit, & credit Ei, qui me miſit, habet Vitam Aeternam. Et qui credit, non judicatur, ſed translatus eſt de morte ad Vitam* (quibus verbis nemo neget, quin ſignificetur ſublimis illa ac ſumma Sanctorum Felicitas in Caelis) continuo haec adjicit: *O magnam Dei clementiam! Juſti quidem vix per multos Annos probati ſunt. Quod autem illi per longae aetatis inveſtigationem corrigentes Aſſequuti ſunt, hoc nunc Jeſus una hora nobis donat. Si enim credideris, quia Dominus eſt Jeſus Chriſtus, & quod Deus excitavit ipſum a mortuis, ſalvaberis, & Transfereris in Paradiſum. Propterea & Latronem eo introduxit, ut non dubites, num id fieri poſſit. Qui enim Latronem una hora credentem ſalvum fecit, idem & te credentem ſalvabit*. Quae praecedunt, nos monent, *Paradiſum* Cyrillo heic eſſe unum cum Regno Caelorum; ſimul quoque exemplum fortunati Latronis, illuc extemplo introducti, evincit, ceteros etiam Juſtos in beatiſſimum eundem locum aut brevi, aut ſine cunctatione transferendos poſt mortem. Porro ejuſdem Latronis mentionem Cyrillus in Catecheſi XIII. repetit, inter alia inquiens: *O ingentem & inenarrabilem gratiam! Nondum Abraham fidelis ingreſſus eſt, & Latro ingreditur. Nondum Moyſes & Prophetae, & jam Latro iniquus ingreditur. Admiratus eſt te Paulus dicens: Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit Gratia. Qui tulerunt aeſtum, nondum ingreſſi ſunt:*

ſunt : & qui undecima hora venit, ingreſſus eſt. Nemo murmuret contra Patremfamilias, quum ille dicat: Amice, non facio tibi injuriam &c. Quis autem neſcit, in Evangelica Patrisfamilias Parabola deſignari immenſa in Caelis Praemia, Juſtis a Deo deſtinata? Sancto Cyrillo jungendus nunc mihi eſt ejuſdem Saeculi Scriptor *Sanctus Aurelius Prudentius* Hiſpanicae Eccleſiae decus. Auctorem hunc, veluti parum concordem cum ſententia hactenus a nobis propugnata, produxerunt olim Sixtus Senenſis, Bellarminus, & alii. Is enim Hymno X. Καθημερίνων, ſignificare videtur, Juſtorum Animas hinc decedentes recipi in Sinum Abrahae, aut in Paradiſum terreſtrem. Haec ſunt ejus verba :

Quanam regione jubebis
Animam requieſcere puram?
Gremio Senis abdita ſancti
Recubabit, ubi eſt Eleazar :
Quem floribus undique ſeptum
Dives procul adſpicit ardens.
Sequimur tua dicta, Redemtor,
Quibus atra e morte triumphans,
Tua per veſtigia mandas
Socium crucis ire Latronem.
Patet ecce Fidelibus ampli
Via lucida jam Paradiſi;
Licet & nemus illud adire,
Homini quod ademerat anguis.

Mirari quiſquam poſſet, cur Prudentium Burnetus minime retulerit in cenſum ſuorum commilitonum. Sed fortaſſis ille agnovit, nos certe agnoſcemus, Hiſpani Scriptoris auctoritate ejus cauſſam juvari nihil poſſe. Nam, ut omittam, non defuiſſe inter veteres, qui Adami Paradiſum ſpiritaliter accipientes, illum in Caelo ſtatuerunt: jam conſtat, idque compluribus documentis antea patefactum fuit, terreſtrem Adami Paradiſum a Patribus reputatum fuiſſe typum Regni Caelorum, beataeque Vitae, a novo Adamo Juſtis procuratae in Caelis. Is nimirum fuit tum divinorum Librorum, tum Patrum uſus, ſummam Beatitatem Sanctorum, & locum tantae Felicitatis nobis paratae, per ſenſibiles imagines deſignare, puta Horti deliciis affluentis, Convivii, Thalami, Nuptiarum, Templi, Civitatis ſupernae,

nae, Tabernaculi aeterni, Montis, Domus Dei, atque horum ſimilium. Quare Prudentius *Paradiſi* vocabulo ad imitationem aliorum Patrum nihil aliud nobis exhibet, niſi *Regnum Caelorum*, quo Chriſtus ipſe aſcendit; nam Prudentio ipſo teſte, Dominus Jeſus *ſua per veſtigia mandat ſocium crucis ire Latronem*. Sed & *Sinum Abrahae*, ubi nunc degit *Eleazar*, ideſt *Lazarus*, jam novimus a Patribus collocatum in Caelis, atque in ipſa Beatitudinis Regia. Quid de eximio illo, nobiſque in terra verſantibus adhuc inviſibili Felicitatis loco, antea dixerit Gregorius Nyſſenus, praecedenti Cap. didicimus. Juvat nunc alterum ejus locum adjungere, petitum ex Lib. de Anima, ubi quae de Sinu Abrahae meliorum ſententia foret, hiſce verbis aperit: *Bonum Animae ſtatum*, inquit, *in quo patientiae athleta requieſcit, Sinum Abrahae divinus ſermo nominat. Primus enim hic Patriarcha per afflictiones & incommoda praeſentis vitae, Eam, quae Speratur, Beatitudinem quaeſivit. Ut igitur certam aliquam Pelagi partem per abuſionem quamdam Sinum nominamus; ita heic ſermo divinus SINUS nomine* (ΤΩ͂Ν ἈΜΕΤΡΗΤΩ͂Ν ἈΓΑΘΩ͂Ν) *IMMENSORUM illorum BONORUM ſignificat oſtenſionem. In quo Sinu bono, qui per virtutem praeſentis vitae curſum conficiunt, quum hinc ſolverint, tamquam in Portu fluctuum procellis minime obnoxio, Animas appulſas, & quaſi ſubductas ſtatuunt, quemadmodum fecit Lazarus*. Petis-ne, quid ſit Abrahae Sinus? *Immenſorum Bonorum* complexio: *Portus*, in quem Juſtorum Animae recipiuntur, & ubi *Eam, quae Speratur*, *Beatitudinem* nanciſcuntur. Nyſſeni locum hunc prae oculis habuit, immo deſcripſit Theophanes, Graecus & ipſe Scriptor, in Homil. VIII. cujus etiam verba adferre praeſtat, ut uberius in dies appareat Burneti confidentia, pro ſuis ſomniis Graecorum concordium ſuffragia, ut non ſemel dixi, jactantis. *Bonum*, inquit, *Animae ſtatum, in quo Verbum* (ideſt Chriſtus Dominus) *Juſtos reficit ac recreat, Sinum Abrahae appellavit. Hic enim Patriarcha primus per fidem, quam ſperamus, Felicitatem per multas moleſtias conſequutus eſt. Itaque Immenſorum Bonorum demonſtrationem Sinus nomine indicat &c.*

Ad Prudentium redeo. Apertiſſima eſt heic illius mens. Nam Hymno X. περὶ ςεφάνων de Anima ait,

——— ſola, quae non occidit
Sed juge durans, diſpares caſus ſubit,
Aut Luce fulget, aut tenebris mergitat.

Chri-

Chriſtum ſequuta, PATRIS INTRAT GLORIAM.
Disjuncta Chriſto, *mancipatur Tartaro*.

Tum infra, quae fortibus Chriſtianis, hinc decedentibus parata ſint praemia, hiſce explicat:

CAELO REFUSUS SUBVOLABIT SPIRITUS,
DEI parentis PERFRUETUR LUMINE,
Regnante Chriſto, STANS IN ARCE REGIA.

Eadem ille repetit in Carmine, cui titulus Ἁμαρτιγενεῖα, ubi Improbos vitae huic ereptos in Tartarorum tormenta detrudi ſtatuit.

At diverſa procul REGIONIBUS IN PARADISI
PRAEMIA CONSTITUIT MAJESTAS gnara futuri
SPIRITIBUS PURIS, & ab omni labe remotis &c.
Exſuperatque Polum fervens ſcintilla remenſum,
Carcereos exoſa ſitus, quibus haeſerat exſul &c.

En ergo quid *Paradiſi* nomine Prudentius ſignificarit, non terreſtrem Adami Paradiſum, ſed Caeleſtem Beatitudinis Regiam, cujus typum praetulit beata primi parentis habitatio. Ibi Juſti, & praecipue Martyres, fructum ſuorum laborum colligunt, ac Viſione Dei fruuntur. Namque ut idem ſanctus Poeta ait Hymno I. περὶ ϛεφάνων,

Chriſtus illic candidatis praeſidet cohortibus.

Illi vero preces mortalium piorum e beata illa ſede

Audiunt, ſtatimque ad aures Regis Aeterni ferunt.

De Sancto quoque Vincentio ait Hymno V.

Victor relictis artubus
CAELUM CAPESSIT SPIRITUS,
Cui recta celſo tramite
Reſeratur AD PATREM via.

Tum

Tum Hymno X. inducitur ab eo mater puerulo Barulae animos addens ad toleranda pro Chriſto ſupplicia, quod *Mox Chriſtum Viſurus*, atque ex eo fonte perennem vitae aquam hauſturus eſſet. Addit infra:

——— *Vale, ait, dulciſſime,*
Et quum BEATUS REGNA CHRISTI intraveris,
Memento matris, jam patrone ex filio.

Sunt & alia id genus, quae proferre ſupervacaneum puto. Unum tantummodo omiſſum nolo, nempe ab eo prodi, imbecilli conatu a Burneto adhiberi Apocalypſeos verba, ubi Martyrum Animae *ſubtus Altare* viſae Sancto Joanni dicuntur. *Altare*, ut alibi monui, etiam pro *Chriſto* ſumſerunt nonnulli Patres, ac prae ceteris Chryſoſtomus, & Cyrillus Alexandrinus. In eandem ſententiam conceſſit etiam Prudentius. Quamobrem Hymno IV. Eulaliam Martyrem Luſitanam laudans, de ipſa inquit:

Illa DEI SITA SUB PEDIBUS
Proſpicit haec, Populoſque ſuos
Carmine propitiata fovet.

Juvabit etiam audire, quae *Sanctus Amphilochius* Iconienſis Epiſcopus, atque ejuſdem Saeculi Quarti Scriptor, diſſeruerit in Oratione de Domini Circumciſione, ubi Sanctum Baſilium Magnum, nuper ad meliorem vitam translatum, laudat his verbis: *Noviſſime humili iſto tabernaculo abſolutus, atque in loco Tabernaculi admirabilis uſque ad Domum Dei in voce exſultationis & confeſſionis ſonus epulantis, tranſiens, cum Caeleſtis Sion primogenitis liberis Recubuit atque Requievit.* Baſilii Confeſſoris Beatitudinem in Caeleſti aula conſtitutam heic vides, & potiſſimum, quod idem indicet *Recumbere* & *Requieſcere*, uti antea ſaepe animadvertimus. Amphilochio ſuccedat etiam celebrioris quidem famae, ſed ejuſdem aetatis, *Sanctus Epiphanius* Conſtantienſis in inſula Cypri Epiſcopus. Auctor ille eſt Haereſ. LVI. ſive LXXVI. adverſus Aerium, in Reſurrectione Domini multos e Sanctis Patribus reſurrexiſſe, *qui a mortuis excitati in Thalamum* (ideſt in beatiſſimum Caeleſte Regnum) *ſimul ſunt ingreſſi*. Quod & in Anchorato repetivit Cap. 102. Ad haec ille in confutatione Marcioniſtarum Haereſeos XLII. pag. 338. *Sinum Abrahae* commemorat, iis uſus coloribus, quibus ſine dubitatione exprimi-

primitur Caeleſtis Beatitudo. *Viden'*, inquit, *ut inter vivos ac Beatitudine donatos in illa felici Sempiternae Quietis Hereditate Abrahamus a Domino numeretur*, *&* *in ejus Sinu Lazarus acquieſcat?* Sempiternae Quietis *Hereditas* jam parta Sanctis, hinc ad alteram vitam translatis, & jam Beatis a Deo effectis, illud eſt, quod nos nunc, & Sancti quoque Patres olim depraedicarunt; ita ut quo abeant Burneti ſuſpiciones ac prava conſilia, jam nemo non intelligat. Sed Epiphanius alibi quoque, hoc eſt in Haereſi LIX. ſeu LXXIX. quae eſt Collyridianorum, pag. 1056. luculentius doctrinam hance expreſſit. Inquit enim: *Enimvero SANCTI OMNES in honore SUNT. Horum eſt Requies IN GLORIA: horum ex hac vita diſceſſus in Conſummatione* (ſive *ad perfectionem tranſitus eſt*): *eorumdem IN BEATITUDINE ſors: IN SANCTIS DOMICILIIS* (ſive *μοναῖς*, *Manſionibus*, quas Chriſtus Fidelibus ſuis Joann. XIV. 2. pollicitus fuerat) *inter Angelorum choros verſantur: habitatio IN CAELO: decus & ſplendor SEMPITERNO IN HONORE conſiſtit*, *quem nulla conjectura aſſequi poteſt: Praemia denique IN CHRISTO JESU Domino noſtro*. Veniat nunc Burnetus, & Britannis eruditis confidentiſſime venditet, a ſuis partibus *generatim Patres Graecos ſtetiſſe*. Jam habent illi, quid nugatori reſpondeant, & mirentur audacis hominis, ne gravius loquar, inane ingenium. Denique in ſententiam noſtram confluere videas Carmina *Sancti Damaſi* Romani Pontificis, qui Anno Chriſti CCCLXXXIV. vitam hanc cum meliori commutavit. Igitur ille Carmine V. Sanctam Agatham Martyrem *jam renidentem quaſi ſponſam in Polo* appellat. De Projecta, filia Flori Conſulis, Carmin. XIII. ait:

Excepta ex oculis Flori genitoris abivit,
Aetheream cupiens Caeli conſcendere Lucem.

Tum Carmin. XXVII. de Sanctis Proto & Hyacintho pariter canit:

Te Protum retinet melior ſibi Regia Caeli.

Paria habet in ſubſequenti Carm. XXVIII. hoc eſt in Epitaphio Irenes ſororis ſuae, ubi haec illius verba:

Quum ſibi eam raperet melior tunc Regia Caeli,
Non timui mortem; Caelos quod libera adiret.

Rurſus phraſim iſtam repetit in Carm. XXIX. de Sepulcro ſuo collocando apud corpora Martyrum, de quibus ait:

SUBLIMES ANIMAS RAPUIT SIBI REGIA CAELI.

En quale fuerit Saeculo Chriſtianae Aerae IV. Romani quoque Pontificis, ac Romanae propterea Eccleſiae dogma de Beatitate Sanctorum in Caelis. Eandem quoque ſententiam ibi viguiſſe praecedenti Saeculo, & dum in vivis erat Sanctus Cyprianus, ſupra Capite X. animadvertimus.

Addere etiam liceat mihi, quae hac de re diſſeruit *Hegeſippus* ille, cujus Libri quinque proſtant de Excidio Urbis Hieroſolymae, non ſemel editi. Is profecto poſt Conſtantinum Magnum ſcripſit. Porro, ſi verum foret, quod Mabillonius, Gronovius, & Caveus, veteres Codices MStos ſequuti conjectarunt, videlicet a Sancto Ambroſio Libros illius Latio fuiſſe donatos, jam haberemus in ipſo quoque Scriptorem Saeculi a Chriſto nato Quarti. Utcumque ſit, Lectorem accipere non pigebit haec ejus verba, ex Libro Quincto depromta. *Ubi*, inquit, *ANIMA fuerit iſtius Carnis abſoluta vinculis, AD ILLUM PURUM, & SPLENDIDUM, SUPERIOREMque REVOLAT LOCUM, atque ADEST DOMINO DEO SUO, Sanctorumque Habitaculis Fruitur, & Beatorum Gaudet Conſortiis.* Ita Auctor ille, quem barbaricis minime Saeculis floruiſſe & ſcripſiſſe, ſtili elegantia perſuadere omnino videtur. Subit autem mirari heic Miraeum, Voſſium, Oudinum, & quoſdam alios, qui Auctoris hujus aetatem ad aliquot Saecula poſt Sanctum Ambroſium, immo & ad Saeculum Chriſti Decimum rejecere, non alia ratione adducti, quam quod is *Antiochiam* appellarit Lib. III. Cap. V. *Perſarum quondam caput, nunc repulſorium;* quaſi hiſce verbis indicetur tempus, quo Civitas illa erepta Perſis, ſub Saracenorum ditione gemebat. Nihil aliud ibi *Repulſorium* eſt, niſi Munimentum, quo Perſae repellebantur. Hoc autem ad Chriſtianos ibi Quarto Chriſti Saeculo dominantes, & Perſis oppoſitos, egregie refertur, loco nullo relicto ſomniandi Saracenos ea Urbe potitos. *Repulſorium* adhibitum videtur ad Latine reddendam vocem aliquam Graecam, quae qualis fuerit, divinare nihil in praeſentia opus eſt, ἀπωστικὸν exempli cauſſa. Praeterea verba illa tantum abſunt, ut tempora indicent Saracenicae dominationis Antiochena in Urbe, ut potius excludant. Si enim Civitas illa, dum Hegeſippus ſcribebat, Arabico imperio preſſa fuiſ-

ſet,

Digitized by Google

ſet, non ipſam is appellaſſet propugnaculum contra Perſas (quod Chriſtianos reſpicit) ſed ejus calamitatem ac jugum deploraſſet. Neque Saeculo Septimo, ac minus Decimo, elegantem adeo Antiochiae deſcriptionem quiſquam e Chriſtianis, & maxime ſi Latinus is Auctor fuit, nobis dediſſet. Praeterea, ſi tunc Antiochiae Saraceni dominati fuiſſent, Auctor nequaquam de ea dixiſſet: *Urbs tertio loco ante ex omnibus, quae in Romano orbe SUNT, Civitatibus aeſtimata, nunc quarto*. At quomodo Antiochia appellata *Perſarum quondam caput?* Tempore videlicet Seleuci I. Syriae Regis, qui ipſam Antiochiam condidit, & Perſas quoque ſuo imperio adjecit. Haec pauca, quanquam extra chorum, de Hegeſippi illius aetate adnotaſſe incongruum non fuerit.

CAPUT VICESIMUMSECUNDUM.

Hieronymus Stridonienſis, Theophilus Alexandrinus, Paulinus Nolanus, Antoninus Conſtantienſis, Proſper Aquitanus, Leo I. Romanus Pontifex, Honoratus Maſſilienſis, Maximus Taurinenſis, Petrus Chryſologus, Iſidorus Peluſiota, Syneſius Ptolemaidis Epiſcopus, Arnobius Junior, Gennadius Maſſilienſis, minime dilatam cenſent ſummam Felicitatem Sanctorum in Caelis. Quid ſignificet eſſe cum Domino *apud Apoſtolum*.

QUANQUAM ad Quartum Chriſtianae Epochae Saeculum jure pertineat *Sanctus Hieronymus*, celebratiſſimus Eccleſiae Catholicae Doctor, is tamen in Quincto nunc locum ſibi dari non indignabitur. Si & iſtum nos prodiderimus non aliam, quam nos tradidiſſe doctrinam, altiorem, ut ſpero, edent Burneti imaginationes ruinam. Atque is revera Lib. III. Cap. 8. Commentar. in Amos hiſce verbis utitur: *Quando ANIMA, vinculis laxata corporeis, volandi, quo velit, ſive quo ire compellitur, propter tenuitatem ſubſtantiae habuerit libertatem, AUT AD INFERNA ducetur, de quibus ſcriptum eſt*: *Convertantur peccatores in Infernum &c. AUT CERTE AD CAELESTIA ſublevabitur &c.* Ubinam vero nunc Sancti verſentur, manifeſtius ipſe aperuit in Commentar. ad Cap. XII. Matthaei, ubi verba illa interpretans: *Qui autem minor eſt in Regno Caelorum, major eſt illo,*

 ſic

ſic loquitur: *Nos ſimpliciter intelligamus, quod OMNIS SANCTUS, qui JAM CUM DEO EST, major ſit illo, qui adhuc conſiſtit in proelio.* Nullis offuſcari poſſe tenebris Hieronymi mentem, heic cernis; idem quippe illi ſonat eſſe *cum Deo*, atque eſſe *in Regno Caelorum.* Rurſus ille Lib. II. Cap. 9. Commentar. in Zachariam, poſt laudata Davidis verba: *Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum*, haec addit: *Hanc autem munitionem, ad quam Deus cohortatur vinctos ſpei, non aliam debemus accipere, niſi HABITATIONEM PARADISI, in quam primus cum Domino Latro ingreſſus eſt.* *Super caeleſtem* vero Paradiſum, de quo ejectus fuit Lucifer, agnovit Hieronymus Lib. IX. Cap. 28. in Ezechielem. Uſus autem & ille fuit alibi vocabulo *Sinus Abrahae*, ſed non diſpari ſignificatione a reliquis ferme Sanctis, a quibus illud nomen uſurpatum ſaepe vidimus ad deſignandam ineffabilem Juſtorum Felicitatem in Caelis. Itaque Epiſtol. XX. ad Euſtochium in Edition. Martianeyana, *de exitu Leae* ſcribens, ait: *Nunc igitur pro brevi labore AETERNA BEATITUDINE fruitur; excipitur Angelorum choris; ABRAHAE SINIBUS confovetur.* Ita in ſubſequenti Epiſtol. XXII. ſuper obitu Bleſillae filiae ad Paulam ejus matrem ſcribit: *Poſtquam autem ſarcina carnis abjecta, AD SUUM ANIMA revolavit AUCTOREM, & in antiquam poſſeſſionem diu peregrinata conſcendit &c.* Et infra: *Teſtor, mi Paula, JESUM, quem Bleſilla NUNC SEQUITUR: teſtor ſanctos Angelos, quorum Conſortio fruitur &c. Nos, quorum exitum Angelorum turba Comitatur, quibus OBVIAM CHRISTUS OCCURRIT, gravemur magis, ſi diutius in tabernaculo iſto mortis habitemus. Quia quamdiu heic moramur, peregrinamur a Domino.* Multis deinde agit, ut Paulae lacrymas in morte filiae comprimendas ſuadeat, inter cetera inquiens: *Parce, quaeſo, tibi; parce filiae CUM CHRISTO JAM REGNANTI.* Tum Bleſillam loquentem inducit: *Ne invideas Gloriae meae. Putas eſſe me ſolam? Habeo pro te Mariam Matrem Domini. Multas heic habeo, quas ante neſciebam &c.* Vide & Epitaphium floribus redundans, quo ille Nepotianum ornavit. Ibi ſcriptum ab eo legas: *Scimus quidem, Nepotianum noſtrum ESSE CUM CHRISTO, ET SANCTORUM mixtum CHORIS, quod heic nobiſcum rimabatur in terris, & aeſtimatione quaerebat, ibi VIDENTEM COMINUS dicere: Sicut audivimus, ſic & vidimus in Civitate Domini virtutum, IN CIVITATE DEI noſtri.* Dicant, quaeſo, Lectores in ſacrarum Literarum ſtilo non hoſpites, an non Hieronymus heic tribuat piorum Animabus jam hinc in Caelum deductis

ductis beatificam Dei Viſionem. Haec profecto illius mens; eademque phraſi is rurſus utitur in Epitaphio Paulae, de qua ſcribit: *Implevit curſum ſuum, fidemque ſervavit, & NUNC FRUITUR CORONA JUSTITIAE* (quae verba quum ab Apoſtolo Hieronymus fuerit mutuatus, jam intelligis, quei ille interpretatus fuerit) *ſequiturque Agnum, quocumque vadit. Saturatur, quia eſurivit, & laeta decantat: Sicut audivimus &c. O beata rerum commutatio! Flevit, ut ſemper rideret. Deſpexit lacus contritos, ut fontem Dominum reperiret. Cinerem ſicut panem manducabat, ut in aeternum pane Angelorum veſceretur, & caneret: Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Reliqua tenoris ejuſdem percurre, ſi velis. Ego in paucis hiſce, quae infra adduntur, conſiſto. *Nunc illa divitiis fruitur, & his Bonis, quae nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt. Noſtram vicem dolemus, & invidere potius Gloriae ejus videbimur, ſi voluerimus diutius flere REGNANTEM.* Atque haec Anno Chriſti CCCCIV. ſcribebat Hieronymus: in quibus, caecus ſit, qui non videat lucidiſſimis coloribus depictam beatiſſimam illam Vitam ac Viſionem Dei, quam adverſus vetuſtiſſimum Catholicae Eccleſiae dogma arrodere aevo hoc noſtro non eribuit Burnetus. Tricis, cavillationibus non eſt heic locus. Quo poſito, da mihi, ſi potes, inter veteres peritiorem & doctiorem divinarum Scripturarum Interpretem, quam Hieronymus. Eum quippe nihil fugit eorum, quae Scriptores quique Eccleſiae filii literis antea conſignarant. Quum ergo tanta cum fiducia ille afferat, non differri, ſed brevi, aut ſtatim, a Piorum Animabus iniri ineffabilem Gloriam, & Requiem deliciis omnibus ſaturatam in Caeleſtibus Manſionibus, in Domo Dei, in Civitate Domini, in Regno Caelorum; quid reſtat, niſi ut manu tandem teneamus, primis Eccleſiae Saeculis non aliam paſſim floruiſſe ſententiam, quam quae adhuc vivida eſt de mortuorum ſtatu Catholica in Eccleſia, aut ſaltem certiorem communi calculo tunc reputatam fuiſſe?

Hieronymo Synchronus atque intimus amicus fuit *Theophylus Archiepiſcopus Alexandrinus*, Anno Chriſti CCCLXXXV. ad eam Cathedram provectus. Habemus tres ejus Epiſtolas Paſchales, aut ſub finem illus Saeculi, aut ineunte ſubſequenti ſcriptas, & Latio donatas ab ipſo Hieronymo. Porro is quoque in exordio primae ex iis Epiſtolis nos hortatur, ut *feſtinemus ſupernae laetitiae feſta celebrare, & jungere nos Angelorum choris, UBI CORONAE ET PRAEMIA ET CERTA VICTORIA EST, & deſiderata trium-*

phan-

pugnantium palma proponitur. Nec differamus, tumentibus carnis fluctibus liberati, clavum tenere virtutum, & poſt grandia maris pericula tutiſſimum CAELORUM INTRARE PORTUM. Haec ſcribebat, qui perſuaſum plane habebat, Praemia illa immenſa parata Juſtis eſſe ſtatim poſt mortem. Neque aliam fuiſſe conſtat ſententiam *Paulini Nolani Epiſcopi*, qui initia Saeculi Quincti ſuis & ipſe ſcriptis, atque ſanctiſſimis praeſertim moribus illuſtravit. Supra Cap. XII. vidimus, quemnam in locum Beatitudinis tranſlata ab eo dicatur Anima Clari Presbyteri. Accipe nunc, quid ipſe ſcripſerit de Sancto Felice Presbytero Nolano, Natali III.

> *Occidit, & CHRISTO ſuperis eſt NATUS IN ASTRIS,*
> *CAELESTEM NACTUS ſine ſanguine Martyr HONOREM.*

Natali VI.

> ——— *Superi Felicis mente fruuntur,*
> *Corpore nos: Animaeque potentis Spiritus illic*
> *Vivit, & heic meritum.*

Addit infra:

> *Aſt illum placido ſcandentem celſa volatu,*
> *Et caſto aſſumtum de corpore, laeta Piorum*
> *Turba per aethereas ſuſceperat obvia nubes.*
> *Angelicique chori, ſeptemplicis agmina Caeli,*
> *Totis, qua Caelum patet, occurrentia portis,*
> *REGIS AD ADSPECTUM, SUMMIQUE PARENTIS AD ORA,*
> *Sidereo voluerem laeti vexere triumpho.*
> *Tum nivea ſacrum caput ornavere Corona:*
> *Sed tamen & roſeam Pater addidit, indice Chriſto.*

Sunt & alia in eodem Natali, quae praetereo. Tum in Natali XII. quem ego publici juris feci Tom. I. Anecdotorum meorum, ſimilia leguntur: atque inter cetera Natalem diem Sanctorum appellari illum dicit,

> ——— *in quo lege functi carnea*

Morta-

Mortalitatis exuuntur vinculis,
ET IN SUPERNA REGNA NASCUNTUR DEO.

Ad Annum Chriſti CCCCXXXVII. magnus Annalium Eccleſiaſticorum parens Epiſtolam produxit *Antonii*, ſive *Antonini* Epiſcopi Conſtantienſis in Africa, quem Gennadius *Honoratum* appellat Cap. XCV. de Viris Illuſtrib. ubi ejuſdem Epiſtolae mentionem facit. Hanc editam rurſus habes in Tom. VIII. Bibliothec. Patrum. Ibi ſolatur pius ille Epiſcopus Arcadium quendam in exſilium a Genſerico Wandalorum Rege actum, atque inter cetera inquit: *Tribulatio*, *exſpoliatio*, *exſilium*, *remiſſionem tibi contulit peccatorum*. *Mors autem aperit tibi Regna Caelorum*. *Qualis eris*, *quum tu cum Sancto Stephano eris? Qualis eris*, *quum Petrum & Paulum*, *quos rogare ſolebas ut patronos*, *habebis amicos? CHRISTUM MOX tua ANIMA VIDEBIT*, *& Corpus tuum erit in refrigerio Reſurrectionis*, *ut & ipſa Caro videat*, *quod tua Anima*, *quum exierit*, *Mox Videbit*. En quid eſſet antiquis *Diſſolvi*, & *Eſſe cum Chriſto*, nempe idem atque *Regna Caelorum* ingredi, ſimulque intueri Facie ad faciem Dominum: quae ſumma eſt Beatitudinis praerogativa. Hiſce jungendus eſt *Sanctus Proſper*, celebris ille diſcipulus & amicus Sancti Auguſtini. Is Lib. I. Cap. XVI. de Vocatione omnium gentium (quod Opus nonnulli tribuunt Sancto Leoni Magno Pontifici maximo) de Parvulorum ſorte poſt hanc vitam agit, haec inquiens: *Omnes ante ullum intelligentiae ſenſum*, *ante liberum voluntatis arbitrium*, *ALII AD AETERNAM BEATITUDINEM regenerati*, *ALII AD PERPETUAM MISERIAM TRANSEUNT non renati*. De adultis vero loquens Cap. ſubſequenti, ita ſcribit: *Quod ſi & ad illos dirigas mentis intuitum*, *qui longam in flagitiis & ſceleribus aetatem*, *ſacramento Baptiſmatis Chriſti in fine vitae renovantur*, *& ſine ullo ſuffragio bonorum operum IN REGNI CAELESTIS CONSORTIUM TRANSFERUNTUR*, *quo intellectu divinum judicium comprehendes?* Non diem unum, non unam horam, nedum multa Annorum millia (quod vellet Burnetus) inter illorum e vita exitum, & ſummam Felicitatem aut miſeriam, interponit Proſper: ſed extemplo de eorum ſorte actum eſſe affirmat: quanquam mitius agi cum parvulis Catholica Eccleſia arbitretur.

Sed & ipſe *Sanctus Leo* I. Papa, quem nuper memoravi, hactenus traditum dogma confirmavit, dum Sermone LXXX. in Natali Apoſtolor. Petri & Pauli, Ethnicorum furorem ridet, *quaſi per*

Sancto-

Digitized by Google

Sanctorum neces gratia Dei poſſet extingui: cujus hoc ipſum erat maximum lucrum, ut contemtus vitae hujus occiduae, PERCEPTIO fieret FELICITATIS AETERNAE. Pretioſa ergo in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus. Praeterea Sermone LXXXIII. in Feſto Sancti Laurentii; *Subtrahitur*, ait, *ſaeva crudelitas, inventis tuis materia mortalis, & LAURENTIO IN CAELOS ABEUNTE, tu deficis.* Denique illum audi Sermone XCVI. in Cathedra Sancti Petri, ſi tamen illius eſt. Cum die Martyrii diem Cathedrae componit eloquentiſſimus Pontifex, & utramque ita deſcribit: *In illa ſiquidem alternantibus hymnidicis Angelorum choris EST INEFFABILITER CORONATUS; in iſta vero exſultantibus undique fidelium turmis, Pontificali Cathedra cum magna gloria eſt ſublimatus. In illa ad ſuam Beatitudinem CAELI CONSCENDIT THRONUM &c.* Aequalis etiam aetate Leoni Magno fuit *Sanctus Hilarius* Arelatenſis Epiſcopus, cujus Vitam habemus, a *Sancto Honorato* Maſſilienſi Epiſcopo ejus diſcipulo conſcriptam, atque a Gennadio in Catalogo Viror. illuſtr. laudatam. Uti ex ea diſcimus, mortem ſuam praenuntiavit Hilarius, ad alumnos ſuos haec fatus: *Hora diei undecima* Anima mea *de Corporis domicilio liberata ad ſupremum Judicem feſtinabit.* Quibus verbis teſtis & ipſe nobis eſt, tunc in Eccleſia viguiſſe ſententiam de peculiari atque occulto hominum Judicio poſt ſingulorum mortem. Quo autem inſignis illius Antiſtitis Anima emigraſſe credita fuerit, in exordio ejuſdem Vitae indicavit Honoratus Epiſcopus illius Auctor. *AD ASTRA MIGRAVIT. CHRISTO ADSTAT*, ſunt ejus verba. Tum ſub finem: *SINE DUBIO*, ait, *AETERNORUM COMPOS efficitur GAUDIORUM, ſicut arbor PARADISI foecunda.* Infra vero ad ipſum oratione converſa inquit: *Cur ANIMA tua non majora praeſtet IN PARADISI BEATITUDINE POSITA, quam in Saeculi certamine conſtituta? Vocatus ab Auctore, ad laboris fructum & perenne Refrigerium perveniſti, in illa beatiſſima Patriarcharum* (en Sinus Abrahami) *ſocietate receptus &c. Fac ergo, quaeſumus, ut qui te ad Chriſtum feliciter veniſſe, & ſine fine te Regnare cum illo gloriamur, tuis continuo precibus muniamur, & qua frueris CUM CHRISTO GLORIA, perfruamur.* Audi *Baſilium* quoque *Seleucienſem* Epiſcopum, ejuſdem Saeculi Quinti Scriptorem Graecum, qui in laudatione Sancti Stephani, ipſum Protomartyrem alloquens ait: *Tu labore defunctus, REGI REGUM CONREGNAS, & Domino Dominantium. Flagitamus ſupplices tuae illi Regiae aggregari.* Teſtis praeterea accedat & *Sanctus Maximus Taurinenſis* Saeculo

culo ipſo Epiſcopus. Is poſtquam in Homil. de Sanctis Martyribus, non eos tantum, qui ſanguine ſuo Fidem tuentur, ſed & reliquos Fideles Dei cultores, Martyrii corona donari ſcripſit, divites Saeculi cum paupertatem voluntariam amplexis confert, inquiens: *Tu, quum recedis a Saeculo, relinquendo tuas divitias perdidiſti: ego autem, quum mihi de hoc Mundo migrare contingit, divitias meas AD PARADISUM vebo. Tuas divitias poſt mortem, exemplo illius purpurati divitis, ignis & tenebrae ſubſequentur: meas divitias, exemplo Lazari, SINUS ABRAHAE ET BEATITUDO ſuſcipiet.* Non ſemel vidimus, *Abrahae Sinum* a Patribus ſumi pro Beatitudinis loco, ipſumque alio ſub nomine eſſe *Paradiſum*. In ea ſententia Sanctum etiam Maximum fuiſſe animadvertis. Ecquid vero fuit ſacro huic Antiſtiti *Paradiſus?* Idem atque *Regnum Caelorum*. Fidem faciunt ejus verba in Homil. I. de ſancto Latrone, ubi ait: *BEATUS Latro, dum ſupplicium patitur, REGNUM CAELESTE CONSEQUITUR. Videamus, cur tantorum criminum reus tam cito a Salvatore PARADISUM PROMERETUR*. In Homil. I. de Sancto Laurentio ait, Xiſtum Romanum Pontificem, quod paſſioni vicinus foret, fuiſſe *Regnis Caeleſtibus jam vicinum*. Mitto alias de Apoſtolis & Martyribus, & de Sancto Euſebio Vercellenſi Epiſcopo, ipſius Homilias, in quibus Caeleſtem Beatitatem eis a Deo conlatam ſaepe ſignificat.

Circiter An. Chriſti CCCCXI. Ravennatem Cathedram eximius vir *Sanctus Petrus Chryſologus* aſcendit. Proſtant ejus Sermones, e quibus diſcas, quae illius ſententia fuerit in praeſenti controverſia. In Sermone LXVI. pauperis Lazari, ac Divitis in Evangelio famoſi Hiſtoriam ſive Parabolam illuſtrat. De primo in haec verba loquitur: *Recipit pro doloribus REQUIEM, pro opprobrio GLORIAM, pro contumeliis HONOREM, pro deſpectu GRATIAM, pro poenis IMMORTALITATEM, pro vulneribus PRAEMIA, pro ſiti REFRIGERII FONTEM, pro fame CAELESTIS MENSAE DELICIAS SEMPITERNAS: & quem Divitis angulus non cepit, Sinus Divinae Conſolationis includit*. Quanquam ſacris phraſibus ſive coloribus pingatur Lazari vita functi ſtatus, peritus tamen Lector intelligit, hiſce delineari Beatam illam Vitam, quae pios Chriſti Fideles in Caelis manet; neque aliud Chryſologo fuiſſe *Abrahae Sinum*, niſi ineffabilis illius Beatitudinis ſedem. Potiora nihilominus & clariora ſunt, quae eloquentiſſimus Praeſul addit infra, dum ait: *Dicendo ſic, tam Juſtos quam Injuſtos ante adventum Domini apud Inferos fuiſſe declarat, & diſcretos locis tantum, non regionibus fuiſſe*

Digitized by Google

diviſos. Poſtquam vero Dominus reſurgens a mortuis aperuit Infernum, patefecit Caelos, Paradiſi clauſtra reſeravit, DEDIT SANCTIS PARADISI INTRARE REQUIEM AD CAELI GLORIAM PERVENIRE. Iſta qui ſic credit, intelligit, quid mortalibus veniens donaverit Chriſtus. Non credidit, non intellexit haec Burnetus. Etiam negavit, nunc Improbos in Inferorum igne cruciari. At poſtquam illum Judex aeternus ad ſe accivit, oculos ad ea, quae negabat, aperuit. Nos interea diſcimus, quid ante mille & trecentos Annos Catholica crederet Eccleſia, cujus communem doctrinam complectitur & profert Chryſologus. Et vide, quam multa tam paucis exhibeat. Chriſtianae gentis *Paradiſus* non jam terreſtris, ſed in Caelo efformatus a Deo: ibi *Requies*, ibi *Gloria*, ibi *Honor*, ibi *Gratia*, *Immortalitas*, *Refrigerium*, ibi *Deliciae Sempiternae*, ibi *ad Caeleſtem Menſam* (quod Chriſtus in Evangelio pollicitus fuerat, innuens inenarrabilem Juſtorum Laetitiam ac Felicitatem in Caelis) ſaturatae Piorum Animae. Qua igitur fronte Burnetus dictitat, defeciſſe in ejuſmodi quaeſtione a veterum ſententia Catholicam Eccleſiam? Proinde ad illum, ejuſque ſimiles incredulos, dixiſſe videtur infra idem Chryſologus: *O ſi quis veniret a mortuis, & quod ibi agitur, heic referret, omnes crederent ei.* Haec etiam Burnetus, ut puto, in cordis ſui intimo ſibi canebat. At cur ille non credidit Chriſto affirmanti, inhumanum Divitem illum torqueri in Flamma ac Tormentis, & quidem ante ſupremum ſolemne Judicium: patientiſſimum vero Pauperem jam Recepiſſe Bona ac Praemium Patientiae ſuae in Sinu Abrahae; quem Locum veteres ferme omnes pro Caeleſtis Beatitudinis domicilio ſumſerunt? *Scimus*, inquit heic Chryſologus, *ſcimus, & Vitam parari bonis, & malis Tormenta praeparari; ſed dum vitiis capti, virtutum tempus nolumus advenire, fingimus neſcire, quod ſcimus; quum de Caelo Chriſtus veniens, & ab Inferis ipſe rediens, & quid bonos in Caelo maneat, & quid malos exſpectet in Inferno, & verbo docuerit, & firmaverit exemplo.* Ceterum Chryſologus in eodem argumento de Divite & Lazaro verſatur Sermone CI. ubi haec repetit: *Factum eſt autem, ut moreretur Pauper, & portaretur ab Angelis in Sinum Abrahae. Non immerito, fratres, ſua tunc Deus omnes Sanctos ſuſcipit in Requie, & in ipſa Caeleſti Beatitudine fungitur Diſpenſatoris officio &c.* Quippe haec eſt Domini ipſius promiſſio Luc. XII. 37. ubi paratum Juſtis immenſum poſt mortem in Caelis Praemium, hiſce verbis deſcribit: *Beati ſervi illi, quos, quum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis,*

quod

quod praecinget ſe, & tranſiens miniſtrabit illis. Denique Chryſologus in Sermone CXIX. Apoſtoli verba: *Omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium*, exponens, inquit; *Si pro corruptibili corona tantus labor a quibuſdam ſuſcipitur: quanto magis nos omnem laborem ſuſtinere debemus, quibus Praemium Caeleſte, & Aeternae Gloriae Corona promittitur? Si certantes vincimus, tot Coronas accipimus, quot vitiorum victores fuerimus. Sancti Martyres in agone certaminis poſiti, non ſolum vitia peccatorum, ſed ipſam mortem vicerunt, & Praemia Immortalitatis ſuſceperunt.*

Sed ex Italia in Aegyptum, quaeſo, navigemus, Sanctum quoque *Iſidorum Peluſiotam*, virum magnum, interrogaturi, quaenam ſibi fuerit in hocce argumento ſententia. Illum, inquam, adeamus, celeberrimum Chryſoſtomi diſcipulum, qui ſibi Anno Chriſti CCCCXX. ingentem cum doctrina, tum pietate famam comparavit. Itaque is Lib. I. Epiſtol. 376. ait: *Piliſer ille Baptiſta, & Divitis janitor* (ideſt Lazarus) *qui fame ac nuditate contabuit*, (ΕἸΣ ΤΗ'Ν ἌΛΕΚΤΟΝ, *καὶ ἀπέραντον ἀναςρέφονται καὶ τάλπονται* ΒΑΣΙΛΕΙ'ΑΝ) *IN SEMPITERNO, ac finis omnis experti REGNO verſantur & confoventur*. Divitem quoque in Gehenna & Igne verſari addit. Tum Lib. II. Epiſtol. 179. patientiae documenta tradens, ſcribit: *Neque enim heic eſt laborum praemium: verum heic quidem Certamina; POSTEA autem PRAEMIA.* Quod ille repetit eodem Lib. II. Epiſtol. 24. inquiens: *Perſpicuum eſt, certaminum & laborum ſtadium hanc vitam eſſe; CORONARUM autem & PRAEMIORUM futuram.* Ad haec Lib. IV. Epiſtol. 121. Lazarum quidem fatetur ad extremam perveniſſe miſeriam; *ea tamen calamitas ipſi Felicitati fundamentum exſtitit Maximum ac veriſſimum. Niſi enim ad tantam delatus eſſet miſeriam, numquam AD tantum GLORIAE CULMEN deveniſſet.* Neque ei duntaxat, uti nos idem Iſidorus docet, ſublimia haec praemia elargitus eſt Deus: ceteris quoque in virtutis curriculo certantibus eadem ipſe paravit. *Certaminibus enim* (inquit Lib. IV. Epiſtol. 204.) *merito conſequentia ſunt etiam Praemia. Atque Evangelicis decurſis ſtadiis, CAELUM, & quae in eo ſunt Bona, NOS MANENT.* Et ne Burnetus aliquos heic in ſcirpo nodos quaerat, ſuamque enormem ſomniatam intercapedinem inter Certamina & Praemia, invito Iſidoro, in ejus verba obtrudat, accipe quid ſanctus ille Aſceta ſcripſerit Lib. II. Epiſtol. 151. ad Theophilum Lectorem. *Beatus*, inquit, *Timotheus frater tuus ex hominum coetu exceſſit, id quidem omne, quod mortale habebat, in terra deſerens, ANIMA au-*

tem IN CAELUM penetrans, atque cum Divinis ac Mundo ſublimioribus Virtutibus, ut confido, choros agitans. Subinde vero moerorem ſe abjeciſſe ait, quum recogitaret, *rerum humanarum finem, ampliſſimorum ipſi Bonorum initium exſtitiſſe.* Infra addit: *Verum ut probus athleta in Caeleſtem Aulam ad accipiendam Coronam avolavit.* Nulla ergo de Iſidori mente dubitatio reliqua eſt. Attamen haec ille rurſus confirmat Lib. V. Epiſtol. 388. atque Epiſtol. 396. ubi bene morientibus gratulandum eſſe ait: *Qui enim* (τῆς γὰρ ἄκρας Μακαριότητος εὑρηκότες τὸν ὅρον) *Summae Beatitudinis terminum repererunt, de ceteris omnibus ſecuri, Animam ſolam exornarunt.* Tum ſubdit, Carnem quoque in Reſurrectione & ipſam fore vivificandam. In Aegypto identidem natus, & Iſidoro eidem multa neceſſitudine conjunctus fuit *Syneſius Epiſcopus Ptolemaidis.* Habemus ſacros illius Hymnos, oeſtro non vulgari compoſitos, in quibus hanc eandem doctrinam diſſeminat. Illum audi in Hymno I.

Beatus, qui poſt facta,
Poſt labores, poſt acerbas
Terrenas curas,
Ingreſſus Mentis vias,
Altitudinem vidit Divina refulgentem Luce.

In Hymno III. de Sanctis Martyribus ait.

Quos Angelicis
Coronaſti, o Rex,
Fulgoribus, tuos ſacros miniſtros.

Sed & in Hymno I. dixerat:

Eja mihi, o Anima, bibens
Ex Bonorum perenni fonte,
Conceptis ſuppliciter precibus ad Parentem
Aſcende, neque cunctare
Terrae terrena linquens;
Mox vero juncta cum Patre,
Dea in Deo exſultabis.

Circi-

Circiter Annum Chriſti CCCCLX. *Arnobius junior*, gente, ut videtur, Gallus, Commentarium in Pſalmos ſcripſit, non ſemel typis traditum. Is autem in Pſalmum 137. haec nobis exhibet: *Qui pure in conſpectu hominum Deo laudes obtulerat, incipit Poſt Depoſitionem Corporis in Conſpectu pſallere Angelorum, & adorare Templum ſanctum, ideſt Dominum Jeſum Chriſtum, in quo Plenitudo Deitatis inhabitat*. Lucem haec ejus verba miniſtrabunt alteri Scriptori, qui Anno Chriſti CCCCXCVIII. floruit, hoc eſt, *Gennadio Maſſilienſi* Presbytero. Huic a pleriſque tribuitur Opuſculum *de Eccleſiaſticis dogmatibus* ſub Auguſtini nomine perperam olim editum. Quanquam is alicubi in tradenda fide Catholicae Eccleſiae a recto tramite declinarit, atque in argumento noſtro ſe perquam jejunum exhibeat, ejus tamen verba occultata nolo. Ita ille Cap. 46. ſecundum editionem Benedictin. in calce Tomi VIII. Operum Sancti Auguſtini: *Poſt Aſcenſionem*, ait, *Domini ad Caelos, OMNIUM SANCTORUM ANIMAE CUM CHRISTO SUNT, & exeuntes de Corpore ad Chriſtum vadunt, exſpectantes Reſurrectionem Corporis ſui, ut ad integram & perfectam Beatitudinem cum ipſo pariter immutentur*. Nihil habet hic Auctor de loco, ubi Juſtorum Animae poſt diſſolutionem Corporis degant: attamen ſat nobis canit, quum illas *ad Chriſtum* proficiſci, & *cum Chriſto eſſe* pronuntiat. Quis enim negare audeat, quin Beatus ſit, qui cum Chriſto ſit jam poſito in Caeleſti Beatitate, & in Gloria Dei Patris ſedente, & conſpiciat atque contempletur non amplius per fidem, ſed per ſpeciem illum, qui Via, Veritas, & Vita eſt?

Atque heic locum habeat Sancti Athanaſii doctrina in Oratione contra Gentes Cap. 2. Scribit ille, Hominem in principio a Deo omnium opifice, *per proprium Verbum & Salvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum*, efformatum fuiſſe ad imaginem ſuam, eumque donatum propriae aeternitatis cognitione, *ut videlicet hac conſervata ſimilitudine, numquam cogitationem a Deo averteret, neque a Sanctorum convictu diſcederet: ſed datam gratiam, & propriam ex paterno Verbo vim infuſam retinens Exſultaret, & Cum Deo Familiariter Viveret, ac Vere Beatam Immortalem Vitam duceret. Nam ſi nulla re a Dei cognitione impediatur: Animae munditia, Patris Imaginem Deum Verbum, ad cujus quoque Imaginem factus ille eſt, Semper Contemplatur, ſummoque ſtupore admiratur providentiam, qua Mundus per ipſum adminiſtratur. Ita rebus quidem, quae ſub ſenſu cadunt, & corporeae ſunt, excelſior efficitur; cum his vero, quae Caeleſtes ac Di-* *vinae*

Digitized by Google

vinae ſunt, ſolaque intelligentia comprehenduntur, vi Mentis conjungitur. Quum enim corporibus Mens humana non adhaereſcit, neque aliud ex eorum cupiditate extrinſecus admixtum habet; ſed tota ipſa ſurſum ſecum eſt, ſicuti initio facta eſt; tunc ea, quae ſenſus movent, omniaque humana tranſcendens, in ſublime fertur, Verbumque & in Verbo Verbi Patrem Videt, cujus Contemplatione delectata, ſuo erga illum amore & deſiderio renovatur: quemadmodum utique primum Hominem, qui Hebraea Lingua Adam dictus eſt, ſacrae Scripturae narrant, initio ſumma cum libertate & fiducia Mente Deo adhaeſiſſe, Sanctorumque ſocietate & conſuetudine potitum fuiſſe in illa rerum Caeleſtium Contemplatione, qua illo in loco fruebatur, quem Sanctus Moyſes tropo quodam Paradiſum appellavit. Animae enim munditia eam ad Deum per ſe ipſa Contuendum idoneam reddit, ut ipſe Dominus ait Matth. V. 8 *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum Videbunt.* Haec Athanaſius. Si ergo Patres in Viſione & Contemplatione Verbi (in quo etiam Patrem Mens videt) ſtatuerunt *Immortalem Vereque Beatam* primi Hominis *Vitam:* quid putandum de Anima Juſtorum corporeis nexibus ſoluta, quae ad Verbum, hoc eſt Chriſtum jam glorificatum pergat, & cum Chriſto degens, ejuſque adſpectu & familiaritate fruens, & *Claritatem*, hoc eſt *Gloriam* illius contemplans, in Caelis habitet? Hoc certe Apoſtolus proſpectabat veluti futurae ac ſperatae Beatitudinis apicem; & propterea Prima ad Theſſalonicenſes IV. 16. dicebat: *Et ſic ſemper cum Domino erimus.* Ab ejuſmodi Felicitate disjunge, ſi potes, Viſionem beatificam Dei, quando Paulus in conſortio & praeſentia Chriſti Dei, atque in illius revelata facie Beatitatem Juſtorum collocare in primis videtur. An Adam facie ad faciem, dum in Paradiſi deliciis verſatus fuit, intueretur Verbum, & in Verbo Verbi Patrem, aliis diſputandum relinquo. Nos compertum habemus, id Juſtorum Animabus a Corpore ſeparatis, poſt Crucem, Reſurrectionem, & Aſcenſionem Filii Dei in Caelum, concedi, neque tam grande donum differri ad finem Mundi. Semper enim Chriſtiano homini ante oculos recurrant oportet Apoſtoli non fallacia verba Secund. ad Corinth. V. 6. quae repetere atque inculcare ſemper juvabit: *Scientes, quoniam, dum ſumus, in Corpore, peregrinamur a Domino* (ideſt, remoti ſumus a beato conſpectu Jeſu); *per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus* (ſcilicet cupimus) *magis peregrinari a Corpore, & Praeſentes Eſſe Ad Dominum.* Itaque cupiebat Paulus, ut finis adeſſet praeſentis peregrinationis, at-

que

que Anima ex iſto carcere exiret. Heic enim, quantumlibet ſanctus ſit homo, & cum Deo conjunctus, Deum tamen tantummodo per fidem, per ſpeculum, & in aenigmate contuetur. At ubi a craſſa hujuſmodi materia expeditur Anima, jam fit praeſens ad Dominum, ejuſque divinitatem *per ſpeciem*, ideſt, facie ad faciem intuetur & contemplatur. Proinde quum Paulo exploratum foret, ſi ex humanis abiret, ſe ſtatim fruiturum beata Viſione Domini noſtri: propterea mori lucrum putabat, mortemque exoptabat: quod & reliqui ſubinde Sancti in votis habuere. Multi Patrum, uti hactenus vidimus, diſerte tradiderunt, Piorum Animas in Caelum translatas inter Choros Angelorum, qui ſane Deum vident, verſari, adſiſtere Triadi, ac Deum facie ad faciem contueri. Porro idem ſignificant tum ipſi tum ceteri, dum ſcribunt, felices Juſtorum Spiritus *ad Dominum pergere*, *eſſe cum Chriſto*, *praeſentes eſſe ad Dominum;* unus quippe Deus eſt cum Patre & Spiritu Sancto Dominus noſter. *Neque dubitandum*, inquit Beda Sermone aeſtivali de Sancta Pentecoſte, *quia quibus Gloria Filii revelabitur, eiſdem quoque Patris & Spiritus Sancti liceat ADESSE Conſpectui: quia quorum una eſt Divinitas, una utique & inſeparabilis Viſio eſt.*

CA-

Digitized by Google

CAPUT VICESIMUMTERTIUM.

Burneti ridendae exclamationes adverſus Florentinum Concilium. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, Primaſius Adrumetinus, Gregorius Magnus ſummus Pontifex, Ildefonſus, & Julianus Archiepiſcopi Toletani, Beda Anglus, Aldhelmus itidem Anglus, Alcuinus pariter Anglus, Sinodus Francofordienſis, Florus Magiſter, Paſchaſius Radbertus, Petrus Lombardus, Thomas Aquinas, aliique Sententiam Romanae Eccleſiae de Beatitudine Sanctorum tuentur. Ab eadem primo alienus Joannes XXII. Papa, tum ipſam confirmat.

ATQUE his hactenus digeſtis, habet, ut ſpero, jam Lector, unde miretur ac doleat ſeditioſum Burneti ingenium, ſimulque methodum illuſoriam, qua ille uſus eſt in pertractando hoc tanti momenti in Republica Chriſtiana argumento. Non ſecus atque illi fraudulenti, aut craſſa Minerva nati, qui cauſſae alicujus civilis patrocinio ſuſcepto, id unum curant, ut ſuae partis tabulas, teſtes, atque rationes exerant & exornent, neglectis ſive contemtis, quibus adverſariorum cauſſa juvatur; Burnetus quoque in controverſiam iſtam invaſit. Quae ſibi propitia in ſacris Literis, atque in antiquis Eccleſiae Scriptoribus viſa ſunt, haec ille diligenter arripuit, ſummaque confidentia oculis incautae gentis objecit, triumphum hac una via ſibi pollicitus. At quae ſibi adverſari tum in eiſdem divinis Libris, tum apud veteres Patres novit, aut diſſimulavit, aut levi brachio excuſſit. Propoſita autem Romanae Eccleſiae ſententia, Sanctorum Animabus purgatis aditum in Caelum, ac Viſionem Dei tribuente: *Deus bone!* is exclamat pag. 59. *unde deſumta ſunt haec verba? Ex quo Libro ſacrae ſcripturae? ex quibus monumentis primitivae Eccleſiae?* Immo is vix credenda temeritate pag. 74. unum Stapletonum adducens ait: *Pontificii (quorum intereſt maxime, ut Caelo, Gloria, & Viſione Dei fruantur Sancti ante Reſurrectionem) fatentur, Patres generatim ea de re nobiſcum convenire.* Ridendam ſane, liceat primo dicere, exclamationem. Riſiſſet & Burnetus Arianum exclamantem: *Bone Deus? unde deſumta vox Homouſios, ſive Conſubſtantialis? ex*

quo

Digitized by Google

quo ſacrae Scripturae Libro? quibus e monumentis primitivae Eccleſiae? Riſiſſet quoque Macedonianum, Neſtorianum, Euthychianum, alioſque id genus a Catholica Eccleſia damnatos, ſi Eccleſiae inſultaſſent, quod in decretis adverſus illos promulgatis verba adhibuiſſet, neque in Scripturis Sacris, neque a Patribus antea diſerte uſurpata. Dum res in Divinis Libris contineatur, aut inde recte educatur, aut per legitimam veterum Traditionem ad nos veniat: ſtulte de Vocibus ineatur contentio. Nam ſi in Libris divinitus conſcriptis dogmata quaeque conceptis verbis traderentur, nulla fortaſſis emergeret de iis diſputatio. Porro quam longe ab aequitate abſceſſerit Burnetus, dum pro ſe *Patres generatim* ſtare jactitat, &, quod gravius eſt, id *ſincere* Catholicos fateri pronuntiat, in ſuperiori certamine jam palam factum fuit. Quos ille pro ſe laudat, aut nullius eſſe ponderis deprehendimus, quoties a Catholica Eccleſia diſſentiunt, aut ipſos plerumque invenimus cum ipſius Eccleſiae Catholicae ſententia omnino concordes. Nos contra, *nubem teſtium*, ut ait Apoſtolus, hoc eſt ingentem Eccleſiaſticorum Scriptorum coetum produximus, eoſque in Eccleſia praeſtantiores & doctiores, majoriſque nominis, praecones magnificos ejuſdem doctrinae, quam tandem Florentinum Concilium poſtremo calculo probavit. Atqui ſunt ex antiquis nonnulli, qui aliter, quam nunc creditur, ſenſiſſe videntur. An ita ſit, expende primo. Tum etiamſi id ſtatuas, memineris oportet, & aliis erroribus ab Eccleſia proſcriptis aliquem non defuiſſe antea patronum, quum nempe nondum ad Eccleſiae examen rite deducta fuerat controverſia, & liberum cuique erat in re nondum definita, quam vellet, opinionem amplecti. Immo nullus error, nulla haereſis prodiit unquam, cui non varia Scripturarum loca militare ab earum propolis exiſtimata fuerint. At numquid obſtitit, aut obſtare debuit paucorum contraria opinio, aut apparatus ille e Scripturis male petitus, quo minus Eccleſia communem melioremque Traditionem ſequuta, quod foret veritati magis conſonum, decerneret? *Conſenſionem ſequamur, ſi in ipſa vetuſtate, omnium, vel PAENE OMNIUM Sacerdotum pariter & Magiſtrorum definitiones ſententiaſque tenemus:* inquit, & quidem egregie, Viceſtius Lirinenſis Cap. II. Commonit. Propterea poſtquam perſpeximus, ab ipſis primis Eccleſiae Saeculis illud ipſum dogma de Beatitate Sanctorum, quod Florentini Concilii decreto firmatum fuit, viguiſſe in Eccleſiis Orientis, Aegypti, Africae, Italiae, Galliae, atque Hiſpaniae, & praeſtantiſſimos Patrum eidem adhaeſiſſe, potioremque Populi Chriſtiani partem ea doctrina

ſuiſſe imbutum; temere profecto agat, qui in eo Oecumenici Concilii decreto aliquid novitii, aliquid peregrini ſibi fingat, aliiſque perſuadere velit. Sed jam ſtat medius Lector ut judex, atque acceptis utriuſque ſententiae momentis, jam, ut ſpero, agnoverit, quanto jure Catholica Eccleſia in ea conquieverit, & ſtandum decreverit, quam nempe variis in locis divinae Scripturae, & ſuffragio veteris quoque Traditionis comprobatam firmatamque invenit, & quam deſerere grande piaculum fuiſſet.

Hujuſce autem Traditionis continuationem in Eccleſia poſt Saeculum a Chriſto nato Quinctum brevibus oſtendam; neque enim juvat ultra, quam par eſt, fatigare Lectorem. Nonnullis ergo celebrioribus Eccleſiaſticis Scriptoribus ſubſequentis aetatis contentus, expedito itinere ad metam feſtinabo. Circiter Annum Chriſti DIV. Ruſpenſem Epiſcopatum in Africa iniit inſignis ſcientia ac ſanctimonia vir *Sanctus Fulgentius*, atque Anno DXXXIII. plenus meritis vivere deſiit, inter ſui temporis Epiſcopos facile princeps. Is in Lib. de Fide ad Petrum Diaconum Cap. III. a Burneto prorſus diſcors, haec habet: *Illi cum Chriſto Regnabunt, quos Deus gratuita bonitate ſua praedeſtinavit ad Regnum, praeparavit etiam glorificandos, ut Chriſti coheredes effecti, Regnum Caelorum ſine fine poſſideant. Ad quod Regnum diverſis temporibus per Sacramenta, quae ad fidem Incarnationis ſuae Dominus inſtituit, Illi Pervenerunt, quos Deus gratis, nullo bonae voluntatis, vel boni operis merito praecedente Salvavit.* Eandem doctrinam ab eo confirmatam habemus in exordio Epiſtolae II. ad Gallam de conſolatione ſuper morte mariti, ubi ait: *Neque enim fruſtra Dominus Conjugem tuum religione ſincera fidelem &c. de peregrinatione hujus Vitae ad Aeternam Caeleſtis Patriae celeriter tranſtulit Manſionem, niſi ut & illi Gaudia Aeterna conferret, & tibi facultatem melius vivendi conferret. Illi donavit, ut Corpore ſpoliatus, ſit cum Chriſto ſine fine Victurus: tibi donavit &c.* Alia dimitto Sancti Fulgentii loca, id unum moniturus, quum is de Reſurrectione & ſupremo Judicio agit, & praeſertim Lib. II. Cap. X. de Remiſſion. Peccator. non aliud ab ipſo tradi, quam quod Catholici tradunt. Scilicet *Nulla ibi erit remotio Malorum, quamvis futura ſit Bonorum promotio meritorum. Illa enim manebunt in Poena; iſta Perficientur in Gloria.* En ipſiſſimum Catholicae Eccleſiae Dogma, in Africanis Eccleſiis ſemper conſtans, & ab eximio ſanctoque illo Epiſcopo rurſus confirmatum, quem *ad Caeli Regna translatum* in ejus Vita ſine haeſitatione affirmat Auctor certe ſynchronus, il-

liuſque

Digitized by Google

liuſque diſcipulus, in Actis Sanctor. ad diem Primam Januarii. Sanctum Fulgentium nunc ſubſequatur alter in Africa Epiſcopus, hoc eſt *Primaſius* Adrumetinae Sedis Antiſtes, qui Anno Chriſti DL. floruit. Ei tribuitur Commentarius in Epiſtolas Sancti Pauli, non ſemel typis traditus. De antiquis Patriarchis dixerat divinus Apoſtolus ad Hebr. XI. 39. *Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem, Deo pro nobis melius aliquod providente, ut non ſine nobis conſummarentur.* Hoc telo non ſemel uſus eſt Burnetus adverſus Catholicorum ſententiam, quaſi verbis iſtis Apoſtolus praemia & gloriam Sanctorum uſque ad conſummationem Saeculi diſtulerit. At nos non ſemel reſpondimus, a Paulo duntaxat indicari Gloriam redivivae Carnis, quam illi ſine nobis nequaquam conſequentur; aut affirmari, mercedem minime illis conlatam, antequam adveniret Chriſtus ad redimendum genus humanum. Nam tunc & illi, & Chriſti fideles, repromiſſionem accipere coeperunt: quae ſententia fuit Sedulii Scoti in Collectaneis ad Epiſtolas ejuſdem Apoſtoli, atque aliorum Interpretum. Accipe nunc quid Primaſius ſcribat: *Repromiſſionem non acceperunt. Dicit ergo aliquis: Quid eis profuit Deo ſerviſſe, ſi hactenus ſine praemio permanent? Abſit hoc a fidelium cordibus, ut credamus* (quemadmodum Burnetus credebat) *eos ſine praemio manere. Adhuc quippe mortali Carne circumdati, magnum praemium perceperunt, vivendi ſcilicet, Deum cognoſcendi, multaque mirabilia patrandi. Nunc vero quieſcunt in Anima, in Beatitudine Regni Caeleſtis, Ineffabili Laetitia perfruentes.* Tum inquit, eos in generali Reſurrectione recepturos *immortalitatem & incorruptionem in Corpore, quam modo habent ſolummodo in Anima.*

Uti Sanctus Fulgentius initium Saeculi Sexti, ita finem mirum in modum illuſtravit *Sanctus Gregorius Magnus*, Anno Chriſti DXC. Romanus Pontifex electus, cui paucos in ſublimi loco illo pietate, prudentia, atque doctrina pares oſtendere poſſis. Chriſtianae Fidei lucem, aut illius reſtitutionem ei debet Anglia: ac proinde, ſi quod ille cenſuit de controverſia praeſenti, fuerimus aſſequuti, duo etiam ſimul ediſcemus; ſcilicet qualis foret Eccleſiae Romanae, omnium praeſtantiſſimae atque magiſtrae, de Beatitate Sanctorum Traditio, & quid hac de re Anglo-Saxones Britanni ſentire primum coeperint. Is ergo in Praefatione ad Librum Job ſub finem quaerens, cur teſte Sancto Joanne in Apocalypſi VI. XI. Sanctis in Caelo datae ſint *Singulae Stolae*, ait: *Ante Reſurrectionem STOLAS SINGULAS ACCEPISSE dicti ſunt, quia ſola adhuc MENTIS BEATITU-*

 DINE

DINE PERFRUUNTUR. BINAS ergo ACCEPTURI ſunt, quando CUM ANIMARUM PERFECTO GAUDIO ETIAM CORPORUM INCORRUPTIONE veſtientur. Tum Lib. IV. Cap. 29. in eundem Librum Job, verba illa interpretans: *cum Regibus & Conſulibus terrae*, ita loquitur: *Poteſt futuros praedicatores Eccleſiae in praeſentia ſpiritus contemplari, qui poſtquam de Corporibus tranſeunt, nequaquam per morarum ſpatia, ſicut antiqui Patres, a Caeleſtis Patriae perceptione differuntur. Mox quippe ut a carnis colligatione exeunt, IN CAELESTI SEDE REQUIESCUNT, Paulo atteſtante, qui ait: Scimus, quoniam ſi terreſtris domus &c.* In idem dogma confluunt, quae ſanctiſſimus ille Pontifex differit Lib. IX. Cap. XI. num. 17. in Librum eundem Job: *Interiora*, inquit, *Auſtri ſunt occulti illi Angelorum ordines, & ſecretiſſimi Patriae Caeleſtis Sinus, quos implet calor Spiritus Sancti. ILLUC quippe SANCTORUM ANIMAE & NUNC Corporibus exutae, & poſt Corporibus reſtitutae PERVENIUNT, & quaſi aſtra in abditis occultantur.* Sed & infra luculentiori ſermone haec ipſa confirmat, inquiens Lib. XIII. Cap. 43. *Hoc jam caeleſtis muneris habemus, ut quum a Carnis noſtrae inhabitatione ſubtrahimur, MOX AD CAELESTIA PRAEMIA DEDUCAMUR. Hi vero, qui ante adventum Domini in hunc Mundum venerunt, quantumlibet juſtitiae virtutem haberent, ex Corporibus educti, in Sinu Caeleſtis Patriae ſtatim recipi nullo modo poterant: quia necdum Ille venerat, qui Inferni clauſtra ſua deſcenſione ſolveret, & Juſtorum Animas in Perpetua Jam Sede collocaret.* Illos autem, quum in Inferno detinerentur ſine tormentis, tamen addit ſtraviſſe lectum in tenebris: *Grave enim taedium electis fuit, poſt ſolutionem Carnis, adhuc Speciem non videre Creatoris.* Itaque diſerte tradit Gregorius, Sanctos ante Chriſti adventum a Caeleſti Patria, atque adeo a Viſione Creatoris excluſos eſſe. Quum vero ad eam Patriam nunc Juſtorum Animas deferri affirmet, conſequens eſt ſecundum Gregorii mentem ipſas *Specie Creatoris*, ideſt beatifico Dei adſpectu frui. Quanquam dicit omnia, qui illas jam *in Patria* verſari dicit. Quod & infra Lib. XVIII. Cap. 28. uberius indicat, ubi de Caeleſti Hieruſalem loquens, ait: *Quamvis in ea Sancti omnes tanta claritate fulgeant, tanta perſpicuitate transluceant, ei tamen Sapientiae, de cujus imagine habent omne quod ſunt, aequari non poſſunt &c.* Addit, illos ſimiles eſſe Deo, & non ſimiles: *Aſpiciendo quippe aeternitatem Dei, fit eis, ut aeterni ſint; & dum VISIONIS EJUS DONUM PERCIPIUNT, ex perceptione Beatitudinis imitantur, quod*

VI-

VIDENT. Et ſimiles ergo ſunt, qui BEATI fiunt: & tamen Creatori ſimiles non ſunt, quia Creatura ſunt, Atque ad hoc ipſum argumentum pertinent, quae magnus iſte Eccleſiae Doctor ſcribit Lib. I. Homil. 19. num. 4. in Evangelia, ubi de Sanctis veteris Teſtamenti iterum verba faciens, illos inquit etiamſi *recte pro percipiendo Regno vixerunt, diu tamen ad percipiendum Regnum dilati ſunt*: quod tunc tantummodo factum, quum Dominus *Paradiſi clauſtra hominibus interpoſitione ſuae mortis aperuit*. Ubi vides nihil diſcriminis a Sancto Gregorio agnoſci inter *Paradiſum*, & *Caelorum Regnum*. Denique ſubdit: *Nos autem poſt Mediatoris adventum in hoc Mundo venientes, ad REGNUM ducimur, MOX UT DE CORPORE eximus, & illud SINE MORA PERCIPIMUS, quod antiqui Patres cum magna percipere dilatione meruerunt*. Adeo perſpicua ſunt hanc in rem beatiſſimi Romani Pontificis verba, ut ſupervacaneum videatur, alia ex ejus Libris delibare. Attamen culpam vix effugerem, ſi inſalutatum tranſilirem nobilem ejuſdem locum Lib. IV. Cap. 2. Dialogorum, ubi perinde ac praeviderit Burnetum aliquem erupturum aliquando, qui in communem Eccleſiae Catholicae doctrinam digladiari non erubeſceret, in haec verba ad Petrum interrogantem, *an Nunc ante Reſurrectionem Corporum, in Caelo recipi valeant Animae Juſtorum*, reſpondet: *Hoc neque de omnibus Juſtis fateri poſſumus, neque de omnibus negare. Nam ſunt quorumdam Juſtorum Animae, quae a Caeleſti Regno quibuſdam adhuc Manſionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur, niſi quod de perfecta juſtitia aliquid minus habuerunt? Et tamen LUCE CLARIUS CONSTAT, quia perfectorum JUSTORUM ANIMAE, MOX UT hujus CARNIS CLAUSTRA EXEUNT, IN CAELESTIBUS SEDIBUS RECIPIUNTUR. Quod & ipſa per ſe Veritas atteſtatur, dicens Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilae: quia UBI REDEMTOR NOSTER EST CORPORE, ILLUC PROCUL DUBIO COLLIGUNTUR JUSTORUM ANIMAE. Et Paulus diſſolvi deſiderat, & Eſſe Cum Chriſto. Qui ergo Chriſtum in Caelo eſſe non dubitat, nec Pauli Animam eſſe in Caelo negat. Qui etiam de diſſolutione ſui corporis, atque inhabitatione Caeleſtis Patriae, dicit: Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra &c.* Haec eſt Gregorii Magni doctrina, immo Apoſtolicae Sedis, quam profecto non novam, neque ab eo invectam quiſquam ſuſpicetur, poſteaquam ſtabilem ipſam deprehendimus praecedentibus quoque quinque Saeculis in univerſis Eccleſiis, illamque inter alias profeſſa fuit Romana omnium Magiſtra, uti

uti literae Martyrum, vivente Sancto Cypriano ſcriptae, & Sancti Damaſus, & Leo I. antea fidem fecerunt. Quamobrem mirum ſemper videatur, quei, Saeculo Chriſti Quartodecimo in mentem venerit Joanni XXII. ſummo Pontifici in diverſam ſententiam inclinare, turbaſque eam ob cauſſam excitare in Galliis. Verum qui rogavit, ne Petri fides deficeret, minime ſivit, ut ejus ſucceſſor Joannes ab antiquiſſima Eccleſiae Traditione deſciſceret; atque illaeſam hac etiam in re hereditatem Patrum ſervavit.

Subſequenti Saeculo Septimo ejuſdem Traditionis teſtes habemus Toletanos duos Archiepiſcopos, *Ildefonſum* videlicet, qui Anno Chriſti DCLVII. ad eam Cathedram aſſumtus fuit, & *Julianum*, qui Anno Chriſti DCLXXX. in eadem ſucceſſit. Auctor eſt Sanctus Ildefonſus in Sermon. de Aſſumtione Beatae Mariae, Sanctos in Caeleſti Gloria poſitos anniverſaria illa die gratulari ob adventum Deiparae in Caelum. Julianus vero in Libris Prognoſticon fuſius de hac ipſa re agit. Et quidem Lib. II. Cap. I. duos Paradiſos ſtatuit; terreſtrem nimirum, ubi primi parentes habitarunt; *alterum vero Caeleſtem*, *UBI ANIMAE BEATORUM*, *STATIM UT A CORPORE EXEUNT*, *TRANSFERUNTUR*, *atque digna Felicitate laetantes*, *exſpectant receptionem Corporum ſuorum*. *DE HOC PARADISO Julianus Pomerius ait: Hinc quoque videntur Animae Juſtorum duci vel ire in Paradiſum*, *recedentes a Corpore: quo ſe raptum dicit Apoſtolus*, *mente profecto*, *non corpore*. *Item idem poſt aliquanta dicit: Satis eſt dictum de Paradiſo Caeleſti*, *& quod in eo Sanctae Animae Statim de ſuis Corporibus exeuntes*, *Deo donante*, *mittantur*. *Quod ita debere credi*, *Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſua auctoritate firmavit*, *ubi Latroni dicendo: Hodie Mecum Eris In Paradiſo*, *ſine ulla ambiguitate probavit*, *quod Beatas Animas*, *ſuis exutas Corporibus*, *Paradiſus Caeleſtis ſine ullo intervallo temporis ſuſcipiat*. Claruit *Julianus Pomerius*, heic a Toletano laudatus, Anno Chriſti CCCCXC. teſte Gennadio in Libro de Viris Illuſtribus. Tum pergit Julianus Toletanus inveſtigare, ubi ſit Paradiſus, in quo Beatorum Animae requieſcunt: & Sancti Auguſtini verba e Lib. XII. Cap. 34. de Geneſ. ad liter. profert, quae ſupra Lector a me accepit Cap. XVII. ubi Sanctus Doctor Summum quoque Caelum appellari poſſe *Paradiſum* ſcribit, *&*, *ſi dici oportet*, *Paradiſum Paradiſorum*. Deinde Toletanus *de Sinu Abrahae*, *in quem Beatorum Animae Recipiuntur*, ſermonem habens, haec adjicit: *Sinum Abrahae*, *Requiem Patris*, *vel Secretum Patris*, *ſive etiam Paradiſum*, *ſignificare*, *multiplicium*,

Docto-

Doctorum ſententiis definitum eſſe non ambigo, quum inter ceteros Ambroſius, Auguſtinus, atque Gregorius, tanti Patriarchae Sinum nibil aliud ſignificaſſe, elegantius docuerint. Demum Julianus Cap. 13. Eccleſiae Catholicae fidem hiſce delineat verbis: *Si eſſe Sanctorum Animas in Caelo, atteſtatione ſacri eloquii credimus, oportet, ut & Iniquorum Animas in Inferno eſſe per omnia credamus: quia ex retributione aeternae Juſtitiae, ex qua Juſti Gloriantur, neceſſe eſt, ut & Injuſti per omnia Crucientur. Nam ſicuti Electos Beatitudo Glorificat, ita credi neceſſe eſt, quod die exitus ſui Ignis Reprobos Exurat.* Et nos ſupra vidimus, communem hanc in Eccleſia ab ejus exordio fuiſſe ſententiam, Divitis praeterea Evangelici exemplo confirmatam, ſcilicet nequaquam procraſtinari Iniquorum ſupplicia poſt mortem; atque adeo *ex retributione aeternae Juſtitiae*, ſi credimus Improbos cruciari, Juſtos pariter opus eſt credere praemio & Beatitudine donari.

Magnam Britanniam, immo & Eccleſiam univerſam, initio Saeculi poſt Chriſtum natum Octavi, illuſtravit venerabilis *Beda*, natione Anglus. Itaque ille in Expoſitione in Cap. XI. Evangel. Joannis ſcribit: *Mortem noſtram Dormitionis nomine Scriptura ſignificat. Nam Corpus, dum deſeritur ab Anima, dormit in ſepulcro, reſuſcitandum in noviſſimo die. Animae vero, dum deſerunt Corpora, diverſas receptiones habent. GAUDIUM BONAE, MALAE TORMENTA. Sed quum facta fuerit Reſurrectio, & bonorum Gaudium amplius erit, & malorum Tormenta graviora, quando cum Corpore torquebuntur.* Haec ille ex Tractatu XLIX. Sancti Auguſtini in Joannis Evangelium. At nunc, bone Beda, quid fieri de Sanctorum Animabus cenſes? Reſpondet ille in Sermon. aeſtivali de Pentecoſte, Sanctos ſcientiae fontem conſpecturos: *Quod etiam de quibuſdam perfectioribus Sanctis, & Ante Tempus Reſurrectionis fieri Dubium Non Eſt; illis videlicet, qui fiducia bonorum operum dicere cum Apoſtolo valent: Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto; mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum.* Tum ſubdit: *Sed ne putaremus, eum Apoſtolis ſolummodo, & non etiam nobis, ſi illorum exempla ſequeremur, Beatitudinem divinae cognitionis polliceri, generalem poſt baec ſententiam ſubintulit, & OMNIBUS SE DILIGENTIBUS eadem SUAE VISIONIS ET COGNITIONIS PRAEMIA promittit &c.* Agnoſcit ergo Beda, Sanctorum Animas, jam in Caelum devectas, beari in conſpectu Dei ſummi. Praeterea objectionem exerit, quam dudum a Sancto Auguſtino excitatam ſupra vidimus, eamque ipſius Auguſtini verbis ſolvit, inquiens ad Geneſis verba: *Inſufflavit in faciem ejus ſpira-*

Digitized by Google

ſpiraculum vitae; Quaeritur ergo, ſi poteſt Anima abſque Corpore inter Angelos in Perpetua Beatitudine conſiſtere ſine defectu: quid ergo opus eſt, ut iterum ſurgat Corpus, ut illam tunc immortalem induat, quam nunc mortalem depoſuit? Reſpondet: *Ineſt quidem Corporis adminiſtratio* (fortaſſis *adminiſtrandi deſiderium*) *quo detardatur Animus, ut non in Illud Summum pergat, donec conſurgat Corpus, ut quod nunc ei ſarcinum eſt, tunc ſit in Gloria.* Ceterum Beda in Libro ſingulari aliarum Quaeſtionum Cap. XI. *de Animarum uſque ad reſtitutionem Corporum manſione* agit, & Gregorii Magni verba ex Dialogor. Lib. IV. Cap. 25. nuper a me excerpta, adferens, omiſſo ejus nomine, ſua pro more facit. Tum Cap. XII. quaerit, *num boni bonos in Regno, vel mali malos in Supplicio agnoſcant.* Reſpondet ille, verba mutuatus ex Lib. II. Prognoſticon Juliani Archiepiſcopi Toletani, cujus tamen ſilet nomen, exemplo Lazari & Divitis Evangelici de hoc eſſe minime dubitandum. Tum addit: *Fit autem in Electis quiddam mirabilius, quia non ſolum eos cognoſcunt, quos in hoc Mundo noverunt, ſed velut viſos ac cognitos recognoſcunt bonos, quos numquam viderunt. Nam quum antiquos Patres in Illa Aeterna Hereditate viderint, eis incogniti per viſionem non erunt, quos in opere ſemper noverunt. Quia enim ILLIC OMNES COMMUNI CLARITATE DEUM CONSPICIUNT: quid eſt, quod ibi neſciant, UBI SCIENTEM OMNIA VIDENT?* Idem vero Scriptor alibi animadvertit, Chriſtum Dominum eſſe *IN PARADISO REGNI CAELESTIS, quem CUM CETERIS SANCTIS, etiam confitenti ſe in Cruce Latroni promittere dignatus eſt.* Qualis ergo ante mille Annos Anglicanae Eccleſiae de hujuſmodi rebus ſententia foret, ab inſigni Scriptore Beda Britanni nunc ediſcant. Sed & idem ediſcere poſſunt a *Sancto Aldhelmo* Occidentalium Saxonum in Anglia Epiſcopo, qui ante Bedam floruit, & nobile Poema nobis reliquit *de laude Virginum*, ſive *Virginitatis*, a Caniſio editum, ubi Sanctos non uno in loco affirmat *ad Regna Caelorum* evectos. Proſtant dilucida ejus verba: haec brevitati conſulens omitto.

At minime omittam, quae *Alcuinus*, ſive *Flaccus Albinus*, grande alterum magnae Britanniae ornamentum, atque omnium ſuo aevo doctiſſimus, hac de re ſcripto mandavit. Is non ſemel in ſuis Epiſtolis, atque alibi etiam tradit, Sanctorum Animas in conſpectu ſummi Paſtoris ac Redemtoris noſtri, aeternis Gaudiis ſemper adſiſtere; ſed potiſſimum in Epiſt. LXXXI. ad Paulinum Patriarcham Aquilejenſem, virum ſanctitate & doctrina ſupra ceteros Italiae Epi-

ſcopos

ſcopos celeberrimum, ſcripta circiter Annum Chriſti DCCXCII. ita de Sanctorum Gloria in Caelis loquitur, ut non ſolum communem tunc de illa fuiſſe Eccleſiae Catholicae ſententiam prodat, ſed etiam erroris arguat, ſi quis contra ſentiat; quanquam innuat, neminem auſum tunc fuiſſe palam refragari hujuſmodi doctrinae: quaſi contra omnium ſententiam ire novatores quidam Hiſpani vererentur. Nam de ſectatoribus Elipandi Archiepiſcopi Toletani, aut Felicis Orgellitani Epiſcopi, agit ibi Alcuinus, qui tunc Eccleſiam Dei novitiis ſuis opinionibus non leviter turbabant. Igitur ſcribit Alcuinus: *Eſt quoque in quibuſdam clancula dubitatio, an Animae Sanctorum Apoſtolorum & Martyrum, aliorumque Perfectorum, ante diem Judicii in Caeleſte recipiantur Regnum. His & hujuſcemodi ſpiculis (de pharetris, ut aeſtimo, exemtis perfidiae) unitatem Sanctae & Catholicae Eccleſiae, & veritatem univerſalis Fidei, aliqui vulnerare nitentes, etiam & ſpurciſſimis errorum faecibus limpidiſſima Fidei pocula inficiunt.* Qui ſic loquitur, certiores nos facit, eandem tunc viguiſſe & ſtabilem ubique fuiſſe in Eccleſia Dei ſententiam de Beatorum Felicitate perenni in Caelis, quae demum in Florentino Concilio inrevocabili decreto roborata fuit. Quicunque vero quenquam effectum *Regni Caeleſtis* conſortem ait, ſimul ait, ipſum beatiſſimo jam Dei adſpectu frui. Ad quam ſane Viſionem ineffabilem Alcuinus idem perductum ait *Sanctum Willibrordum* in Homilia de Natali ejuſdem Sancti Archiepiſcopi. Sed, quod plus eſt, habemus, unde confirmetur ipſius Alcuini fides de recepta tunc per univerſam Eccleſiam ſententia, tribuente Sanctis Beatitatem ante diem Judicii. Anno Chriſti DCCXCIV. celebrata fuit pleniſſima *Synodus Francofordienſis* contra errores praedicti Felicis Orgellitani. Ad eam convenerunt Epiſcopi ferme univerſi Italiae, Galliae, atque Germaniae, praeſente inclyto Francorum Rege Carolo. Eginhardo quoque teſte, interfuerunt eidem Synodo Legati Hadriani ſummi Pontificis, hoc eſt Theophylactus & Stephanus Epiſcopi. Quare quanta fuerit ſacri illius conventus auctoritas, facile intelligis. Ibi vero efformata fuit Synodica Epiſtola ad Praeſules Hiſpaniae, quae una cum reliquis Actis legitur in Collectionibus Conciliorum vulgatis. Inter cetera ajunt Patres illi: *Sufficit vobis Sanctorum Patrum veſtigia ſequi, & illorum dicta firma tenere fide. Illi enim in Domino noſtri exſtiterunt Doctores in fide, & ductores ad vitam. Quorum & ſapientia Spiritu Dei plena Libris legitur inſcripta, & vita meritorum miraculis clara & ſanctiſſima: QUORUM ANIMAE APUD DEUM Dei Filium Dominum* no-

Digitized by Google

noſtrum Jeſum Chriſtum pro magno pietatis labore REGNANT IN CAELIS. Nos conſuevimus, unum Florentinum Concilium laudare, ejuſque auctoritate uti in hujuſmodi argumento. Nonne veneratione dignum eſt & Francofordienſe plenarium, ante annos nongentos & quadraginta celebratum, & conſentiente Romano Pontifice, ejuſque Legatis conſidentibus habitum? Dignum profecto eſt, atque ab eo proditur, quae tum foret hac in re doctrina Latinae ſaltem Eccleſiae: nam de Graeca mox erit mihi ſermo.

Sed & Nono Chriſti Saeculo non minori Paſtorum, doctorumque hominum conſenſu Traditionem hanc cuſtoditam invenias. *Florus Magiſter*, Diaconus Lugdunenſis, vir multa eruditione clarus, in Expoſition. Canonis Miſſae, ad illa verba: *Memento Domine Famulorum &c.* haec circiter Annum Chriſti DCCCXXXVII. ſcribebat: *LUCE CLARIUS CONSTAT, QUIA PERFECTORUM JUSTORUM ANIMAE, MOX UT hujus CLAUSTRA CARNIS EXEUNT, IN CAELESTIBUS SEDIBUS RECIPIUNTUR*. Ita verba haec, quae quidem, ut ſupra vidimus, ſunt Gregorii Magni Romani Pontificis Cap. 2. Lib. IV. Dialogorum, Florus ipſe ſua fecit. Ibi quoque de iis dicit: *Quamvis nondum cum ſuis Corporibus, JAM tamen ANIMAE eorum REGNANT CUM CHRISTO*. Eandem ſententiam invenias in Libris *Theodulphi* Aurelianenſis Epiſcopi, *Walafridi Strabi*, *Dungali*, *Amulonis* Lugdunenſis Archiepiſcopi, *Erminoldi* in Vita Sancti Solae Abbatis, *Eulogii* Archiepiſcopi Toletani, *Servati Lupi*, & aliorum ejuſdem Saeculi Noni Scriptorum, quos recenſere ſupervacaneum duco. Quod autem non in iſtius tantum Saeculi, ſed & in praecedentium Eccleſiaſticorum Libris animadvertat Lector, ſaepe illi de Reſurrectione carnis, ac de poſtremo Judicio loquuntur, ejuſque magni diei adſpectum (quod & nos nunc facimus) ad ſpem ac terrorem Fidelium ita deſcribunt, ut ad illud duntaxat tempus referre videantur poenarum & praemiorum diſtributionem a Deo conſtitutam. Verum non haec illorum mens erat. Ideo in animos Chriſtianae gentis tremendi illius diei ſcenam prae omnibus ingerebant, quia nihil revera vehementius in Evangelica Lege noſtras mentes concutere atque ad virtutem impellere, revocare vero a vitiis poteſt, quam tantus ille apparatus, ſimul dulcis, atque terribilis divinae Juſtitiae. Praeterquamquod tunc & Juſtorum felicitas, & Improborum infelicitas, reſtituta Carne, ad apicem ſuum eſt adducenda. Attamen norant illi, nihil aliud revera futurum eſſe ſupremum Judicium, niſi coram univerſo hominum genere Revelatio-

nem,

nem, Manifeſtationem, ſive Confirmationem praecedentis occulti atque peculiaris Judicii, quod jam ſubierant, qui heic viam univerſae carnis ingreſſi fuerant. Scilicet quotieſcumque occaſio ferebat, agnoſcebant Scriptores illi, non exſpectato ſecundo & ſolemni Adventu Filii Dei, Animas carneis vinculis ſolutas, vel ad beatam in Caelis vitam, ſi purgatae erant, vel ad poenas Inferorum deferri. Unum inſtar omnium exemplum dabo. Uſque ad Annum Chriſti DCCCLXV. vitam ſuam produxiſſe videtur *Paſchaſius Radbertus* Monachus, ſive Abbas Corbejenſis, vir magni nominis inter ejus Saeculi Scriptores. Proſtant ejus Commentarii in Evangelium Matthaei, ubi crebra eſt ſupremi Judicii, veluti Retributionis omnium, mentio. Attamen is Lib. XI. ad illa Domini verba: *Vigilate ergo, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit*, diſerte fatetur, agi illic de hora mortis ſingulorum Fidelium, & de occulto Chriſti Judicis adventu, ut rationem exigat a ſervis ſuis. Deinde ad illa verba: *Amen dico vobis, quod ſuper omnia bona ſua conſtituet eum:* jam Sanctis conlatum laborum praemium depraedicat. *Numquid*, ait, *non Petrus, non Paulus, non OMNES reliqui SANCTI, nunc magis ſubvenire poſſunt, devictis hoſtibus, calcatis vitiis, quia CUM DEO REGNANT, quam iſti, qui adhuc in agone deſudant?* Et Infra: *Petrus, quod de Chriſto docuit, Martyrio confirmavit. Idcirco pius Dominus fecit jam quod promiſit; ſicut & reliquos Sanctos, quos conſtituit ſuper omnia bona ſua, ideſt IN GLORIA collocavit DEI, qua nihil eſt ultra melius, quod poſſideatur.* In eandem ſententiam ille loquitur Lib. VI. ad illa verba: *Qui minor eſt in Regno Caelorum, major eſt illo.* Tum expoſition. in Pſalmum *Eructavit*, hunc ait decantari *in natalitiis earum Virginum, quae jam cum Chriſto, feliciter morte ſolutae, introierunt ad Nuptias.* Atque infra locum deſcribens, quo *Sponſus abiit ſecundum humanitatem, & ſedet a dextris Dei*, ibi Angelorum ordines adſiſtentes & miniſtrantes Deo commemorat. *Ibi Apoſtolorum chorus exſultat conſortio, & Martyrum candidatus cum coronis decertat exercitus. Ibi Patriarcharum turba praecinit, & Prophetarum providus reſpondet numerus: quia quae per eos promiſſa ſunt, completa omnia cunctorum jam releguntur adſpectibus. Ibi Sanctorum Confeſſorum ſuis pro plebibus deprecatur Senatus, infra Aeterna Gaudia ſtolatus. Ibi hymnidici Sanctarum Virginum chori, cum ſuis victricibus palmis, ſequuntur Agnum, quocumque vadit.* Haec ante nongentos annos ſcribebat Paſchaſius, ipſiſſima nimirum, quae & nunc in Eccleſia Catholica traduntur. Legat etiam, qui velit, poſtrema Capita Vitae Sancti Adelardi ab ipſo conſcriptae.

Digitized by Google

Ceterum minime exſpectet Lector, ut quicquam ego excerpam in hanc rem e Scriptoribus Eccleſiaſticis Latinis Saeculi Decimi, Undecimi, & Duodecimi. Eadem toties repetere, nihil aliud foret, quam taedium dedita opera creare velle legenti. Itaque id unum in praeſentia monere ſatis ſit, videlicet concordes temporibus iis fuiſſe Scriptores Latinos in credenda Sanctorum Beatitate, minime dilata uſque ad extremi Judicii diem; atque a nullo ex iis revocatam in dubium fuiſſe ejuſmodi doctrinam, ſi Sanctum Bernardum excipias, quem tamen ab opinione ſua receſſiſſe, atque in communi conquieviſſe, jam ſupra animadvertimus Cap. XIX. Id adeo certum eſt, ut quo tempore *Petrus Lombardus* Novarienſis, Bernardi ipſius cura ex humili fortuna ad ſublimem evectus, & Epiſcopatu Pariſienſi tandem donatus, dum circiter Annum Chriſti MCL. Libris Sententiarum compoſitis univerſam paene Theologiam complexus eſt, iſtud Eccleſiae dogma veluti rem exploratam ſtatuerit Lib. IV. Diſtinction. 45. ubi ſcribit: *ANIMAS SANCTORUM DEI FACIEM CONTEMPLANTIUM, in ejus veritate intelligere preces hominum, & quae implendae ſint, vel non*. Rurſus vero eodem Lib. IV. Diſtinct. 49. quaerit: *An major futura ſit Beatitudo Sanctorum poſt Judicium*, quam ante Judicium. Quibus ex verbis intelligimus, minime tunc diſputatum fuiſſe, num Beatitate in Caelis fruerentur Animae Juſtorum; ſed uti dogma ſtabile iſtud receptum fuiſſe. Ac proinde is decernit, *majorem Gloriam poſt Judicium*, *quam ante* futuram eſſe Sanctis ac Juſtis, quia tunc *ampliorem Gloriam ſuae Claritatis Deus demonſtrabit Electis*. Succeſſere poſtea clariſſimi inter Theologos Scholaſticos viri, ac praeſertim eorum coryphaeus, videlicet Angelicus Doctor Sanctus Thomas Aquinas, quos in tradenda & confirmanda dogmatis iſtius medulla concordes invenias. Quare quum circiter Annum Chriſti MCCCXXXIII. Joannes XXII. Romanus Pontifex, tunc in Galliis agens, excitata a ſe in Sermone quodam, ubi Sancti Bernardi auctoritate uſus eſt, controverſia, *num Juſtorum Animae a Corporibus ſegregatae, quibus nulla criminis labes expianda ſupereſt, Divinitatem Facie ad Faciem, ut loquitur Apoſtolus, ante extremi Judicii diem intueantur;* in negativam partem inclinare videretur: ingenti ſtrepitu inſurrexerunt in illum Theologi univerſi Pariſienſes. Inter iſtos prae ceteris tunc eminebant *Durandus a Sancto Porciano*, Ordinis Praedicatorum, olim Palatii Apoſtolici Magiſter, & tunc Epiſcopus Meldenſis, a Scholaſticis appellatus *Doctor reſolutiſſimus; Petrus de Palude* Patriarcha Hieroſolymitanus; *Petrus Rogerii* Archiepi-

chiepi-

chiepiſcopus Rothomagenſis, poſtea ſub nomine Clementis VI. Romanus Pontifex; *Nicolaus de Lyra*, ob Libros ſuos vir perquam celebris; *Petrus de Caſa* Epiſcopus Vaſionenſis, ut alios praeteream. Una illorum ſententia fuit, adverſari ſacris Literis, & Fidei orthodoxae, qui Viſionem Dei Sanctorum Animabus a Corpore ſeparatis detraheret. Nondum revera hac de re ullum Eccleſiae decretum, ut ajunt, definitivum prodierat, ita ut haereſeos inſimulandus foret, qui ſecus ſentiret. Attamen Joannes Papa, dum aegritudine preſſus ad tribunal Dei feſtinaret, ne quid ſcandali inde oriretur, coram adſtantibus proteſtatus eſt, ſe diſputandi tantum cauſſa, & non quicquam decernendi, illa de re antea loquutum. Immo addidit: *Fatemur ſiquidem, & credimus, quod ANIMAE PURGATAE, SEPARATAE A CORPORIBUS, SUNT IN CAELO, CAELORUM REGNO, ET PARADISO, ET CUM CHRISTO, in conſortio Angelorum congregatae. ET VIDENT DEUM, AC DIVINAM ESSENTIAM FACIE AD FACIEM CLARE, in quantum ſtatus & conditio compatitur Animae ſeparatae.* Et quandoquidem interceptus morte Joannes XXII. ſolemni Bulla, ut ritus habet, ſuam hanc mentem & proteſtationem ad omnium notitiam perducere nequivit: Benedictus XII. ejus Succeſſor, Bulla conſcripta *Avenione XVI. Kalendas Aprilis, Anno Primo*, quam apud Alphonſum de Caſtro, atque in Annalib. Eccleſiaſtic. Raynaldi habemus, Praedeceſſoris conſilium complevit, ejus proteſtatione publici juris facta, ſuoque ſuffragio addito, per quod anceps apud Catholicos eſſe deinceps deſivit ejuſmodi argumentum.

CA-

CAPUT VICESIMUMQUARTUM.

Poſt Photianum Schiſma Graeculi quidam, inter quos Moſes Bar-Cepha ineptus Scriptor, de Sanctorum Beatitate parum ſcite opinati. Concordes in ejuſmodi quaeſtione cum Eccleſia Romana Dionyſius vulgo appellatus Areopagita, Michael Syncellus, Auctor Vitae Sanctae Syncleticae, Euſtratius Diaconus C Politanus, Leontius Cyprius Epiſcopus, Daniel Monachus Raithu, Andreas Cretenſis, Stephanus Monachus Laurenſis, Concilium II. Generale Nicaenum, Theodorus Studita, Naucratius, Philo Carpathius, Nicetas Paphlago, & alii e Graecis.

ET haec quidem de Latina Eccleſia. Nam ad Graecos quod attinet, jam Cap. XVIII. monui, exſurrexiſſe poſt Photianum Schiſma homines quoſdam aut nullius momenti, aut multae audaciae, qui Sanctos vita functos aut a Viſione Dei, aut a Regno Caelorum arcerent. Quinam hujus opinionis promotores ac propolae fuerint diligentius inquirere non vacat. Andream tamen Caeſarienſem Archiepiſcopum, incertae aetatis virum, hac opinione Graecos recentiores aliquot dementaſſe, ibidem animadvertimus. Hoc certe novi, hac de re Anno Chriſti MCCCCXXXVIII. & ſequenti, in Concilio Florentino inter Graecos atque Latinos diſceptatum fuiſſe. Armenios quoque vidimus Anno MCCCXXXV. longe gravius hac in re caeſpitaſſe. Sed & maximus Margunius Cythereus Epiſcopus Saeculo XVI. dum adverſus Latinos ſcriberet, hanc etiam litem inſtauravit. Accedit, quod in Tomo XVII. Bibliotecae Patrum legitur Commentarius *de Paradiſo*, Auctore Moſe Bar-Cepha, qui circiter Annum Chriſti DCCCCXC. vixiſſe vulgo creditur, ſed fortaſſis etiam ſerius floruit. Ibi inter alia futilis ingenii meditamenta, immo inter blaſphemias quaſdam, Cap. XVIII. tradit, nunc Eliam & Enoch in Paradiſo terreſtri, unde Adam ejectus fuit, verſari. Idem praeterea locus, uti ille ſcribit, *huic rei ſervit, ut in ipſo habitent Animae hominum Juſtorum, Piorumque, atque eorum, qui per corporis ſui cruciatus Chriſti Fidem comprobarunt, quique fideles Deum amarunt, exutae Corporibus uſque ad Reſurrectionis diem. Nam Latronis Animam eo ſubvexit Dominus;*

dicebat

dicebat enim ad ipſum: Hodie mecum eris in Paradiſo. Hoc idem antea dixerat Cap. VII. hiſce aliis additis: *Non autem dixit in Caelo, quia neque ipſa Domini Anima, ſimul atque a Corpore diſſociata eſt, Caelum conſcendit; ſed die tertio rurſus Corpus ſubiit. Neque Latro quoque eo die in Caelum potuit evadere, quum dicat Chriſtus, neminem conſcendiſſe in Caelum praeter eum, qui deſcendiſſet de Caelo, Filium hominis, qui eſſet in Caelo*. Perperam hic Auctor interpretatur Domini verba Joann. III. 13. *Et nemo aſcendit in Caelum, niſi qui deſcendit de Caelo, Filius hominis, qui eſt in Caelo*. Conſule Patres atque Interpretes. Immo hinc potius argumentari contraria ratione debuit ſciolus ille. Nam, ſi Chriſtus in terra poſitus, dixit, ſe *in Caelo* eodem eſſe tempore, ob Divinitatem nempe ſuam: ergo Latro poſt Chriſti mortem eodem eſſe die potuit in Caelo; nam & ibi ſemper fuit, & nunquam inde diſceſſit Divinitate ſua Filius Dei. Praeterquamquod etiam extra Caelum futura cum Chriſti Anima Latronis Anima, beata eſſe potuit, quum ibi ſumma Beatitudo ſit, ubi conſpiciendum Chriſtus ſe praebet. Verum haec miſſa faciamus. Duo heic demonſtranda nunc mihi ſumo. Alterum eſt, recentiorum temporum Graecos, ſi qui ſunt, qui Sanctorum Beatitudinem caeleſtem diſtulerint ad poſtremum uſque Adventum Domini, deſciviſſe a ſententia ac Traditione majorum ſuorum. Alterum eſt, abundaſſe ſemper, & quidem ſine comparatione, inter ipſos Graecos, vel poſterioribus hiſce Saeculis, qui Catholicorum Latinorum ſententiam ſuis ſcriptis egregie tutati ſunt, & ſervandam cenſuere.

Ad primum quod ſpectat, meminerit Lector, quam conſona cum placitis noſtris ſupra oſtenderimus verba Sanctorum Ignatii Martyris, Methodii, Dionyſii Alexandrini, Euſebii Caeſarienſis, Baſilii, Athanaſii, Ephraemi, Nazianzeni, Nyſſeni, Epiphanii, Chriſoſtomi, aliorumque Graecorum Patrum. Num tot eximiis viris, tot fulgentiſſimis Eccleſiae Catholicae luminibus, quibuſcum etiam concordes invenimus Latinos Patres, quiſquam doctiores digniorefve fide arbitretur Graeculos aevi poſterioris? Hiſce nunc adde & alios Eccleſiae Graecae Scriptores, qui poſt illos effloruerunt. Ad Saeculum a Chriſto nato Quinctum vel Sextum nunc omnium Eruditorum calculo pertinere creduntur *Dionyſii*, vulgo appellati *Areopagitae*, Libri, magni ſane faciendi. Accipe, quid ille tradat Cap. VII. de Eccleſiaſt. Hierarchia, ubi de iis agit, quae fiunt circa Defunctos. Laetiſſimum is ac beatum appellat piorum exitum ex hac vita, quia *norunt*,

runt, quum ad vitae terminum perveniunt, ſe totos percepturos Chriſtiformem ſortem: viamque ad immortalitatem ſuam e Vicino jam clarius intuentes, Divinitatis laudant munera, divinaque laetitia geſtiunt, non amplius ad deteriora converſionem metuentes, ſed parata Bona ſe firmiter perpetuoque poſſeſſuros, probe noſcentes. Propterea Sanctos morientes depraedicandos eſſe *Beatos, uti vere ſunt*, inquit Auctor ille. Tum addit: *Porro Cantica divinarum promiſſionum ac lectiones explicant nobis Sedes illas Beatiſſimas, ad quas ii, qui divina perfectione praediti ſunt, promovebuntur; & quae eum, qui ſancte vita functus eſt, Excipiunt; viventes autem ad ſimilem vitae finem adhortantur.* Quid Sedes iſtae Beatiſſimae ſint, ſi quis ſciſcitetur, reſpondet Dionyſius: *Sanctos in Sinu Abrahae collocari.* Tum quid hoc nomine ſignificetur, e veſtigio prodit, inquiens: *Sinus autem, mea quidem ſententia, ſunt Beatorum Patriarcharum, ceterorumque Sanctorum Diviniſſimae, Beatiſſimaeque Quietis* (ſive Requietis) *Sedes* (atque haec *Requies* nihil aliud eſt, niſi Beatitas, uti ſupra palam factum fuit) *quae viros omnes Deiformes Excipiunt in ſua inſeneſcibili, beatiſſimaque conſummatione.* Et nos pluries ſupra animadvertimus, per *Sinum Abrahae* indicari in Caelis Beatorum vitam, quam Eccleſia fidelibus in pace Chriſti morientibus adprecatur. Et profecto, ut idem Dionyſius ſcribit, *Antiſtes rogat precatione illa Divinam bonitatem, ut Defuncto peccata omnia dimittat, quae per humanam infirmitatem contracta ſunt, eumque in Lucem ſanctam, ac Vivorum Regionem transferat & collocet in Sinu Abrahae, Iſaac, & Jacob, in loco, a quo dolor & triſtitia, gemituſque aufugiunt.* Quum de Fidelibus hinc ad alteram vitam profectis agitur, *Terra viventium* Caeleſtis eſt Gloria, phraſi Patribus familiari, dum Pſalmi XXVI. 13. verba: *Credo videre Bona Domini in Terra Viventium*, uſurpant ad deſignandum Sanctorum ſtatum in altera Vita. Neque aliud ſignificavit Dionyſius; nam haec alia confeſtim adtexit: *Iſta, ut reor, ſunt Beatiſſima Praemia Sanctorum. Quid enim immortalitati perfectae, omnique triſtitia vacuae, ac plenae perpetui Luminis, conferri poſſit? Licet multum ſane promiſſiones illae ſublimiores mente noſtra ſunt, quae vocabulis ad captum noſtrum congruis deſignantur, longe tamen inferiores earum re & veritate appellationes habent. Siquidem verum omnino eſt eloquium illud: Quoniam oculus non vidit, nec auris audivit, neque in cor hominis aſcenderunt, quae praeparavit Deus diligentibus ſe.*

Jam vidimus, beatiſſimas illas Sedes, in quibus Dionyſio teſte aut ſtatim, aut brevi excipiuntur Piorum Animae, corporeo de carcere

cere emigrantes, eſſe *Sinum Abrahae*, ac *Terram Viventium*. Porro, teſtante eodem, in hoc Sinu, in hac Terra recipiuntur *Praemia* illa ineffabilia, quae *oculus non vidit &c.* Ergo ad ſummam Beatitatem, hiſce verbis ab Apoſtolo deſcriptam, deducuntur Spiritus Piorum poſt mortem, non exſpectata Corporis ſocietate, quam forſitan Deus ad multa annorum millia reſtituendam ſervavit. Atque heic Graeci nobis edicant, quo ipſi putarint evolaſſe Dionyſii ipſius Animam, ſimul atque glorioſum, ut traditur, conſummavit Martyrium. Praeſto mihi eſt *Michael Syncellus*, qui circiter Annum Chriſti DCCCXXX. Encomium ejuſdem Dionyſii contexuit. *O Divinam*, ait, *& admirabilem Animam illam, quae choro ſtipata Angelico, in Caelorum uſque verticem ſublimiter avolavit. Quam honoratiſſime ad totius gloriae Dominum, coronarumque largitorem Jeſum, aſcendentem, celebriumque laborum praemia relaturam, unaquaeque Caeleſtium Virtutum laudibus proſequuta eſt, multo cum honore ſuſcipiens ejus in certando ſtrenuitatem: quam ipſorum Spirituum praeconium, adſpirante Numinis aura, & harmoniae totius concentu circumplaudente, ſuo cooptavit Ordini: quam ſuperna illa Hieruſalem, patentibus portis, & expanſis undique ſinibus, excepit: quam Eccleſia primitivorum, in Caelis deſcriptorum, circumplexa eſt: quam Spiritus & Animae Juſtorum Sanctorum, & corde humilium, exceperunt.* Denique addit, caſtiſſimis Chriſti ulnis Animam illius fuiſſe conſtrictam, Apoſtolis, Prophetis, ac Martyribus certatim plaudentibus. En qualem in locum, ineunte adhuc Saeculo IX. hoc eſt, ante Photianum Schiſma, Graeci crederent, invectas fuiſſe tum Dionyſii Martyris, tum reliquorum Sanctorum Animas. In Caelum utique, in ſublimem profecto Beatitatem, atque ad conſpectum atque adſpectum Dei. Fortaſſis autem ad idem Saeculum Quinctum referenda eſt Vita Sanctae Syncleticae a Bollando, Cotelerio, & Montfauconio edita, antiquiſſima certe, utpote quae in Vitis Patrum vetuſtiſſimis commemoratur, atque a Nicephoro Calliſto ſub Sancti Athanaſii nomine jamdiu fuit laudata. De Sancta illa Virgine Graecus Auctor haec in poſtremis lineis habet, ejus referens mortem: *Ubi proxime fuit meta victoriae atque Coronae, viſiones contemplata eſt, Angelorumque auxilia, Virginum item Sanctarum cohortationes ad aſcenſum, necnon illuſtrationes ineffabilis luminis, atque Paradiſi regionem.* Poſt quae, praenuntiato die & hora exitus ſui, *ad Dominum migravit Beata Syncletica, atque ab eo in Praemium certaminum accepit Regnum Caelorum.* Quibus in verbis animadvertere potuiſti, eſſe huic Auctori unum idemque cum *Paradiſo*

Regnum Caelorum. Eodem Saeculo V. atque Anno Chriſti CCCCLVIII. ad plures abiit Sanctus Anatolius Patriarcha Conſtantinopolitanus, cujus Acta a vetuſtiſſimo Scriptore Graeco literis mandata edidit P. Pinius, Bollandi Continuator, ad diem III. Julii in Actis Sanctorum. Ibi Graecus Scriptor ait: *E vivis abiit Anatolius, atque ad Beatam Vitam migravit.* Tum in fine eum hiſce alloquitur verbis: *Qui Magno Nunc Regi Adſtas, atque ab ipſius fulgore inebriaris, inde fideliſſimum tuum gregem adſpice*.

Anno Chriſti DLXXXII. plenus meritis ad aeterna gaudia tranſlatus eſt Sanctus Eutychius, glorioſus Patriarcha Conſtantinopolitanus. Ejus laudes funebri encomio proſequutus eſt *Euſtratius* magnae Eccleſiae Conſtantinopolitanae Presbyter, ipſius Sancti Patriarchae familiaris atque domeſticus, quam Henſchenius in Acta Sanctorum ad diem VI. Aprilis intulit Latio donatam, addito etiam Graeco textu in calce Tomi. Teſte Euſtratio Cap. X. ejuſdem Orationis, jam ſenex Eutychius *diſcedere cupiebat a Corpore, atque ad Dominum proficiſci, uſurpans indentidem illa verba Davidis: Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat Anima mea ad te Deus; & Quando veniam & apparebo ante Faciem tuam*. Neque enim dubitabat Sanctus vir, neque tunc meliora edocti dubitabant, quin Piorum Animae, ſimul atque e terreno carcere evadebant, *ante Faciem Dei* ſiſterentur, beatifico illius adſpectu in perpetuum deinde fruiturae. Poſtremum tandem Euthychius diem clauſit, atque, ut idem Euſtratius ait, *diſcedens ex hac vita in ſenectute bona, ab Angelis ad Caeleſtes choros eſt ſublevatus*. Addit infra, *illius Animam Caeleſti nunc adſiſtere Altari, ibique cum ſanctis Angelis & Apoſtolis pro univerſo Populo preces effundere*. Nam, ut ille ſubdit, *Sancti per fidem vicerunt regna, adepti ſunt repromiſſiones, & poſt vitae commutationem pollent virtute majori*. Verba ſunt Apoſtoli ad Hebr. XI. 33. ubi affirmat, Sanctos *jam adeptos* fuiſſe, quae illis Deus fuerat pollicitus. De Abraham quoque ait in eadem Epiſtola Cap. VI. 15. *Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem*. Haec autem conſequuti ſunt in novo Teſtamento: antea quippe nemo ad Caeleſtem Gloriam ingrediebatur. Ac proinde quum infra Paulus dicat verſ. 39. *non acceperunt repromiſſionem ſine nobis*, recte ea verba interpretari licet de vita aeterna Sanctis minime conlata, antequam Chriſtus Redemtor Eccleſiam ſuo ſanguine fundaret, Caelumque hactenus clauſum aperiret. Denique Euſtratius in peroratione converſus ad ſanctum Patriarcham, haec ait: *Tu vero, ſanctiſſime ac Beatiſſime*

me Pater, de Caelo nos reſpice, & vitae noſtrae curſum ad ſalutem dirige, ut Quum hinc receſſerimus, recipias nos in Sinum Abrahae atque in Aeterna Juſtorum Tabernacula, Ubi purius perfectiuſque intueamur, quae abs te didicimus de ſancta & ſempiterna ejuſdem eſſentiae Trinitate. Eamdem, Pater, deprecare pro nobis, ut Bona conſequamur Aeterna &c. Viden', quo in loco, uti toties diximus, ſitus foret Abrahae Sinus? In Caelo ubi Altare myſticum, ideſt Chriſtus, ubi Angeli atque Apoſtoli. Ibi vero ad Viſionem Dei adductae Animae, *purius & perfectius* conſpiciunt, quae de ſancta, conſubſtantiali, & ſempiterna Trinitate didicerunt in terris, ideſt non amplius Fide, ſed Specie beatiſſimum illud lumen contemplantes. Verum non heic ſiſtit praelaudati Euſtratii CPolitani in rem noſtram eruditio. Poſt ſe praeterea ille reliquit egregium Tractatulum, quem tenebris ereptum primus evulgavit Leo Allatius, editumque rurſus habemus in Tomo XXVII. Bibliothecae Patrum. Opuſculi hujus mentionem antea fecerat Photius Cod. CLXXI. Quoniam Burnetus, uti jampridem monui, offendit in veterum Libris, Mortem appellari *Somnum*, morientes vero dici *obdormire*, homini haec ad literam accipienti viſum fuit, per iſta innui, *ſtatum Mortis eſſe ſtatum Quietis, Silentii, & Ἀεργασίας*, ſive Inactionis, *nempe quoad Mundum externum. Praeterea*, addit ille, *Expergiſci dicimur & Evigilare in Reſurrectione. Quamobrem vero? niſi quod mutato ſtatu, quaſi excuſſo Somno, in lucem & in Mundum viſibilem reſurgamus.* Sed nemo neſcit, in quot deliria proruere poſſit, quicunque tot translatas ſeu typicas loquutiones in ſacris Literis, & apud Patres inveniens, eas in proprio ſenſu accipiens, ſuperaedificare velit ſuper iis Chriſtianae Religionis doctrinam. Jam Sancti Patres paſſim oſtenderunt, non de Animabus, ſed de Corporibus dici *Somnum*, *Obdormire*, *Evigilare*. Neque opus eſt heic lucernam in meridiano Sole accendere. At bene ceſſit, quod ante Annos Mille & paene Ducentos eruditus Auctor Graecus, ideſt praelaudatus *Euſtratius*, Burneti nugas (hoc enim nomine hujuſmodi opiniones dignas arbitratus ille eſt) confoderit, ac penitus diſſiparit. Nam tunc etiam ſcioli aliquot exſtiterunt; qui non palam, ut ſuſpicor, ſed clanculum muſſitabant, *Animas poſt ſeparationem a Corporibus, non operari.* Quare is relinquens, ut *ipſi inter ſeſe obdormiſcerent, ipſorum Nugas repellandas ſibi ſumſit, ſermonis ſui fulcro ex ſacris Scripturis petito.*

Et ſane ex utriuſque Foederis Libris multa congerit Euſtratius ipſe, ac praecipue illa ipſa adfert, quae & nos ſupra protulimus ad

 de-

demonſtrandam Beatitatem ſanctarum Animarum in altera vita. Adhibet deinde teſtimonia Patrum, videlicet Gregorii Nyſſeni, Athanaſii, Baſilii, Nazianzeni, Chryſoſtomi, atque aliorum, diſerte affirmantium, transferri in Caelum, beateque ibi agere Sanctorum Spiritus. Pleraque ex his locis & ego antea produxi. Vitam quoque Sancti Pauli primi Eremitae laudat (hanc Hieronymus aut ſcripſit, aut Latine reddidit) in qua Sanctus Antonius vidiſſe dicitur *Angelorum ordines, & Prophetarum & Apoſtolorum chorum, & inter eos veluti nivem fulgurantem Abbatem Paulum, & una cum illis in Caelum aſcendentem*. Proinde, poſtquam Baſilii verba attulit, in haec erumpit Presbyter C-Politanus: *Ecce enim hic Doctor ſimul una omnes complectens, qui a ſaeculo Domino complacuerunt, Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos, Martyres, & Juſtos, commonſtravit, eos cum Angelis choreas ducere, & ſimul cum illis gaudio ſubſilire. Choreas cum Angelis ducere, Actionis, non otii ſive dormitionis, genus eſt. Et quum dicit: Martyrum Civitas, Civitas Dei eſt, Superna Hieruſalem; Pauli, illique ſimilium mater; plane demonſtrat eorum mutuam concordemque Dei laudationem & Actionem. Confirmavitque haec ita ſe habere illis, Chorus paratus, acceſſio magna eorum, qui a Saeculo Dominum glorificant. Si acceſſio illa glorificantium Deum magna eſt: qua fronte vos dicitis, Martyrum Animas non operari?* Utinam haec legiſſet Burnetus! Sed quod ille in una ſua ſomnia intentus neglexit, non negligat Lector veritatis amator. Pergit deinde dicere Euſtratius: *Anima itaque Caeleſtem Beatitudinem tamdem adepta, munia, quibus ſeſe Caeli Incolae exercent, ipſa quoque Regione Viventium adſcripta, eodem modo perſolvit, uti Choro bene convenientium concors & aſſociata &c. Eademque ratione quicumque Angelorum choro adjunguntur, eamdem atque illi Actionem & Operationem, Explent*. Ad haec Sancti Baſilii locum in Expoſitione Pſalmi CXIV. profert: quem quia ſupra omiſimus, ſuo heic loco minime fraudandum duco. Inquit autem ſanctus ille Epiſcopus. *Revera conſiſtit illic Regio Viventium: quippe qui ſibi ipſis ſimiles ſemper ſunt; in qua animo praegeſtienti pronuntiat Propheta, maximopere univerſorum Deo ſe eſſe complaciturum, tamquam qui nulla illic externae rei cogitatione ſperet mentem ſuam deinceps interpellandam, mox ut ad ſcopum pertigerit verae illius, Angelis quoque nihilo diſparis ſervitutis. Contendimus, inquit Paulus, ſive praeſentes in Corpore, ſive peregrinantes a Corpore, placere illi*. Quibus recitatis ſua haec adjungit Euſtratius: *Vides Apoſtoli, Davidis Prophetae, & Eccleſiae Doctoris, divi-*

na

na ſapientia inſtructorum, doctrinam, dictaque, ut inter ſe concorditer conſonent? Nam illud: Peregrinari a Corpore, & Deo complacere in Regione Viventium, in qua neque nox, neque Somnus, mortis imitatio: certe non aliud ſonat, quam continuam Sanctorum Operationem. Ad haec, poſtquam Nazianzeni verba de laudibus Sancti Baſilii, quae ſupra ſuo loco prodierunt, Euſtratius in medium adduxit, hiſce ſermonem continuat adverſus natos, aut aliquando erupturos Burnetos: *Singulae dictiones, immo ſyllabae, omnia veſtrae contradictionis argumenta extinguunt. Quomodo enim e Caelo inſpicere, aut intercedere, aut ex hac vita migrantes ſuſcipere in ſuis ipſis tabernaculis, qui ſimul una vitam agentes Inſpiciunt Sanctam ac Beatam Trinitatem, & non ita exigue, ſed Purius Pleniuſque poterunt; ſi, uti vos contenditis, non operantur Juſtorum Animae? Sed ejiciantur, longeque abeant ſimilium ſententiarum portenta.* Diſcat hinc Lector, cavere ſibi ab enormi confidentia Burneti, qui ſibi Graecos veteres ceciniſſe venditat, quum tamen ii niſi fabulas ac portenta tamdiu antea duxerint, quae is aetate noſtra ex officina ſua veluti nova produxit. Infra alterum Nyſſeni locum Euſtratius eorum temporum novatoribus opponit, excerptum videlicet e Commentario in Beatitudines, ubi ad illa verba: *Beati, qui perſequutionem patiuntur*, ita diſſerit: *Ne doleamus igitur, & aegre feramus, Fratres, terrenis nos expelli atque prohiberi; namque qui hinc migraverit, in Caeleſti Regia diverſatur. Duo haec ſunt in creatura rerum univerſarum elementa, habitationi rationalis naturae attributa: Caelum, & Terra. Locus eorum, qui per Carnem vitam ſortiti ſunt, Terra: Caelum autem incorporeorum eſt &c. Si hinc abierimus, in Caelum traducemur.* Infra haec adjicit Euſtratius: *De praeſenti vero Sanctarum Animarum ſtatione jam a nobis expoſitum eſt, eas in Caelo cum Angelis choreas ducere.* Denique multis oſtendit, Animas minus Juſtorum Fidelium indigere *purgatione* in altera Vita, eiſque prodeſſe viventium preces ad Deum, & ſacrificia, & eleemoſynas, ut a peccatis ſolvantur. Haec Euſtratius circiter Annum Chriſti DLXXX. non ſua tantum, ſed praeclariſſimorum Eccleſiae Graecae luminum auctoritate ſtatuebat; ita ut quicunque veritatem diligit, nequeat non iraſci Burneto, apud ſuos Britannos venditanti, recentiorum *Pontificiorum* inventum, ſive commentum eſſe, non minus Caeleſtem Beatitudinem Sanctis hinc decedentibus tributam, quam Purgationem quarundam Animarum in altera Vita peragendam. Calumniari volenti nunquam verba deſunt: ſed calumniatores quae poena maneat, nemo non novit.

Circi-

Circiter Ann. Chriſti DCXVI. literis conſignata fuit Vita Sancti Symeonis Sali a *Leontio Neapoleos Epiſcopo* in Inſula Cypri, cujus Scriptoris honorifica mentio occurrit in Actis Nicaeni Concilii II. Hanc habemus editam a Cl. P. Pinio, Continuatore Bollandi, in Actis Sanctorum ad diem I. Julii. Fuit Leontius Symeoni coaevus, de quo in Epilogo haec ait: *Requievit autem, poſtquam Angelicam & perquam mirabilem egiſſet vitam, Symeon &c. & in recte factis ſecundum Deum admodum coruſcavit, & virtutibus in admirationem rapuit ipſas quoque Caeleſtes Spirituum corpore carentium Poteſtates: & perenni Solio Dei & Patris luminum Adſtat, ut qui libertatem acceperit, perpetuis illum hymnis celebrandi una cum omnibus Caeleſtibus Virtutibus.* Rurſus circiter eundem Annum DCXVI. hinc ad caeleſtia Regna translatus eſt Sanctus Joannes cognomento Eleemoſynarius, celeberrimus ille ob caritatem & pietatem Patriarcha Alexandrinus. Ejus Vita ab eodem *Leontio Epiſcopo*, Auctore ſynchrono, conſcripta legitur in Tomo II. Januarii Actor. Sanctor. Bollandi. Sancto huic viro, dum juvenis eſſet, in ſomnis viſa fuerat virgo ſplendentiſſima, quae ei dixit: *Si me poſſederis amicam, ego te ducam in conſpectum Imperatoris.* Miſericordiam ſive Eleemoſynam ſub virginis ſpecie ſibi oblatam fuiſſe cenſuit Joannes. Ejus vero promiſſa Leontius completa ait in morte ſancti viri; nam *Eleemoſyna & Miſericordia, quam habuit circa egenos, eum in Caelorum Regnum deduxerunt.* Porro Sancto eodem Joanne vivente floruit, ſed longe ante illum in Domino obdormivit, alter Joannes; ſanctitate & is, tum etiam ſacra doctrina clarus, *Climacus* videlicet. Ejus Vita ante illius Libros legitur Tom. X. Bibliothecae Patrum, & apud Bollandum ad diem XXX. Martii, contexta a *Daniele Monacho* Monaſterii Raithu, ejuſdem temporis Scriptore. Quo Sanctus ille, Monachorum in Monte Sina Abbas, poſt hujus ſaeculi certamen abierit, hiſce verbis idem Daniel prodidit: *Eſt enim ille Nunc in illa Regia, de qua Paulus canit, quum in haec verba exclamat. Quorum Converſatio In Caelis Eſt: ubi ſenſu ab omni contagione corporis libero, ſola Mente & intelligentia inexplebili modo, ſumma cum voluptate, Inexhauſti Boni Pulchritudine fruitur, inundatur, & exſatiatur: digna ſudoribus Praemia, laborumque dolores omnes ſedantium Munera adeptus, & in ſortem ibi Hereditatis, Regni inquam, Caeleſtis admiſſus, unus jam ex illis, ſemperque deinceps futurus cum illis, quorum pes ſtetit in via recta.* Burneti noſtri ſomnia ignorabat profecto Monachus iſte. Ignorabant & tot alii Graeci, quorum ſeriem integram exhibere nimius

mius eſſet labor. Ego paucos tantum delibo. Incerta eſt aetas Sancti *Andreae Cretenſis* Archiepiſcopi, quanquam Saeculo Chriſti VII. floruiſſe videatur: at minime incerti ſunt ejus Libri. Proſtat inter eos Encomium Sancti Titi Apoſtoli, ubi iſta leguntur in fine: *Nunc enim vero, o divinum & ſacrum caput, de Caelo nos inſpexeris, utpote qui circum Deum Trinum Spiritu tripudies; gratiaque Gratiae Adſiſtas Throno, ſiſque Animo illuſtratus Divino Lumine; ſupplicans pro nobis, ut illic poſitam Beatitudinem conſequamur, & una tecum habitemus in tabernaculis, in quibus ipſe habitas.* Viſionem Dei conlatam Sanctis hinc decedentibus tum ſupra, tum heic diſcere poſſumus. Quam ſententiam ab eodem Andrea Cretenſi confirmatam habemus in Encomio Sancti Nicolai Epiſcopi, ubi illum alloquens ait: *Nunc quoque nos impenſius paſcis, foveſque intenſius, quum Deo, perfectae illi ac adorandae Trinitati pure Adhaeres, cujus in circuitu, ſpirituali ratione cum Angelorum ordinibus ducens choros, nos e Caelo intueris &c.* Paria quoque habes in Oratione a Sancto *Joanne Damaſceno* conſcripta de laudibus Sanctae Barbarae Martyris, edita a Cl. P. Lequien Tom. II. Operum ejuſdem Sancti. Ubi ejus vitam ac mortem deſcripſit, eamque *ad Caeleſtes domos, & adornatam Requiem cum pompa deductam ait*, ad illam oratione converſa addit: *Abi ergo, caſta Virgo, ut ſuperioribus Mundo Praemiis potiaris. Abi, ubi ſilet oratio, eorum quae orationis vim excedunt, Gloriam diffuſe eloqui non valens. Abi, ſinceras bonorum, quae cogitationem ſuperant, delicias perceptura &c. Laetiſſima Sponſi ſpecie & venuſtate fruere, quae nec verbis efferri, nec mente concipi poteſt. Fruere arcana & myſtica in ſupercaeleſti thalamo confabulatione & conſuetudine: qua plane nihil felicius beatiuſque eſt.* Haec Damaſcenus circiter Annum Chriſti DCCXL.

Itidem Anno Chriſti DCCXCVII. irruptione facta a Saracenis in Palaeſtinam, Monaſterium Laurae Sancti Sabae direptum fuit, piiſſimi vero Monachi plerique caeſi. Hiſtoriam hanc literis conſignavit *Stephanus Monachus* ejuſdem Coenobii ſynchronus, eamque editam habemus a Clariſſimis Bollandiſtis Tomo III. Martii in Act. Sanctor. ad diem XX. De primo inter eos mactato inquit ille Cap. IV. *Beatus es, ter feliciſſime, quia Chriſti premendo veſtigia, eum ut ſervus bonus, diciliſque diſcipulus fuiſti ſequutus, & conformis factus paſſionum ejus, conſequenter & particeps exſtitiſti Gloriae in Regno Caeleſti.* Tum poſtquam oſtendit, Martyrum quoque praemia iis deberi, qui pro Virtute quavis mortem tolerant, caeſos illos

omnes

omnes in epilogo alloquens, addit: *Gloriam veſtram, qua nunc ex merito veſtro fruimini, quis ſufficiat enarrare? Beati vere eſtis, & in Deo Beati, quod ex ea, quae ſuper terram eſt, vita violenter ejecti, alterius in Caelis felicioris digni eſtis inventi. Beati eſtis, quia ſuaveolentes fructus Paradiſi decerpſiſtis, & in loco paſcuae reſpiratis ac requieſcitis; quia Chriſto facti eſtis acceſſio deſiderabilis. Mementote etiam noſtri, quamvis terrena nunc commemoratione relicta in Gaudio & Lumine cohabitatis Caeleſtibus. Vivificae, divinaeque & conſubſtantiali Trinitati, quae vos Sibi voluit in Aeternum Adſiſtere, offerte continuam perſeverantemque pro noſtra congregatione orationem.* Atque haec erat fides, hic ſermo Graecae Eccleſiae, antequam Photianum Schiſma variis erroribus lora laxaret in gente illa. Proderit etiam adire Concilium VII. Generale Nicaenum, quod ſub finem ejuſdem Saeculi, Anno ſcilicet DCCLXXXVII. celebratum fuit. Uti ex Actione IV. conſtat, lecta ibi fuit Epiſtola Germani antea Patriarchae Conſtantinopoleos, in qua is mentionem facit *Sanctorum*, (ΤΩ͂Ν Ε᾿Ν Ο᾿ΥΡΑΝΟΙ͂Σ Α᾿ΓΙ΄ΩΝ) *QUI IN CAELIS SUNT.* Infra quoque memorat *Sanctos omnes, conſervos quidem noſtros, ſed Placentes Deo, & ſupernam confidentiam, & BEATITUDINEM APUD IPSUM ADEPTOS, atque a Deo gratiam conſequutos ad miniſtrandum nobis beneficia ipſius, quum per memoriam eorum in hymnis & canticis, Beatitudinem & honorem ipſorum recolimus.* Ibi quoque lectus eſt Sermo Joannis Epiſcopi Theſſalonicenſis, ubi haec verba occurrunt: *Benedictus es, Deus hujus Sancti, atque omnium Sanctorum, qui dediſti eis patientiam, & DIGNATUS ES ILLOS REGNO TUO.* Tunc ergo communis ſententia Graecorum erat, eaque in Generali Concilio probata, videlicet Sanctos e praeſenti vita profectos, *in Caelis, in Beatitudine apud Deum*, atque *in Regno* Caeleſti degere: quae Traditio ex primis Patribus deſcendens, ut vidimus, vivida ſemper viguit atque a melioribus firmata fuit.

Hujus quoque veritatis exemplum reliquit nobis Sanctus *Theodorus Studita*, celebris Saeculi Noni Scriptor inter Graecos. Vitam Sancti Platonis Hegumeni in Monaſterio C Politano Studii, atque Anno Chriſti DCCCXIII. ex humanis ſublati, ſui olim avunculi, & magiſtri, elucubravit Teodorus. Surius vero & Bollandi Continuatores ediderunt ad diem IV. Aprilis. Mortem illius deſcribens, ait: *Spiritum ſuum ſanctum tradidit Angelis, ipſum ad Solem Juſtitiae deducturis. Et Nunc quidem ille in Caelis eſt, non ſolum Aſcetico dignus effectus ordine, ſed Confeſſorum adnumerandus choreis. Quorum*

enim

Digitized by Google

enim certamina pertulit, horum indubie etiam Hereditatem participavit. Diem vero ſuum obiit Anno DCCCXXVI. idem Theodorus Studita, ac de ejus obitu Encyclicam habemus, a *Naucratio* illius diſcipulo conſcriptam, atque a Combefiſio, & in Tomo XIV. Bibliothecae Patrum evulgatam. Dolorem abjiciendum contendit ibi Naucratius, quia Theodorus *potentior jam ad intercceſſionem atque auxilium eſt: tantoque amplius, quantum exempli cauſſa refert, ut prius per ſpeculum in aenigmate, Nunc autem Facie ad Faciem, purius ſplendidiuſque Deo ſerviat, atque miniſtret. Ac prior aliquantulum Dei viam inchoavit, nobis faciens iter: illic paraturus nobis Beatae Quietis habitaculum, dummodo Deo placitis moribus vixerimus &c.* Infra quoque addit: *Modo, conſummato Apoſtolico curſu, Caelos pompa ingreditur, & una cum Angelis feſtos choros ducit, in loco tabernaculi admirabilis, in epulantium ſono, Aeternis in Domino fruens Bonis.* Sed & ipſum Sanctum Theodorum Studitam in Sermone XLII. doctrinae ejuſdem praeconem reperimus, ubi poſtquam exhibuit haec Apoſtoli verba: *Quos vocavit, hos & juſtificavit. Quos autem juſtificavit, illos & glorificavit,* haec alia adtexit. *Videtin quo abibimus? Ubi Chriſtus eſt, ad Dei dexteram conſidens, ubi Gaudium & oratio, ubi Angelorum tripudia, ac coetus eorum, qui in Caelis principes conſcripti ſunt. Ubi gentiles noſtri fratres, patreſque, eo nobis Mox eſt abeundum, gaviſuris in eo, qui in virtute ſua dominatur in aeternum, ut canit ſanctus David: non centenis nec millenis annis, ſed perpetuis, ac finem non habentibus Saeculis.* Hiſce adde Vitam Sancti Nicephori Patriarchae CPolitani, ab *Ignatio Diacono*, & Cuſtode magnae illius Eccleſiae contextam, quam ad diem XIII. Martii publici juris fecere Continuatores Bollandi in Act. Sanctorum. Ibi Cap. XIV. mors ſancti Patriarchae dicitur *Tranſitus ad meliorem Vitam, Beatamque illam Requiem, in qua primitivorum in Caelis deſcriptorum Eccleſia cum ſono choros ducit, feſtum diem feliciter agens. Cum quibus pariter & ipſe praeſultans, atque ſanctitatis caſtimoniam Angelica puritate repraeſentans, parem illis Beatae Repromiſſionis Hereditatem conſequutus eſt.* Tum illum in epilogo alloquens ait: *Tu vero Divini inſpector Tabernaculi, qui in ſupernis ſacrorum Principatuum atriis ambulas, ac corruptionis neſciam ſortem, ſedeſque immortales propius adire meruiſti, & Bona illis parata adeptus, qui actione virtutis faſtigium attigerunt, plena eorum ſatietate repleris &c.* Proſtat etiam in Bibliotheca Patrum Tom. V. Commentarius *Philonis Carpathii* in Cantica Canticorum. Quo tempore is floruerit, incertum eſt. Sunt

qui eum ſcripſiſſe circiter Annum Chriſti CCCCI. arbitrantur: ſed veriſimilius longe poſtea. Utcumque ſit, Auctorem Graecum, & quidem pervetuſtum, nemo neget. At is pag. 682. *cuſtodes murorum* cenſet *Apoſtolos, Prophetas, & Doctores Sanctos omnes.* Tum infra de Eccleſia ait: *Clamat ad Apoſtolos, Prophetas, & Martyres (quibus ſe mater Eccleſia commendare non ceſſat) ut quos habuit ſuae fidei & ſalutis auctores, eoſdem habeat defenſores tutoreſque perpetuos, & perfectores ſuae ſpei apud eumdem Caeleſtem Sponſum: cui quidem nunc cuſtodes illi Beati Spiritus in Caeleſti illa Hieruſalem feliciſſime Adſiſtunt, ac ſupplicant pro Sponſa hac militante &c.* Quae quum ita ſint, quis in poſterum dubitet, an Graeci olim arbitrarentur, ad Viſionem Dei, atque ad ineffabilem Beatitatem admitti Juſtorum Animas poſt mortem? Controverſiae locum nullum relinquunt dilucida haec illorum teſtimonia. Cum quibus etiam cohaerere videas, quae in variis Orationibus jamdiu evulgatis diſſerebat circiter Annum Chriſti DCCCLXXX. *Nicetas Paphlago* Dadybrorum Epiſcopus. Diſertis ille verbis tradit, Sanctos Apoſtolos *una cum Chriſto in Caelum receptos, ad ejus dexteram ſedere, uti ille in dextra Dei Patris ſedet; eoſque Facie ad Faciem illius conſuetudine frui; ac Deiparae Matri in ſuperno atque Caeleſti Paradiſo in exſultatione contubernales eſſe.* Sancta quoque Thecla, ut is ait, nunc *in celſiſſimis intus Paterniſque conquieſcens Sedibus, non jam per fidem, ſed per ſpeciem, neque in ſpeculo & aenigmate, ſed Facie ad Faciem, Divini ſponſi Pulcritudinem Contemplatur.* Gemina ſunt, quae is habet in laudatione Sancti Hiacynthi, ubi pariter *Dei Paradiſum* pro ſummo Caelo & Aula divini Regis accipit. Reliqua praetereo; neque enim quiſquam plura deſideret, ut intelligat, qualis olim foret de Sanctorum Beatitudine, Graecae Eccleſiae ſententia uſque ad Saeculum Chriſti Nonum: eadem profecto, quae & nunc eſt Eccleſiae Romanae.

Digitized by Google

CAPUT VICESIMUMQUINTUM.

Etiam poſt Schiſma Photianum plerique nobiles Graecae Eccleſiae Scriptores cum Romana Eccleſia in aſſerenda Beatitudine Sanctorum concordes. Quid de hac re ſcripſerint Joſeph Hymnographus, Simeon Metaphraſtes, Michael Pſellus, Nilus Monachus, Conſtantinus Acropolita, Nicephorus Gregoras, Nicolaus Cabaſilas, Manuel Palaeologus. Menaea Graecorum idem teſtata. Quam inſipienter Marcus Epheſius, & pauci alii Graeculi, dum Concilium Florentinum haberetur, in hoc argumento adverſati Romanae Eccleſiae; ſed compreſſi a Gregorio Protoſyncaello, Georgio Scholario, ſive Gennadio, atque ab aliis Graecis vel poſt ipſum Concilium.

AT eodem Saeculo Nono Graecam ipſam Eccleſiam graviſſimis turbis concuſſit ac dilaceravit Photius, vir multiplici quidem doctrina ornatus, ſed incredibilis ambitionis facibus ſuccenſus, & pietate omnino vacuus, uſque adeo ut Schiſmate funeſtiſſimo illam a Latina ſejunxerit. An quicquam turbulentus hic homo receſſerit ab antiqua Traditione in doctrina de Beatitate Sanctorum, detegere nondum potui. Sunt, quae ſuſpicionem mihi aliquam ingerant. Certe poſt ea tempora nonnulli apud Graecos occurrunt, qui repromiſſiones Sanctis a Deo factas, ad conſummationem Saeculi diſtuliſſe videntur: quanquam ambiguum ſit, quid ii hac de quaeſtione revera ſignificare voluerint. Jam hoc innui in principio Capitis praecedentis, atque inter eoſdem Scriptores poſt Photium natos ſuſpicor ego recenſendum eſſe Auctorem Quaeſtionum ad Antiochum, quae olim perperam Sancto Athanaſio Alexandrino tribuebantur. Nam quod ab Anonymo Geographo Ravennate Quaeſtiones ejuſmodi memorentur, nihil inde lucis accipimus ad dignoſcendam aetatem Auctoris illius ad nugas proni, quum & Ravennati ipſius dubia prorſus incertaque ſit aetas. Is autem Animas Juſtorum in *Paradiſum* quidem immittit, at *Paradiſum* a *Regno* diſtinguit, quanquam poſtea, veluti ſui immemor, *Juſtos, qui cum Abrahamo ſunt, in Regno exſiſtere* agnoſcat. Hiſce vero Quaeſtionibus aliae in Pſalmos adtexuntur, a Clariſs. Montfauconio editae Tom. II. editionis Athanaſianae; inter quas octogeſima

Digitized by Google

nona eſt de verbis Pſalmi CXLIX. *Gloriabuntur Sancti in Gloria, & Exſultabunt in cubilibus ſuis.* Reſpondetur: *Sanctos dicit ſpirituales & probos homines, qui gloriabuntur poſt mortem in cubilibus ſuis. Cubilia vero ſunt Manſiones Sanctorum, quas poſt mortem inveniunt, & laetantur in Regno Caelorum.* Verum ſi quis ex recentioribus Graecis occurrat, non plane concors cum iis, quae hactenus oſtendimus: quaenam, quaeſo, ratio habenda eſt hominum a perſpicua & ſtabili Majorum ſuorum Traditione deflectentium? Et praecipue quum Graeculi poſterioris aevi neque doctrina, neque auctoritate certare queant cum tot eximiis Patribus, qui Graecam, immo univerſam Eccleſiam, tot ante Saeculis illuſtrarunt. Accedit, quod etſi aliquis e Graecis recentioribus hac in re a paterna Traditione deſcivit, vetuſta tamen ſententia non propterea deſiit eſſe communis, vel poſt Photium, in Orientis Eccleſiis. Id quoque oſtendendum antea mihi propoſueram. Meam nunc fidem properans liberabo.

Sub finem Saeculi Noni, aut ineunte Decimo, hinc evocatus a Deo fuit Sanctus *Joſeph Hymnographus* apud Graecos celebris. Ejus Vitam illuſtravit P. Papebrochius ad diem III. Aprilis in Actis ſanctorum. Dicitur autem in Menaeis Graecis, *quod Sancta illius Anima, deducentibus Sanctis Martyribus Angeliſque, evecta in Caelum ſit, & Ante Dei Conſpectum conſtituta.* Ad haec *Joannes Magnae Dei Eccleſiae Diaconus* in illius Vita num. 37. fuſius exponit, qua ratione viſa fuerit illius Anima in Caelum deferri, dolente viro pio, cui viſio illa oblata fuit, ſibi ſas minime fuiſſe, *reliqua divinae pompae myſteria conſpicere: quo pacto ſcilicet ante ſanctiſſimam Trinitatem fuerit Joſeph evectus, eam pie adoraverit, coeleſtium Spirituum choreis admixtus.* Ejuſmodi viſiones rideant, quantum velint Burneti aſſeclae: iſtud non moror. Negare ſaltem nequeant, quin haec fuerit inconcuſſa eo tempore de Sanctorum Beatitate ſententia Graecorum. Proinde Joannes, Vitae illius Scriptor Graecus, ita ſub finem ait: *Dicamus potius, quod cum Apoſtolis & Martyribus fruatur ea, quae de Sanctae Trinitatis Throno procedit, dignitate & Claritate: cui Adſiſtens, & lucidiſſimae Pulcritudinis fruitione jucundans, noſtrum recordatur &c.* Neque ſecus ſentiebat hac de re ſanctus ipſe Joſeph Hymnographus. Ad diem X. Junii in Act. Sanctorum Bollandi, Hymnum habemus illius, in laudem Sancti Tychonis, ubi is appellatur *Majeſtati Dei Coronatus Adſiſtens.* Produxit etiam P. Henſchenius in Actis Sanctorum ad diem III. Aprilis alterum ejuſdem Hymnum de Sancto Pancratio Epiſcopo Tauromenii, cujus Stropha

XXXIII.

Digitized by Google

XXXIII. ita ſe habet: *Sacerdotum conſpicuus fulgoribus, Martyrumque coruſcans ſplendoribus, Sancte Pancrati, jam Dei Gloriam laetus ac geſtiens Contemplaris*. Circiter Annum Chriſti DCCCCXX. ad contexendas Sanctorum Vitas ſe contulit *Simeon Metaphraſtes*, vir primis honoribus apud Graecos Imperatores functus, atque inter Eccleſiaſticos Scriptores celebris. Legitur apud Surium ad diem IV. Novembris Vita Sancti Joannici ab eo ſcripta: ipſoque teſte, pius ille Abbas *Spiritu migrat ad Eum; quem diligebat, deductus a choris Angelorum &c.* Et infra: *Illum praeceſſerunt Angeli, Paradiſi portas ei aperientes, & tranſmittentes ad eam, quae illic eſt, Beatitudinem, pure appariturum ante Faciem Domini, & ſimul verſaturum cum Angelicis Ordinibus, a quibus beata Trinitas laudatur*. Ita apud eundem Surium ad diem I. Novembris habetur Paſſio Sanctorum Acyndini Aphthonii, & aliorum Martyrum, ab ipſo Metaphraſte ſcriptis mandata. Ad Aphthonium, qui primus in agonem deſcenſurus erat, ſacri Athletae, *bono animo, dixerunt, o frater, Beatam Vitam ingredere. Beatus enim es propter tuum deceſſum, quia primus noſtrum ſiſteris Coram optata Trinitate, tui laboris accipies remunerationem, Aeternam Lucem conſequens, & Gloriam Sempiternam*. Eundem quoque Metaphraſtem legiſſe proderit in Vita Sancti Alypii Cionitae apud Surium die XXVI. Novembris, & Sancti Nicolai Myrenſis Epiſcopi, ut ceteras ab eo conſcriptas Vitas praeteream. Neque heic quiſquam naevos objiciat, quos in Metaphraſtis Operibus Critici viri offendunt. Id unum nunc quaerimus: quae tunc ejus foret, atque Eccleſiae Graecae opinio de Beata in Caelis Sanctorum vita. Egregius & ipſe teſtis eſſe poteſt, tunc etiam apud Graecos inconcuſſam ſtetiſſe doctrinam, pro qua hactenus adverſus Burnetum in acie ſtetimus. Ad ſubſequens Saeculum Undecimum progrediamur, quo inſignem ſibi paravit Anno Chriſti ML. eruditionis ac doctrinae famam *Michael Pſellus*, in aula CPolitana ad eximia munera adhibitus. Is autem in Reſponſ. ad Michaelem Ducam Imperatorem ſcribebat: *In ipſo fulgentiſſimo Caeleſtis Beatitatis Throno Chriſtum Vident Fideles in Fide defuncti, & fruuntur Gaudio Aeterno, laeti ipſi, & ad laetitiam provocantes, ſub Dei ſane oculis immortalem agentes Vitam*. Eodem Saeculo, atque Anno Chriſti MLXX. ad caeleſtia elatus eſt Sanctus Philaretus Monachus Graecus in Monaſterio Sancti Eliae, cujus Vitam a *Nilo Monacho* Graeco Auctore coaevo ſcriptam, ac Latine redditam Bollandi Continuatores evulgarunt ad diem VI. Aprilis. Ibi ejus obitum referens Nilus ait: *Animam illius*

Digitized by Google

lius caeleſtes Angelorum chori reverenter ſuſcipientes, omnium Conditori Deo honorificentiſſime, magnaque cum gloria, tamquam divinum quoddam atque ornatiſſimum donum obtulere. Qui profectò illam accipiens, inter praeclaros Sanctorum virorum, qui jam inde uſque à Mundi incunabulis fuerunt, ordines adſcribit: ubi laetantium omnium eſt habitatio, ubi gaudium & exſultatio, ubi eſt Caeleſte Regnum. Tandem in Epilogo ad ſanctum ipſum Philaretum Nilus converſus, haec addit. *Tu, inquam, qui Deo propior clarius ac purius Illum intueris, ac mortalitatis noſtrae vinculis jam exſolutus, magnam fiduciam ac libertatem Apud Eumdem es adeptus, ne umquam noſtri te capiat oblivio.* Perſpicua haec ſunt, neque commentario indigent, quippe Dei Viſione beari Sanctos diſerte Nilus affirmat.

Florebat Anno Chriſti MCCLXX. *Conſtantinus Acropolita*, Magnus Logotheta in Aula C Politana. Proſtat ejus Oratio de Laudibus Sancti Joannis Damaſceni, edita inter Acta Sanctorum Bollandi in Appendice ad Tomum II. Maji. Ibi ait, *manifeſtum, certiſſimumque eſſe*, Damaſcenum *a Deo collocatum fuiſſe inter eos, qui propius Sibi Adſiſtunt.* Sed & in Vita Sanctae Theodoſiae Cap. IV. ad diem XXIX. Maji in eiſdem Actis Sanctorum, ab ipſo Conſtantino Acropolita ſcripta horum ſimilia legas. Anno quoque MCCLXXXIII. vel ſubſequenti *Gregorius Cyprius* renuntiatus fuit Patriarcha C Politanus. Hic nobis reliquit Encomium Sancti Georgii magni Martyris, evulgatum in praelaudatis Actis Sanctor. ad diem XXIII. Aprilis, ubi inter alia haec de ipſo Martyre in peroratione ſcribit: *Poſt Apoſtolos, Prophetaſque, & Veteris Teſtamenti Juſtos, princeps in choro Martyrum, Primamque Pulcritudinem* (ſcilicet Deum) *Facie ad Faciem, non jam per ſpeculum in aenigmate, Contemplans, vivit coram Domino. Impletur enim in eo Iſaiae vaticinium dicentis: Et erit ipſi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus ipſius. Propterea etiam in Caelis eſt noſter apud Deum pacificator.* Adire etiam juvabit Vitam Sancti Codrati, aliorumque Martyrum, a *Nicephoro Gregora*, magni nominis Scriptore inter Graecos, exaratam, atque ab iiſdem Bollandi Continuatoribus editam ad diem X. Martii. De Codrato is ait: *Firmiter nobis perſuademus, quod Nunc Bonis Omnibus Apud Deum libere illi perfrui liceat; ac manſiones non has vel illas dumtaxat, ſed ad eumdem modum omnes inhabitando occupet, tamquam heres & filius, in quo Deus Pater ſibi complacuit &c.* Infra addit: *Frueris tu quidem Nunc, o benedicte Patris caeleſtis, praeparatis tibi Bonis Aeternis, fatoque nulli obnoxiis, quae neque oculum*

oculum humanum vidiſſe, neque in cor terrenum deſcendiſſe didicimus: & gaudes, dum Athlotheta Chriſto ſine ullo obſtaculo potiris. Floruit Nicephorus Gregoras Anno Chriſti MCCCXLVII. eique ſynchronus fuit *Nicolaus Cabaſilas* Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, cui debemus Encomium Sanctae Theodorae Sanctimonialis, editum inter Acta Sanctorum Bollandi ad diem V. Aprilis. Ibi in fine ſanctam mulierem hiſce alloquitur: *Tu quidem, quam ſuſpiraſti, Trinitatem, & in quam fixos ut plurimum tenuiſti obtutus*, Ταυτῆς Νῦν Ἀμέσως Μετέχεις, *Nunc Immediate Ipſam Poſſides*. Praetereo heic *Gregorium Palamam*, qui eiſdem temporibus praeter multa alia Vitam ſcripſit Sancti Petri Athonitae in Act. Sanctor. evulgatam ad diem XII. Junii, ubi paria tradit: progredi enim juvat. Anno quoque MCCCCIV. ad plures abiit Theodorus Deſpota, quem Manuel Palaeologus Graecorum Imperator, ejus frater, luculenta Oratione laudavit, a Combefiſio edita in Auctario Bibliothecae Patrum. Ibi Auguſtus Orator ait: *Ille ab humana conſuetudine abjunctus, Deum Conſequutus Eſt, fuitque inſcriptus Beatorum choro, inter quos multi ejus cognati &c. Cum Beatis, ipſoque inſuper Deo, longe utique jucundius habet, quam quum verſabatur nobiſcum, uſque adeo ut nulla comparatio ſuperſit: Quippe factus particeps interminabilis Vitae, Gloriaeque, & Voluptatis, quae vitae illi indefectibili congruit. Quae enim aevo illi pulcra ſunt ac bona, tanto noſtris praecellunt, quanto incorruptibilia corruptioni obnoxiis; tantumque illorum diſcrimen, ut neque lingua doceri poſſit.* Tum ait, moleſte minime ferendum, quod aliquis e corpore migrans, *Bona Aeterna fuerit conſequutus, & Felicitatem, quae nulli deinceps mutationi obnoxia ſit. Ceterum credimus, Theodorum in loco eſſe ab omni triſtitia vacuo, in Lumine, quod aliquando apparens, Solem hunc fulgore multo ſit obſcuraturum: quodque univerſis praeſtantius eſt, credimus eſſe conjunctum Salvatori Chriſto, & una cum Martyribus agentem choros, Paradiſi potiri bonis.*

Atquae haec erat uſque ad initium Saeculi Quincti-decimi de hiſce rebus ſententia, quam palam profitebantur Eccleſiae Graecae Primates, ipſique etiam Auguſti. Quod ſi eorum Hymnos conſulas, id ſaepe ab ipſis repetitum atque inculcatum invenias. Exemplum accipe ex Magnis Graecorum eorundem Menaeis excerptum, Hymnum videlicet in honorem Sancti Euthychii Melitenenſis Epiſcopi & Martyris, quem ad diem XXVIII. Maji Papebrochius edidit in Act. Sanctorum. Hoc ejus exordium: *Supernis Virtutibus ſociatus Eutychi, & Throno divinae Gratiae Nunc Adſiſtens, luciferam tuam memo-*

riam

riam honorantes, *tua interceſſione divinitus illuſtra*. Alterum pariter Hymnum audi de Sancto Tito Thaumaturgo, ad diem II. Aprilis ab Henſchenio evulgatum in Actis eiſdem, atque hauſtum ex Officio Eccleſiaſtico Graecorum. Ibi haec verba: *Omnis materiae expertibus Angelis additus*, *o Beatiſſime*, *& Caeleſtis Regni claritate indeſinenter perfruens*, *reſpice pſallentes*. *Auguſta virtutum ſpecie refulgens*, *in Thalamo Gloriae ineffabilis recumbis*, *Chriſtoque in ſaecula hymnum concinis &c.* Affinia legere potes in altero Hymno in honorem Sanctae Agrippinae Virginis & Martyris, quem e Graecorum Menaeis mutuatus idem Papebrochius ad diem III. Junii intulit in Acta Sanctorum. Sed & in Menologio Graeci ipſi Sanctos *Adſtare Trinitati* fatentur, & praecipue, quum de Sancto Baſilio ajunt: Βασίλεις σοφὲ, Παρεςὼς Τῇ Τριάδι, *Baſili ſapiens*, *Qui Adſiſtis Trinitati*. Ceterum plura aggerere non eſt animus. Dies enim & charta me deficeret, ſi unaquaeque Graecae Eccleſiae monumenta hanc in rem conſulere, atque huc transferre vellem. Satis fuerit Lectorem monere, jamdiu a Cl. viro Nicolao Comneno Papadopoli, ſub finem Praenotionum Myſtagogicarum, uti hujuſce doctrinae teſtes egregios laudatos fuiſſe *Conſtantinum Harmenopolum*, *Nicetam Theſſalonicenſem*, *Heliam Cretenſem*, *Joannem Veccum*, *Georgium Metochiten*, *Georgium Trapezuntium*, immo & *Gregorium Coreſſium*, Saeculi Sexti-decimi Scriptorem; ita ut dubitatio omnis deſinere debeat, quin eadem olim foret cum Romana Graecae Eccleſiae ſententia de Beatitudine Sanctorum. Addit idem Papadopolus, occurrere paſſim dogma iſtud in Menaeis, Triodiis, Synaxariis, Tropariis, atque aliis ſacris Graecorum Libris, tum excuſis, tum manu exaratis. Atque is conſulto ingentem locorum ſegetem indicavit, petitam ex Anthologio Eccleſiae Graecae, & ex *Horologio* (*Diurnum* Latini appellant) quod Graeci prae manibus habent, in quibus aperta occurrit mentio Caeleſtis Beatitatis, qua nunc Sancti poſt depoſitionem terreni oneris perpetuo fruuntur.

At, inquiens, Anno MCCCCXXXVIII. & MCCCCXXXIX. in Florentino Generali Concilio diſputatum fuit hac ipſa de re inter Latinos & Graecos. Ita ſane; ſtabilique decreto firmatum tunc fuit, Graecis ipſis conſentientibus: *Illorum Animas*, *qui poſt Baptiſma ſuſceptum*, *nullam omnino peccati maculam incurrerunt: Illas etiam*, *quae poſt contractam peccati maculam*, *vel in ſuis corporibus*, *vel exutae corporibus*, *ſunt purgatae: IN CAELUM MOX RECIPI*, *ET INTUERI CLARE IPSUM DEUM TRINUM ET UNUM*, *SI-*

CUTI

CUTI EST; pro meritorum tamen diverſitate alium alio perfectius. In Concilio quoque Conſtantienſi, Anno Chriſti MCCCCXVI. non tam perſpicua, magnifica tamen, dicta fuerant de Beatitate Sanctorum. Vide Tomum XII. Collection. Labbeanae pag. 1586. ubi ejuſdem Concilii Bulla de Canonizandis tribus Sanctis Suecis, ex hiſce verbis exordium ſumit: *FELIX PRORSUS ET INEFFABILIS EST SANCTORUM GLORIA, incomparabilis Pulcritudo, ET BEATITUDO PERENNIS &c. Nihil tamen per noſtras laudes, nihil per ſacrificia & oblationes eis accreſcit novae perfectionis & Gloriae. Nec EORUM PLENA ET PERFECTA FELICITAS noſtris operibus, vel obſequioſo famulatu, minui poteſt vel augeri, quum per ſe ſufficiens ſit ſtatus eorum, omnique BONORUM AGGREGATIONE Perfectus.* Ita in Oecumenico illo Concilio ante Florentinum Eccleſia Catholica loquebatur. Poſſem & alias Sanctorum *Canonizationes* recenſere, praecedentibus Saeculis peractas, in quibus ſtatuitur jam inchoata in Caelis Sanctorum Beatitas: ſed pluribus tempero. Quum ergo a primis Chriſtianae Reipublicae Saeculis uſque ad idem Concilium Florentinum communis ſemper, ſtabiliſque deſcendiſſet doctrina de Sanctorum inenarrabili Felicitate in Caelis; eamque Graeca ipſa Eccleſia, uti vidimus, concordi ſemper ſuffragio foviſſet, ac palam profeſſa fuiſſet: petiiſſem lubenter a Novatore Burneto, fuiſſe-ne aequum, ut ob contentionem paucorum recederet Eccleſia a dogmate, tanta Saeculorum praecedentium concordia per manus a Majoribus accepto? Immo hoc unum potuit ac debuit amplecti. Eoque magis, quod plerique Graecorum in eo ipſo Concilio, ubi agebatur de utriuſque Eccleſiae foedere reſtituendo, non rem ipſam negabant, ſed de parergis duntaxat altercabantur. In Actis ejuſdem Concilii pag. 27. edition. Labbeanae haec leguntur: *Et Graeci quidem eos, qui nunc ſuppliciis addicti ſunt, negant perfecte ſuſcepiſſe poenas, ſed Corpora etiam exſpectare; quemadmodum & Animae Sanctorum Sunt Quidem Aſſequutae Beatitudinem, non perfecte tamen. Fruentur autem ea perfecte, quum fiet Reſurrectio Corporum, ſecundum Apoſtolum ad Hebraeos XI. dicentem: Et hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſionem; hoc eſt per Corpora non acceperunt. Quum vero Corporibus Animae in Reſurrectione conjungentur, tunc perfecta fruentur Beatitudine. Itali vero aſſerunt, Animas quidem damnatorum non perfecte cruciari, quum non adſint Corpora; tunc enim ajunt, cum Corporibus aeternas poenas ſuſtinebunt. Animas autem Sanctorum perfectam in Caelis jam adeptas eſſe laureolam, nunc quidem ut Ani-*

mae; tunc autem ſuis, *inquiunt*, *Corporibus indutae perpetuo laetabuntur*. At Concilium intactam reliquit ejuſmodi controverſiam, quae non ſolum inter Graecos, ſed & a longo tempore inter ipſos Latinos Theologos fervebat. Additur in Actis. *Sunt etiam inter Graecos, qui ita ſentiant: Sanctorum Animas non eſſe perfectam conſequutas Beatitudinem, ſed in Loco verſari ſeparato, ibique laetari, mente volventes cogitationem de perfecta, quae eos manet, laureola, abſolutaque Beatitudine, & adeptione Regni Dei*. Pauci e Graecis, Photiani Schiſmatis acerrimis propugnatoribus, poſtremae huic ſententiae adhaerebant, eorumque primipilus fuit Marcus Epheſius, infenſiſſimus ille Latinorum hoſtis, qui hoc ipſo titulo magnus Heros apud Heterodoxos Occidentis poſtea evaſit. At inter ipſos Graecos *Beſſarion* Cardinalis Nicaenus, & *Gregorius Protoſyncellus*, poſtea Patriarcha C Politanus, dogma in Florentino Concilio conſtabilitum tutati ſunt, legiturque in ipſius Synodi Actis, Gregorii ejuſdem Opuſculum, in quo teſtatur, ſe fuſius hac de re egiſſe in altero Tractatu, quem nunquam legi. Accedit, quod adverſus eundem Marcum pugnavit *Georgius Scholarius*, qui & *Gennadius* alio nomine appellabatur, Patriarcha C Politanus & ipſe, ampliſſima Expoſitione pro Concilio Florentino edita, in cujus Cap. IV. e ſacris Literis, atque ex ipſius Eccleſiae Graecae Scriptoribus, ſacriſque monumentis, luculente oſtendit, eandem ſemper fuiſſe Graecorum atque Latinorum ſententiam de Beatitate Sanctorum. Hanc Georgii, ſive Gennadii lucubrationem in Tomo XXVI. Bibliothecae Patrum, omnium uſui expoſitam, oculiſque torvis a nonnullis Heterodoxis exceptam, uti nobile in praeſenti Quaeſtione documentum, optandum eſt, ut unuſquiſque legat.

Interea nemo ſatis mirari poſſit Photianorum quorundam caecitatem, qui ut virulento in Latinos odio morem gererent, nihil penſi habuerunt, an doctrina heic defererent ac proderent, quam hactenus oſtendimus per tot Saecula ratam atque conſtantem in Eccleſia non minus Latina quam Gaeca ſtetiſſe. Rem tamen non levis momenti hac in re animadverte, quaeſo. Pauci fuere Graeci illi, qui Concilii Florentini decreto de Beatitate Sanctorum refragati ſunt, eorum aciem ducente Marco Epheſio. Sed aut ſupinae ignorantiae illos arguere jam neceſſe eſt; aut in doctrinae tantum parergis tota illorum pugna cum aliis Graecis atque Latinis verſabatur; aut alter alterius mentem non intellexiſſe credendi ſunt. Illi quippe convicti a verbis antiquorum Patrum, ac praeſertim Baſilii, Nazianzeni, &

Chry-

Cryſoſtomi, quam triadem Scriptorum, neque immerito, incredibili veneratione proſequebantur Graeci omnes, ſemperque in ore adhuc habent; adducti etiam a Liturgiis, Synaxariis, Trypariis, aliiſque ſacris ſuae Eccleſiae Libris: unanimi conſenſu & ipſi fatebantur, Sanctos nunc in Caelo degere, adſtare Deo uni ac trino, ejuſque Adſpectu gaudere; & nihilominus contendebant, eos nondum recepiſſe repromiſſionem, ſperandam tantummodo in Reſurrectione Carnis. Marcus ipſe Epheſius (uti animadvertit nuper laudatus Gennadius Cap. IV. Sect. 3. Expoſit.) in Oratione, quam habuerat de Sancto Helia, eum dixerat *in Caelo eſſe*, *atque una cum ſplendoribus Angelorum*, *Domini Throno Aſſidere*, *& Dei Ad Faciem Viſione potiri*. Attamen is ajebat, Sanctos nondum Regnum ingreſſos, nondum mercedem, nondum bona, quae oculus non vidit, recepiſſe. Hoc puto enatum ex male intellectis verbis Andreae & Arethae Caeſarienſium Epiſcoporum, de queis actum ſupra fuit Cap. XVIII. Gennadius autem reponebat: *Heic ſubit mihi vehementer ridere: ſi Deum Facie ad Faciem Juſtorum Animae Videant; & Trinitati, & Dei Throno ſine ullo medio Adſiſtant; nec tamen ineffabilibus Bonis adhuc perfruantur. O inſenſibilitatem! Quaenam ineffabilia Bona eſſe exiſtimatis Viſione Dei majora? Perſpicite quid dicatis; nam id blaſphemia maxima eſt. Si enim Deum in Facie Vident (quod Nemo Negaverit Umquam); ſunt autem & alia Bona, quae non vident: ergo majora ea Dei Viſione ſunt. At id neque Daemones umquam dicerent.* Itaque vides, neminem e Graecis Viſionem Dei negaſſe Sanctis, quanquam ridiculo poſtea dogmate contenderent, eos adhuc exſpectare mercedem & Regnum. Sed fortaſſis id unum ii volebant, augendam nimirum tunc eſſe Juſtorum Felicitatem in Caelis, quum contubernium Carnis Animae recipient: quod & Latina Eccleſia agnoſcit; ſed ſpiritu diſſenſionis praerepti oculos avertebant ab iis, quae Latini recte ſentiebant. Porro in praeſentia nihil noſtra certo ſcire intereſt, fuerit-ne ejuſdem Apologiae Auctor Gennadius, qui & Georgius Scholarius, an Joſeph Epiſcopus Methonenſis, an quiſquam alius: qua de re adhuc inter Eruditos diſputatur. Nemo neget, quin ea proceſſerit ab Auctore aliquo Graeco, Marci Epheſii ſynchrono, cui perſpecta melius, quam nobis, erat ſuae Eccleſiae doctrina in hocce negotio. Propterea quicumque apud ipſos Graecos nunc etiam numerantur homines mitioris animi, atque ingenii ad meliora compoſiti, ii Novatores ſuae gentis, Latinorum odio nimium excaecatos, averſati, hac in re cum Romana plane Eccleſia conſentiunt. Immo te-

ſtarur idem Papadopolus, gente Graecus, & in ſacris Grecorum rebus verſatiſſimus, ſi Marcum Epheſium, Margunium, & paucos alios excipias, reliquos Graecos nunquam abſceſſiſſe neque abſcedere a dogmate, quod tam a Latinis quam a Graecis in Concilio Florentino conſtabilitum animadvertimus. Quae vero nunc Eccleſiae Graecae hac de re communis ſententia ſit, Papadopolus ipſe prodit verbis *Gabrielis Severi* Metropolitae Philadelphienſis, acerrimi alioquin Latinorum hoſtis, qui Saeculo proxime praeterito in Libro de Differentiis (non ſecus atque *Georgius Coreſſius*, alter Photianus ſynchronus praeſtiterat in Epiſtol. Theolog.) in haec verba loquitur: *Hanc habeo ſententiam in hac controverſia, nimirum Sanctorum Animas Videre ſane, ut Animae ſunt, Beatitatem & Gloriam Dei, uti in Sapientiae Libro dicitur: Juſtorum Animae In Manu Dei Sunt; & ut magnus Baſilius in jam allatis locis dicebat. At in quantum debent iterum Anima & Corpus perfectam mercedem recipere Divinae Beatitatis: dico, nondum perfecte Sanctos Praemium accepiſſe. Nam tunc erit perfecta merces, quum Chriſtus judicabit univerſam terram, & reddet unicuique ſecundum opera ejus.* Philadelphienſis ſententiam nemo Catholicorum improbabit. Nemo quippe noſtrum dubitat, quin poſt Corporum, ſive Carnis Reſurrectionem, futura ſit major Beatitudo Juſtorum in Caelis, uti jam vidimus tradi a veterum quoque pleriſque. Iſtud autem diſputationi adhuc inter Theologos obnoxium eſt, ſcilicet intenſive-ne, an extenſive augenda tunc ſit eadem Beatitas. Quam quidem controverſiam ingredi nunc neque vacat, neque refert. Heic enim in quamcunque partem inclines, a Catholicae Eccleſiae tramite non declines. Vide Sanctum Thomam in 4. Diſtinct. 49. Quaeſt. I. Articulo 4., alioſque Scholaſticos de hoc argumento loquutos. Satis nobis ſit jam percepiſſe, quam ridendus ſit Burnetus, qui Florentini Concilii ſententiam veluti vetuſtatis ac Traditionis ſuffragio deſtitutam exclamat. Antiquiſſimam, ſtabilemque hujus Dogmatis Traditionem nunc habet Lector: quod erat demonſtrandum.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VICESIMUMSEXTUM.

Quam neceſſarium, quam utile ad Chriſtianorum Spem confovendam, quamque Dei bonitati conſonum Dogma de Beatitudine Sanctorum. Contra quam pernicioſa Burneti opinio, utpote quae a Martyrio, Virtutibuſque homines avertat, & Vitiis oſtium grande recludat. Quam ſimul divinam bonitatem dedeceat.

LONGE plura, ne dicam innumera alia, congerere potuiſſem tum Latinae, tum Graecae Eccleſiae Monumenta, ut fuſius etiam oſtenderem, quam longe lateque in omnibus Chriſti Eccleſiis, atque ab ipſis remotioribus Saeculis, communis, conſtans, & ore omnium depraedicata ſemper fuerit Juſtorum in Regia Caeleſti Beatitas, minime exſpectato redivivae Carnis contubernio. Sed modus eſt adhibendus. Nunc ergo Lectores rogo, Britannos potiſſimum, ſi quiſquam ad haec legenda accedat, ut Burnetum ad cauſſam dicendam de Libro a ſe evulgato jam tandem adigant. Scilicet cur, & quo animo, quove conſilio inveteratam (puto etiam apud ſuos tribules) ſententiam de Felicitate Sanctorum, poſtremis hiſce temporibus arrodendam, ac, ſi fieri poſſet, dejiciendam ipſe ſibi ſumſerit. Quis non videt, Impiorum, & Iniquorum commodis Burnetum ſedule proſpexiſſe, quando eorum ſupplicia uſque ad conſummationem Saeculi diſtulit? Dum vero Juſtorum quoque retributionem ad magnum illum diem procraſtinat, vix dici poteſt, quantam perniciem Chriſtianae Religioni moliatur maleſana illius opinio, & quam propterea deteſtanda atque omnibus fugienda ſit, qui revera Chriſto ſuam fidem addixere, atque in Chriſto Domino ſuam ſpem collocarunt. Rerum certe ſacrarum peritis notum arbitror, Chriſtiani hominis vitam atque oeconomiam, quod eſt ad operandum, e tribus potiſſimum pendere Virtutibus, quas Theologicas, & ſupernaturales appellamus: e *Fide* videlicet, *Spe*, & *Caritate*, quas identidem divinus Paulus commemorat. Quo altius hae inſident in animis noſtris, eo operoſius tum declinando a malo, tum faciendo bonum nobis cordi & curae eſt, ut Deo placeamus. Si vero imbecilles haſce in nobis ſentimus, gradibus quoque infirmis tunc ad Deum tendimus, atque in vitia facile fini-

mus

Digitized by Google

mus ut rapiamur. Et quidem etiamſi ultra hanc vitam altera non eſſet, recta ipſa Ratio perſuaderet, & Deum eſſe, ipſumque fore amandum, & Virtutem potius, quam Vitia, nobis eſſe excolendam. Verum tam ipſa Ratio, quam Revelatio certos nos faciunt, exſiſtere alteram Vitam, Animaſque ratione praeditas, immortales & nunquam perituras, a Deo fuiſſe creatas. Ad haec quum ſupremum omnium Creatorem agnoſcere opus ſit infinite Juſtum (quod attributum niſi mente captus ei deneget): neceſſe quoque eſt, in altero Saeculo & Praemia Juſtorum & Poenas Iniquorum fateamur, ubi Juſtus Deus aequa lance & illos remuneretur, & hos ſecundum merita puniat: quod videlicet in hoc Mundo non ſemper ſibi faciendum divinus rerum arbiter pro ſua voluntate atque ſapientia cenſet. Validiſſimum hoc argumentum ad immortalitatem Animae demonſtrandam, a Platone uſurpatum, Chryſoſtomus, aliique Patres ſaepe inculcant. At quod praecipue certos nos facit de Immortalitate Animae, vox primae Veritatis eſt, vox Chriſti Domini, cujus Religionem invictis adducti rationibus amplexi ſumus, & cujus dicta a fallacia ac errore prorſus immunia merito credimus. Erunt ergo Praemia, erunt & Poenae in altera Vita, eaque per Fidem adventura novimus ac certiſſime credimus. Erit Deus ipſe, ſummum Bonum, preamium Bonis, quum ſe in Regia ſpectandum electis ſuis praebebit, ſuoque adſpectu eorum intima illuminabit, ſatiabit, atque admiranda, nunquamque deſitura voluptate replebit. Sed quid Chriſtianis prodeſſet, tantam Felicitatem in Caelis paratam noſſe & credere, niſi etiam ſe eadem potituros, & quidem ſine longa mora, ſperarent? Propterea non Fidem ſolam, ſed & Spem in ſuorum Fidelium Animas immittit Deus, ut quod viribus noſtris aſſequi nunquam fas eſſet, miſericordia & ope divina conferendum nobis ſperemus. O beatam Spem, o dulce proborum refrigerium in terris! Si ſpiritu facta carnis mortificabimus, ſi cum Chriſto compatiemur, ſi ambulantes in viis Domini abnegabimus noſmetipſos: nos quoque glorificabimur, & ex filiis heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti, per Dei miſeratoris gratiam evademus. Nunc quod non videmus, ſperamus. Nunc per patientiam ineffabilia illa Bona exſpectamus. Veniet, ac cito veniet exoptata illa dies, qua Chriſtum amorem noſtrum, in gloria Patris ſedentem, Facie ad Faciem contemplabimur, ac videbimus Deum, ſicuti eſt, non jam amplius per ſpeculum, ſive in aenigmate, atque inhabitabimus in atriis ejus, & ſatiabimur bonis domus ejus. Quis ergo nos ſeparabit a Caritate Dei,

Dei, quae eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſequutio? an gladius? Nihil horum ſane: fiducia noſtra in Deo eſt; in his omnibus ſuperabimus propter Eum, qui dilexit nos. Ipſe enim nobiſcum victoriam referet, & Juſtus ſimul ac miſericors Pater ſua nobis dona, quum hinc emigrabimus, elargietur.

Verum in Britannia exſurrexit, qui nos ſeparare poſtremis hiſce temporibus a Caritate Chriſti vellet. Atque is Burnetus eſt, quem non ita pridem prurigo invaſit iterum ſuſcitandi tamdiu ſepultos atque exſibilatos Chiliaſtarum errores, & procraſtinandi uſque ad extremum Chriſti Judicium, immo & poſt illud ad Annos Mille, ſupernam Juſtorum Felicitatem in Caelis. Chriſtianorum mentibus quam pernicioſa ſit ejuſmodi opinio, quicunque ſerio recogitet, quis continuo non intelligat? Ut ut non tollatur per eam prorſus Spes nobis a Deo ingeſta, grande profecto illi vulnus hac ratione infertur. Ita nimirum efformatus a divino Artifice homo fuit, ut innatum ei ſit atque eſſentiale principium, in volendo & agendo, Amor ſui ipſius, & deſiderium Felicitatis. Propterea benignus ipſe Deus immenſa bona paravit, eaque propoſuit mentiri neſcius Fidelibus ſuis, ut tanto Praemio ſolicitati, in via mandatorum ſuorum alacres decurrant, certitudine ac Spe incomparabilis hujus mercedis levante, immo carum reddente laborem itineris. Atque haec praemia ille ſaepe ac ſaepius repetit, nobiſque inculcat in ſacris Literis, quaſi veritus, ne de iis aliquando dubitaremus, aut eadem excidere e memoria noſtra pateremur: probe noſcens, quantum virium haec habeant ad excitandos animos hominum ad cultum & amorem, alioqui per ſe expetendum, Virtutis. *Quod etiam vel maxime in illius doctrina admireris* (inquit Chryſoſtomus) *ubique ſumma cum plenitudine certaminum praemia ponit: uti Deum videre, adire hereditatem Regni Caelorum, ac Filios Dei fieri, Deoque ſimiles, miſericordiam conſequi & conſolationem, tum etiam in Caelis copioſam habere mercedem. Sicubi vero etiam triſtium meminiſſe oportet, parce id facit. Gehennae enim nomen ſemel in hiſce ſermonibus poſuit; in aliis vero quibuſdam diſſimulanter, ac hortatorio potius quam comminatorio ſermone.* Scilicet optimus ille Pater, promtior ad remunerandum quam ad puniendum eſt. Verum Burnetum auſcultes, ab hiſce praemiis arcentem Juſtos, donec nudi Spiritus Carnis conſortium recipiant: quid, quaeſo, cogitandum deinceps foret de Deo, qui ſe adeo munificum erga ſervos ſuos tam crebro edicit? Quo in loco erunt Praemia illa,

totics

toties ac tantopere depraedicata? & quo tandem evadet ſuaviſſima & efficax Chriſtianae gentis Spes, quae non confundit? Burnetus quippe contendit, Juſtorum Animas corporeo carcere ſolutas in ignotum quendam Locum deferri, a Caelo remotum, ibique ſpecie quadam Somni colligari, & externam quamque rem oblitas ignobili quadam in *ἀεργασίᾳ*, ſive *inactione* & otio degere. Quamobrem ſecundum illius paene dixi deliria, Sanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum, Stephani, aliorumque Martyrum Spiritus, promiſſa illa Praemia adhuc exſpectant, eo tantum tempore conſequuturi, quum univerſorum Reſurrectionem Archangeli tuba indicabit. Conſectaria dogmatis hujus perſequamur.

Primo fieri non poteſt, quin Impii, Increduli, atque Ethnici nobis inſultent, noſtramque Spem ſonantibus cachinnis irrideant. Quid enim, inquient, vos Chriſtiani dicitis: *Gloriamur in Spe Gloriae Filiorum Dei?* Quid *Spe gaudentes*, vos jactitatis? Ecce inter Britannos doctus vir, qui Chriſtianum ſe dicit, palam fatetur, nondum ullum eorum, qui Deum credunt, ab exordio Mundi ad hunc uſque diem, quae ſperabat, adeptum fuiſſe. Jam fluxere tot annorum Millia, ex quo fruſtra mercedem hanc opperiuntur Adam, Abel, Abraham, Iſaac, & Jacob. Abiere jam Mille ferme & ſeptingenti Anni, ex quo Apoſtoli veſtri vitam fortiter dedere pro Chriſto, conſequendae Beatitudinis illius, quam tam ſaepe in ore habetis, Spe atque fiducia illecti; & nullus tamen eſt hactenus in illam immiſſus. Porro quid ſentiendum de divino, ut dicitis, Magiſtro veſtro, qui ad parandam ſuis Diſcipulis Manſionem in domo Patris ſui ſe ire ante decem & ſeptem Saecula profeſſus eſt, quum illuc tamen nemo hactenus aditum invenerit? Numquid ille luſit, aut promiſſa ſua feſellit, aut tot Saeculis opus fuit ad parandum illis & vobis in Caelo domicilium? Ad haec in fine ſaltem Mundi vos votis veſtris compotes futuros eſſe ſperatis. At quandonam definet eſſe Mundus? Id ignoratis, ipſumque vobis occultum voluit Magiſter veſter. Quid, ſi non poſt Mille Annos, ſed poſt multa Annorum Millia exſpectandum ſit hujus Mundi funus? Quid, ſi nunquam terribilis hic dies adveniat? Denique riſu excipient Impii (dolens atque indignabundus dico) divinum ipſum Redemtorem noſtrum, qui animos noſtros erecturus ad quaeque aſpera pro Virtute toleranda, ajebat: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt Regnum Caelorum. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quo-*

niam

niam ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum Videbunt &c. Variis hiſce nominibus, ut nuper Chryſoſtomus innuebat, & Nyſſenus alibi monuit, unam Caeleſtem Beatitatem ſignificavit Dominus. Quei, inquient Epicuri aſſeclae, adeo magnifica ſperare vos fecit Chriſtus, ſi Burneto teſtante nondum quiſquam illud Regnum, illam Terram, quam Viventium Terram appellatis, ſolatium illud, illam ſatietatem, miſericordiam, & Viſionem Dei aſſequutus eſt? Et nunquid praegnantibus verbis non uſus eſt Praeceptor veſter, quum ait: *Gaudete & exſultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in Caelis?* Ille, quaſi jam tenerent ineffabilem iſtam mercedem, gaudere ſuos & exſultare jubet. Atqui ne ullus quidem poſt tot Saeculorum ſpatium coronam iſtam retulit, incertumque plane eſt, quando ſit relaturus, cunctis interim ſua ſpe fraudatis. Haec, aliaque id genus dicteria ſectatoribus Pyrrhonis adverſus ſanctiſſimam ac veraciſſimam Chriſti Religionem Burnetus miniſtravit improvida opinione ſua. Atque hoc unum ſatis eſſe poteſt apud ſapientes Chriſti Fideles, ut hanc ipſam opinionem, tot abſurda patientem, abominentur, & falſam e veſtigio dijudicent. Is enim, ut verbis utar Theophili Archiepiſcopi Alexandrini, *Chriſtianum Dogma* de Beatitudine Juſtorum, *ludum & jocum facit*, quum tot Chriſtus fuerit Fidelibus ſuis pollicitus, nihil vero iſtorum completum hactenus Burnetus velit. Qui etiam Regnum Chriſti in Caelis nondum inchoatum temere contendit, quum tamen, ut idem ſanctus vir animadvertit, *nulli dubium ſit, quin qui Deus permanet in aeternum, ſimul habeat & Regnum, & ſuper ipſos quoque, quos REGNI POSSESSIONE DONAVIT, Rex perpetuus appelletur.* Ita Theophilus circiter Annum Chriſti CCCXC. in Epiſtol. II. Paſchali, a Sancto Hieronymo in Latinum ſermonem converſa.

Secundo, ab opinione Burneti abſterrentur Fideles, ne in poſterum alacriter Martyrium pro Chriſto ſubeant, ſi occaſio tulerit & ne contra Vitia in agone Chriſtiano fortiter dimicent, animoque obfirmato procedant in amore Virtutum. Nos labores aggredimur, nos ad aerumnas, aliaque mala exantlanda ferimur, dum majus bonum e labore & patientia nos eſſe aſſequuturos ſperamus. Martyres ipſi ad eximia illa praemia anhelantes, quae Chriſti Athletas in Caelis manent, invicto robore perſtabant in tormentis, vitamque laeti dabant, ut terrena bona cum immenſa Caelorum Beatitudine commutarent, in quam certo & confeſtim ſe invehendos ea ratione norant. Nam, uti ajebat Sanctus Aſterius Amaſenus Epiſcopus circiter

Digitized by Google

Annum Chriſti CCCCI. Homil. in Sanctos Martyres, *Spes ſpiritualium bonorum, proba admodum fortitudinis ac tolerantiae exſiſtit doctrix: quae nimirum velut idoneum pignus, certaque arrha animis inſidens, periculum omne imperculſos jubet aſpicere, ac reipſa ferre ſtrenue. Atque id conſentanea maxime ratione. Sic enim fere hominibus natura comparatum eſt, ut in iis laboribus, quibus nihil praemii propoſitum ſit, molles ac reſoluti efficiamur: eoſque viciſſim vegeti alacreſque adeamus, qui praemia ac honores propoſitos habent. Quamobrem univerſi Martyres, Evangelicae illi ſcripturae animum adhibentes, qua Dominus ſacros pugiles ac Dei amantes hortatur, dicens: Si quis confitebitur me &c. pro ea confeſſione immotis animis acutum ferrum tolerarunt, ac rogos conſcenderunt &c.* Neque tantummodo Bonum ac Praemium majus animis noſtris proponatur oportet, ut pro illo adipiſcendo multa toleremus: ſed etiam neceſſe eſt, ut Praemium illud *proxime* arripiendum ſit. Alioquin quo magis remotum a nobis Bonum aliquod contemplamur, eo plus illud in aeſtimatione noſtra decreſcit, ita ut vel exigua Bona praeſentia videantur nobis majora, quoties cum Bonis, quamvis longe excellentioribus ſed remotiſſimis comparentur. Id quotidie uſuvenire experientia nos docet. Itaque, ſi, uti Burnetus ſibi perſuaſit, & nobis (quod tamen abſit) perſuadere vellet, ne poſt Mille & Septingentos quidem Annos Martyres & Juſti percepere fructum ſuorum laborum; ignotumque omnino ſit, quando beata illa dies exoritura ſit; neque deſit metus, ne plura ac plura adhuc Saecula reſtent: refrigeſcat illico Proborum ardor in arduo Virtutum curriculo, atque aegre mortem quiſque eligat pro Chriſti amore, Virtutiſque cuſtodia, quando Vitam, tam grande Bonum, & praeſens, depoſiturus ſit, aut laborioſe ſit ducturus, pro Bono tam longe poſito, ac tam ſero e manu Dei recipiendo. En grave alterum abſurdum, quod ſecum trahit inconſulta opinio Burneti. Divinae ſapientiae oeconomiam non videt is per haec ſua commenta everſum iri? Nihil magis optat Deus, quam ut Virtutem complectamur; miſitque idcirco in terras Unigenitum ſuum, ut faceret ſibi Populum ſectatorem bonorum operum. Probe quoque ſciens, animos hominum, a ſe efformatos, non moveri ad magna agendum, niſi exſpectatione Praemii magni, atque imminentis, ſublimia pollicitus eſt, eaque poſt mortem noſtram quin illico praeſtare poſſit Deus, nemo neget. At nunc Burnetus Chriſtiano Populo denuntiat, quae tanta liberalitate nobis promiſſa fuere, minime exſpectanda eſſe poſt mortem, ſed incerto tempore, cujus tam longa

etiam

etiam poſſit eſſe ſeries, ut poſt plurima tantummodo Annorum millia promiſſa ſua Deus exſolvere velit. Quis, amabo, haec audiens, praeſentia Bona, ipſamque Vitam laetus contemnat, ut Bona futurae Vitae tam immani ſpatio remota apprehendat?

Tertio, non tantum Juſtis praemia, ſed & Injuſtis poenas aequus rerum omnium Moderator indixit. Verum ut gratificarentur Iniquorum gregi, prodiere noſtris temporibus Novatores quidam in Britannia bene noti, qui haſce poenas, quanquam *Aeternas* diſertis verbis in Evangelio appellatas, in aeternitatem protrahendas negarunt. Immo inventi ſunt quidam, qui Animas eorundem Improborum, ne diutius in tormentis Inferorum crucientur, in nihilum tandem a Deo redigendas ſtatuerunt. Alia nunc ratione in ſubſidium hominum nequam accurrit Burnetus. Non ſolum is ſupplicia Impiorum apud Inferos *Sempiterna* fore inficiatur pag. 239. ſed etiam majus adhibet ſolatium illorum Animabus, contendens, neminem hactenus in ea ſupplicia deductum fuiſſe, quae toties Deus in divinis Scripturis fuerat comminatus. Complura jam Annorum Millia abierunt, ex quo Mundum atque humanum genus Creator condidit; & nemo tamen hactenus ſenſit, an urat Ignis Infernus. Fortaſſis etiam multa alia Annorum Millia decurrent, antequam Improborum turba in flammas illas conjiciatur: nam poſtremi tantum Judicii die Inferorum poenalium oſtia aperientur, ſi Burneto credimus. Nollem duris ſuſpicionibus onerare memoriam iſtius hominis; at is plane videatur conjurationem iniiſſe cum Atheis & Improbis, ut ex eorum animis metum divinae Juſtitiae amoveat, aut in ipſis, quanto poſſit conatu, imminuat. Nunc etiamſi Chriſtiana gens Aeternitatem poenae a Deo conſtitutae credat, certumque habeat, mox ut quiſque emigrat ex hac vita odio Dei dignus, in illa tormenta detrudendum; tam multi nihilominus in Vitia & peccata ruunt, & quod pejus eſt, in ipſis torpent atque marceſcunt. Quid vero deinceps exſpectandum foret, ubi in opinionem Burneti miſerrime Britannia concederet? Tam immaniter debilitato terrore alterius vitae, nonne enormem in modum fieri poſſet morum ejus gentis in deterius converſio? Cur innumera illa flagitia, quae in Ethnicis cum Apoſtoli, tum Sancti Patres, olim deprehenderunt (quanquam propiora, quam Burnetus, plerique ex Ethnicis ipſis crederent tormenta Inferorum) non apud Britannos ſenſim ſuccreſcerent, Atheis ac Deiſtis denique Burneto, velut ſuo commilitoni, plaudentibus? Quis haec ferat? A Chriſti ſane dictis, divinoque conſilio iſta abhorrent, qui non minus Juſtos Praemiorum

ſpe ad Virtutem incitat, quam Injuſtos terrore Gehennae compeſcere cupit. Cur autem non continuo poſt mortem malos Omnipotens puniat, qui jamdiu ait: *Mihi vindicta, & ego retribuam?* Et nonne *horrendum eſt*, ut inquit Apoſtolus ad Hebr. X. 31. *incidere in manus Dei viventis?* Nunquid vires, aut voluntas Deo deſunt ad caſtigandos rebelles ſuos, ita ut eorum ſupplicia in tot Saecula differantur?

Quarto, tantum abeſt ſecundum Burneti ſententiam, ut miſericors Deus Praemia toties promiſſa in Sanctos ſuos ex hac vita decedentes effundat, victoreſque in certamine pro ſe inito coronet, ut eos contra veluti reos puniat. An ego quicquam heic exaggerem, ſapiens Lector mox judicabit. Eorum videlicet Animae Corpore ſolutae, ſi Burneto credimus, in ignotum locum devehuntur, atque Lactantio teſte *in una communique cuſtodia detinentur*, *donec tempus adveniat*, *quo maximus Judex meritorum faciat examen*. Ibi vero, uti idem Burnetus eſt opinatus pag. 83. degunt *in ſtatu quietis*, *ſilentii*, *&* ἀεργασίας (ideſt nihil operantes) *quoad Mundum externum: quouſque expergiſcentes & evigilantes in Reſurrectione*, *mutato ſtatu*, *quaſi excuſſo Somno*, *in lucem & in Mundum viſibilem reſurgunt*. O vere obdormientem hominem, ſuaque ſomnia placide pro ſolidis rebus venditantem, ſed in gravem Dei, ſanctiſſimaeque Religionis contumeliam! Ergo ſecundum ſomniatoris hujus imaginationes Spiritus Juſtorum ſtatim a morte in carcerem & ergaſtulum quoddam detruduntur, a Caelorum Regno remotiſſimum. Ibi ab origine Mundi poſt tot Annorum Millia detinentur Juſti quilibet: & quanquam Chriſtus Dominus mirabili ſacrificio Crucis Patrem placatum erga genus humanum effecerit, id nihil eis profuit. Immo ne Apoſtoli quidem & Martyres, immenſi illius beneficii hactenus fuere participes. Ipſi quoque in carcerem conjecti; carcer adhuc clauſus egredi cupientibus; clauſae adhuc Caelorum portae, neminique licet illuc inferre pedem. Ergo nondum reconciliatus Pater; ergo nullus adhuc Redemtionis fructus, quum & poſt perſolutum a divino Salvatore pretium, melius nunc non habeant Animae Juſtorum, quam ante adventum miſericordis Filii Dei. Ergo exinanitur Incarnatio Filii Dei; exinanitur Crux; & fruſtra Paulus tot ac tanta ad Romanos ſcripſerit de magnificentia meritorum, & gratiae Chriſti in novo Foedere, praecipue quum ait: *Non ſicut delictum*, *ita & donum*. *Si enim unius delicto multi mortui ſunt: multo magis gratia Dei*, *& donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti*. Et nos *gloriamur in ſpe Gloriae filiorum Dei*. Fruſtra quoque is nobis conſolationem adhibet, inquiens:

Digitized by Google

inquiens: *Nunc vero liberati a peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem: finem vero Vitam Aeternam.* Haec ſunt conſectaria, & quidem, ni fallor, blaſphema Burnetanae opinionis. Quod plus eſt, Juſtorum omnium, & vel ipſorum Apoſtolorum ac Martyrum Spiritus in carcere illo, in otio ignobili, in quadam torporis ſpecie, omniumque, quae geſta ſunt in Mundo, obliti, longe a praeſentia & conſpectu Dei, a tot Saeculis vivunt, & Burneto jubente victuri ſunt uſque ad extremum Chriſti Judicium. Haeccine Beatitas illa, quam toties, tantoque apparatu ante oculos Fidelium ſuorum propoſuit Dominus, ut ad arduum Virtutis agonem unumquenque ſolicitaret? Immo illos in miſerum ſtatum conjectos, & reorum ad inſtar ab Aula eliminatos, & in exſilium actos, atque ibi infelici vitae conditione maceratos fateri cogimur. Nam quantumlibet aerumnis, vanitate aliiſque incommodis terrena haec vita abundet: quis tamen noſtrum lubens hanc ipſam manſionem defereret, in qua mille objecta nos delectant, in qua operamur, ſoliciti quotidie, ut commoda & gaudia uberiora nobis accedant, ubi commutaturus eam foret cum infelici illa quiete, atque inactuoſa manſione, in quam Burnetus Proborum Animas hinc abeuntes compellit? Quod ſi aliquis reponat, Animabus iis in ſolatium converti ſpem ac memoriam Beatitudinis futurae, de qua certae jam ſunt: experientiam heic omnium teſtem provoco, an non potius excogitandum & dicendum ſit, Beatitatis ipſius memoriam in immodicum vergere cruciatum Spirituum, carcerem illum inhabitantium. Rectiſſime Salomon jamdiu ajebat Proverb. XIII. 12. *Spes, quae differtur, Affligit Animam*, ſive *ſpes protracta, eſt languor & aegritudo cordis*. Quum quis innocens in carcere detinetur, ſpe ſibi ingeſta libertatis quamprimum recipiendae reficitur. At ubi Menſes plures abeunt, neque optata illa dies unquam emergit, inquietus evadat animus, neceſſe eſt, & ſpes in impatientiam tranſeat. Hercle ſi unum Annum in carcere incluſus, & ſolus egiſſet Burnetus, nunquam illi in mentem veniſſet, pari poena damnare Juſtos perfectos poſt mortem. At quid dixi, pari poena? Si Anni, immo centena, immo millia aliquot Annorum fluant, atque in carcere clauſus, nondum libertati ſit reſtitutus, ſpe abeunte deſperatio & immanis triſtitia ſuccedat oportet. Neque aliud de Juſtorum ſtatu in abſurdiſſima Burneti opinione excogitandum eſt. Nihil plus ſitiunt vere Deum amantes Animae, vel quum in hac vita verſantur, quam Deum ſuum, ſummum videlicet Bonum aſſequi, eumque poſſe intueri, ejuſque beato con-

conſpectu potiri, intra ſe cum Apoſtolo gementes & exſpectantes adoptionem filiorum Dei. *Deſiderantibus*, ut inquit Comicus, *invisa eſt quaevis mora:* tormentum eſt quaelibet procraſtinatio. Qui ſitit, & fontem paratum de longe conſpicit, at potare diu nequit, non ſpe oblectatur, ſed deſiderio cruciatur, & fatigata exſpectatione enecatur. Ergo intelligas, quanta poena torquerentur Juſti, ſi aucto in morte hoc deſiderio, & tunc invaleſcente adeo dulci ſpe, optata nihilominus Beatitate fraudarentur; & quouſque eorum moeſtitia & dolor procederet, ſi poſt diutinum aliquot Saeculorum deſiderium ac ſpem noſſent ſibi exſpectandum illud adhuc eſſe, quod tantopere cupiunt, aliquot inſuper Annorum Millia. Heu informem atque abominandam Burneti ſententiam, quae Deum, Patrem noſtrum amantiſſimum, veluti ſui, ſuorumque promiſſorum oblitum exhibet! Num adeo bonum ac miſeratorem Deum decere unquam putes, poſt abſolutum certamen, ad quod ille nos tam anxie ſolicitat, Coronam denegare, Praemiumque in enorme temporis ſpatium protrahere, fatigando interea & excruciando (& quidem ſine ullo meriti augmento, nam id ſolum in hac vita ſperandum eſt) filiorum ſuorum ſpem atque exſpectationem? Ne in hominibus quidem ferendum id foret. Proinde incredibilia, injurioſa Deo, nobis propinat Burnetus; & quod magis intolerandum eſt, is alibi, ut Improbis faveat, ultra omnem menſuram miſericordiam Deo tribuit; ipſum vero non veretur immiſericordem praeſtare erga amicos & filios ſuos. Profecto qui haec temere ſcribit, ignorat, quid ſit poena damni, quid abeſſe ab adſpectu Dei: quod omnium maximum ſupplicium in Inferis futurum eſt, neque Juſtis in ſomniato loco aliquo a Caelis remoto concluſis ſupplicium eſſe defineret, etiamſi aliquando deſiturum id eſſe ſtatuas. At quoniam non ſemel Burnetus nomen *Somni*, & *Dormientium* nobis ingerit: nunc monendus eſt Lector, referri iſta non ad Animas a Corpore avulſas, ſed ad Corpora ipſa, quae nunc dormiunt, in ſupremo tantum excitanda Judicio. Audi Sanctum Paulinum Epiſcopum Nolanum, qui Anno Ch. 406. Natalem XIII. Sancti Felicis (e tenebris per me eductum, publicique juris factum Tom. I. Anecdot. Latin.) recitans, in haec verba loquitur;

Et dignum retinere ſuae pia Carnis honorem
Oſſa, quibus Sanctus numquam deſiſtit adeſſe
Spiritus: unde piis ſtat gratia viva Sepulcris,
Quae probet in Chriſto functos ſine morte ſepultos,
Ad tempus placido SOPIRI CORPORA SOMNO.

Propterea ſicut in Symbolo dicimus de Chriſto Domino: *Mortuus & Sepultus eſt*, utique Corpore, non Anima: ita & de Fidelibus vita functis dicimus: *Dormiunt in Somno Pacis*, ideſt Corpore, non autem Anima.

CAPUT VICESIMUMSEPTIMUM.

Improbandum Burneti conſilium in hujuſmodi quaeſtione pertractanda. Quae ab eo divinae Scripturae loca pro ſe adducuntur, nibil Romanae Eccleſiae hac de re Dogmati adverſantur.

NEMO ergo, niſi deſipiat, nequit quin agnoſcat, ſumme laudabile, Deoque dignum, noſtriſque Animabus utile, Eccleſiae Romanae dogma de Beatitate Sanctorum. Contra hactenus vidimus, quam gravibus abſurdis laboret, atque adeo quam pernicioſa ſit, ac minime ferenda Burneti opinio. Verum is, niſi jam ante Chriſtum Judicem ſtetiſſet, fortaſſe reponere nunc poſſet, ſe ſtudio Veritatis ductum, adverſatum fuiſſe communi huic Chriſtianae gentis ſententiae. Immo is Cap. I. Operis, ſe ipſius *Veritatis amore flagrantem* in hac ipſa controverſia jactitavit. Namque ubi decreverit Deus, idque ex divinis Libris eluceat, in fine duntaxat Mundi futura eſſe Praemia Juſtorum, frontem demittere opus eſt; & non quod nos volumus, aut aequum magiſve congruum nobis videtur, ſed quod ille voluit atque decrevit, credendum eſt. Pulcra ſane verba, venuſta hercle excuſatio, quam tamen in promtu ſemper habeat quiſque Novator. In cenſum autem Novatorum, atque illorum, qui appellantur *free Thinkers*, immo & inter Viſionarios Thomam Burnetum jamdiu retulere ſapientes Britanni, ex quo is in *Theoria telluris*, *in Archaeologiis Philoſophicis*, atque in *Tractatu de Fide*, *& officiis Chriſtianorum*, qualis foret ingenii ſui modulus notum univerſitati Literatorum fecit. At infelicem Veritatis ſortem! quam ſe deperire vel ii maxime profitentur, qui ab ipſa longius recedunt: quod ubique dolendum eſt, ſed praeſertim in Religionis negotio. Hanc Athei ſupra alios ſe attigiſſe ſibi blandiuntur, ridentque aut miſerentur veluti illuſas aliorum mentes. Neque perſpiciunt, id unum ſe quaerere, ut nullum ſit exinde fraenum affectibus ac moribus ſuis, ſeque univerſi generis humani

mani

mani teterrimos hoſtes evaſiſſe. Alii Gloriolae amore ſuccenſi, hujus conſequendae ſpem collocant aut in novis erroribus cudendis, aut in antiquorum ſomniis ex oblivionis antro revocandis, nihil penſi habentes, an iſta in ſacrarum Literarum dedecus, aut in perniciem Religionis & Reipublicae vergant. Loco Veritatis eſt illis amor Novitatis. Atque utinam non ejuſmodi morbo laboraſſet Burnetus, neque ei verum id tantummodo fuiſſet viſum, quod quanquam peregrinum, & ipſius Anglicanae Eccleſiae placitis repugnans, conciliaturum famam ſibi non vulgaris ingenii ſperabatur. Ita fit, ut infelicius in dies gens illa ſentiat, quam perniciosos fructus pariat, excuſſiſſe auctoritatem Eccleſiae a Deo ſtabilitam, ac methodum contemſiſſe ab Apoſtolis praeſcriptam conſervandae apud Chriſtianos a Deo traditae doctrinae, dum quiſque pro lubito divinos Libros interpretatur, nulliſque amplius habenis indomita ſua ingenia patitur regi. Sed nihil minus, quam Veritas, cordi fuiſſe Burneto, facile Lector deprehendet. Ille quidem nonnulla ſacrarum Literarum loca in ſuam opinionem derivat: aliquot etiam e Sanctis Patribus pro ſe laudat: tum quaſi re confecta ſibimet ipſi ovationem atque triumphum decernit. At iſtud quid aliud eſt, niſi agyrtam atque impoſtorem agere? quid aliud, niſi incautum Lectorem fallere conſulto velle, qui arbitratus, in Burneti Libro quaeſtionis hujus momenta quaelibet ſe accepiſſe, nihil ultra quaerit, atque in ejus fide & eruditione conquieſcit? Si Veritatis reipſa amator fuiſſet hic Scriptor, pari utique diligentia inveſtigaſſet, pari ſinceritate expoſuiſſet contrariae ſententiae vires atque argumenta, neque illa paene cuncta diſſimulatione inhoneſta omnium oculis ſubduxiſſet. Alioqui, ſi haec certandi ratio excuſanda foret, vix ullum eſt e ſacratioribus Religionis Chriſtianae dogmatis, ab Anglicana ipſa Eccleſia receptis, quod aliquibus Scripturae verbis productis, nonnullis etiam locis ex Libris Patrum excerptis, impugnare ſycophanta aliquis non poſſit; ac diſſimulatis, quae contra faciunt, imperito popello perſuadere, Veritatem in ſuis tantum caſtris militare. Itaque nos, ſinceriori methodo procedentes, epilogum heic exhibeamus eorum, quae hactenus in controverſiam iſtam congeſſimus. Et primo recolenda eſt regula, quam quiſque pius & ſapiens divinarum Scripturarum Interpres prae oculis ſemper eſt habiturus: ſubmittendam nempe eſſe Rationem noſtram Revelationi, ubi clara atque aperta eſt mens Dei revelantis in Libris divinitus ſcriptis. Quoties vero contra evidens Rationis lumen Scripturae ſacrae verba pugnare videntur, aut inde

gravia

Digitized by Google

gravia abſurda conſequi animadvertimus; tunc Traditione Patrum explorata, adhibitiſque in conſilium Majoribus noſtris, interpretationi honeſtae locus eſt quaerendus: quod potiſſimum praeſtare conſueverunt Theologi, quum ſacris in Libris tropi, verba translata, allegorica dicta occurrunt, & ſpiritalia per ſenſibilia explicantur. Eoque magis in eam ſententiam inclinandum ſemper eſt, quae abſurda evitet, & conſona judicetur naturae, bonitati, aequitati, aliiſque perfectiſſimis Dei attributis, quoties id faciendum ſuadeant alia Scripturarum loca, atque ab interpretatione iſta Majorum Traditio minime diſſentiat. Jam quot abſurdis abundet Burneti opinio, nuper vidimus; nemo vero inficias eat, quin Catholicae Eccleſiae ſententia hac in re illa ſit, quam amplecti nos doceat, immo cogat Religionis oeconomia, & benefica Dei natura atque voluntas, niſi evidens Scripturae ſermo adverſetur. Atqui nihil Burnetus, aliive in hoc argumento verſati, quicquam adferre hactenus potuerunt aut poſſunt, unde liqueat, tum ſolum Beatitudinem Sanctorum inchoandam eſſe, quum Mundi hujus advenerit finis. In Evangelio quidem, atque in Apoſtolorum literis, crebra fit mentio, veluti magni muneris, Reſurrectionis Carnis, & redemtionis Corporis noſtri, incorruptionis tunc conſequendae; at nuſquam ibi negatur, quin ante illud tempus Juſtorum Animabus purgatis deferenda ſit Beatitudo Caeleſtis. Sub nomine *Vitae Aeternae* Beatitudo iſta deſignatur. Apoſtolus autem ad Roman. VI. 22. probos Chriſti Fideles habere nunc *fructum in ſanctificationem*, *finem vero Vitam Aeternam*, quum nempe hinc ſoluti ad Chriſtum abibunt. Complementum vero & perfectio Beatitudinis tunc erit, quum rediviva Caro transferetur & ipſa in gloriam. Proinde Dominus noſter Joann. VI. 47. ajebat: *Qui credit in me*, *habet Vitam Aeternam;* & infra: *Si quis manducaverit ex hoc pane*, *vivet in aeternum*. *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem*, *habet Vitam Aeternam ; & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die*. Tam certos nos facit Chriſtus de Beatitudine futura, ut, quaſi haec ſit jam inchoata, inquiat *Habet:* indicaturus poſtea abſolutum Vitae hujus Aeternae ſtatum futurum, ſubdit; *Et Reſuſcitabo*. Prius habet homo Juſtus Vitam Aeternam Animae, hoc eſt Beatitudinem; deinde Corporis quoque Beatitudine donabitur. Quaecunque autem ſacrarum Literarum loca proferuntur a Burneto, juſta interpretatione componuntur cum ſententia noſtra, quam recta Ratio & Religio praeferendam omnino ſuadent. Eadem loca raptim rurſus percurramus.

Inquit Sanctus Joannes in Epiſtol. I. Cap. III. 2. *Nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quoniam quum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia Videbimus Eum, Sicuti Eſt*. At ſupra oſtendimus, & rurſus infra oſtendemus, non ſolum in fine Mundi venturum, atque appariturum eſſe Dominum, ſed etiam illum ad mortem uniuſcujuſque Fidelis venire, atque apparere, ut Judicium de illius Anima inſtituat. Apoſtolum laudat Burnetus ſcribentem Rom. VIII. 19. & 23. *Exſpectatio creaturae Revelationem filiorum Dei exſpectat. Ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei exſpectantes, redemtionem corporis noſtri*. Supra vero animadvertimus, non fruſtra in divinis Libris, ubi de ſupremo Judicio agitur, tam ſaepe dici, nos *Revelari*, nos *Manifeſtari*, quia in ſolemni Judicio illo manifeſtum fiet, quale fuerit peculiare & occultum Judicium Animarum, per quod aut ad praemium, aut ad poenam deductae antea fuerant. Utique vero & nos exſpectamus *adoptionem filiorum Dei*, quam Anima hinc abiens, & nihil amplius reatus luendum habens, apud miſericordem Deum conſequitur in Caelo. Nihil enim obſtat, cur Caelum jam ſanguine Chriſti recluſum non ingrediantur, & non impleantur tot magnifica Dei promiſſa, qui ſupra meritum noſtrum paratus eſt ad remunerandos famulos ſuos ſibi fidos. Exſpectamus etiam Reſurrectionem, quia tunc totus homo coronabitur, & Juſtorum gloria augenda eſt. Inquit etiam Paulus ad Coloſſenſ. III. 4. *Quum Chriſtus apparuerit, vita veſtra: tunc & vos apparebitis cum ipſo in Gloria*. Haec de adventu poſtremo Filii Dei, quae nihil ad rem faciunt. Nam uti certum eſt, tunc minime inchoandam Gloriam Chriſti, ita nihil impedit, quominus Juſtorum quoque Gloria fuerit jamdiu ante inchoata. Tunc tam Chriſtus quam Juſti apparebunt, ut eorum Gloria coram univerſo genere hominum, & praecipue coram Improbis, reveletur. Vide Sapientiam Cap. III. & duobus ſubſequentibus. Petrus praeterea in Epiſtol. I. Cap. V. 4. ait: *Quum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem Gloriae Coronam*. At ipſe apparebit etiam ad mortem ſingulorum Fidelium. Praeterea idem Petrus paullo antea ſcripſerat, ſe *participem futurum Gloriae, quae in futuro Revelanda eſt*, ideſt in poſtremo Chriſti Adventu, ac propterea non tunc exordium habiturae, ſed confirmandae in conſpectu totius humani generis. Producitur etiam a Burnero Apoſtolus ſecunda ad Thimoth. I. 12. *Scio, cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem juſtus Judex. Depoſiti* voce *Animam* ſignificari putat Burnetus; ſed diſſimulat, quot interpretationibus obnoxium ſit

voca-

vocabulum παρακαταθήκη, ſive *Depoſitum*, tum apud veteres, tum apud recentiores. Eoque magis, quia pone ſequuntur haec alia: *Bonum Depoſitum cuſtodi*. Vide Svicerum in Theſauro Eccleſiaſtico, atque Eſtium in Comment. ad Sacram Scripturam. Addit ibidem Paulus Cap. IV. 6. *Ego enim jam delibor, & tempus Reſolutionis meae inſtat. Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi. In reliquo repoſita mihi eſt Corona juſtitiae, quam reddet mihi Dominus in illa Die juſtus Judex*. De Corona in poſtremo tantum Judicio ſperanda heic agi Burnetus cenſet. Nos vero longe aequius contendimus, ſignificari heic ab Apoſtolo Coronam, ſtatim poſt mortem reddendam. Nam *illa Dies* refertur ad *Reſolutionem*, ideſt ad ſeparationem Animae a Corpore. Habes heic *Diem Reſolutionis*, quam ſubſequitur Corona Juſtitiae. Alibi habes *Diem Diſſolutionis*, quam ſtatim ſequitur *Eſſe Cum Chriſto:* uti & *peregrinari a Corpore*, ſive Mori, cujus peregrinationis finem illico excipit *Praeſentes Eſſe Ad Dominum*. Quid igitur ultra de mente Apoſtoli dubitandum eſt? Et potiſſimum quia vitam ille ſuam e publicis ludis ſive certaminibus antiquorum metitur, in quibus notiſſimum erat, victori ſine mora delatam fuiſſe Coronam atque Bravium, non vero poſt aliquot annorum millia, uti vellet Burnetus. Propterea incaſſum ille ſubſequentia ejuſdem Pauli verba laudat: *Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & ſalvum faciet in Regnum ſuum Caeleſte*. Iſta rectius nobis, immo nobis tantum, militant; atque in evidentiam noſtri dogmatis tranſeunt, ſi cum iis jungantur Apoſtoli ejuſdem verba, cupientis *diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*, quae toties memoravimus. Locum quoque Pauli ſecunda ad Theſſalonicenſ. I. 7. innuit Burnetus, ubi ait: *Et vobis, qui tribulamini, Requiem nobiſcum in Revelatione Domini Jeſu, de Caelo cum Angelis virtutis ejus &c. quum venerit glorificari in Sanctis ſuis &c.* At reſpondeat Burnetus Hammondo & aliis, qui locum hunc, aliaque ſimilia de vindicta & retributione propediem facienda, pertinere cenſent ad excidium Regni Judaici, quod Dominus Matth. XXIV. & alibi jam imminere praenuntiavit, quanquam tam horrendae Tragoediae diem occultum ſemper voluerit Apoſtolis ſuis. Proinde Hammondus idem haec alia Chriſti verba Matth. XVI. 27. *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis; & tunc reddet unicuique juxta opera ſua. Amen dico vobis, ſunt quidam de heic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in Regno ſuo:* ad ipſam deſolationem Hieroſolymae refert, quae ſane peracta fuit, viventibus

adhuc nonnullis ex Apoſtolis & diſcipulis Domini. Atque id accurate animadvertendum. Neque enim ſemper de ſupremo Mundi totius Judicio loquitur venturi praeſcius Salvator, ſed etiam aliquando de peculiari illo Judaicae gentis Judicio, in quo *redditurus erat unicuique juxta opera ſua*, ut intelligamus, cur Paulus atque alii Apoſtoli perſuaſum haberent fieri potuiſſe, ut everſio Hieroſolymae, vel dum ipſi viverent, complenda foret. Et tunc quidem bonis ac tribulatis pro Chriſto, *Requiem* nuper vidimus Secunda ad Theſſalonicenſ. I. 7. promiſſam. Nam ſi iis, ad quos Epiſtola haec ſcripta fuit, exſpectanda fuiſſet *Requies* in fine Mundi, non conſolationem, ſed deſperationem ingeſſiſſet Apoſtolus. Quid vero foret ejuſmodi Requies, indicatum in eodem loco videas, dicente Paulo: *In exemplum juſti Judicii Dei*, *ut digni habeamini in Regno Dei*, *pro quo & patimini*.

Pergit Burnetus laudare loca alia Apoſtoli Prima ad Theſſalonicenſ. IV. 13. & 14. & Prima ad Corinth. XV. 30. ubi, ſi ei fides, Sanctus Paulus *ita argumentari videtur*, *ac ſi tota ſpes noſtra penderet a Reſurrectione*. Egregie ille, quum inquit *videtur:* nam revera non inde conſequitur, quod ipſius Burneti menti obverſatur. Non ſemel dixi, apud primos Chriſti Fideles ſummo in honore fuiſſe Reſurrectionem Corporum, tum quod ſperarent crederentque, Corpus ipſum, pro digno famulatu praeſtito Spiritui, remunerandum a Deo; tum quod per Corporum anaſtaſin certa reddebatur Immortalitas Animae. Firmiſſimum vero Reſurrectionis noſtrae argumentum deſumebant e glorioſa Reſurrectione Chriſti, ac propterea Reſurrectionis Dominicae feſtus dies prae ceteris erat ſacer atque feſtivus; eaque de cauſſa toties Apoſtoli mentionem Reſurrectionis inculcabant, ne quis Animam in morte perire ſuſpicaretur, aut nimium de dormientibus contriſtarentur, ſicut ceteri, qui ſpem non habent. Hoc omnium maximum erat Chriſtianae gentis ſolatium; atque hoc in primis oſtendendum & credendum fuit, uti primum ac neceſſarium principium futurae Vitae. Quod ſi Anima poſt reſolutionem Corporis degebat: alicubi eam detineri intermedio tempore conſequens erat. Ex aliis vero documentis Evangelii & Apoſtolorum norant Fideles, ipſam e Mundo migrantem in loca ineffabilis gaudii, aut poenarum transferri. Norant etiam, incertam, ignotamque nobis eſſe ſortem noſtram in altera Vita: pendere tamen hanc a nobis, prout fideliter cooperamur cum Gratia Dei, aut infideles ab ipſa deficimus, ſectaturi legem carnis repugnantem legi mentis noſtrae. Quare nihil exſculpat Burnetus e crebra Reſurrectionis mentione in Apoſtoli literis

teris ad quaeſtionem, quam prae manibus habemus. Praeterea Sanctus Paulus ad Romanos VIII. 18. inquit: *Exiſtimo enim, quod non ſunt condignae paſſiones bujus temporis ad futuram Gloriam, quae Revelabitur in nobis*. Heic Burnetus: *Quando vero*, ait, *revelabitur? ſtatim a morte? minime, ſed cum redemtione Corporis noſtri:* Utique tunc *Revelabitur*, ſed quae ante praeceſſerat. Haec enim eſt vis verbi illius. Et profecto ibi Corinthios ſolatur Paulus expectatione Gloriae cito conſequendae, ad quam nos omnes anhelamus, & *intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei exſpectantes*, & ſperantes *libertatem Gloriae filiorum Dei, quum creatura liberabitur a ſervitute corruptionis:* quod contingit, quoties Proborum Anima liberatur corpore mortis hujus. Quos enim, quaeſo, animos feciſſet Corinthiis Apoſtolus, ſi eis dixiſſet, uti ſibi fingit Burnetus: *Si ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis, Deique filii eritis. Si autem filii, & heredes, coheredes autem Chriſti; ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur?* Atqui ſcitote exſpectationem gemituſque noſtros, ne poſt mortem quidem deſituros. Sed multa fortaſſis Annorum Millia exſpectanda nobis eſſe, antequam Praemium adveniat: incertum quippe eſt, quando noviſſimum rerum humanarum finis aderit. Ergo hilares in agone procedite. Et quis, hiſce poſitis, *nos ſeparabit a caritate Chriſti? an tribulatio? &c.* Profecto ademiſſet Corinthiis, non addidiſſet animos hiſce verbis, & hacce doctrina Paulus, qui tamen prorſus alienum ab ejuſmodi ſententia ſe prodit, dum ait: *Nam quos praeſcivit & praedeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui, hos & Juſtificavit: quos autem Juſtificavit, illos & Glorificavit*. Jam Glorificatio in multis Fidelibus praeceſſerat; aut ſi de Glorificatione futura loquitur, Paulus, adeo vicinam ille intuetur, ut quaſi completa dici poſſe ſibi videatur. Et quum ait, *praedeſtinavit nos conformes fieri imaginis Filii ſui; ſi tamen compatimur, ut & glorificemur;* immo quum ipſe Dominus Luc. XXIV. 26. praedixerit: *Oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in Gloriam ſuam:* quomodo conformes in ſocietate paſſionum Fideles cum ſuo capite, tam deformes poſtea in exitu excogitemus, ut quo Caput ipſum intravit, nemo adhuc poſt tot Saecula introierit; & paſſione peracta, abſolutoque certamine, nemo hactenus coronam acceperit, nemo conglorificatus, immo pro Gloria in ignobilem Somni ſpeciem, atque *Inactionem* conjectus fuerit? Ad haec Burnetus pag. 132. in aliam rem producit Sancti Pauli verba ad Coloſſenſ. III. 3. *Vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Quum autem Chriſtus, vita noſtra, Manifeſtabitur, tum & vos cum*

eo

eo Manifeſtabimini cum ipſo in Gloria. Sed & iſta in ſententiam noſtram recte cadunt. Hoc eſt, licet vita veſtra Spiritalis, qua vitiis mortui eſtis, & vita Caeleſtis, ad quam hinc emigrantes evehimini, ſit, ac futura ſit diu ignota mortalium oculis; quippe abſcondita in ſinu Dei, ubi Chriſtus eſt: attamen veniet dies, quum Chriſtus vita veſtra ſe Mundo manifeſtabit in gloria, & tunc gloria veſtra atque immenſa Felicitas *Manifeſtabitur* coram univerſorum hominum coetu. Profertur & ab eodem alter Apoſtoli locus ad Philippenſ. III. 20. *E Caelo Salvatorem exſpectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtrae &c.* Sed quae praecedunt, addenda erant, nempe: *Multi enim ambulant, quos ſaepe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos Crucis Chriſti, quorum finis interitus. Noſtra autem Converſatio in Caelis eſt, unde etiam Salvatorem exſpectamus &c.* In Graeco textu eſt Πολίτευμα, quod Vulgatus Interpres reddit *Converſatio:* veteres non pauci *Municipatus*. De hoc Municipatu vide infra Cap. XXIX. locum Hieronymi. Senſus ergo eſt: Abundant inimici Crucis, ventri tantum dediti, terrena tantum quaerentes, quos manet perditio aeterna poſt mortem. At nos peregrinorum more Caeleſtia tantum cogitamus; & nunc animo ſumus, re autem hinc migrantes, in Caelo, Patria, ac Municipatu noſtro erimus; ex quo Caelo praeterea (illud *Etiam* non fruſtra additum fuit) exſpectamus Salvatorem noſtrum, qui vile Corpus noſtrum vita, claritate, atque immortalitate donabit. *Non* enim, ut alibi idem divinus Scriptor ait, *habemus hic Civitatem manentem, ſed futuram inquirimus*. Et ipſe in hac ipſa Epiſtola antea dixerat, ſe urgeri deſiderio *diſſolvi & eſſe cum Chriſto*. Et in hoc ipſo Cap. III. 13. metaphora deſumta e currentibus in ſtadio, ut Bravium, ideſt praemium certaminis acquirant, ait: *Quae retro ſunt obliviſcens, ad ea, quae ſunt priora* (ideſt Caeleſtia ante me poſita) *extendens me ipſum, ad deſtinatum perſequor* (hoc eſt ſcopum ſemper prae oculis habens feſtino) *Bravium ſupernae vocationis Dei in Chriſto Jeſu*. Heu miſerum Paulum, ſi quis Burneti ſomniis credit, exclamet! quantum te tua ſpes fefellit! jam mille & ſeptingenti anni abiere, & *Bravium* ſive Praemium certantibus propoſitum, ad quod tanto ardore currebas, & quod Victoribus differri minime conſuevit, nondum es aſſequutus! Sed non miſer, ſed non deceptus, ſed ſine fine Beatus poſt mortem ſuam Paulus jamdiu in Caelo eſſe coepit. Burnetus quidem ſua opinione deceptus. Neminem vero noſtrum ab ejus ſomniis deceptum iri confido.

Porro

Porro laudat Novator iſte illum quoque Apoſtoli locum Secunda Corinth. IV. 17. *Id enim, quod in praeſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtrae, ſupra modum in ſublimitate aeternum Gloriae pondus operatur in nobis:* quaſi iſtud *aeternum Gloriae pondus* referendum ſit ad Reſurrectionis diem. Quod nos negamus, immo contrarium inde eliciendum dicimus. Nam Apoſtolus, Fideles ad recte operandum, intuitu quoque praemii *immenſi* atque *aeterni* a Deo promiſſi incitans, praecipue urget comparationem inter breve tempus laborum hujus vitae, & perpetuo duraturum praemium vitae alterius. Si aut ſtatim, aut brevi poſt mortem accipiendum hoc praemium non credebatur, & ad extremi Judicii diem differenda erat ſpes Gloriae: comparationi illi parum aut nihil roboris fuiſſet, eamque fortaſſis increduli riſiſſent. Ut quid, dixiſſent, ſemper duraturam Gloriam nobis tanta patientibus inculcas, quum ne tu quidem noris, quando ea ſit inchoanda, & multa fortaſſis Annorum Millia ſuperſunt, ſine gloria illa, ſine praemio ullo tranſigenda? Habe tibi tuam Gloriam, quae tam enormi mora emenda eſt, ſuumque caput in tanta incertitudine temporis abſcondit. Proinde aequum eſt credere, ideo ſpe *aeterni* Premii animatos fuiſſe Fideles, quod brevi in illius poſſeſſionem immittendos ſe ſcirent: quod revera alibi Apoſtolus tradit. Exeruit praeterea idem Scriptos Britannus hanc in rem celeberrima Salvatoris verba Matth. XXV. 34. in ſupremo Judicio ad Juſtos dicenda: *Venite benedicti Patris mei. Poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione Mundi;* quibus, ut alibi monui, Millenarii Regni ſuper terram error, quem reſtituendum viſionarius ille Auctor ſperavit, prorſus confoditur. Ceterum etſi de Regno loqui heic videatur Dominus, quaſi tunc inchoanda ſit illius poſſeſſio, monendus Lector eſt, nihil textum illum adverſari jam inchoatae Juſtorum Beatitati. In Graeco eſt Κληρονομήσατε, ideſt, *titulo proprietario*, ſive *mancipii*, *poſſidete*. In domo quoque terreni Patris ſunt filii, atque illius bonis fruuntur, donec tempus adveniat, quo Uſus in Proprietatem convertantur. Porro ita evenire de Sanctis, evidenter colligimus ex Apocalypſi Sancti Joannis XX. 4. ubi haec verba: *Et vidi Animas decollatorum propter teſtimonium Jeſu, & propter verbum Dei, & qui non adoraverunt beſtiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus, aut in manibus ſuis; & vixerunt, & Regnaverunt cum Chriſto mille Annis.* Apertiſſime vero poſt illos mille Annos, ideſt completo tempore Legis Evangelicae, extremum Judicium adventurum ait Sanctus idem Apoſtolus, in quo

coram

coram impiis omnibus, incredulis & improbis revelabitur Gloria Sanctorum, quibus jamdiu miniſtratus fuerat *introitus in aeternum Regnum Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti*, ut utar verbis Sancti Petri in Secunda Epiſtola I. 11. Quapropter nullum Burnetus, aut quiſquam alius, producere locum potuit, neque poterit e penu divinorum Librorum, quo Beatitas Sanctorum negetur, antequam mortui audiant vocem Filii Dei. Contra vero tot nobis documenta ſuppeditantur ab eiſdem ſacris voluminibus, ut Beatitudinem iſtam fateri cogamur jam inchoatam, neque differendam ad diem, fortaſſe remotiſſimum, conſummationis Saeculi.

CAPUT VICESIMUMOCTAVUM.

Egregiis ſacrarum Literarum locis confirmata Catholicorum ſententia. Simeonis Junioris, cognomento Theologi, nobilis pro illa atteſtatio. De ſtatu Juſtorum poſt mortem nemo deteſtabilius loquutus, quam Burnetus. Gregorii Magni, Thomae Aquinatis, Philippi Solitarii, luculenta pro Sanctorum Beatitate teſtimonia.

CLARISSIMA, ajebam, Scripturae loca praeſto ſunt nobis, in queis, niſi oculos claudere velimus, expreſſam legimus Felicitatem ſummam Sanctis, ceteriſque nihil reatus luendum habentibus, ineundam ſine mora poſt mortem. Id genus primo ſunt, quae ex Apoſtoli Secunda ad Corinth. V. 6. toties commemorata nobis fuerunt: *Dum ſumus in Corpore, peregrinamur a Domino* (ideſt abſumus a praeſentia Domini). *Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem*, (hoc eſt credimus quidem & ſcimus, Dominum vivere, & regnare ad dexteram Dei Patris ſui in gloria; ſed eum, dum heic ſumus, intueri facie ad faciem nequimus). *Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & praeſentes eſſe ad Dominum.* Ideſt e rebus humanis abire cupimus, ut Anima ſoluta vinculis hujus Corporis evolet ad Dominum, eumque contemplari, ejuſque beatiſſimo adſpectu frui libere confeſtim poſſit. Haec verba caute, ideſt ſubdole, diſſimulavit Burnetus. At ea nobis firmiſſimum atque ineluctabile argumentum praebent, ut certa credatur Romanae Eccleſiae ſententia: quippe in iis nemo non videt apertiſſime promiſſam Juſtis perfectis

ſtatim

ſtatim a morte, ac ſine Corporis contubernio: Gloriam & Viſionem Dei. Falli heic non poſſumus. Idcirco rectiſſime Sanctus Thomas Aquinas in Opuſcul. II. contra Graecos Cap. 9. hiſce laudatis ajebat: *Patet ergo, quod Sanctorum Animae, a Corporibus abſolutae, ad Caeleſtem habitationem perveniunt, Deum Videntes. Non ergo Sanctarum Animarum differtur Gloria, quae in Dei Viſione conſiſtit, uſque ad diem Judicii, quo Corpora reſument. Hoc etiam apparet per dictum Apoſtoli ad Philippenſ. I. 23. ubi dicit: Deſiderium habens diſſolvi, & Eſſe cum Chriſto. Vanum enim hoc deſiderium eſſet, ſi, Corpore diſſoluto, adhuc Paulus cum Chriſto non eſſet, quem tamen conſtat eſſe in Caelo.* Idem eſt *Eſſe Cum Chriſto, & Praeſens Eſſe Ad Dominum:* idem quoque *Praeſens Eſſe Ad Dominum*, ac participem fieri Caeleſtis Beatitatis. Nam uti praeter alios Sanctos animadvertit Gregorius Magnus Papa Lib. IV. Cap. 25. Dialogorum: *Qui Chriſtum in Caelo eſſe non dubitat, nec Pauli Animam eſſe in Caelo negat.* Apoſtolus ad Philippenſ. II. 11. ait: *Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in Gloria eſt Dei Patris.* Novit ne, an negat adeo certam veritatem Burnetus? Porro digna neutiquam ſunt, quae commemorentur, excogitata ab ipſo ad eludendam Apoſtoli mentem perſpicuam. Nam is revera ſibi objecit, ſed fruſtra diſſolvere conatus eſt, illud *Diſſolvi, & Eſſe cum Chriſto.* Idcirco apud primos Chriſti Fideles, eorumque ſucceſſores invaluit formula *Migrare ad Dominum*, quum quis e Juſtis ex hac vita decedebat, hoc eſt plena vox gaudii, quum certa ſpes haberetur de illius tranſitu ex aerumnis hujus Saeculi in Caelum ad ſocietatem Gloriae cum Chriſto. Atque heic moleſtum Lectori non fuerit audire, quid ſcripſerit *Simeon junior*, cognomento *Theologus*, Abbas ſeu Presbyter C Politanus, & Scriptor magno in honore habitus apud Graecos. Lubentius autem Graecos Auctores, dimiſſis tot Latinis, quos commemorare poteram, ad controverſiam iſtam accerſo, quod poſtremis Saeculis aliquot ex iis declinaſſe vidimus hac in re a doctrina ſuorum Majorum. Floruit Simeon, ſi Caveo & aliis fides, Anno Chriſti MLI. Clariſſimus P. Montfauconius in Bibliotheca Coisliniana pag. 410. eum vixiſſe tradit *tempore Baſilii & Conſtantini Porphyrogenitorum*, hoc eſt circiter Annum Chriſti DCCCLXXV. quod tamen aliis accuratius inveſtigandum relinquo. En quid ille adverſus Burneti ſomnia, Jeſum alloquens, tandiu antea retulerit in Lib. divinor. Amor. Cap. II. Tom. 22. Bibliothecae Patrum. *Male conjectant*, ait, *male ſapiunt, qui ſe non tecum, verumtamen in Requie, futu-*

ſuturos autumant: qui locum quemdam (o dementiam!) extra Regnum ac Thalamum, a Gehenna & ignis ſupplicio remotum, nec eum lucidum, ac tenebris vacantem conſtituunt: in quem infelices illi devenire deſiderant, non egere ſe Aeterna Tua Gloria, aut Caelorum Regno, ſed in Requie fore arbitrantes. Proh iſtorum caliginem! proh ignorantiam! proh miſeriam & ſpes inanes. Nuſquam hoc ſcriptum exſtat: nuſquam hoc erit. Verum in lumine Felicitatum, qui ſancta & divina geſſerint; in tenebris autem Poenarum erunt, qui iniquitatis operarii fuerunt. Qui ergo illic poſt mortem eſſe concupiſcunt, multis lacrymis & lamentis digni ſunt; quoniam ut jumenta rationis expertia, penitus nihil ſapiunt, ſibimet peſtem imprecantur, ſe ipſos ſeducunt. Hiſce titulis ornatum vides a Simeone Burnetum. Pergit ille dicens: *Tu Regnum Caelorum, Chriſte, tu terra mitium, tu virens Paradiſus, tu Thalamus divinus & ineffabilis. Tu menſa communis omnium, tu cujuſque Sanctorum lucerna inextincta. Tu es tunica, & Corona, & Coronarum diſtributor. Tu Gaudium & Requies, tu Gloria & deliciae &c. Si igitur non videntes lumen tuum, nec abs te viſi & ſeparati, Viſione tua, omnia bona tua complectente, privantur: ubinam Requiem, ubi locum dolore vacuum invenient? Etenim recti habitabunt cum Vultu tuo.* Non poterat efficacius exſibilari Burnetana opinio, ſimulque oſtendi, quantum Felicitatis eos maneat, qui poſt obitum migrant ad Dominum, atque evehuntur ad beatam illius praeſentiam in Caelos. Atque haec eadem fuerat Sancti Auguſtini ſententia, qui Tractat. LI. in Joann. Evangel. illa verba: *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur*, in hunc modum interpretatur: *Quid eſt: Me ſequatur, niſi me imitetur? At quo fructu? qua mercede? quo Praemio? Et ubi ſum, inquit, ego, illic & miniſter meus erit. Gratis ametur, ut operis, quo miniſtratur illi, pretium ſit Eſſe Cum illo. Ubi enim bene erit ſine illo? aut quando eſſe male poterit cum illo? Audi evidentius. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus. Quo honore, niſi ut ſit cum Filio ejus? Et quem majorem Honorem accipere poterit adoptatus* (ideſt fidelis Chriſti imitator) *quam ut ſit, ubi eſt Unicus; non aequalis factus divinitati, ſed conſociatus Aeternitati? Sic miniſtrantem Chriſto honorificabit Pater ejus, Honore illo Magno, Ut Sit Cum Filio Ejus, nec umquam deficiat Felicitas ejus.* Habes, quid ſit *Eſſe Cum Chriſto*. Quod quum divinus Apoſtolus & Patres concedendum Juſtis aſſeverent, mox ut Anima e Corpore diſſolvitur: quis niſi incredulus contraria opinari, nobiſque perſuadere audeat?

Secun-

Digitized by Google

Secundo, multa Apocalypſeos loca attulimus, eo collineantia, ut certos nos faciant Beatitatis Animabus Sanctorum, & praeſertim Martyrum jam conlatae in Caelis. Qui ſincere verborum illorum vim perpendat, nullus dubito, quin cito deprehendat, quantum abſit a veritate Burneti ſententia. Tertio, communis ſententia Patrum fuit, *Requiem* appellari ab Apoſtolo in Epiſtola ad Hebraeos Cap. IV. Beatitudinem a Chriſto nobis procuratam & promiſſam in Regno Caelorum. Quamobrem tam ſaepe Patres ea voce ſunt uſi, & adhuc Eccleſia utitur, ut ſignificet ineffabile illud *Praemium Juſtorum*. Hoc idem elucet ex Apocalypſ. XIV. 13. *Beati Mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut Requieſcant a laboribus ſuis*. At in hanc ipſam beatam Requiem multos e Chriſtianis jam ingreſſos teſtatur Apoſtolus, dum ait Heb. IV. 10. *Qui enim ingreſſus eſt in Requiem ejus*. Sed & idem in eadem Epiſtola Cap. XII. 22. confirmatum vidimus, ubi Sanctus Paulus memorat *Civitatem Dei viventis, Hieruſalem Caeleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in Caelis, & Judicem omnium Deum, & ſpiritus Juſtorum perfectorum*. Communis Patrum ſententia eſt, deſcribi heic a divino Apoſtolo potiſſimum Eccleſiam triumphantem in Caelis, in quam ille agnoſcit jam invectos *Spiritus Juſtorum perfectorum*. Conſentiunt & praeſtantiores poſtremi aevi Interpretes, tum quod vox Graeca, Πνεύματα. *Spiritus*, Animas deſignare conſuevit a Corpore ſeparatas, tum quod Τετελειώμενα, *Perfecta*, hoc eſt Spiritus *perfecti*, ſive conſummati, nonniſi dicuntur Animae, quae jam attigere metam, deductae ad illum Beatitudinis ſtatum, qui Juſtos manet in altera Vita, uti in Graecorum potiſſimum Liturgiis dicitur. Quarto, vidimus Latronis poenitentis Animam evectam a Chriſto *in Paradiſum;* Animam quoque Lazari pauperis ab Angelis portatam in *Sinum Abrahae;* Divitis vero immiſericordis in *Infernum*, in *flammas*, in *tormenta*. Atque heic dicere liceat, neminem deteſtabilius de ſtatu Juſtorum poſt mortem loquutum fuiſſe, quam Burnetus. Is in ignotum locum eorum Animas detrudit, ubi velut ſemiſopitae quieſcunt, in otio & *inactione* jacentes, atque exſpectantes Reſurrectionem Corporum: quem ſtatum ubi ſerio perpendas, ingentem infelicitatem appelles, Spe videlicet & exſpectatione per tot Saecula fatigatis iis Spiritibus, & majori etiam in ventura Saecula moerore fatigandis. At qui Millenarii Regni errore, quem reſtituere vellet Burnetus, olim tenebantur, ſaltem Animas Juſtorum arbitrati ſunt in locum

meliorem, quam terrena habitatio, aut ſaltem in Paradiſum terreſtrem interea transferendas, ſedem nempe admirandae Felicitatis, uti divini Libri, & Sancti Patres concordi ſuffragio teſtantur. Sanctum Irenaeum audi, quem Chiliaſtarum paene anteſignanum novimus, & Burnetus pro ſe laudat, haec Lib. V. Cap. V. contra Haereſes de terreſtri Paradiſo ſcribentem: *Dicunt Presbyteri, qui ſunt Apoſtolorum diſcipuli, eos qui translati ſunt, illuc translatos eſſe (Juſtis enim hominibus, & Spiritum habentibus, praeparatus eſt Paradiſus, in quem & Paulus Apoſtolus aſportatus audivit ſermones inenarrabiles, quantum ad nos in praeſenti) & ibi manere eos, qui translati ſunt, uſque ad conſummationem, coauſpicantes incorruptelam.* Neque aliter Tertullianus, alter Millenarii ſomnii praedicator, Burneto carus, in Apolog. Cap. 47. *Ridemur*, ait, *ſi Paradiſum nominemus locum DIVINAE AMOENITATIS, recipiendis Sanctorum ſpiritibus deſtinatum, maceria quadam igneae illius Zonae a notitia Orbis ſegregatum.* Tum animadvertit, ab Ethnicis quoque *campos Elyſios* admitti, ac propterea Ethnicos hiſce alloquitur: *Unde haec, oro vos, Philoſophis aut Poetis tam conſimilia? Nonniſi de noſtris ſacramentis.* Nos quum de *Paradiſo voluptatis*, quo primus parens e divino munere fruebatur, Patres loquentes audimus, locum deliciis mirum in modum refertum agnoſcimus, ac tantam felicitatem Adamo innocenti invidemus. En vero Burnetum, qui ne iſtum quidem Paradiſum adeundum reliquit Animabus Juſtorum: ſed eas in incognitum locum conjecit, ibi futuras immenſo temporis ſpatio, cujus finem nemo novit, ibique ad inſtar glirium quadam veluti ſpecie ſomni correptas. Heu nugatorem, & Chriſtianae ſpei inimicum! Parum abeſt, quin exclamem, collineare ejus conſilia ad augendas in patria ſua Incredulorum acies. Ceterum nos pluribus jam palam fecimus, pleroſque Sanctorum Patrum cenſuiſſe, nihil aliud *Paradiſi* nomine ſignificatum a Chriſto fuiſſe niſi locum ineffabilis Felicitatis in Caelo, ubi etiam Sanctus Paulus arcana verba audivit. *Stude*, ajebat etiam Macarius Alexandrinus circiter Annum Chriſti CCCLXXIII. Homil. XXV. *ingredi in Sanctam Civitatem, in Hieruſalem, bello non infeſtatam & Supernam, ubi etiam Paradiſus.* Terreſtris Paradiſus Corporibus delicias parabat. At Chriſtus Animae Latronis, non Corpori, illa die delicias pollicitus fuit. Neque amplius in Terra reperitur Paradiſus ille.

Quincto, iidem Patres arbitrati ſunt, per *Sinum Abrahae* deſignari Regnum Caelorum. Atque ubi mentem Domini diligenter explores,

plores, dum haec tradit in Evangelio, vix aliud concipere poſſis. Quare non ſine indignatione excipienda venit Burneti temeritas, qui Juſtorum Animas ergaſtulo carnis ſolutas in tam abjectam ac miſeram conditionem dejicit, eamque duraturam per immenſam fortaſſi Annorum ſeriem, ut horrorem potius, quam ſolatium, probis Dei amatoribus injiciat. Vel pauci illi inter veteres, qui *Paradiſum*, aut *Sinum Abrahae* ſumſerunt pro loco diverſo a Regno Caelorum, nihilominus credidere, Animas Juſtorum ibi collocatas invidendis bonis frui. Hoc ipſum a *Paradiſi* nomine certo ediſcimus: eo quippe vel ipſi Ethnici Hortum deliciis plenum ſignificabant, ſacrae vero Literae locum mirae Felicitatis. Quinam ergo malus genius Burnetum invaſit, ut ne Paradiſi quidem veſtigium Juſtis concedendum cenſuerit, contra expreſſam divini noſtri Praeceptoris vocem? Quei *Sinum* illum *Abrahae* veluti pro nihilo habuit, atque Angelos, per quos Juſtorum Spiritus illuc deducuntur, ne ictu quidem oculi dignatus eſt? At Chryſoſtomus Oratione in Quadraginta Martyres ſcripſit: *Anima Juſti, quando hinc exceſſerit, Angelorum manibus defertur, qui eam ſiſtunt in Regia Urbe, quae eſt Caeleſtis Hieruſalem.* Quicunque ſapit, majorem certe, quam viſionario huic homini, fidem exhibebit tot eximiis Patribus, Scriptoribuſque ex antiquitate venerandis, qui de Paradiſo, & Sinu Abrahae aliter judicarunt. Patribus, qui Paradiſum idem cum Regno ſtatuerunt, adde etiam Joannem Jejunatorem Patriarcham CPolitanum, haec ſcribentem circiter Annum Chriſti DLXXXV. in Oration. de Virginitate: *Latro in momento ſalvatus eſt, quum credidiſſet, & incorruptibilem Regni theſaurum lucratus eſt.* Sed quod etiam minus in Burneto ferendum eſt, contendit ille, Iniquorum Animas in Inferorum poenas ac ſupplicia ſibi deſtinata tum ſolum rapiendas, quum omnium Corpora reſurgent. At Chriſtus ille Dominus, ex cujus auctoritate Chriſtianus quiſque pendet, diſertiſſime nos docet, Divitem nequam, mox ut hinc abſceſſit, collocatum fuiſſe ἐν τῷ ᾅδῃ, ἐν βασάνοις, ἐν τῇ φλογὶ, *in Inferno, in Tormentis, in Flamma:* atque ita de ea re (ſive hiſtoria, ſive parabola ſit) loquitur, ut agnoſcamus Divitis illius ſupplicia inchoata ante Reſurrectionem Carnis, quum fratres ejus adhuc ſuper terra viventes ac epulantes exhibeat. Num diſcipulus ſupra Magiſtrum? Immo Chriſti contemtor atque haereticus, qui contra minime obſcura illius dicta temere inſurgit. Praeterea quum ex Evangelio, & communi Patrum ſententia, Improborum Animae minime conſortium Carnis exſpectent, ut in Inferno Igne torqueantur,

tur, hoc unum ſatis eſt ad prodendum, Proborum quoque Animas, non exſpectata Reſurrectione, beari in Caelis. Quis enim mentis compos, & divinae naturae attributa, quantum heic licet, contemplans, perſuadere ſibi poſſit, Deum optimum, atque infinite miſericordem, exigere ſtatim poſt mortem Poenas a peccatoribus, Praemio autem donare nolle Juſtos; immo iis, qui pro ſe certarunt, & pugnam viriliter confecerunt, Coronam differre ad tantas annorum myriades? *Fidelis eſt Deus;* caris ſuis magnifica pollicitus eſt: *Non tardat promiſſionem ſuam*, uti Sanctus Petrus Secunda Epiſtol. III. 9. jam nos monuit. *Juſtus* etiam eſt *Deus*, *& Juſtitias dilexit*. Si talem ſe praebet, puniendo ſine cunctatione Malos poſt mortem: cur talem ſe non exhibeat, praemia quoque Bonis largiendo? Saepe vero Dominus Apoſtolis, atque Apoſtoli ſuis diſcipulis (quod ſupra oſtendimus) remunerationem *prope* eſſe, ac *cito* deferendam praenuntiarunt. At nunc erumpit, qui Chriſtum, ejuſque Apoſtolos aut falſi, aut erroris arguit, nimirum contendens, carere Juſtos, & vel ipſos Apoſtolos, a mille & ſeptingentis Annis Praemio; atque inſuper non fraudatam ſolum hactenus eorum ſpem, ſed & ulterius fraudandam, donec erit genus humanum in terris; quod fortaſſe nonniſi poſt multa annorum millia propagari deſinet. Quis haec ferat in Scriptore, qui ſe Chriſtianum dicat?

Sexto, adduximus verba divini Magiſtri Joann. XIV. 2. qui proximus morti haec ad Apoſtolos turbatos & moeſtos, ſolatii cauſſa, loquebatur: *Vado parare vobis Locum*, & quidem *in Domo Patris mei*, ideſt in Caeleſti Regia, in Paradiſi Gloria (nam *Gloria & Divitiae in Domo Ejus*), ubi *manſiones multae ſunt. Et ſi abiero, & praeparavero vobis Locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum, Ut Ubi ſum Ego, & Vos Sitis.* Diſcipulorum turbatio inde naſcebatur, quod amantiſſimum Dominum a ſe abiturum audiſſent, ſeque ab optatiſſima illius praeſentia divellendos noſſent. *Non turbetur cor veſtrum*, ait ad eos Dominus. Praecedo ego, ad Patrem meum iturus: in ejus beatiſſima domo Manſionem vobis parabo: adveniente vero morte veſtra rurſus veniam ad vos, ut Animas veſtras recipiam, mecumque adducam in paratam vobis Beatitudinis Manſionem, ubi ero & ego: mea quippe voluntas eſt, ut vos ſitis ſemper, ubi ego quoque ero. Quem in locum aſcenderit Dominus quadraginta diebus poſt Reſurrectionem ſuam, nemo Chriſtianorum ignorat. Ibi nihil illum impediit, quin pararet Manſionem Dilectis ſuis: nihil, quin illos acceperit ad ſe ipſum; atque ille tam aman-

ter

ter ſpoponderat id, quod facile complere poterat, ac fideliter volebat. Quei nunc audeat Burnetus perſuadere Lectori Chriſtiano, nondum in paratam Manſionem ingreſſos fuiſſe Apoſtolos, eoſque poſt tot Saeculorum decurſum arceri adhuc a Praeſentia & Specie Domini, neque ibi eos eſſe, ubi ille eſt? Judicet prudens Lector. Ne, quaeſo, nobis obtrudat Burnetus, Jeſum Chriſtum aut illuſorem, aut impotentem ad praeſtanda, quae promiſit. Supra vero oſtendimus, unum quidem reſtare *Adventum Domini* glorioſum, totique generi humano ſpectandum; at plures alios occultos, nobiſque ignotos Adventus illius eſſe admittendos: ſcilicet in morte noſtra, ut judicium inſtituat peculiare ſingulorum hominum. Audi heic Apoſtolum Prima ad Timoth. VI. 13. *Praecipio tibi*, inquit, *coram Deo &c. ut ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile, uſque in Adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Miror eſſe Interpretes, qui heic agi putent de poſtremo Adventu Domini, univerſum Orbem judicaturi, quaſi Timotheus victurus eſſet uſque ad finem Mundi, ac tanto tempore ſervaturus mandata Dei. Sed haec illi parum conſentanee excogitarunt, quod nullum alium Chriſti Adventum poſt ejus Adſcenſionem in Caelum agnoſcerent, niſi ad ſupremum Judicium: quum tamen Dominus ſe ad Hieroſolymae, Regnique Judaici horrendum excidium adventurum ſe praedixerit, occultum tamen judicium de Juſtis & injuſtis Judaeis tunc habiturus: quo tempore adhuc in vita verſari Timotheus potuiſſet. Praeterea ad mortem quoque ſingulorum Fidelium adventurum Dominum, alibi animadvertimus; & de hoc ipſo Adventu omnino credendus eſt heic loqui Apoſtolus. Neque quod in ſacris Literis *Dies Domini* non ſemel occurrat, e veſtigio accipiendum id ſemper eſt de ſolemni ac terribili die extremi Judicii: nam & *Dies Domini*, hoc eſt *Dies Judicii*, interdum indicat obitus noſtri diem, quo occultum Judicium a Domino peragitur de probis ac improbis. Hoc alibi oſtendimus; atque in hoc ſenſu ſumenda ſunt praelaudati Apoſtoli verba, dum ſcribit ad Philippenſ. I. 6. *Confidens hoc ipſum, quia qui coepit in vobis opus bonum, perficiet uſque in Diem Chriſti Jeſu*. Et infra: *Ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſine offenſa in Diem Chriſti*. Et ad Corinth. I. 1. *Qui & confirmabit vos in finem ſine crimine, in Die Adventus Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Qui nihil aliud in mente habent, niſi extremum Chriſti Adventum, hiſce locis parum congruum affingunt ſenſum. Germana interpretatio eſt: qui per gratiam ſuam coepit in vobis opus bonum, idem in vobis perficiet illud uſque ad

mortem

Digitized by Google

mortem veſtram, ad quam aderit Chriſtus ipſe Dominus, vos remuneraturus. Non enim Corinthii aut Philippenſes illi perduraturi erant uſque ad excidium Mundi; neque de eorum ſucceſſoribus id praedictum fuerat; neque perficiendum erat in aliis, quod in iis, ad quos ſcribit Paulus, Dominus bene coeperat. In hunc eundem ſenſum explicanda omnino videntur, quae idem Apoſtolus Gentium Secunda ad Timoth. I. 18. ait de Oneſiphoro de ſe bene merito: *Det illi Dominus invenire miſericordiam a Domino in illa Die:* Ideſt, quum e vivis exceſſurus erit. Nam Judicii ſupremi terribilis Adventus, dies erit Juſtitiae, non vero Miſericordiae. Atque heic digna forent, quae integra referrentur Sancti Gregorii Magni verba, Homil. XIII. in Evangelia; ubi occulta haec Chriſti Judicia ad ſingulorum Fidelium mortem confirmat verbis ipſius divini Salvatoris Luc. XII. 37. *Beati ſervi illi, quos, quum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod praecinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Haec de hora mortis noſtrae, ac Judicio tunc de nobis clam inſtituendo ſunt dicta. Dominus autem, ut inquit beatiſſimus ille Pontifex, Juſtos *faciet diſcumbere, ideſt in AETERNA QUIETE Refoveri. Diſcumbere quippe noſtrum, IN REGNO QUIESCERE eſt.* Et ſane laudata Domini verba apud Sanctum Lucam in hanc ſententiam mirifice nos compellunt, ac praecipue ſi conſiderentur, quae praecedunt. Inquit enim unigenitus Dei Filius ad Apoſtolos: *Sint lumbi veſtri praecincti, & vos ſimiles hominibus exſpectantibus Dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis, ut, quum venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant illi.* Non loquitur Dominus de iis tantummodo, qui in vivis erunt, quum ipſe judicaturus omnes in fine Mundi adveniet: loquitur ad Apoſtolos ac Diſcipulos, quorum vita in terris ad ſupremum Mundi diem minime reſervanda erat; eoſque omnes monet, ut parati ſint ad excipiendum Dominum, quandocunque venerit. Pari ſenſu Cap. XXIV. Matth. Dominus ait: *Et Vos eſtote parati, quia qua neſcitis hora, Filius hominis veniet.* Ergo de ſingulorum morte agit, ad quam tam illos quam ceteros Fideles paratos in ſanctitate vitae & expurgata conſcientia invenire cupit: quippe tunc adventurus ipſe eſt ad ſecretum Judicium de ipſorum operibus inſtituendum. Quamobrem non una *Dies Domini* excogitanda. Atque hoc etiam animadvertit magnus & ſanctus vir Thomas Aquinas in Opuſcul. II. contra Graecos Cap. IX. hiſce verbis: *Attendendum eſt, quod ſicut Dies Judicii dicitur Dies Domini; quia eſt Dies Adventus ejus ad Judicium univerſale*

totius

totius Mundi: ita Dies mortis cujuſcumque, dicitur Dies Domini; quia ad unumquemque in morte venire dicitur Chriſtus remuneraturus, vel condemnaturus. Unde quantum ad remunerationem Bonorum, dicit ad Diſcipulos, Joann. XIV. 3. Si abiero, & praeparavero vobis Locum, iterum Veniam, & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.

Septimo, ad idem nobis perſuadendum confluere poſſunt alia illa verba Salvatoris Luc. XVI. 9. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut, quum defeceritis, recipiant vos in Aeterna Tabernacula.* Theophylacto & Euthymio teſtibus, nihil aliud heic eſt ὅταν ἐκλίπετε, *quum defeceritis*, niſi, quum vos vita praeſens deficiet, ſive quum moriemini. Grotius quoque animadvertit, a Platone ἐκλείποντας appellari Mortuos: quod & interdum LXX. Interpretes fecerunt. Hoc idem & alii ſentiunt. Contra ſi quis haec aliter interpretatus fuit, non ſatis diligenter expendiſſe mihi creditur vim vocum atque contextus. Nam *recipiant vos in Aeterna Tabernacula* dicitur de Animabus ſeparatis a Corpore in Caelum recipiendis, atque adeo neceſſe eſt, ut *quum defeceritis*, ſeparationem iſtam, ſive Mortem ſignificet. Nemo vero eſt, qui non agnoſcat per *Tabernacula* illa *Aeterna* deſignari Regnum Caelorum, ſive Beatitudinis locum aeternum, quem Paulus Secunda ad Corinth. V. 1. appellavit *Domum non manufactam, Aeternam in Caelis.* Tabernaculum caducum, quale peregrinorum eſt, dicitur Corpus noſtrum, aut terra, quam incolimus. Verum *Aeterna Tabernacula* ſunt habitatio noſtra in Caelis, cui nunquam finis erit; & quandoquidem *Aeterna* ſunt, neque adveniente Domino in fine Mundi, inde facienda erit tranſmigratio. Ex his ergo verbis perſpicue pariter deduci videas ſententiam Catholicae Eccleſiae, pro qua hucuſque propugnavimus. Non dicit Jeſus, Juſtos eleemoſynis faciendis deditos, in Vitam Aeternam recipiendos, quum reſurgent mortui, quum conſummatio Saeculi adveniet. Dicit, beatam hanc ſortem eis paratam atque ineundam, quum ex hac vita emigrabunt. Non moram aliquot millium Annorum interſerit (quod Burnetus perperam fecit): ſed quo tempore hinc abibunt, tunc in beata illa Tabernacula ingreſſum eis futurum promittit. Luculentius inſuper hoc indicant verba illa, *ut recipiant vos.* A quo enim in Caelum recipiendi ſunt, quum vita funguntur, qui fecerunt ſibi amicos de mammona iniquitatis? Ab hiſce ipſis Amicis, Juſtis videlicet Pauperibus, in Caelum antea receptis, quia preces ſuas, atque Eleemoſynae meritum ante Deum ſtatuentes, Eleemoſy-

pariis quoque vitam aeternam ac ſedem in Caelis aeternam impetrabunt; ita ut haec minime referri poſſint ad Reſurrectionis tempora, ſed reſpiciant praeſens Eccleſiae militantis aevum. Adhuc tamen, & unum animadvertas velim. Poſtquam Dominus avaros ad Eleemoſynam oratione illa ſolicitavit, paucis interjectis, eodem Cap. XVI. *19.* hiſtoriam ſive parabolam profert Divitis a miſericordia averſi, & Lazari ulceroſi atque patientis, quem *in Sinum Abrahae* deductum ab Angelis exhibet. Ejuſmodi nempe exemplo, quae antea depraedicaverat, evidentius confirmat. Si ergo quaeris, quid ſit *Sinus Abrahae*, quo evectus eſt felix ille Pauper, jam tenes. Idem eſt atque *Tabernacula Aeterna*, in quae Pauperes ſpiritu recipiendos antea dixerat divinus Praeceptor, recepturos poſtea illuc & eos, qui amore Pauperum in hac Vita dignos ſe praeſtiterint eorum conſortio. Vide, quomodo cuncta conſonent, ut tandem ſtatuamus, nomine *Sinus Abrahae* unam Caeleſtem Beatitudinem innui a Domino, qui & alibi Felicitatem immenſam ejus loci expreſſit ſub nomine Convivii, in quo Juſti *Recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob.*

Audi propterea Sanctum Auguſtinum, qui, poſtquam exemplum Lazari & Divitis eloquenter in Sermone XLI. illuſtravit, tandem haec ſubdit: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut & ipſi recipiant vos in Aeterna Tabernacula. Sunt heic Pauperes, non habentes tabernacula, ubi nos recipiant. Facite eos amicos de mammona iniquitatis. Nolite contemnere Pauperes non habentes quo redeant, quo intrent. Habent quo intrent: Habent Tabernacula. Habent & Aeterna. Habent quo fruſtra recipi optabitis, ſicut Dives ille, ſi non eos nunc in veſtra receperitis.* En quid Auguſtino *Tabernacula Aeterna* fuerint: ille nempe Sinus, in quo a Divite miſerrimo ſpectatus eſt pauper Lazarus, recumbens & fruens bonis Domus Dei in *Sinu Abraham*, ideſt apud Abraham. Auguſtino adjunctum heic volo recentioris aevi Scriptorem Graecum, ut evidentius in dies intelligat Lector, quam foede Majorum ſuorum fidem deſeruerint pauci illi Graeculi Latinorum hoſtes, de quibus alibi facta eſt mentio. Is eſt *Philippus Solitarius*, Monachus Graecus, qui circiter Annum Chriſti MXCV. aut MCV. *Diopteram*, hoc eſt Amuſſim Fidei & Vitae Chriſtianae ad Callinicum Monachum ſcripſit, a Jacobo Pontano Latine redditam. Ibi Lib. II. Cap. *9.* quaerit, quemnam in locum proficiſcantur Juſtorum Animae poſt diſceſſum ex hac luce; atque ita reſpondet: *Scripturae docent, excelſiſſimum eſſe locum, in quo Animae*

Juſtorum Requieſcant. *Hic autem Locus diverſis nominibus appellatur: nempe Regio Viventium*, *Terra mitium*, *Tabernaculum a Deo factum*, *Civitas altiſſima*, *Torrens odoratiſſimus*, *Sonitus feſtum celebrantium*. *Et haec quidem ex Epiſtolis Pauli ad Corinthios & Philippenſes conſtant*. *Diſſoluto incolatu tabernaculi hujus*, *Domum aliam in ſuperis habemus*, *cujus aedificator Dominus*, *cujus opifex Deus*. *Soluti igitur Corporibus*, *Conſtanter Credimus*, *Abductum Nos Iri Ad Dominum*, *quicum eſſe praeſtat*. *Quare & amabilem illam vocem emittit: Cupio diſſolvi*, *& hinc abſolvi*, *ut cum Chriſto vivam*, *quicum eſſe deſidero*. Infra ſententiam ſuam dictis Sanctorum Patrum confirmat, inquiens: *Juſtorum Animae in manu Dei ſunt*. *Joannes autem Damaſcenus*, *vir ſapientiſſimus*, *vere ipſa gratia*, *quod nomen ejus ſonat: Animas quidem habetis* (*inquit in Hymnis Martyrum*) *in Civitate Caeleſti*, *in qua Habitantes Cum Domino Vivitis*, *pro quo & occubuiſtis*. *Et plurimos alios teſtes & majores inter Sanctos*, *dictis meis adſtipulantes producam tibi*, *Gregorium*, *Baſilium*, *ſummos Magiſtros*, *Gregorium Nyſſenum*, *Andream Cretenſem*, *& illud aureum divinumque Os* (Joannem Chryſoſtomum) *omnes ſimul concorditer*, *& unanimi conſenſu*, *omnium Sanctorum Animas in Caelo Eſſe*, *confirmantes*. *Oportet enim Mundum ſupernum impleri omnimodis* (*ut magna illa & vigil mens Gregorius ſcribit*) *e quo delapſus Satan*, *ut fulgur de Caelo cum Angelis ſuis*, *Domino teſte*, *projectus fuit*. Haec Philippus ille Graecus, qui & infra Lib. IV. Cap. 16. quaerit, quando jam Animae Sanctorum cum Chriſto ſedente ad dexteram Patris ſunt in Caelis, quid aliud majus in retributionem pro laboribus accipere poſſint in ſecundo Chriſti Adventu; *nam quod plenum eſt*, inquit, *externa acceſſione non indiget*. Itaque reſpondet, gaudium & gloriam Sanctorum, reſumta Carne, uberius auctum iri. *In Caelis quidem perfecte habitant*, *Creatorique Adſiſtentes*, *Eum Contemplantur*, *& Gaudent*. *Sed quum tandem Corpus quoque in Reſurrectione illa omnium communi receperint*, *tunc etiam gratiae gloriam*, *& laborum Praemia Pleniſſima*, *Coronaſque adipiſcentur*. Denique Philippus ſubſequenti Cap. 17. oſtendit, in Paradiſum, non terreſtrem, ſed Caeleſtem, poſt Reſurrectionem Domini introire Juſtorum Animas. *Hic eſt*, inquit, *Paradiſus*, *in quem raptus eſt Paulus*, *in quem Gregorius*, *& magnus cum aliis ingreſſus eſt Baſilius*, *in infinita & divina & aeterna Bona illa*, *quae oculus non vidit &c.* Parcat Lector, ſi rurſus huc advoco Scriptores Graecos; nimium quippe noſtra intereſt noſſe, quaenam fuerit per tot Saecula concors hac in re Eccle-

ſiae Graecae ſententia cum Latina, ut ſi quando Graeculum quempiam offendas, qui poſtremis hiſce temporibus aliter ſentire videatur, dignoſcas, pugnare ipſum non ſolum contra Latinos, in antiqua ſemperque tradita doctrina conſtantes, ſed etiam contra ſuam ipſius Eccleſiam, cum Latina retroactis Saeculis unanimi conſenſu concordem.

CAPUT VICESIMUMNONUM.

Abominandae calumniae, quibus Eccleſiam Romanam Burnetus onerat, quaſi haec Lucri cauſſa poſtremis hiſce temporibus ſententiam invexerit de Beatitudine Sanctorum. Nihil illa habet, niſi quod priorum Saeculorum Eccleſia profeſſa fuit. Olympiodori, Aſterii, Amaſeni, Nili Monachi teſtimonia adduntur. Sanctorum quoque Invocatio firmata auctoritate Origenis, Sancti Cypriani (cujus verba Joannes Fellus perverſe interpretatur) ac Sancti Hieronymi. Burneti ineptiae, negantis Animabus Corpore ſolutis omnem doloris & gaudii motum.

PRAETER delibata e ſacris Literis loca, aliquot etiam, ut vidimus, ex antiquis Patribus, Scriptoribuſve Eccleſiaſticis Burnetus produxit, veluti ſuae ſententiae teſtes idoneos. Injuſte non acturum, neque moleſtiam Lectori creaturum me ſpero, ſi centies meminero, nimium deſiderari bonam fidem in homine illo. Erat Scriptoris veritatis amore flagrantis, qualem ſe is profitetur, non hoſce tantum paucos oculis Lectorum objicere, ſed & alios ſine comparatione longe plures, opinioni ſuae adverſantes adferre in medium, ut in conſpectu poſitis omnium placitis, cuique foret in promtu id ſeligere, quod veritati propius agnoſceretur. Profecto non ſine dolo malo praetermiſſa a Burneto, celataque videantur, quae conſilio ſuo obeſſe poſſe is bene noverat, perſuaſumque habebat, non conquirenda a Lectoribus ineruditis, apud quos ille ſua duntaxat commendata volebat. Verum obviam itum hucuſque fuit illius artibus, ac duo jam tandem, ni fallor, oſtendimus. Primum eſt, ſi Lactantium excipias, quem nunquam pro Chriſtianae ortodoxae doctrinae interprete fido Eccleſia accepit, reliquos Patres a Burneto pro ſe laudatos, adverſus illum re ipſa

pugna-

pugnare. Alterum eſt, ex omni antiquitate, atque a primis Eccleſiae Saeculis uſque ad Concilium Florentinum, convenire omnes ferme Patres in eandem Florentini Concilii ſententiam, ita ut non ſolum divinarum Literarum ſuffragio, ſed continuata omnium Saeculorum Traditione nitatur dogma Romanae Eccleſiae de Beatitate Sanctorum. Quamobrem ludum ludit tribulibus ſuis Burnetus, quum eos erudīturus, veluti manu ducit ad Sanctorum Patrum ſcholam, en, inquiens, hic mecum conſentit, en alter mihi adhaeret; ſuatura interea oculis tot alia paene innumera ſubducens, quibus opinio ſua a fundamentis evertitur. At heic habet Lector, quibus ſubleſtae fidei hominem de facie tandem aliquando noſcat. Quanquam circulatorias illas artes non hactenus omnes detexi. Nihil impenſius nonnulli apud Britannos curant (atque utinam verum non eſſet) quam odium Populi fovere atque accendere contra Romanam Eccleſiam, ne Schiſmati, quod ſine lacrymis meminiſſe nequimus, ullus umquam ſit in poſterum finis. Quae recta ſunt apud nos, coloribus tetris pinguntur: & quod gravius eſt, calumniis & mendaciis, immo & puerilibus ſpectaculis minime parcitur, ut quacunque ratione a doctrina, ritibuſque antiquae Matris vehementius avertantur animi nimium credulae, nec ſatis eruditae Plebis. Poſſem id ego ſexcentis exemplis confirmare. At ſolum peto, an non eſſet hominum ſapientum, & Chriſti, atque ejus Eccleſiae ſponſae amatorum, pacem potius Chriſtiana Caritate quaerere atque ſuadere, quam bellum; & diligentius inveſtigare, veris-ne an falſis accuſationibus diſcordia continuetur; & meditari intentius, quam teterrimum malum ſit Schiſma, quod Sanctus Irenaeus, aliique ſubſequuti Patres tantopere deteſtantur; quod quicunque facit, factumve fovet, fruſtra ſperat aeterna gaudia ſeſe conſequuturum; & quod profecto non nos a Britannis, ſed illi a nobis nunquam ſatis dolendo conſilio fecerunt. Conſpicatus ergo Burnetus ſitam in eo fore potiorem ſpem enervandae, immo & expungendae penitus, ſi fieri poſſet, e Britannorum animis, doctrinae de Beatitate non procraſtinata Sanctorum, ſi perſuadere eis poſſet, conſectarium hanc eſſe alicujus ex dogmatis Romanae Eccleſiae, in Britannia nunc improbatis: ejuſmodi cuniculo non ſemel eſt uſus. Do illius verba.

Nuperis Saeculis, inquit is pag. 48. *quis non videt, invectum hunc novae Fidei Articulum in Eccleſiam Romanam, conſiliis prudentum & politicorum; quo Sanctis invocandis, aliiſque id genus inſtitutis commodior anſa praeberetur, ceteriſque, quae adhaerent, lucroſis*

dogma-

dogmatis patrocinium? Recte notavit Bellarminus, hanc doctrinam Fundamentum eſſe omnium aliarum, quae ad Sanctos ſpectant; nempe quae ſpectant ad Sanctorum cultum, Sanctorum canonizationem, Sanctorum Imagines & Reliquias; denique peregrinationes, & vota iis nuncupata. Vides, quantam catenam, auro & argento gravem, ſecum trahit hoc dogma. Et ſi annectas Purgatorium, ſive ſtatum Animarum, quae ad Caelum non recta eunt, ſed vivorum precibus, & ſuffragiis Sanctorum, eo ſerius aut citius evehuntur: habes auri fodinam quavis India ditiorem. Sed Vae illis, qui cauponantur Verbum Dei, Secunda Corinth. II. 17. Veritus deinde, ne perſunctorie Britanni ſapientiores ad tam vividam perorationem aures praebuerint, aut ipſam fuerint obliti, nova impreſſione illos rurſus aggreditur pag. 74. crambem eandem repetens, & inquiens: *Haec meditentur ii, quorum intereſt: utcumque quoad Reformatos, nihil valet haec auctoritas Romana, Synodorum, aut Pontificum. Nobis integrum eſt, rem aeſtimare ex aequo, & ex omnibus ſuis momentis diligenter expendere, quo propendeat, quo nos ducat Scriptura ſacra; quo rei ipſius ratio, quo aetas intemerata Eccleſiae. Nec id tantum ante oculos habere, quod his reclamantibus factum ſit, aut definitum ſtudius tertius in Conventu Florentiae. Dignum utique eſt hoc caput de Statu Mortuorum, quod excutiatur penitus, & de quo contendamus pars utraque. Huic enim ſuperſtructa eſt tota moles Religionis & Pompae Romanae circa Sanctos: de iis canonizandis, ut loquuntur, invocandis, & colendis; nec de iis ipſis tantum, ſed etiam eorum Imaginibus & Reliquiis. Hinc pendent etiam peregrinationes & vota meritoria, & Sanctorum Miſſae, & novum illud, ſed utiliſſimum, Purgatorii inventum. Quandoquidem idcirco ex hoc filo pendeat tantus apparatus, tantum pondus ſuperſtitionum, ex hoc fundamento aut lapide angulari tantum aedificium: noſtra plurimum refert nihil temere concedere in hac cauſſa; nec indulgere nimis piis affectibus, ſed male fundatis, in re tanti momenti.* Ita Burnetus ad ſuos Britannos, cum Eccleſia Catholica in iſta quaeſtione, ut reor, concordes, aut parum ab ea diſcordes, quos etiam facile in ſuam opinionem pertrahendos paullo ante ſperaverat, *quandoquidem*, ut is ait, *Pontificii (quorum intereſt maxime, ut Caelo, Gloria, & Viſione Dei fruantur ante Reſurrectionem) fatentur, Patres generatim ea de re* cum ipſo Burneto *convenire*. Denique irridendo dolet, *veritatem tam ſero inventam Florentiae* fuiſſe. Verum ut homini tanta arte ac fiducia pugnanti tandem reſpondeam: non Florentiae inventa ſero Veritas; ſed heic duo quidem

Digitized by Google

vera nos invenimus, ac manu tangimus: ſcilicet Burnetum calumniari Pontificiis, eodemque tempore imponere velle ſuis Britannis. An ita ſe res habeat, experiamur.

Ex iis, quae hactenus a me congeſta fuere, exploratum habemus, vel a primis Eccleſiae Saeculis Chriſtianae Reipublicae commune dogma fuiſſe, Animas Martyrum, ſeparatas a Corpore, ſtatim ad Caeleſtia Regna transferri. Id unum ſatis eſt ad ſubruendam totam Burneti molem. Nam hoc poſito, habemus minime exſpectandam Juſtis eſſe Beatitatem in ſupremo Mundi Judicio. Si Martyres nihil impedit, quominus Beati confeſtim apud Deum evadant: quid ceteros Juſtos perfectos impediet? Et profecto hos quoque, dum perfecta peccatorum expiatione vel heic, vel in altera Vita functi ſint, ad aeternam Felicitatem in Caelos admitti pariter animadvertimus. Atque in hanc ſententiam palam factum eſt, conſpirare Acta ſincera Martyrum, Epiſtolas Smyrnenſis & Viennenſis Eccleſiarum, Sanctos Patres Ignatium, Juſtinum, Cyprianum, Dionyſium & Athanaſium Epiſcopos Alexandrinos, Methodium, Euſebium Caeſarienſem, Conſtantinum Auguſtum &c. Hiſce addidimus Sanctos Hilarium, Ambroſium, Hieronymum, Baſilium, Nazianzenum, Nyſſenum, Ephraemum, Chryſoſtomum, Prudentium, & copioſam aliorum Sanctorum manum, qui eandem doctrinam diſertis verbis, primiſque Eccleſiae Saeculis, depraedicarunt. Orientales quoque Eccleſias hac in re cum Latina concordes fuiſſe, pluribus documentis evicimus. Et quamvis Arethae, aut Andreae Caeſarienſis Epiſcopi Saeculo Chriſti Decimo novitia doctrina, uti Cap. XVIII. monui, quoſdam e Graecis a vetuſtiſſima Traditione averterit: nihilo ſecius oſtendimus, pleroſque & potiores inter ipſos Graecos, poſterioribus quoque Saeculis, conſtantes perſtitiſſe in Majorum ſuorum ſententia. Addo nunc, cenſeri, floruiſſe paucis poſt Aretham illum Annis *Olympiodorum* Graecum Scriptorem, cujus Enarratio in Eccleſiaſten Latine reddita proſtat, non ſemel typis tradita. At is ad Cap. VI. haec habet: *Sapiens vero pauper ſpiritu, juxta Evangelii dictum, ambulat coram vita, hoc eſt per virtutum ſemitas pergit, donec demum perveniat ad ultimum Appetibile. Diſſolvi enim cupit, & eſſe cum Chriſto, qui profecto eſt Vita Aeterna.* Deinde ad Cap. XII. *Quum in terram Corpus reſolvitur, Anima revertitur ad Deum, redditura rationem rerum, quas geſſit in vita, Creatori ſuo.* Sanctis vero potiſſimum Martyribus Coronam & Praemia ſine mora conferri in Caelis, ex innumeris veterum atteſtationibus didicimus. Quibus juvat

nunc

nunc adjungere *Sanctum Aſterium* Amaſenum Epiſcopum, qui circiter Annum Chriſti CCCXCVIII. praeter alia, quae Cap. XVI. ex ejus Sermonibus hauſi, haec etiam nobis offert in Laudatione Sancti Protomartyris Stephani, a Combefiſio edita. *Clamabat*, ait, *Domine Jeſu Chriſte*, *ſuſcipe Spiritum meum*. *Feſtinus namque ad velut coloniam ire properabat*, *&* *e peregrino ſolo ad Patriam*, *ad illuſtrem praeclaramque Civitatem e terra deſerta*, *aeſtu arida*, *ac orribili ſquallore obſita*, *contendebat*. Infra haec adtexit: *Angelorum quidem exercitus agonem demirantes*, *Stephanumque ingenti ſtipatum ſatellitio in Hereditatis ſuae partem evehentes*, *impenſius gaudebant*. Sermonem hunc etiam Photius laudavit. Praeterea vide apud Bollandum ad diem XIV. Januarii, Acta Monachorum, qui pro Chriſto apud montem Sinam Saeculo Quincto trucidati fuere; a Nilo Monacho, magni Chryſoſtomi diſcipulo, literis conſignata. Ibi Cap. VII. Sanctus Theodolus moriens ſuperſtites ſocios hiſce ad certamina animabat: *Scit Agonotheta* (ita Chriſtum appellare conſueverunt Graeci) *quo judicio tradat athletas adverſario: ut qui plaeclara Praemia & bravia propoſuerit iis*, *qui plagas aequo animo accipiunt*. *Quae enim oculus non vidit &c. ea Deus paravit iis*, *qui pro ipſo decertarunt*, *& pietatis praemiis vitam ſuam glorioſe coronarunt*. *Sic enim Deum decebat munificum ſuperare labores remunerationibus*, *& Coronas praebere Athletis*, *ut & reddat mercedem*, *quae debetur*, *& gratiam efficiat remunerationem*, *propter inſignem honorem*. Matrem quoque cujuſdam e Martyribus Cap. X. Nilus inducit, exſultantem ob illius glorioſum e vita exitum. *Beata ego*, ajebat, *in matribus*, *quae Deo talem exhibuerim Athletam*. *Rurſus quoque ego beata: vere confido fore ut deinceps glorier*, *quum tu in Chriſtum fueris reſolutus*, *& una Cum Eo Futurus Sis Perpetuo*, *& Deliciarum*, *quae numquam deſinunt*, *Sis Particeps*. Poſſem & alia id genus aggregare documenta; ſed modus tandem habendus eſt. Si haec neſcivit Burnetus, quei illius ignorantiam; ſi novit, quei illius impudentiam excuſes?

Itaque prima Burneti illuſio atque calumnia eſt, inſultare tum Catholicis, tum Britannis ſuis, ceteriſque credentibus jamdiu reſeratam Sanctis Caeleſtem Gloriam, quaſi tum ſolum ex puteo hauſta fuerit haec Veritas, quum Generale Concilium Florentiae habitum fuit. Jam Sole meridiano clarius intuemur, nihil ibi conſtitutum in ejuſmodi controverſia, quam quod per tot Saecula ab exordio Eccleſiae tam Occidentales quam Orientales Eccleſiae tanquam ratum certumque tenuerant. Secunda illuſio & calumnia Burneti eſt, perſuade-

ſuadere velle Britannis ſuis, Catholicos, ſive Pontificios, manus quodammodo jam dediſſe fatendo, *Patres generatim* ad Reſurrectionem Carnis diſtuliſſe retributionem Sanctorum. Aut nos infantes, aut ſtipites ſuates credat oportet, qui incredibilia haec de nobis venditat, ac tanta conſidentia apud eruditos Britannos diſſeminat. Immo non ſolum negamus, Patres generatim adverſatos fuiſſe dogmati in Synodo Florentina ſtabilito, ſed etiam ſperamus, neminem in poſterum fore, qui non agnoſcat eoſdem in hanc ipſam doctrinam conſpirantes, uti oſtendunt quae hactenus de hujuſmodi controverſia in medium attulimus. Tertia calumnia, eaque omnium teterrima adverſus Catholicos, qua Burnetus fortaſſe confiſus eſt, & praecipue credidit, ſe Britannorum animos expugnaturum, illoſque in ſuam opinionem pertrahendos, ea eſt, Quaeſtus tantummodo cauſſa a Pontificiis invectam & conſtabilitam fuiſſe ſententiam de Beatitudine Sanctorum, quos propterea uti apud Deum patronos colere atque invocare aequum ſit & utile Chriſtianis, deceatque in honore habere illorum Reliquias. Heic, ſi Burneto fides, latet Hydrae caput, unde tot *Superſtitiones* fluunt, quibus Pontificiae Eccleſiae inquinantur, & quarum virus fortaſſis ille veretur, ne in Anglicanam quoque effundatur. Dignus eſſet Burnetus, qui heic aſperis exciperetur. Sed pacato animo rogatos tantum volo Britannos aequi & veritatis amantes, ut praejudicatis opinionibus tantiſper ſepoſitis, mecum placide in conſilia Burneti inquirant. Agit heic ille contumeliis, non rationibus, adverſus Catholicos, quos veluti *cauponantes verbum Dei* traducit, quaſi Romana Eccleſia opinionem de Beato Sanctorum vita functorum ſtatu unius turpis Lucri cauſſa invexerit, aut amplexa fuerit. At quando palam jam factum eſt, cunctos paene doctrina & ſanctitate praeſtantiſſimos Patrum, vel ipſis primis Eccleſiae Saeculis, non aliud crediddiſſe & tradidiſſe, quam quod nunc credit & tradit Eccleſia Romana: quid aliud inde conſequitur, niſi ab impudenti accuſatore iſto una eademque nota atque cenſura damnari primitivam Eccleſiam, immo ignominiam hanc in Patres potius, quam in nos recidere, quando nos non procudimus, ſed ab eis accepimus hoc ipſum Dogma? Quid vero haec audientes Increduli, quorum contagione heu nimium Britannia laborat, de Religione Chriſtiana dicturi ſint, facile conjicere poſſumus. Si Sanctos viros atque Doctores noſtros in ipſa Eccleſiae adoleſcentia nunc homo Chriſtianus ob lucrum *cauponantes verbum Dei*, atque adulteratores Evangelicae doctrinae exhibet: rideant Impii neceſſe eſt ſanctiſſimam Religionem,

& ipſum deſpectui habeant divinum illius Auctorem, qui non Apoſtolis tantum ſed Eccleſiae univerſae ſe ſemper adfuturum ſpoponderat Matthaei Cap. XXVIII. verſ. 20. inquiens: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem Saeculi:* qui etiam nos juſſerat audire *Eccleſiam Dei vivi*, quae eſt *columna & firmamentum Veritatis*, Prima ad Timoth. III. 15. Nonne ſubſannantes dicere poſſunt Impii: quos ipſos vos pluris facitis priorum Saeculorum Doctores, en infectos habemus eo ipſo errore, falſaque doctrina, quam Burnetus non in Eccleſia tantum, ſed & in ipſa Anglicana ſe deprehendiſſe fatetur? Verum pereant Novatores, qui obcaecati cupiditate gloriae, nova quotidie comminiſcuntur, & vetera bene ſtabilita, quantis poſſunt, viribus concutiunt. Calumniari volens, in promtu ſemper habet ſuſpiciones, quibus egregia quaeque facta & inventa oneret atque denigret. Eadem quoque facilitate poſſet Burnetus, Epiſcopis alibi infeſtus, aut quiſquam e Calvini aſſeclis, carpere Epiſcopatus inſtitutionem, quaſi per ſacrum illud munus aditum ſibi quaeſierint Sacerdotes ad dominationem, ad honores, ad commoda & lucrum. Poſſet etiam Epicuri & Lucretii ſectator eandem affigere quaeſtus cauſſam Religionis ipſius praedicationi, ut alia omittam. *Duas anſas unaquaeque res habet*, ajebat Epictetus: ſcilicet nihil tam bonum, tam rectum eſt, quod carpere non poſſit malignus, quum velit. Sapientis autem eſt, contemtis obtrectatorum naeniis, veras atque intimas rerum cauſſas inveſtigare. In praeſenti vero quaeſtione ſtatim in oculos incurrit ratio, cur ab Apoſtolorum aevo ad noſtra uſque tempora viguerit fides de non retardata Beatitudine Juſtorum, & Poena Improborum: quia videlicet id e ſacris Literis deducitur, & Religionis ſanctiſſimae Inſtitutor tum praemiis poſt certamen abſque mora recipiendis ſolicitare nos voluit ad laborioſum iter Virtutis, tum terrore poenarum imminentium avertere malos a Vitiis. Hanc autem fuiſſe doctrinam a divino Magiſtro Apoſtolis traditam, non vero Burnetanam, invictiſſimo argumento eſt, omnes ferme priorum quinque Saeculorum Patres convenire in ipſam concordes.

At, inquit Burnetus, ex hoc principio manat *tota Religio ac Pompa Romana circa Sanctos, de iis canonizandis, invocandis, & colendis &c.* hoc eſt, ſi illi credimus, magna ſeges *Superſtitionum*. Profecto manat; verum conſectaria haec, atque hoſce ritus nullo quidem labore Burnetus in *Superſtitionum* cenſum referre poteſt, ſed numquam, niſi calumniis, ut fieri ſolet, ac fallaciis utatur, oſtendere id poterit. Non eſt meum in hanc provinciam ingredi. Proſtant

Catho-

Catholicorum Concilia, ac plurium praeſtantium Theologorum communionis Romanae Libri, quibus refelluntur hac in re heterodoxae gentis cavillationes, legitimique praeſtantur Romanae Eccleſiae ritus & Dogmata. In iſtis Conciliis ac Libris rogatos iterum volo Britannos, ut legant, quae ſit Catholicorum mens, germanaque doctrina, atque hujus doctrinae ſolida fundamenta; non vero in ſuorum Libris atque Homiliis, in quibus, liceat dicere, nihil minus curatur quam Veritas, quoties de Romana Eccleſia verba faciunt; & unicum ſtudium eſt odia cumulare in Catholicos, quum tamen omnium Redemtor nihil plus commendet, quam Veritatis amorem, atque erga omnes Caritate certare. Interea Burneto probri & contumeliae loco commemoranti *Pontificiam Theologiam* de Sanctorum Beatitate, invocatione, cultuque minime idololatrico, ut ſuorum phantaſiam adverſus haec Dogmata ad arma excitet, nihil aliud niſi haec pauca repono. Scilicet laetari & gloriari nos, quod hujus doctrinae duces & vades habeamus magnos illos viros, ſcilicet Sanctos Patres priorum quinque Saeculorum, quos probus quiſque in Britannia ipſa veneratur, neque reputat *cauponantes verbum Dei*, eoque minus Idololatriae addictos, tantique criminis hortatores ſuis in Libris. Niſi furens aliquis Haereticus, aut ex Atheiſmo ebrius, neget, quin Sancti illi viri, & ipſi cum Apoſtolo, Secunda ad Corinth. II. 17. dicere potuerint: *Non enim ſumus, ſicut plurimi adulterantes* (ſive ut alii legunt, *ſicut multi cauponantes*) *verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur*. Jam longo ſermone evicimus, Sanctos eoſdem Patres fuiſſe Pontificios in dogmate de non procraſtinata Beatitudine Sanctorum. Pontificii quoque fuerunt in doctrina *de Invocatione Sanctorum*. Quod quum dico, gratiae habendae Burneto ſunt, qui non aliunde natum agnoſcit Eccleſiae Catholicae uſum de implorando Sanctorum jam vita functorum patrocinio, quam ex certa perſuaſione, eos jam apud Deum in Caeleſti Gloria verſari, & efficacius, quam quum in terris, poſſe in Caelis orare Deum pro nobis. Haec ſine dubio legitima ritus origo: ſi enim conſtat e ſacris Literis, utiles Animabus noſtris eſſe poſſe orationes Sanctorum viventium in terra; quanto plus ex iis ſperandum eſt, poſtquam in Caelum recepti ſunt, & depoſita Fide ac Spe ante Thronum Dei mirabilem ſervant Caritatem erga fratres adhuc in Mundo luctantes, eorumque preces ac neceſſitates in Deo glorificatore legunt? Atqui Lectorem non pigeat paucula hanc in rem a me accipere.

Circiter Annum Chriſti CCXLVI. *Origenes* Libros ſuos contra Celſum elucubratus eſt. Ibi Lib. VIII. ſunt ejus verba: *Ex eo quod conciliatur nobis ſummus Deus, conſequens eſt, ut & benevoli reddantur omnes illius amici, Angeli, Animae, ac Spiritus. Habent enim ſenſum eorum, qui Dei benevolentia digni ſunt; nec ſolum erga eos, qui digni ſunt, bene ſunt affecti; ſed & omnibus opitulantur, qui ſummum colere Deum cupiunt, quem & propitium reddunt, & cum iis communiter precantur, ac ſimul poſtulant.* De Animabus ſeparatis a Corpore loquitur ibi Origenes, quum eas appellet Ψυχὰς καὶ Πνεύματα; ac propterea illas ad Deum translatas credit. Atque haec jungenda ſunt cum aliis, quae de Origene ſupra Cap. IX. diſſeruimus. Heic autem habes antiquitatem Invocationis Sanctorum. Junge nunc Origeni *Sanctum Cyprianum*, qui Anno Chriſti CCLII. gratulatoriam Epiſtolam (*cognovimus, frater cariſſime*, ſunt prima illius verba) ad ſanctum Cornelium Papam ſcripſit de exſilio pro fide Chriſti ab ipſo Papa ſuſcepto. Quum vero is praevideret, *appropinquare jam certaminis & agonis noſtri diem*, propterea haec addit: *Memores noſtri invicem ſimus, concordes atque unanimes, utrobique pro nobis ſemper oremus; preſſuras & anguſtias mutua caritate revelemus. Et quis iſtinc noſtrum prior divinae dignationis celeritate praeceſſerit, perſeveret apud Dominum noſtra dilectio; pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio.* Ne Burnetus quidem negat, quin Sancti Cypriani inclyti Epiſcopi & Martyris ſententia fuerit eadem, quae nunc eſt, Romanae Eccleſiae de Beatitudine Sanctorum. Id & ego oſtendi ſupra Cap. X. & luculentius conſtabit ex ejus Opuſculo *de Mortalitate*, quod integrum infra dabo. At ex his diſcimus, non aliam doctrinam excogitandam nobis eſſe in Sancto Cornelio, tunc Romanae Eccleſiae Pontifice, quando ipſius apud Deum precibus ſeſe ac fratres commendat Cyprianus, ſi is forte ad ipſum Deum praecedat. Atque ex his intelligas, tunc in Eccleſia Dei exploratum fuiſſe, magnam vim eſſe Sanctorum precibus, poſtquam ex hac vita migraſſent. Reticere autem nequeo heic, quae ad hunc locum adnotavit Joannes Fellus Oxonienſis in Britannia Epiſcopus in ſua editione Cyprianica Anni MDCC. *Minime*, ait, *dubitamus, Animas Caelo receptas precibus Deum optimum maximum ſolicitare, ut in terris agentium miſereatur; ſed non inde conficitur, preces ad Sanctos fundi debere. Deos, qui rogat, ille facit.* Niſi notum foret, quid poſſit in animis hominum praejudicata opinio, & factionis alicujus arrepta a teneris unguiculis profeſſio,

miran-

mirandi locus foret, quei exciderit doctiſſimo illi viro ratio haec, cur improbanda ſit Sanctorum Invocatio, quae (ſit verbo venia) ne infante quidem digna videatur Catholicorum auribus. Inquit ille: *Deos, qui rogat, ille facit*. At nos Sanctos in Caelum receptos tantummodo precamur, *ut Deum orent pro nobis*, certi profeſſione Fidei noſtrae, illos non eſſe Deos, ſed Conſervos noſtros, feliciores tamen quam nos, & potentiores; eorumque etiam preces ad beneficia a nobis impetranda validas eſſe, quia offeruntur Deo a Sanctis *per Filium ejus Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui ſolus noſter Redemtor & Salvator eſt*, ut ait Tridentinum Concilium. Ubinam ergo erat Fellus, quum ſcripſit: Si illos rogatis, facitis Deos? Ecquando Amicos ſive Miniſtros Imperatorum & Regum facimus Imperatores & Reges, ſi eorum patrocinium apud rerum Dominos imploramus? Judices appello heic ſapientes inter Britannos; pudet enim diutius in adeo inani oratione refellenda inſiſtere. Alterum ſimilem Cypriani locum ſupra Cap. X. produxi. Succedat demum Sanctus Hieronymus, qui in Epiſtola ad Heliodorum, ſcripta circiter Annum Chriſti CCCLXVI. ad Eremiticam vitam eum adhortans, in haec verba loquitur: *Veniet, veniet poſtea dies, quo victor revertaris in Patriam, quo Hieroſolymam Caeleſtem vir fortis coronatus incedas. Tunc municipatum cum Paulo capies. Tunc & parentibus tuis, ejuſdem Civitatis jus petes. Tunc & pro me rogabis, qui te, ut vinceres, incitavi.* Sunt in hanc rem luculenta alia Baſilii, Nazianzeni, Ambroſii, Cyrilli Hieroſolymitani, Nyſſeni, Auguſtini, Paulini, aliorumque Patrum teſtimonia. Hos duces in Invocatione Sanctorum nos ſequimur. Hos uti legitimos teſtes Evangelicae doctrinae atque Traditionis audimus. Quos heic ſequatur Burnetus, edicat: Manetem, Eunomium, Vigilantium puto, abominanda nomina, nebulones, impios, atque mox, ut erupere, proſcriptos. At adſtabimus omnes ante tribunal Chriſti; & rationem reddent, qui inter cauſſas conficiendi Schiſmatis, horrendi nempe facinoris, adnumerarunt etiam honorem ab Eccleſia Catholica habitum Beatis Dei Servis, non alium profecto, quam qui eis eſt habitus, dum Saecula illa fluerent, quibus vel ipſi Britanni reverentiam minime negant. Tunc palam fiet, an ſatis ii caverint ab occultis molitionibus Superbiae, Philautiae, aliorumque humanorum affectuum, quorum cauſſa, non vero vi certae atque exploratae Veritatis nunc tunica Chriſti conſciſſa eſt, nunquam ſatis deplorando Caritatis & Religionis vulnere.

Quar-

Quartam addo illuſionem Burneti, qui ut perſuadeat, tum ſolum Beatitudinem Animae ſperandam eſſe, quum redivivo Corpori iterum ſociabitur, mirabili iſta argumentatione utitur pag. 86. *Voluptas*, inquit, *& Dolor, quae ſunt ſenſationes primariae & maximi momenti, oriri non poſſunt in Anima, ſine Corpore proprio, ei vitaliter unito; ſunt enim affectus, qui adveniunt Animae propter bonum aut malum, quod accidit Corpori quatenus ſuo. Si baculo percuſſeris proximum parietem, video motum baculi, & audio ſonum ictus aut plagae: ſed me nihil dolet. Si vero eodem baculo, & eadem vi percuſſeris Corpus meum, ſtatim me dolet.* Hercle quum haec audient, vix riſum tenebunt Philoſophicae Scholae tirones. Utique ex unione Corporis multae obveniunt Animis noſtris cauſſae Voluptatis atque Doloris: ac propterea hoſce motus appellare conſuevimus Voluptates Corporeas, ac Dolores Corporis, quorum tamen gratus aut ingratus ſenſus in una fit Anima, non autem in materia ſenſus experte. At nemo neſcit, innumeros alios procreari in Anima noſtra motus Gaudii atque Doloris ſine commotione Corporis. Exſultat Anima in meditatione Dei, aut in inventione Veritatis, in ſolutione ardui Problematis, ſpe vicini, aut conſequutione uberis praemii &c. Dolet metu mali, injuriae recordatione, conſideratione peccatorum, errorumque ſuorum &c. En Voluptates Doloreſque ſpiritales. Fac ergo, ut Anima ſeparata a Corpore ſiſtatur ante Thronum Dei, ſummumque illud Bonum coram intueatur (quod & Angeli faciunt): quis niſi delirando neget, quin gaudio ineffabili perfundi poſſit ac debeat? Mente illic atque intelligentia eſt opus, non corporea Phantaſia. Quod vero ad externa attinet, ſive ad res Mundi hujus, defectum Corporis Creator unus, omnia in ſe comprehendens, ſupplet; qui etiam Lumen Gloriae caris ſuis elargiens, eorum Animas elevat ac roborat, ut ad ſe intuendum aciem mentis attollant. Quanquam & haec ſuperflua ſunt. Dum enim tenemus ſacrarum Literarum ac Traditionis auctoritate aliquod Chriſtianae Fidei dogma, impudentis tantummodo eſt negare ideo illud velle, quod modum quoque & rationem ejus ignoremus, quum illud quidem revelarit, iſtud vero revelare Deus noluerit. Idque potiſſimum de iis dicendum eſt, quae ſpectant ad ſanctorum Gloriam; illam quippe ſupra captum noſtrum eſſe jam Apoſtolus Prima ad Corinthios II. 9. nos monuit notiſſimis iis verbis: *Quae oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quae praeparavit Deus iis, qui diligunt illum.*

CA-

Digitized by Google

CAPUT TRICESIMUM.

Romanae Eccleſiae Dogma de Sanctis ad Caeleſtem Felicitatem jam deductis, novis ſacrarum Literarum documentis roboratur. Sancti Cypriani Opuſculum de Mortalitate *in idem Dogma confluit. Quod Sancti, & potiſſimum Apoſtolus Gentium, verbis tradidere, factis complerunt. Operis concluſio.*

TEMPUS autem eſt contrahendi vela, ut, quae reportavimus e navigatione noſtra, tandem colligamus. Jam, ni fallor, abunde perſpeximus, Burnetum ſub ſpecioſo venandae Veritatis ardore, quem omnes vel Impiorum perditiſſimi crepant, ad ſui nominis famam, gloriamque apud Britannos perennem, per novae, ſed exitialis doctrinae apparatum, unice inhiaſſe. Non illum certe humani generis Caritas, non ſacratiſſimae Religionis zelus ad id conſilii adduxit. Nam quoties duae de ſtatu Mortuorum ſententiae comparantur, quarum altera ad finem uſque Saeculorum differt, altera accelerat Juſtorum praemia, Injuſtorum poenas: illa ſine haeſitatione praeferenda dignoſcitur, quae moras tollit. Proinde is, ubi & Religionem, & Rempublicam Chriſtianam revera cordi habuiſſet, ad hanc totis nervis, quantumque fieri poteſt, roborandam, illuſtrandam, ſuadendamque animum ſuum addicturus fuiſſet. At ille, neſcio quo malo Daemone inſtigatus, contrariam plane viam iniit, nihil intentatum relinquens, ut Populo ſuo perſuadeat, nullam hactenus mercedem fuiſſe Juſtis apud Deum, nullam Improbis gravem poenam, nullum in morte hominum Judicium; ſed univerſorum retributionem, fortaſſe poſt complura annorum Millia, ad diem illam reſervari, qua ſolemne omnium Judicium a Chriſto Domino in ejus viſibili Adventu celebrabitur. Quae ſententia in quantam Animarum perniciem vergat, jam palam fecimus, jam nemo non intelligit. Et quum illum inſuper deprehenderimus aperte fucum feciſſe popularibus ſuis, dum cuncta, quae pro ſua opinione militant, ſtudioſiſſime in aciem eduxit; longe vero majora ac robuſtiora praeteriit, quibus perſuadetur, veraque demonſtratur hac de re ſententia Romanae Eccleſiae: quid aliud reſtat, niſi ut abominandi conſilii homo, qui triticum evellere, lolium

Digitized by Google

lolium vero ſubſtituere in animum induxit, ejuſque peſtilens lucubratio, proborum omnium deteſtatione tandem excipiatur atque damnetur? Hoc autem potiſſimum praeſtare, Catholicorum omnium eſt. Jam ſolida proſtant, inconcuſſaque doctrinae noſtrae monumenta. Fortius quoque eis ſigillum acceſſit, ex quo in Generali Concilio Florentino dogma hujuſmodi decreto Eccleſiae ſtabilitum novimus: Eccleſiae, inquam, contra quam portae Inferi nunquam praevalebunt, & cui ſemper adſuturum ſe Dominus pollicitus fuit *uſque ad conſummationem Saeculi*. Quamobrem hilari conſtantique animo in agone Chriſtiano certemus. Magna propoſita nobis ſunt praemia, neque exſpectanda poſt immanem multorum Saeculorum moram, uti ſomniant, qui immenſae Dei beneficentiae ac magnificentiae detractores ſe prodere noſtris non verentur temporibus. Praeceſſit nos illuc infinita turba Sanctorum atque Juſtorum. Nos quoque par Felicitas manet, ſi pari ardore in via mandatorum Domini curremus, nobis etiam ſingulis praedicente Spiritu Apocalypſ. II. 7. *Vincenti dabo edere de ligno Vitae, quod eſt in Paradiſo Dei mei*. Pollicetur Spiritus Juſtitiae amatoribus non Paradiſum terreſtrem Adami, ſed Caeleſtem, ſed *Paradiſum Dei*, ubi nondum Corporis, ſed profecto Animae deliciae ſunt; ſub quo nomine toties ab antiquis Patribus atque Scriptoribus deſignatum vidimus Regnum Caelorum. Sanctus quoque Gregorius Nyſſenus Oratione II. in Quadraginta Martyres, eorum *ope atque interventu* precatur, ut *corroborati Fideles ad Paradiſum perveniant*. Supra vidimus Cap. XX. nihil aliud eſſe Nyſſeno *Paradiſum*, niſi Regnum Dei. Nihil autem aliud eſt *Regnum, quam Vita Aeterna*, inquit Sanctus Auguſtinus Sermon. 294. olim 14. de Verb. Apoſtoli. Porro *Vita Aeterna* in eo conſiſtit, ut videatur Deus ſicuti eſt, atque efficiamur Angelorum ſimiles; *qui vident faciem Patris, qui in Caelis eſt*, & perpetuo ſimus cum Chriſto, qui Vita noſtra eſt. Nunc per ſpeculum ambulamus & in aenigmate, Deum tantummodo *per Fidem*, abditum oculis noſtris a longe contemplantes. Ingemiſcimus propterea, atque anxie optamus, ut beata illa effulgeat dies, qua ipſum intueri *per Speciem* nobis liceat, hoc eſt mirabili ejus & beatifico adſpectu ac viſione frui detur. At ecquando haec erunt? Fidelem teſtem habemus Apoſtolum Domini Paulum, qui Secunda ad Corinth. V. 6. certos nos fecit, minime exſpectata Reſurrectione Corporis, immo poſt depoſitionem ipſius Corporis, ſi juſte vixerimus, nos futuros *praeſentes ad Dominum*, neque amplius *per Fidem* ambulaturos, ſed *per Speciem* comprehenſuros ſummam illius Felicitatis, ad quam heic cum gemitibus anhelamus.

Digitized by Google

Alia Scripturarum loca vidimus, quae tam beatam ſortem ſperare nos faciunt, non uti Novatores quidam contendunt, poſt enormem moram Saeculorum complurium, quorum etiam finem ignorant; ſed ſtatim poſt confectum certamen, aut poſtquam heic, aut in altera Vita peccata noſtra expiaverimus. Eadem vero ſpe nunc nos recreat Dominus, quum Joann. XII. 26. ait: *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus:* illum nempe inducens in Regnum ſuum, ubi Corona Gloriae induet eum, & convivam ſtatuet menſae Caeleſtis cum Abraham & Iſaac & Jacob. Contineri-ne ergo poteſt indignatio contra Burnetum, ejuſve ſimiles, qui extra ſinum Catholicae Eccleſiae nullo amplius fraeno cerebrum ſuum regentes, eo devenere, ut incautae genti non erubeſcant edicere, vel Petrum & Paulum & Stephanum, quanquam tanta fide & conſtantia divino ſuo Magiſtro miniſtrarint, eumque fuerint ſequuti per immenſas tribulationes, ac pro illo tandem vitam generoſe dederint; excluſos adhuc degere ab ejus latere ac praeſentia, atque in ignoto carcere jacere, fruſtra ſuſpirantes praeſentes eſſe ad Dominum? Jam abiere Mille ferme & Septingenti Anni, & adhuc ſuſpirant. Recenſe mihi, ſi potes, quot fortaſſis etiam Annorum Millia reſtant, antequam magna Dies Domini adveniat. Attamen immani hoc terribilique temporis intervallo, ſi ſomniatoribus quibuſdam credimus, exſpectandum, ſuſpirandumque eſt Apoſtolis, & praemii loco poena tam diuturnae, & quaſi infinitae exſpectationis iis toleranda eſt, quae quanta ſit anhelantibus ad conſpectum & ſocietatem Domini ſui, nemo ſatis excogitare poſſit. At bonus & fidelis promiſſor Dominus, dementiae arguit iſtorum cogitationes; & quum diſerte dicat, ſe velle, ut ii, qui ſibi miniſtrant, ſuaque veſtigia ſequuntur, ſint illic, ubi ipſe erit; non carcerem, ſed Regnum, ſed Caeleſtem Gloriam, mox ut emigrent e vita, illos procul dubio ſperare facit. Et Petrum revera in Caelum jam ſublatum credidere Patres, e quibus unum Ambroſium adducam, ita ſcribentem Expoſition. in Lucam Lib. X. num. 92. *unde te evocem, Petre: ut doceas me, quid flens cogitaveris? Unde, inquam, te evocem? De Caelo, ubi jam choro inſertus es Angelorum.* Concors etiam cum Magiſtro Apoſtolus alter, nempe Jacobus Cap. I. 12. Epiſtolae ſuae ait: *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam, quum probatus fuerit, accipiet Coronam Vitae, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.* Si haec in Burnetanam opinionem accommodare velis, Impiorum riſum con-

citabis in divinam Scripturam. Nam ſi Corona vitae tum ſolum exſpectanda eſt, quum Judicii ſupremi dies adveniet, Burnetum ſciſcitabuntur, num poſt mille ſaltem Annos illuceſcet haec Dies? Neſcio, reſpondebit ille. Num poſt decem Annorum millia? Reſpondebit, ignoro. Num poſt quadraginta millia? Incertum eſſe reponet. Tum illi: Tu-ne ergo *Beatum* nunc appellas, qui afflictiones hujus Saeculi, qui equuleos ac tormenta graviſſima pro Chriſti amore patientiſſime ſuffert, quod accepturus ſit Coronam poſt adeo immenſum tempus, cujus finem ne tu quidem indicare potes? Si talis eſt Chriſtianorum Beatitudo, nobis ingens calamitas eſſe videtur: & praeſtat *tentationes* hujus vitae ſummo ſtudio declinare, atque heic, quantum licet, nihil pati, multumque delectari, quam certiſſima tolerare mala ob ſpem adeo protractam, ac prorſus incertam. Contra egregie haec verificantur in Romanae Eccleſiae doctrina. Nam ſecundum ipſius humanae naturae leges prudenter toleratur Malum quodlibet praeſens, dum breve ſit, quando certi ſumus, ſubſequuturum Bonum majus, ac diu duraturum, multoque magis ſi Aeternum. Propterea & in adverſis, atque in ipſis tormentis Beatus eſt Chriſti Fidelis, quod haec ipſa Mala paritura ſint ſibi, ſuperatis tentationibus vitae praeſentis, ſtatim, aut brevi, in altera Vita immenſum Bonum ac Praemium, Beatitatem ſcilicet ineffabilem atque aeternam. Neque dicit Jacobus poſt diuturna tempora *Coronam vitae accipiet;* ſed *quum probatus fuerit:* ſcilicet, mox ut conſtans in patientia, atque in fide perſeverans inventus fuerit, accipiet Vitam aeternam. Breve patientiae tempus erit, at Praemio nunquam finis erit. Qua ratione Sanctus quoque Paulus animos Corinthiorum, Secunda ad eos Epiſtola IV. 17. recreabat, inquiens: *Id enim, quod in praeſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtrae, ſupra modum in ſublimitate Aeternum Gloriae pondus operatur in nobis.* Atque haec omnia ſatis innuunt, mercedem reddendam confeſtim poſt certamen confectum, non vero poſt immanem Saeculorum ſeriem. Quod & ipſe Apoſtolus non obſcure tradit in Secunda ad Timoth. IV. 7. dum ait: *Bonum certamen certavi &c. In reliquo repoſita eſt mihi Corona Juſtitiae.* Coronam vero iſtam non Apoſtolis tantum, ſed & reliquis *diligentibus ſe Deus repromiſit*, dummodo in agone perſeverent uſque ad mortem. Tunc enim victoriae praemium accipient, prout etiam pollicitus eſt Deus in Apocalypſeos Cap. II. 10. Epiſcopo Smyrnenſis Eccleſiae, in tribulatione & paupertate poſito, iis verbis: *Eſto fidelis uſque ad mortem: & dabo tibi Coronam vitae.* Itaque poſt mor-

mortem, poſt finem boni certaminis, ſubſequetur Corona, hoc eſt Beatitudinis Caeleſtis poſſeſſio, non vero Carcer, non Somnus, neque *Inactio*, non demum fatigata atque illuſa immani Saeculorum interſtitio ſpes ac deſiderium.

Mirifice autem confirmatum videas hoc ipſum dogma a divino Apoſtolo Paulo, qui Prima Corinth. IX. 24. ſcribit: *Neſcitis, quod ii, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit Bravium? Sic currite, ut comprehendatis.* Tum addit, certantes publicis in ludis contendere, *ut corruptibilem Coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Nulla dubitatio eſt, quin Chriſtianorum *Bravium*, ſive Praemium victoriae, ſit accedere ad intuendum ſummum Bonum, hoc eſt, beatifico Dei adſpectu frui in Aula Caeleſti. *Quidnam eſt illud Bravium?* inquit heic Sanctus Gregorius Nyſſenus; *quaenam illa Corona? Non videtur mihi aliud eſſe, praeter ipſum Dominum, in quo ſinguli ſperant. Ipſe enim Praeſes eſt certaminis certantibus, & Corona vincentibus &c. Propter perſequutionem, quam pro Deo patimur, ad Caeleſte Bonum compellimur, ac Beati efficimur.* Nos ergo hortatur Apoſtolus, ut curramus, atque apprehendamus ineffabile praemium hoc. *Currite, ut comprehendatis.* Utri, quaeſo, Chriſtianus heic fidem habebit? Paulo-ne Apoſtolo, an Burneto, homini nihili prae illo? Paulus Corinthios ad curſum in ſtadio Chriſtiano ſolicitat, quia mirandum Praemium propoſitum eſt bene currenti: atque uti ſine mora Bravium victoribus conferri conſuevit, quod eiſdem Corinthiis, ceteriſque Graeciae Populis notiſſimum erat; ita exemplo illo uſus Paulus, ad patientiam illos hortatur: nam vitae ſtadio bene abſoluto, prout in publicis ludis fieri ſolet, ſuccedet comprehenſio Coronae incorruptibilis. Burnetus contra quaſi irridere currentes videtur, quandoquidem, ſi illum audimus, ne poſt Mille quidem & Septingentos annos mortalium quiſquam Bravium & Coronam accepit; immo incertiſſimum eſt, quandonam deinceps ſit accepturus. Ludit-ne, an mendax eſt Apoſtolus, quum ait: *Currite, ut comprehendatis?* Sed & ipſe ad Hebraeos IV. 11. poſtquam Caeleſtem Gloriam *Requiem* appellavit, ſtimulos nobis addit, ut ad illam conſequendam properemus. *Feſtinemus ergo*, inquit, *ingredi in illam Requiem.* Praecedenti ſimilem hunc locum vides. Atqui, uti jam ſupra Cap. XV. monui, nobis ſeſe objicit heic Burnetus, atque edicit, feſtinare quidem nos poſſe, at ingredi in *Requiem* illam beatiſſimam non poſſe: quod quanta cum temeritate dicatur, Chriſtianus quiſque facile intelligit. Et profecto non ibi Sanctus Paulus loquitur de Re-

quie in hac lacrymarum valle minime ſperanda; eoque minus de miſera illa atque ignobili Requie, ſive Somno, ad quem tam Juſtorum quam Injuſtorum Animas a Corpore ſeparatas ſomniator Burnetus deducit. Magnum quid ibi Apoſtolus memorat, & ſperare jubet, finem videlicet Proborum, ſive Vitam Aeternam, atque ingreſſum in iſtam procurandum eſſe ait *operibus perfectis*, propterea nos adhortans, ut *ſimus imitatores eorum*, *qui fide & patientia hereditabunt promiſſiones;* Abraham praecipue ante Hebraeorum Fidelium oculos proponens, qui *longanimiter ferens*, *adeptus eſt repromiſſionem*. Cum hiſce junge, quae divinus Magiſter de *Servo fideli & prudenti* ait Matth. XXIV. 45. *Beatus ille ſervus*, *quem*, *quum venerit Dominus ejus*, *invenerit ſic facientem*. *Amen dico vobis*, *quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum*. Uti Cap. VI. animadvertimus, ex iſto, aliiſque Evangelii locis jam productis, rite deducitur occultus Adventus Chriſti Judicis ad ſingulorum Fidelium mortem; atque adeo non praeſtolaturos bonos Dei famulos ineffabile Beatitatis praemium in fine Mundi, ſed recepturos ſtatim atque adveniens Dominus illos ad ſe vocaturus, inveniet perſeverantes in fide atque in operibus ſanctis. Inquit enim Dominus, tunc quum ipſe venerit, ſcilicet ad ſuſcipiendam illorum Animam, (quod & de Protomartyre Stephano factum novimus) *Beatos* eſſe incipere. Et cur? Quia *ſuper omnia bona ſua* conſtituentur a Domino in altera Vita, ideſt in Dei Gloriam invehentur, quae omnium bonorum complementum eſt. Si deſidem Servum, de mora Domini ſui ſibi blandientem invenerit, *dividet eum*, *partemque ejus ponet cum hypocritis: illic erit fletus & ſtridor dentium*. Cur nos in remunerando Servo fideli ſegnem Dominum unquam ſuſpicemur?

En ergo Chriſtianae Spei ſolida fundamenta, quae nunquam ſatis deteſtando conſilio Burnetus invadere eſt auſus, in perniciem Animarum noſtrarum, paene dixi, conjuratus. Sed quod efficacius avertere nos heic poteſt ac debet a Novatoris iſtius machinamentis, exemplum eſt Martyrum in primitiva ipſa Eccleſia. Nunquam ſatis repetere juvabit, ſacros illos Reipublicae Chriſtianae pugiles tanta alacritate pugnaſſe pro Chriſti nomine, tantaque conſtantia ad tormenta mortemque ipſam properaſſe, quia exploratum habebant, vitae huic aerumnoſae atque caducae, mox ut ab ea emigrarent, illico ſucceſſuram eſſe alteram in Caelis beatiſſimam apud Dominum. Id veterum documentis innumeris, perſpicuis, confirmatum ſupra a nobis fuit. Immo ceteros quoque Juſtos feliciſſimae hujus ſortis par-

ticipes cenſuit antiquitas: quod egregie in primis teſtatus fuit Sanctus Cyprianus in Opuſculo *de Mortalitate*, hiſce infra adjungendo. Atque heic in primis animadvertat Lector velim, nihil ex iis, quae pro ſua opinione adfert Burnetus, e ſacris Literis depromtum, ignotum fuiſſe celeberrimo illi Eccleſiae Carthaginienſis Antiſtiti, ceteriſque tunc temporis Martyribus. Attamen vide quantis animis, quantaque promtitudine ii in ſupplicia ruerent, quae nobis vel tantum audita ſtuporem, terroremque incutiunt. Non aliunde mirabilis illa animi fortitudo prodiiſſe potuit, quam ex certa fiducia ineffabilis atque aeterni Praemii, a Deo ſtatim conferendi, in cujus comparatione paſſiones hujus temporis pro nihilo, aut ſaltem tanquam aliquid leve ac momentaneum haberentur. Huic nimirum perſuaſioni norant neutiquam adverſari, quae de Reſurrectione Corporum toties in divinis Libris occurrunt. Atque id potiſſimum noverit oportet ſplendidiſſimum Eccleſiae lumen Sanctus Cyprianus, quem ſane nemo hoſpitem in Scripturarum ſcientia appellare audeat, neque negare ejuſdem doctrinae praeconem, quae adhuc in Romana Eccleſia viget. Lege infra illius Opuſculum. Neque alia tunc erat ipſius Romanae Eccleſiae ſententia, uti ſupra Cap. X. animadvertimus: in quam etiam conſenſiſſe vidimus Sanctum Ignatium Martyrem, & monumenta Smyrnenſis, & Viennenſis Eccleſiarum, ut reliqua jam a nobis producta praeteream. Quis ergo non intelligat, ideo tanta conſenſione praeclaros Antiſtites, & tot Martyres, atque Eccleſias in idem dogma conſpiraſſe, quia a Chriſto Domino per Apoſtolos inconcuſſa Traditione doctrina eadem profecta fuerat? Et quid de ejus certitudine dubitandum reſtat, quum vel ipſi Apoſtolici viri, eorumque Diſcipuli, a fonte parum remoti, id, quod nos credimus, non ſcriptis tantum, ſed & cervice pro Chriſto data, ſe firmiter credere profeſſi fuerint? Si Martyres jam accepere repromiſſionem, ſi minime exſpectata Reſurrectione Corporum, jam Beatae ſunt eorum Animae in viſione Dei: jam tenes, fruſtra a Burneto adhiberi, quaecunque de Reſurrectione, ac ſupremo Judicio in ſacris Literis proſtant.

Quanquam, ſi ipſos Apoſtolos conſulamus, eadem lux nobis affulget: immo tanta, ut cunctos Religionis Chriſtianae irriſores, ſi quis judicio locus apud eos reſtat, nedum Burnetum, convincere poſſimus. Unum adeamus Paulum. De legitima ejus Epiſtolarum origine, quarum profunditatem, vim, & eloquentiam ſatis mirari nemo queat, is ſolum dubitet, qui mente omnino captus eſt. Produnt illae hominem tanto Jeſu Chriſti amore ardentem, tam certum de revela-

revelata ab eo doctrina, ut pro illa tuenda centies carnifici jugulum oblaturus fuiſſet: quod & denique glorioſo Martyrio peregit. Patenti miraculo ad Chriſtum converſus, cum Apoſtolis verſatus, admirandi praeterea ingenii vir, falli non poterat in iis, quae depraedicabat: eoque minus alios voluiſſe fallere credendus eſt. Nam ubi ſtatuas hominem paratum mori pro Chriſto, conſequens eſt, ut alte etiam animo ejus inſideat inconcuſſa Fides in illum, atque erga illum impenſus amor. Nemo praeterea, niſi prorſus mentis impos, tot labores exantlet, tot perſequutiones ferat, lubenſque tandem vitam, omnium pretioſiſſimam, profundat (quod Paulus praeſtitit) in eum duntaxat finem, ut opiniones apud ſe falſas aliis propinet. Ineluctabile iſtud eſt argumentum Veritatis Chriſtianae Religionis. Sed & hinc diſcimus, eundem Apoſtolum perſuaſum habuiſſe, poſt diſſolutionem corporis ſui, nihil eſſe differendam beatam Animae ſuae vitam & gloriam in Caelis. Is omnia contemnebat: is omnia tolerabat, *ut Chriſtum lucrifaceret*, ſemper contendens *ad bravium ſupernae vocationis Dei in Chriſto Jeſu*, Philippenſ. III. 8. & 14. Et quodnam hoc *bravium*, ſive praemium bene in ſtadio currentium? Ad Chriſtum proficiſci, atque ejus praeſentia frui, ac in aeternum cum eo habitare. Chriſtus autem, qua Homo eſt, non ubique eſt, ſed in Caelo eſt, *in dextera dei ſedens*, & conſtitutus a Patre *ad dexteram ſuam in Caeleſtibus*, ut ipſe non uno in loco teſtatur. Haec *ſpes vocationis Dei*, hae *divitiae hereditatis ejus in Sanctis*, quas ſaepe ſibi, & ad Epheſios ſcribens rememorabat, uti eximium ſolamen in tribulationibus, uti acutum dulcemque ſtimulum ad majora etiam tentandum pro Dei gloria, qui *convivificavit nos in Chriſto, & conreſuſcitavit, & conſedere fecit in Caeleſtibus in Chriſto Jeſu*. Tantum vero Praemium, tantam Felicitatem atque Bravium, ad quod comprehendendum Corinthios, ut nuper vidimus, ille properantes cupiebat, quum probe noſſent divinus Apoſtolus conſequi nos non poſſe, dum *peregrinamur a Domino*, ideſt donec terreno hoc carcere detinemur longe a praeſentia Domini: propterea cupiebat *diſſolvi*, & *peregrinari a Corpore*, ideſt deponere carneam hanc maſſam, certus, ſe hinc ſolutum extemplo fore *cum Chriſto*, & *ad praeſentiam Domini* ſe eſſe ſiſtendum. Id nunquam ſatis repeti atque inculcari poteſt, Falli opinione non poterat Paulus, a Deo edoctus, & ſpiritu Dei plenus; ſed quidem miſere fallitur, atque indignatione Chriſtianorum omnium dignus eſt novitatum venator Burnetus, qui incomparabilem Apoſtolum Bravio carentem adhuc exhibet, atque extra

Caelum

Caelum collocat; hoc eſt a loco, ubi revera Chriſtus eſt, arcere non veretur; ipſum contendens ne poſt mille quidem & ſeptingentos annos ad *praeſentiam Domini* tantopere exoptatam, atque certa fiducia ſtatim poſt *reſolutionem ſuam* exſpectatam, fuiſſe deductum, neque deducendum, donec cum Corpore reſurgat.

Utique reſurget Paulus: reſurgemus & nos, quum Chriſtus Judex ad univerſorum Judicium ingenti cum gloria viſibiliter adveniet; & tunc Corpore etiam ad Caeleſtem Gloriam admiſſo, complebitur atque perficietur Juſtorum gaudium ac Beatitas in Caelo, quum videlicet totus homo coronabitur. In obſcuro quidem reſtat, quale quantumque futurum ſit incrementum iſtud Felicitatis in Reſurrectione Juſtorum; idque diſputationi aliorum ſervatum volo. Attamen interim certa ratione tenemus, intermedio hoc tempore eorum Animas, a Corpore ſeparatas, dum nihil eis eluendum ſuperſit, in Caelum, & ad gaudia ſempiterna tranſire, atque Dei Viſione donari, in quo revera ſita eſt Beatitas ac Vita Aeterna. Non ſibi tantum, ſed & omnibus iis, qui diligunt Adventum Domini, Apoſtolus a Deo edoctus repoſitam ait *Coronam juſtitiae*, quam in die Reſolutionis noſtrae nobis, ſi fideles erimus, reddet, juſtus Judex ſimulque miſericors, Dominus. Itaque & nos innutriti *in Spem Vitae Aeternae*, *quam promiſit*, *qui non mentitur*, *Deus*, non Burnetum auſcultemus, hanc Spem in nobis impio conatu paene extinguentem, ſed Paulum hortantem, *ut abundemus in Spe*, *&* *virtute Spiritus Sancti*. Jam praeceſſit in Caelum Chriſtus Spes noſtra, Chriſtus Vita noſtra: nobis quoque jamdiu manſionem paravit in domo Patris ſui; noſque invitat atque exſpectat, ut & nos intremus, coheredes futuri cum ipſo, *ſi tamen compatimur*, *ut & conglorificemur*. Praeceſſit etiam turba magna Juſtorum, teſte Joanne Apoſtolo, *quam dinumerare nemo poteſt ex omnibus gentibus*, *ſtantes Ante Thronum*, & *in Conſpectu Agni*. Nam quos Deus bonitatis omnis fons *praedeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui*, *hos & vocavit; & quos vocavit*, *hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit*, *illos & Glorificavit*. Deo Remuneratori magnifico injurioſa nimium ſunt Burneti commenta, atque excogitatae a viſionario homine immanes illae morae. Nos contra ſolatur certa ſpe Apoſtolus Chriſti Petrus, dum ſcribit: *Non tardat Dominus promiſſionem ſuam*. Ingentia quidem pollicitus eſt; at nihil obſtat, quominus ſine cunctatione promiſſa compleat. Quid de tam bono Patre amplius dubitandum? Qui non fruſtra ſpem noſtram, animoſque noſtros ad ſublimia erexit, quum ait: *Gaudete*, *&*

exſul-

exſultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in Caelis. Quare beatam illam Patriam, inaeſtimabilis gaudii domicilium, intentis avidiſque oculis in hac lacrymarum valle perpetuo contemplemur. Hinc nobis ſolatium dulce in adverſis, hinc nobis ſtimulus jugis, *ut abnegantes impietatem, & ſaecularia deſideria, ſobrie & juſte & pie vivamus in hoc Saeculo, exſpectantes beatam ſpem, & adventum gloriae magni Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.* Et procul dubio ad mortem noſtram adveniet ſuorum Fidelium amantiſſimus Dominus; & cum gloria, licet oculis carnalibus occulta, veniet (nam ubi Chriſtus, ibi gloria) ſuſcepturus carorum ſuorum Animas, eaſque in caeleſtem ſuum Paradiſum invecturus, ubi nullus dolor, ubi lux & requies & pax perpetua, & ſonus epulantium, & vox perennis laetantium & benedicentium Deo in aeternum, ubi de torrente voluptatis omnes Juſti bibunt, & replentur Bonis domus aeterni Regis.

Equidem laetatus ſum in his, quae dicta ſunt mihi: *In Domum Domini Ibimus.* Sed jam veni, amator hominum benigniſſime, Jeſu, atque manum praebe, ut tuto perveniamus. Aperi oculos tuos, & vide, quot hoſtes tum externi tum interni, quot laquei, quot pericula noſtro ad te itineri ſeſe objiciant. Itaque in adjutorium noſtrum feſtina: accelera, ut eruas nos, quia ſine te nihil poſſumus. Tu nos ſperare juſſiſti Regnum tuum, Regnum omnium Seculorum, & repoſita eſt haec ſpes in ſinu noſtro. Adveniat, adveniat Regnum illud tuum. Heic omnia vana, caduca, aerumnis ac tentationibus plena. Tum ſolum quieſcemus, quum habitabimus in monte ſancto tuo, & adimplebis nos laetitia cum Vultu Tuo. Verumtamen timor & tremor veniunt ſuper nos, quoties recogitamus, quam ſaepe declinavimus a mandatis tuis, & ſicut oves errantes in via peccatorum cucurrimus. Nunc itaque, Deus noſter magne ac fortis, apud Patrem tuum, Patrem miſericordiarum, Advocate noſter fidelis, ne ſinas, ut Spes noſtra excidat, quam ſanguis tuus pro nobis effuſus peperit, quam firmat ineffabilis clementia divini Patris tui. Neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis. Convertere igitur de Caelo, Domine, & reſpice nos e domo tua ſancta & glorioſa, quam proſpectamus & nos viva fide, viva ſpe, poſtquam palam profeſſus es, te ad nos deſcendiſſe, non ut Juſtos, qui tui jam ſunt, ſed ut Peccatores, qui ſine intellectu a te receſſerunt, vocares, atque in Regnum tuum induceres. Inveniſti, quos quaeris; inveniſti nos, indefeſſe Paſtor animarum noſtrarum. Ergo trahe nos poſt te, ſero quidem,

Digitized by Google

ſed jam tandem ad te converſos, ac ingenti fiducia ſequentes te. Erit Angelis tuis majus gaudium, ſi nos jam a te averſos, iterumque ad paſcua tua te miſerante reductos, in Caelum atque in aeterna tabernacula tua excipient. Exaudi nos, Domine, exaudi. Intret oratio noſtra in conſpectu tuo. Nobis quoque, quanquam rebellibus olim tuis, aditus ſit in Caeleſtem tuam Hieruſalem, in quam jam Sancti tui invecti de multitudine miſerationum tuarum gloriantur, & inebriantur ab ubertate domus tuae, perpetuo clamantes: Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam paraveras timentibus te! Adjuva nos, bone Jeſu, ſalutaris noſter. Cito ad nos veni, omnium Salvator, amantiſſime Jeſu, & ſalvos fac nos in Regnum tuum. Tibi interea cum Patre & vivifico Spiritu ſit gloria, honor, & imperium per infinita Saecula.

F I N I S.

Digitized by Google

APPENDIX.

S. CAECILII CYPRIANI

OPUSCULUM

DE MORTALITATE.

Anno Ch. CCLII. conſcriptum, ad Fidelium ſolatium heic recuſum.

Ex Editione Amſtelodami, Anni MDCC. cum altera Baluziana conlatum.

Inter calamitates in primis conſiderandum, quod praedictae ſunt.

ETsi apud plurimos veſtrum, fratres dilectiſſimi, mens ſolida eſt, & fides firma, & anima devota, quae ad praeſentis Mortalitatis copiam non movetur, ſed tamquam petra fortis & ſtabilis turbidos impetus Mundi, & violentos Seculi fluctus frangit potius ipſa, nec frangitur, & tentationibus non vincitur, ſed probatur: tamen quia animadverto in Plebe quoſdam vel imbecillitate animi, vel fidei parvitate, vel dulcedine ſecularis vitae, vel ſexus mollitie, vel, quod majus eſt, veritatis errore, minus ſtare fortiter, nec pectoris ſui divinum atque invictum robur exerere: diſſimu-

ſimulanda res non fuit nec tacenda, quo minus, quantum noſtra mediocritas poteſt, vigore pleno, & ſermone de Dominica lectione concepto, delicatae mentis ignavia comprimatur; & qui homo Dei & Chriſti eſſe coepit, Deo & Chriſto dignus habeatur. Agnoſcere enim ſe debet, fratres dilectiſſimi, qui Deo militat, qui poſitus in caeleſtibus caſtris, divina jam *ſpirat*, ut ad procellas & turbines Mundi trepidatio nulla ſit in nobis, nulla turbatio, quando haec ventura praedixerit Dominus providae vocis hortatu inſtruens, & docens, & praeparans, atque corroborans Eccleſiae ſuae Populum ad omnem tolerantiam futurorum, bella & fames & terrae motus & peſtilentias per loca ſingula exſurgere praenuntiavit & docuit. Et ne inopinatus nos, & novus rerum infeſtantium metus quateret, magis ac magis in noviſſimis temporibus adverſa crebreſcere ante praemonuit. Fiunt ecce, quae dicta ſunt; & quando fiunt, quae ante praedicta ſunt, ſequentur & quaecumque promiſſa ſunt, Domino ipſo pollicente & dicente: *Quum autem videritis haec omnia fieri, ſcitote quoniam in proximo eſt Regnum Dei.*

Baluz. *ſperat*

Lucae XXI. 31.

Regnum Dei, fratres dilectiſſimi, eſſe coepit in proximo: praemium vitae, & gaudium ſalutis aeternae, & perpetua *laetitia*, & poſſeſſio Paradiſi nuper amiſſa, Mundo tranſeunte, jam veniunt. Jam terrenis Caeleſtia, & magna parvis, & caducis Aeterna ſuccedunt. Quis heic anxietatis & ſollicitudinis locus eſt? quis inter haec trepidus & moeſtus eſt, niſi cui ſpes & fides deeſt? Ejus eſt enim mortem timere, qui ad Chriſtum nolit ire. Ejus eſt ad Chriſtum nolle ire, qui ſe non credat cum Chriſto incipere Regnare. Scriptum eſt enim, *Juſtum fide vivere.* Si juſtus es, & fide vivis, ſi vere in Deum credis, cur non Cum Chriſto Futurus, & de Domini pollicitatione ſecurus, quod Ad Chriſtum Voceris, amplecteris, & quod Diabolo careas, gratularis? Simeon denique ille juſtus, qui vere juſtus fuit, qui fide plena Dei praecepta ſervavit, quum ei divinitus reſponſum fuiſſet, quod non ante moreretur, quam Chriſtum vidiſſet, & Chriſtus infans in Templum cum Matre veniſſet, agnovit in ſpiritu natum eſſe jam Chriſtum, de quo ſibi fuerat ante praedictum: quo viſo ſcivit, ſe cito eſſe moriturum. Laetus itaque de morte jam proxima, & de vicina

Baluz. *ſecuritas.*

Puto quod Regnum Dei appropinquare oſtendunt.

Roman. I. 17.

 accer-

accerſitione ſecurus, accepit in manus puerum, & benedicens Dominum exclamavit, & dixit: *Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace; quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum.* Probans ſcilicet, atque conteſtans, tunc eſſe ſervis Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando de iſtis Mundi turbinibus extracti, ſedis & ſecuritatis aeternae portum petimus, quando expuncta hac morte ad immortalitatem venimus.

Luc. II. 29.

Illa eſt enim Noſtra Pax, illa Fida Tranquillitas, illa ſtabilis & Firma & Perpetua Securitas. Ceterum quid aliud in Mundo, quam pugna adverſus Diabolum quotidie geritur? quam adverſus jacula ejus & tela conflictationibus aſſiduis dimicatur? Cum avaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione congreſſio eſt: cum carnalibus vitiis, cum illecebris ſecularibus aſſidua & moleſta luctatio eſt. Obſeſſa mens hominis, & undique Diaboli infeſtatione vallata, vix occurrit ſingulis, vix reſiſtit. Si avaritia proſtrata eſt, exſurgit libido: ſi libido compreſſa eſt, ſuccedit ambitio: ſi ambitio contemta eſt, ira exaſperat, inflat ſuperbia, vinolentia invitat, invidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abſcindit. Cogeris maledicere, quod divina Lex prohibet. Compelleris jurare, quod non licet. Tot perſequutiones animus quotidie patitur, tot periculis pectus urgetur, & delectat heic inter Diaboli gladios diu ſtare, quum magis concupiſcendum ſit & optandum ad Chriſtum, ſubveniente velocius morte, properare, ipſo inſtruente nos & dicente: *Amen amen dico vobis, quoniam vos plorabitis & plangetis, Seculum autem gaudebit. Vos triſtes eritis, ſed triſtitia veſtra in laetitiam veniet.* Quis non triſtitia carere optet? quis non ad laetitiam venire feſtinet? Quando autem in laetitiam veniat noſtra triſtitia, Dominus denuo ipſe declarat dicens: *Iterum Videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & Gaudium Veſtrum Nemo Auferet A Vobis.* Quum ergo Chriſtum Videre, Gaudere ſit, nec poſſit eſſe gaudium noſtrum, niſi quum viderimus Chriſtum: quae caecitas animi, quaeve dementia eſt, amare preſſuras & poenas & lacrymas Mundi, & non feſtinare potius ad gaudium, quod numquam poſſit auferri?

A morte exſpectanda fida Tranquillitas & perpetua Securitas.

Joan. XVI. 20.

Joan. XVI. 22.

Hoc

Digitized by Google

Hoc autem fit, fratres dilectiſſimi, quia Fides deeſt; quia nemo credit vera eſſe, quae promittit Deus, qui verax eſt, cujus ſermo credentibus aeternus & firmus eſt. Si tibi vir gravis & laudabilis aliquid polliceretur, haberes utique pollicenti fidem, nec te falli aut decipi ab eo crederes: quem ſtare in ſermonibus atque in actibus ſuis ſcires. Nunc Deus tecum loquitur: & tu mente incredula perfidus fluctuas? Deus de hoc Mundo recedenti tibi Immortalitatem atque Aeternitatem pollicetur: & tu dubitas? Hoc eſt, Deum omnino non noſſe. Hoc eſt, Chriſtum credentium Dominum & magiſtrum peccato incredulitatis offendere. Hoc eſt, in Eccleſia conſtitutum fidem in domo fidei non habere. Quantum proſit exire de Seculo, Chriſtus ipſe ſalutis atque utilitatis noſtrae magiſter oſtendit; qui quum Diſcipuli ejus contriſtarentur, quod ſe jam diceret receſſurum, loquutus eſt ad eos dicens: *Si me dilexiſſetis, gauderetis utique, quoniam vado ad Patrem;* docens ſcilicet & oſtendens, quum cari, quos diligimus de Seculo exeunt, gaudendum potius, quam dolendum. Cujus rei memor beatus Apoſtoſtolus Paulus in Epiſtola ſua ponit, & dicit: *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum.* Lucrum maximum computans, jam Seculi laqueis non teneri, jam nullis peccatis & vitiis carnis obnoxium fieri: exemtum preſſuris angentibus, & venenatis Diaboli faucibus liberatum, Ad Laetitiam Salutis Aeternae, Chriſto vocante, Proficiſci.

Ex infidelitate fit, quod mortem averſemur.

Joan. XIV. 28.

Philippenſ. I. 21.

At enim quoſdam movet, quod aequaliter cum Gentilibus Noſtros morbi iſtius valetudo corripiat: quaſi ad hoc crediderit Chriſtianus, ut immunis a contactu malorum, Mundo & Seculo feliciter perfruatur, & non omnia heic adverſa perpeſſus ad futuram Laetitiam reſervetur. Movet quoſdam, quod ſit nobis cum ceteris mortalitas iſta communis. Quid enim nobis in hoc Mundo non commune cum ceteris, quamdiu adhuc ſecundum Legem primae nativitatis manet caro iſta communis? Quoaduſque iſtic in Mundo ſumus, cum genere humano carnis aequalitate conjungimur, ſpiritu ſeparamur. Itaque donec *corruptivum iſtud induat incorruptionem*, & mortale hoc accipiat immortalitatem, & *ſpiritus* nos perducat ad Deum Patrem, quaecumque ſunt carnis incommoda, ſunt nobis cum humano genere communia.

Inepta eſt querela Chriſtianorum, quod cum gentilibus plectantur.

I. ad Corinth XV. 53.

Baluz. Chriſtus.

nia. Sic quum foetu ſterili terra jejuna eſt, neminem fames ſeparat. Sic quum irruptione hoſtili civitas aliqua poſſeſſa eſt, omnes ſimul captivitas vaſtat. Et quando imbrem nubila ſerena ſuſpendunt, omnibus ſiccitas una eſt. Et quum navem ſcopuloſa ſaxa conſtringunt, navigantibus naufragium ſine exceptione commune eſt. Et oculorum dolor, & impetus febrium, & omnium valetudo membrorum, cum ceteris communis eſt nobis, quamdiu portatur in Seculo caro iſta communis. Quinimmo ſi qua conditione, qua lege crediderit Chriſtianus, noſcat & teneat; ſciet plus ſibi, quam ceteris in Seculo laborandum, cui magis ſit cum Diaboli impugnatione luctandum. Docet & praemonet Scriptu-
Eccleſiaſt. II. 1. & 4. ra divina dicens: *Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia & timore, & praepara animam tuam ad tentationem.* Et iterum: *In dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe;* quoniam in igne probatur aurum & argentum, Homines vero receptibiles in camino humiliationis.

Job non magis ſectare, quam calamitatibus notabilis. Sic Job poſt rerum damna, poſt pignorum funera, vulneribus quoque & vermibus graviter afflictus, non victus eſt, ſed probatus; qui in ipſis conflictationibus & doloribus
Job. I. 21. ſuis patientiam religioſae mentis oſtendens ait: *Nudus exivi de utero matris, nudus etiam ibo ſub terram. Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino viſum eſt, ita factum eſt. Sit nomen Domini Benedictum.* Et quum eum uxor quoque ſua compelleret, ut vi doloris impatiens aliquid adverſus Deum querula & invidioſa voce loqueretur, reſpondit
Baluz. ex i neptus. & dixit: *Tamquam una ex inſipientibus mulieribus locuta es.*
II. 10. *Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala cur non tolerabi-*
I. 22. *mus? In his omnibus, quae contigerunt ei, nihil peccavit Job labiis ſuis in conſpectu Domini.* Itaque illi Dominus
I. 8. Deus perhibet teſtimonium dicens: *Animadvertiſti puerum meum Job? non enim eſt ſimilis illi quiſquam in terris, homo ſine querela, verus Dei cultor.*

Tob. II. 14. Pariter Tobias aerumnis exercitatur. Et Tobias poſt opera magnifica, poſt miſericordiae ſuae multa & glorioſa praeconia, caecitatem luminis paſſus, timens & benedicens in adverſis Deum, per ipſam corporis ſui cladem crevit ad laudem; quem & ipſum uxor ſua depravare tentavit, dicens: *Ubi ſunt juſtitiae tuae? ecce quae pateris.* At ille circa timorem Dei ſtabilis & firmus, & ad

omnem

omnem tolerantiam paſſionis fide religionis armatus, tentationi uxoris invalidae in dolore non ceſſit, ſed magis Deum patientia majore promeruit: quem poſtmodum Raphael Angelus collaudat, & dicit: *Opera Dei revelare & confiteri honorificum eſt. Nam quando orabas tu, & Sarra nurus tua, ego obtuli memoriam orationis veſtrae in conſpectu claritatis Dei. Et quum ſepelires tu mortuos ſimpliciter: & quia non es cunctatus exſurgere, & derelinquere prandium tuum, & abiſti & condidiſti mortuum: miſſus ſum tentare te. Et iterum me miſit Deus curare te, & Sarram nurum tuam. Ego enim ſum Raphael unus ex ſeptem Angelis ſanctis; qui adſiſtimus, & converſamur ante claritatem Dei.*

Hanc tolerantiam juſti ſemper habuerunt: hanc Apoſtoli diſciplinam de Domini lege tenuerunt; non muſſitare in adverſis, ſed quaecumque in Seculo accidunt, fortiter & patienter accipere; quum Judaeorum Populus hinc ſemper offenderit, quod adverſus Deum frequentius murmuraret. Sicut teſtatur in Numeris Dominus Deus, dicens: *Deſinat murmuratio eorum a me, & non moriantur.* Murmurandum non eſt in adverſis, fratres dilectiſſimi: ſed patienter & fortiter quidquid acciderit ſuſtinendum, quum ſcriptum ſit: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit.* In Deuteronomio quoque moneat per Moyſen Spiritus Sanctus, & dicat: *Dominus Deus tuus vexabit te, & famem injiciet tibi, & cognoſcetur in corde tuo, ſi bene cuſtodieris praecepta ejus, ſive non.* Et iterum: *Tentat vos Dominus Deus veſter, ut ſciat, ſi diligitis Dominum Deum veſtrum ex toto corde veſtro, & ex tota anima veſtra.* Sic Abraham Deo placuit, quia ut placeret Deo, nec amittere filium timuit, nec gerere parricidium recuſavit. Qui filium non potes lege & ſorte mortalitatis amittere; quid faceres, ſi filium jubereris occidere?

Tolerantiam juſti ſemper habuerunt; ipſe Abraham pater fidelium tentatus.

Num. XVII. 10.

Pſalm. LI. 17.

Deuter. VIII 2.

XIII. 3.

Geneſ. XXII. 1.

Ad omnia te paratum facere timor Dei & fides debet. Sit licet rei familiaris amiſſio: ſit de infeſtantibus morbis aſſidua membrorum & cruenta vexatio: ſit de uxore, de liberis, de excedentibus caris funebris & triſtis avulſio. Non ſint tibi ſcandala iſta, ſed proelia: nec debilitent aut frangant Chriſtiani fidem, ſed potius oſtendant in colluctatione virtutem; quum contemnenda ſit omnis injuria malo-

Calamitates omnis generis, illuſtrandae virtuti inſerviunt.

malorum praeſentium fiducia futurorum bonorum. Niſi praeceſſerit pugna, non poteſt eſſe victoria: quum fuerit in pugnae congreſſione victoria, tunc datur vincentibus & corona. Navis gubernator in tempeſtate dignoſcitur. In acie Miles probatur. Delicata jactatio eſt, quum periculum non eſt. Conflictatio in adverſis probatio eſt veritatis. Arbor, quae alta radice fundata eſt, ventis incumbentibus non movetur; & navis, quae forti compage ſolida eſt, pulſatur fluctibus, nec foratur. Et quando area fruges terit, ventos grana fortia & robuſta contemnunt, inanes paleae flatu portante rapiuntur. Sic & Apoſtolus Paulus poſt naufragia, poſt flagella, poſt carnis & corporis multa & gravia tormenta, non vexari, ſed emendari ſe dicit adverſis, ut dum gravius

Secunda ad Corin. XII. 7. affligitur, verius probaretur: *Datus eſt mihi*, inquit, *ſtimulus carnis meae*, *angelus Satanae*, *qui me colaphizet*, *ut non extollar*. *Propter quod ter Dominum rogavi*, *ut diſcederet a me; & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea*. *Nam Virtus in infirmitate perficitur*. Quando ergo infirmitas & imbecillitas & vaſtitas aliqua graſſatur, tunc Virtus noſtra perficitur: tunc Fides, ſi tentata perſtiterit, coronatur, ſicut ſcriptum

Eccleſiaſt. XXVII. 5. eſt: *Vaſa figuli probat fornax*, *& homines juſtos tentatio tribulationis*. Hoc denique inter nos, & ceteros intereſt, qui Deum neſciunt, quod illi in adverſis queruntur & murmurant: nos adverſa non avocant a Virtutis & Fidei veritate, ſed corroborant in dolore. Hoc quod nunc corporis vires ſolutus in fluxum venter eviſcerat: quod in faucium vulnera conceptus medullitus ignis exaeſtuat: quod aſſiduo vomitu inteſtina quatiuntur: quod oculi vi ſanguinis inardeſcunt: quod quorumdam vel pedes, vel aliquae membrorum partes contagio morbidae putredinis amputantur: quod per jacturas & damna corporum prorumpente languore vel debilitatur inceſſus, vel auditus obſtruitur, vel caecatur adſpectus, ad documentum proficit Fidei. Contra tot impetus vaſtationis & mortis, inconcuſſis animi virtutibus congredi, quanta pectoris magnitudo eſt, & quanta ſublimitas, inter ruinas generis humani ſtare erectum, nec cum eis, quibus ſpes in Deum nulla eſt, jacere proſtratum? Gratulari magis oportet, & temporis munus amplecti, quod dum noſtram

Baluz. fortiter. Fidem *firmiter* promimus, & labore tolerato ad Chriſtum

per

per anguſtam Chriſti viam pergimus, praemium vitae ejus & fidei, ipſo judicante, capiamus.

Mors fortaſſis Ethnicis timenda, minime Chriſtianis.

Mori plane timeat, ſed qui ex Aqua & Spiritu non renatus, Gehennae Ignibus Mancipatur. Mori timeat, qui non Chriſti Cruce & Paſſione cenſetur. Mori timeat, qui ad Secundam Mortem de hac morte Tranſibit. Mori timeat, quem de Seculo Recedentem Perennibus Poenis Aeterna Flamma Torquebit. Mori timeat, cui hoc mora longiore confertur, ut Cruciatus Ejus & Gemitus interim differantur. Multi ex noſtris in hac Mortalitate moriuntur, hoc eſt, multi ex noſtris de Seculo liberantur. Mortalitas iſta ut Judaeis, & Gentilibus, & Chriſti hoſtibus peſtis eſt, ita Dei Servis Salutaris Exceſſus Eſt. Hoc quod ſine ullo diſcrimine generis humani cum injuſtis moriuntur & juſti, non eſt, quod putetis bonis & malis interitum eſſe communem. Ad Refrigerium Juſti Vocantur: Ad Supplicium Injuſti Rapiuntur. Datur Velocius Tutela fidentibus, perfidis Poena. Improvidi & ingrati ſumus, fratres dilectiſſimi, ad divina beneficia, nec quid nobis conferatur, agnoſcimus. Excedunt ecce in pace tutae cum gloria ſua Virgines, venientis Antichriſti minas & corruptelas & lupanaria non timentes. Pueri periculum lubricae aetatis evadunt, ad continentiae atque innocentiae Praemium feliciter perveniunt. Tormenta jam non timet delicata Matrona, metum perſequutionis, & manus, cruciatuſque carnificis, moriendi celeritate lucrata. Pavore mortalitatis & temporis accenduntur tepidi; conſtringuntur remiſſi; excitantur ignavi; deſertores compelluntur, ut redeant; Gentiles coguntur, ut credant; vetus fidelium Populus ad quietem vocatur; ad aciem recens & copioſus exercitus robore fortiore colligitur, pugnaturus ſine metu mortis, quum proelium venerit, qui ad militiam tempore mortalitatis accedit.

Multis de cauſſis utilis eſt peſtis.

Quid deinde illud, fratres dilectiſſimi, quale eſt, quam pertinens, quam neceſſarium, quod Peſtis iſta & lues, quae horribilis & feralis videtur, explorat juſtitiam ſingulorum? & mentes humani generis examinat, an infirmis ſerviant ſani; an propinqui cognatos pie diligant; an miſereantur ſervorum languentium domini; an deprecantes aegros non deſerant Medici; an feroces violentiam ſuam comprimant; an

rapaces avaritiae furentis inſatiabilem ſemper ardorem vel metu mortis extinguant; an cervicem flectant ſuperbi; an audaciam leniant improbi; an pereuntibus caris, vel ſic aliquid divites indigentibus largiantur & donent ſine herede morituri. Ut nihil aliud Mortalitas iſta contulerit, hoc Chriſtianis, & Dei ſervis plurimum praeſtitit, quod martyrium coepimus libenter appetere, dum mortem diſcimus non timere. Exercitia ſunt nobis iſta, non funera. Dant animo fortitudinis gloriam. Contemtu mortis Praeparant Ad Coronam.

Nec hoc nomine Peſtis averſanda, quod a Martyrio excludat.

Sed fortaſſe aliquis opponat & dicat: Hoc me ergo in praeſenti Mortalitate contriſtat, quod qui paratus ad Confeſſionem fueram, & ad Tolerantiam paſſionis toto me corde & plena virtute devoveram, Martyrio meo privor, dum morte praevenior. Primo in loco non eſt in tua poteſtate, ſed in Dei dignatione Martyrium. Nec potes, te dicere perdidiſſe, quod neſcis, an merearis accipere. Tunc deinde Deus ſcrutator renis & cordis, & occultorum contemplator & cognitor, videt te, & laudat & comprobat; & qui perſpicit, apud te paratam fuiſſe virtutem, reddet pro virtute mercedem. Numquid Cain, quum Deo munus offerret, jam peremerat fratrem? & tamen parricidium mente conceptum Deus providus ante damnavit. Ut illic cogitatio mala, & pernicioſa conceptio, Deo providente proſpecta eſt: ita & in Dei ſervis, apud quos confeſſio cogitatur, & Martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus Deo judice coronatur. Aliud eſt enim Martyrio animum deeſſe; aliud animo defuiſſe Martyrium. Qualem te invenit Dominus, quum vocat, talem pariter, & judicat; quando ipſe teſtetur & dicat: *Et ſcient omnes Eccleſiae, quia ego ſum ſcrutator renis & cordis.* Nec enim Deus ſanguinem *noſtrum*, ſed fidem quaerit. Nam nec Abraham, nec Iſaac, nec Jacob occiſi ſunt; & tamen fidei ac juſtitiae meritis honorati, inter Patriarchas primi eſſe meruerunt: ad quorum Convivium congregatur quiſquis fidelis & juſtus & laudabilis invenitur.

Apocalypſ. II. 23.

Baluz. noſtrum deſiderat.

Matth. VIII. 11.

Id unum nobis incumbit, ut ad Dei voluntatem nos componamus.

Meminiſſe debemus, voluntatem nos, non noſtram, ſed Dei facere debere, ſecundum quod nos Dominus quotidie juſſit orare. Quam praepoſterum eſt, quamque perverſum, ut, quum Dei voluntatem fieri poſtulemus, quando evocat

nos

nos & acceſſit de hoc Mundo Deus, non ſtatim voluntatis ejus imperio pareamus! Obnitimur & reluctamur, & pervicacium more ſervorum Ad Conſpectum Domini cum triſtitia & moerore Perducimur, exeuntes iſtinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis: & volumus ab eo Praemiis Caeleſtibus Honorari, ad quem venimus inviti? Quid ergo oramus & petimus, Ut Adveniat Regnum Caelorum, ſi captivitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus & poſcimus, ut acceleret Dies Regni, ſi majora deſideria & vota potiora ſunt ſervire iſtic Diabolo, quam Regnare Cum Chriſto?

Notabilis hiſtoria mortis cujuſdam Epiſcopi.

Denique ut manifeſtius divinae providentiae indicia clareſcerent, quod Dominus praeſcius futurorum ſuis conſulat ad veram Salutem: quum quidam de collegis & Conſacerdotibus noſtris jam infirmitate defeſſus, & de appropinquante morte ſolicitus, commeatum ſibi precaretur, adſtitit deprecanti & jam paene morienti juvenis honore & majeſtate venerabilis, ſtatu excelſus, & clarus adſpectu: & quem adſiſtentem ſibi vix poſſet humanus adſpectus oculis carnalibus intueri, niſi quod talem videre jam poterat de Seculo receſſurus. Atque ille non ſine quadam animi & vocis indignatione infremuit & dixit: *Pati timetis; exire non vultis. Quid faciam vobis?* Increpantis vox & monentis eſt; qui de perſequutione ſolicitis, de acceſſitione ſecuris, non conſentit ad praeſens deſiderium, ſed conſulit in futurum. Audivit frater noſter & Collega moriturus, quod ceteris diceret. Nam qui moriturus audivit, ad hoc audivit, ut diceret: audivit non ſibi ille, ſed nobis. Nam quid ſibi diſceret jam receſſurus? Didicit immo nobis remanentibus, ut dum Sacerdotem Dei, qui commeatum petebat, increpitum eſſe comperimus, quid cunctis expediat, agnoſceremus.

Cypriano divinitus revelatum, ut contra mortis metum fratres armaret.

Nobis quoque ipſis minimis & extremis, quoties revelatum eſt, quam frequenter atque manifeſte de Dei dignatione praeceptum eſt, ut conteſtarer aſſidue, & publice praedicarem, fratres noſtros non eſſe lugendos acceſſitione Dominica de Seculo liberatos, quum ſciamus non eos amitti, ſed praemitti; recedentes praecedere, ut proficiſcentes, ut navigantes ſolent; deſiderari eos debere, non plangi: nec accipiendas eſſe heic atras veſtes, quando Illi Ibi Indumenta

Alba Jam Sumſerint: occaſionem dandam non eſſe Gentilibus, ut nos merito ac jure reprehendant, quod Quos Vivere Apud Deum dicimus, ut extinctos & perditos lugeamus; & fidem, quam ſermone & voce depromimus, cordis & pectoris teſtimonio non probemus.

Spei & Fidei praevaricatio eſt, mortem refugere.

Spei noſtrae ac Fidei praevaricatores ſumus. Simulata, ficta, fucata videntur eſſe, quae dicimus. Nihil prodeſt, verbis praeferre Virtutem, & factis deſtruere Veritatem. Increpat denique Apoſtolus Paulus, & objurgat, & culpat, ſi qui contriſtentur in exceſſu ſuorum. *Nolumus*, inquit, *ignorare vos*, *fratres*, *de dormientibus*, *ut non contriſtemini*, *ſicut & ceteri*, *qui Spem non habent*. *Si enim credimus*, *quia Jeſus mortuus eſt*, *& reſurrexit: ſic & Deus Eos*, *Qui Dormierunt in Jeſu*, *Adducet Cum Illo*. Eos contriſtari dicit in exceſſu ſuorum, qui Spem non habent. Qui autem Spe vivimus, & in Deum credimus, & Chriſtum paſſum eſſe pro nobis & reſurrexiſſe confidimus, in Chriſto manentes, & per ipſum atque in ipſo reſurgentes: quid aut ipſi recedere iſtinc de Seculo nolumus, aut noſtros recedentes quaſi perditos plangimus ac dolemus? ipſo Chriſto Domino & Deo noſtro monente ac dicente: *Ego ſum reſurrectio & Vita*. *Qui credit in me*, *licet moriatur*, *Vivet*. *Et omnis*, *qui vivit & credit in me*, *non morietur in aeternum*. Si in Chriſtum credimus, fidem verbis & promiſſis ejus habeamus: & non morituri in aeternum, Ad Chriſtum, Cum Quo & Victuri & Regnaturi Semper Sumus, Laeta Securitate Veniamus. Quod interim morimur, ad Immortalitatem morte tranſgredimur. Nec poteſt Vita Aeterna ſuccedere, niſi hinc contigerit exire. Non eſt exitus iſte, ſed tranſitus, & temporali itinere decurſo, Ad Aeterna Tranſgreſſus. Quis Non Ad Meliora Feſtinet? Quis Non Mutari & *Reformari* Ad Chriſti Speciem, & Ad Caeleſtis *Gratiae* Dignitatem Venire Citius Exoptet? Paulo Apoſtolo praedicante: *Noſtra autem Converſatio*, inquit, *In Caelis Eſt: unde & Dominum exſpectamus Jeſum Chriſtum*, *qui transformabit Corpus humilitatis noſtrae*, *configuratum Corpori Claritatis ſuae*. Tales nos futuros & Chriſtus Dominus pollicetur, quando Ut Cum Illo Simus, & Cum Illo In Aeternis Sedibus Vivamus, atque In Regnis Caeleſtibus Gaudeamus, Patrem pro nobis precatur, dicens:

Prima ad Theſſal. IV. 13.

Johan. XI. 25.

Baluz. transformari. Baluz. Gloriae. Philippenſ. III. 20.

dicens: *Pater*, *quos mihi dediſti*, *Volo*, *Ut Ubi Ego Fuero*, *& Ipſi Sint Mecum*, *& Videant Claritatem*, *Quam Mihi Dediſti*, *prius quam Mundus fieret*.

Johan. XVII. 24.

Venturus Ad Chriſti Sedem, Ad Regnorum Caeleſtium Claritatem, lugere non debet nec plangere: ſed potius ſecundum pollicitationem Domini, ſecundum fidem veritatis, in profectione hac ſua & translatione gaudere. Sic denique invenimus & Enoch translatum eſſe, qui Deo placuit: ſicut in Geneſi teſtatur & loquitur Scriptura divina: *Et placuit Enoch Deo*, *& non eſt inventus poſtmodum*, *quia Deus illum tranſtulit*. Hoc fuit placuiſſe in conſpectu Dei, de hoc contagio Seculi meruiſſe transferri. Sed & per Salomonem docet Spiritus Sanctus, eos, qui Deo placeant, maturius iſtinc eximi, & citius liberari, ne, dum in iſto Mundo diutius immorantur, Mundi contactibus polluantur. *Raptus eſt*, inquit, *ne malitia mutaret intellectum illius*. *Placita enim erat Deo Anima ejus: propter hoc properavit educere eum de medio iniquitatis*. Sic & in Pſalmis ad Dominum properat Spiritali fide Deo ſuo Anima devota, dicens: *Quam dilectiſſimae habitationes tuae*, *Deus virtutum! Deſiderat & properat Anima mea ad Atria Dei*. Ejus eſt, in Mundo diu velle remanere, quem Mundus oblectat, quem Seculum blandiens atque decipiens, illecebris terrenae voluptatis invitat.

Juſtiſſima gaudii cauſſa, quod mortis interventu Chriſto jungatur Fidelis.

Geneſ. V. 24. & ad Hebr. XI. 5.

Sapient. IV. 11.

Pſal. LXXXIV. 2.

Porro quum Mundus oderit Chriſtianum; quid amas eum, qui te odit, & non magis ſequeris Chriſtum, qui te & redemit, & diligit? Joannes in Epiſtola ſua clamat, & loquitur; & ne carnalia deſideria ſectantes, Mundum diligamus, hortatur: *Nolite*, inquit, *diligere Mundum*, *neque ea*, *quae in Mundo ſunt*. *Si quis dilexerit Mundum*, *non eſt caritas Patris in illo: quia omne*, *quod in Mundo eſt*, *concupiſcentia carnis eſt*, *& concupiſcentia oculorum*, *& ambitio Seculi*, *quae non eſt a Patre*, *ſed ex concupiſcentia Mundi*. *Et Mundus tranſibit*, *& concupiſcentia ejus*. *Qui autem fecerit voluntatem Dei*, *manet in aeternum*, *quo modo & Deus manet in aeternum*. Potius, fratres dilectiſſimi, mente integra, fide firma, virtute robuſta parati ad omnem voluntatem Dei ſimus; pavore mortis excluſo, immortalitatem, quae ſequitur, cogitemus. Hoc nos oſtendamus eſſe, quod credimus, ut neque carorum lugeamus exceſſum; & quum accerſitio-

Quod etiam a Mundi hoſtili incurſu liberetur Fidelis.

I. Johan. II. 15.

nis

nis propriae dies veniet, incunctanter & libenter ad Dominum ipſo vocante Veniamus.

Praeſertim quum jam in fine Seculi mala graviſſima impendeant.

Quod quum ſemper faciendum fuerit Dei ſervis, nunc fieri multo magis debet, corruente jam Mundo, & malorum infeſtantium turbinibus obſeſſo; ut qui cernimus coepiſſe jam gravia, & ſcimus imminere graviora, lucrum maximum computemus, ſi iſtinc velocius recedamus. Si in habitaculo tuo parietes vetuſtate nutarent, tecta deſuper tremerent, domus jam fatigata, jam laſſa, aedificiis ſenectute labentibus ruinam proximam minaretur, nonne omni celeritate migrares? Si navigante te, turbida & procelloſa tempeſtas fluctibus violentius excitatis, praenuntiaret futura naufragia, nonne portum velociter peteres? Mundus ecce nutat & labitur, & ruinam ſui non jam ſenectute rerum ſed fine teſtatur: & tu non Deo gratias agis, non tibi gratularis, quod exitu maturiore ſubtractus ruinis & naufragiis & plagis imminentibus exuaris?

Baptiſmale votum animis noſtris perpetuo debet obverſari; una cum ſtatu ad quem anhelamus.

Conſiderandum eſt, fratres dilectiſſimi, & identidem cogitandum, renuntiaſſe nos Mundo, & tanquam hoſpites & peregrinos iſthic interim degere. Amplectamur Diem, qui Aſſignat Singulos Domicilio Suo: Qui Nos iſtinc ereptos & laqueis ſecularibus exſolutos Paradiſo Reſtituit & Regno Caeleſti. Quis non peregre conſtitutus, properaret in Patriam Regredi? Quis non ad ſuos navigare feſtinans, ventum proſperum cupidius optaret, ut velocius caros liceret amplecti? Patriam Noſtram Paradiſum computemus, Parentes Patriarchas Habere Jam Coepimus. Quid non properamus & currimus, ut Patriam Noſtram Videre, ut Parentes Salutare Poſſimus? Magnus illic Nos carorum numerus exſpectat; parentum, fratrum, filiorum frequens Nos & copioſa turba deſiderat, jam de ſua *Immortalitate* Secura, & adhuc de noſtra ſalute ſolicita. Ad horum conſpectum & complexum venire, quanta & illis & nobis in commune laetitia eſt! Qualis Illic Caeleſtium Regnorum Voluptas, ſine timore moriendi, & Cum Aeternitate Vivendi! Quam Summa & Perpetua Felicitas! Illic Apoſtolorum Glorioſus Chorus. Illic Prophetarum Exſultantium Numerus. Illic Martyrum Innumerabilis Populus, ob certaminis & paſſionis victoriam Coronatus. Triumphantes Illic Virgines, quae concupiſcentiam carnis

Baluz. Incolumitate.

& cor-

Digitized by Google

& corporis, continentiae robore ſubegerunt. Remunerati Miſericordes, qui alimentis & largitionibus pauperum, juſtitiae opera fecerunt; qui Dominica praecepta ſervantes, ad Caeleſtes theſauros terrena patrimonia tranſtulerunt. Ad hos, fratres dilectiſſimi, avida cupiditate properemus; ut cum his Cito eſſe, Ut Cito Ad Chriſtum Venire contingat, optemus. Hanc cogitationem noſtram Deus videat, hoc propoſitum mentis & fidei Dominus Chriſtus aſpiciat: Daturus Eis Gloriae Suae Ampliora Praemia, quorum circa ſe fuerint deſideria majora.

F I N I S.

Digitized by Google

LETTERA
SCRITTA A NOME
DI UNA INGLESE CATTOLICA
AD UNO
INGLESE PROTESTANTE
DA
LODOVICO ANTONIO
MURATORI

ORA LA PRIMA VOLTA DATA IN LUCE.

Digitized by Google

Digitized by Google

LETTERA

SCRITTA A NOME

DI UNA INGLESE CATTOLICA.

MI ha ben fatto conoſcere la Lettera, che mi avete ſcritto, aver'io buttate le mie parole nella precedente mia, con farmi anche temere lo ſteſſo della preſente. Contuttociò l'amore, ch'io vi porto, e il deſiderio viviſſimo, ch'io nudriſco dell'eterna voſtra ſalute, non mi permettono di tacere. Ben ſo, che in me non è forza per potere cangiare a voi la teſta e il cuore; ma quel buon Dio, il quale *infirma Mundi elegit, ut fortia quaeque confundat*, potrà, ſiccome io umilmente il ſupplico, aggiugnere a queſti miei ſentimenti l'influſſo potentiſſimo della Grazia ſua, per far conoſcere a voi ciò, che non conoſcete, e farvi eleggere quello, che ora a voi ſembra di dovere fuggire. Ma prima di farlo, mi ſia permeſſo di dirvi, che con due diſpoſizioni, potete accoſtarvi alle controverſie della Religione. L'una è con animo pieno di livore, e preoccupato dall'odio, e inſieme da una ferma perſuaſione d'avere la Ragione e la Verità dal voſtro canto. L'altra è con animo regolato dall'Umiltà, e dalla Carità, Virtù che da ogni

Criſtiano eſige Dio, e col credere almen poſſibile, che la Religion Cattolica Romana non ſia quale voi anticipatamente ve la ſiete figurata; e poſſa aver tali pruove e ragioni, che s'abbia a confeſſare per vera Chieſa, e non già quella, in cui voi ſiete nato ed allevato. Colla prima diſpoſizione, ſe la trovate in voi, ſuperfluo è ch'io più vi ſcriva di queſto, perchè la ſperienza tutto dì ci dice, che ſi diſputa, e poi ſi diſputa, e nulla ſi conchiude. A i voſtri Anglicani perciò non rieſce di convertire pur'uno de'tanti Calviniſti, che ſono coſtì; nè a'Calviniſti vien fatto di far mutare parere a i Luterani, nè a i Luterani di ſmuovere un'Anabatiſta o Sociniano. Ma chiunque porta alla ricerca della Verità un cuore Umile, pieno di deſiderio ſincero di colpire nella Religion vera, e nello ſteſſo tempo ſi ſpoglia del mal'animo già conceputo, per aſcoltare e peſare con Carità le ragioni de'Cattolici: queſti è ſul buon cammino di arrivare a diſcernere, dove ſia la vera, dove la falſa Chieſa. A me fanno ſempre gran caſo (e vorrei, che le meditaſſe ancor voi) le parole del divino noſtro Salvatore Matth. XI. 25. dove dice: *Confiteor tibi Pater, Domine Caeli & Terrae, quia abſcondiſti haec a Sapientibus & Prudentibus, & revelaſti ea parvulis.* Cioè a coloro, che non ſono invaſati della gran forza della lor Mente, che non ſono atti ſe non a ſuſcitar delle difficultà, e in ciò, che han giudicato una volta, non credono che poſſa trovarſi errore.

Ora vediamo un poco, come voi vi mettiate a diſaminar le controverſie della Religione. Noi già ſiam d'accordo, che le divine Scritture ſono la più maeſtoſa e piena Regola del noſtro credere. Ma perchè queſte medeſime Scritture ſi trovano ſottopoſte ad infinite interpretazioni e diſpute, però ſi cerca, ſe il Criſtiano abbia col ſuo privato giudizio a fiſſarne l'intelligenza, o pure debba ſottometterſi al giudizio della Chieſa. Qui voi moſtrate di riconoſcere i diſordini, che ſon già nati, e poſſono naſcere, allorchè i privati vogliono alzar Tribunale contro la Chieſa; benchè in fine ſembrino a voi inconvenienti di non gran rilievo. Come mai queſto? Se da ciò ſon provenute le Ereſie tutte, e tutti li Sciſmi, che han preſo miſeramente piede nella Religione di Criſto? Non è egli queſto un terribile, e troppo lagrimevol'effetto di sì gran proſunzione? Peggio a me non pare, che poſſa avvenire. Ora voi v'inoltrate a produr le ragioni, per le quali credete di dovervi ſervire del voſtro giudizio; perchè a chiunque ha da abbracciare una Religione, neceſſario è, che prima diſcerna la forza degli argomenti, e riconoſca, ſe ha ragione o tor-

o torto, chi gli propone quella Religione; e poi l'Autorità ha ſedotto Pagani, e Giudei; e potrebbe avvenir lo ſteſſo in altri caſi, qualora l'Uomo ciecamente credeſſe ad altrui, e non ſi valeſſe della ſua Ragione. Ora vi riſpondo, non aver mai preteſo la Chieſa Cattolica, che l'Uomo ſi ſpogli della propria Ragione, e da balordo ceda a chiunque gli dice: qui è la Religion vera, e non altrove. Gode anzi, che ſi diſcutano le ragioni, ch'eſſa adduce; e tante ne adduce eſſa, che ne ha da reſtare convinto, chiunque non ha già ſtabilito in ſuo cuore di non laſciarſi convincere. Co i Pagani adopera la Chieſa gli *argomenti di Credibilità*, baſtanti a far loro conoſcere, che la Religione di Criſto è evidentemente credibile: co'Giudei adopera il Teſtamento vecchio. Ed altri argomenti poi uſa co i Criſtiani ſeparati dalla ſua unità, e sì forti, che non reſta loro ſcuſa giuſta, ſe ſi oſtinano nel loro Sciſma, e non tornano in ſeno alla lor Madre. Ma voi direte di non ſentire tanta gagliardia nelle ragioni de'Cattolici, ed anzi trovarſi dalla voſtra Mente più robuſte quelle de'Proteſtanti. Lo ſteſſo ancor dice il ſeguace di Calvino, di Lutero, l'Anabatiſta, il Quacchero, il Sociniano; e queſto ſol baſta, per far'intendere a voi ſteſſo, che la regola del giudizio privato è regola inſuſſiſtente, perchè egualmente ſerve a confermar ciaſcuno negli errori, de'quali è imbevuto; ed è quella ſteſſa, che ha prodotto per la Germania, e particolarmente nell'Inghilterra tanta confuſione e diverſità di Sette, e di ſentimenti, in guiſa che s'ode oggidì come paſſata in proverbio l'*Olia putrida della Religion degl'Ingleſi*.

E' egli dunque poſſibile, che giacchè non baſta la divina Scrittura, non baſta la Ragion de'privati a conoſcere qual ſia il vero ſenſo delle ſagre Carte, e quale la vera Chieſa, nè certo ſi dee ammettere co i Quaccheri un'immediata quotidiana rivelazione dal Cielo; Iddio infinitamente Saggio, e sì bramoſo e geloſo, che ſeguitiamo la Religion vera, piantata da lui, e illuminata e predicata tanto dal ſuo benedetto Figliuolo; non ci abbia laſciato altro lume e regola per poter diſtinguere la Chieſa ſanta dalle Eretiche, e ſicuramente raccogliere i ſenſi de'ſagri Libri? L'ha molto ben data a noi il benigno Signor noſtro queſta Regola, e per vederla baſta che il Criſtiano ſi vaglia ſinceramente della ſua Ragione, e ſi metta con umiltà e buon cuore a cercarla. Cioè Dio ha conceduta l'Infallibilità alla ſua Chieſa, e autorità a lei di decidere le controverſie della Fede, e della Diſciplina; con obbligare i Fedeli a ſottomettere il lor privato giudizio a quello della Chieſa lor Madre. Quando queſto

ſto ſuſſiſta, voi ben vedete, che occorrendo dubbj a qualſiſia perſona privata Criſtiana intorno a i Dogmi della Fede, egli può ben' eſaminar le ragioni, ma in fine è tenuto ſecondo un maſſimo precetto della Religione, e della retta Ragione ſteſſa di accomodare il ſuo fallibil giudizio all'infallibil della Chieſa, e di credere più a i Miniſtri poſti da Dio al governo della ſua greggia, che a ſe medeſimo. Non v'ha Dogma alcuno nella Chieſa di Dio, che non ſia fondato ſopra convincenti ragioni; ma una ragion deciſiva, che ſempre concorre, e ha da concorrere, a far'abbracciare umilmente ciaſcun Dogma, ſi è il ſapere, che così ha inſegnato la Chieſa, col qual nome io intendo i Paſtori d'eſſa Chieſa col Papa primo e Capo fra eſſi, congregati in un Concilio; perchè credendo alla lor voce, noi crediamo alla voce di Dio. Le pruove di queſta fondamental verità eſigerebbono di molte parole, dalle quali deſidero che voi mi eſentiate, con iſcegliere in vece mia, e leggere pacificamente i migliori Controvertiſti fra i Cattolici, ſenza attenervi ſolo alle infedeli dicerie de' voſtri Proteſtanti. Crederò io ſufficiente per ora a tale aſſunto il ricordarvi, che impariate dall'Apoſtolo 2. Tim. III. 15. *quomodo oporteat te in Domo Dei converſari*, cioè in qual maniera dobbiate regolar la voſtra credenza e le azioni voſtre. Come dobbiam far noi, o Santo Apoſtolo? Biſogna, dice egli, eſſere perſuaſo, che la Caſa di Dio è la Chieſa, e la Chieſa è Colonna e Firmamento della Verità. *In Domo Dei, quae eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum Veritatis.* I Luteri, i Calvini, ed altri lor pari non han già creduto, che la Chieſa foſſe, quale San Paolo ce la deſcriſſe, con farla eglino paſſare ſolamente per Maeſtra dell'errore, e abbandonata dallo Spirito di Dio, quando ſiamo aſſicurati anche dall' infallibil bocca di Criſto Signor noſtro, ch'egli ſarà colla ſua Chieſa fino al fine del Mondo, avendo egli detto Matth. XXVIII. 19. *Euntes ergo docete omnes gentes &c. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem Seculi.* Non dice di pochi giorni, non promette la divina ſua aſſiſtenza per gli ſoli primi quattro Secoli del Criſtianeſimo. Impegna egli la ſua aſſiſtenza fino al fine del Mondo. E parlando a gli Apoſtoli s'intende (nè altrimenti può intenderſi) che parla della Chieſa, e de' Veſcovi Succeſſori de gli Apoſtoli. Diſſi de' Veſcovi, perchè loro Iddio ha dato il reggimento della Chieſa, e raccomandata loro la conſervazione della vera Dottrina; e non già parla a noi privati, che temerarj ſaremmo, ſe voleſſimo uſurparci l'ufizio loro, come ſe le pecore voleſſero elle dar legge al Paſtore.

re. Sapete pure ciò, che ſcrive l'Apoſtolo Eph. IV. 11. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad conſummationem ſanctorum in opus Miniſterii, in aedificationem corporis Chriſti, ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento Doctrinae in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.* Se farete da voi ſteſſo una meditazion ſincera ſopra queſte parole, anzi ſopra tutto il ſuddetto Cap. IV. troverete, che l'Apoſtolo raccomanda ed eſige l'Unità di ſpirito e di credenza nella Chieſa, da lui appellata *Corpo di Criſto. Unum corpus, & unus ſpiritus.* E per mantenere queſta Unità, e affinchè non ci laſciamo volgere quà e là da dubbj nella Religione, e non cadiamo in errore, e ſtia ſaldo l'edificio poſto da Criſto Signor noſtro: ci fa ſapere, avere eſſo Signore prima dato gli Apoſtoli, e gli Evangeliſti, e i Profeti, poſcia i Paſtori e Dottori, cioè i Veſcovi, a i quali il gregge dee ſtare unito, ricevendo da eſſi la dottrina: altrimenti non ci ſarebbe ſtabilità ne' Dogmi della Religione, e alla verità ſuccederebbe facilmente l'errore colla diſunione. Manifeſta coſa è, che l'Apoſtolo ci ſpiega il governo, che non ſolamente era allora nella Chieſa, ma che dovea ſeguitare ad eſſerci, voglio dire la Succeſſion de' Veſcovi e Paſtori, a' quali era appoggiata la cura del gregge, e la cuſtodia della dottrina, giacchè gli Apoſtoli eletti dal Signore, e gli Evangeliſti non aveano da vivere ſempre ſulla Terra. Il che ſi conferma ancora dal Cap. XX. 17. de gli Atti, dove S. Paolo *a Mileto mittens Ephеſum, vocavit majores natu Eccleſiae*, a' quali fra l'altre coſe diſſe: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei.*

Sicchè ove intendiamo eſſere ſtata mente di Dio, che la Chieſa ſia regolata da i Paſtori, cioè da i Veſcovi; e che dobbiam ripoſare in eſſi per iſtar ſaldi nell'Unità della dottrina; e che noſtro obbligo è di preſtar loro un'umile ubbidienza, ſiccome anche è ſcritto Hebr. XIII. 17. *Obedite Praepoſitis veſtris, & ſubiacete eis; ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri*; e ſe già vedemmo, che il Signore impegnò la ſua parola di aſſiſtere a i ſuoi Apoſtoli in S. Matteo XXVIII. 20. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem Seculi*, ſtendendo con tali parole il medeſimo privilegio anche a i lor Succeſſori, che dureranno fino al fine del Mondo: noi chiaramente troviamo il vero ed unico filo, con cui ci dobbiamo reggere, occorrendo dubbj di Fede,

e con-

e controverſie intorno all'interpretazione delle Scritture. Cioè che abbiamo da umiliare le noſtre private teſte alle deciſioni della Chieſa; perchè noi sì, ma non ella può errare; e perchè Dio ha comandato, che crediamo ad eſſa, *ut non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae*. Di maniera che noi poſſiam francamente dire al Signore: Vero è, che alla mia teſta ſuperba non pare aſſai fondata la tal dottrina, o erronea mi ſembra la tal'altra: ma io ſon certo, che non fallerò, rimettendomi al giudizio della voſtra Chieſa, perchè voi m'avete chiaramente comandato, o Signore, e ſenza eccezione alcuna, ch'io uniformi il mio al ſuo giudizio, e non già alla privata mia teſta; e non già a me, ma ſi bene alla Chieſa avete accordata l'eſenzion dall'errore. Nè ſia mai vero, ch' io imiti gli Arii, gli Euticheti, i Luteri, i Calvini, i Zuingli, i Socini, ed altri tali, che ſenza diritto alcuno, ſenza eſſere inviati da voi, ma ſolamente per loro Superbia hano voluto guaſtar l'ordine ſtabilito da voi, e credere più a ſe ſteſſi, che alla voſtra Chieſa, e han lacerata l'Unità, e ſquarciato il miſtico *Corpo* voſtro, e di diſcepoli hanno oſato divenire con una manifeſta uſurpazione Maeſtri. Maggiormente poi troverete ſtabilita queſta verità dalla pratica de'primi Secoli della Chieſa, per gli quali crederei, che ancor voi aveſte da avere qualche riſpetto. Qualora inſorſero in que'tempi controverſie nella Religione, i Papi e i Veſcovi, maſſimamente congregati ne'Concilj, le deciſero, e tutti i buoni Cattolici riceverono con umiltà i lor decreti come ſagroſanti; nè riſpoſero, come fate voi ora: Io voglio eſaminar queſti decreti; potrebbe eſſere, che li trovaſſi mal fondati. Cedendo all'Autorità, chi ſa che non m'intervenga ciò che accadde a i Pagani e Giudei, i quali per troppo voler dipendere da'lor Superiori, non conobbero la Verità, e marcirono ne' lor errori? Ma dovreſte ben conoſcere la differenza, che paſſa fra un Criſtiano, e i Gentili e Giudei. Potevano eſſi eſaminar la dottrina de'Criſtiani, e dubitare a tutta prima, ſe foſſe vera, perchè ſi trattava di abbandonar la propria credenza e di abbracciarne una nuova. Ma furono in appreſſo ineſcuſabili i Gentili, perchè dopo la luce sì chiara portata dal Vangelo ſeguitarono a creder mille pazzie, riconoſciute ancora per tali da i dotti d'allora; e i Giudei, perchè avevano i Profeti, da'quali era annunziata la venuta del Meſſia, non ſeppero prevalerſene, e ſi oſtinarono ancora a non preſtar fede a i miracoli di Gesù Criſto. All'incontro da che un Criſtiano ha riconoſciuta per vera ed abbracciata la Religione di Criſto; e da che ha in-

ha inteſo, eſſere comandamento di Dio, che nelle diſpute intorno a queſta Religione egli ſi laſci reggere dal ſentimento della Chieſa, e de' Paſtori ordinati da Dio: coſtui ſa egualmente, che non può fallare ſtando ſaldo in queſta Religione e Chieſa, e ſottomettendo i ſuoi dubbj e giudizj alle determinazioni e interpretazioni della Chieſa ſteſſa. Sa di più, che diſſentendo da eſſa Chieſa, egli pecca contro la mente di Dio, ceſſa d'eſſere membro vivo di queſto Corpo, e diviene come un Paolo Samoſateno, un'Ario, un Macedonio, un Neſtorio, e ſimili ribelli e ſuperbi, che alzarono bandiera contra la loro Madre. Ci ha pur'anche detto il Signor noſtro in S. Matteo XVIII. 17. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus*. Ora ſe il governo della Chieſa Criſtiana tale è ſtato ne' primi Secoli, e tale Criſto l'ha ſtabilito anche per gli Secoli avvenire, e con promeſſa della perpetua aſſiſtenza ſua: penſate un poco, ſe mancò temerità a gli Ereſiarchi inſorti dopo il Secolo XV. i quali non diſſimili da i precedenti nulla meno oſarono, per quanto fu in lor mano, che di annientare l'autorità della Chieſa, e la Sommiſſione ad eſſa de' Fedeli, tuttochè la prima fondata, e la ſeconda comandata sì eſpreſſamente da Criſto; e cominciarono a predicare: Aſcoltate noi, e non la Chieſa, dove ſiamo nati; eſſa è Maeſtra d' errori, ma noi della Verità. E queſto ſenza Miſſione, ſenza Miracoli, e quel che è più, con inſegnar'anche manifeſti errori, candidamente oggidì confeſſati in Inghilterra; e con tante Variazioni di ſentenze fra loro, che il ſolo leggerle baſta a far conoſcere, che non erano coloro in guiſa alcuna guidati dallo Spirito di Dio, ma ſi bene da quello della Proſunzione, anzi da uno Spirito peggiore. Pertanto allorchè ſi vide turbata la Chieſa di Dio da queſti falſi Apoſtoli, ella ſi raunò nel Concilio di Trento; eſaminò la lor dottrina; la trovò contraria agl' inſegnamenti cuſtoditi fin' allora dal Corpo de' Fedeli; e però la condannò. Cioè non altro fece, che quello, che voi ſteſſo crederei che approvaſte fatto ne' Secoli Quarto e Quinto, e di cui laſciarono a noi l'eſempio gli ſteſſi Santi Apoſtoli, e come ancora fu praticato ſecondo le occorrenze nel Terzo Secolo. E a propoſito di queſto Concilio voi dite, che fu tenuto *da* 40. *o* 50. *uomini ſolamente*, volendo probabilmente dire: Mirate ſe queſti pochi hanno da dar legge a tutti i Criſtiani. Ma leggete un po' meglio preſſo il Labbè il Catalogo de' Veſcovi, che v'intervennero. Ne troverete più di 200. oltre a tanti inſigni Teologi, che furono di quell'illuſtre ſagra Aſſemblea. Ma queſto è poco. Il punto ſta, che

quel Concilio fu compoſto da i Legati del Papa, sì venerati negli altri Concilj, e da Veſcovi di tutta la Chieſa Cattolica, cioè d'Italia, Francia, Spagna, Portogallo, Germania, Polonia ec. e tutti queſti ben conſapevoli ciaſcuno di ciò che ſi credeva dalla loro Nazione, eſaminarono a nome della ſteſſa loro Nazione le dottrine, e ſtabilirono que'decreti. Di modo che tutta la vera Chieſa fu ivi raccolta; e i Fedeli poſſono e debbono con tutta quiete ripoſarſi ſulle lor deciſioni, perchè emanate da legittima autorità, e fondate ſulla divina Scrittura, e con ſeguitare le interpretazioni date ad eſſa Scrittura dai Santi Padri (che è la via ſicura, e praticata in tutti i Secoli dalla Chieſa per diſtinguere le Verità dall'Errore, e condennare chi vuol proporre ſentenze nuove) e con abbracciare la Tradizion de'Maggiori, e non già il capriccio de'moderni, che ſi danno a credere di ſaperne più de'più venerabili lumi della Criſtianità. Ho veduto uno de'voſtri Scrittori, cioè Guglielmo Saywell nella Prefazione alle Epiſtole del Launoio ſtampate in Cambrige nel 1689. Egli pruova, che nelle Controverſie di Fede, e per rimettere la pace nella Chieſa, s'ha da ricorrere *ai Santi Padri*, *ai Concilj Ecumenici*, *e alla Tradizione della Chieſa Cattolica*; e moſtra, come non pochi altri ſaggi ed inſigni Proteſtanti hanno inſegnato e ſoſtenuto lo ſteſſo. Imparate dunque una volta anche per conſenſo de i voſtri a non voler ſolo attenervi alla ſagra Bibbia; e conoſcete in fine la neceſſità di aſcoltare anche la Chieſa, e di umiliare il capo al giudizio di lei. Ma non imparate già un'altro inſegnamento del medeſimo Saywell, il quale pretende, che i ſoli ſei primi Concilj Ecumenici ſi debbano attendere, e non già i ſuſſeguenti. Queſto è un diſtruggere colla ſiniſtra quello, che sì ſodamente ha edificato la deſtra: e ci vuol poco a conoſcerlo. S'io non ſon tenuto ad umiliarmi e a credere agli ultimi Concilj generali: perchè poi ſarò tenuto a i primi? Così dirà, e con ragione, un'Ariano, un Macedoniano, un Neſtoriano ec. La ragion vera, perchè noi abbracciamo, e dobbiamo abbracciare i primi ſei Concilj, è perchè la Fede c'inſegna l'immunità dall'Errore conceduta da Dio alla ſua Chieſa; e ſpezialmente ne'Concilj Generali tutta la Chieſa è unita, e ivi tutta la Chieſa parla. Ma milita la medeſima ragione, e lo ſteſſo Privilegio anche per gli ſuſſeguenti Concilj; e chi lo niega a queſti, per neceſſità lo toglie anche a i primi. E ſe la dottrina de' poſteriori Concilj Generali dee eſſere ſottopoſta al giudizio e alla deciſione dei Particolari: perchè non ſarà lo ſteſſo de'precedenti Concilj?

Digitized by Google

cilj? Adunque potete ſcorgere, in quali aſſurdi, inconvenienti, e contradizioni vada a cadere, chi conoſcendo dall'un canto la neceſſità del Principio inſegnato dai Cattolici, cioè di ammettere l'Autorità e Infallibilità della Chieſa, dall'altro canto poi forzato dall'impegno di ſcuſare e ſoſtenere la ribellione e lo Sciſma già fatto, paſſa ad abbandonare e impugnare quel medeſimo sì giuſto Principio, ch'egli ha prima ſtabilito. Ah, chiunque ſi ſtacca dall'antica Dottrina, e dall'Unità della Chieſa Cattolica, biſogna che formi dei Principj contradittorj fra loro, e atti ad atterrare non ſolo eſſa Chieſa Cattolica (il che però Dio fedele nelle ſue promeſſe mai non permetterà) ma eziandio qualunque altra Chieſa, e la ſteſſa propria nuova. Perciocchè s'altro Principio non v'ha ſu cui poſi ſicuramente la verità della Chieſa Anglicana, fuorchè il Giudizio d'ogni Particolare: chi crede oggi, ch'ella ſia buona Chieſa, domani potrà crederla una bottega d'Errori; e non eſſendo egli obbligato a credere più toſto ai Paſtori, che a ſe ſteſſo, non vi reſterà mezzo per convincerlo. E ſe ſuccederanno altri Sciſmi fra voi, ciaſcuno ſi difenderà colla medeſima falſa ragione, riprovata dalle Scritture e dai Padri, con cui v'immaginate di poter giuſtificare contra i Cattolici il voſtro Sciſma, dicendo di non avere obbligazione di ſottometterſi al Giudizio della Chieſa, e che la teſta d'ogni Particolare dee eſſere il Giudice ſupremo che decida del ſenſo delle Scritture, e della verità o falſità della Religione, e della Chieſa. E voi camminerete con sì fatti Principj?

V'ho detto che ſino i voſtri Proteſtanti confeſſano la neceſſità delle *Tradizioni*. Oh a queſto nome voi torcete il volto, e vi mettete a combattere con piedi e mani, tornando a mettere in campo la ſagra Scrittura Regola indubitata di Fede; negando, che dal nuovo Teſtamento ſi raccolga la neceſſità ed uſo di queſta Tradizione; e opponendo il pericolo di veder'approvate le invenzioni ed immaginazioni umane ſotto nome di Tradizioni divine. Tengo io per fermo, che ſe ſenza prevenzione alcuna peſerete ben queſta materia, ſcoprirete, non eſſerci coſa più fondata di queſta nella Chieſa di Dio, e convenire per neceſſità ammettere anche la Parola di Dio non iſcritta. Sopra di ciò vi prego di conſultare ſinceramente, non i voſtri ſolamente, ma ancora i Controvertiſti Cattolici, che vi metteranno ſul buon cammino. Oſſervate, che tutti, o quaſi tutti i Santi Padri ſin da'primi Secoli aſſeriſcono concordemente le Tradizioni. I Santi Giuſtino, Ireneo, Clemente Aleſſandrino, Cipriano, Baſilio,

Agoſtino, Atanaſio, Girolamo &c. le predicano. Dà egli l'animo a voi di dare una mentita a tutto il coro de' Santi noſtri maggiori? E poi accadendo dubbj e liti intorno al ſenſo delle divine Scritture, le quali non potete negare, che non ſieno eſpoſte a varie interpretazioni, e ſapete che ogni Eretico ſi fa forte ſu quelle: altra maniera accertata non c'è, che quella di riconoſcere, come l'abbiano inteſa i Padri, i quali conſultando anch'eſſi, come l'aveano ſpiegata i più vecchi, conducono noi fino a'tempi degli Apoſtoli, cioè alla vera interpretazione, tramandata colla Tradizione da eſſi Apoſtoli, e da Criſto a i poſteri Fedeli. Voi pur credete la divinità di Gesù Criſto, e quella dello Spirito Santo. Chi ve ne aſſicura? La Scrittura, direte, così inteſa da voi. Anche gli Ariani adducevano per loro eſſa Scrittura; e ad eſſa oggidì ancora s'appoggiano i Sociniani. La ragione dal canto di chi ſta? Adunque oltre alle parole della Scrittura conviene ammettere un mezzo per intendere il vero ſenſo delle divine Lettere; e queſta è la *Tradizione*: in vigore appunto della Tradizione i Padri del Concilio I. Niceno ſtabilirono la vera credenza intorno al Figliuolo di Dio, e diedero la ſentenza contra gli Ariani. Cioè trovarono, che i Padri antecedenti de' tre primi Secoli avevano aſſerita la divinità del Signor noſtro, e che era dagli Apoſtoli paſſata fino ad eſſi la Tradizione, per cui così s'aveano a ſpiegare varj paſſi delle ſagre Carte, de' quali Ario ſi andava abuſando con preferire la ſua ſpiegazione a quella de' Maggiori. Quel che è più ſtrano, i Proteſtanti ſteſſi per dar valore a' loro falſi dogmi, vanno a queſto medeſimo fonte (benchè indarno) cercando ne' Santi Padri chi ſembri accordarſi colla loro dottrina; e poi ſe i Cattolici contra di loro mettono in campo le chiare aſſerzioni d'eſſi Padri, ſe ne ridono, e tornano alle Scritture, attribuendone ſolo a ſe ſteſſi la chiave. Dirò di più: voi vi date a credere, che queſta *Tradizione* ſia un mantello, ſotto il quale poſſano i Cattolici far paſſare qualunque invenzione e favola, che venga loro in mente. E io vi fo ſapere, eſſere appunto la Tradizione una briglia ad eſſi Cattolici, affinchè non poſſano ſpacciare a lor capriccio inſegnamenti nuovi, e decidere a lor piacere le controverſie. Imperocchè van d' accordo i Cattolici, che la Chieſa non può fare *Articoli nuovi* di Fede, ma ſolamente ſpiegare il già inſegnato da Criſto ai ſuoi Diſcepoli, e tramandato da eſſi a' poſteri o in iſcritto, o in voce. Però affinchè un rito o Dogma ſi poſſa dire proveniente dalla Tradizione, dee raccoglierſi dai Concilj e dai Santi Padri, e acciocchè

chè un paſſo delle ſagre Lettere s'abbia da eſporre più in una, che in altra maniera, convien badare all'unanime conſenſo di eſſi Padri, e queſta è una Legge fra' Cattolici. Così ha fatto la Chieſa anche a i tempi de' medeſimi Padri. Oſſervate S. Agoſtino contra Giuliano Pelagiano, per tacere degli altri. Chi ha dunque più ragione e giudizio? Voi, che pretendete coll'intelligenza della voſtra debile teſta di ſentenziare ſopra i paſſi delle divine Scritture, e di piantare e ſoſtenere Dogmi non conoſciuti, o non approvati dalla Chieſa ne' Secoli addietro; ò pure la Chieſa, che in tutti i tempi s'è attenuta ai più antichi, dotti, e Santi del Criſtianeſimo, che erano più vicini al fonte di quello che ſiam noi? E certo nulla v'ha d'importante oggidì o di Dogmi, o di Riti fra' Cattolici, che non ſi truovi tanti Secoli prima inſegnato o confermato da' medeſimi Padri. Anzi perchè a molti altri punti, controverſi nelle Scuole d'eſſi Cattolici, manca il fondamento della Tradizione, però queſti reſtano indeciſi fra noi. E qui ſaprei ben'io volentieri, ſe voi abbiate o non abbiate venerazione ai primi Secoli della Chieſa, e a tanti inſigni e Santi Veſcovi, Scrittori, e Concilj di quell'età. Se sì, egli è da ſperare, che voi ſenz'altro vi riduciate una volta al grembo della vera Chieſa Cattolica; perchè leggendo o a dirittura eſſi Padri, ò pure raccogliendone da i Controvertiſti Cattolici le loro autorità, facile a voi ſarà il riconoſcere, che la Chieſa Cattolica d'oggidì non è diverſa ne' Dogmi da quella d'allora. Se poi nò, mirate di grazia, dove vi traſporti l'avere ſcoſſo ogni freno, e l'aver data tanta balìa e autorità al voſtro cervello di credere ſolo a voi ſteſſo, e all'infermo Giudizio voſtro in materia tanto importante, quanto è quella della Religione, e dell'eterna voſtra ſalute. Voltatevi a tanti voſtri Nazionali, che non vogliono freno nè pur eſſi, e che ſolamente ſi gloriano di diſputare, di muovere difficoltà, e di volere libertà di credere, e di ſpiegare i ſagri teſti. Non foſſe vero: per queſta via non ſi giugne alla Religione, o alla vera Religione. Si giugne più toſto al Pirroniſmo, all'Ateiſmo, ò pure al Deiſmo. E a voi non è già ignoto, ſe la gran Brettagna, dopo avervi il nemico ſeminato tanto loglio, ſia sì o nò oggidì feconda di queſt'erbe velenoſe, quand'ella era una volta Madre beata di Santi. Che ſe replicaſte, non aver l'Uomo tale autorità da coſtringere la Ragione dell'altro uomo a cedere, quando gli paja di aver motivi in contrario, eſſendo ogni Uomo ſoggetto all'errore: vi riſpondo, che ſe mi accordate, come ſiete tenuto ad accordarmi, che Dio ha promeſſa l'aſſiſtenza

za ſua

za ſua alla Chieſa, perchè non erri: noi credendo alla Chieſa, crediamo a Dio, e non agli Uomini; e però noi privati, capaci d'ingannarci, dobbiamo ripoſare, e non già irragionevolmente, ma giuſtamente ripoſiamo ſopra chi gode, e godrà ſino al fine de' Secoli, ſecondo la divina parola, il privilegio di non errare. Ancor voi, lo ſo, vi ripoſate ſulla divina Scrittura; ma dacchè mi confeſſerete, e non potete negarlo alla troppo nota ſperienza, eſſere ſoggetta la Scrittura a tante diverſe interpretazioni, in fine dovete confeſſare, che la quiete voſtra va terminare ſopra il voſtro capo, che l'intende così: ſenza fare poi mente, che queſto mezzo è troppo fallace, ed è quello ſteſſo, che fa dormire tanti diverſi Proteſtanti, nemici l'uno dell' altro, nelle loro credenze, quantunque una ſola poſſa eſſere la Verità e la Chieſa, e il reſto ſolamente Errore.

Ora ſe voi mediterete onoratamente queſto primo principio, e rifletterete, che terribile e inſoffribile aſſurdo ſia quello di ſupporre, come voi fate, che per tanti Secoli Dio abbia abbandonata la ſua Chieſa, e laſciato cadere in errori, e non pochi, i Paſtori della medeſima Chieſa, e per conſeguente anche il Popolo, che credeva a tali Paſtori: il che baſta a ſcreditare affatto preſſo degl' Infedeli la Dottrina, la Religione, e la Chieſa di Criſto: non avrete biſogno di più per cominciarvi a perſuadere, che non debbano eſſere Errori, o Errori ſuſſiſtenti quelli, che dalle varie Sette de' Proteſtanti vengono attribuiti alla Chieſa Cattolica. Ma voi ſenza far caſo di queſti Principj fondamentali, ſcorrete nella voſtra Lettera ſopra quaſi tutti queſti preteſi Errori; e perſuaſo di queſti fin dalla voſtra tenera età, li mettete per coſa certa, con inferirne poi, che la Chieſa Cattolica dee dirſi Maeſtra d'errori, e non eſſere ella infallibile, come io ſuppongo; nè poterſi far capitale ſulle Tradizioni, perchè queſte o ſono, o poſſono eſſere ſolamente invenzioni degli Uomini, e non dottrina proveniente da Dio. Primieramente vi riſpondo, che ſe la Chieſa Cattolica ſecondo voi non è infallibile, mi dovete ben dar licenza, che nè pur'io creda infallibili l'Anglicana, la Luterana, la Calviniſtica ec. Le voſtre ragioni vanno a ſpogliarle tutte di queſto privilegio; e però ognuno ſarà ſcuſabile nella ſua Religione, e così ammetterete il Sincretiſmo, e la ſalute in qualunque Setta di Criſtiani, ſieno anche Sociniani, Quaccheri ec. opinione Diabolica che ripugna alle ſteſſe divine Scritture; o pure che niuno può eſſere certo de' veri dogmi della Religione Criſtiana: il che è un'altro aſſurdo non meno inſoffribile del primo. Secondariamente non vi aſpettiate

già,

già, ch'io aſſuma di giuſtificar tanti punti, che voi credete erronei e falſi nella Chieſa Cattolica; perchè a queſto biſognerebbe un Libro intero. Quello, di che vi ho da pregare, ſi è, che non crediate sì facilmente al voſtro preoccupato Giudizio, nè a' voſtri Predicatori e Dottori; e però, che ſe amate la verità, abbiate pazienza per leggere ancora i migliori, e più dotti e ſaggi Scrittori Polemici della Comunione Romana. Baſta volerli: non mancano. Ma ſapete la diſgrazia qual'è? Già ſi è per voi altri giudicato: troppo abborrimento ſente il cuore de' voſtri a ritrattar queſto giudizio. Avete rotto ogni freno: vi fa troppo ribrezzo il proporvi d'umiliare le voſtre teſte alla Chieſa, data a noi per maeſtra dallo ſteſſo Dio: coſa nondimeno, che han fatto tutti i Santi Padri, e i Fedeli per tanti Secoli addietro. Biſogna dunque, che nel tribunale appaſſionato delle voſtre menti niuna delle ragioni de'Cattolici ſia buona; biſogna, che buone ſieno ſolamente le voſtre; e intanto ſi ricorre a due improprj mezzi per tener ſaldi i poveri Proteſtanti nelle varie e contrarie loro credenze: cioè alla Declamazione, caricando con enormi epiteti le ſentenze de'Cattolici, ed eſaltando con elogi magnifici quelle de'preteſi Riformati. Queſto non baſta. Si adopera anche il Falſo, e la Menzogna, per denigrare in tutte le forme la Chieſa Romana, e gl'inſegnamenti ſuoi. Tutto queſto ſi bee tranquillamente dal Popolo, nè ſi cerca di più; e ſe ſi cerca, è ſolo per trovare negli Autori Cattolici qualche parola o ſentimento da criticare; o nelle azioni o nei coſtumi loro alcuna coſa da riprovare: e allora in cuore ſi trionfa, e ſi chiamano i compagni a parte delle belle ſcoperte, e ſe ne eſigono le congratulazioni. Nella voſtra Lettera veramente io non oſſervo queſti brutti colori; ma gli ho ben'io trovati nei Sermoni del voſtro Tillotſon, tanto decantati da' noſtri Nazionali. Chi di voi altri al ſentire un'Arciveſcovo di Cantorberì, un Primate dell'Inghilterra, che ſi ſcatena con tanto nerbo d'erudizione e di ragioni contra de'Cattolici, non dirà toſto, altro non poter'eſſere la Chieſa Romana, ſe non una ſentina d'Errori, e doverne ognuno eſſere evidentemente convinto? Ma niuno di voi s'accorge, che la Declamazione e la Bugia ſon que'mirabili ingredienti, i quali fan parere la ragione dal ſuo canto, e il torto manifeſto da quello de'Cattolici. Voglio qui darvene un breve ſaggio; e queſto ſervirà nello ſteſſo tempo per ſomminiſtrare qualche riſpoſta ai dubbj da voi propoſti.

Il Sermone XXVI. del Tillotſon è *contra la Tranſuſtanziazione* inſegnata da'Cattolici: del qual nome egli non meno che i Calvi-

niſti

niſti ſi ſervono, per moſtrare di non impugnare i Luterani, ma in fatti per impugnare la real Preſenza del Signore nell'Euchariſtia, creduta anche dai Luterani. A udirlo, queſta è un'inſoffribile Illuſione, un'errore de'più groſſi e palpabili, che ſi poſſano mai immaginare. Che gli antichi non abbiano creduto così, ma che nel Sagramento dell'Altare ſi truovi ſolamente la figura del Corpo e del Sangue di Gesù Criſto, e non già la real Preſenza del medeſimo: s'ingegna di provarlo con alcuni paſſi de'Santi Giuſtino, e Ireneo, di Tertulliano, di Origene, e de'Santi Cipriano ed Agoſtino, di Teodoreto, di Gelaſio Papa, e di Facondo Ermianenſe. Finalmente fondato ſopra un paſſo di Rabano Mauro, pretende di moſtrarci l'Epoca, in cui cominciò ad introdurſi l'opinione della Preſenza reale, con farne Autore Paſcaſio Radberto Abate di Corbeia, il quale fiorì nel Secolo IX. e ne'tempi dello ſteſſo Rabano. Così decide il Tillotſon, al quale i Calviniſti Albertino e Claudio co i loro Libri aveano ſomminiſtrata tutta la tela di quel Sermone. Ma queſto è poco. Abbiamo un'altro Calviniſta, cioè il Barbeyrac nella Prefazione alla Traduzion Franceſe dei Sermoni d'eſſo Tillotſon, che dà più ſtrepitoſamente nelle trombe, chiamando la Preſenza reale *Dogma moſtruoſo*, *che fa vergogna al Papiſmo*, *che è l'obbrobrio della Ragione*, *il gran ſoggetto di ſcandalo per gl'Infedeli ec.* e che il ſolo *Senſo Comune* baſta per farne conoſcere l'inſuſſiſtenza, volendo con ciò tacitamente ſignificare, che per tanti Secoli tutti i Cattolici, fra'quali certo non ſi ſarà trovata mai teſta pari a quella del Barbeyrac, ſono ſtati, e ſon Pazzi, perchè privi di Senſo Comune. Oh coſta pur poco il dare ragione a ſe ſteſſo, e meno ancora a un'impudente il dir delle villanie ed ingiurie. Aggiunge egli in fine, che il Tillotſon *nulla d'eſſenziale ha obliato*, *e che eſſo diſtrugge in una o due facciate i groſſi volumi del fu Signor'Arnaldo*, *i quali ſono l'ultimo sforzo di queſto moſtro atterrato*. In tal maniera, e con aria sì magiſtrale mette fine queſto Traduttore alle controverſie della Religione. Ma io compiango la Religione ſteſſa in vederla trattata o con tanta ſuperbia, o con sì mala fede dai voſtri. La compiangerete forſe ancor voi, ſe vorrete prendervi la pena di leggere i Libri del poco fa citato Arnaldo, i quali Dio ſa ſe abbiano mai avuta la fortuna d'eſſere letti da chi ne parla ora con tanto poſſeſſo, e con inſopportabil diſprezzo. Imperocchè, che altro ha fatto il voſtro Arciveſcovo, che di proporre al Popolo quegli ſteſſi ſcuri paſſi, che gli Scrittori Calviniſti oppongono in queſta controverſia ai Cattolici, diſſimulando poi tutte

tutte

tutte le riſpoſte, che ſi danno a tali paſſi, e quel che è peggio, tacendo tutti gli altri aſſai chiari, de' quali ſi ſervono i Cattolici a comprovare la loro ſentenza? Anche quell'accorto Pittore, cioè Apelle, ſeppe dipignere il Re Antigono, rappreſentandolo in profilo, cioè dalla parte ſola dell'occhio ſano, e coprendo l'altra, che moſtrava un'occhio perduto. Ma Antigono aveva egli per queſto amendue gli occhi ſani? E che direſte voi mai di un Sociniano, che in S. Paolo di Londra predicaſſe contro la Divinità e Conſoſtanzialità del Figliuolo di Dio, unicamente adducendo alcuni paſſi di Atenagora, Taziano, Teofilo, Tertulliano, Lattanzio, Euſebio Ceſarienſe, e ſimili, e niun caſo facendo delle riſpoſte date ad eſſi, e taceſſe le tante altre autorità chiariſſime e deciſive, che ſpezialmente ha raccolto il voſtro Giorgio Bullo Prete Anglicano? Ma biſogna vedere ciò, che riſpondano i Cattolici a que' paſſi. E poi oſſervare, che alcuni di que' medeſimi paſſi ſtabiliſcono la Preſenza reale.

Il primo è di S. Giuſtino, il ſenſo delle cui parole, in parte taciute da eſſo Tillotſon è il ſeguente (a): *Noi non riceviamo queſte coſe* (cioè il Pane e il Vino conſegrati) *come un Pane comune, nè come una Bevanda comune. Ma nella ſteſſa maniera, che Gesù Criſto Salvador noſtro, il quale s'è fatto Carne per mezzo del Verbo di Dio, ha preſo la Carne e il Sangue per noſtra ſalute: così noi ſiamo ſtati iſtruiti, che queſto Cibo, dal quale per la Mutazione il ſangue e le noſtre carni vengono nutriti, è la Carne e il Sangue di queſto medeſimo Gesù Criſto incarnato.* Come il Corpo e Sangue del Signore ſervano di nutrimento al corpo e ſangue noſtro, non è qui il luogo di cercarlo. Queſta è una diſputa fra noi e i Luterani. Quanto a voi Anglicani dee ben baſtare il trovar qui aſſerito chiaramente, trovarſi realmente nel Sagramento il Corpo e il Sangue di Gesù Criſto. E tanto più per la parità addotta nell'Incarnazione del Verbo, la quale eſſendo ſtata non immaginaria, ma reale e vera, per conſeguenza tale dee eſſere l'eſiſtenza del Corpo e Sangue del Signore nel Sagramento. Aggiugne un'altro paſſo di S. Ireneo (b). Ma ſe voi vorrete aver la pazienza di leggere anche la Prefazione fatta dal P. Maſſuet Benedettino di S. Mauro alla ſua edizione di S. Ireneo alla pag. 138. ſpero che troverete chiaramente provato, non poterſi altrimenti intendere le parole e l'intenzione di quel Santo, che per la Preſenza reale. Combatteva egli contra i Gnoſtici Eretici inſegnanti,

(a) S. Juſtin. in Apol. II.
(b) Lib. IV. Cap. 34. o pure 18. ſecondo altri.

ti, che il Verbo di Dio avea preſo, non veramente, ma apparentemente, Carne umana. Se aveſſero creduto i Criſtiani de' primi Secoli ciò, che ora credete voi altri, che nell'Eucariſtia ſi trovi ſolamente coll'immaginazione e fede, ma non già in verità e ſoſtanza, il Corpo e Sangue del Signore: ſarebbe ſtata di niun vigore la ragione, che contra di quegli Eretici prendeva S. Ireneo dall'Euchariſtia. E lo ſteſſo dee dirſi d'un paſſo di S. Ignazio Martire, che il Tillotſon ha tralaſciato, ma che io vò qui ricordare a voi. Dice dunque quel Santo, sì vicino agli Apoſtoli nell'Epiſtola agli Smirnei, parlando de' medeſimi Eretici: *Ab Eucbariſtia & Oratione abſtinent; eo quod non Confiteantur, Eucbariſtiam Carnem eſſe ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quae pro peccatis noſtris paſſa eſt, quam Pater ſua benignitate ſuſcitavit*. Io non ſon qui per iſminuzzar queſti paſſi; ma ſpererei, che eſaminandoli voi con ſincera diſpoſizione, li troverete chiari per la ſentenza Cattolica. E non dimenticate, ve ne prego, di congiugnere con quel paſſo di S. Ireneo l'altro del Lib. V. Cap. 2. Confido nel Signore, che ſcoprirete ciò, che vi ſi tiene naſcoſo coſtì. Così non comporta la brevità d'una Lettera, ch'io paſſi a dirvi, come ſi ſpieghino gli altri paſſi riferiti dal Tillotſon. Quello, che ho da dirvi, ſi è, che eſſendoci innumerabili paſſi o d'altri Autori, o di que' medeſimi Autori, da' quali manifeſtamente ſi raccoglie la Preſenza reale, e la Tranſuſtanziazione (la quale non è punto ſtrana coſa, perchè tutto dì lo ſtomaco degli animali ſenza miracolo converte i varj cibi in altra ſoſtanza) biſogna accordar tutto inſieme, per ricavare la verità, ſenza contentarſi di quel ſolo, che fa per le voſtre anticipate opinioni. E ſe Criſto col ſuo Corpo ſpiritualizzato entrò a porte chiuſe dopo la Riſurrezione nel Cenacolo degli Apoſtoli, ſi può ben'anche ſenza perdere il Senſo comune, credere ch'egli ſia attualmente nell'Eucariſtia. Nè è ſe non un temerario, chi vuol dar leggi all'onnipotenza di Dio, o dubitare della ſua veracità. Veggo poi citati più luoghi di S. Agoſtino, che ſon creduti coſtì favorevoli alla voſtra opinione; ma neceſſario è il confrontarli con altri di lui medeſimo, comprovanti la ſentenza de' Cattolici. Per eſempio nel Comment. ſopra il Salmo 98. ſpiegando le parole: *Adorate ſcabellum pedum ejus*, inſegna doverſi intendere la *Carne di Criſto*. *Et quia in ipſa Carne heic ambulavit, & ipſam Carnem Manducandam nobis ad ſalutem dedit: nemo illam Carnem Manducat, niſi prius Adoraverit*. Altrettanto avea detto prima di lui S. Ambrogio (a): *Itaque*

(a) Ambr. Lib. III. Cap. XI. de Sp. Sancto.

que per ſcabellum terra intelligitur: per terram autem Caro Chriſti, quam hodieque in Myſteriis Adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Jeſu Adorarunt; neque enim diviſus eſt Chriſtus, ſed unus. Altrettanto ſi ricava dall'Omilia V. Myſtagogica di S. Cyrillo Geroſolimitano, e da S. Giovanni Griſoſtomo nell'Omilia VII. in Matth. nell' Omilia 24. in Cap. X. Ep. I. ad Corinth. e nell'Omilia 31. in Natal. Dom. e da Teodoreto nel Dialogo *Inconfuſi*, per tralaſciare altri Autori. Mangiate voi altri, dite di grazia, il Corpo del Signore? Non certo. Vorreſte bene far credere a voi ſteſſi in certa guiſa di *Mangiarlo*; ma ſapete di certo, che nol *Mangiate*. E pure gli antichi hanno ſempre inſegnata la vera e non la figurata *Manducazione* del Corpo di Gesù Criſto. In oltre *Adorate* voi Criſto nel Sagramento? Non già. E pure gli antichi l'Adoravano, perſuaſi al pari di noi Cattolici, che ivi realmente ſi conteneva il Corpo del noſtro divino Salvadore. E qui vi prego di oſſervare, fin dove ſi laſcino traſportare i Proteſtanti voſtri. Vorrebbono pur eſſi trovar fra i Cattolici l'Idolatria, e ci hanno appunto accuſati di queſto delitto, ancora perchè *Adoriamo* Criſto nell'Eucariſtia. Ma ſe noi teniamo per Articolo di Fede, che ivi realmente ſta Gesù Criſto; può egli darſi più ſpropoſitata accuſa di queſta, quando ognun conoſce, che poſta la real Preſenza, ne ſeguita per neceſſità l'obbligo dell'Adorazione? Anzi, ſe così non faceſſimo, ſaremmo rei di un'enorme Sacrilegio. E noi non Adoriamo le Specie: Adoriamo Gesù Criſto ſotto quelle Specie. Calvino ſteſſo nel Lib. *de vera participat. Carnis & Sanguinis adverſus Heſhuſium*, accuſava Lutero di Sacrilegio, perchè inſegnando queſti, che nell'Oſtia conſegrata è realmente preſente il Signore, negava poi, che ſi doveſſe adorare. Voi intanto anche di qui imparate a fidarvi dei raziocinj de' troppo impegnati nemici della Chieſa Cattolica.

Torno al Tillotſon, e dimando perch'egli non abbia citato S. Ilario, il quale così parla del divino Sagramento (a). *Interrogo, utrumne per Naturae Veritatem hodie Chriſtus in nobis ſit, an per concordiam voluntatis?* Gli Anglicani riſponderebbono d'eſſere uniti nella ſagra Cena con Criſto mediante la lor Fede, cioè *per concordiam voluntatis*, e non già *per Naturae Veritatem*. Ma il Santo non l'intendeva già così; perciocchè ſoggiugne: *Si enim VERE' Verbum Caro factum eſt, & VERE' nos Verbum Carnem cibo dominico ſumimus: quomodo non Naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & Naturam*

Z z 2

(a) S. Hilar. Lib. VIII. de Trin. Cap. 13.

turam Carnis noſtrae jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumit, & Naturam Carnis ſuae ad Naturam aeternitatis ſub Sacramento nobis communicandae carnis admiſcuit? Non preſe certo il Figliuol di Dio l'umana Carne in Figura, ma in Verità e realtà, *Verè*. Ora ſe ancor noi *Verè* prendiamo nel Sagramento il Verbo fatto Carne: non intendete voi chiaramente, reſtar qui diſtrutta l'immaginazione di chi abborriſce la real Preſenza nella ſagra Menſa? Tralaſcio altre non meno evidenti parole del medeſimo S. Ilario in queſto argomento. Ma non poſſo già tacere, che quaſi prevedendo il Santo Veſcovo la ripugnanza, che doveano un dì avere i voſtri Nazionali, e i Calviniſti a credere Criſto realmente nell'Eucariſtia, aggiunſe queſta pregnante ſentenza, che deſidero che ſia ben conſiderata da voi. *Non eſt humano, aut Seculi ſenſu in Dei rebus loquendum, neque per violentam atque imprudentem praedicationem, caeleſtium dictorum ſanitati, alienae atque impiae intelligentiae extorquenda perverſitas eſt. Quae ſcripta ſunt, legamus; & quae legerimus, intelligamus; & tum perfectae Fidei officio fungemur &c. Ipſe ait: Caro mea verè eſt eſca &c. De Veritate Carnis & Sanguinis non relictus eſt ambigendi locus &c. Eſt ergo in nobis ipſe per Carnem, & ſumus in eo.* Fa grande ſtrepito il Tillotſon, perchè ſe ammettiamo, che i Senſi noſtri s'ingannino in non credere Pane e Vino l'Eucariſtia, nulla da qui innanzi ci ſarà più di certo. Ma quanto ſia frivola la ragione, ingiuſto il rumore, ve ne accorgerete toſto al riflettere, chi e quel che dice: *Hoc eſt Corpus meum: Caro mea Verè eſt cibus*. Egli è Dio, che non può fallare. Sto a vedere, che Dio non abbia tanta potenza da far queſto miracolo. Ma s'egli ci avviſa, che in queſto caſo particolare nell'eſterno appariſce Pane e Vino, e che nell'interno v'è il ſuo Corpo e Sangue: perchè non abbiam da credere a Dio? *Non eſt humano ſenſu in Dei rebus loquendum*. Negli altri caſi, ove non concorre rivelazion di Dio, i Senſi noſtri ben'ordinati e ajutati dal Raziocinio poſſono ſarla da buon Giudice; ma qui ſarebbe ſacrilegio il non ſottomettere tal giudizio all'aſſerzione di chi ci ha dato, e ci conſerva queſti medeſimi Senſi. Più del voſtro Tillotſon credo ben' io, che ne ſapeſſe anche il Santo Patriarca di Coſtantinopoli Giovanni Griſoſtomo. Uditelo nell'Omilia 83. ſopra S. Matteo. *Credamus*, dice egli, *ubique Deo, nec repugnemus ei, etiamſi ſenſui & cogitationi noſtrae abſurdum eſſe videatur, quod dicit: ſuperet & ſenſum & rationem noſtram; non illa tantummodo quae ante nos jacent adſpicientes, ſed verba quoque ejus tenentes. Nam verbis ejus defraudari*

Digitized by Google

dari non poſſumus; ſenſus vero noſter deceptu facillimus eſt. Quoniam ergo ille dixit: HOC EST CORPUS MEUM, *nulla teneamur ambiguitate, ſed credamus, & oculis intellectus id perſpiciamus.*

Chieggo in oltre; perchè il Tillotſon non abbia citato le Catecheſi di S. Cirillo Geroſolimitano. L'intenderete toſto all'oſſervare, che le parole di queſto Santo Veſcovo eſprimono con tal chiarezza la Preſenza reale di Criſto, e la Tranſuſtanziazione nel Sagramento dell' Altare, che ſolo baſterebbe a decidere queſta controverſia (a). *Se*, dice egli, *Gesù Criſto in parlando del Pane ha dichiarato, che queſto è il ſuo Corpo, chi oſerà mai di mettere in dubbio una tal verità? E poichè in parlando del Vino ha detto sì affirmativamente, che queſto era il ſuo Sangue, chi può dubitarne, e dire, che non ſia vero, che quello ſia il ſuo Sangue?* Volete poi toccar con mano la ſentenza della Tranſuſtanziazione, notate ciò ch'egli ſoggiunge: *Trovandoſi altra volta Gesù Criſto in Cana di Galilea, mutò l'Acqua in Vino per ſua ſola volontà. E noi ſtimeremo che non ſe gli abbia a credere, allorchè ci fa ſapere d'aver mutato il Vino in Sangue?* Aggiugne di più S. Cirillo: *Non conſiderate dunque più queſte coſe come un Pane comune, e un Vino comune, percioccbè ſono il Corpo e il Sangue di Criſto, ſecondochè egli ce ne aſſicura: E quantunque il Senſo vi riferiſca, che queſto non è, la Fede vi ha da certificare, che queſto è. Non iſtate dunque a giudicare di tal Verità col ſolo Guſto.* Potrete da voi ſteſſo leggere altre parole preciſe di quel Santo Veſcovo, e ſe non ne ricaverete la verità, che cerchiamo, biſognerà ben dire, che un gran nuvolo ſta davanti ai voſtri occhi.

Appreſſatevi ancora all'Orazione Catechetica di S. Gregorio Niſſeno. Ivi troverete eſpreſſa la medeſima verità in quelle parole: *Adunque con ragione io credo, che anche oggidì il Pane eſſendo ſantificato dal Verbo di Dio, ſi cangia nel Corpo del Verbo di Dio ec.* Aggiunge, *che il Pane ſi traſforma e cangia allora nel ſuo Corpo, come il Verbo ce ne ha aſſicurati con quelle parole: Queſto è il mio Corpo.* Così S. Gaudenzio Veſcovo di Breſcia diceva al ſuo Popolo (b): *Ipſe naturam Creator & Dominus, qui producit de terra Panem, de Pane rurſus (quia & poteſt, & promiſit) efficit proprium Corpus; & qui de Aqua Vinum fecit, & de Vino Sanguinem ſuum.* Altri paſſi poi di S. Giovanni Griſoſtomo ſu queſto argomento ſono sì chiari, che ſe avrete la pazienza di leggerli e conſiderarli preſſo i noſtri Teologi Polemici, dovrete darvi per vinto. Altri ſe ne rappor-

(a) S. Cirill. Hieroſol. Catech. Myſtag. IV.
(b) S. Gaudent. Tract. 2. de ratione Sacram.

Digitized by Google

portano de' SS. Cipriano, Baſilio, Ambroſio, Epifanio, Ottato Milevetano, Girolamo, Agoſtino, Efrem Siro, Proſpero, Iſidoro, Peluſiota, Cirillo Aleſſandrino Leone I. Papa, Eſichio Geroſolimitano, Pelagio Diacono nelle Vite de' Padri, Gregorio Magno, Venanzio Fortunato, Iſidoro di Siviglia, Giovanni Damaſceno, del Concilio II. di Nicea, d'Alcuino, e d'altri non pochi, che io ora tralaſcio. Dee l'amore della verità portarvi a conſultarli tutti, per oſſervare, ſe il Tillotſon con quattro paſſi dubbioſi aveſſe da profferire con tanta baldanza la ſua ſentenza, e molto più ſe al Barbeyrac ſuo Traduttore conveniſſero quegl' inſolenti termini, co' quali parla di queſta controverſia. Quanto a me credo, che ſia ſufficiente per chiunque non è appaſſionato il ben riflettere ſopra le parole, che precedono la Conſecrazione nella Meſſa, in quella Meſſa, che quantunque ſtenda la ſua antichità fino ai tempi Apoſtolici, e foſſe da S. Agoſtino Cantuarienſe introdotta, inſieme colla vera Religione di Criſto nell' Inghilterra, pure con deplorabil'eceſſo i noſtri Maggiori, dugento anni ſono, abolirono. Ivi dunque ſi dice: *Quam oblationem tu Deus, in omnibus benedictam, adſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris*, *UT NOBIS CORPUS ET SANGUIS FIAT DILECTISSIMI FILII TUI DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI*. Non dimanda già il Sacerdote a Dio, che faccia diventare il Pane e il Vino, cioè l'oblazione, *Figura* del Corpo e del Sangue del Signore, non chiede già, che dia, o fortifichi la Fede del Popolo, per figurarſi di ricevere ivi Gesù Criſto, che non è veramente nel Sagramento, ma sì bene in Cielo. Voi lo vedete: vien pregato ivi il Divino Padre, che quel Pane e Vino, *ſi faccia il Corpo e Sangue* del ſuo Unigenito, cioè, come hanno detto i Santi Padri, che realmente ſi cangi nella Carne, e nel Sangue di Gesù Criſto. E queſte parole, rigettate sì arditamente, due Secoli ſono, dai Riformatori, voglio dire dai Corruttori della Chieſa Anglicana, vengono dalla più remota antichità, e ſi leggono ne' Sagramentarj di S. Gregorio il Grande, in quello de' Franchi, e in altri. Siccome ancora nelle antichiſſime Liturgie delle Chieſe Orientali ſi trovano; e S. Cirillo Geroſolimitano Autore del Secolo IV. nella Catecheſi I. ſcriſſe; *Invocatione facta, Panem fieri Corpus Chriſti*. E nella Catecheſi V. *Rogamus*, dice egli, *Deum miſericordem, ut Sanctum Spiritum mittat ſuper propoſita, & faciat Panem quidem Corpus Chriſti; Vinum autem Sanguinem Chriſti*. E qual foſſe la ſentenza di S. Cirillo, poco fa l'avete veduto. Andate ora, Amico cariſſimo, a fidarvi de' voſtri Decla-

clama-

clamatori, e ſe vi dà l'animo, ad impugnare tutta l'antichità, con cui è concorde ſul punto dell' Eucariſtia la Chieſa Cattolica.

Ma perchè il Tillotſon vi vorebbe ancor dare a credere, che ſul principio del Secolo IX. Paſcaſio Radberto foſſe il primo a introdurre la credenza della Preſenza reale nel Sagramento dell' Altare, perchè Rabano Mauro impugnò la di lui ſentenza; e Giovanni Scoto Erigena, e Ratramno, o ſia Bertramo fu di parere contrario a Paſcaſio; e che quel Secolo, ſiccome pieno d'ignoranza, ſi laſciò vendere, e ciecamente abbracciò queſta preteſa falſa mercatanzia: ſappiate, eſſere ancora queſto un ſuppoſto inſuſſiſtente, e una pretenſione troppo lontana dal vero. Ve ne accorgerete ancor voi, ſe farete mente a quello, che i Maeſtri voſtri ſanno ben diſſimulare, ma che io brevemente vi accennerò. Scriſſe Paſcaſio Abate di Corbeia il ſuo Libro nell'Anno non già 818. ma 831. Falſiſſimo è, che quello foſſe Secolo d'ignoranza nella Germania, Francia, e gran Brettagna. Baſta aprire la Storia degli Scrittori Eccleſiaſtici, compoſta dal voſtro Cave, per chiarirſi, ſe mancavano allora alla Chieſa Cattolica uomini dotti. Qualora Paſcaſio aveſſe inſegnata una dottrina nuova di tanta importanza, cioè ſe foſſe ſtato un Novatore: chiara coſa è, che ſi ſarebbe ſuſcitata contra di lui una gran tempeſta da tanti Veſcovi e Teologi, i quali non aveſſero creduto ciò, che inſegnava Paſcaſio, come in ogni tempo è ſucceduto nella Chieſa di Dio; avendo tutti i Veſcovi l'obbligo di conſervare il Depoſito della Fede. Nol fecero: che conſeguenza ne venga, toſto s'intende. C'è di più. Prima di Paſcaſio la Chieſa Cattolica aveva ſempre inſegnata la dottrina ſteſſa, che Paſcaſio con un particolar Trattato illuſtrò: adunque va per terra tutto il ſuppoſto del Tillotſon. Aggiugnete, avere lo ſteſſo Paſcaſio nel ſuo Comento ſopra S. Matteo, e nell'Epiſtola a Frudegardo parlando del ſuo Libro *de Corpore & Sanguine Domini*, ſcritto, che niuno gli aveva apertamente fin'allora contradetto, e che *tutto il Mondo* Criſtiano *credeva e confeſſava* la dottrina trattata da lui. *Quamvis* (ſono le ſue parole) *ex hoc quidam de ignorantia errent, Nemo tamen eſt adhuc in Aperto, qui hoc ita eſſe contradicat, quod* TOTUS ORBIS CREDIT & CONFITETUR. In fatti così credevano ancora le Chieſe Greche ed altre dell'Oriente, come ad evidenza è ſtato provato dai noſtri Controvertiſti, e ſpezialmente dal Renodot Franzeſe nelle ſue Giunte ai Trattati della Perpetuità della Fede. Può egli inoltre immaginarſi tanta impudenza in un Novatore, che giugneſſe ad aſſerire, crederſi da *tutto il Mondo* ciò ch' egli

Digitized by Google

egli crede, quando foſſe ſtato appunto vero e certo il contrario? Tutto queſto Mondo ſi ſarebbe rivoltato contra di lui. E ſiccome è certo, che Paſcaſio anche dopo la pubblicazione di quel Libro ſeguitò ad eſſere in ſomma riputazione preſſo tutti i Padri della Chieſa Gallicana, e Germanica, come appariſce dal Concilio di Parigi dell' A. 846. da Engelmondo Veſcovo di Soiſſons, da Lupo Abate di Ferrieres ec. così viene a chiarirſi, non aver'egli inſegnato, ſe non ciò, che univerſalmente anche allora ſi credeva nella Chieſa di Dio.

Ma, dice il Tillotſon imbeccato dai Calviniſti, Rabano Mauro in una Lettera ſcritta ad Heribaldo Veſcovo Antiſſiodorenſe, pubblicata dallo Stevarzio, e riſtampata dal Baluzio nell'Appendice al Tratt. di Reginone de Ecclef. Diſcipl. ſcrive. *Nam quidam Nuper de ipſo Sacramento Corporis & Sanguinis Domini non rite ſentientes dixerunt, hoc ipſum Corpus & Sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum eſt, & in quo ipſe Dominus paſſus eſt in Cruce, & reſurrexit de ſepulcro, idem eſſe, quod ſumitur de altari. Cui errori, quantum potuimus, ad Egilum Abbatem ſcribentes, de Corpore ipſo quid vere credendum ſit, aperuimus.* Adunque vi fu, chi allora impugnò la dottrina di Paſcaſio, e la tenne per una Novità. Ma debbo avvertirvi, non avere Rabano combattuto punto contra la Tranſuſtanziazione, ma ſolamente contra quella propoſizione di Paſcaſio, che nel Sagramento ſi riceva lo ſteſſo Corpo e Sangue, che nacque dalla Vergine, ed era palpabile, perchè colla medeſima qualità e forma non è già Criſto nel Sagramento. Queſto ſolo fu diſapprovato da Rabano. Del reſto non meno degli altri credeva egli, ed inſegnava, che nel Sagramento la ſoſtanza del Pane e del Vino ſi muta nel corpo e Sangue del Signore. Leggete la ſteſſa Lettera ad Heribaldo. *Quod autem*, dice egli, *interrogaſtis utrum Eucbariſtia, poſtquam conſumitur, & in ſeceſſum emittitur more aliorum ciborum, iterum redeat in NATURAM PRISTINAM, quam habuerat, ANTEQUAM in Altari conſecraretur, ſuperflua eſt hujuſmodi quaeſtio &c.* Manifeſtamente ſi vede qui, cioè nella medeſima breve Lettera, che a noi viene oppoſta, che Rabano ammette la mutazione del Pane e Vino nel Corpo e Sangue del Signore, perchè cerca, ſe l'Euchariſtia torni nella *Primiera Natura*, dappoichè le ſpecie Sagramentali ſono nello ſtomaco. Da queſta medeſima Lettera adunque riſulta la credenza comune anche allora della Chieſa, e che Rabano non era in ciò contrario a Paſcaſio. E tanto più perchè il medeſimo Rabano nel Lib. VII. de Sacr. Ordin. ad Theotmarum Cap. X. ſcrive così: *Quis umquam crederet,*

deret, quod Panis in Carnem potuiſſet Converti, vel Vinum in Sanguinem, niſi ipſe Salvator diceret, qui Panem & Vinum creavit, & omnia ex nihilo fecit? Facilius eſt aliquid ex alio facere, quam omnia ex nihilo creare. Eccovi come parlava e ſentiva *uno de' più grandi, e de' più dotti Veſcovi di quel Secolo:* che per tale è riconoſciuto Rabano anche dal voſtro Tillotſon. Volete di più? Quanto a Giovanni Scoto Erigena, e a Ratramno, o ſia Bertramo, che il Tillotſon ſull' atteſtato del Calviniſta Albertino allega come contrarj alla ſentenza della Tranſuſtanziazione nel Secolo IX. vi avviſo, portare alcuni opinione, non due, ma un ſolo eſſere il Libro, attribuito da alcuni a Bertramo o ſia Ratramno, e da altri a Giovanni Scoto Erigena nel Secolo IX. Ma o ſieno due gli Autori ſuddetti, o ſieno un ſolo, ſappiamo, che Giovanni Scoto fu uomo pieno di ſofiſmi, e ſottigliezze, colle quali uſcì in varie altre propoſizioni ereticali per fare il bell'ingegno; e ch'egli fu condannato dai Concilj di Francia, e da S. Prudenzio Veſcovo Trecenſe. Quel che è più, ſia o non ſia di Ratramno o Bertramo il Libro che ſolo reſta, certo è, non apparir chiaramente ſe queſto Autore affermaſſe o negaſſe la Tranſuſtanziazione, eſſendovi dei paſſi per l'una e per l'altra ſentenza; ma più per la Cattolica. Di più non occorre ch'io vi dica ſu queſto. Non debbo però tacere una verità, che finiſce di abbattere le pretenſioni Calviniſtiche, cioè che Paſcaſio Radberto nell'A. 831. foſſe il primo ad introdurre la novità della Tranſuſtanziazione. Non ſolamente allora i Veſcovi e Dottori della Francia e Germania non diſapprovarono, nè impugnarono la ſentenza di Paſcaſio, ſiccome avrebbono fatto, s'egli foſſe ſtato Novatore in un punto di tanto rilievo, e ſiccome fecero contra il Concilio II. di Nicea col falſo ſuppoſto, che quei Padri aveſſero ecceduto nella dottrina ſpettante alla venerazion delle Immagini, e ſiccome praticarono contra Gotteſcalco, contra Elipando, contra il ſuddetto Giovanni Scoto per l'argomento della Predeſtinazione, e contra Claudio Veſcovo di Torino in que' medeſimi tempi: ma eziandio eſſi Prelati e dotti pubblicamente e prima e dopo ſoſtennero la medeſima ſentenza, perchè quella era allora, ed era ſtata in tutti i Secoli precedenti la ſentenza della Chieſa di Dio. Hincmaro Arciveſcevo di Rems nel Lib. de Predeſtin. Cap. 31. impugnando Giovanni Scoto per cagione de' perverſi Dogmi, che coſtui contra *Fidei Catholicae veritatem* aveva inſegnato, fra gli altri annovera ancor queſto: *Quod Sacramentum Altaris non Verum Corpus, & verus Sanguis ſit Domini, ſed tantum memoria veri Corporis & San-*

guinis ejus. Oſſervate in queſte parole, qual foſſe allora il *Dogma della Fede Cattolica* intorno al Sagramento. Certo non quello, che gli Anglicani d'oggidì inſegnano. Nè mi avrebbe negato il Tillotſon, che *Hincmaro* non ſia ſtato *uno de' più grandi e de' più dotti Veſcovi di quel Secolo*. E pur queſti al pari di Paſcaſio aſſeriva ciò che ora i Cattolici credono, e ciò che lo ſteſſo Rabano Mauro anch'egli aſſerì. V'ha in oltre de' ſuoi verſi *ad Carolum Regem* intorno al Sagramento dell'Altare, in cui chiaramente atteſta che Criſto, ſiccome Dio onnipotente, in eſſo *Naturas rerum mutat*. Aggiugnete, che in que' medeſimi tempi *Teodolfo* Veſcovo d'Orleans nel Lib. *de Ordine Baptiſmi* al Cap. 18. *Haimone* Veſcovo di Halberſtat, *Angelomo* Monaco Benedettino, *Remigio* Autiſſiodorenſe, *Floro* Diacono di Lione, uno de' più dotti di quel Secolo, *Walafrido Strabone*, *Niccolò I. Papa*, *Anaſtaſio Bibliotecario*, *Pietro Siculo*, *Teodoro Abucara*, ed altri Greci, chiaramente inſegnarono la Tranſuſtanziazione. Vada dunque ſe può il voſtro Tillotſon a cercare dei troppo creduli, per loro perſuadere, che nel Secolo IX. un Monacho fu quegli, che contra la comune credenza introduſſe queſto Dogma, Dogma nondimeno, che abbiam già veduto nato colla Chieſa ſteſſa, e ſempre in eſſa conſervato. Tanto è ciò vero, che infin voi altri nella voſtra Profeſſion di Fede confeſſate: *Che il Vero Corpo, e il Vero Sangue del Signor noſtro Gesù Criſto ſi dà ai Fedeli nella ſacra Eucariſtia*. Ma non è queſto un ſolenne ludibrio? Per quanto voi crediate di avere in borſa mille Guinee d'oro vere ed effettive, le avrete voi realmente per queſto, quando realmente non ſieno in eſſa borſa, col ſolo credere di averle?

Intanto vi prego di ſcuſarmi, ſe mi ſon fermata qui più di quel che foſſe mia intenzione, perchè queſto in fine è il punto maſſiccio, che divide voi altri dalla Chieſa Cattolica; e trovando voi, che i Maeſtri voſtri in ciò ſi allontanano sì forte dalla Verità: può ſervir queſto ſolo per farvi aprir gli occhi ancora nel rimanente. Più facilmente ancora ſcorgerete, quanto contra ragione dai voſtri ſi vadano accuſando i Cattolici, perchè queſti chiamino e credano *Sagrifizio incruento* eſſa Meſſa, con dire, che noi facciamo ingiuria al Sagrifizio della Croce, credendo, ch'eſſo non baſti per la ſalute de' Criſtiani, e che noi contradiciamo con ciò al teſto di S. Paolo nell'Epiſtola agli Ebrei. V'ho detto, che coſtì ſi combatte alla cieca, purchè ſi combatta contra i Cattolici. Dogma di Fede è preſſo di noi, che il Sagrifizio, con cui l'unigenito Figliuol di Dio offerì ſe ſteſſo al divino ſuo

Digitized by Google

no ſuo Padre ſulla Croce, quello è che ha redento il genere umano, quanto è al ſuo valore e merito infinito; e queſto baſta per tutti gli Uomini, che vogliano prevalerſene, nè occorre più, che Criſto torni a fare sì gran Sagrifizio, perchè quel ſolo, finchè vivrà il Mondo, è baſtante, e più che baſtante a ſantificare tutti. La Meſſa dunque altro non è, che una rinnovazione della memoria di quel Sagrifizio cruento; e tutto il ſuo valore viene da quello unico della Croce. Nè altro fa il Sagrifizio incruento della Meſſa, che applicare ai Fedeli la virtù e il merito dell'Oblazione, che Criſto fece morendo per noi. E però non ſolamente non ſi fa ingiuria al ſagrifizio della Croce, ma anzi ſi eſalta maggiormente e s'illuſtra colla Santa Meſſa, col cui mezzo, ſiccome ancora col mezzo del Batteſimo, e degli altri Sagramenti, noi partecipiamo il frutto della Paſſione del Figliuolo di Dio. Però queſta è una falſa ed ingiurioſa accuſa, che date voi altri ai Cattolici. Quel sì che è vero pur troppo, voi altri avete abrogata l'*Oblazione* nella Meſſa, che pure nell'introduzion della Fede in Inghilterra a'tempi di S. Gregorio I. Papa, e del Santo Arciveſcovo Agoſtino (ſe non prima) e per loro cura, fu inſegnata alla noſtra Nazione, e per tanti Secoli divotamente praticata. Fate qui un poco una benigna rifleſſione. A chi ſembra a voi, che s' abbia in tal diſputa da credere? A i voſtri Riformatori? i quali ſi ſa pure (datemi licenza, che vel ricordi) che furono un crudele ed impudico Re, un'Arciveſcovo adulatore, ſanguinario, incoſtante, e due miſerabili Italiani, l'uno de'quali indegno Frate sfratato terminò anche la ſua vita negli errori di Socino, e da'medeſimi voſtri Proteſtanti ſi crede che foſſe Ateiſta. Mirate, che ſtrani Apoſtoli ha avuto la preteſa voſtra Riforma, ſoſtenuta dipoi per impegno, per politica, e coll'inſpirare continuamente un'implacabil'odio contro la Chieſa Romana. Voi all'incontro, ſe vorrete chiarirvene, troverete, ch'io in credere vero Sagrifizio la Santa Meſſa, ſeguito la Chieſa de' primi Secoli, vicina agli Apoſtoli ſteſſi, certo eſſendo, che i Santi Ireneo, Dioniſio Aleſſandrino, Gregorio Nazianzeno, i due Cirilli Geroſolimitano e Aleſſandrino, Giovanni Griſoſtomo, il Concilio I. di Nicea, Tertulliano, e i Santi Cipriano, Optato Milevitano, Ambroſio, Girolamo, Agoſtino, per tacere un lungo Catalogo degli altri, che chiaramente, e ſenza dubitazione alcuna, e con ſomma concordia, hanno inſegnato ciò, che anch'oggi la Chieſa Cattolica inſegna. V'immaginate voi che i vizioſiſſimi voſtri Apoſtoli sì tardi ne ſapeſſero più di quegli antichiſſimi e Santi Dottori? E ſe non fate

Aaa 2 conto

conto nè pure de' primi Secoli della Chieſa: non dovreſte voi venir meno pel roſſore, e trovare in voi un'inſoffribil ſuperbia? Qui non dico di più, perchè non mancan fra i noſtri Ingleſi perſone dotte e ſaggie, le quali convinte di queſta verità, anche a'dì noſtri pubblicamente hanno inſegnato ed inſegnano, eſſere la Sagra Cena un vero e real Sagrifizio, ed errare chi in ciò abbandona la dottrina della Chieſa Cattolica. Per conto poi della *Comunione ſotto le due Specie*, che il Tillotſon eſagera, ed ancor voi mi opponete, riſpondo, avere la Chieſa per molti Secoli dato anche al Popolo il Calice, ma con avere nello ſteſſo tempo creduto, che baſtaſſe alla ſalute de' Fedeli il Pane conſecrato, *Pane di vita eterna*. Ed eſſendo poi corſi varj abuſi nell'uſo del Calice, perciò ſtimarono bene i Paſtori, *Diſpenſatores myſteriorum Dei*, di non permettere ad ognuno l'uſo del Calice, ma con conſervarlo ſempre nel Sagrifizio della Meſſa. Chi comunica al Corpo di Criſto, comunica ancora al di lui Sangue, perchè Criſto è contenuto tutto non meno ſotto l'una, che ſotto l'altra Specie. Confeſſa lo ſteſſo voſtro Burnet, che ſe l'Opinione de' Cattolici, affermanti la preſanza reale di Criſto nella ſagra Oſtia, è vera, *Communio ſub ambabus Speciebus inutilis eſt*. E però anche preſſo l'antica Chieſa ſi credeva ſanta e baſtante la Comunione del ſolo Corpo di Criſto. Oſſervate in Euſebio Lib. VI. Cap. 44. della Storia Eccleſiaſtica, che ſi conſervava il ſolo Corpo del Signore nella Chieſa per dare il Viatico ai malati: il che non fanno i Novatori de' noſtri tempi. Oſſervate nell'Epiſtola 289. di S. Baſilio a Ceſario Patricio, che tutti i Solitarj portavano ſeco nel deſerto l'Eucariſtia, cioè il ſolo Corpo di Criſto; e così praticavano tanti altri Fedeli in Aleſſandria, e nel rimanente dell'Egitto, con recarlo ſeco a caſa, ben perſuaſi, che queſta ſola Specie del Sagramento era ſufficiente alla ſantificazione delle loro anime, e al precetto del Signore. Laſcio altre ragioni per ſolamente chiedere a voi, ſe crediate, che i Faciullini morendo dopo avere ricevuto il Batteſimo ſi ſalvino, ancorchè non abbiano eziandio ricevuta l'Eucariſtia, come ſi faceva una volta nelle Chieſe Criſtiane. Mi direte di sì. Adunque imparate da ciò, che non s'ha da far tanta forza ſulle parole del Signore in S. Giovanni Cap. VI. *Niſi manducaveritis &c.* Tocca alla Chieſa d'interpretare le divine Scritture, e la mente di Dio. Così pure ella ha fatto intorno al decreto degli Apoſtoli di aſtenerſi dal Sangue e dal Suffocato. Così parimente fece in iſtabilire il Batteſimo de' Fanciulli, quantunque il Signore nel Cap. XXVIII. di S. Matteo

ſto diceſſe: *Docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* Queſto non può verificarſi ne' Fanciulli. Tralaſcio altre ragioni ed eſempj.

Nella voſtra Lettera mi dite, che noi *indegnamente trattiamo la Scrittura*, chiamandola *Spada da due tagli*, *Regola parziale*, *un naſo di cera ec.* e però ſcreditandola dappertutto. Non vo'io perdere il tempo a cercare, ſe ſuſſiſtano tutte queſte parole, che i voſtri ſogliono cercare col microſcopio ne' noſtri Autori, per poter declamare ne' lor pulpiti e Libri contra di noi. Non ſimili parole, ma il ſenſo di queſte parole biſogna attendere. Al pari di voi, e più di voi, i Cattolici onorano e baciano le divine Scritture, come Parola dello ſteſſo Dio, e però ſagrario della Verità, e di autorità divina, e però venerata da noi come il fonte maeſtro, da cui ſi ricava la dottrina del vero credere, e del retto operare. Ma queſte le diciamo in molti luoghi oſcure, difficili, ſoggette a varie interpretazioni, e però biſognoſe di un' Interprete non fallace, che quando occorrano dubbj e controverſie, ne inſegni ai Fedeli il vero ſenſo; e aggiugniamo, che tale Interprete e Giudice deputato da Dio iſteſſo, è la ſua Chieſa, dichiarata da lui infallibile, e *colonna della Verità*. Voi mi negherete queſta oſcurità e difficoltà della Scrittura. Ed io farò come Diogene, il quale a chi voleva provargli, che non ſi dava il Moto, altra riſpoſta non diede, ſe non levarſi da ſedere, e metterſi a paſſeggiare. Conoſcete voi dei Calviniſti, Luterani, Arminiani, Ruſſiani, Neſtoriani, Sociniani, Quaccheri, ed altre ſimili Sette, che lacerano oggidì la Religione di Criſto, e ſpezialmente nella noſtra Inghilterra? Tutti eſaltano la Scrittura, tutti ad eſſa ſi attengono, e ſi fondano ſu quella; e pur tutti ſon fra loro ſi ſtranamente diſcordi, gli uni interpretando i medeſimi paſſi in una maniera; e gli altri in altra. Adunque, ſenza ch'io altro ſoggiunga, potete e dovete toccar con mano la ſodezza e neceſſità della dottrina de' Cattolici in queſto propoſito.

Dite ancora, che la Chieſa Cattolica *accoppia gli Scritti Apocrifi agli Apoſtolici, e concede a tutti e due la medeſima uguaglianza*, con aggiugnere: *Come dunque potrò credere, che riſpettiate più le Tradizioni Apoſtoliche? Con queſto modo di procedere potete uguagliare ad eſſe le voſtre invenzioni*. Ma ponete mente, come vi laſciate traſportar fuori di cammino dalla voſtra preoccupazione. Cioè voi mettete per certo ciò che è tuttavia in queſtione fra noi e i Proteſtanti, col chiamare Apocrife quelle Scritture, che noi teniamo per Canoniche, e le proviamo tali: coſa che non conviene nelle diſpute. Ma chi ha detto a voi, avere i Cattolici meſſo nel ruolo de' Libri Canonici

qual-

qualche Libro Apocrifo? Ve l'ha rivelato lo Spirito Santo, o pure i ſoli voſtri Dottori? Credo, che i ſoli voſtri Dottori. Ma coteſti ſono eglino infallibili, sì o nò? Mi avviſo, che queſta Infallibilità loro non l'attribuirete. Adunque come chiamar voi con tanta franchezza *Apocrifi* alcuni de'ſacri Libri, riconoſciuti per Canonici dai Cattolici? All'incontro noi Cattolici riguardiamo per Libri Canonici quei, che la Chieſa ci ha meſſo in mano; Chieſa, alla quale Iddio ha promeſſo l'aſſiſtenza ſua fino al fine del Mondo. E queſta Chieſa nulla ha approvato, per formare il Canone delle divine Scritture, ſenza conſultare l'Antichità, cioè i Padri e Concilj, e ciò che ſpezialmente fino dai tempi d'Innocenzo I. e del Concilio III. Cartagineſe credeva la Chieſa Romana Maeſtra e primaria di tutte l'altre. Non aſpettate, ch'io entri qui a dirne di più, potendo voi leggere, ſe volete, i Libri de'Cattolici, che ne trattano. Ma non poſſo di meno di non dir qualche coſa intorno al negar voi, che la Tradizione ed Autorità della Chieſa voi e noi abbiamo i Libri della Sagra Scrittura, che uſiamo (a). Voi negate una verità, che ſalta agli occhi. Certo è, che dalla Scrittura ſteſſa non potete mai ricavare l'autenticità di tutto il Canone de'ſagri Libri dell'uno e dell'altro Teſtamento. Adunque biſogna ſtare a ciò che ne han detto i primi Criſtiani l'uno all'altro, e i Padri, e i Concilj. Queſto ſi dimanda *Tradizione*. Dirò di più, lo ſteſſo Teſtamento nuovo, per la cui autorità il Teſtamento vecchio in molti Libri viene autenticato, nè pure ſarebbe creduto da noi dettato dallo Spirito di Dio, ſe non ce ne aſſicuraſſe la Chieſa Santa, cioè non l'Ariana, non la Donatiſta, non la Neſtoriana ec. ma bensì la Cattolica. Parlo coll'autorità di chi ne ſapeva più di noi, cioè di un S. Agoſtino, il quale nel Lib: contra Epiſt. Manichaei Cap. V. diſſe: *Ego vero Evangelio non crederem, niſi me Catholicae Eccleſiae commoveret auctoritas.* In fatti i motivi di Credibilità baſtano, e debbono far che gli Uomini abbracciano la ſanta Religione di Criſto; abbracciata poi che l'hanno, debbono i Fedeli ricevere dalla Chieſa vera d'eſſo Criſto i Libri ſagri, e crederli tali ſull'autorità della Chieſa. Voi dite qui, che crediamo divini que'Libri per l'*evidenza, che rende impoſſibile agli Uomini d'inventare una tal falſità*: ma io forſe non intendo coſa vogliate dire. Qualunque nondimeno ſia l'intenzione voſtra, crederei di potervi ſoſtenere, che non conoſcete abbaſtanza le teſte degli Uomini, ſe vi figurate di far loro conoſcere ciò, che voi dite, ed io non diſapprovo.

(a) Il preſente paſſo è alquanto oſcuro, e difettoſo; forſe dovrebbe leggerſi = *che la Tradizione ed Autorità della Chieſa l'abbiamo dai Libri della Sagra Scrittura, che voi e noi uſiamo.*

provo. Se voleſte cominciar'a provare ad un Maomettano, ad un Giudeo, ad un Pagano, che vien da Dio o l'antico, o il nuovo Teſtamento: niuno ne convertireſte. Biſogna atterar prima la di lui credenza, ſtabilire quella di Criſto; e allora poi ſe abbraccia la Religione Criſtiana, crederà anche, che i ſagri Libri ſieno opera di Dio. Per altro non ſuſſiſte punto l'immaginarſi da voi, che l'Epiſtola *ad Hebraeos* foſſe accettata in Oriente, e sì tardi a Roma, *per la diſtanza grande*. Comunicavano anche ne' primi Secoli tutte le Chieſe colla Romana, della quale infino nel Secolo II. così ſcriſſe S. Ireneo (a): *Ad hanc enim Eccleſiam propter potiorem principalitatem Neceſſe eſt Omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt Undique Fideles, in qua Semper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt quae eſt ab Apoſtolis TRADITIO*. Leggete di grazia tutto il reſto di quel Capitolo, e poi, ſe vi dà l'animo, con ſeguitare a diſpregiar le *Tradizioni*, date una mentita ad un'Ireneo, diſcepolo di chi fu diſcepolo degli Apoſtoli; e aſcoltate più i voſtri moderni Dottori, che i primi Santi della Chieſa di Dio. Voi andate dicendo, che non s'ha a fidare delle *Tradizioni degli Uomini*; ma quelle della Chieſa Cattolica, che ſervono al Dogma, vengono *dagli Apoſtoli*, e per conſeguente da Dio. Aggiugnete, che Roma non iſcomunicava allora le Chieſe, le quali non ricevevano i Libri ricevuti da lei, nè obbligava la Chieſa univerſale ad accettarli. Ma dovete moſtrar prima, che dopo il Canone delle Scritture, ſtabilito da Innocenzo I. Papa, e dal Concilio III. Cartagineſe, vi foſſero dei contradittori ad eſſo Canone. Il Concilio poi di Trento altro non ha fatto, che confermare ciò, che gli antichi aveano creduto intorno ai Libri Canonici. Ma dappoichè tutte le Chieſe Cattoliche, e fra l'altre l'Anglicana, aveano ricevuto ed approvato il ſuddetto Canone; non può mai eſſere ſtato ſe non attentato di grande ingiuſtizia e temerità, che alcuni privati in queſti ultimi tempi abbiano preferito il loro fallibil giudizio all'infallibile della Chieſa. E ſe aveſſe da valere queſta inſopportabil licenza, perchè non ſarebbe lecito ad altri il muover lite di giorno in giorno alle Scritture, che la Chieſa Anglicana riceve? Ditemi, come convinciereſte un Luterano, che veniſſe in Londra a declamare contro l'Epiſtola agli Ebrei? Se metteſte in campo la preteſa voſtra Evidenza: direbbe d'averla egli dalla ſua, allegando fra l'altre coſe la differenza dello ſtile; e però a voi mancherebbe la via di convincerlo. E qualora voleſte alle-

(a) S. Iren. Lib. III. C. 3. contra Haeres.

legare l'autorità della Chieſa Anglicana, ſe ne riderebbe, perchè per confeſſion voſtra l'autorità non vale: altrimenti voi condannereſte voi ſteſſi, da che avete meſſi i piedi fin ſull'autorità ſagroſanta della Chieſa univerſale, non che dell'antica Anglicana. In ſomma voi mancate di principj; o pure quei che adoperate poſſono ſolamente ſervire a fabbricar nuove perverſe opinioni, e a fortificar cadauna Setta nella credenza ſua, ſenza aver mezzi e regole per convincere alcuno, e per conſervar nella Chieſa l'unità della Dottrina, tanto raccomandata da S. Paolo, e neceſſaria poi ne'punti importanti della Santa noſtra Religione.

Voi toccate anche alla sfuggita come comandamento, e coſa neceſſaria al Criſtiano la lettura della Scrittura, e non è meraviglia, perchè ſiccome il Tillotſon fa tanto fracaſſo, perchè nella Chieſa Romana non è permeſſa la Bibbia volgare, così m'immagino che gli altri voſtri Paſtori ne facciano un proceſſo ai Cattolici. Io non voglio fermarmi qui, perchè veggo che non inſiſtete ſu queſto punto, e perchè non ſo perſuadermi, che crediate daddovero queſta neceſſità ne'Criſtiani: altrimenti verreſte a far troppo anguſta la porta del Cielo, o per dir meglio la chiudereſte in faccia a tanta povera gente, che non può comperarſi una Bibbia, e comperata anche che l'aveſſe, non ſaprebbe leggerla, nè potrebbe intenderla. In fatti è ben neceſſaria la lettura e lo ſtudio di eſſa ai Veſcovi, ai Parochi, e a chi vuole o dee iſtruire altrui nella Fede; ma non già al rimanente del Popolo, nè v'è comandamento alcuno generale di Dio ſu queſto. Direte forſe, ch'eſſa almeno può eſſere utile anche al reſto del Popolo. Vi riſpondo, che ai Paſtori della Chieſa ſpetta il conoſcere, quando, e a chi s'abbia da permettere, o negar queſto cibo, perchè ſe queſto poteſſe eſſere nocivo, non già per cagione della Scrittura, la quale è ſantiſſima, e per ſe ſteſſa è cibo ottimo, ma per difetto della Verſione, o per la diſpoſizion dei Lettori, i quali per la loro ignoranza e debolezza potrebbono abuſarne: allora e la Prudenza, e la Diſciplina debbono a queſti tali ſottrarre ciò, che ſarà di profitto ſolamente per gl'intendenti, e ben diſpoſti. Però anche nel Concilio di Londra e d'Oxford dell'Anno 1408. ſotto Tommaſo Arundell Arciveſcovo di Canturberì al Cap. VIII. fu ordinato ſotto pena di Scomunica, *ut nemo deinceps aliquem textum ſacrae Scripturae auctoritate ſua in Linguam Anglicanam transferat*, con premettere queſte parole: *Periculoſa res eſt, teſtante Beato Hieronymo, textum ſacrae Scripturae de uno in aliud idioma transferre &c.* Ma voi altri

ora

Digitized by Google

ora credete meglio di mettere in mano di tutti la Bibbia volgare, tradotta a modo voſtro, e declamate contra chi non v'imita, ſenza ricordarvi, che anche il Quacchero, il Puritano, il Rimoſtrante ec. in quelle ſteſſe Bibbie per loro ſuperbia o ignoranza bevono il veleno, e che anche di qui viene la tanta confuſion di credenza, che ſcredita il Popolo voſtro. Per quello poi che riguarda i Paſtori Cattolici, camminano eſſi con più riguardo. A chiunque intende il Latino (e l'intendono non ſolo gli Eccleſiaſtici, ma anche aſſaiſſimi de' Secolari) non ſolamente niuno vieta, ma anzi efficacemente ſi raccomanda la lettura di que' Libri celeſti, e queſti ſono vendibili per tutte le botteghe; perchè a tal gente è anche facile il leggere ed intendere i ſuoi Interpreti, e ſpezialmente i Santi Padri. Pel reſto del Popolo, fanno eſſi ciò, che dice S. Pietro nella I. Epiſt. III. 16. intorno alle Epiſtole di S. Paolo. *In quibus ſunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti & inſtabiles depravant, ſicut & ceteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* Però i Paſtori della Chieſa Cattolica, non già *per ſalvare le Tradizioni*, come vi figurate voi, perchè queſte ſi raccolgano dai Santi Padri, e non ſarebbero Tradizioni, ſe foſſero eſpreſſamente propoſte dalla Scrittura: ma per evitare l'abuſo, che potrebbe fare di que' Santi Libri il volgo ignorante, non laſcia libero il corſo alle Traduzioni volgari. E tanto più perchè niuna di queſte Traduzioni finora è ſtata eſaminata ed approvata dalla Chieſa; la quale poi colla Dottrina Criſtiana, e colle Prediche, che continuamente ſi fanno, iſtruiſce il Popolo, con inſegnargli tutto quello, che ſi ha da credere ed operare per eſſere ſalvo. Perchè ultimamente alcune propoſizioni del Queſnel tendevano a far credere neceſſaria a ciaſcuno la lettura della Bibbia, e a biaſimare in ciò la diſciplina della Chieſa Cattolica: perciò ſono ſtate come temerarie proſcritte nella Bolla *Unigenitus*. Per altro la Chieſa Cattolica non proibiſce tutte le Traduzioni volgari della Scrittura; e concede anche licenza di leggerle a chi utilmente ſe ne può ſervire, con impetrarne la licenza dai Superiori. Queſto ſi fa comunemente in Francia; e in Italia la Traduzione degli Evangeli e delle Epiſtole ſacre vien facilmente permeſſa dai Paſtori alle perſone di buona volontà. Laonde quelle voſtre parole, ove chiamate praticato da noi *il far' ignorare al Popolo i veri fondamenti della credenza e della pratica del Vangelo*, parte ſon falſe, e parte ingiurioſe. Imperocchè gode e procura la Chieſa, che ognuno ſappia queſti fondamenti, ed anche a tal fine di continuo s'inſegna il Catechiſmo dai Paſtori, e

ſi ſpiega la Scrittura frai Cattolici. Che ſe voi pretendeſte, che anche le Donne Cattoliche in Italia, e gli Artigiani e Villani aveſſero da diventar Dottori e Dottoreſſe nelle controverſie di Fede, che abbiamo co' Proteſtanti: ſalvate di grazia queſta pretenſione fra voi altri Ingleſi, che avete nella ſteſſa Città, anzi nelle caſe ſteſſe, quel gran guazzabuglio di tante Sette, che tutte ſi dicono Criſtiane, e avrete forſe frequente occaſion di venire alle mani fra voi altri. Qui in Italia per la Dio grazia ſi gode una ſanta pace, e un'invidiabil concordia nella dottrina della Fede, nè c'è occaſion di battaglia. E però raccomandata ai Teologi e Letterati, e a chiunque vuole la cura di ſtudiare le controverſie della Fede, la principale applicazione de' noſtri Paſtori e ſagri Oratori ſi rivolge ad inſegnar la pratica di quello, che ſi crede, cioè l'amore delle ſante Virtù, e la fuga dei Vizj. Queſta fu, ed è la primaria mira del benedetto Figliuolo di Dio, che diſceſe dal Cielo, non già per far tanti Dottori di cadauno del popolo ſuo Fedele, ma sì bene per condurci tutti a far' Opere buone e ſante (a). *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri Omnibus Hominibus, ut abnegantes impietatem, & ſaecularia deſideria, ſobrie, juſte, & pie vivamus in hoc Saeculo.* Ed egli (b) *dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, Sectatorem Bonorum Operum.* Il ſapere la Teologia non baſta a ſalvarci. Baſterà bene il guardarſi nella vera Chieſa dai Peccati, e il praticar le Virtù a noi inſegnate dal Salvatore, e a noi predicate dagli Apoſtoli ſuoi. Finalmente per conto della Scrittura ſapendo voi quanta oſcurità vi truovi in tanti luoghi la gente dotta, e come tutte le Sette vi truovino il proprio paſcolo, non temerete punto, che gl'ignoranti poſſano farne un peggiore abuſo?

Vorreſte poſcia trovare, e non trovate nella Scrittura anche il *Celibato del Clero*, anzi voi non ſapete vedere in eſſa *proibizione* alcuna d'ammogliarſi, maravigliandovi di più perchè la Chieſa Cattolica non conceda tutti i Sagramenti a tutti. Ed io mi maraviglio più, come voi entriate a far proceſſo a noi anche di queſto. Biſogna ben'avere la mente e il cuore ſconvolti dalla Paſſione per trovare ancor qui luogo ad accuſe. Spogliatevi di queſta Paſſione, e dei Pregiudizj della voſtra Setta, e mirerete chiaro, che il ſagro Celibato è coſa degna di lode, e da anteporſi ai voſtri riti carnali. La Chie-

(a) Ad Tit. II. 11. 12.
(b) Ad Tit. II. 14.

Chieſa Cattolica loda ed eſalta il Matrimonio, il mette fra' Sagramenti, e a niuno proibiſce l'ammogliarſi. Ma a chi vuol prendere gli Ordini ſagri, preſcrive per obbligazione la Continenza, e l'aſtenerſi da ogni commerzio carnale da lì innanzi. Nè sforza ella alcuno a farſi Prete, o pure ad entrare in Monaſtero, per profeſſar'ivi il Voto della Caſtità. Reſta ad ognuno libera l'elezion dello ſtato, e in oltre ci ſon pene contra chi sforzaſſe altrui a prendere più l' uno che l'altro. Ditemi di grazia, ſe voi fareſte torto ad alcuno col non volere al ſervigio voſtro, ſe non ſervitori non ammogliati? E' anche lecito l'eſercitar la Medicina, la Mercatura, la Milizia; e pure al Clero non è permeſſo, perchè intenzione della Chieſa è, ſecondochè inſegnò S. Paolo, che i Miniſtri ſuoi attendano al ſervigio di Dio, e alla cuſtodia del gregge, ſenza miſchiarſi negli affari Secolareſchi. Per lo ſteſſo fine deſidera, che non abbiano Moglie e Figliuoli, affinchè non ſiano diſtratti dalla cupidigia di ammaſſar roba, e acciocchè ſervano a Dio ſenza imbarazzi, e con purità ancora di corpo. Ma voi direte, che meglio ſarebbe il concedere le Mogli anche al Clero. Contentatevi, che noi crediamo più alla primitiva Chieſa, che a voi, in queſto punto di Diſciplina, eſſendo certo, che anche allora, ſpezialmente nelle Chieſe d'Occidente, ſi eſigeva dai Veſcovi, e dai Sacerdoti la Continenza, come potrete chiarirvene in leggendo i paſſi de' SS. Baſilio, Ambrogio, Girolamo, Agoſtino, Innocenzo I. Epifanio, Griſoſtomo, di Euſebio Ceſarienſe, del Concilio Cartagineſe II. Arelatenſe II. ed altri ch'io tralaſcio. E che lo ſtato della ſagra Continenza ſia non ſolamente lodevole, ma di maggior perfezione fra i Criſtiani, a voi, che ſtudiate tanto le Scritture, ſarà facile il conoſcerlo, in riflettendo alle parole del divino Maeſtro Matth. XIX. *Et ſunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter Regnum Caelorum.* E al conſiglio dell'Apoſtolo nella I. ai Corinthi VII. *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit; & qui non jungit, Melius facit. Volo omnes vos eſſe ſicut me ipſum*, con tutto il reſto, che è preciſo in queſto propoſito. Che poſcia i voſtri Maggiori rompeſſero in ciò l'antica Diſciplina, e calpeſtaſſero il Voto da lor fatto a Dio di Continenza, e permetteſſero fino ai Veſcovi le Mogli (il che nè pure è lecito fra i Greci) non può ſe non paſſare per un'inſoffribil licenza (e ſopra ciò potete vedere S. Epifanio contra l'Ereſia XLI. degli Apoſtolici) nè tanta carnalità può mai preferirſi all'amore e ſtudio di chi elegge per ſervir Dio la Continenza, Virtù forſe da voi altri o non conoſciuta, o poco ſtimata.

Digitized by Google

Sappiate ancora, che coteſti voſtri errori furono fino nel Seculo Quarto della Chieſa condennati dai Concilj, e dalle penne famoſe de'Santi Girolamo ed Agoſtino nelle perſone di Gioviniano e Vigilanzio. Gloriatevi voi ſe potete, di avere queſti ſcreditati Uomini per voſtri Patriarchi e Maeſtri, con aver voi di più aggiunto il Maritaggio de' Veſcovi, che pure venne riprovato da Gioviniano ſteſſo.

Dà anche faſtidio a voi l'*invocazione de' Santi*, *e la venerazione delle Immagini* praticata dai Cattolici. Vi ſiete imbattuto in un teſto dell'Azorio Par. I. Lib. IX. Cap. X. dove egli dice, che noi onoriamo i Santi *Divino cultu & honore*, *qui eſt Religionis actus*, e che le Immagini s'hanno da venerare *con lo ſteſſo culto*. Queſte voi dite eſſere *tali difficoltà*, *che non poſſono ſuperarſi da voi Proteſtanti*. E certo avete ragione, ſe noi Cattolici veramente diamo ai Santi, e alle loro Immagini il culto ſteſſo, che ſi dà a Dio. Ma queſto è falſiſſimo. Prima di provarvelo, di grazia badate con quale ſpirito voi vi mettiate a trattare di queſte controverſie. Se forſe con quello de' voſtri Predicatori, unicamente conſiſtente in un'anſia di combattere, e di ſcreditare preſſo il Popolo voſtro la Chieſa Romana, e non già in cercare con ſincero deſiderio di trovare la verità per poter diſingannare occorrendo ſe ſteſſi, e il loro gregge: a nulla ſerve, che diſputiamo. Per dare buon colore alla ribellione, che dura coſtì dalla Chieſa vera, troppo importa, e troppo ſerve il dare continuamente ad intendere al Popolo della gran Brettagna, che l'Idolatria è una delle nere taccie della Chieſa Cattolica. E di queſto abominevol nome non ſolo s'empiono le orecchie del volgo, ma anche i Libri; e lo ſteſſo voſtro Tillotſon non ha mancato di far valere queſto grande ſpauracchio preſſo la troppo credula gente. A tal fine voi altri andate ſpiluccando i Libri de'Teologi, e Scrittori Cattolici, peſcando pure qualche eſpreſſione, che indichi Idolatria; e queſto a voi baſta per conſermar voi, ed altri nella falſa ed ingiurioſa opinione, che noi Cattolici ſiamo Idolatri; ſenza che vogliate prendervi la pena di ricorrere alle noſtre Profeſſioni di Fede, e ai noſtri Libri maeſtri, o pure con preſtar più fede a qualche eſpreſſione mal contornata di alcuno de'privati noſtri Autori, che agli ſteſſi noſtri Concilj e Catechiſmi. Ora io metto per coſa certiſſima, che chiunque di voi onoratamente ſtudierà il vero Dogma della Chieſa Cattolica intorno all' Invocazione de'Santi, e all'onore delle loro Immagini, confeſſerà affatto calunnioſa l'imputazione, che i voſtri ci danno d'Idolatria (ſiccome appunto han fatto tanti de'più ſinceri Proteſtanti) e troverà

verà pia, e approvata dalla Ragione e da Dio, la dottrina e diſciplina de' Cattolici in queſto particolare. Anche Giuliano l'Apoſtata oltre ai Manichei e ai Gentili, accuſava i Criſtiani del Secolo IV. perchè onoravano e invocavano i Santi. Queſti ſono i voſtri Precurſori. Ma oſſervate, coſa riſponda S. Cirillo Aleſſandrino a coſtoro. Lo ſteſſo che a voi altri, noi Cattolici d'oggidì.

E primieramente noi nulla di più facciamo, ed inſegnamo intorno all'onore, che ſi dà ai Santi, e al raccomandarci alle loro orazioni, che quello che ſi praticava ai tempi di S. Gregorio Magno, Apoſtolo, con voſtra licenza, dell'Inghilterra. Vedete, dove traſporta voi altri la paſſione. Fino a dover credere e ſpacciare, che quel Santo Pontefice, e il Santo Arciveſcovo di Cantuberì Agoſtino introduceſſero in Inghilterra, non già la vera Religione di Criſto, ma bensì l'Idolatria. E come mai vi dà l'animo d'idearvi tanta enormità, con venire eziandio diſavvedutamente a qualificare per Idolatri, e conſeguentemente per condannati da Dio, tanti noſtri Maggiori cominciando dal Secolo II. della Chieſa fino al Secolo XVI. in cui impugnaſte la ſpada contra la Chieſa comune noſtra Madre? A me fa orrore il ſolo penſarvi. Che ſe voi citate qui l'Azorio, vi dico, che il dirſi da lui, che noi *onoriamo i Santi con culto e onore Divino*, altro non vuol ſignificare, ſe non un culto e onore religioſo, che ſi riferiſce a Dio, perchè noi non veneriamo i Santi con onore religioſo per qualche lor propria divinità, ma sì bene in riguardo di Dio, ſiccome membra vive di Criſto, e Templi dello Spirito Santo: E però ſcrive il medeſimo Azorio: *Nec enim Catholici Sanctum ullum pro Deo honorant, ſed eum propter Deum ipſum venerantur & colunt*. Onoriamo i Miniſtri del Re più degli altri, non per ſe ſteſſi, ma in riguardo del Re. Torno nondimeno a dirvi, che non biſogna andar'a cercare i Dogmi Cattolici in un Autore, o in altro, che poco acconciamente eſpongono la dottrina della Chieſa. Potrebbe anche diſpiacere a voi il ſoggiugnere eſſo Azorio: *Non igitur eſt Idolatria, ſi Templa erigamus in honorem Sanctorum, Altaria conſacremus, Sacrificia offeramus, dies feſtos inſtituamus, ſi eorum opem & patrocinium invocemus, ſi eis Vota nuncupemus*, quantunque ſoggiunga: *Scilicet haec omnia propter Deum ipſum fiunt, in quem totus honor & cultus, qui tribuitur Sanctis, refertur*. Ma ciò, che veramente, e coi termini proprj, inſegni in queſto particolare la Chieſa di Dio, vel diranno gli autentici, o i più eſatti fra' noſtri Scrittori. Cioè: Primieramente ſi ha da credere, che ſiccome niuno de' Santi, e nè pur la beatiſ-

beatiſſima Vergine Madre di Criſto; è Dio; anzi in paragone di Dio tutti i Santi ſono un nulla: così niun d'eſſi dee eſſere adorato, o ſia onorato col medeſimo onore e culto, che ſi dà a Dio. Dovreſte pur ſapere, inſegnarſi da tutti i Teologi, che non s'ergono Templi, nè ſi offre Sagrifizio, ſe non all'onnipotente noſtro Iddio; e che a Dio è dovuto il culto di *Latria*, e ai Santi quello di *Dulia*. Nè occorre diſputar ſulla forza di queſti nomi. La verità è, volerſi appunto con tai nomi eſprimere la differenza del culto, deſtinato a Dio; l'uno il maggiore, che ſi poſſa per onorare a dirittura Iddio, come noſtro primo principio, Padrone, ed ultimo fine, e però degno d'eſſere adorato per ſe ſteſſo, e ſopra tutte le coſe; e l'altro minore verſo i Santi, come ſuoi buoni Servi, e ammeſſi alla gloria ſua, venerando noi in queſti i doni di eſſo Dio, e però con un culto religioſo, e relativo a Dio, e perciò ſuperiore al civile. L'Idolatria è dare alle Creature il culto dovuto a Dio, cioè il culto di Latria. Ma queſto appunto la Chieſa ci comanda, che il riſerbiamo a Dio ſolo Sovrano noſtro; ed è in ciò sì ſcrupoloſa, che eſſendoſi trattato ai dì noſtri dei Riti Cineſi, e avendo eſſa o temuto, o ſaputo di certo, ch'eſſi tendevano a ſupporre la Divinità in Confucio, e in altri morti, quantunque non mancaſſero ragioni in contrario: pure ha abiurato que'Riti, e amato più toſto di perdere le Miſſioni della Cina, che di permettere un culto, che portava l'aria d'Idolatria. Il perchè diceva S. Agoſtino nel Serm. 273. olim 101. e lo ſteſſo diciamo ancor noi Cattolici oggidì, dei Santi Martiri: *Nos Martyres noſtros pro Diis non habemus, non tamquam Deos colimus. Non eis Templa, non eis Altaria, non Sacrificia exhibemus. Non eis Sacerdotes offerunt: abſit. Deo praeſtantur. Immo Deo iſta offeruntur, a quo nobis cuncta praeſtantur. Etiam apud Memorias ſanctorum Martyrum quum offerimus, nonne Deo offerimus?* Altrettanto dicevano i Santi Epifanio, Aſterio, ed altri Padri nel Secolo IV. e V. contra i Gentili ed Eunomiani; e altrettanto inſegna oggidì la Chieſa, come potete anche vedere nel Concilio di Trento Seſſ. 22. Cap. 3. Ora quale Idolatria, che inconveniente potete voi mai trovare nell'onore, che noi preſtiamo ai beati Servi di Dio, ſe noi appunto gli onoriamo non già come Dii, nè Padroni, nè alla guiſa de' Gentili, ma come Amici di Dio, e come Conſervi noſtri, ma alzati dalla divina Grazia e miſericordia alla Beatitudine ſua, e a lui cari più di noi ed accetti? Anzi non onorandoli, ſarebbe delitto, e tal diſattenzione o malizia ridonderebbe in iſprezzo del medeſimo Re. *Qui vos ſpernit,*

me

Digitized by Google

me ſpernit: dice il Signore in S. Luca x. e in S. Giovanni xii. *Si quis mihi miniſtraverit*, *honorificabit eum Pater meus*. E noi con fare lo ſteſſo, ſaremo da riprendere? Ben più di voi ne ſapeva la primitiva Chieſa, che praticava gli ſteſſi onori verſo i Santi e condannò Vigilanzio, ed Eunomio, a lei in ciò contrarj. Chiamate, ſe avete tanto coraggio, dedita all'Idolatria, fino ſu i ſuoi principj la Chieſa. Prendete ſenza roſſore per guida Eretici tanti Secoli già riprovati dalla medeſima Chieſa, e da tanti Santi.

Secondariamente queſta Chieſa inſegna, eſſere pia ed util coſa l'*Invocazione de'Santi*, cioè il raccomandarſi a loro affinchè preghino Dio per noi. E nello ſteſſo tempo c'inſegna con S. Paolo, che *un ſolo è il Mediatore fra Dio e gli Uomini*, *Criſto Gesù*, *che è la ſola vera Speranza de'Criſtiani*. Quì voi mi venite addoſſo, chiedendomi, come poſſa ſtare, che *la noſtra Speranza ſia ſolamente in Criſto*, quando ſi trovano *tante eſpreſſioni di Speranza ne' Santi morti?* Dite ancora d'aver vedute delle preghiere a S. Apollonia, e a S. Nicola, in cui la gente ſpera per mezzo loro, e per gli meriti loro la remiſſion de'peccati, e la ſalute eterna. Il perchè non ſapete credere, che dica il vero il Veſcovo di Meaux nella ſua Eſpoſizion della Fede intorno all'Invocazione dei Santi. Nè v'accorgete di commettere una fiera ingiuſtizia verſo di noi, mentre volete ricavar la noſtra dottrina dalle eſpreſſioni o Iperboliche, o mal miſurate dei molto ſemplici, e dei troppo fervoroſi divoti. I Dogmi della Chieſa Romana gli avete da prendere dal Simbolo, dai Concilj, dai Catechiſmi, dai SS. Padri, e dai Teologi, principalmente Polemici. Ivi troverete ciò, che veramente s'inſegna dalla noſtra Chieſa, ed anche dal Veſcovo di Meaux, il cui Libro fu approvato dalla Santa Sede. In que'Libri, dico, ſta eſpreſſa la Regola del noſtro credere, fondata nelle divine Scritture, e nelle Tradizioni, non inventate dagli Uomini, ma tramandate a noi dalla primitiva Chieſa; e non già ne'Libri d'Autori ignoti, e non già negli abuſi di certuni. A queſta Regola s' hanno da eſaminar le eſpreſſioni de'particolari, per interpretarle, ſe ſi può in bene, o pure per condannarle. Ma voi fate al roveſcio. Andate peſcando parole equivoche, o poco ſaggiamente dette, o pure abuſi, de'quali niuna Chieſa manca: e da ciò volete inferire, che la Regola ſarà falſa e cattiva. Ora io vi ricordo, e ſoſtengo, nulla inſegnarſi dalla Chieſa Cattolica, che pregiudichi alla dignità di Criſto, Mediator noſtro, e alla Speranza, che dobbiamo avere in lui. Imperciocchè ella ci fa ſapere: Che i Santi non poſſono far Grazie,

far

far Miracoli, dare il perdono de' Peccati. Tutto ciò è riſerbato a Dio ſolo, Padrone de' Santi, e di noi. Poſſono i Santi unicamente pregare Dio per noi; e noi diciam loro *Ora*, e *Orate pro nobis*. C' inſegna di più, che le Orazioni ſteſſe dei Santi intanto ſon valevoli preſſo Dio, in quanto ſono accompagnate dai meriti del noſtro Mediatore Criſto Gesù, pregando anch' eſſi l'eterno Padre noſtro *per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*, come continuamente fa la Chieſa ne' divini Ufizj, nella Meſſa, e nell'altre ſue funzioni. In ſomma tutto ciò, che i Santi impetrano a noi da Dio, l'impetrano per mezzo di Gesù Criſto. Nè la Chieſa Romana obbliga i Fedeli in generale a ricorrere all'Interceſſione de' Santi, perchè ſa, che baſta per noi quel divino Agnello, che è morto per noi, ed è divenuto Avvocato noſtro preſſo il Padre per ottener la remiſſion de' Peccati, anche di tutto il Mondo; e per impetrare a noi ogni altra grazia ſpirituale. Dice ſolamente la Chieſa, che è anche *bene ed utile* il raccomandarſi ai Santi, perchè eſſendo eſſi Amici di Dio, e ammeſſi al trono beatiſſimo della divina Carità, poſſono più facilmente, e più efficacemente impetrare a noi quello, che per gli demeriti noſtri noi non oſiamo ſperare, ſupplicando l'Altiſſimo per gli meriti infiniti del ſuo benedetto Figliuolo. Non volete credere a me? preſtate almen fede al Concilio di Trento, che nella Seſſ. 25. parlando dell'Invocazione, dell'Onore, e delle Immagini de' Santi, decretò: *Bonum atque Utile eſſe* (laſciando con ciò la libertà ad ognuno di farlo, o non farlo) *ſuppliciter eos invocare; & ob beneficia impetranda a Deo PER FILIUM EJUS Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui SOLUS noſter Redemtor & Salvator eſt, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere*. Queſta è la pura ſentenza della Chieſa. E ch'eſſa niente ſia contraria *Honori Unius Mediatoris Dei & Hominum Jeſu Chriſti*, come dice ivi lo ſteſſo Concilio, toſto ſi conoſce al riflettere, che è anche *bene* ed *utile* il raccomandarſi alle Orazioni de' Fedeli viventi: il che non credo, che mi negherete, perchè ſon chiare le parole di S. Paolo. Pertanto quantunque ſicuro ſia il mettere la Speranza e Fiducia noſtra nella ſola miſericordia di Dio, e nel Sangue di Gesù Criſto: tuttavia nè pure merita d'eſſere riprovato, anzi dee lodarſi, anche chi ha Fiducia e Speranza nell'Interceſſione dei Santi, e nelle preghiere de' buoni Servi di Dio viventi, e nelle buone Opere; perchè sì quelle, che queſte inchiudono ſempre i meriti di Gesù Criſto, per cui le preghiere hanno forza, e le Opere buone diventano meritevoli davanti a Dio.

Non

Digitized by Google

Non mi metterò io poi qui a provare colle autorità e ragioni la dottrina de' Cattolici intorno all' Interceſſione de' Santi. Baſterà per me il ricordarvi, nulla inſegnarſi, o farſi da noi, che non ſia ſtato inſegnato e praticato dalla primitiva Chieſa, per conto ancora delle Reliquie de' Santi. Se voi non volete nè pur quella per buona Maeſtra, mirate che andate a ſcreditar tutta la fabbrica di Gesù Criſto, e darla vinta ai Sociniani e Quaccheri, e ad accreſcere il numero degl' increduli. Solamente riſponderò io alla dimanda voſtra, *come i Santi ci odano*, *e conoſcano*, *che li preghiamo*, quando è ſtato in quiſtione, ſe eſſi *ſaranno in poſſeſſo della Beatitudine prima del finale Giudizio*, non ſapendo voi, con che autorità e certezza il Concilio di Firenze abbia potuto decretare l' affirmativa contra il parere di varj Santi Padri. Veggo, che voi avete bevuto alla ſordida fonte di Calvino, o pure del voſtro Tommaſo Burnet, che ultimamente s' è ſtudiato di rinnovare e perſuadere a voi altri Anglicani queſta opinione, acciocchè ſiate ſempre fluttuanti ne' punti della Religione. Ma ſappiate, che mille e trecento anni ſono, anche S. Baſilio, il Nazianzeno, il Niſſeno, e tanti altri, e maſſimamente S. Agoſtino, ſapevano beniſſimo queſta difficoltà, e la ſpiegavano con dire, che i Beati vedevano tutto in Dio, o pure riſapevano per mezzo degli Angeli i biſogni e le preghiere noſtre. Nulladimeno conchiudevano, che eſſendo certo il Dogma dell' Invocazione de' Santi, era poi ſuperfluo il cercare la maniera, con cui penetraſſero ad eſſi le noſtre preghiere, nulla eſſendo difficile a Dio, e dovendo noi credere altre coſe, ſenza che Dio ſia obbligato a rivelarcene il Come. Ci vuole umiltà nella Religione. Il Griſoſtomo tanto tempo fa notò nell' Omilia 24. in Cap. III. Joan. che queſto era l' uſo degli Eretici di andar chiedendo il *Come* dei Dogmi di Criſto. *Sic Haeretici in Haereſi ſua perſeverant*, *hanc vocem ſaepius repetentes*, *dum alii dicunt: Quomodo genitus eſt? Alii: Quomodo eſt incarnatus? Atque ita ratiocinationum ſuarum imbecillitati infinitam Dei ſubſtantiam ſubjiciunt*. Altrimenti ſuccede a chi vuol troppo ſofiſticare, ciò, che ſcriſſe l' antichiſſimo S. Ireneo Lib. V. Cap. 20. contra Haereſes. *Eccleſiae quidem praedicatio vera & firma*, *apud quam una & eadem Salutis via in univerſo Mundo oſtenditur*. *Huic enim creditum eſt lumen Dei &c. Qui ergo relinquunt praeconium Eccleſiae*, *imperitiam Sanctorum Presbyterorum arguunt*, *non contemplantes*, *quanto pluris ſit idiota religioſus a blaſphemo & impudente Sophiſta*. *Tales ſunt omnes Haeretici*, *& qui ſe plus aliquid praeter veritatem invenire putant &c. Semper quaerentes*,

tes, *& numquam verum invenientes*. Bene ſarebbe, che leggeſte tutto quel Capitolo per vedere, ſe parlaſſe con voi S. Ireneo, e per imparare una volta a ſtimar più l'autorità della Chieſa univerſale, e le Tradizioni approvate da lei: coſe ivi sì chiaramente aſſerite da chi fu sì vicino ai tempi degli Apoſtoli. E a queſta Chieſa appunto da Criſto fu data autorità per decidere le controverſie della Fede. E ſiccome ella recise nel Concilio ſpezialmente Niceno Primo, quelle che riguardavano la Divinità di Gesù Criſto, e poi tante altre quiſtioni, non peranche chiaramente deciſe: così la medeſima con quello ſteſſo Lume, che S. Ireneo dice a lei dato da Dio, determinò dopo Papa Benedetto XII. nel Concilio Fiorentino la controverſia della Beatitudine dei Santi, tenendo davanti agli occhi l'*Hodie mecum eris in Paradiſo*, che ſi Legge in S. Luca XXIII. 43. E nell' Apocaliſſe, VII. 9. *Salus Deo noſtro*, *qui ſedet ſuper thronum*. *Hi*, *qui amicti ſunt ſtolis albis*, *qui ſunt? Hi ſunt*, *qui venerunt de tribulatione magna &c. Ideo ſunt ante thronum Dei*, *& ſerviunt ei die ac nocte*. E in S. Paolo ad Theſſalon. I. 23. *Cupio diſſolvi*, *& eſſe cum Chriſto*. Certamente Criſto *in gloria eſt Dei Patris*. Indubitatamente Criſto *ſiede alla deſtra del ſuo divino Padre*. Così S. Ignazio nell'Epiſt. ai Romani, deſiderando la ſua paſſione, gridava: *Bonum eſt proficiſci a Mundo ad Deum*, *ut in ipſo exoriar*. E S. Girolamo nell'Epitaffio di Nepoziano: *Scimus Nepotianum noſtrum eſſe cum Chriſto*. Così parimente crederono ed inſegnarono i tre Gregorj Santi, il Grande, il Nazianzeno, e il Niſſeno, il Griſoſtomo, i Santi Cipriano, Ambroſio, Ilario, Agoſtino, Paolino di Nola, ed innumerabili altri, il ſentimento de'quali fu dalla Chieſa preferito a quello d'alcuni pochi, i quali o tennero opinione diverſa, o parlarono aſſai oſcuramente di queſto punto. A comprovare lo ſteſſo influiſcono ancora i Miracoli fatti da Dio per interceſſione de'Santi defunti ai loro ſepolcri; miracoli pubblici, miracoli a noi narrati, non da dubbioſi Leggendarj, non da ſemplici perſone, ma da inſigni e ſanti uomini, Ambroſio, Ilario, Agoſtino, Griſoſtomo, Teodoreto ec. Bramerei di potere inviarvi un giorno ſu queſto medeſimo argomento una Diſſertazione, che mi vien fatta ſperare da un'amico mio. Intanto vi ricordo, che anche il voſtro Tillotſon nel Serm. XVI. riferendo le parole di Criſto in S. Luca XV. 7. *Dico vobis*, *quod ita gaudium erit in Caelis ſuper uno peccatore &c.* confeſſa, ſeguitare da queſto teſto, *che gli Spiriti Beati*, *che ſono in Cielo*, *hanno qualche conoſcenza di quel che ſuccede quaggiù fra gli Uomini*.

Quan-

Quanto alle Immagini de' Santi, che noi veneriamo, mi venite dicendo, eſſere *preſſo l'Azorio coſtante opinione de' Teologi, che l'Immagine dee eſſere adorata col medeſimo culto, che la coſa rappreſentata*. Ma voi non avete ben letto l'Azorio. Queſto non l'inſegna egli, nè queſta è la coſtante opinione de' Teologi noſtri, anzi vi dico, che quantunque non convengano inſieme tutti nello ſpiegare la maniera di queſta venerazione, dovuta da' Fedeli alle ſagre Immagini, tuttavia la Cattolica ſentenza è, che non ſi dee culto alle tavole, e ai colori, al legno, o ad altra materia d'Immagini; e che la venerazione dee terminare nel Prototipo, o ſia nell'originale rappreſentato dall'Immagine; nè doverſi credere, che nelle Immagini vi ſia qualche divinità, o virtù; nè averſi da mettere la fiducia in eſſe. Baſta bene, ch'io vi citi in queſto propoſito un teſto autentico, che val per tutti, cioè il Concilio di Trento, il quale nella Seſſ. 25. inſegna a venerare le Sagre Immagini col dovuto onore: *Non quod credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, aut virtus, propter quam ſint colendae; vel quod ab eis ſit aliquid petendum; vel quod fiducia in Imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat a Gentibus, quae in Idolis ſpem ſuam collocabant: ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad Prototypum, quem illae repraeſentant; ita ut per Imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus; & Sanctos, quorum illae ſimilitudinem gerunt, Veneremur.* Queſta è la mente della Chieſa Cattolica, la qual bene inteſa fa ſvanire tutte le calunnie d'Idolatria, che i voſtri vanno ſpargendo fra chi è poco pratico della noſtra credenza. Vi dico di più, lodare bensì la Chieſa noſtra, che veneriamo le Immagini; ma non inſegnar'ella, che commettiamo peccato alcuno, ſe non le veneriamo, cioè ſe non le baciamo, ſe non ci caviamo il cappello, ſe non c'inginocchiamo, purchè ciò non venga da diſprezzo, e ſi eſcluda lo ſcandalo. Che ſe nell'Invocazione de' Santi, o nel culto delle Immagini talora ſi oſſerva qualche ſemplicità o abuſo degl'ignoranti: il Concilio ſteſſo fa premura ai Parochi di levarlo, e d'inſegnare la vera intenzione e dottrina della Chieſa in queſto propoſito. Ne volete di più?

Due parole ancora ai dubbj, che movete intorno alla *Chieſa Romana*, cercando, come queſta ſi poſſa chiamare *Univerſale*, o ſia *Cattolica*. Queſte ſon liti da nulla, perchè di ſoli termini. Certo è che il Papa col ſolo Clero e Popolo Romano non coſtituiſce la Chieſa Cattolica ed Univerſale; perchè queſta abbraccia tutte le Chieſe,

e tutti i Veſcovi, che profeſſano la dottrina medeſima, e gli ſteſſi Sagramenti, che profeſſa la Chieſa di Roma, madre di tutte, e riconoſcono il Papa per Succeſſore di S. Pietro, e Direttore primario di tutta la Chieſa. Ma queſta Chieſa Cattolica può e ſuol chiamarſi anche *Chieſa Romana*, perchè Capo viſibile d'eſſa ſempre è ſtato, ed è tuttavia il Pontefice Romano. Chi ha pratica de' Santi Padri, e degli antichi Concilj, ſa e non può negare queſta verità. Dite, che una volta ad eleggere eſſo Romano Pontefice concorreva col Clero anche il Senato e Popolo di Roma; e dite il vero. Lo ſteſſo ſi praticava anche nell'altre Chieſe, allorchè s'aveva da eleggere il Veſcovo. Queſto è punto di Diſciplina Eccleſiaſtica, non di Fede; e però mutabile. Ma che volete voi inferire da ciò? Che anche i Laici hanno da aver luogo in decidere Dogmi di Religione, e in regolar la Chieſa di Dio? Queſto ſarebbe un vergognoſo errore, di cui mi meraviglierei, che non v'accorgeſte voi, il quale ſtudiate tanto le divine Scritture. *Qui vos audit, me audit*, diceva il Signore in S. Luca x. 16. *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei:* così l'Apoſtolo Act. xx. 28. E a S. Pietro diſſe il Signor noſtro: *Paſce oves meas* Joann. xxi. 17. Tralaſcio gli altri paſſi. Però ſe l'aſtio de' voſtri Maggiori arrivò fino a coſtituire Capo e Direttore della Religione il Principe Secolare, e ad aſſoggettare il Governo ſpirituale ad un Laico: queſto ſolo potrebbe baſtare a chi è ſavio, e intendente delle Scritture, e pratico dell'antichità, ed ha letto le Epiſtole dei primitivi Padri della Chieſa, per diſcernere tanta moſtruoſità, e per conoſcere, in che baratro vi precipitarono i miſeri voſtri Riformatori. Contra di queſto abuſo ſcriſſe fino il voſtro Dodwello negli anni addietro. Aggiugnete, che S. Cipriano chiamava *ſuo Collega* Fabiano Papa. Anche oggidì i Papi chiamano i Veſcovi *Fratelli*; ma anche dal principio della Chieſa fino al dì d'oggi i Veſcovi Cattolici (a riſerva di qualche ſedizioſo, o troppo ambizioſo) hanno ſempre riguardato il Papa come Primo fra i Paſtori, Vicario di Criſto, centro dell' unità, e a cui ſi dee ubbidienza da tutta la Chieſa di Dio; ed era la medeſima coſa l'eſſere Cattolico, e l'eſſere aderente al Pontefice Romano, anche ne' primi Secoli del Criſtianeſimo. Lo ſteſſo S. Cipriano nell' Epiſt. LIX. a Cornelio Papa dice di coloro, che *navigare audent ad Petri Cathedram, atque ad Eccleſiam principalem, unde Unitas Sacerdotalis exorta eſt &c.* Potrei citarvi altri paſſi di quel Santo, e poſcia un'infinità d'altri Padri che ne' Succeſſori di Pietro hanno riconoſciuto le prerogative ſingolari, date da Criſto

Criſto alla Sede Apoſtolica pel governo della ſua Chieſa, ai quali tutti con ribellione manifeſta voi avete dato un calcio, cioè formato a voi un fiero proceſſo nel Tribunale di Dio. Allegate il Griſoſtomo in Epiſt. ad Rom. XIII. 1. che ſottopone alla temporal podeſtà fin *gli Apoſtoli e i Profeti*. Così voi altri tenete i Santi Padri per ottimi teſtimonj, qualora a voi ſembra, che proteggano gli errori voſtri, poi ve li mettete *ſoppiedi*, o ne fate le riſa, ſe li trovate contrarj. Il Griſoſtomo vuol'inſegnare una verità, che anche oggidì s' inſegna nella Chieſa Romana: Cioè che il Clero tanto Secolare, che Regolare, ſiccome Uomini, e Cittadini di qualche Repubblica, debbono anch'eſſi ubbidire alle leggi del governo Politico, non contrarie ai ſagri Canoni, e al governo Spirituale delle Anime, così richiedendo la ſicurezza e quiete del Pubblico tutto. Poichè per quello riguarda la Religione, e il governo Spirituale, gli ſteſſi Re, non che il Popolo, debbono ubbidire e ſottoporſi ai Paſtori dati da Dio alla ſua Chieſa. Però il medeſimo Griſoſtomo dopo aver detto quelle parole, immediatamente ſoggiugne: *Che la ſuggezione alla Podeſtà Principeſca non pregiudica alle leggi della Pietà*, cioè della Chieſa e della Religione. E nell'Omilia 83. in Matth. lo ſteſſo Santo ſoggiugne, parlando ad un Diacono: *Sia egli Duca*, *ſia Conſole*, *ſia Re*, *ove indegnamente egli s' accoſti alla ſagra menſa*, *trattienlo: maggiore della ſua è la tua Podeſtà*. E nell'Omilia IV. de verb. Iſaiae ſcrive, che *altri ſono i termini del Regno*, *altri quei del Sacerdozio*. E nel Lib. III. del Sacerdozio: *Hanno anche i Principi la poteſtà di obbligare ſolamente per gli Corpi; ma quella podeſtà*, *ch' io dico de' Sacerdoti*, *riguarda anche l' Anima*, *e arriva fino al Cielo*. Però mi ſtupirei forte di voi, ſe arrivaſte a negare la ſuggezione e ubbidienza degli Uomini, inquanto ſono Criſtiani, e pel governo delle Anime loro, ai Paſtori della Chieſa. Queſto ſarebbe un predicare contra le chiare parole di Dio nell' Epiſt. ad Hebraeos XIII. 17. *Obedite Praepoſitis veſtris*, *& Subjacete eis. Ipſi enim pervigilant*, *quaſi rationem pro Animabus veſtris reddituri*.

A udir voi, i Concilj di Baſilea e di Coſtanza dichiararono, che i Concilj ſono ſopra i Pontefici: il che ſi niega da Roma. Che il Bellarmino aſſeriſce l'Infallibilità del Papa: e queſto vien rigettato dai Franzeſi. *Queſti fatti*, aggiugnete poi, *mi fanno vedere la poca armonia*, *unità*, *e certezza*, *che ſi truova nella Chieſa Romana*. Dite ancora parere, *che manchi un Giudice infallibile*, *per decidere*, *quale è Concilio Generale*. Ma non penerete ad accorgervi della vanità di

queſti

queſti ſutterfugj, ſe rifletterete, che dal principio della Chieſa fino ai dì noſtri ſono ſempre ſtate varie, e talvolta oppoſte Opinioni fra i Teologi, intorno a varj paſſi delle Scritture, o alla Morale, o alla Diſciplina Eccleſiaſtica. Ne abbondate ancora voi altri, e peggio che gli altri. Finchè la Chieſa non ha deciſo, non hanno peccato, nè ſono ſtati Eretici, i ſoſtenitori della propria ſentenza. Allora ſolamente s'è incorſo in peccato, e in Ereſia, che dopo avere i Sagri Concilj determinato qualche punto ſpettante al Credere, o alle azioni Morali, o alla Diſciplina, taluno s'è ſollevato contra i giudizj d'eſſa Chieſa, ribellandoſi all'autorità e infallibilità, a lei accordata da Dio, e allo Spirito Santo, che nei leggitimi Concilj aſſiſte alle riſoluzioni de'ſagri Paſtori. Ora nella concorde profeſſione di queſti Dogmi ſtabiliti, conſiſte l'armonia, unità, e certezza della Chieſa Cattolica; nè troverete, che le Chieſe Gallicane, Spagnuole, Polacche ec. in ciò ſieno punto diſcordi dalla particolare di Roma. E tutti ſanno, credono, e confeſſano fra noi per Dogma di Fede, che la Chieſa è infallibile, intendendo il Papa unito al Concilio Generale, o pure il conſenſo della Chieſa ſteſſa in qualche ſentenza ſenza adoperar Concilio. Se poi il Papa ſia ſuperiore, o inferiore al Concilio, e s'egli goda l'Infallibilità da ſe ſolo ſenza il conſentimento delle altre Chieſe, ancorchè ci ſieno argomenti fortiſſimi in favore della Santa Sede: pure non è Dogma finora deciſo, nè dottrina di Fede. E però non oſtante la diverſità delle Opinioni, conſerva la Chieſa Gallicana l'armonia ed unità colla Chieſa Cattolica, nè manca eſſa della venerazione e ubbidienza confeſſata dagli ſteſſi Franzeſi come dovuta da tutti i Fedeli ai Succeſſori di Pietro, e alla Sede Apoſtolica, la quale in tutti i Secoli addietro è ſtata ſempre conſiderata e riverita, come principale Maeſtra nella eſpoſizione della dottrina di Gesù Criſto. E chiunque s'è ſeparato da eſſa Santa Sede, è ſtato ſempre tenuto per Sciſmatico; e chiunque ha rigettato i Dogmi da eſſa Chieſa profeſſati, ſempre per Eretico, e per eſcluſo dalla Salute eterna.

E qui mi ſovviene del voſtro Tillotſon, che nel Sermone XI. tratta *dell'incertezza della Salute nella Chieſa Romana*. Miſero, chi ſi laſcia buonamente condurre dalle declamazioni e da'ſofiſmi di ſimili Predicatori, ſenza curarſi punto di eſaminar le materie, e conſultar le ragioni contrarie. Declama anch'egli ſopra l'*Infallibilità*, quaſi che i Cattolici Romani non s'accordino in queſto punto. E pure è evidente, ſiccome v'ho detto poco fa, eſſere Dogma chiariſſimo di Fede preſſo noi altri, e niuno ne dubita, che la Chieſa ha

da

da Dio l'Infallibilità, intendendo l'univerſità de'Veſcovi delle Chieſe Cattoliche, unita e concorde col ſommo Pontefice. Il Tillotſon finge qui di parlare della ſola Chieſa di Roma, tralaſciando l'Univerſale (che era quello che importava) con diſſimulare ancora, di qual peſo in tutti i Secoli ſia ſempre ſtata l'autorità della ſteſſa Santa Sede Romana ne'Concilj, e nelle controverſie di Fede. Non mi fermerò io qui a confutar le ſue parole, perchè appunto parole, e non ragioni ſono le ſue. E ſolamente dirò a voi, non poterſi maggiormente ſcreditare e aſſaſſinare la ſantiſſima Religione di Criſto, che negando queſto privilegio alla Chieſa Cattolica anche ne'primi Secoli; perchè queſto è un laſciar dubbioſe tutte le controverſie tanto già nate, che da naſcere; un riderſi della pratica di tutta la primitiva Chieſa; e finalmente un dire, che Gesù Criſto mentì (ho orrore ſolamente a profferirlo) allorchè in S. Giovanni XIV. 16. diſſe agli Apoſtoli, e in loro ai Succeſſori degli Apoſtoli: *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in AETERNUM. Spiritum Veritatis &c. qui apud vos manebit, & in vobis erit*. E allorchè diſſe (come vi ho ricordato di ſopra) ai medeſimi, che ſarebbe ſtato ſempre con loro *uſque ad conſummationem Saeculi*: per tacere altre autorità. Il ſecondo Dogma della Chieſa Romana impugnato dal Tillotſon è l'inſegnarſi da noi, che purchè un Peccatore, tuttochè vivuto in gravi diſordini, dopo la Contrizione e Confeſſione de'ſuoi peccati riceva l'Aſſoluzione del Sacerdote, *egli è in iſtato di Salute*, con dire, che *nulla più di queſto tenda a rovinare i buoni Coſtumi*. E i voſtri Autori negano queſto Dogma? queſta Verità? Il negarla non è che un cozzare a dirittura contra i paſſi chiari delle ſagre Scritture, e prorompere in una ſtomachevole Ereſia. Nè queſta ſentenza ſerve punto a rovinare i buoni Coſtumi; perciocchè nello ſteſſo tempo la Chieſa Cattolica inſegna, che i Peccatori non convertendoſi, o non convertendoſi daddovero, ſtanno in pericolo manifeſto di perderſi, e di morire impenitenti, sì per cagione de'loro malvagi abiti, e sì perchè la Converſione e la Contrizione ſono Doni ſpeciali della Grazia di Dio, ch'egli non è obbligato a dare ad alcun Peccatore, e niuno può aſſicurare coſtoro, che avranno e tempo, e vera volontà e grazia per convertirſi, e pentirſi daddovero del paſſato, e riſolvere una ſoda emendazione per l'avvenire, con altre verità, intorno alle quali non mi voglio ſtendere, ma che tutto dì ſono inculcate dai noſtri Predicatori al Popolo noſtro. Sofiſti, Declamatori, e qualche coſa di peggio ſon coloro, che vendono

a voi altri di ſimili accuſe e falſe dottrine. In terzo luogo mette il voſtro Tillotſon il Dogma del *Purgatorio*, quaſi una giunta da noi fatta alla Religione Criſtiana. Di un'occhiata ſola vi prego alle autorità e ragioni che i Cattolici adducono ſu queſto, preſe non meno dalla Scrittura, che dai Padri della primitiva Chieſa: giacchè nella ſoſtanza nulla noi crediamo oggidì, che non ſi credeſſe ne' primi Secoli della Chieſa. Oſſervate ſpezialmente S. Agoſtino.

In quarto luogo oppone il Tillotſon la dottrina della *Tranſuſtanziazione*. Ve ne ho parlato abbaſtanza di ſopra. Tuttavia torniamo ad aſcoltarlo. Qui ripete egli, che ſe ammettiamo per coſa poſſibile, che nell'Eucariſtia s'ingannino i Senſi, ſi potrà anche dire, che i Senſi degli Apoſtoli ſi ſaranno ingannati nel vedere i Miracoli di Criſto, *e cadrà a terra la più forte Pruova della Religione Criſtiana*. E quando ſi ſupponeſſe queſto Dogma, gli Apoſtoli avrebbono impegnato gli Uomini a non fidarſi dei loro Senſi, e perciò a non credere nè pure la Riſurrezione di Criſto, ed altre ſimili verità. A queſto Soſiſma ho riſpoſto di ſopra. Fa il Tillotſon come i Pirroniſti, i quali oſſervando, che all'occhio ſembra rotto o torto un Remo nell'acqua, gridano con conſeguenza ciecamente immaginata. Adunque i Senſi ingannano, nè ſi dee mai fidare di loro. Se i Senſi s'ingannano nel Sagramento dell'Altare, è Dio che miracoloſamente lo vuole; e lo ſteſſo Dio ci avviſa dell'operazione dell'onnipotenza e volontà ſua in queſto caſo particolare. Non dobbiamo noi credere a lui? Pazzo ſarebbe, chi per queſto ſoſpettaſſe, che negli altri oggetti, cadeſſe un tale inganno ſenza averne rivelazione da Dio. Sebbene nè pur s'ingannano i Senſi nell'Eucariſtia. Eſſi arrivano a quello, che è di loro giuriſdizione, apprendendo le Specie Sagramentali eſterne. La Fede poi crede, che nell'interno realmente ſi truovi la ſoſtanza d'un'altro Corpo, e lo crede a Dio, che può tutto, e non può mentire.

In quinto luogo il Tillotſon ſpiega le ſue nenie ſopra quel *Dogma della Chieſa Romana, per cui attribuiſcono al Papa il poter deporre i Re per cagione d'Ereſia, ed aſſolvere i Sudditi dal giuramento di Fedeltà*. Ma egli ſa in coſcienza ſua, che queſto non è Dogma della Chieſa Cattolica, nè per tale vien propoſto dai Teologi, benchè non manchino di buone ragioni per queſto; e che ci ſon Regni, che tengono opinione contraria; e pure vivono in buona armonia e communione con Roma, e da lei ſon trattati come veri Cattolici. A che dunque prendere di qui preteſto per fare o mantenere uno

Sciſma

Digitized by Google

Sciſma tanto riprovato da Dio? Oſſervate dunque l'iniquità dello ſteſſo Autore, che ſpaccia ſra voi altri queſto, come *un' Articolo di Fede tenuto da noi, e la cui credenza è aſſolutamente neceſſaria, e per conſeguente chi nol tiene, non può ſalvarſi:* Vergognatevi voi per lui di sì fatte calunnie.

Seſto. Pare ſtrana al Tillotſon *la Celebrazione del Servizio divino in una Lingua incognita. La Comunione in una ſola Specie. L'Adorazion delle Immagini. L'Adorazione del Pane e del Vino nell' Eucariſtia. Il Culto e l'Invocazione de' Santi.* Sopra d'alcuni di queſti punti già vi ho detto quello che occorre. Gli Ufizj divini in Lingua Latina appartengono alla Diſciplina, nè v' ha comandamento di Dio per queſto; e però ſi contenterà il Tillotſon, che i Cattolici ritengano la lor Liturgia come è, perchè non ſanno ingiuria a Dio, nè danno al Popolo; e loro non mancano ragioni di operar così, che ſi leggono ne' noſtri Controvertiſti. Ripeto poi, eſſere falſa la ſuppoſizione, che noi adoriamo Pane e Vino nel Sagramento. Adoriamo Criſto, che lo crediamo realmente ivi preſente; e credendolo, ſaremmo ſagrileghi, ſe così non faceſſimo. Da quando in qua pecca un Criſtiano adorando Gesù Criſto? Nè pure peccherei adorandolo in un' Oſtia da me creduta conſegrata, e che per avventura tale non foſſe: or quanto meno in quella, che ſecondo l'inſegnamento della Fede contiene attualmente il divino mio Salvadore dopo la conſegrazione del Sacerdote?

Sicchè potete finalmente, accorgervi, che parte la menzogna, parte il naſcondervi i direttori voſtri non dirò ſolamente le ragioni, ma la ſoſtanza vera dei Dogmi della Chieſa Cattolica, accende e nutriſce in voi altri l'avverſione a queſta Chieſa, e vi tien ſaldi nel deplorabile Sciſma fatto da' voſtri Maggiori. Nè queſto baſta all'impegno de' Dottori voſtri. Continuamente ſi adopera ancora, e ſi eſagera ciò, che nondimeno è falſiſſimo, ben ſapendo, che il Popolo non andrà a chiarirſene, e che l'impreſſione fatta produrrà l'effetto, ch' eſſi han preſo di mira. Che anche nel Tillotſon ſi poſſa oſſervare queſta ingiuſtizia, ve ne ho già data qualche pruova. Ma debbo ora aggiugnere, che il medeſimo inganna i ſuoi Nazionali con far loro credere nel Serm. xxx. che *le Prediche de' Cattolici Romani ſono Ordinariamente compoſte di Favole, di Leggende, di falſi Miracoli, d' eſortazioni ad adorare i Santi, e le loro Immagini e Reliquie. Che ſe mettono in mano del Popolo qualche Catechiſmo, o Manuale di Divozione, ſi ha l'impudenza di ſopprimere nella maggior parte di eſſi il*

Secondo Comandamento della Legge, *ſenza riſpettare le proibizioni dell' Ottavo*. E ciò ſenza badare, ch'egli appunto in queſto luogo evidentemente parla contro la verità, e pecca contra quel medeſimo Comandamento Ottavo, di cui accuſa i Cattolici. Chi ode nelle Chieſe Cattoliche (ed io per miſericordia dell'Altiſſimo ſon una di quelle perſone) i Sermoni frequenti, che vi ſi fanno; e chi legge, o aſcolta le noſtre Dottrine Criſtiane, o ſia i noſtri Catechiſmi in volgare, e tanti Libri di Divozione, che abbiamo: s'accorge toſto dell' impudenza, con cui ſi parla coſì, e in pubblico, dei coſtumi della Chieſa Cattolica.

Inveiſce il Tillotſon nel ſuddetto Serm. xxx. contra la Chieſa Romana, quaſi ch'eſſa tenga il Popolo come Schiavo in una cieca *Ignoranza* delle Controverſie, che paſſano fra i Cattolici e i Proteſtanti, gloriandoſi, che nella comunione Anglicana ſono eſpoſti agli occhi d'ognuno i fondamenti della loro credenza. E queſto ancora è un farſi beffe della troppa credulità di voi altri, e mettere in pulpito la manifeſta Bugia. Non v'ha Chieſa Cattolica in vicinanza d'Eretici, che non abbia non ſolamente parecchi Libri Latini intorno alle Controverſie della Religione per gli dotti, ma eziandio in Lingua Volgare pel minuto Popolo, dove le ragioni non meno de' Proteſtanti, che de'Cattolici, e i paſſi occorrenti delle Scritture ſono eſpoſti. L'Italia, che gode un'invidiabil quiete e concordia ſenza alcun nemico intorno o vicino, che ſemini zizanie, nè pure avrebbe biſogno di ſimil ſoccorſo. Contuttociò nè men preſſo noi ſi deſidera queſto paſcolo per chiunque del Popolo ne è vago. Oltre al Catechiſmo Romano in volgare, ed altri Libri, ch'io tralaſcio, corre per le mani di tutti *la Storia del Concilio di Trento* del celebre Cardinale Sforza Pallavicino, la *Difeſa del Pontificato Romano* del P. Niccolò Maria Pallavicino e l'*Incredulo ſenza ſcuſa* del P. Paolo Segneri, tutti e tre della Compagnia di Gèsù. E perchè pochi anni ſono un peſtilente Calviniſta ſotto nome di Jacopo Picinino in un Libro Volgare ha fatto guerra a tutta la dottrina de'Cattolici: nella ſteſſa Lingua gli è ſtato riſpoſto dal P. Andrea Semery della Compagnia ſuddetta, e dal P. Giacinto Tonti Agoſtiniano, e ſpezialmente dall' inſigne Cardinale Vincenzo Lodovico Gotti, i cui tre Tomi intitolati *la Vera Chieſa di Criſto*, compoſti parimente in Lingua Italiana, da tutti ſi leggono, e contengono non meno una piena difeſa dei Dogmi Cattolici, che un'eſpoſizione e confutazione de'falſi inſegnamenti de'Proteſtanti. Oltre a ciò negli Anni paſſati in Roma ſteſſa il det-

il dottiſſimo P. D. Gaetano Merati Ch. Reg. pubblicò una ſimil ſaggia confutazione de' medeſimi errori, e queſta parimente in Volgare Italiano. Fidatevi ora delle menzogne e declamazioni de' voſtri Paſtori, che vi danno ad intendere, aver noi paura delle voſtre dottrine, e naſconderſi da noi la chiave della conoſcenza, e ſtudiarſi i noſtri Prelati di mantenere l'Ignoranza nel Popolo, con altre indegne imputazioni. E tanto più ſono eſſe ingiurioſe, quanto che confeſſano anch' eſſi riſtrignerſi a poco la cognizione de' principj neceſſarj per ſalvarſi; e che quello che importa nella via della noſtra ſalute, conſiſte nell' operare, cioè in guardarſi dai Vizj e Peccati, e nella pratica delle Virtù Criſtiane; e non già in fare il Dottore in materia di Controverſie di Fede. Il voſtro Tillotſon, che preſe sì ſpeſſo a declamare, e con calunnie, contra della Chieſa Cattolica Romana, quello è, che nel medeſimo Serm. XXI. in cui ſpaccia queſte calunnie contra i Cattolici, ſtabiliſce queſta Maſſima: *La libertà di giudicare in materia di Religione, non ſi ſtende per avviſo mio ſino ad autorizzare ciaſcuno di miſchiarſi di Controverſie. La maggior parte del Popolo è compoſta d' Ignoranti, di perſone provvedute di sì corto lume, che non ſon capaci di ſentire la forza de' migliori Argomenti, e che coſtoro s' hanno da rapportare ai loro Dottori, e preſtar fede a quelli, che per l' impiego loro ſtudiano materie tali, le quali non ſono alla portata di tutta la gente.* Aggiugne che *il gran diſegno della Religione è di rendere gli Uomini veramente genti dabbene, e d' inſegnare a ben vivere.* Altrettanto ancora inſegnano i Cattolici. Ma di più non ci vuole per toccar con mano l' incoerenza, e l' ingiuſtizia de' voſtri Declamatori, qualora vi parlano di tirannie, e di occultare la verità dalla parte de' Cattolici, e che noi amiamo più le tenebre, che la luce, quando il principale ſtudio della Religion Cattolica è d' inſegnare, eſortare, e ajutar tutti a ben vivere, e non già a farli diſputare di controverſie di Fede, e a dar loro autorità di decidere dei ſenſi della Scrittura.

Vi fa parimente credere il Tillotſon nel Serm. XXVI. *che la Chieſa Cattolica d' oggidì in vigore della ſua preteſa Infallibilità ſi attribuiſce l' autorità di fare e proporre dei nuovi Articoli di Fede.* Ma ſappiate, eſſere dottrina de' Cattolici, che nè il Papa, nè i Concilj Generali poſſono fare *Articoli nuovi di Fede.* Hanno ſolamente facoltà di ſpiegare i vecchi Articoli; e qualora ſi diſputi del vero ſenſo delle divine Scritture, di determinarlo ſecondo la Tradizione, che ſi ricava dai Santi Padri. Voi certo non direte, che i Concilj Niceno

I. Coſtantinopolitano I. Efeſino I. Calcedonenſe I. faceſſero degli Articoli nuovi di Fede. Altrettanto può fare in ſimili caſi la Chieſa Cattolica d'oggidì, alla quale, non meno che all'antica, Gesù Criſto ha promeſſo la ſua aſſiſtenza. Nè eſſa con tali decreti ha fatto delle novità, perchè i decreti ſuoi altro non ſono, che un proporre più chiaramente da crederſi quello, che i Maggiori han creduto ed inſegnato. Ed è ridicolo il dire, che il nome di *Tranſuſtanziazione* fu incognito agli antichi. Non era già ignoto ciò, che ſignifichiamo con queſto nome, ſiccome l'*Omouſio* del Concilio di Nicea, che non ſi legge nella Scrittura, indicava una verità in eſſe compreſa, e conoſciuta anche innanzi nella Chieſa di Dio. Ne abbiam parlato di ſopra. Le coſe, e non i nomi, fanno i veri, o pure i falſi Dogmi.

Se noi credeſſimo al medeſimo Tillotſon nel Serm. XXVIII. *la Chieſa Romana con un numero infinito di Cerimonie inutili e ſtravaganti ha fatto del Criſtianeſimo un giogo più peſante, che quello di Mosè*. Ma io, che per la divina grazia mi truovo nel ſeno di queſta Chieſa, nol pruovo in me, e nol conoſco in altri queſto terribil *Giogo*. Conoſco bensì, che ai Cattivi, avidi di non aver freno alcuno, la ſteſſa Legge di Criſto pare un Giogo intollerabile. Ma per queſto laſcia ella d'eſſere *Jugum ſuave, & onus leve*, come la chiamò lo ſteſſo divino Maeſtro? E ſe il medeſimo voſtro Autore nel Serm. XXXI. dà ad intendere a voi altri, che da noi *ſi traſcurano i punti più eſſenziali della Religione*, eſſendo cangiata eſſa *Religione in un'infinità di Superſtizioni*, *accompagnate da un'idea ſuperba di merito ſtraordinario per pratiche tali*: debbo dirvi, che poſſono a man ſalva i voſtri Predicanti trattenervi con queſte falſe dicerie, perchè forſe non potete accorgervi della lor falſità. Non dice il Tillotſon *qualche Superſtizione*, dice *un'Infinità di Superſtizioni*: il che baſta a farvi conoſcere, s'egli la guardi per minuto in caricare ed ingiuriare i Cattolici. Ma ſe voi non credete pazzi da catena tutti i Cattolici, avete ſenz'altro da conoſcere, che la Bugia ſi truova in bocca del voſtro Declamatore. La verità è, che nella Chieſa Cattolica ſi predica del continuo l'amore e la pratica delle Virtù, e l'abborrimento ai Peccati; e che in niuna delle Divozioni approvate dalla Chieſa ſi truova Superſtizione; e che ſe v'ha delle Divozioni Superficiali, ſi fa anche ſapere al Popolo, che in eſſe non dee riporſi fidanza alcuna per l'eterna Salute, la quale ſolamente può ſperarſi dalla miſericordia di Dio per gli meriti di Gesù Criſto, qualora ſi oſſervino i ſuoi Comandamenti, ſi facciano Opere buone, e non ſi commettano

Pec-

Peccati, o ſe per umana fragilità ſi commettano, ſi emendino con una verace Penitenza.

Va eziandio il Tillotſon ingannando voi altri nel ſuddetto Serm. XXXI. con dire, che ai Cattolici *nulla ſervirà tutto quel gran teſoro di Perdoni, e d'Indulgenze, che tanto loro è coſtato.* Del pari nel Serm. X. parlando del vero Pentimento, dice, che queſto conſiſte nel cangiar vita, e riformar daddovero i ſuoi cattivi coſtumi. Senza di queſto *non può l'Uomo eſpiare i ſuoi Peccati. E queſto non è da ſperare da una Confeſſione eſatta di tutti i diſordini della ſua vita, nè da un'Aſſoluzione formale del Prete; nè da lunghi pellegrinaggi, nè da quelle B lle, che Roma chiama d'Indulgenze.* Così egli. Ed è ben da dolere, che non già un'uomo dozzinale, ma un Primate dell'Inghilterra, abbia avuto tanto animo da paſcere il ſuo gregge con tante bugie in un fiato. Falſiſſimo è, che le Indulgenze e i Perdoni coſtino tanto ai Cattolici. Nè pure un ſoldo ſi paga per ottenerle; e queſto è noto ad ogni Cattolico. Falſiſſimo, che le Indulgenze ſervano a cancellare i Peccati, e a rimettere il Peccatore in grazia di Dio. Non ſa, che coſa ſiano Indulgenze, chi le dipigne a voi altri con sì odioſi colori. Altro elle non ſono, che una Remiſſione delle Pene o ſia Penitenze Canoniche, le quali erano in uſo anticamente nella Chieſa di Dio, nè queſte ſi acquiſtano, ſe non da chi è prima rimeſſo in grazia di Dio con una ſincera Penitenza, perch'eſſe non han vigore di rimettere la colpa. Falſiſſimo, che i Pellegrinaggi, e altre ſimili Opere buone ſieno per ſe ſteſſe ſufficienti a riconciliare Iddio coi Peccatori. Il ſolo verace Pentimento de'Peccati commeſſi, col ſincero proponimento di mutar vita, e di non offender più Dio, e colla Confeſſione attuale, o almeno deſiderata, ai Miniſtri della Penitenza: quello è, che può impetrare da Dio il perdono delle colpe. E impetrato anche queſto perdono, reſta bene ſpeſſo da pagare il reato della pena; e però convien dare da lì innanzi frutti degni di Penitenza, e piagnere i Peccati commeſſi, e ſoddisfare alla divina Giuſtizia con opere buone. E' una grande iniquità, che fra voi altri ſi voglia imprimere una diverſa opinione della dottrina de'Cattolici, chiaramente eſpreſſa nel Concilio di Trento, e ne' Libri di chiunque ne parla, e nella pratica delle noſtre Chieſe. Che poi voi altri, i quali non avete in bocca ſe non le divine Scritture, vi facciate beffe della Confeſſione de'Peccati e dell'Aſſoluzione de'Sacerdoti, penſate ſeriamente, come riſpondere un giorno a Gesù Criſto, di cui ſapete eſſere queſte parole in S. Giovanni XX. *Quorum*

remi-

Digitized by Google

remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt? per tacere altri paſſi, ed altre ragioni.

Oſſervate ancora, con che aria deciſiva parli il voſtro Tillotſon nel Serm. XLI. e XLIII. de' Cattolici, che inſegnano, *dipendere l'efficacia de' Sagramenti per la ſalute dall' Intenzione d'un Prete*, eſſendo queſto ſecondo lui un *Dogma evidentemente* contrario alla Scrittura. Non ci vuol già molto a profferir delle ſentenze ſulle dita, e affibbiarle al Popolo ſenza udir le ragioni altrui. Altro non vi dirò io in queſto propoſito, ſe non che ſecondo i Cattolici l'efficacia de' Sagramenti è ripoſta nella virtù de' medeſimi proveniente da Dio. E non eſſere neceſſaria alla validità de' Sagramenti nel Miniſtro l'Intenzione attuale, nè quella di produrre l'effetto del Sagramento, baſtando, che il Sacerdote abbia Intenzione di far quello, che fa la Chieſa, e lo faccia. Che per altro, purchè il Criſtiano riceva i Sagramenti con buona preparazione e intenzione, ancorchè il Miniſtro ſenza ſaputa ſua mancaſſe nell'Intenzione, non ha egli da reſtar dubbioſo nella via della ſua ſalute: perciocchè la miſericordia di Dio, e la Chieſa poſſono ſupplire e ſuppliſcono i difetti del Miniſtro, almeno ne i neceſſarj a ſalvarſi, cioè nel Batteſimo e nella Penitenza. Secondo noi ſe un Cathecumeno, morendo ſenza l'attuale Batteſimo, purchè ardentemente lo deſideri, e ſia contrito de' ſuoi peccati, ſi ſalverà: ben ſi conoſce, quanto i Cattolici attribuiſcano alla clemenza di Dio per la ſalute de' ſuoi Fedeli, che s'accoſtano a lui con buona volontà e retta intenzione. In queſt' Anno 1734. ho veduta ſtampata pubblicamente in Piacenza queſta Teſi: *Temere arbitratus eſt Lutherus, ad valorem Sacramenti ſufficere res & verba poſita a Miniſtro jocante, irridente, & ſine intentione faciendi, quod facit Eccleſia, quandoquidem requiritur intentio, & quidem ſeria faciendi, quod facit Eccleſia; minor tamen ad valorem Sacramenti, quam ad licitum. Nam ad valorem Sacramenti ſufficit intentio ſerio peragendi externum ritum, qui Chriſtianis religioſus eſt: unde ſtante tali Intentione Sacramentum reddi invalidum non poteſt ab ulla retentione vel perverſitate Intentionis Miniſtri.* E la dottrina poc'anzi accennata fu ſoſtenuta dal P. Salmerone della Compagnia di Gesù, e da Ambroſio Catterino dell' Ordine de' Predicatori, già Teologi del Concilio di Trento, e da non pochi altri; ed ultimamente con un Libro appoſta è ſtata ſodamente approvata per Cattolica dal Chiariſſ. P. Serry del ſuddetto Ordine de' Predicatori pubblico Lettore nell' Univerſità di Padova. Dal che ſempre più potrete conoſcere qual fede abbiate a preſtare a chi va

coſtì

Digitized by Google

coſtì ſpacciando per Dogmi della Chieſa Romana le private Opinioni de' noſtri Teologi.

Un' occhiata ancora vorrei che deſte nel Serm. XLIII. al voſtro Tillotſon, che ha il coraggio di chiamare *Anticriſto* il Romano Pontefice; ſebbene niun biſogno avrete di peſcare preſſo di lui queſto orribil nome, da che i preteſi voſtri Riformatori ſul principio lo conduſſero in iſcena, e m'immagino che l'udiate riſonar bene ſpeſſo nelle bocche de' voſtri, mi direte voi ſe caritativi e non mai bugiardi Predicanti. Vi confeſſo il vero, che quando io odo prorompere i voſtri in queſta sì obbrobrioſa denominazione, due conſeguenze ne ricavo. La prima, ch' eſſi ben ſapendo e conoſcendo, che il Papa non è veramente l'Anticriſto, debbono ridere in lor cuore, allorchè ſi ſervono di queſto sì ſtrepitoſo obbrobrio, per alimentare nel rozzo Popolo l'odio e l'alienazione dalla Chieſa Cattolica Romana. Se queſto è, di più non ſi ricerca per comprendere, che coſcienza abbiano i voſtri Miniſtri, e di chi ſi fidi la greggia della gran Brettagna. La ſeconda è, che s'eglino parlano daddovero, e credono in fatti, che il Papa ſia l'Anticriſto: altro di più non ſi dee cercare per toccar con mano, che la Chieſa Anglicana non è ſe non un' officina di tenebre e d'inganni. Le divine Scritture ci fanno ſapere, che l'*Anticriſto ſederà nel Tempio di Dio, ſi moſtrerà come Dio, s'alzerà ſopra lo ſteſſo Dio, negherà Criſto, farà ſcendere fuoco dal Cielo* con altre coſe maraviglioſe e ſoprannaturali, e poco dipoi ſtarà a venire il finale Giudizio. Biſogna aver perduto il roſſore, o l'uſo della mente, quando ſi vogliano adattare queſti contraſſegni al Romano Pontefice. Benchè io creda voi eſente da sì fatto delirio, pure caſo mai che ne aveſte biſogno, laſciate ch' io vi ricordi alcune poche verità, delle quali potranno anche accertarvi quegl' Ingleſi onorati, che ſono ſtati a Roma. Il Papa non ſolamente ſa (e lo ſappiamo ancor noi) ch' eſſo non è Dio, e molto meno da più di Dio; ma ſa d'eſſere anch' egli creatura ſoggetta alle umane infermità, e ai peccati, e adora anch' egli come umile Servo l'Altiſſimo Iddio, ogni dì genufleſſo davanti a lui, e al pari di noi gli chiede il perdono delle ſue colpe. E queſto i voſtri vi daranno ad intendere, che è l'Anticriſto? Il Papa nulla più procura, che il culto di Dio, e l'onore di Gesù Criſto tra i Fedeli; e con indefeſſo zelo ſi ſtudia di propagarne la credenza e la Religione anche fra i Gentili, ſpezialmente nell' Aſia, e nell' America: del che certo niuna premura ſi mettono i voſtri Proteſtanti; anzi alcuni d'eſſi (non ſi può ridir ſenza orrore) hanno con-

contribuito a diſtruggerla nel Regno di Siam, e del Giappone, dove tuttavia non ſi fanno ſcrupolo di calpeſtare la Sagra Immagine di Gesù Criſto Crocifiſſo: e i voſtri oſeranno chiamare Anticriſto il Romano Pontefice? Finalmente una delle principali cure del Papa conſiſte in adoperar tutti i mezzi, affinchè il Popolo Cattolico ſerva a Dio in ſantificazione e giuſtizia, e ſi sbarbichi il Vizio e il Peccato dal cuore degli Uomini: del che ciaſcuno di noi è buon teſtimonio. L'Anticriſto ne farà egli di queſte? Torno a dire: per fare aprir gli occhi a voi, di più non dovrebbe ricercarſi, che il fare rifleſſione, oltre a tante altre, a queſta enorme cecità ed ingiuſtizia de' voſtri, potendoſi ben dire di loro ciò, che il Salvadore ci fece ſapere in S. Giovanni III. 19. *Dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem;* E perchè? *Erant enim eorum mala opera.* Con impugnare la vera Chieſa ſul ſuppoſto di preteſi errori, cioè a forza di mere bugie ſi cominciò la ribellione, o ſia la preteſa voſtra Riforma; a forza di menzogne biſogna ſeguitare a mantenerla, e gridar'alto coll'incauta plebe.

Ma il Tillotſon eſce qui in campo con una ragione di grande apparenza, e tale, che m'accorgo aver fatta impreſſione anche nel voſtro cuore, perchè me l'opponete nella voſtra Lettera. Cioè ſcrive egli nel Serm. XLIII. *Il Bellarmino mi dice formalmente: Che ſe piaceſſe al Papa di decidere, che la Virtù è Vizio; e il Vizio, Virtù: io ſarei obbligato di credergli, e ch'io non potrei diſpenſarmene, ſenza peccare contro la mia Coſcienza.* Ripete egli la ſteſſa antiſona nel Serm. XXI. perchè in fatti a far buona breccia nell'animo de' Proteſtanti, e a ſcreditare affatto preſſo i buoni Ingleſi la Chieſa Romana, queſt'anch'io lo concedo, ſarebbe un'ariete di mirabil'energia, ſe pure, noi teneſſimo una cotanto diſordinata ſentenza. Ma il Tillotſon, che in tanti altri punti v'ha ingannato, inganna voi, e ſe ſteſſo, anche in queſta sì terribile aſſerzione. Ora vi fo io ſapere, che il Cardinal Bellarmino fu uomo di gran ſapere, giudizio, e probità. Perſonaggio tale ſi può egli sì facilmente ſuppore da voi, ch'egli inſegni una dottrina, che ſolo ad udirla fa ribrezzo anche a noi Cattolici? Non certo; e molto meno vel figurerete, avvertendo, confeſſarſi e inſegnarſi comunemente, e pubblicamente dai Teologi della noſtra Chieſa, e dai Concilj, e dallo ſteſſo Bellarmino Lib. II. Cap. 30. de Roman. Pontif. che ſe poteſſe darſi, che il Papa cadeſſe in Ereſia manifeſta, egli laſcerebbe d'eſſere Papa, e potrebbe eſſere giudicato e condennato, o ſia dichiarato depoſto dalla Chieſa, non eſ-

ſendo

ſendo di dovere, che le pecorelle abbiano da tenere per Paſtore un Lupo micidiale. Sicchè ſe il Papa arrivaſſe ad inſegnare (il che non credo che avverrà giammai) che i Vizj ſono Virtù, e le Virtù Vizj, con enorme manifeſtiſſima Ereſia: egli ceſſerebbe d'eſſer Papa, e qual'Eretico ſarebbe rigettato da tutti. Or vedete ſe nello ſteſſo tempo poſſa il Bellarmino aver voluto inſegnare, che noi ſaremmo obbligati anche in caſo tale a credergli, e non facendolo, peccheremmo contro la noſtra Coſcienza. Ma per iſcorgere, in che conſiſta tutta queſta fiera accuſa, ne ho cercato e trovato il fonte, cioè nel Lib. IV. Cap. V. de Rom. Pontif. dove egli vuol provare, che *il Papa* non può errare *in praeceptis morum, quae toti Eccleſiae praeſcribuntur, & quae in rebus neceſſariis ad ſalutem, vel in iis, quae per ſe bona, vel mala ſunt, verſantur*. Ora egli argomenta così: Se il Papa erraſſe *in praeceptis morum ad ſalutem neceſſariorum, tunc tota Eccleſia graviter laederetur, & erraret in rebus neceſſariis*. Ma queſto errore nella Chieſa non ſi può ammettere perchè ſarebbe contra la promeſſa del Signore Joan. XVI. *Cum venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*. Adunque non potrà il Papa inſegnare, che il Vizio ſia Virtù, e la Virtù Vizio. Aggiugne: *Quod autem non poſſit Pontifex errare in Moribus per ſe bonis vel malis, probatur. Nam tunc Eccleſia non poſſet vere dici Sancta, ut in Symbolo Apoſtolorum vocatur. Nam Sancta dicitur potiſſimum ob ſanctam profeſſionem, ut alibi oſtendimus, quia nimirum legem & profeſſionem ſanctam profitetur, quae* NIHIL DOCET FALSUM, NIHIL PRAECIPIT MALUM. *Secundo, quia tunc neceſſario erraret in Fide. Nam* FIDES CATHOLICA DOCET, *Omnem Virtutem eſſe* BONAM, *& omne Vitium* MALUM. *Si autem Papa erraret praecipiendo Vitia, vel prohibendo Virtutes, teneretur Eccleſia credere Vitia eſſe Bona, & Virtutes Malas, niſi vellet contra conſcientiam peccare*. La mente del Bellarmino, per chi la vuol vedere, combinando inſieme le antecedenti e ſuſſeguenti parole, è queſta. E' Dogma di Fede, che *ogni Virtù è Buona, ogni Vizio è Male:* ed è parimente Dogma di Fede, che *la Chieſa non può errare, ch'eſſa ha ſempre da eſſere Santa, ch'eſſa non può inſegnare coſa Falſa, nè Comandare il Male*. Ma ſe il Papa erraſſe col comandare i Vizj, o proibire le Virtù, la Chieſa caderebbe in errore, nè ſarebbe più Santa, perchè crederebbe Bene il Vizio, Male la Virtù: il che ſecondo le promeſſe di Dio non può darſi. Adunque il Papa non può errare in queſto nè comandare i Vizj, nè proibire le Virtù. Sicchè non ſolamente il Cardinale Bellar-

mino non inſegna, che il Papa poſſa decidere, *che la Virtù ſia Vizio, il Vizio ſia Virtù*; ma inſegna appunto l'oppoſto. Cioè che eſſendo Articolo di Fede, *che ogni Virtù è Buona*, *ogni Vizio è Male*, per conſeguente non può mai eſſere, che il contrario ſia inſegnato dal Romano Pontefice, nè può darſi, che la Chieſa per ubbidire al Papa arrivi a credere, o ad operare ciò, che non va creduto, nè operato. Concede bensì il Bellarmino, potere accadere, *ut Papa jubeat aliquid quod NON EST BONUM, NEQUE MALUM EX SE, neque CONTRA SALUTEM, ſed tamen eſt Inutile, vel ſub poena nimis gravi illud praecipiat; & hoc non eſt abſurdum dicere, poſſe fieri: quamquam non eſt ſubditorum de hac re dubitare, ſed ſimpliciter Obedire*. Cioè ancorchè il Papa fallaſſe, comandando coſe Indifferenti, e Inutili, non Buone, nè Cattive per ſe ſteſſe, nè contrarie alla noſtra Salute eterna, o comandandole ſotto pena troppo grave: tuttavia i Sudditi dovrebbono ubbidire. Ma non ha mai ſognato, che i Papi poſſano inſegnare, anzi ſoſtiene, che non poſſano inſegnare, che il Bene ſia Male, e il Male ſia Bene. *Non poteſt fieri*, dice egli, *ut Pontifex erret, praecipiendo aliquod Vitium, ut Uſuram; vel prohibendo Virtutem, ut Reſtitutionem; quia haec ſunt per ſe Bona, vel Mala*. E quando mai ſi ſupponeſſe poſſibile un tale Errore, ed egli di fatto erraſſe in queſta, che è materia importantiſſima di Fede: la Chieſa preſervata da Dio non gli crederebbe, nè l'ubbidirebbe in queſto; ed allora avverrebbe, come vi ho detto di ſopra, ch'egli ſarebbe conſiderato e trattato da Eretico; e non ſolamente la greggia non ſarebbe in ciò tenuta ad ubbidirgli, ma egli ceſſerebbe d'eſſere Paſtore, e la Chieſa procederebbe a condannarlo, o ſia a dichiararlo condannato da Dio. Sicchè finite una volta di oſſervare, di che cibo vi paſcano alcuni de' voſtri Maeſtri, per indurvi a credere, che la Chieſa Cattolica ſia ſeminatrice di dottrine ſtrane ed orrende. Intanto non può l'uſo della Bugia ſervire ad altro, che a ſcoprire la mala cauſa, che ſi ſoſtiene coſì, e fin dove poſſa giugnere l'odio implacabile, ma ingiuſto, de' voſtri Paſtori contra la Chieſa Romana. Queſta, ch'io v'ho detto, è ſentenza o per meglio dire Dogma di Fede fra noi altri Cattolici; nè occorre cercar col moccolino eſpreſſioni non aſſai ben contornate di taluno de' noſtri, nè fiſcaleggiar ſopra le parole non eſatte sfuggite ad altri, quando è chiariſſima in ciò la ſentenza della Chieſa Romana, e dello ſteſſo Bellarmino.

Ci reſta anche una partita da eſaminare nel voſtro Tillotſon, il quale ſcioglie il freno alla ſua eloquenza, per perſuadere a voi altri, che

che la Chieſa Romana non può eſſere vera Chieſa perchè mancante di *Carità*. E ciò per due ragioni. La prima nel Serm. xx. dove eſagerando a più non poſſo vi dà ad intendere, *che il Papiſmo, non ſolamente nella pratica, cominciando dal Papa ſino al più cattivo Monaco, ma ancora pe' ſuoi dogmi e principj, e per lo ſpirito e genio della lor Religione, altro non reſpira, che Perſecuzioni e Crudeltà, e che mancando eſſo di Carità, non può per conſeguente eſſere la vera Chieſa*. L'altro è nel Serm. xl. in cui dalla dottrina de' Cattolici, che niuno può ſalvarſi fuori della Chieſa Cattolica Romana, egli inferiſce, non trovarſi in queſta Chieſa la *Carità*, e conſeguentemente *il carattere più eſſenziale del Criſtianeſimo*. Quanto al primo, e al dire, che il Cardinale Bellarmino non mette la *Carità* per una delle Note della vera Chieſa, vi dico, che nè pur vi annovera la Fede, la Speranza, ed altre Virtù o ſoprannaturali o Morali. Ma inſegnando egli, eſſere la Chieſa Cattolica *Santa* ne' Dogmi, e ne' Coſtumi de' ſuoi Dottori, e di moltiſſimi ſuoi Figliuoli, certo abbraccia la Carità Regina di tutte le Virtù; e chiaramente ancora lo dice nel Lib. I. Cap. 9. e nel Lib. II. Cap. 4. de Juſtific. aſſerendo, *in Caritate ſitam eſſe ſummam Chriſtianae Religionis*. E che queſta Carità ſi truovi pienamente nella Chieſa Cattolica per la premura di ajutar tutti ad eſſer Buoni, per lo zelo di ridurre gl' Infedeli ed Eretici alla cognizione della vera Religione, per le Limoſine continue, pel perdono ai Nemici, per le Orazioni, che ſi fanno, affinchè tutti ſi convertano a Dio, e per altre ragioni, è ſtato a voi chiaramente provato dai noſtri Controvertiſti. Che poi in Inghilterra ſi trattino i Cattolici da *Perſecutori* e *Crudeli* per cagione delle Leggi de' Principi Secolari, emanate fino dal Secolo IV. della Chieſa contra degli Eretici, e per gli fieri ſconcerti ſucceduti, allorchè la Chieſa di Dio è ſtata lacerata dagli Ereſiarchi, e maſſimamente nel Secolo XV. queſta è una vecchia querela, nata fino ne'tempi dei Donatiſti, e battuta da S. Agoſtino, e da altri Santi Padri. L'appellar *Crudelt.* giuſta Severità, con cui ſi puniſcono i delitti di chi atterrare *pretenu* vera Religione, e turbar la quiete dei Regni, ordinario effet. tutti i Novatori; e chiamare *Perſecuzione* il non voler tollerare, chi ribellandoſi alla vera Chieſa di Dio la perſeguita, e cerca di trarre in errore i buoni Fedeli: queſto è un dar nome di Vizio alle Virtù. *Vae qui dicitis bonum malum*. La difeſa della vera Religione certo non è meno incaricata ai Re, che la difeſa della pubblica tranquillità. E chi chiamaſſe privi di Carità i Principi, perchè perſegui-

Digitized by Google

tano i Ladri, i Micidiarj, i Falſarj, ſarebbe conoſcere, che non intende i primi principj della Ragione. Ma queſto è un'argomento troppo vaſto. A me baſta di ricordarvi, che chiunque prenderà a giudicare rettamente di queſto argomento troverà che ai Novatori, e non già ai Cattolici, s'ha da imputare l'origine di tante turbolenze inſorte ſpezialmente nel Secolo XV. E ſe i Cattolici aveſſero ecceduto in queſto, gli eceſſi non ſono da attribuire alla loro Religione, la quale altro non brama che la pace. Che ſe taluno in Inghilterra cominciaſſe a dogmatizzare oggidì, e a far popolo contro la Chieſa Anglicana, e voleſſe fare Sciſmi, e veniſſe anche all'armi: che fareſte voi altri? Nè avete biſogno, ch'io vi ricordi, quanto abbiano operato contro de'Cattolici un'Arrigo VIII. un'Eliſabetta; e quanto ſangue abbiano ſparſo, e quante ſedizioni commoſſo i Puritani nella gran Brettagna, e gli altri Eretici in Germania e Francia. Nè voi, credo io, approvereſte come lecito ai particolari; ſotto preteſto di ſapere più della Chieſa, ſenza Miſſione, ſenza Miracoli, di alzar bandiera contro la Religione del ſuo paeſe, e d'indurre a ſimile ribellione anche gli altri. Nè pure il voſtro Tillotſon nel Serm. XXVII. lo credette lecito e tollerabile: con che egli tacitamente condannò i Luteri, i Calvini, i Zuingli, i Socini, e gli altri Settarj, che ſi uſurparono l'autorità di muover guerra alla Chieſa Cattolica, e di far tante piaghe tuttavia vive nella Religione de'noſtri Maggiori.

Più grave è poi l'ingiuſtizia nel trattare da priva di *Carità* la Chieſa Cattolica, perch'eſſa crede, che la ſicurezza di ſalvarſi ſia ſolamente in lei, e non già nelle Scuole de'Proteſtanti. Vi dimando io: era egli ſenza Carità l'Apoſtolo, allorchè ſcriſſe: *Neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces Regnum Dei poſſidebunt* (a)? Non certo; perchè ſecondo la Legge di Dio non il Cielo, ma un'altro paeſe è deſtinato a queſti tali. Così vengono ingiuſtamente accuſati di poca Carità i Cattolici, perchè inſegnano non doverſi ſperare la Salute eterna da chi volontariamente ſi divide e ſta ſeparato dall'unità della vera Chieſa di Criſto. Perciocchè ciò inſegnando, ſommamente e di cuore ſi dolgono al vedere in tale ſtato i lor Fratelli ribelli, e ſoſpirano il ritorno loro al grembo della vera e antica lor Madre. Ma non poſſono già inſegnare diverſamente, da che l'Apoſtolo laſciò ſcritto (b): *Haereticum hominem poſt unam & alteram correptionem devita, ſciens, quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt,*

(a) 1. Cor. V. 10.
(b) Ad Tit. III. 10.

di eſt, & delinquit, quum ſit proprio judicio condemnatus. E S. Giovanni di queſti tali diſſe (a): *Ex nobis prodiderunt, ſed non erant ex nobis.* Lo ſteſſo ſi ricava da altri paſſi delle divine Scritture, e dal concorde ſentimento dei Santi Padri, della primitiva Chieſa, e maſſimamente da S. Agoſtino; di modo che probabilmente convinto di queſta verità infin lo ſteſſo Calvino nel Lib. IV. Cap. I. §. 4. Inſtitut. dove parla *de viſibili Eccleſia*, ebbe a confeſſare, che *Extra ejus gremium nulla eſt ſperanda peccatorum remiſſio, nec una ſalus.* Qui dice il Tillotſon, che gli Anglicani ricevono tutte *le dottrine di noſtro Signore, compreſe nel Simbolo degli Apoſtoli, e deciſe ne' primi quattro Concilj Generali.* Ma anche i Calviniſti, e Luterani, e Anabatiſti poſſono dire lo ſteſſo, e per conſeguente, ancor queſti dovrebbono dirſi per la buona ſtrada, nè ſi dovran chiamare Eretici Sciſmatici da voi; e potrà con libertà arrolarſi ciaſcuno ſotto a quello ſtendardo, che più gli piace. Avreſte voi ſtomaco da digerire una dottrina tale, che tira ſeco tante inſoffribili conſeguenze? Aggiungo di più, non eſſere vero, che voi accettiate tutto il Simbolo degli Apoſtoli, da che ne negate un chiariſſimo Articolo, cioè: *Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam.* Ah ſe voi, e i voſtri ſinceramente voleſte eſaminar queſto punto, e rifletter bene, che ſentimento abbiate voi altri di queſta Chieſa, e della ſua Santità per tanti Secoli contra la ſteſſa voſtra Profeſſion di Fede: nulla di più occorrerebbe, perchè riconoſceſte, in qual terribile precipizio per l'anime voſtre v'hanno ſpinto i preteſi voſtri Riformatori. Ve ne dirò qualche coſa fra poco, non volendo io perdere il filo delle vane riſpoſte, che il Tillotſon ſeguita qui a dare ad un'importantiſſimo argomento de'Cattolici, i quali dicono: *Noi ſoſteniamo, che nella Chieſa Romana ſola può il Criſtiano ſalvarſi, nè può ſalvarſi nelle Chiſe de' Proteſtanti. All'incontro i Proteſtanti ſoſtengono, poterſi aver la ſalute nelle lor Chieſe; ma inſieme confeſſano, che ſi può anche ſalvare nella Romana. Eſſendo pertanto per confeſſione, d'ambedue le parti la ſalute ſperabile nella Romana, e per teſtimonio de'Cattolici non eſſendo eſſa ſperabile nelle Proteſtanti: adunque ſecondo le leggi della Prudenza s'ha d'abbracciare la Religion Cattolica, in cui tutti riconoſcono la via della ſalute.* In fatti i più ſinceri ed onorati fra i Proteſtanti convengono in queſto, che nella comunione Cattolica ſi può il Criſtiano ſalvare, purchè oſſervi i Comandamenti, abbia la Fede, *quae per Caritatem operatur*, e ſi guardi dall'Idolatria, la quale già v'ho detto eſſere eviden-

(a) 1. Jo. II. 19.

videntiſſimo, che non cade nella dottrina de'Cattolici perchè qui non ſi conoſce, nè ſi adora per Dio, ſe non l'ineffabil Trinità; e ſarebbe ereſia fra noi il credere Dei, i Servi di Dio; e le noſtre preghiere vanno non già alle Immagini de'Santi, ma ai Santi, che ſono in Cielo, e ſperiamo che c'impetrino grazie da Dio per gli meriti infiniti di Gesù Criſto. Che ſe voi ammettete la Salute, in tante Sette de'Proteſtanti: molto più è giuſto, che non la neghiate ai Cattolici, i quali più di voi credono tutti gli Articoli del Simbolo Apoſtolico, e le deciſioni de'quattro primi Concilj, nè inſegnano Dogmi contrarj al Vangelo, come fan coloro, che eſcludono la neceſſità delle buone Opere, e dicono tanti ſpropoſiti intorno alla Giuſtificazione.

Dà faſtidio forſe al voſtro Tillotſon queſto argomento, e però nel ſuddetto Serm. XI. ſi ſtudia di riſpondere; ma le riſpoſte ſue maggiormente faranno a voi capire, che tal dottrina non ha riſpoſta. *O queſto Ragionamento*, dice egli, *è ſufficiente per ſe ſteſſo a perſuadere di uſcire della noſtra Comunione, e di entrare in quella della Chieſa Romana, ſenza eſaminar le ragioni dell'una e dell'altra parte; o non è ſufficiente. Se non è ſufficiente, adunque eſſo è inutile; perchè ſe dopo l'eſame ſi conoſce la Dottrina degli uni Vera, e Falſa quella dell'altra, ragion vuole, che ſi abbracci quella Chieſa, dove la Dottrina è Vera, e in tal caſo non v'è biſogno del ſuddetto Argomento. Se poi ſi dice, che queſto Argomento vale anche ſenza entrar nell'eſame delle Dottrine: per mio avviſo è coſa molto ſtrana il ſoſtenere: Che ſia un giuſto motivo d'entrare in una Chieſa, qualunque ſia la di lei Dottrina, il ſapere ch'ella condanna quei dell'altre Comunioni, e che queſti all'incontro riconoſcono la poſſibilità di ſalvarſi nella Chieſa ſuddetta.* Ma al Tillotſon non dovea punto parere ſtrano queſto argomento Imperocchè tanti e tanti dottiſſimi ingenui fra i Proteſtanti, che non occorre qui mentovare, dopo aver ſeriamente eſaminate le Dottrine della Chieſa Cattolica, hanno aſſerito, che ſi può in queſta aver la Salute: adunque un Proteſtante prudentemente può e dee entrare in queſta Chieſa, dappoichè per confeſſione d'amendue le parti qui ſi può ſalvare, e ſecondo i Cattolici non è da ſperar Salute in altra Comunione. Dico di più, che volendo anche ſinceramente eſaminar la Dottrina de'Cattolici, ſi troverà queſta eſſere la Vera, e Falſa quella di chi s'è ribellato alla Chieſa Cattolica. Ma eſſendo queſta via impoſſibile all'ignoranza di moltiſſimi, o riuſcendo almen difficile per chi è preoccupato dai ſuoi dogmi il diſtinguere evidentemente

il Vero e il Falſo: richiede la Prudenza, che l'animo ſi quieti in ſeno della Chieſa Cattolica, giacchè è Evidente, che anche i più dotti e diſcreti fra i Proteſtanti dopo un'eſatto e ſincero eſame delle dottrine ſon d'accordo, che in queſta Chieſa ſi può giugnere alla vita eterna.

Seguita a dire il Tillotſon, che ſe *in materia di Religione il più ſicuro è ſcegliere quello, in che i differenti Partiti vanno concordi, biſognerà ridurſi alla Religion Naturale, in cui tutte le Religioni s'accordano, e ſi dovrà abbandonare non ſolamente la Religion Proteſtante, ma anche il Papiſmo, e il Criſtianeſimo ſteſſo*. Ma di che Teologia ſi ſerve mai il voſtro Tillotſon? Che un Gentile, a cui non ſia pervenuta notizia della Religione di Criſto, poſſa col credere Dio remuneratore, e col vivere ſecondo le leggi della Religion naturale, renderſi capace dell'eterna ſalute, non mancano Criſtiani, che l'aſſeriſcono; i Teologi Cattolici nondimeno eſigono in coſtui una Fede implicita della Redenzione. Ma che un Gentile dopo la ſufficiente promulgazione del Vangelo, e maſſimamente ove queſto ſia giunto a di lui notizia, ſi poſſa ſalvare ſenza abbracciare queſta Religione, non v'ha Criſtiano, che l'inſegni. Anzi ſarebbe un'Eretico, chi l'inſegnaſſe, avendo noi i paſſi chiari della Scrittura, come negli Atti degli Apoſtoli IV. 12. *Nec enim aliud nomen eſt ſub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*. E in S. Marco XVI. 16. *Qui vero non crediderit, condemnabitur*, per tacere d'altri. Lavora dunque il Tillotſon ſopra un ſuppoſto falſo, perchè i Criſtiani non accordano punto, che baſti la Religion naturale dopo la venuta di Criſto a conſeguir l'eterna ſalute; e però indarno ſi dice, che noi andiamo d'accordo coi non Criſtiani in queſto punto, nè ſuſſiſte, che foſſe ragionevole il rinunziare alla Religione di Criſto per ſeguitare la Naturale.

Aggiugne il Tillotſon, che *i Donatiſti una volta tenevano per nullo il Batteſimo de' Cattolici; e all'incontro i Cattolici giudicavano Buono quello de' Donatiſti. Però ſecondo il ſuddetto Argomento S. Agoſtino, e gli altri Cattolici avrebbono dovuto farſi battezzare dai Donatiſti*. E queſto ancora è un'altro ſofiſma. Erano, è vero, d'accordo i Cattolici, che il Batteſimo dei Donatiſti foſſe valido; ma inſieme aſſerivano, eſſere rei davanti a Dio i Donatiſti di un pernicioſo errore col credere, che dalla probità del Miniſtro dipendeſſe il valore de' Sagramenti, e col tenere la fazione di Donato per la ſola vera Chieſa, quando i Cattolici diffuſi per tutto il Mondo con argomenti chia-

ti chiari ſoſtenevano, eſſere la ſola Chieſa Cattolica la vera Chieſa, e Sinagoga di Sciſmatici quella dei Donatiſti. Ciò poſto, quand'anche ſi ammetteſſe, che foſſe ſtata maggior prudenza il prendere da eſſi Donatiſti il Batteſimo: il che io non ammetto, perchè i Cattolici negavano, che foſſe lecito, benchè valido, il prendere i Sagramenti da Miniſtri Sciſmatici: a che ſervirebbe poi queſto nella noſtra quiſtione? Un tale Batteſimo ſecondo la dottrina de'Cattolici non ſarebbe baſtato ad un'adulto per ſalvarſi, qualora egli aveſſe aderito allo Sciſma, ed eletta per ſua la Chieſa di Donato. Noi parliamo ora di queſta Salute; e intorno a queſta non erano d'accordo i Cattolici e i Donatiſti, come oggidì ſono coi Cattolici i Proteſtanti. Adunque a nulla giova l'allegato eſempio.

Va innanzi il Tillotſon con dire: *Che l'Infallibilità perſonale del Papa, e la permiſſione di deporre, e di far morire i Re per cagione d'Ereſia, ſono Articoli di Fede, la credenza de' quali è aſſolutamente neceſſaria, e per conſeguente chi non li tiene, non può ſalvarſi.* Confeſſa dipoi, che v'ha moltiſſimi altri Cattolici, i quali non tengono tali Opinioni per Articoli di Fede, e pur credono, che poſſa ſalvarſi chi li tiene. Adunque inferiſce egli, ſe è vera la forza dell' Argomento ſuddetto, tutti i Cattolici Romani debbono abbracciare il ſentimento dei primi, dappoichè gli uni e gli altri ſon d'accordo, che chi ſoſtiene sì fatte Opinioni ſi può ſalvare. Ma biſogna ben dire, che il Tillotſon foſſe uomo di coſcienza poco delicata, per non dire di peggio, da che primieramente all'opinione de' Teologi, che attribuiſcono al Papa l'autorità di deporre i Re Eretici, aggiugne egli quella *di farli morire*: il che non inſegnano i Teologi ſuddetti. Secondariamente perchè ſenza roſſore dà ad intendere a voi altri, che le Opinioni ſuddette ſieno *Articoli di Fede*, e che *ſia eſcluſo dalla ſalute, chi non li tiene:* falſità e calunnia maggiore dell'altra; perciocchè niuno de' Cattolici ſpaccia queſti per Articoli di Fede. Sono Opinioni aſſai fondate bensì per le ragioni, che ſi recano, ma ſenza che la Chieſa abbia mai proferito ſopra eſſe una deciſiva ſentenza di Dogma di Fede; e però chi le tiene, non ha preteſo giammai, che la credenza d'eſſe ſia *neceſſaria*, e molto meno *aſſolutamente neceſſaria per ſalvarſi*. Il che poſto, va tutto per terra l'argomento fabbricato ſul falſo ſuppoſto dal voſtro Predicante; ma dura bensì, e durerà queſto eſempio della ſua cattiva Logica, o dirò ancora della ſua mala fede, perchè ſi tratta di materia, ch'egli era obbligato a ſapere, eſſendo evidente, che niuno fra' Cattolici mette in dubbio la poſ-

ſibilità

Digitized by Google

ſibilità di ſalvarſi nella vaſta Chieſa Anglicana, e in altre, ſe ve n'ha altre, che tengano Opinione diverſa da quella de' Teologi d'Italia e d'altri Cattolici Regni.

Chiama dipoi il Tillotſon ſe ſteſſo ben fortunato, per aver trovato un'eſempio il più apropoſito che ſi poteſſe mai trovare. Dice S. Paolo nella I. ai Corintj III. 11. d'aver'egli meſſo il fondamento dell'edificio ſpirituale in varie Chieſe da lui fondate, cioè Criſto Gesù. *Si quis autem ſuperaedificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, foenum, ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit &c. Si cujus opus manſerit quod ſuperaedificavit, mercedem accipiet. Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur; ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Secondo il Tillotſon, parla l'Apoſtolo di alcuni che facevano delle giunte di *Cerimonie*, e di *Oſſervanze Giudaiche* ai fondamenti del Criſtianeſimo, e dicevano, che ſe non s'era circonciſo, e non ſi praticava la Legge di Mosè, non poteva ſperarſi la ſalute. Ora dicendo l'Apoſtolo, che coſtoro potevano ſalvarſi con tali cerimonie, ove abbia forza l'Argomento ſuddetto dei Cattolici, S. Paolo, e i ſuoi Diſcepoli *avevano da ſeguitare il partito dei Criſtiani Giudaizanti*, perchè confeſſava S. Paolo, che quelli poteano ſalvarſi, e quelli poi negavano la Salute ſenza tali Cerimonie. *Voi vedete*, grida il Tillotſon, *che l'Argomento è preciſamente lo ſteſſo, e pure la Concluſione è falſa.* Voi vedete? Noi vediamo qui non altro, che un'intollerabile libertà, e un ſolo capricciofo ſogno del voſtro Predicatore. Chi ha mai aſſicurato il Tillotſon, che il *ſopraedificare legno, fieno, e ſtoppia* ſignifichi *Cerimonie, ed Oſſervanze Giudaiche?* Quel paſſo di S. Paolo è de'più ſcuri, che ſi trovino nelle ſue Lettere, e ognuno ſi sforza d'interpretarlo chi in una maniera, chi in un'altra; ma niuno può o ſa preciſamente fiſſarne il ſignificato. Si diſputa ancora ſulla ſignificazione di quel *Salvus erit*. Adunque voi vedete, che il voſtro Tillotſon fabbrica qui ſopra un fondamento rovinoſo, e non forma che un caſtello in aria. E tanto maggiore è l'arditezza ſua, quanto che egli dà a voi altri ad intendere, che l'Apoſtolo approvaſſe con tali parole coloro, i quali giudicavano in quel tempo neceſſarie alla ſalute la Circonciſione, e l'altre Cerimonie Giudaiche. Leggete il Cap. V. ad Galatas: ivi troverete tutto il contrario, cominciando da quelle parole: *Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Sicchè da capo a piedi ſi ſcioglie in fumo il raziocinio del Tillotſon.

Della medeſima tempra è quell'altro, ch'egli poſcia adduce, con dire, che *ſecondo il medeſimo Principio ciaſcuno dovrebbe abbracciare ogni Errore, che un terzo non riguardaſſe come dannabile, di qualunque natura ſi foſſe, purchè ſolamente chi è in queſto Errore, condannaſſe chiunque non foſſe del ſuo ſentimento: e per tale effetto altro non biſognerebbe a coſtui, ſe non della Proſunzione, e Mancanza di Carità*. Sottigliezze non degne della mente del Tillotſon. Parlerò io più chiaro. Pongaſi, che taluno creda ed inſegni, che la Beata Vergine non ha contratto il Peccato Originale nè pure nel primo iſtante della ſua Concezione. Potrebbe darſi, che altri giudicaſſe queſto un'Errore, ma non perciò condannaſſe chi lo tiene. Se poi chi crede l'Immacolata Concezion della Vergine, credeſſe eziandio ed inſegnaſſe, che non può ſalvarſi, chi non abbraccia tale Opinione, verrebbe egli condannato da tutti i Saggi almeno come temerario, da che ſi uſurpa l'autorità di fare Articoli nuovi di Fede, e vuol'egli decretare ciò, che la Chieſa laſcia tuttavia nel numero delle Opinioni. A che ſerve dunque un'eſempio di coſa non poſſibile? Che poi ſupponga il Tillotſon, poterſi dare chi non condanni gli Errori altrui, *di qualunque natura ſi ſieno*, queſto è un ſuppore o poco Criſtiano, o molto ſcarſo di ſenno, chi foſſe capace di non condannare ciò, che foſſe ripugnante alla dottrina della Fede. Però da qualunque lato ſi miri queſt'altra riſpoſta del Tillotſon, ſi troverà eſſa di niun valore, reſtando ſempre ſaldo: Che ſoſtenendo la Chieſa Cattolica d'oggidì, al pari della Chieſa Cattolica de'primi Secoli, che fuori d'eſſa non è da ſperare la Salute eterna; e confeſſando viceverſa tutti i diſcreti e ſinceri fra i Proteſtanti, che nella Chieſa Cattolica ſi può ſalvare (il che non ha oſato di negare lo ſteſſo Tillotſon): conſeguentemente chiunque è Prudente, ed ha a cuore la ſalvazione dell'Anima ſua, dee ritirarſi nel ſeno della Chieſa Cattolica, e abbandonare il partito di chi è ad eſſa ribelle. Piaccia a Dio, che voi profittiate di queſta gran Verità, per cui tanti altri maggiori di voi, abjurate le Ereſie, ſono entrati nel vero Ovile di Criſto.

Torniamo ora, donde partimmo. Dice qui il Tillotſon, che *la Carità e un ſegno eſſenziale della vera Chieſa. Ora i Cattolici mancano di Carità col negare la Salute a chi è nella Comunione de' Proteſtanti. Adunque la Chieſa Cattolica non è la vera Chieſa.* V'ho accennato di ſopra l'inſuſſiſtenza di queſto Sillogiſmo; ed ora vi replico, non potere la Chieſa di meno, a cagione del comandamento di Dio, di non eſcludere dalla Salute eterna chi ſi ſepara dalla ſua Unità; eſclu-

eſcluderli nondimeno eſſa con le lagrime agli occhi, e con viviſſimo ſentimento di Carità pregarſi Dio da lei, affinchè i traviati ſi ravveggano, e tornino al vero ovile. *Supplicat* (diceva S. Proſpero, ſe pure non è S. Leone I. Papa, nel Lib. I. Cap. 12. de Vocat. omn. gent.) *ubique Eccleſia Deo non ſolum pro ſanctis, ſed etiam pro Haereticis & Schiſmaticis, qui ab unitate Fidei & Caritatis alieni ſunt. Quid autem pro iſtis petit, niſi ut relictis erroribus ſuis convertantur ad Deum, accipiant Fidem, accipiant Caritatem, & de ignorantiae tenebris liberati, in agnitionem veniant Veritatis?* E qui vi prego di oſſervare, che non darà già l'animo al voſtro Tillotſon di provare, che la ſentenza de' Cattolici intorno alla ſalute di voi altri venga da mancanza di Carità, e che perciò la noſtra non ſia la vera Chieſa: baſtando ſolamente riflettere, nulla inſegnarſi da noi, che non ſia ſtato inſegnato ſu queſto punto dai Santi della primitiva Chieſa, la quale ſpererei che non ardiſte di chiamare Scuola d'iniquità, e Chieſa abbandonata da Dio, e quel che toglie ogni dubbio, chi altrimenti inſegnaſſe, avrebbe contra di ſe le divine Lettere, e tutta la Tradizione. Ma ſe non potrà egli provar ciò, egli è ben facile ai Cattolici il dimoſtrare, che appunto nelle Chieſe de' Proteſtanti manca la *Carità*, e però non poter' elle mai eſſere la vera Chieſa di Dio. Avete udito S. Proſpero, che non truova la *Carità* in chiunque ſi ſepara dall'Unità della Fede. Queſta è ſempre ſtata, e ſempre ſarà la voce e la ſentenza della vera Chieſa. Da che il divino noſtro Maeſtro, e dopo lui i ſuoi Apoſtoli hanno sì premuroſamente raccomandato, che ſi conſervi l'Unità, e che non ſi facciano Sciſmi nella Chieſa di Dio: chiunque ha voluto ſepararſene, e far diviſioni, è ſempre ſtato conſiderato come privo affatto di Carità, ed ineſcuſabile preſſo Dio a cagione di queſto gran difetto, e della intollerabil ſua Superbia. Non vi cito i paſſi della Scrittura, perchè ben noti. Aſcoltate ſolo ciò che dice uno de' Padri Apoſtolici; cioè un diſcepolo degli Apoſtoli, ed è S. Ignazio Martire, il quale ſcrive nell' Epiſtola a quei di Filadelfia. *Non v' ingannate, Fratelli miei. Se alcuno ſeguita chi fa Sciſma, non conſeguiſce l' eredità del Regno di Dio.* Lo ſteſſo ripete egli in altri luoghi. Chiariſſime ancora ſon le parole di S. Ireneo, Scrittore non molto lontano dagli Apoſtoli, dove dice, che Dio *Judicabit*, cioè condannerà (a), *& eos, qui Schiſmata operantur, qui ſunt inanes, non habentes Dei Dilectionem, ſuamque utilitatem potius conſiderantes, quam UNITATEM ECCLESIAE, & propter mo-*

Fff 2 *dicas*

(a) S. Iren. Lib. IV. Cap. 33. contra Haeres.

Digitized by Google

dicas & quaslibet cauſſas magnum & glorioſum corpus Chriſti conſcindunt & dividunt, & quantum in ipſis eſt, interficiunt: pacem loquentes, & bellum operantes. Nulla enim (badate bene a queſto) *ab eis tanta poteſt fieri correctio, quanta eſt Schiſmatis pernicies.* Ma ſpezialmente S. Cipriano nel Trattato *de Unitate Eccleſiae*, e S. Agoſtino ne' ſuoi Libri contra de' *Donatiſti* trattano queſto punto, con dimoſtrare ad evidenza la ſomma iniquità, e il mancamento di *Carità* in chi fa Sciſma, e ſi ſtacca dalla Chieſa univerſale, di maniera che nè pure col Martirio ſi può cancellare sì gran peccato da chi non ſi ravvede. Le ragioni e pruove loro ſono aſſaiſſime, e non ammettono riſpoſta. Il medeſimo ancora hanno inſegnato gli altri Santi. Vengo ora a voi, e vi chieggo, ſe crediate d'eſſere nel numero de' Sciſmatici. Se mai mel negaſte, io non ho che da ricordarvi, che i primi Autori della voſtra Setta erano Cattolici d'origine; la Chieſa Cattolica gli aveva generati in Gesù Criſto; loro aveva inſegnato la verità della Fede; loro avea dato i Sagramenti, e meſſe nelle lor mani le ſagre Scritture. Lo ſteſſo Arrigo VIII. autore poſcia della ribellione, meritò il titolo di *Difenſor della Fede*, non già per avere difeſo le falſe dottrine di Lutero, Zuinglio, Calvino ec. nè i dogmi non ancora allor nati della Chieſa Anglicana; ma sì bene la Fede e i dogmi della Chieſa Cattolica Romana. Nè mi potete negare, che queſta Chieſa non foſſe allora in poſſeſſo del Miniſtero Apoſtolico, paſſato fino a quei dì di mano in mano per la ſucceſſione de' Veſcovi, ſiccome ancora mi concederete, che queſta era la Chieſa Cattolica ed Univerſale, riconoſciuta da chiunque teneva il Simbolo degli Apoſtoli. Ora eſſendoſi da queſta Chieſa ſeparati, e avendo fatto Sciſma i voſtri Novatori al pari d'altri ſeparati in Germania, e in Francia (coſa pur troppo notoria, ma non mai abbaſtanza deplorabile) la conſeguenza è chiara, che coſtoro ſecondo i principj da noi poſti lacerarono ſenza Carità la Chieſa di Dio, e ne fondarono altre, nelle quali non fu Carità, nè ſarà giammai, finchè non tornino all'ovile di Criſto; e perciò Chieſe mancanti di un *ſegno eſſenziale della vera Chieſa di Dio*, e Chieſe condannate da tutti i Santi Padri. Se voi riprovate i Donatiſti, ed altre ſimili Sette: come non riconoſcerete nella condannazione di quelle la voſtra, da che avete fatto lo ſteſſo ſmembramento, che quelle, dalla Chieſa matrice e venerata per vera e legittima, e per tanti Secoli anche dai noſtri Maggiori Ingleſi? E qui aſcoltate ciò che dice il voſtro Tillotſon nel Serm. XLIII. *Senza dubbio* (ecco le ſue parole) *egli è un grandiſ-*

ſimo

ſimo Peccato lo ſprezzare la Comunion della Chieſa, o il ſepararſene, finchè vi ſi può dimorare ſenza peccato. Ma quando le coſe ſon venute a un tal punto, che biſogna neceſſariamente o diſubbidir Dio in compagnia, o ubbidire a lui ſolo: ſi dee certamente preferire l'ubbidienza a Dio, qualunque coſa ne poſſa avvenire, e far profeſſione della ſua verità. E il parlare diverſamente, queſto è un condannare tutta la Riforma, cioè dire, che Lutero avrebbe maliſſimo fatto a ſepararſi dalla Chieſa Romana, ſe alcun' altro non ſi foſſe congiunto ſeco in così bel diſegno. Tenete ſaldo, vi prego, queſta confeſſione del Tillotſon, cioè eſſere *un grandiſſimo Peccato il ſepararſi dalla Comunion della Chieſa*. Aggiugne egli dipoi, che ſi può e ſi dee ſeparare, quando non ſi può dimorare in eſſa Chieſa *ſenza peccato*; e a queſto ſegno s'era appunto ſecondo lui arrivato, allorchè ſaltò fuori la preteſa Riforma. Cioè dice quel medeſimo, che dicevano i Donatiſti, e che han detto tanti altri Sciſmatici, e poſſono dire da qui innanzi tutti coloro, che vorranno far delle Sciſſure, e ſpacciare Ereſie nel Criſtianeſimo. Baſtò egli forſe, e baſterà tale preteſto e ſcuſa, che non manca ad alcuno, nel Tribunale di Dio e degli Uomini, per far delle Sciſme, e predicar delle nuove dottrine? Oh direte voi: era evidente, che la Chieſa Romana inſegnava degli Errori, e delle dotrrine contrarie alle ſagre Scritture. Evidente? Mi diſpiace di doverlo dire: non Evidenza veruna, non Zelo alcuno, non timore, e molto meno certezza di peccare; ma sì bene la vile Incontinenza, e l'intollerabil Superbia, miſchiata con altre Paſſioni, quella fu, che ſuſcitò i Luteri, i Carloſtadj, i Calvini, Arrigo VIII. e tutta l'altra gran turba dei Novatori. Non ſolamente le Chieſe Cattoliche, le quali erano, e ſempre ſono ſtate in maggior numero, che tutte le Proteſtanti, non che più dell'Anglicana, non trovavano già, nè truovano queſt' Evidenza d'Errori; anzi han provato a voi, e pruovano concludentemente tutto l'oppoſto; e v'ho dato anch'io qualche lume di queſto. Credete voi, che non abbiano teſta, intendimento, ſapere, e premura di ſalvarſi tanti Cattolici d'Italia, Francia, Spagna, Germania, Polonia, Ungheria, e di tant'altre Chieſe del Cattoliciſmo? C'è di più: di queſti Errori, e molto meno di queſta Evidenza d'Errori, per tanti Secoli addietro non ſi erano accorti tanti Santi, tanti Uomini dotti, e grandi Ingegni, de' quali abbondò anche l'Inghilterra. Anzi nè pure ſe n'avvidero per più anni dopo la naſcita funeſta dell' Ereſia di Lutero i dotti Ingleſi. Chi dunque tutto ad un tratto rivelò a loro queſto grande arcano, cioè i preteſi Errori della Chieſa Roma-

Romana, e che non ſi poteva ſtare *ſenza peccato* nella Comunione di lei? E quello che finiſce di ſcoprire inſuſſiſtente, per non dire ridicola, una tal pretenſione, ſempre è ſtato, e ſempre ſarà l'avere le Sette de'Proteſtanti, con sì gran Varietà e Contrarietà fra loro accuſata d'errori la dottrina de'Cattolici, e propoſta la propria, che anche tutto dì eſſi vanno mutando. Lo Spirito di Dio è Spirito d'Unità, e non già di Diviſione, e non già di Variazione. Ma ſe non erano, e non ſono evidenti, gli Errori della Chieſa Cattolica (e chiunque de'voſtri ama la ſincerità, non avrà ardir di negarlo) difendete, ſe potete, da un'atroce Ingiuſtizia, e mancamento inſieme di *Carità*, i voſtri Maggiori, che profferirono sì orribil ſentenza contra di queſta Chieſa, e condannarono tutta la gran Repubblica dei Paſtori, e Fedeli, uniti in tante Chieſe della Criſtianità, e non ſolamente di quel tempo, ma di tanti Secoli addietro. Non negano i voſtri eſſere *un grandiſſimo Peccato il ſepararſi dalla Chieſa*, eſſendo queſto un Dogma evidente, inſegnato ancora da tutti i Santi Padri, i quali di più aggiungono, che dalla Società della Chieſa Cattolica niuno ſi ha mai da ſeparare, per qualunque preteſto o ragione, che poſſa allegare, perchè Criſto ha promeſſo il ſuo Spirito e la Verità a queſta Chieſa ſino alla fine del Mondo; e la Chieſa è, ed ha ſempre da eſſere *Una*; e chiunque ſe ne è ſeparato in addietro, è ſempre ſtato conſiderato e riprovato come Sciſmatico ed Eretico. Nello ſteſſo Catechiſmo de'Calviniſti ſo che è approvata queſta Maſſima fondamentale, e debbono accordarla anche gli Anglicani. Come dunque vi crederete voi ſalvo, ſeguitando una delle Sette de'Proteſtanti, la quale mettendoſi ſotto i piedi queſto Dogma evidente, ſenza avere evidenza de'preteſi Errori della Chieſa Romana, fece due Secoli ſono, quel miſerabil ſalto, che voi ſteſſo avrete condannato in tanti altri Novatori od Ereſiarchi de'Secoli antecedenti? Non crederei poſcia, che aveſte biſogno del mio ajuto per conoſcere, che galante ragione ſia quella del voſtro Tillotſon, dove fa ſapere a voi altri, che *il parlare diverſamente, queſto ſarebbe un condannare tutta la Riforma, cioè dire, che Lutero avrebbe fatto maliſſimo a ſepararſi dalla Chieſa Romana*. Anche i più ſenſati e diſcreti fra i dotti Ingleſi, dopo avere ſinceramente eſaminato le dottrine della Chieſa Cattolica, non trovano giuſto motivo d'eſſerſi ſeparati da lei; ſuppongo ancora, che tutti deteſtino i Donatiſti, e chiunque vuol ſepararſi dalla Chieſa piantata da Criſto. Ma il Tillotſon non vuol che ſi dica, perchè ſi verrebbe a condannar tutta la Riforma; e maſſimamente Lutero,
che
Digitized by Google

che prima degli altri ſpalancò le porte allo Sciſma. Cioè egli mette per coſa certa, che Lutero ben'operaſſe, quando di queſto appunto ſi dubita e ſi fa quiſtione. Anzi ſe coſtì ſi giudica dai Saggi, che non fu bene il fare Sciſma in Inghilterra, conſeguentemente s'intende e ſi giudica, che anche Lutero operò maliſſimo a farlo in Germania. E tanto più s'intende al conſiderare ſenza paſſione e prevenzione, ſe Dio amante della ſua Chieſa, ſi poſſa eſſere ſervito per riformarla, cioè per abbatterla, di uno ſtrumento tale, i cui vizj, traſporti, e dogmi pernicioſi credo ch. nè pure a voi ſieno ignoti.

Sicchè dopo aver trovato, che i voſtri Antenati in vece di pacificamente riflettere alla neceſſità di ſtare uniti alla Chieſa Cattolica, che gli aveva generati, e alla gran premura del divino Salvador noſtro eſpreſſa in S. Giovanni XVII. 11. 21. allorchè prega l'eterno ſuo Padre, affinchè i ſuoi Diſcepoli e Succeſſori non facciano diviſioni, ma *ut ſint unum*, *ſicut & nos* (il che per la Dio grazia s'è verificato ſempre, e ſi verifica nella vera Chieſa Univerſale); e ſenza far caſo de'Santi Padri, che concordemente inſegnano il precetto dell'Unità; e ſenza badare all'eſempio, ch'eſſi pure deteſtano, di tanti altri Settarj, o antichi o moderni: formarono il deplorabile Sciſma, che dura tuttavia, e ſenza evidenza della Verità proferirono la più orribil ſentenza, che poſſa mai immaginarſi, contra la Chieſa Cattolica, da cui avevano ricevuto la vita e il latte: ne viene per diritta conſeguenza, che non fu in eſſi nè Giuſtizia, nè Carità, e queſto eſſenzial ſegno della vera Chieſa mancherà ſempre alla voſtra, finchè ceſſata la ribellione ritorniate in ſeno di queſta voſtra Madre, che tanto vi ſoſpira, e prega Dio continuamente per voi. Maggiormente poi v'accorgerete, ſe ſia in voi Carità, o nò, conſiderando, che voi in condannare tante Chieſe d'oggidì, delle quali ſi forma la Chieſa Cattolica, condannate ancora, e chiamate Maeſtri e ſoſtenitori d'Errori tanti Santi e Dottori del Criſtianeſimo, vivuti ne'primi cinque Secoli, e venerati anche oggidì dalla noſtra Nazione. E fate cadere la ſteſſa condanna addoſſo all'umile e ſantiſſimo Papa Gregorio il Grande, e al celebre S. Agoſtino Arciveſcovo di Cantorberì, dai quali principalmente riconoſce l'Inghilterra la Fede di Gesù Criſto. Imperocchè certiſſima coſa è, non eſſerci Dogma alcuno fra noi, che non ſi truovi approvato e predicato dai Padri, e Concilj de'ſuddetti primi cinque Secoli, e che non foſſe inviato o portato in Inghilterra da que'due Apoſtoli noſtri, e non veniſſe approvato dalla Chieſa Cattolica d'allora, di modo che la dottrina della Chieſa Romana

mana d'oggidì chiaramente ſi comprova concorde con quella de'ſuddetti, e degli anteriori Santi Padri. Ora dove è la *Carità* in voi allorchè conculcate l'autorità e gl'inſegnamenti di que'Santi in ciò che riguarda la Dottrina de'Cattolici, e li credete in quello che a voi non piace, cotanto ingannati? Che ſe pure accordate, che in que' tempi la Chieſa era vera Chieſa: ragion non vi reſta di negare queſto titolo alla Chieſa Cattolica d'oggidì, la quale ne'ſuoi Dogmi non diſcorda da quella d'allora. Finalmente non ſo come mai poſſiate vantare voi altri la *Carità*, qualora trattate, e pubblicamente trattate da *Anticriſti* i Romani Pontefici, e chiamate la Chieſa Romana *la gran Proſtituta*, con altri obbrobrioſi titoli, quando non potrete di meno di non conoſcere l'inſuſſiſtenza ed ingiuſtizia di queſte inſolentiſſime ingiurie, e quando adoperate tante calunnie e bugie (ſiccome v'ho brevemente accennato di ſopra) con far credere al Popolo voſtro, che ſia Dogma della Chieſa Cattolica quel che non è, e con far tanti ſchiamazzi d'*Idolatria*, ſenza voler capire, quanto ſia lungi da queſto gran delitto la dottrina de'Cattolici.

Tanto men poi tollerabile ſpero che comparirà a voi la ſciſſura fatta dai voſtri Maggiori nella Chieſa di Dio, qualor vi mettiate a conſiderar quietamente la ſoſtanza e gli effetti della preteſa Riforma de'Proteſtanti. Tutta l'antica Chieſa ha ammeſſo oltre alle divine Scritture le Tradizioni ben fondate; ha riconoſciuto l'autorità e infallibilità ne'Concilj generali, e il Romano Pontefice per Capo viſibile della Chieſa di Dio, e un Primato d'autorità in lui. Voi avete negato tutto, ridotta tutta la Regola della Fede alla ſola Scrittura, e al giudizio d'ogni particolare in intenderne e fiſſarne i ſenſi. Queſto falſo Principio (biſogna ch'io torni ad inculcarvelo, come coſa troppo importante) oſſervate un poco, dove vada a finire. Cioè a riſuſcitare tutte le Ereſie de'Secoli paſſati; a confermare nella ſua credenza ciaſcuna preſente Setta, quantunque più deforme, fra i Criſtiani; e ad aprire la porta ad infinite altre, che poſſono sbucar dall' Inferno. Non v'ha Ereſia o Sciſma (lo ſapete pure) che non fondi ſulle Scritture la ſua anche più peſtilente dottrina. L'hanno tante volte detto i Santi Padri, e ne abbiamo tutto dì ancor noi la ſperienza ſotto gli occhi. Se voi credete, che ci ſieno ſtati, e ci ſieno tuttavia degli Eretici e Sciſmatici, i quai pure col manto delle Scritture ſi coprivano, e ſi cuoprano tuttavia, credendo d'interpretarle eſſi meglio degli altri: come mai non vi cade in penſiero di poter'eſſere ancor voi nel numero di queſti infelici, da che

niuno

niuno può rendere voi certo, che il ſenſo da voi attribuito alle Scritture, ſia il vero; e nè pur ſiete ſicuro, che i voſtri Traduttori Volgari abbiano ben colpito il ſenſo e la mente dei divini Libri; e nè pure avete chi vi aſſicuri, quai ſieno i veri Libri Canonici? In oltre, quantunque voi dichiate di approvare i primi Concilj generali, chiara coſa è, che il Principio voſtro guida ad autorizzare chiunque voglia recedere dalla dottrina e dai decreti di quelli, perciocchè non volendo voi riconoſcere la Chieſa dotata da Dio del privilegio dell' Infallibilità, diſpenſate ciaſcuno dall' obbligazione di ſottomettere il ſuo giudizio ai decreti di qualſivoglia Concilio.

Ancorchè poi Gesù Criſto abbia promeſſo di aſſiſtere alla ſua Chieſa, e di conſervarla *ſino alla fine del Mondo*, hanno i voſtri Maggiori fatto credere al Popolo, che a verificar queſta infallibil promeſſa baſta il dire, eſſerſi impegnato il Signore ſolamente *a fare in maniera, che vi ſia ſempre in un luogo o in un' altro qualche perſona, che profeſſi apertamente la ſua ſanta e divina Religione:* queſte ſon parole del voſtro Tillotſon nel Serm. XLIII. Ed io mi maraviglio, che non abbiate peranche aperti gli occhi a conoſcere, in quali tenebre vi abbia ſpinto l'impegno de' Novatori voſtri Maeſtri, per ſoſtenere a diritto e a roveſcio l'empia ſeparazione, ch'eglino han fatto della Chieſa vera di Criſto. Voltate e rivoltate i Libri, troverete più chiaro del Sole, che il nome di *Eccleſia*, da noi mutato in *Chieſa*, altro non ſignifica, nè può ſignificare, che *Unione e Congregazion di Fedeli*. Le Chieſe di Teſſalonica, di Macedonia, di Smirna, di Pergamo ec. nominate dagli Apoſtoli, erano tutto il Corpo de' Criſtiani di quelle Città o Provincie. E tutte queſte Chieſe, cioè Congregazioni particolari di diverſe popolazioni, unite dalla Carità inſieme colla ſteſſa profeſſione di Dogmi e di Sagramenti, formavano, e formano la *Chieſa Univerſale*, o ſia la Congregazione ſanta di tutti i Fedeli, che ancor voi recitando il Simbolo della Fede confeſſate di accettare e venerare. *Chieſa* ancora fu chiamata la Congregazione del Popolo Giudaico, prima che veniſſe il Salvadore. Ora egli è evidente, che ſi fa forza alle parole di Gesù Criſto, e ſi adultera il ſenſo della divina Scrittura, allorchè dicendo il Signore in S. Matteo XXVIII. 20. *Ecce ego vobiſcum ſum in omnibus diebus uſque ad conſummationem Saeculi*, egli promiſe l'aſſiſtenza ſua efficaciſſima e celeſte, non a *qualche perſona* particolare, come vorrebbe farvi credere il voſtro Tillotſon, ma al Corpo della ſua Chieſa e ai Succeſſori degli Apoſtoli, cioè a quella Congregazione univerſale de'

Digitized by Google

Fedeli, ch'egli aveva piantata colla ſua predicazione, e innaffiata col ſuo preziosiſſimo Sangue, e che S. Paolo dice d'avere perſeguitato, e di cui Criſto è Capo inviſibile, Epheſ. v. 23. *Chriſtus eſt caput Eccleſiae*. E Coloſſ. I. 18. *Et ipſe eſt Caput Corporis Eccleſiae*. La Chieſa fondata da Gesù Criſto, voi lo vedete, era un *Corpo*, una Congregazione, un Popolo abbracciante tutti i Paſtori, e tutti i Fedeli; e non già qualche teſta particolare, e molto meno qualche perſona dogmatizzante, o ſegregata da queſto Corpo. E tal Congregazione profeſſante la Fede vera di Gesù Criſto non era Inviſibile, ma Viſibile, acciocchè foſſero ineſcuſabili que' Giudei e Gentili, che non voleano profittare del ſuo celeſte lume. Che ſe ai Paſtori d'eſſa Chieſa nel medeſimo tempo diſſe il divino Maeſtro *Euntes ergo docete omnes gentes*, *Baptizantes &c. docentes eos ſervare omnia*, *quaecumque mandavi vobis*: potete immaginar voi, che una tal Chieſa poteſſe mai divenire inviſibile, poteſſe mai ridurſi ſolamente a *qualche perſona* particolare profeſſante apertamente la vera Religione, e poteſſe infin divenire Maeſtra d'errori, ſenza contrariare all'eſpreſſa infallibil promeſſa di Dio? Il privilegio e l'aſſiſtenza, che il Signor noſtro concede alla Chieſa ſuddetta, evidente coſa è, che riguarda tutta la Congregazione dei Criſtiani, unita col vincolo della Fede, e della Carità, e non già *qualche perſona* ſognata a capriccio da chi vorrebbe pure in queſti ultimi tempi fare ſcomparire l'enorme delitto dello Sciſma de' ſuoi Maggiori, tuttochè ſappia, che gli Albigenſi, i Waldeſi, e ſimili Eretici inſegnavano enormità deteſtate anche dai noſtri Ingleſi. Similmente è più chiaro del Sole, che tal privilegio ed aſſiſtenza ſi ſtende ai Succeſſori degli Apoſtoli, perchè dee durare *ſino al fine del Mondo*; e maſſimamente ſi ſtende ai Succeſſori di S. Pietro, avendo Gesù Criſto detto in S. Matteo XVI. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram aedificabo Eccleſiam meam*, ſiccome eſpongono aſſaiſſimi Santi Padri, e non niegano i più ſinceri fra i Proteſtanti. Qual privilegio poſcia abbia da avere la Chieſa ed union de' Fedeli, fondata ſopra queſta Pietra, o pure ſopra Gesù Criſto, come voi altri intendete: lo dice immediatamente di ſua bocca lo ſteſſo Redentore, aggiugnendo: *Et portae Inferi non praevalebunt adverſus eam*. Cioè nè le perſecuzioni de' Gentili, nè le batterie degli Eretici potranno mai eſpugnar queſta Chieſa; e in eſſa durerà ſempre la vera mia dottrina, i miei Sagramenti, e la ſantità della vita. E notate, che il Signore, come dice S. Paolo Epheſ. IV. 11. diede a queſta Chieſa Profeti, Evangeliſti, Paſtori, e Dottori *ad conſummationem*

ſancto-

ſanctorum in opus miniſterii, in aedificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes &c. cioè ſino al fine del Mondo, *ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae.* Vedete voi qui, da chi ſi hanno da laſciar condurre i Criſtiani: Oſſervate ancora, che tutte queſte promeſſe, fatte da chi non può mentire, e ha forza per eſeguirle, ſono aſſolute, e non condizionate. Sapeva ben Gesù Criſto, che non mancherebbono nella Chieſa dei cattivi Criſtiani, degli abuſi, delle Ereſie. Ciò non oſtante, egli impegna la ſua parola d'aſſiſterla, e che le porte dell'Inferno non prevaleranno mai contra di eſſa. Ora queſti ſon paſſi chiari, e tali, che han fatto ravvedere tanti e tanti di que' Proteſtanti, che non hanno accecata la mente, e pervertito il cuore dalla lor Setta, ed hanno un ſincero amore della Verità, e zelo vero per l'eterna loro ſalute. Nè mi ſtate di grazia a citare Malachia II. 7. nè Iſaia LIX. 21. nè i ſette mila de' tempi d'Elia, perciocchè oltre al provarſi, che a' tempi d'Elja la Chieſa d'Iſraello fu Viſibile, regnando allora Gioſafat promotore del culto di Dio nella Tribù di Giuda, per tacer'altre riſpoſte: noi ſappiamo che alla Chieſa Giudaica non fu accordato da Dio il privilegio dell' Indifettibilità, ſiccome è di Fede, che fu conceduto alla Chieſa di Criſto; ed è parimente di Fede, che quel paſſo d'Iſaia riguarda la Chieſa Criſtiana, e non l'Iſraelitica, aſſicurandoci di queſto l'Apoſtolo Rom. XI. 26.

Un'occhiata adeſſo, ſe non v'è moleſto, date ancora al frutto e agli effetti de' preteſi Riformatori. Dopo avere i voſtri nuovi Apoſtoli, non però mandati da Dio, e privi ſenza dubbio di tutti i contraſſegni dell'Apoſtolato, declamato, eſagerato, e vomitato tante orride ingiurie contro la dottrina e i riti e coſtumi della Chieſa Cattolica, e aſſunto di reſtituir queſta Chieſa all'antica ſua purità e ſplendore: avrebbe dovuto ognuno aſpettarſi di vedere rifiorire tra i Proteſtanti quella ſantità di Dogmi, ed emulazione nelle Virtù, che ſi mirava ne' primitivi Criſtiani. Ma per diſgrazia comparve tutto l'oppoſto. I buoni diventarono cattivi; i cattivi peggiorarono; e la corruzion de' coſtumi s'accrebbe in quella greggia ſteſſa, che tanto gridava contra de' Cattolici. Se ne voleſte le pruove, le avrei in pronto, preſe dai Proteſtanti e Scrittori di que' medeſimi tempi. In oltre doveva lo Spirito di Dio, ſe veramente foſſe abitato ne' preteſi Riformatori, partorire l'Unità, la Carità, la Pace. Tutto il contrario avvenne, di modo che chiunque ſapeva ben diſcernere gli ſpiriti, chiaramente connobe, non venire sì fiero movimento da Dio, il quale,

le, ſecondochè dice l'Apoſtolo 1. Cor. xiv. 33. *non eſt diſſentionis Deus, ſed pacis, ſicut & in omnibus Eccleſiis ſanctorum doceo*; ma sì bene dal Maligno Spirito, ſeminatore di diſcordie e di Sciſmi. Nè occorre, ch'io vi ricordi, in quante Sette maggiori e minori, e tutte fra loro diſcordi, ed anche nemiche, ſi divideſſero i Capi ribelli dalla vera Chieſa di Dio, ſuperbamente attribuendoſi cadaun d'eſſi di ſaper più degli altri, ma col ſoſtenere oggi una dottrina, e mutarla nel domani: ſegno maniſeſto, che non era in loro la Verità. Pur troppo la ſola Londra vi può mettere ſotto gli occhi tutte quelle deplorabili ſciſſure, oggidì fra voi viventi, colla giunta ancora de'voſtri Quaccheri, degli Arminiani, e probabilmente d'altre Fazioni, che voi più di me conoſcerete. Ma il ſolo conſiderare, come la Religione di Criſto nella gran Brettagna giace diviſa e lacerata, e che queſto orribil frutto avete raccolto dall'eſſervi ſeparati dall'antica noſtra Madre la Chieſa Cattolica, dee baſtare a chiunque ſa ben rifletttere, per intendere, che non poſſono mai eſſere ſtati inviati da Dio gli Autori di tante Sette e diſſenſioni per purgare e riformare la Chieſa ſua; e che è impoſſibile il giuſtificarne non meno i principj, che la continuazione preſſo il Signor noſtro, il quale tanto ama ed eſige da' ſuoi Criſtiani l'Unità; e avere la gran Brettagna, ſolamente occaſione di piangere per sì brutto guadagno, giacchè i cattivi ſotto preteſto di riformare la Religione e la Chieſa l'hanno sì lacerata, confuſa, e fatta divenir deforme, e ſprezzabile ſpezialmente preſſo tutti gl'increduli.

Quello che è più ſtrano, voi altri vantate o ſimulate la concordia in tanta diſcordia, per ingroſſare il partito della voſtra ribellione. Ci aveva fatto ſapere il Signore in S. Matteo vii. 14. che è *anguſta e ſtretta la porta* della Salute; *larga la porta*, *e ſpazioſa la via*, *che guida alla perdizione*. Queſto vien confermato da altri paſſi delle Scritture, e da tutti i Santi Padri. Son venuti i Capitani coraggioſi della preteſa Riforma con picconi ed arieti, a fine di slargare quell'*anguſta porta*; e ſecondo loro l'hanno renduta larga e ſpazioſa come l'altra. Cioè hanno inſegnato, che baſta aver la Fede per eſſere giuſtificato preſſo Dio; e che queſta Fede non ſi perde mai; e non eſſere neceſſarie le Opere buone alla Salute; ed eſſere impoſſibili ad oſſervare i Comandamenti di Dio, con rigettare per queſto l'Epiſtola di S. Jacopo, e con altre ſentenze, che fanno orrore al ſolo rammentarle, perchè ne ſeguita, che tutti i Cattivi, ed operatori delle iniquità, purchè abbiano Fede, non han da temere la dannazio-

nazione eterna, e poſſono ſeguitare allegramente nel cammino de'Vizj. Ora ſe è vero, ch'eſſi inſegnarono sì fatti Dogmi, o che dai loro inſegnamenti intorno alla Fede naſcono sì orride conſeguenze: queſto è bene un roveſciare affatto il Vangelo, e la fondamental dottrina ed economia della Religione di Criſto. E pure voi vi affratellate con tali Maeſtri, e coi profeſſori di queſti sì empj e ſcomunicati Dogmi, e vi perdete ſolo a ſchiamazzare contra i Cattolici o per dottrine, che falſamente loro attribuite, o per altre, le quali ſono chiaramente giuſtificate da eſſi Cattolici, e non dovrebbono in fine dare a voi altri faſtidio alcuno, come ſarebbe per eſempio nell'Eucariſtia la tramutazione della Soſtanza nel Corpo e Sangue del Signore. Perchè mai ſe non inveite contra de'Luterani, che pure ammettono la real Preſenza in quel Sagramento (nel che conſiſte il punto importante di queſta controverſia) fate poi tanto ſtrepito contra de'Cattolici intorno alla maniera, con cui ivi è preſente il Signore? Che ſe i più ſaggi fra i Luterani e Calviniſti nella dottrina della Fede e delle Opere buone confeſſano oggidì, che Lutero e Calvino s'ingannarono, con allontanarſi perciò dai loro inſegnamenti in queſto propoſito, che è d'incredibil conſeguenza per gli Coſtumi: ſto a vedere, che non intendiate una volta, come ſieno da abborrire Patriarchi sì fatti delle preteſe voſtre Riforme, quando fin dai loro diſcepoli ſon riconoſciuti per Autori di pernicioſiſſime e falſe dottrine.

Io poi non ſon qui per diſaminare l'Anglicana Confeſſione di Fede. Di una ſola coſa vi prego, ritornando, onde cominciai il ragionamento mio; cioè che facciate mente agli effetti del voſtro primo Principio, conſiſtente nel volere la ſola Scrittura per erario della voſtra credenza, ſprezzando l'autorità della Chieſa, le Tradizioni e le interpretazioni de'Santi Padri, e laſciando ad ogni particolare il giudizio intorno ai ſenſi e alla mente di que' divini Libri. Già v'ho detto (e queſto è più chiaro del Sole) che voi ſtabilite una Regola dirittamente rivolta a giuſtificare ed aſſodare ogni Ereſia nata, e che poſſa naſcere; perchè voi non potete attribuirvi maggior lume e intelligenza che gli altri. Secondariamente dovreſte pur conoſcere, dove ſia andata a finire queſta sfrenata Licenza, che voi avete laſciato ai voſtri Ingegni, ed è tanto riprovata e condannata da tutta la primitiva Chieſa, e da ogni Santo Padre, e quel che è più, dalle ſteſſe divine Scritture. Non mancano certo d'Ingegno le teſte Anglicane, ma hanno anch'eſſe biſogno di briglia; e il dire, che la Scrittura ſola è la loro briglia, è un dir nulla, perciocchè vantano

queſto

queſto freno anche le altre Sette, e fin le più peſtifere, de'Criſtiani; e pure che diſcordia, e che maſſicci errori non ſi oſſervano in eſſe? Venendo laſciati in balìa di ſe ſteſſi i ſuperbi cervelli umani, ſenza obbligazione di conformarſi alle deciſioni della Chieſa, ed eſſendo anſioſi non pochi di novità, e tutti di penſare, giudicare, e vivere a loro arbitrio: che maraviglia è, ſe la Fede, ſe la Pietà va mancando, e ſe ſi arriva fino al Pirroniſmo, e appreſſo all'Ateiſmo? Qualora voi non mi voleſte concedere, che queſti mali effetti pubblicamente compariſcono nella Religione dell'Inghilterra d'oggidì, io ve ne convincerei colla confeſſione dello ſteſſo voſtro Tillotſon, il quale nel Serm. III. atteſta, che *la Pietà da alcuni anni in quà è andata molto ſenſibilmente in decadenza fra noi*. Aggiugne di più, che *l'Ateiſmo s'è gittato nel noſtro paeſe, e reſtar egli ſorpreſo al mirare i progreſſi, ch'eſſo vi ha fatto*. Sì gran diſordine lo mirava e piangeva il celebre voſtro Roberto Boyle, e però fondò quell'inſtituto lodevole, che ha prodotto sì bei Libri intorno alla *Religion naturale*, ma ſenza frutto alcuno intorno alla Religion *rivelata*, trinciata in tante Sette fra voi, o calpeſtata e deriſa da tanti. Ne attribuiſce il Tillotſon la colpa alle Guerre Civili; ma non toccò il vero fonte, cioè il trovarſi i voſtri Ingegni affatto colla briglia ſul collo, e ſprezzanti di quelle ſalutevole e neceſſarie Regole, che la Scrittura, e i Santi Padri, e tutta la Chieſa primitiva, e per tanti Secoli l'Inghilterra ſteſſa, hanno inſegnato e praticato. Però abbiam veduto negli anni addietro i primi voſtri Dottori combattere ſenza roſſore alcuno contra i Dogmi della medeſima Chieſa Anglicana. Si vide pure l'*Whiſton* divenir protettore d'Ario, il *Clendon* avvocato di Socino, e rinovellato il Pelagianiſmo dal Vitby. S'è veduto il rinomato Samuele *Clarck* impugnare furbeſcamente anch'egli la dottrina della Trinità, e voi altri ſtarvene a mirar la battaglia colla medeſima fredezza e indifferenza, con cui udreſte parlare di una controverſia fra il gran Mogol e il Re di Galconda. Il voſtro Tommaſo *Burnet* non ha parimente ai dì noſtri avuto ſcrupolo di eſcludere dal Cielo l'Anime de'Giuſti defonti, e di eſentare dall'Inferno del Fuoco i Cattivi ſino al giudizio eſtremo, con toglier anche l'Eternità ad eſſo Fuoco: nella qual'ultima ſentenza il Tillotſon ha aſſai fatto conoſcere che anch'egli inclina; Così il *Gatakero* ha ſnervata l'efficacia del Batteſimo de'Fanciulli. E che dirò del famoſo *Dodwello*, che ai dì noſtri con rinnovar vecchi errori ſoſtenne eſſere l'Anima umana di ſua natura mortale, e ſolamente per privilegio immortale? e del *Locke*, il qua-

il quale ha laſciato in dubbio, ſe queſta Immortalità le ſi poſſa attribuire? Mi vergogno ancora di ricordarvi l'empietà del voſtro *Wbolſton*, che pochi anni ſono intimò guerra pubblicamente ai Miracoli di Gesù Criſto, e con un poco di prigionia pagò il reato di sì enorme temerità. Di ſimili pubblici inſulti alla Religione voi ne ſaprete ben più di me, che più non vivo fra la confuſione delle voſtre diſunioni. Ma queſto è pure un'andar per le poſte all'Ateiſmo, e uno ſtudiarſi di animare i malvagi all'iniquità, e di maggiormente confermare gl'increduli, ne' lor ſentimenti. E queſti pure ſono i deplorabili frutti della voſtra Riforma, e dell'avere colla ribellione alla vera Chieſa di Criſto ſquarciato ogni argine, che la Legge ſanta ha meſſo alla Superbia ed inſtabilità degli umani ingegni. Li vedete voi, o non li vedete? Se non avete occhi per vederli, compiango la voſtra cecità. Ma ſe pur li vedete, come non arrivate ancora a conoſcere, dove menino i principj voſtri? E come ſiete ſicuro in coſcienza a dimorare più lungamente in una Comunione, che tanto vanta le divine Scritture, e in eſſe fa naſcere tutto ciò, che più ſi confà colle umane Cupidità, e fa credere gli ſteſſi divini Libri un ſeminario di diſcordie, e un'Arſenale, dove ogni Ereſia truova armi per propria difeſa; e dove i voſtri Riformati Calviniſti trovarono aſſai fondamento per commettere l'orrendo misfatto di levar la vita ſopra un'obbrobrioſo palco all'infelice Re voſtro Carlo I.? E i voſtri poſcia accuſeranno la Chieſa Cattolica di Crudeltà, e di poca Carità? A queſti precipizj guida il non voler voi più riconoſcere la voce e l'autorità di quella Chieſa, che Dio ha coſtituito per Colonna e Scuola della Verità.

Io quanto a me non laſcio di rendere continuamente grazie alla ſomma bontà di Dio, il quale mi ha chiamata per ſua miſericordia dalle tenebre alla luce, e mi ha ridotta nel ſeno di quella buona Madre, da cui la noſtra Inghilterra riconoſce il lume del Santo Evangelo, e che per tanti ſecoli da' noſtri Maggiori è ſtata riconoſciuta per la vera ed unica Chieſa, ſecondochè nel Simbolo diciamo di credere, e che ha dato alle noſtre contrade tanti Santi, de'quali oggidì è ſeccata preſſo voi altri per cagione della voſtra ribellione tutta la ſorgente. Nella Cattolica Chieſa sì ch'io miro vigoroſa la Carità verſo de'Poveri, e la frequenza de'Sagramenti, e il predicar la parola di Dio, e le eſortazioni all'amore della Virtù; e alla fuga de'Vizj. Qui veggo fiorire la Pietà e il Timor ſanto di Dio; qui meſſi tuttavia in pratica, come ſi faceva nella primitiva Chieſa, i

Con-

Conſigli Evangelici (coſe a voi foreſtiere, e da voi anche o riprovate o deriſe) cioè lo ſprezzo del Mondo ne' buoni Religioſi, e tanti cori di Vergini ſagre, dalle quali ſpira una fragranza di tutte le Virtù. Qui truovo unione nelle dottrine di Fede, e nella Diſciplina, e non già la gran Babilonia di Sette sì diverſe, anzi fra loro contrarie ne'dogmi, nel culto di Dio, e nel governo del gregge Criſtiano, che miſeramente ſi oſſerva coſtì, e ſenza ſperanza per ora di rimedio, o con apparenza di peggiorare ogni dì più. Qui ſopra tutto tocco con mano l'indignità e ingiuſtizia di tante declamazioni di voi altri contra certi Dogmi della Chieſa Cattolica Romana; contra la Tirannia, come voi dite, dei Papi; e contra i coſtumi e riti de' Cattolici. Se voi ſenza paſſione vi rifletterete, non ſarà difficile che intendiate al pari di me, eſſere ben ſegno di cauſa cattiva il nutrirſi dai voſtri nel Popolo Ingleſe sì fiera avverſione e nimicizia verſo l'antica ſua Madre la Chieſa Romana, con dargli ad intendere inſegnarſi da eſſa dottrine ſcandaloſe, le quali o ſono ſolamente invenzione dei voſtri Paſtori, biſognoſi di far valere la Bugia per mantenere lo Sciſma; o pur ſono quelle medeſime, che concordemente han tenuto i Santi Padri, e i Concilj de'primi Secoli, e meritevoli per conſeguente di venerazione, e non diſprezzo. Segno altresì di cauſa cattiva è il trattarſi dai Predicanti voſtri come inſoffribile il giogo della Chieſa fra i Cattolici: tutte iniquità, perchè ſmentite dalla ſperienza, eſſendo il governo della Chieſa d'oggidì fra noi lo ſteſſo, che fu nella primavera della medeſima Chieſa. Voi poſcia riderete forſe, ma io piango, ogni volta che mi tornano a mente le pubbliche vituperoſe bambocciate, inventate coſtì dai maligni, per mettere in deriſione i ſommi Pontefici, e tener vivo l'odio contra i Succeſſori di Pietro, la riverenza ai quali vien pure tanto raccomandata da tutti i Santi dell'antica Chieſa. Chiedete un poco ai voſtri, che ſono ſtati in Italia, e a Roma, dove anche avran ricevuto mille finezze, qual fondamento abbiano oſſervato di sì obbrobrioſe Commedie. Di queſte non ne ha mai fatte la Chieſa ſanta di Dio; e ſe voi altri le permettete, e molto più ſe le guſtate con sì grave ingiuſtizia; e ſe la Bugia, e la Calunnia compariſce in bocca de'voſtri Paſtori: che altro ſi può dire, ſe non che in voi manca la *Giuſtizia*, e la *Carità*, ſenza la quale non può eſſere vera Chieſa una Chieſa? Queſta Carità ſe voi altri ſapeſte veſtirla, ſiccome comanda ſopra tutto la Legge immacolata di Gesù Criſto; ſe ſpoſare con eſſa l'amor della Pace e dell'Unità, a cui tanto ci ſprona lo ſteſſo divino Maeſtro noſtro:

noſtro: non c'è Chieſa, di cui più facilmente poteſſe ſperarſi la riunione colla Cattolica, come l'Anglicana; perch'eſſa non ha adottato tutti gli eccesſi dell'altre Sette, ed ha Ingegni tanto elevati, e capaci di conoſcere il vero, e di eleggere il meglio. Ma dall'un canto i voſtri Paſtori per timore di dover perdere l'uſurpato privilegio delle lor Mogli (nel che nondimeno potrebbe la Chieſa eſſere indulgente verſo di loro, ſiccome ella è coi Greci) ed altri dall'altro canto per abborrimento ad ogni freno dei loro Intelletti (che pure è neceſſario, ſiccome comandato dalla Scrittura, e dalla Ragione, e inculcato cotanto dai Santi Padri) perciò fanno di mano e di piedi per mantenere in ſe ſteſſi e nel Popolo l'odio verſo la Chieſa Romana lor Madre, e per ſoſtenere lo Sciſma, che pur ſanno quanto ſia deteſtato da Dio, ed eſſere un delitto ineſcuſabile nel tribunale del Giudice eterno. Datemi chi abbia Carità e amor ſincero della Religione, della Pace, e dell'Unità: egli toſto riconoſcerà, non eſſerci dottrina alcuna di Fede, o di Diſciplina fra i Cattolici, che non ſia o neceſſaria, o lodevole, e certo non condannabile, e per cui ſi poſſa giuſtificare la ſempre deteſtabil ſeparazione da quella Chieſa, che Gesù Criſto, il quale non può ingannarſi, nè ingannarci, ha aſſicurato per ſempre della ſua divina protezione. Due de'maggiori Ingegni delle Sette Luterana e Calviniana furono Giorgio Calliſto, ed Ugone Grozio; pure perchè erano amatori della Verità e della Pace, e non ſi laſciavano coprir gli occhi dalla Paſſione: ne'lor Conſulti, che ſi leggono ſtampati, e che bramerei foſſero letti da voi, confeſſarono i Dogmi Cattolici ben diverſi da quello, che altri o per cecità non conoſcono, o per malizia ripruovano. Nè occorre andar peſcando, come fanno alcuni de'voſtri, e ſpezialmente ha fatto il voſtro Gilberto Burnet, degli abuſi fra'Cattolici. Queſti la Religion noſtra nè gl'inſegna, nè gli approva. E a nulla ſerve lo ſchiamazzare, quaſi che fra noi abbiano autorità Leggende, o altre narrative, che voi trattate da Favole. La Chieſa Cattolica non obbliga alcuno a credere di Fede, ſe non quello che è di Fede; ed eſige ſolamente un prudente giudizio nel rimanente. Moſtrateci ancora, quanto volete, dei cattivi Paſtori, che una volta ſi videro in queſta medeſima Chieſa. Ci accorderemo con voi a biaſimarli. Ma s'eglino furono traſgreſſori delle Leggi di Dio e della Chieſa, non laſciarono per queſto eſſe Leggi e dottrine d'eſſer buone e ſante. Da queſte s'ha da miſurare la Santità della Chieſa, e non già da alcuni Cattivi, de'quali non fu, e non ſarà mai ſenza la vera Congregazion de'

Fedeli. Abbiamo queſta Verità dal Vangelo, e dalla bocca dello ſteſſo Criſto Signor noſtro.

E qui non poſſo di meno di non dirvi due parole d'un Libro, che probabilmente avrete letto ancor voi, da che fu in queſti ultimi anni dato alla luce in Londra, e dedicato all'A. R. della Principeſſa di Galles, oggidì Regina della gran Brettagna, e in poco tempo ne furono ſpacciate cinque mila copie. Voglio dire del *Paſſe par tout de l'Egliſe Romaine*, compoſto in tre Tometti da *Antonio Gavin*, Prete Spagnuolo, Apoſtata della Religion Cattolica, e Miniſtro oggidì (ſe pur Dio non l'ha chiamato al rendimento de' conti) nella Chieſa Anglicana. Voi vi figurerete, per quanto io m'immagino, che chiunque brama d'eſſere ben'informato degli abuſi ſacrileghi, che fanno i Preti e Monaci Spagnuoli della Confeſſione auricolare, della loro avarizia e diſſolutezza di coſtumi, delle loro ſuperſtizioni, e qual tirannico giogo ſia quello dell'Inquiſizione di Spagna, e come quel Tribunale ſia divenuto un Serraglio di Donzelle, ſuperiore in impudicizia a quello del Gran Turco: non abbia ſe non da leggere l'Opera di quell'infame Scrittore. L'eſſer'egli ſtato per parecchi anni Confeſſore in Saragozza, avrà a lui ſomminiſtrato di buoni materiali per alzare quel ſuo edifizio, e per dare un grato paſcolo alla curioſità de' Proteſtanti, che d'ordinario ſguazzano a udire i perverſi coſtumi d'alcuni del Clero Cattolico, ed avran ſaporitamente riſo in leggere tante grazioſe Storiette ed avventure: le quali ſi crederan pezzi autentici, perchè uſcite dalla penna di chi ſapeva tutte per minuto le iniquità de' ſagri Miniſtri della Spagna. Sopra che vi ho da dire, che non dovreſte durar fatica a riconoſcere di che metallo ſia la moneta, che in quella ſua Opera ha ſpacciato il Gavino. V'ha de' Romanzi d'Eroi, e di Principi, tutti lavorati coll'immaginazione, cioè di avvenimenti affatto ideali e finti. Altri ne abbiamo, dove la Storia e la Verità è miſchiata con favoloſe mirabili invenzioni. Leggonſene degli altri, ſpettanti a perſone private, e teſſuti con fatti ſtrani, ma dilettevoli. Son venuti alla moda anche i Romanzi de' Furbi; i Romanzi de' Viaggiatori e di Geografia, i Romanzi Politici, o di Amoretti. Che tale ancor ſia il *Paſſe par tout*, cioè Romanzo, e Romanzo ſommamente abominevole, perchè fabbricato in diſcredito della Religione, forſe lo diſcernerete ancor voi, ſe a parte a parte con ſerie occhiate vi metterete ad eſaminarlo. E a chi mai ſi potrà perſuadere, che la Nazione Spagnuola sì accorta, e inſieme sì zelante dell'Onore della Religione, e inſieme proprio, o non ſia giunta

per-

Digitized by Google

peranche a conoſcere, o pure conoſcendo poteſſe e voleſſe ſoffrire que' cotanto ſcandaloſi obbrobrj di diſoneſtà, ſagrilegj, e tirannie, che da quell'Autore vengono attribuiti a gl'Inquiſitori di Spagna con pretenderli Rapitori d'oneſte nobil Zittelle quaſi ogni dì ſotto preteſto di Religione, e ſenza ch'eſſi rendano mai conto al Pubblico, come pur dee, e ſuol farſi, de'delitti, o della morte di tante innocenti perſone, e ſenza timore, che l'orrenda loro diſoneſtà o crudeltà ſi ſveli giammai? Al Romanziere indegno coſta poco l'inventar tutto, e l'aggiugnervi que'dolci Biglietti, con tante appendici e furberie, tutti colori egregi di ſomiglianti Poemi in proſa, che poſſono contenere qualche Verità, ma certo intrecciata da infinite ſcandaloſe Bugie, cioè Calunnie.

Nulladimeno fingaſi per un poco, che la ſola verità quivi alberghi: che altro ne può poſcia avvenire, ſe non due conſeguenze, le quali non ſi negheranno da voi, nè da chiunque ſa rettamente giudicar delle coſe? La prima è, che l'Apoſtata Gavino non dovrebbe eſſerſi guadagnato preſſo i ſaggi Ingleſi, ſe non la gloria d'eſſere un'infame e ſcellerato anche ſecondo le leggi del Mondo. Tale è, e ſarà ſempre, chi avendo ricevuto gli altrui ſegreti in ſomma confidenza, e ſotto ſigillo naturale, e molto più Sagramentale, va a divolgarli, con abuſarſi del Miniſtero, ch'egli dianzi ſoſteneva di Confeſſore fra i Cattolici; e peggio ſe li rende pubblici a tutto il Mondo colle ſtampe. Queſto deteſtabil tradimento contra l'obbligazione d'Uomo Oneſto e Criſtiano, non potrà mai ſcuſarſi, eſſendo tenuto ognuno ad oſſervar la fede anche ai Nemici, non che agli Amici. L'altra conſeguenza è, che poſſono ben le avventure narrate dal Gavino, quand'anche ammetteſſimo per vere tante falſità, farci conoſcere, che in Iſpagna non mancano Religioſi dimentichi del Timore di Dio, e perduti ne'vizj, e che fra que'Popoli ſi contano degli abuſi, che da alcuni Viaggiatori (non ſo ſe veridichi) ci vengono ſuppoſti anche più viſibili e famigliari nel Meſſico, Perù, Braſile, e in altri paeſi dell'America, ſignoreggiati da Principi Cattolici. Ma queſto nulla pruova, che l'univerſale degli Eccleſiaſtici di Spagna, e dell'Indie Occidentali, ſia corrotto ne'coſtumi; nulla dubitando io, che anche ivi ſenza paragone maggiore ſia il numero de'buoni, che de'cattivi; nè deſiderarſi in que'paeſi la ſoda Pietà, ancorchè in alcuni la Superſtizione s'incontri. Quello che è più, poſſono bensì tali fatti condurre il Saggio a ſoſpettare o credere, che l'uno e l'altro Clero in Iſpagna abbia biſogno di Riforma; ma non mai, che la Religio-

ne Cattolica ſia per ſe difettoſa, o che divenga per queſto ſcuſabile, e molto meno che reſti giuſtificata quella de'Proteſtanti. Coloro, che fra' Cattolici ſon cattivi, ſieno Secolari o pure Eccleſiaſtici, tali non ſono, perchè Cattolici, ma perchè Uomini. La Religion Cattolica per ſe è ſantiſſima, ſantiſſime le ſue Leggi; ed appunto ha eſſa per mira di far tutti ſanti. Se contra le Leggi e l'intenzione di eſſa operano alcuni, con far ſervire i puriſſimi inſtituti, e il manto della Religione ſteſſa per ſoddisfare a i loro malnati voleri; al contrario di tanti altri ottimi Eccleſiaſtici Cattolici, che vivono nella gran Brettagna, Olanda, Fiandra, Francia, Italia ec. e nella Spagna ſteſſa: chi ſe non un pazzo potrebbe inferire, che la Cattolica Religione per le colpe di taluno contragga delle macchie, e divenga lecito il ribellarſele, quand'eſſa è la prima a condannar sì fatti eceſſi ed abuſi? Infino il rozzo Popolo ſa quello che avvenne nel Collegio de' ſoli dodici Apoſtoli, formato dallo ſteſſo Figliuol di Dio, e non ſe ne maraviglia. Milita poi queſta medeſima ragione contra il miſerabile ſtudio fatto dal ſuddetto Apoſtata Gavino e da altri nel teſſere il Catalogo de' Papi per accennarne non pochi ne' quali ſi oſſervarono varj difetti e vizj ſenza por mente, che non s'è già impegnata la parola di Dio di eſentarli dalle debolezze umane, avendo ſolamente promeſſo di conſervarli Maeſtri e cuſtodi della vera dottrina. Ed è poi ridicolo coſtui, allorchè fa ſapere agl'Ingleſi, che anche i Papi genufleſſi confeſſano i lor peccati al Confeſſore, il quale a differenza degli altri Confeſſori non ſiede, ma ſta anch'egli ginocchioni. *Può egli vederſi*, grida coſtui, *una più gran contradizione di queſta, che chi è appellato Santo, s'umilii come Peccatore, e che la Santità e il Peccato ſi truovino in uno ſteſſo ſuggetto? E chi non ſi ſtupirà, che il Santiſſimo, il Vicario di Gesù Criſto, s'abbaſſi fino a confeſſare i ſuoi Peccati ai piedi d'un'uomo, che non ha altro potere di correggerlo, conſigliarlo, e imporgli una Penitenza, che quello, che è piaciuto a Sua Santità di accordargli? Purchè un'Uomo, abbia un pò di giudizio, e ſia capace di rifleſſione, egli ſentirà il ridicolo di queſta pia Commedia.*

Vi ho voluto divertire un poco colle parole di quel Ciarlatano, affinchè v'accorgiate, che cervelli guaſti paſſino dal Cattoliciſmo a voi, e prendano anche a dare a voi altri delle lezioni di Religione. Non ſuſſiſte che il Confeſſore del Papa ſtia ginocchioni. Queſta è una delle ſolenni Impoſture di quell'empio Commediante, eſſendo certiſſimo, che il Confeſſore anche del Papa ſta ſedendo come Giudice.

dice. Nè v'ha menoma implicanza tra il chiamare *Santiſſimo* il Sommo Pontefice, e il potere anch'egli cadere in falli, de'quali debba accuſarſi davanti il Miniſtro della Confeſſione. Perciocchè il *Santiſſimo* ſi riferiſce alla primaria Dignità della Chieſa Cattolica e indica, quali dovrebbono eſſere tutti i Succeſſori di S. Pietro. Ma perchè queſti niuno gli ha mai preteſi nè eſſi pretendono ſe ſteſſi impeccabili: ſecondo le leggi della Religione di Criſto ſono anch'eſſi tenuti, ſe amano l'eterna loro ſalute, ad accuſarſi, e dolerſi de'loro Peccati davanti a Dio, e al ſacro Miniſtro, il quale aſſolve (coll'autorità ricevuta da eſſo Dio per mezzo di chi l'ha eletto al ſagro miniſtero) i Peccatori veracemente pentiti, e il Papa ſteſſo, qualora anch' egli come Peccatore s'accoſta al Sagramento della Penitenza. Però queſta umile azione de'Papi tanto è lungi dal poterſi appellare una *pia Commedia*, come quello ſtolto Apoſtata va dicendo: che anzi è ſolo di gloria alla Chieſa Cattolica, e una delle più luminoſe, per fare intendere a voi altri, che i Papi, quantunque Capi viſibili della Chieſa Cattolica, al pari d'ogni minimo Fedele, riconoſcono Dio per loro Sovrano e Giudice, e debbono aſtenerſi da ogni opera malfatta: e ſe pure per umana miſeria traſgrediſcono la Legge di Dio, debbono non meno che gli altri Fedeli col pentimento umiliarſi, e battere alle porte della miſericordia divina; di modo che chi di loro dopo aver peccato non foſſe ricorſo, o non ricorreſſe alla Penitenza, niuna ſperanza avrebbe portato ſeco, o porterebbe, di ſalvarſi. E queſti tali voi li appellate Anticriſti? Biſogna che abbia perduto il giudizio, chi truova qui delle Commedie, e delle occaſioni di ſcreditare ciò, che sì manifeſtamente è degno ſolo di lode. Ma avrebbe un bel che fare chi voleſſe prendere a regiſtrare tutte le inezie di quel ſagrilego Romanziere, dove parla della Meſſa, e della Tranſuſtanziazione; e tutte le calunnie ſparſe dal medeſimo per denigrare la Religion Cattolica; e maſſimamente dove ſcrive, che Papa Clemente XI. concedette la *Diſpenſa di Matrimonio tra Fratello e Sorella*. Che i Cattolici pubblicamente pregano nella Meſſa *per l'eſtirpazione degli Eretici*, *Turchi*, *ed Infedeli*. Che in una Bolla d'un Papa (il cui nome è incognito) ſi legge ſcritto ai Cattolici d'Inghilterra: *Filii mei*, *date mihi corda veſtra*, *& hoc ſufficit vobis*: interpretando il Gavino, che poſſano beſtemmiare, rubare, e commettere qualſivoglia altro ecceſſo, baſtando loro di dare i lor cuori al Papa, ed eſſere queſta *la Dottrina della Chieſa Romana*. Che gli Eccleſiaſtici della Spagna leggono bensì il loro Breviario, ma non mai

la Sa-

la Sagra Scrittura, quaſi che ogni dì nel Breviario e nella Meſſa non ſi legga una parte della medeſima; e ch'*eſſi appellano la Bibbia un Libro d'Ereſie*. Non m'affaticherò io a dimoſtrarvi, che queſte ſono marce ed inſoffribili Bugie, non eſſendo voi della truppa di coloro, pe' quali ſoli confeſſa il Gavino nella Prefazione al Tomo III. d'aver compoſta e pubblicata la lunga tela dell'empie ſue dicerie. *Io le ho ſcritte*, dice egli, *in favore del Popolo Ignorante*, a cui ſi può con gran fidanza dare ad intendere tutto, e far credere anche l'incredibile. Chi poi è capace di ſpacciar cotante notorie Falſità, ſaprei ben volentieri, ſe poſſa meritar'attenzione e fede nel rimanente. Tante in fatti, ſono ivi le manifeſte Menzogne e Fole che m'è venuto talora ſoſpetto, che non un Prete Apoſtata Spagnuolo, ma uno de'voſtri belli e inſieme empj Ingegni abbia ſotto nome altrui lavorato tutto il Romanzo del *Paſſe par tout*. Voi lo ſaprete meglio di me. Qualunque nondimeno ne ſia l'Autore, ſe voi deſiderate d'eſſere ingannato intorno alla credenza e diſciplina de' Cattolici, altri Libri non avete a leggere, che queſto, ed altri ſimili. Ma ſe v'è a cuore la Verità (e queſta ſopra tutto dee cercarſi nell'importante affare della noſtra ſalute) replico che leggiate i Libri maeſtri de'Cattolici; informatevi meglio de' puri e ſanti coſtumi, che da tutti eſige la Religione della Chieſa Romana. Cercando con ſincerità, ed eſaminando ſenza parzialità, troverete ciò che ora ignorate.

Certo allorchè Iddio vorrà aver miſericordia al Popolo della gran Brettagna, con far ceſſare le animoſità, e lo ſpirito della diviſione, e con iſpirargli penſieri di pace; gli leverà dagli occhi il velo, per cui ora non diſcerne le calunnie, nè il grave eccesſo commeſſo da'ſuoi Maggiori nel ribellarſi ſedizioſamente alla ſua Chieſa, per ſeguitar più toſto i turbolenti ingegni dei Luteri, Calvini, ed altri ſimili ſedizioſi. Ora ſe non è ancor giunto il tempo della miſericordioſa viſitazione di Dio per la Nazione Britannica, penſate, amatiſſimo, almen voi a'caſi voſtri, giacchè voi dovete rendere conto dell'Anima voſtra, e non dell'altrui, a chi l'ha creata e redenta; e nulla a voi gioverà nel Tribunale di Dio la compagnia de'voſtri Nazionali, quando eſſi abbiano ſmarrito il cammino della Verità. Dal Regno di Dio ſarà eſcluſo, chi ſta fuori del vero Ovile di Gesù Criſto; e ſempre fu, ſempre ſarà un'enorme peccato il ſepararſene. Queſti ſon Principj certi, indubitati, e convengono in tal verità i Proteſtanti medeſimi; e quando alcun li negaſſe, ſarebbe facile il convincerlo. Ricordatevi ora dei privilegi accordati da Gesù Criſto alla ſua

Chie-

Chieſa, che v'ho di ſopra accennati, e poi oſſervate, qual conſeguenza ne venga. Cioè che volendo voi credere la Chieſa Cattolica Maeſtra, e per tanti Secoli, d'Errori intollerabili, venite a dichiarar falſe con ſomma empietà le promeſſe di Gesù Criſto. Adunque avete da dire: m'ingannerò io, giudicando veri queſti preteſi errori, perchè ſon certo, che il mio divino Maeſtro non può ingannarſi. Adunque debbono aver ragione i Cattolici, i quali mi fanno anche conoſcere con tante ragioni, non eſſere Errori quelli, ch'io ſuppongo Errori. E tanto più perchè non ſon già infallibili Maeſtri della Chieſa di Dio i Luteri, i Calvini, i Pietri Martiri, e tanti altri Novatori per troppe ragioni, che a voi ſteſſo naſceranno in mente, ſolamente riflettendo ai molti loro errori, alle ſedizioni da loro commoſſe, all'inſtabilità e contrarietà delle dottrine, e ad altre animoſità e magagne di que' Pſeudo-Apoſtoli, i quali han fatta divenire la Religion di Criſto, per quanto è ſtato in lor mano, un'Idra di tante teſte, piena di diſcordie; ed hanno ſottopoſta al fievole giudizio, agli ſtrapazzi, e alle chimere d'ogni Particolare la dottrina delle Scritture, e della Chieſa. Voi pur ſapete, che Gesù Criſto (a): *dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret...; ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam neque rugam, aut aliquid ejuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata*. L'intenzione di Criſto fu di formare a ſe ſteſſo una Chieſa glorioſa, immacolata, e ſenza macchie. Le promiſe per queſto la ſua aſſiſtenza, e il ſuo Spirito ſino al fine del Mondo, e l'aſſicurò, che le potenze dell'Inferno non prevalerebbono giammai contra di lei. Non è forſe una beſtemmia il credere, e far credere, che Gesù Criſto non ha mantenuta la parola? Non è un'iniquità il chiamare oggidì, come anche fecero i Donatiſti ed altri Eretici ai lor tempi, queſta Chieſa una Meretrice, una Sedia dell'Anticriſto, e la Spoſa di Gesù Criſto tutta lorda di macchie, e immerſa negli Errori? Badate di più, che involgete nella medeſima condanna anche la Chieſa de' primi Secoli, eſſendo coſa manifeſta, che anche allora s'inſegnava in eſſa Chieſa l'Invocazione de' Santi, la venerazione delle loro Reliquie, il Sagrifizio della Meſſa, il Digiuno, il Celibato de' Preti, ed altri Dogmi, e regole di Diſciplina, che oggidì a voi altri ſedotti dalla paſſione pajono invenzioni di Satanaſſo. In ſomma voi dite di venerar le Scritture ſante, e di credere alla parola di Dio: ma in fatti colla voſtra ribellione, e colle opinioni voſtre diſtruggete tutto. Oh piaccia al benigniſſimo Iddio di por-

(a) Epheſ. V. 25.

di porgervi la ſua deſtra, e di volgere ſopra di voi i raggi della potente ſua Grazia, per farvi diſcernere, e ſenza maggior dimora, ciò che non v'ha laſciato finora avvertire la diſgrazia d'eſſere nato e allevato nello Sciſma, e abituato con chi non ama l'Unità e la Pace, tanto neceſſarie al Criſtiano. Sia benedetta la miſericordia di Dio, che ha chiamata me nella ſua vera Chieſa. Io nel grembo di queſta ho tutta ragion di ſperare, anzi di tenere per certa l'eterna mia ſalute. La ſola mia malizia, e il Peccato poſſono privarmi del Regno di Dio. Infino i voſtri Proteſtanti onoratamente confeſſano, che ſe per mia colpa non mancherà, io qui poſſo ſalvarmi. Voi all'incontro covando il graviſſimo Peccato dello Sciſma, come potete mai promettervi di porre in ſalvo l'Anima voſtra? Finiſco colle parole di S. Clemente nell'Epiſtola I. ai Corinti. *Chriſtus, eorum eſt, qui humiliter de ſe ſentiunt, non eorum, qui ſupra Ovile ejus efferunt ſeſe.* L'Ovile di Criſto è la ſua Chieſa. Ah non vi alzate ſopra di lei, contra di lei; ma volate nel ſuo ſeno, ſe a voi preme di regnare un giorno con Gesù Criſto.

IL FINE DEL TOMO QUARTO.

Digitized by Google

Digitized by Google

005664434

Digitized by Google

Digitized by Google